BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
I
H.
57
NAPOLI

by Google

JOAN. CLERICI

HARMONIA

EVANGELICA.

JOAN. CLERICI,

HARMONIA

EVANGELICA.

Ταῦτα
γέγραπται
ἵνα
πιςεύσητε.
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ

HARMONIA EVANGELICA

CUI SUBJECTA EST

HISTORIA CHRISTI

EX QUATUOR EVANGELIIS CONCINNATA.

Acceſſerunt

TRES DISSERTATIONES

De Annis CHRISTI, déque Concordia & Auctoritate EVANGELIORUM,

Auctore

JOANNE CLERICO.

AMSTELODAMI,
Sumptibus HUGUETANORUM,
M. DCC.

ILLUSTRISSIMO
ET
REVERENDISSIMO
PRÆSULI
JOANNI
ARCHIEPISCOPO
EBORACENSI
ANGLIÆ PRIMATI
ET
PROVINCIÆ EBORACENSIS
METROPOLITÆ
S. P. D.
JOANNES CLERICUS.

SOlent, ILLUSTRISSIME PRÆSUL, qui labores ſuos magnis viris conſecrant, ab horum laudibus Dedicationes ſuas ordiri; ſimúlque argumentum Operum ſuorum extollere, ne eorum patrocinio indigna videantur. Verùm, cùm mecum rem reputo, neutrum nunc à me oportere fieri exiſtimo. Si enim aggrederer laudare Evangelia, primùm id facerem quo nemo indiget Chriſtianorum, & omnium minimè religioſiſſimus PRÆSUL, qui in eòrum lectione ac meditatione vitam terit; deinde mihi ipſe numquam ſatisfacerem, qui quidquid laudum cumulaſſem, id ſemper multùm infra id quod

 ſentio

ſentio eſſe judicarem. Dum enim huic Harmoniæ inſudo, ita raptus ſum in admirationem ſanctiſſimorum JESU CHRISTI ſermonum, ita amore pulcherrimæ ejus doctrinæ incenſus; ut fermè mihi tum primùm ea legere viderer, quæ ab infantia numquam è manibus depoſui. Mortalium, nimirum, Opera, quamvis affabrè facta, quò magis introſpiciuntur, eò minùs placent; acriore examine vitia in iis tandem deprehendente, quæ oculo feſtinante procul ſpectata nullis laborare videbantur. At divini hi Libri, quò magis expendentur, atque in omnes partes verſabuntur, pulchriores ac mirabiliores in dies videbuntur omnibus, qui veritatem amabunt. Verùm hæc, ut dixi, ſunt quibuſvis notiſſima, & quanta pars eorum quæ memorari poſſent?

Si verò incipiam prædicare, REVERENDISSIME PRÆSUL, Te eruditiſſimum, Te facundiſſimum, Te exemplar eximium Epiſcopalium omnium virtutum eſſe, nihil quidem dixero quod non libentiſſimè audiant Angli Tui, ut & omnes qui Veſtram Inſulam adierunt; ſed eadem ab omnibus iterari millies audiverunt, & Tu, pro ſingulari Tua modeſtia, præterita malles. Si addam me publicam grati animi teſtificationem dudum Tibi debere, quòd mea accuratiſſimo judicio Tuo non prorſus improbari ſignificare non dedignatus ſis; nihil quoque proferam, quod litterati omnes, qui præſentem adire, aut abſentem compellare litteris auſi ſunt, ſe Tibi debere certatim non affirment, quaſi totius litteratæ gentis communi cuipiam patrono. Igitur hanc orationem abrumpam, atque in vota deſinam; quibus ex animo longam vitam ac valetudinem Tibi, ILLUSTRISSIME PRÆSUL, à Deo precabor; ut & Angliæ Tuæ, & toti Orbi Chriſtiano, cujus oculos dudum ad ſe Inſula Veſtra convertit, pergas, ut facis, prodeſſe, déque litteris & litterarum amantibus bene mereri. Vale.

Dabam Amſtelodami a. d. X. Calendas Februarias,
Anno Chriſti CIↃ IↃC XCIX.

LECTORI

LECTORI

S. P. D.

JOANNES CLERICUS.

DUM nuper in vertendis atque edendis *Henr. Hammondi* adnotationibus, in Novum Teſtamentum, verſarer; ſæpe animum ſubiit deeſſe Studioſis Sacrarum Litterarum commodam Harmoniam Evangeliorum; quâ ſibi propoſitâ, legerent non tantùm verba Evangeliſtarum, ſed etiam virorum doctorum Commentarios. Experiebar nullâ attentione animi, nullâ memoriâ poſſe fieri, abſque eo ſubſidio, ut Evangeliſtarum narrationes ſine moleſtia inter ſe componerentur; quod niſi tamen fiat, perturbata ac confuſa ſermonum Chriſti notio nobis obverſetur neceſſe eſt; quam nulla Interpretum diligentia, clariorem ac ordinatiorem reddere poteſt, ſi eo, quo ſcripſerunt & editi ſunt Evangeliſtæ, ordine legantur. Sciebam quidem, præterito ſæculo, atque hoc noſtro, plurimas prodiiſſe Harmonias; ſed nullam videram, quæ non laboraret duobus graviſſimis incommodis. Primùm enim ordinis temporum, & Evangeliſtarum exigua in iis habebatur ratio; cùm viri eruditi ſatis habuerint componere inter ſe, in diſtinctis columellis, ſimilia dicta ac facta, divulſis eam in rem mirum in modum Evangeliorum membris; ceterùm Chronologiæ omnis & rerum ordinis ſecuri fuerint, quaſi nullam prorſus eorum rationem Evangeliſtæ ipſi habuiſſent. Quin & nonnulli Joannem, ex quo tamen ſolo anni prædicationis Chriſti diſtingui poſſunt, ſibi comparandum cum ceteris ac conjiciendum in eamdem Harmoniam non cenſuerunt. Deinde eæ Harmoniæ erant aut jejunis, aut operoſiſſimis Commentariis illuſtratæ; qui nec ullâ ratione conferri poſſunt cum recentioribus Interpretibus, neque nexum orationum Chriſti, & narrationum Evangeliſtarum ſatis clarè oſtendunt. Poſſim præterea addere Evangeliſtarum verba non eſſe ſatis commodè inter ſe compoſita; cùm omnia ſint aliquoties legenda, ut quid habeant commune, quid ſingulare, intelligere perſpicuè poſſimus. Igitur nihil occurrebat, quod Studioſorum uſui ſatis accommodatum videretur, optabámque doctum quempiam virum manum huic Operi admovere. Ac ſanè commodùm audiebam aliquot eruditos homines, in Gallia, ejuſmodi Operibus dudum inſudare. Sed

poſt-

poſtquàm aliquamdiu fruſtra exſpectaſſem, cúmque neſcirem an eſſent id quod potiſſimùm ſpectabam præſtituri; volui & ipſe experiri an, meo labore, primùm mihi poſſem Harmoniam, qualem animo conceperam, adornare; deinde cùm eſſet Græcè tantùm confecta, cogitavi de ea publici juris facienda, ſubjectâ perpetuâ Paraphraſi, quâ ſententia & ſeries orationis Latinè exprimerentur. Cùm hiſce occupatus eſſem, me convenit Bibliopola, nec ea tantùm quæ ſtatueram edere à me impetravit, ſed etiam ut adderem ſimilem Harmoniam ex Verſione Latina Vulgata confectam; quod nullâ quidem meditatione, abſolutâ Græcâ Harmoniâ, ſed nonnullâ moleſtiâ, fieri poterat. Igitur hoc quoque feci, & totum Opus nunc tibi, LECTOR, offero expendendum, atque, ſi placuerit, in Evangeliorum lectione adhibendum. Totam ejus rationem ac methodum tradidi in II. Diſſertatione Operi ſubjecta, adeóque repeti eas hîc neceſſe non erit. Mihi viſus ſum incommoda aliarum Harmoniarum vitaſſe, & præterea, quàm minimè fieri potuit, conjecturis indulſiſſe. Subjeci duas alias Diſſertationes de Chronologia Chriſti, déque Evangeliſtis; in quarum priore, poſt viros doctiſſimos, paucis ita conſtitui annum natalem Chriſti, ut vix ullum ampliùs ſuperſit dubium; in poſteriore verò, γνησιότητα Evangeliorum, & antiquitatem lectionis eorum publicæ ex ultima Antiquitate probavi. Quamvis autem me à vero, ad ſummam rei quod attinet, aberraſſe non putem, in ſingula tamen & ſomnum & errorem irrepſiſſe aliquà, quod fieri potuit, ſi quis deprehendat, monitus emendabo. At ſi quis convitiari dumtaxat, ut ſolent multi, & detrahere famæ noſtræ ſimul ac veritati velit, ne exſpectet ut eodem armorum genere ſecum contendam. Silebo, ſi videatur, in perpetuum; aut, ubi commodum erit, hoc eſt, ſi cum aliquo veri amantium fructu fieri poſſit, reponam. Vale.

Pag. 128. l. 3. paraphraſeos lege *adlegavit*. Pag. 182. ult. l. lege *Cacodæmonibus*. Pag. 481. dele ſeptem ultimas voces lineæ ultimæ *quorum* &c. repetitas in ſequenti pagina.

HAR-

HARMONIA EVANGELICA,

Cui ſubjecta eſt

HISTORIA CHRISTI EX QUATUOR EVANGELIIS CONCINNATA

A

JOANNE CLERICO.

ΑΡΜΟΝΙΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ.

Urbis Conditæ 748. *Auguſti* 39. *Herodis* 32. *Ante æram Vulg.* 6.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES
		CAP. I.	

LUCAS. CAP. I.

1. ΕΠΕΙΔΗΠΕΡ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν, περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων,

2. Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου.

3. Ἔδοξε κἀμοὶ, παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς. καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε·

4. Ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

5. Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρὼν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ.

6. Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ Κυρίου ἄμεμπτοι.

7. Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ Ἐλισάβετ ἦν στεῖρα. καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

8. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν. ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ, ἔναντι τοῦ Θεοῦ,

9. Κατὰ

HISTORIA CHRISTI.

CAPUT I.

Joannis Baptiſtæ conceptio ab Angelo prænunciata.

MULTI aggreſſi ſunt litteris mandare quæ de Jeſu Chriſto acceperant à teſtibus fide dignis, qui ab initio ei adfuerunt, ex quo Evangelium nuntiare cœpit, & à ſe audita ac conſpecta plurimis narrarunt. Verùm cùm non pauca omiſſa ab iis Scriptoribus intelligerem, neque ordinem temporis ſatis accuratè obſervatum; exiſtimavi me operæ pretium facturum, ſi eamdem hiſtoriam copioſiùs & accuratiùs perſcriberem; quippe quod, ad confirmandam fidem piorum quorumvis, multùm conducere poſſe videatur.

Cùm

HARMONIA EVANGELICA.

Urbis Conditæ 748.	*Auguſti* 39.	*Herodis* 32.	*Ante æram Vulg.* 6.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. I.

1\. QUONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ ſunt, rerum,

2\. ſicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis;

3\. viſum eſt & mihi, adſecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile,

4\. ut cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

5\. FUIT in diebus Herodis, Regis Judææ, Sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen ejus Eliſabeth.

6\. Erant autem juſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & juſtificationibus Domini, ſine querela.

7\. Et non erat illis filius, eo quòd eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.

8\. Factum eſt autem, cùm Sacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ ante Deum,

9\. ſecun-

Cùm Herodes, cui Magno cognomen fuit, Judæis imperitaret, vivebat in Judæa Sacerdos quidam, cui nomen erat Zachariæ. Is fuit ex claſſe Abiæ, quæ, ut ceteræ omnes ſacerdotales, viginti tribus exactis hebdomadibus, per vigeſimam quartam ſacerdotalia munera ſolet in Templo Jeroſolimitano obire. Uxor ejus, cui Eliſabethæ nomen fuit, erat ex proſapia Aharonis, non ſecus ac vir, oriunda. In utroque conſpicuæ fuere ſingularis probitas, diligénſque ac minimè fucata præceptorum divinorum obſervatio. Nulla iis erat proles, nam ſterilis hactenus fuerat Eliſabetha; nec ſpes ulla ampliùs liberorum, quia uterque ad ſenectutem jam pervenerat. Sub finem regni Herodis, ſexdecim circiter menſibus antequàm naſceretur JESUS-CHRISTUS, cùm Zacharias, redeuntibus familiæ ſuæ vicibus, ſacerdotio fungeretur, in Templo, ſortéſque, ut fieri ſolet, de ſingulis Sacerdotum muneribus jactæ fuiſſent, obtigit illi munus ſuffitûs intrà Sanctuarium offerendi.

CAP. I.

9. Κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου.

10. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω, τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.

11. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος.

12. Καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν.

13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, Μὴ φοβοῦ Ζαχαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην.

14. Καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται.

15. Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ Πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ.

16 Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν.

17. Καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.

18. Καὶ εἶπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο, ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.

19. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· Ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα.

20. Καὶ ἰδού, ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα· ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.

21. Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.

22. Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν

τῷ

Quamobrem, ingreſſus eſt Sanctuarium, ſtante foris univerſo populo, Deúmque interea ſilentio orante. Ecce verò à Zacharia, ad dextrum latus altaris ſuffitûs, conſpectus eſt Angelus; quo conſpecto, ſummo terrore eſt perculſus. At Angelus, ne time, inquit, Zacharia, propitius enim tibi Deus me ad te miſit, ut nuntiarem preces, quas ſæpe fudiſti, ut ab eo prolem impetrares, tandem eſſe exauditas. Eliſabetha uxor tua pariet filium, eique Joanni, hoc eſt, *à Deo conceſſo*, nomen impones. Erit aliquando cur illo nato vehementer gaudeas & tibi gratuleris; nec ea lætitia ad te ſolum pertinebit, ſed ad alios etiam manabit. Deo ipſi acceptus erit, atque eximio munere ornabitur. Ab omni potu, qui poſſit inebriare, inſtar Nazireatûs voto conſtrictorum, abſtinebit. Spiritu divino afflabitur, etiam ab utero matris, nec dum in lucem editus. Plurimos Judæos ad emendatiorem vitam adducet. Præmittetur Meſſiæ mox, Deo jubente, adfuturo, ſimilibuſque dotibus ac mandatis inſtructus erit iis quibus olim inſtructus fuit Elias; ac Judæos de Religione diſſidentes ad concordiam revocabit, con-

tumacioréſque

CAP. I.

9. ſecundùm conſuetudinem Sacerdotii, ſorte exiit, ut incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini:

10. & omnis multitudo populi erat orans foris, horâ incenſi.

11. Apparuit autem illi Angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi.

12. Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum.

13. Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Joannem.

14. Et erit gaudium tibi, & exſultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt;

15. erit enim magnus coram Domino: & vinum & ſiceram non bibet: & Spiritu ſancto replebitur, adhuc ex utero matris ſuæ.

16. Et multos filiorum Iſrael convertet ad Dominum Deum ipſorum;

17. & ipſe præcedet ante illum, in ſpiritu & virtute Eliæ: ut convertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam juſtorum, parare Domino plebem perfectam.

18. Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde hoc ſciam; ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſſit in diebus ſuis?

19. Et reſpondens Angelus dixit ei: Ego ſum Gabriel, qui adſto ante Deum: & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare:

20. & ecce eris tacens, & non poteris loqui, uſque in diem quo hæc fiant, pro eo quòd non credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo.

21. Et erat plebs exſpectans Zachariam: & mirabantur quòd tardaret ipſe in templo.

22. Egreſſus autem, non poterat loqui ad illos: & cognoverunt quòd viſionem vidiſſet

tumacioréſque ut idem cum piis ſentiant efficiet, & omnes amandabit ad unum magiſtrum Meſſiam; ut hic veniens incidat in populum divinis præceptis, per eum adferendis, obſequi paratum.

Zacharias, hiſce auditis, senectutis ſuæ ſibi conſcius, atque ætatem provectam uxoris animo verſans, perſuaderi non potuit ſibi ex ea naſcituram prolem, adeóque ab Angelo ſignum petiit, ex quo intelligeret rem futuram. Angelus verò, perſpecto dubitantis ſine ratione animi æſtu, ſic eum caſtigare cœpit: Non rectè facis, qui dubitas de fauſto nuntio quod tibi Dei ego Angelus Gabriel, & quidem è primoribus Angelorum, nuntiaturus veni. Itaque pro ſigno, quod perperam à me expetis, ſurdus eris ac mutus, ab hac hora, donec tibi natus ſit ex Eliſabetha filius. Hanc pœnam tuæ incredulitatis feres, quæ verò prænuntiavi ſuo tempore haud ſecùs implebuntur.

Interea populus, in Atrio Iſraëlis, Zachariam exſpectans mirabatur eum diutiùs, quàm ſolent ſuffitum offerentes, in Sanctuario morari. Ille verò egreſſus loquelâ ſe deſtitutum animadvertit,

CAP. I.

τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων
αὐτοῖς· καὶ διέμενε κωφός.

23. Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλή-
σθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας
αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.
24. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς
ἡμέρας, συνέλαβεν Ἐλισάβετ
ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ περιέκρυβεν
ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα·
25. Ὅτι οὕτω μοι πεποίη-
κεν ὁ Κύριος ἐν ἡμέραις αἷς
ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου
ἐν ἀνθρώποις.

madvertit; cùm quærentibus, cur tamdiu in Sanctuario moratus eſſet, nihil poſſet reſpondere, quod ſignis & nutu ſignificare illis conabatur; unde collegit populus viſum quodpiam divinitus ei eſſe oblatum. Exactâ autem hebdomade, domum rediit Zacharias; nec multò pòſt concepit

CAP. I.

vidiſſet in templo: & ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus.

23. Et factum eſt, ut impleti ſunt dies officii ejus, abiit in domum ſuam.

24. Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth uxor ejus, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens:

25. Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.

---

pit Eliſabetha. At rem nemini, per priores quinque menſes, ex quo gravida facta fuerat, aperuit; ſatis habens apud ſe gratias Deo agere, quòd ſterilitatis probrum à ſe tandem amoviſſet.

C A P. I.

26. Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα Ναζαρέθ.

27. Πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαβίδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, Μαριάμ.

28. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, εἶπε· Χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.

29. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.

30. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· Μὴ φοβοῦ Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ.

31. Καὶ ἰδοὺ, συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

32. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

33. Καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

34. Εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον· Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ.

36. Καὶ ἰδοὺ, Ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρᾳ αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ.

37. Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα.

38. Εἶπε δὲ Μαριάμ· Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

39. Ἀνα-

C A P U T II.

Natales Chriſti ab Angelo prædicti. Verba hac de re Mariæ atque Eliſabethæ. Natales item Joannis Baptiſtæ, & patris ejus Zachariæ loquelam recuperantis verba.

Sexto menſe, poſtquàm gravida facta fuerat Eliſabetha, eumdem Angelum Gabrielem ſimilia nunciatum miſit Deus Nazaretham, quæ urbs eſt Galilææ; ad virginem, cui Mariæ nomen erat, deſponſatam Joſepho, viro pauperi quidem, ſed tamen ex proſapia Davidis Regis oriundo. Angelus autem illapſus in conclave, in quo erat Maria, hiſce verbis eam compellavit: Salve, ô Virgo, quam Deus ſummâ benevolentiâ proſequitur, quam ſingularibus beneficiis affecturus eſt, & quam omnes beatiſſimam mulierum prædicabunt. Maria verò hiſce verbis conturbata nihil repoſuit, ſed apud ſe tacita reputabat quid ſibi vellet ejuſcemodi ſalutatio, cui ſimilem numquam audiverat. At Angelus, ne time, inquit, Maria, propitius enim tibi eſt Deus. Scito autem te illico gravidam futuram, atque enixuram filium, cui nomen

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. I.

26. In menſe autem ſexto, miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth,

27. ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David: & nomen virginis Maria.

28. Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave, gratiâ plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.

29. Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

30. Et ait Angelus ei: Ne timeas, Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum.

31. Ecce concipies in utero, & paries filium & vocabis nomen ejus JESUM.

32. Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur: & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum,

33. & Regni ejus non erit finis.

34. Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?

35. Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi: ideóque, & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei:

36. & ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis ſextus eſt illi, quæ vocabatur ſterilis;

37. quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

38. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſſit ab illa Angelus.

39. Exſur-

men JESU indes. Is à Deo poteſtatem maximam accipiet, filiúſque ejus, ſingulari prorſus ratione, dicetur. Davidis, ex quo ortum ducet, regnum obtinebit. Imperabit Iſraëlitis, ut Majores ſui; at ejus imperio finis nullus erit, cùm regnum Davidis ejúſque poſterorum per pauca dumtaxat ſæcula ſteterit. Quibus verbis auditis, Maria reſpondit ſe non intelligere quî gravida continuò fieri poſſet, cùm etiamnum virgo eſſet. Angelus verò, potentiâ, inquit, divinâ abſque viri concubitu, gravida fies; qua de cauſa, ſanctiſſimus filius quem paries Dei ipſius filius ab iis, qui rem reſciſcent, meritò dicetur. Utque intelligas rem ſic futuram, ſicut dico; ſcito conſobrinam tuam Elizabetham, quæ dudum, ut noſti, cönſenuerat, abſque ulla ſpe liberorum, divinâ quoque potentiâ gravidam factam eſſe abhinc ſex menſibus. Nec quidquam intelligi poteſt, quod à Deo, ſi velit, fieri nequeat. Hæc cùm dixiſſet Angelus, reſpondit Maria paratam ſe eſſe exſequendis Dei imperiis, quæcumque eſſent, nec dubitare ſe quin futurum eſſet quod ille ſibi prædixerat. Quo reſponſo edito, Angelus ex ejus conſpectu abiit.

 Paullò

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

LUCAS.

Cap. I.

39. Ἀναστᾶσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν Ἰούδα.

40. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ·

41. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη Πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ·

42. Καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν· Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

43. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με;

44. Ἰδοὺ γὰρ, ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.

45. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου.

46. Καὶ εἶπε Μαριάμ· Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον.

47. Καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ Θεῷ σωτῆρί μου·

48. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· Ἰδοὺ γὰρ, ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί·

49. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ·

50. Καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν·

51. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν·

52. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς·

53. Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς·

54. Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους,

55. (Καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ) εἰς τὸν αἰῶνα.

56. Ἔμεινε

Paullò pòſt, Maria Nazarethâ profecta eſt, magnâ feſtinatione, ut iret in urbem tractûs montani Judææ, in qua habitabat Eliſabetha, quò hanc inviſeret gravidam, prout ab Angelo acceperat. Eò cùm perveniſſet, & Eliſabetham, domum Zachariæ ingreſſa, ſalutaret; ecce verò in Eliſabethæ utero fœtus, quem gerebat, inſolito prorſus modo commoveri cœpit; & continuò Eliſabeta, à Spiritu Sancto afflata & edocta quid Mariæ contigiſſet, in hæc verba prorupit: O te beatiſſimam mulierum omnium, & longè feliciſſimum filium quem utero geſtas! Quî verò factum eſt ut tanto honore afficerer, ut mater Chriſti Domini mei me prior inviſeret? Statim enim ac vox ſalutantis aures meas verberavit, ita commotus eſt fœtus meus, quaſi matrem Meſſiæ illo gravidam adeſſe & ipſe intellexiſſet. Felicem te, quæ fidem Deo habuiſti! quæcumque enim tibi prædicta ſunt implebuntur; neque ullam pœnam dabis, ut vir meus

Cap. I.

39. Exſurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana, cum feſtinatione, in civitatem Juda:

40. & intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Eliſabeth.

41. Et factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exſultavit infans in utero ejus, & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth:

42. & exclamavit voce magnâ, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui:

43. & unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?

44. Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exſultavit in gaudio infans in utero meo.

45. Et beata, quæ credidiſti, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino.

46. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum:

47. & exſultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo,

48. quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

49. Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus.

50. Et miſericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum.

51. Fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.

52. Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles.

53. Eſurientes implevit bonis: & divites dimiſit inanes.

54. Suſcepit Iſraël puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ,

55. ſicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham, & ſemini ejus, in ſæcula.

56. Man-

---

meus qui dubitationis ſuæ cauſâ, mutus in aliquot menſes eſt factus. Tum verò Maria, religioſâ animi affectione permota; eſt, inquit, cur Dei potentiam ac bonitatem ſummis laudibus extollam, & maximo gaudio perfundar ob beneficia inuſitata à Deo, qui me omnibus malis ſemper eripuit, accepta. Nequaquam deſpicatus eſt humilem meam ſortem, cùm ex me Chriſtum naſci voluerit. Qua de cauſa, ætates omnes futuræ beatam me eſſe dicent. Magna certè atque mira beneficia in me contulit Deus; qui & ſanctiſſimus eſt, & cujus miſericordia ac beneficentia numquam deſinent ſe ſe prodere in eos qui legum ejus obſervantes erunt. Potentiâ ſuâ res maximas, etiam per homines conditionis abjectæ, gerit; ſuperborum verò & potentium cœpta, quæ vel prudentiſſima videbantur, irrita facit. Reges, ſi videatur, ex regio ſolio deturbat; pauperes vero iis ſucceſſores mittit. Egenos omnium bonorum copiâ cumulat, divites verò opibus, quibus ſuperbiebant, ſpoliat. Iſraëlitas, cultui ejus addictos, ſemper tuetur, & priſtinis beneficiis iterum afficit, quibus olim promiſit ſe Abrahamum & poſteros ejus ornaturum.

 Hæc

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap I.

56. Ἔμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

57. Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν· καὶ ἐγέννησεν υἱόν.

58. Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς· καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

59. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον· καὶ ἐκάλουν αὐτὸ, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ζαχαρίαν.

60. Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν· Οὐχί· ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης.

61. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν· Ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.

62. Ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.

63. Καὶ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγραψε, λέγων· Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

64. Καὶ ἐθαύμασαν πάντες. Ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ· καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν Θεόν.

65. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα.

66. Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; Καὶ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

67. Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη Πνεύματος ἁγίου καὶ προεφήτευσε, λέγων·

68. Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ,

69. Καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν, ἐν τῷ οἴκῳ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ·

70. Καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,

71. Σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς.

72. Ποιῆ-

Hæc tunc temporis dixit Maria, vixítque deinde cum conſobrina adhuc tres menſes, quibus exactis, inſtante Eliſabethæ partu, domum reverſa eſt.

Cùm verò Eliſabethæ tempus pariendi adfuit, filium, ex promiſſo Angeli, enixa eſt. Vicini autem & conſanguinei ejus, cùm audiſſent quâ gratiâ à Deo eſſet affecta, ſe ſe ad eam gratulandi cauſâ contulerunt; & octavo quidem die præſertim ad eam iverunt, ut puerum, Judaïco more, circumciderent. Quo peracto, nomine paterno eum vocitabant Zachariam; at mater, quæ nomen ei imponendum à viro acceperat, Joannem eum appellandum contendebat. Illi verò negabant vocandum puerum nomine, quod nemini ex ejus conſanguinitate impoſitum hactenus fuiſſe conſtabat. Cùm ergo ea de re illis inter ſe convenire non poſſet, ſignis à Zacharia, etiamnum muto & ſurdo, ſciſcitati ſunt quo nomine vellet filium ſuum vocari.

CAP. I.

56. Manſit autem Maria cum illa, quaſi menſibus tribus; & reverſa eſt in domum ſuam.

57. Eliſabeth autem impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium.

58. Et audierunt vicini & cognati ejus, quia magnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabantur ei;

59. & factum eſt in die octavo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris ſui Zachariam.

60. Et reſpondens mater ejus dixit: Nequaquam, ſed vocabitur Joannes.

61. Et dixerunt ad illam: quia nemo eſt in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.

62. Innuebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum.

63. Et poſtulans pugillarem ſcripſit, dicens: Joannes eſt nomen ejus. Et mirati ſunt univerſi.

64. Apertum eſt autem illicò os ejus, & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum.

65. Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum: & ſuper omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc.

66. Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo, dicentes: Quis putas, puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo.

67. Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spiritu Sancto, & prophetavit, dicens:

68. Benedictus Dominus Deus Iſrael, quia viſitavit, & fecit redemtionem plebis ſuæ:

69. & erexit cornu ſalutis nobis, in domo David pueri ſui,

70. ſicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſæculo ſunt, Prophetarum ejus,

71. ſalutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos:

72. ad

cari. Ille autem ſignis ſibi tabulas dari juſſit, quibus acceptis inſcripſit nomen Joannis; quod omnes mirati ſunt, cùm pueris ſoleret nomen cujuſpiam ex Majoribus imponi.

Scripto filii nomine, continuò aurium & linguæ priſtinum uſum recuperavit Zacharias, cœpitque clarâ voce Deo gratias agere. Quæ res maximam admirationem, cum metu conjunctam, vicinis omnibus injecit, & famâ, ut & cetera omnia quæ de natalibus Joannis dixi, per univerſum montanæ Judææ tractum, celebrata eſt. Itaque altè inhæſit memoriæ omnium, qui audiverunt, exſpectantium quid puero illi futurum eſſet, cujus natales antecesſerant & ſequutæ fuerant res uſque adeò mirabiles. Zacharias verò pater ejus, à Spiritu Sancto afflatus, hoc vaticinium, recuperatâ loquelâ, edidit: Laudetur omnium rerum Creator, quem Iſraëlitæ colunt, quoniam adeſt tempus quo eos liberaturus eſt. Regem enim mox excitabit ex familia Davidis, cultui ejus olim addictiſſimi, à quo ſervabimur; prout à multis ſæculis, per prophetas, pollicitus eſt. Eripiet nos hoſtibus noſtris, & omnibus qui nos odio immeritò habent.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. I.

72. Ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ·

73. Ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν

74. Ἀφόβως, ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ,

75. Ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν.

76. Καὶ σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου, ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ,

77. Τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν·

78. Διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπισκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους·

79. Ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

80. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

Cap.

Cap. I.

18. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· Μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσὴφ πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου·

19. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὤν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν.

20. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδού, ἄγγελος Κυρίου κατ᾽ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων· Ἰωσὴφ υἱὸς Δαβίδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν ἁγίου.

21. Τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἸΗΣΟΥΝ. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

21. (Τοῦτο

Præſtabit nunc nobis beneficia, quæ Majoribus noſtris promiſerat, ex fœdere quod olim cum iis feriit, atque ex jurejurando, quo confirmavit Abrahamo, generis noſtri conditori, adfore aliquando tempus quo liberati hoſtium noſtrorum metu ipſum liberè culturi, & cum religione erga Deum ſanctitatem morum ac juſtitiam, per totam vitam, conjuncturi eſſemus. Tu verò, ô puer, Dei Propheta ab omnibus habeberis, etenim Judæorum ad caſtigatiorem vitam vocatorum, antequàm Chriſtus ſe ſe iis ſiſtat, animos ad eum, ut par eſt, excipiendum parabis. Docebis populares tuos inſtare iis ſalutem, & fore ut peccata iis ad ſanctiorem vitam reverſis à Deo remittantur; quippe qui ſummopere eſt miſericors, nobíſque novam lucem Chriſti mox mittendi è cœlo exoriri voluit; ut illuſtraret nos in ignorantiæ tenebris errantes, útque viam ſalutis conſpicuam faceret.

Puer verò adolevit, ſapientiáque & robore animi non vulgari crevit, ac frequentiùs in ſolis locis, quàm in urbibus, verſabatur, donec à Deo mandata accepit eundi ad populares eóſque ad pœnitentiam vocandi.

Cap.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. I.

72. ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris, & memorari teſtamenti ſui ſancti;

73. jusjurandum quod juravit ad Abraham patrem noſtrum daturum ſe nobis.

74. ut ſine timore, de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſerviamus illi;

75. in ſanctitate & juſtitia coram ipſo, omnibus diebus noſtris.

76. Et, tu puer, Propheta Altiſſimi vocaberis; præibis enim ante faciem Domini, parare vias ejus:

77. ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, in remiſſionem peccatorum eorum,

78. per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos oriens ex alto,

79. illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.

80. Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis uſque in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſrael.

Cap.

MATTHÆUS. Cap. I.

18. Chriſti autem generatio ſic erat: Cùm eſſet deſponſata mater ejus Maria Joſeph, antequàm convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu Sancto.

19. Joſeph autem vir ejus, cùm eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.

20. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Joſeph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum eſt de Spiritu ſancto eſt.

21. Pariet autem filium: & vocabis nomen ejus JESUM; ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.

Caput III.

Natales atque origo Chriſti.

Nunc, ad Chriſtum ut redeam, cùm Maria ejus mater Joſepho, ut dixi, deſponſata fuiſſet, gravidam eſſe deprehendit, antequàm eam domum duceret; quod Spiritùs Sancti, prout pollicitus erat Angelus Gabriel, potentia factum fuerat, ſed ignorabatur à Joſepho. Is tamen, cùm mitioris eſſet indolis, & ſortem Mariæ miſeraretur, noluit eam palam dimittere, cauſámque repudii cum maxima puellæ infamia propalare, ſed potiùs clam repudiare; ut famæ ejus, quatenus licebat, conſuleretur. Hoc conſilium cùm animo agitaret, in ſomnis ei viſus eſt Angelus dicere, ne vereretur domum ducere Mariam, uxorem ejus futuram; eam enim minime ex ſtupro, ſed inuſitatâ divinæ potentiæ operâ, gravidam eſſe; enixurámque filium, cui foret nomen JESU imponendum, quod *Servatorem* ſonat, quia populum Judæum, non quidem à jugo Romanorum, ſed, quod ejus multò magis intererat, à vitiis, eorúmque pœnis liberaturus eſſet.

Joſephus

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. I.

22. (Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος·

23. Ἰδού, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἘΜΜΑΝΟΥΗΛ. ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.)

24. Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου, καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

25. Καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον· καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἸΗΣΟΥ͂Ν.

CAP.

☞

CAP. II.

☞ 1. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

2. (Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου.)

3. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

4. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἐκ πόλεως Ναζαρέθ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δαβὶδ ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, (διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβίδ)

5. Ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ οὔσῃ ἐγκύῳ.

6 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν.

7. Καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸν πρωτότοκον. καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτόν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ· διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

8. Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες, καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.

9. Καὶ ἰδού, ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς. καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν.

10. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἄγγελος· Μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γάρ, εὐαγ-

Joſephus è ſomno excitatus ſomnium divinitus ſibi immiſſum eſſe intellexit, cùm aliis de rationibus, tum etiam quòd interrogata Maria rem ſibi contigiſſe narraret, quemadmodum ipſe in ſomnis ab Angelo acceperat. Itaque Mariam duxit domum, nec tamen eam attigit, donec peperit filium quem utero gerebat, in virginitate conceptum, & cui nato impoſitum eſt nomen Jeſu. Quam in rem, ad amuſſim quadrat vaticinium olim ab Eſaia editum: Ecce, virgo concipiet, & pariet filium, cui nomen erit Immanueli, hoc eſt, *Deo nobiſcum.*

Inter hæc, in Judæam allatum eſt edictum Auguſti, quo jubebat hominum deſcriptionem inſtitui, non modo in Provinciis Populi Romani, ſed & in vicinis Regnis, in quibus erant Reges beneficio Romanorum conſtituti. Quæ prima deſcriptio Judæorum à Romanis facta eſt, ante cenſum à P. Sulpicio Quirino Syriæ Præſide inſtitutum; poſtquàm, relegato Archelao, redacta eſt in formam Provinciæ Judæa. Cùm ergo deſcriberentur homines per gentes

ac

MATTHÆUS.

C a p. I.

22. Hoc autem totum factum eſt, ot adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam, dicentem:

23. Ecce virgo io utero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod eſt interpretatum: Nobiſcum Deus.

24. Exſurgens autem Joſeph à ſomno fecit ſicut præcepit ei Angelus Domini: & accepit conjugem ſuam.

25. Et non cognuſcebat eam, donec peperit filium ſuom primogenitum: & vocavit nomen ejus Jeſum.

Cap.

☛

LUCAS.

C a p. II.

☛ 1. FActum eſt autem in diebus illis, exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.

2. Hæc deſcriptin prima facta eſt. Præſide Syriæ Cyrino.

3. Et ibant omnes, ut profiterentur ſinguli in ſuam civitatem:

4. adſcendit autem & Joſeph à Galilæa, de civitate Nazareth, in Judæam, in civitatem David, quæ vocabatur Bethleem; eo quòd eſſet de domo & familia David,

5. ut profiteretur cum Maria, deſponſata ſibi uxore, prægnante.

6. Factum eſt autem, cùm eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret:

7. & peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio; quia non erat eis locus in diverſorio:

8. Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuom:

9. & ecce Angelus Domini ſtetit juxta illos: & claritas Dei circumfulſit illos: & timuerunt timore magno.

10. Et dixit illis Angelus: Nolite timere, ecce enim evan-

---

ac familias, Judææ incolæ cogebantur eò ſe conferre unde cujuſque familia ortum duxerat, ut illic deſcriberentur. Qua de cauſa, Joſephus, à Davide Rege oriundus, Nazarethâ Galilææ profectus eſt in Judæam, & Bethlehemum quidem, priſcam Davidis familiæ ſedem, ſe contulit, ut eo in oppido deſcriberetur; cum Maria uxore, etiamnum gravida, ex quo ei deſponſa fuerat.

Cùm illic in diverſorio eſſent; menſibus exactis, peperit Maria primogenitum; cúmque plenum eſſet hoſpitibus diverſorium, nec locus alius aptior ſuppeteret, faſcijs involutum puerum in ſtabulo, quàm commodiſſimè potuit, reclinavit, ut illic quieſceret. Eadem autem nocte, quâ peperit, ad paſtores nonnullos, in eo tractu noctu greges ſuos ſervantes, venit Dei Angelus, quo præſente, ſubitò totus ille locus ſplendidiſſimâ luce refulſit, quo factum ut paſtores maximo metu percellerentur. Tum verò Angelus: ne timeatis, inquit, fauſtum enim

nuntium

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. II.

εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ·

11. Ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαβίδ.

12. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον. Εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

13. Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν Θεὸν, καὶ λεγόντων·

14. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

15. Καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ᾽ αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.

16. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

17. Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.

18. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς.

19. Ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

20. Καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν, ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

MATTHÆUS. Cap. I.

1. ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ,

υἱοῦ

Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ.

2. Ἀβραὰμ

LUCAS. Cap. III.

verſ. 23.

Ἰησοῦς ὢν (ὡς ἐνομίζετο) υἱὸς Ἰωσὴφ, τοῦ Ἠλὶ,

24. Τοῦ Ματθὰτ, τοῦ Λευῒ, τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἰαννὰ, τοῦ Ἰωσὴφ,

25. Τοῦ

---

nuntium ad vos affero, & quod ingentem lætitiam toti Judææ genti creare par eſt. Bethlehemi hac nocte natus eſt Servator, ſive Rex Meſſias, quem dudum exſpectatis. Hinc autem eum cognoſcetis, ſi Bethlehemum eatis, quòd faſciis involutum & jacentem in ſtabulo inventuri ſitis.

Hæc dicta cùm dediſſet Angelus, ſublatus eſt in cœlum, auditæque ſunt illico voces quaſi multorum Angelorum, in ſummo aëre Dei laudes canentium, & dicentium: laudetur in cœlo Deus, in terras verò deſcendat omnis generis felicitas, quâ, Deo ſibi propitio, homines fruantur. His editis vocibus, in cœlum redierunt Angeli, Paſtores verò Bethlehemum uſque excurrere ſtatuerunt, ut rem ſibi divinitus revelatam oculis etiam uſurparent, atque illico profecti, magnâ feſtinatione, invenerunt Joſephum & puerperam, puerúmque in ſtabulo etiamnum jacentem. Quem cùm vidiſſent, narrarunt Joſepho & Mariæ, aliiſque quod ſibi in agris pernoctantibus de eo infante revelatum eſſet; quod non exiguam admirationem in audientium animis pariebat. Maria verò præſertim quæcumque audiebat, de filio ſuo, diligenter memoriæ mandabat. Paſtores autem ad greges ſuos reverſi ſunt, laudaruntque Deum,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. I. (Matthæus)

Cap. II. (Lucas)

evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo;

11. quia natus eſt vobis hodie Salvator, qui eſt Chriſtus Dominus, in civitate David:

12. & hoc vobis ſignum: Invenietis infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio.

13. Et ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis, laudantium Deum, & dicentium:

14. Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

15. Et factum eſt, ut diſceſſerunt ab eis Angeli in Cœlum, paſtores loquebantur ad invicem: Tranſeamus uſque Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis.

16. Et venerunt feſtinantes: & invenerunt Mariam, & Joſeph, & infantem poſitum in præſepio.

17. Videntes autem cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc.

18. Et omnes, qui audierunt mirati ſunt: & de his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.

19. Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.

20. Et reverſi ſunt paſtores, glorificantes, & laudantes Deum in omnibus quæ audierant & viderant, ſicut dictum eſt ad illos.

Cap. I. (Matthæus)

1. LIBER generationis Jeſu Chriſti

filii David, filii Abraham.

7. Abra-

Cap. III. (Lucas)

JESUS erat, ut putabatur, filius Joſeph, qui fuit Heli, qui fuit Mathat,

24. qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janna, qui fuit Joſeph,

25. qui

& ei gratias egerunt, quòd ſe tam eximiâ Angelorum revelatione, conſpectúque Meſſiæ dignatus eſſet.

Cùm autem Jeſus vulgò haberetur filius Joſephi, ac reverâ ab hocce eſſet adoptatus, quamquam abſque ipſius, ulliúſve viri mortalis opera genitus; ſubjiciam originem Joſephi, qui duplici ratione genus ex Davide ducebat; naturali, nempe, & legali propagatione; ita ut adoptatus ab eo Jeſus, pro more Judæorum, qui maternam ſtirpem nullo loco habent, meritò genus ſuum ad Davidem referre dicatur.

14. DAVID.

Stirps Legalis.	Stirps Naturalis.
1. Salomo.	2. Nathan.
2. Roboam.	3. Mattatha.

3. Abia.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. I.

2. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ· Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.
3. Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ· Φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐσρώμ· Ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράμ.
4. Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμιναδάβ· Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ναασσών· Ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Σαλμών.
5. Σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Βοὸζ ἐκ τῆς Ῥαχάβ· Βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὠβὴδ ἐκ τῆς Ῥούθ· Ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεσσαί.

6. Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν Δαβὶδ τὸν βασιλέα. Δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν Σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου.
7. Σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Ῥοβοάμ· Ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιά· Ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀσά.
8. Ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσαφάτ· Ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωράμ· Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζίαν.
9. Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωάθαμ· Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἄχαζ· Ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐζεκίαν.
10. Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν Μανασσῆ· Μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμών· Ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσίαν.
11. Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος.
12. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος, Ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν Σαλαθιήλ· Σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν Ζοροβάβελ.
13. Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιούδ. Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιακείμ· Ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀζώρ.

14. Ἀζὼρ

LUCAS. Cap. III.

25. Τοῦ Ματταθίου, τοῦ Ἀμώς, τοῦ Ναούμ, τοῦ Ἐσλί, τοῦ Ναγγαί,

26. Τοῦ Μαάθ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ Σεμεΐ, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰούδα,

27. Τοῦ Ἰωαννᾶ, τοῦ Ῥησά, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιήλ, τοῦ Νηρί,

28. Τοῦ Μελχί, τοῦ Ἀδδί, τοῦ Κωσάμ, τοῦ Ἐλμωδάμ, τοῦ Ἤρ,
29. Τοῦ Ἰωσή, τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρείμ, τοῦ Ματθάτ, τοῦ Λευΐ,
30. Τοῦ Σιμεών, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἰωνάν, τοῦ Ἐλιακείμ,

31. Τοῦ Μελεᾶ, τοῦ Μαϊνάν, τοῦ Ματταθά, τοῦ Ναθάν, τοῦ Δαβίδ,

32. Τοῦ Ἰεσσαί, τοῦ Ὠβήδ, τοῦ Βοόζ, τοῦ Σαλμών, τοῦ Ναασσών,

33. Τοῦ Ἀμιναδάβ, τοῦ Ἀράμ, τοῦ Ἐσρώμ, τοῦ Φαρές, τοῦ Ἰούδα,
34. Τοῦ Ἰακώβ, τοῦ Ἰσαάκ, τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Θάρα, τοῦ Ναχώρ,

35. Τοῦ Σαρούχ, τοῦ Ῥαγαῦ, τοῦ Φαλέκ, τοῦ Ἐβέρ, τοῦ Σαλά,

36. Τοῦ Καϊνάν, τοῦ Ἀρφαξάδ, τοῦ Σήμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ,

37. Τοῦ Μαθουσάλα, τοῦ Ἐνὼχ τοῦ Ἰαρέδ, τοῦ Μαλελεήλ, τοῦ Καϊνάν,

38. Τοῦ

Stirps Legalis.

3. Abia.
4. Asa.
5. Josaphat.
6. Joram.
* *Achaſia.*
* *Joas.*
* *Amaſia.*
7. Ozias.
8. Joatham.
9. Achaz.
10. Ezechias.
11. Manasse.
12. Amon.
13. Josias.
14. Jechonias.

Stirps Naturalis.

4. Mainan.
5. Melea.
6. Eliakim.
7. Jonan.
8. Joseph.
9. Juda.
10. Simeon.
11. Levi.
12. Matthat.
13. Jorim.
14. Eliezer.
15. Jose.
16. Er.
17. Elmodan.
18. Cosan.

1. * Je

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

MATTHÆUS — Cap. I.

2. Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam, & fratres ejus.

3. Judas autem genuit Phares & Zaram, de Thamar. Phares autem genuit Eſrom. Eſrom autem genuit Aram.

4. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naaſſon. Naaſſon autem genuit Salmon.

5. Salmon autem genuit Booz, de Rahab. Booz autem genuit Obed, ex Ruth. Obed autem genuit Jeſſe. Jeſſe autem genuit David Regem.

6. David autem Rex genuit Salomonem, ex ea quæ fuit Uriæ.

7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Aſa.

8. Aſa autem genuit Joſaphat. Joſaphat autem genuit Joram. Joram autem genuit Oziam.

9. Ozias autem genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam.

10. Ezechias autem genuit Manaſſen. Manaſſes autem genuit Amon. Amon autem genuit Joſiam.

11. Joſias autem genuit Jechoniam, & fratrer ejus, in tranſmigratione Babylonis.

12. Et poſt tranſmigrationem Babylonis, Jechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

13. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor.

14. Azor

LUCAS — Cap. III.

25. qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Heſli, qui fuit Nagge,

26. qui fuit Maath, qui fuit Mathathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit Juda,

27. qui fuit Joanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,

28. qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſan, qui fuit Elmodan, qui fuit Her,

29. qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi,

30. qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joſeph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim,

31. qui fuit Melca, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,

32. qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon,

33. qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Eſrom, qui fuit Phares, qui fuit Judæ,

34. qui fuit Jacob; qui fuit Iſaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,

35. qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,

36. qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech,

37. qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Caïnan.

38. qui

Stirps Legalis.	Stirps Naturalis.
1. * *Jechonias alter, ſine liberis mortuus.*	19. Addi.
2. * *Sedecias patruus & heres Jechoniæ poſterioris.*	20. Melchi.
* *Aſſir poſt Sedeciam Jechoniæ heres.*	21. Neri.

3. SALATHIEL *filius Neri, heres Aſſiris & Jechoniæ.* 22

4. ZOROBABEL *Salathielis filius & heres.* 23

5. Abiud.	24. Resa.
6. Eliacim.	25. Johanna.

7. Azor.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. I.		Cap. III.	
14. Ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν Σαδώκ· Σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀχείμ· Ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιούδ.		38. Τοῦ Ἐνώς, τοῦ Σήθ, τοῦ Ἀδάμ, τοῦ Θεοῦ.	
15. Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλεάζαρ· Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν Ματθάν· Ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ.		Cap.	
16. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Χριστός.			
17. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβίδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.			
Cap.			

Stirps Legalis.	Stirps Naturalis.
7. Azor.	26. Juda.
8. Sadok.	27. Joseph.
9. Achim.	28. Semei.
10. Eliud.	29. Matthathias.
11. Elbazar.	30. Maath.
*	31. Naggai.
*	32. Esli.
*	33. Naum.
*	34. Amos.
*	35. Mattathias.
*	36. Joseph.
*	37. Janna.
12. Matthan *ſine liberis mortuus.*	38. Melchi *pater naturalis Jacobi.*
13. Jacob *Matthanis filius legalis.*	39. Eli-*Levi frater Jacobi naturâ.*

14. JOSEPH
Filius Elis naturâ, Jacobi heres.

Si numeres eos qui in ſtirpe legali nominibus appellati ſunt, ex genealogico Codice exſcriptis, quatuordecim reperies, à Chriſto ad captivitatis Babylonicæ tempora, quibus Regnum Judæ concidit; à Babylonica verò captivitate totidem ad Davidem uſque, qui primus ſuæ familiæ geſſit diadema. Totidem etiam ſunt à Davide ad Abrahamum, ut ſubjectus laterculus docebit.

1. ABRAHAM.
2. Isaac.
3. Jacob.
4. Juda.
5. Phares, *filius Thamaræ & frater Zaræ.*
6. Esrom.
7. Aram.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. I.		CAP. III.	
14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. 15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Jacob. 16. Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus, qui vocatur Chriſtus. 17. Omnes itaque generationes, ab Abraham uſque ad David, generationes quatuordecim: & à David uſque ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim. CAP.		38. qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei. CAP.	

8. AMINADAB.
9. NAHASSON.
10. SALMON.
11. BOOZ *Rachaba Jerichuntina filius.*
12. OBED.
13. JESSE.
14. DAVID, *qui ex Bethſabea, Uriæ antea uxore, Salomonem ſuſcepit*

Si verò à Davide ad Adamum uſque primum hominem adſcendere libeat, novemdecim occurrent Patriarchæ, quorum hæc ſunt nomina:

1. ADAM.
2. SETH.
3. ENOS.
4. CAINAN.
5. MALALEEL.
6. JARED.
7. ENOCH.
8. MATHUSALA.
9. LAMECH.
10. NOE.
11. SEM.
12. ARPHACSAD.
13. SALA.
14. HEBER.
15. PHALEG.
16. RAGAU.
17. SARUG.
18. NACHOR.
19. THARA, *Abrahami Pater.*

Itaque ſi omnes in ſtirpe naturali, à Chriſto ad Adamum, numerentur, erunt LXXII. viri, à quibus genus ducit Jeſus Nazarenus.

CAP.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. II.		CAP. II.	

LUCAS, CAP. II.

21. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

MATTHÆUS, CAP. II.

1. ΤΟΥ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα,

2. Λέγοντες· Ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

3. Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ.

4. Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται.

5. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου·

6. Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

7. Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.

8. Καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεέμ, εἶπε· Πορευθέντες, ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.

9. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδού, ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον.

10. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα.

11. Καὶ

CAPUT IV.

Annus primus. Circumciſio Chriſti. Adventus ac diſceſſus Magorum. Oblatio Chriſti in Templo. Purgatio Mariæ. Canticum Simeonis. Fuga in Ægyptum. Infantium Bethlehemitarum cædes.

OCTAVO à natalibus die, circumciſus eſt, pro more Judæorum, Mariæ filius; eique nomen inditum JESU, prout juſſerat Angelus, ad matrem à Deo miſſus, antequàm conceptus eſſet. Paullò pòſt, etiamnum vivente Herode Magno, ex Arabia venerunt Magi Jeroſolimam, inquiſituri ubi eſſet nuper natus Rex Judæorum; aiebant enim à ſe in Arabia conſpectam eſſe inuſitatam ſtellam, ex qua intellexerant natum eſſe Regem Judæorum, dignum cui ſummi honores à ſe deferrentur; qua de cauſa, eum adoraturi venerant. Quod cùm audiiſſet Herodes, homo crudelis & ſuſpicax, timere cœpit ne ſeditionis ſemina hiſce rumoribus ſpargerentur; nec minùs Jeroſolimitæ omnes commoti ſunt, oratione Magorum. Itaque Herodes convocatos, qui ex Pontificibus Maximis oriundi erant, aut ipſi id munus geſſerant, vel Sacerdotalium claſſium principes erant, & Synedros quoſque eruditionis famâ inſignes,

MATTHÆUS.

Cap. II.

1. CUm ergo natus eſſet Jeſus in Bethlehem Juda, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Jeroſolymam,

2. dicentes: Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum; vidimus enim ſtellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum?

3. Audiens autem Herodes rex turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo.

4. Et congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur.

5. At illi dixerunt ei: in Bethlehem Judæ: Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam:

6. Et tu Bethlehem, terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſraël.

7. Tunc Herodes, clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit eis:

8. & mittens illos in Bethlehem dixit: Ite & interrogate diligenter de puero: & cùm inveneritis, renunciate mihi, ut & ego veniens adorem eum.

9. Qui, cùm audiſſent regem, abierunt. Et ecce ſtella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, uſque dum veniens ſtaret ſupra, ubi erat puer.

10. Videntes autem ſtellam gaviſi ſunt gaudio magno valde;

11. & in-

MARCUS.

LUCAS.

Cap. II.

21. Et, poſtquàm conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus, quod vocatum eſt ab Angelo, priuſquàm in utero conciperetur.

JOANNES.

ſciſcitatus eſt, quonam in loco Judææ, ex vaticiniis Prophetarum, naſci oporteret Meſſiam. Reſponderunt verò illi oportere eum naſci Bethlehemi, ſic enim prædictum à Michæa; (*Cap. v. 2.*) qui negabat Bethlehemum, oppidum Tribûs Judæ, ſpernendum eſſe, cùm ex eo orturus eſſet Rex, Populo Judæo imperaturus.

Hiſce auditis, Herodes ad ſe clam vocavit Magos, ne fortè id quod animo agitabat innoteſceret Judæis; & diligenter ab iis quæſivit tempus, à quo exorta erat ſtella, ex qua Magi intellexerant fore ut naſceretur Rex apud Judæos; quò eum ſine tumultu, in ipſis incunabulis, exſtingueret. Quod cùm dixiſſent, dimiſit eos Bethlehemum juſſos omnem diligentiam adhibere, ut invenirent puerum illum, cui ſtella regnum Judææ portendebat; dictitabat enim ſe eum inventum etiam, ut par erat, adoraturum. Illi ergo, à Rege dimiſſi, iverunt Bethlehemum; & cùm in itinere eſſent, ecce verò eadem illa ſtella, quam in Arabia viderant, iis cœpit illucere, & præire ad locum uſque in quo erat Jeſus. Quam cùm vidiſſent, non mediocri lætitiâ affecti ſunt; ingreſſique domum, ſupra quam ignis ille cœleſtis ſteterat, invenerunt

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. II.		CAP. II.	
11. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εὗρον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ· καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν. 12. Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.		22. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς κατὰ τὸν νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ Κυρίῳ, 23. (Καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ Κυρίου· Ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται·) 24. Καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ Κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν. 25. Καὶ ἰδοὺ, ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα Συμεὼν· καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ· καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν. 26 Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου. 27. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ· 28. Καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν Θεὸν, καὶ εἶπε 29. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ. 30. Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, 31. Ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν 32. Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. 33 Καὶ ἦν Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ 34. (Καὶ	

puerulum cum Maria ejus matre, eúmque procumbentes adorarunt. Tum verò munera quæ attulerant ei obtulerunt, aurum, thus & myrrham.

Deinde cùm eſſent ad Herodem reverſuri, ut ſignificarent à ſe inventum eſſe puerum illum, de quo dixerant; in ſomnis divinitus moniti ſunt, ne ad eum redirent. Quare ne fortè retraherentur ex itinere ad Herodem, non eadem viâ, quâ venerant, in patriam confeſtim redierunt.

Eodem tempore, exacti erant quadraginta dies, quibus puerpera ſacris lege arcetur; quapropter, abeuntibus Magis in Arabiam, Joſephus & Maria unà Jeroſolymam iverunt, ut eum illic, pro more, coram Deo ſiſterent, redimeréntque ſoliro quinque ſiclorum pretio; etenim ex Hebræorum Lege, omnes maſculi primogeniti Deo ſacri habentur, adeóque pretio Lege conſtituto redimendi ſunt. Ex eadem Lege, pauperioribus puerperis impoſitum eſt par turturum, aut columbarum, offerendum purgationis causâ; quod eſt etiam à Maria ritè oblatum.

Erat

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. II.		CAP. II.	
11. & intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum: & apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. 12. Et reſponſo accepto in ſomnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam. ☞		☞ 22. Et, poſtquàm impleti ſunt dies purgationis ejus, ſecundùm legem Moyſis, tulerunt illum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino, 23. ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculinum, adaperiens vulvam, ſanctum Domino vocabitur; 24. & ut darent hoſtiam, ſecundùm quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. 25. Et ecce homo erat in Jeruſalem, cui nomen Symeon, & homo iſte juſtus & timoratus, exſpectans conſolationem Iſrael, & Spiritus Sanctus erat in eo: 26. & reſponſum acceperat à Spiritu Sancto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtum Domini. 27. Et venit in ſpiritu in templum. Et, cùm inducerent puerum Jeſum parentes ejus, ut facerent ſecundùm conſuetudinem legis pro eo, 28. & ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit: 29. Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundùm verbum tuum in pace; 30. quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, 31. quod paraſti ante faciem omnium populorum: 32. lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael. 33. Et erant pater ejus & mater mirantes ſuper his, quæ dicebantur de illo. 34. Et	

Erat tunc temporis Jeroſolimæ Symeon quidem, vir religioſus ac ſanctis moribus, qui exſpectabat Meſſiæ ſeu Regis promiſſi adventum, & prophetico Spiritu interdum afflabatur. Is à Spiritu Sancto acceperat, ſe eatenus producturum vitam, donec vidiſſet Regem illum à Deo mittendum, ad liberandos Judæos. Itaque, Spiritûs Sancti impulſu, ivit in Templum eodem tempore, quo Joſephus & Maria ibant oblatum Deo puerulum Jeſum, ex Legis inſtituto; cúmque illic excepit ulnis, & amplexatus Deo gratias in hanc ſententiam agere cœpit: Nunc demum, ô Deus, beatum vitæ finem mihi inſtare ſignificas, quandoquidem, prout pollicitus eras, conſpiciendum mihi exhibuiſti eum, per quem omnes populos ſervaturus es. Luce enim doctrinæ ſuæ hic puer colluſtrabit omnes gentes, neque exiguam gloriam pariet Judæis. Joſephus verò & Maria mirabantur quæ ſibi de Jeſu prædicebantur; at Symeon iis etiam bene

Cap. II. (Lucas)

34. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν, καὶ εἶπε πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· Ἰδοὺ, οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον·

35. (Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία) ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

36. Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουὴλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ, ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς.

37. Καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν·

38. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλήμ.

Cap.

Cap. II. (Matthæus)

13. Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ, λέγων· Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.

14. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον.

15. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου·

16. Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν· καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.

bene adprecatus eſt, prætereáque matrem pueri intuitus: Hic, inqnit, multos Judæos ad ſanctiorem vitam adducet, dum alii, eo fruſtra audito, deteriores evadent, multi enim ei credent, multi vehementer adverſabuntur; atque hinc intelligere licebit quinam religione minimè fucatâ Deum antea coluerint, quinam verò pietatem ſimularint; nam ab hiſce repudiabitur filius tuus, dum illi eum libentiſſimè excipient. Quo in conflictu diſſentientium Judæorum, ea patietur, quæ haud minorem dolorem tibi creabunt, quàm ſi gladio ipſa tranſadigereris.

Erat etiam tunc temporis Jeroſolimæ Anna quædam, Phanuelis filia, ex Aſeritica tribu, quæ à Deo quandoque afflata vaticinabatur. Ea erat octoginta annos nata, & vidua jam à multis annis; quippe per ſeptennium dumtaxat nupta cum viro, cui virgo collocata fuerat, nec ſecundas nuptias umquam ambiverat. Frequens verſabatur in Templo, jejuniiſque crebris ac precibus religioſiſſimè Deum colebat. Hæc ergo eùm eadem horâ in Templo eſſet, divino afflatu intellexit puerum Jeſum eſſe exſpectatum illum liberatorem Iſraëlitarum, narrabàtque eum à ſe conſpectum piis omnibus Jeroſolimitis, qui Meſſiam exſpectabant.

Interea dum abirent Magi, Joſephuſque cum Maria eſſet Jeroſolimæ, Joſephus ſibi eſt in ſomnis

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. II.

34. Et benedixit illis Symeon, & dixit ad Mariam matrem ejus: Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſraël, & in ſignum, cui contradicetur:

35. & tuam ipſius animam pertranſibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

36. Et erat Anna propheteſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua.

37. Et hæc vidua uſque ad annos octoginta quatuor: quæ non diſcedebat de templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens, nocte ac die.

38. Et hæc, ipſâ horâ ſuperveniens, confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus, qui exſpectabant redemtionem Iſraël.

Cap.

Cap. II.

13. Qui cùm receſſiſſent, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum, ad perdendum eum.

14. Qui conſurgens, accepit puerum & matrem ejus nocte, & ſeceſſit in Ægyptum:

15. & erat ibi uſque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam, dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum.

16. Tunc Herodes, videns quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valde. Et mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus, à bimatu & infra, ſecundùm tempus quod exquiſierat à Magis.

ſomnis viſus audire Angelum Dei jubentem ipſum cum puerulo ejúſque matre, illico in Ægyptum, quæ dudum erat provincia Romana, fugere, & manere illic, donec divinitus in Judæam revocaretur; quia Herodes mox quæſiturus erat Jeſum, ut eum occideret, ne fortè poſteris ſuis regnum eriperet. Excitatus Joſephus, abſque mora, cum Maria ejúſque filio in Ægyptum ſe contulit; ubi manſit per aliquot menſes, donec, mortuo Herode, ab Angelo in Judæam eſt revocatus; qua de re, multò potiori jure dicere poſſis quod Hoſeas Propheta (C. XI. 1.) inducit Deum dicentem de populo Hebræo; *ex Ægypto ſe evocaſſe filium ſuum.* Cùm verò per aliquot dies Herodes exſpectaſſet Magorum reditum Bethlehemo, circiter ſex millibus paſſuum Jeroſolimâ remoto, nec rediiſſent, tandem ſibi ab iis verba data eſſe ſenſit; quod homo iracundus ægerrimè tulit. Suſpicatus etiam eum puerum à Judæis occultari, & veritus ne quis ex rumore ſparſo, de Rege Judæorum nuper nato, occaſionem arriperet rerum novarum; immiſſis militibus, occidit pueros omnes Bethlehemitas, qui à biennio nati erant; ne elaberetur puer ille, cui Magi regnum Judææ portendi dixerant. Diligenter enim exquiſiverat tempus à quo ſtella orta erat, ex quo natum oportere eſſe puerum, quicumque eſſet, intra

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. II.

17. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος·

18. Φωνὴ ἐν Ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολὺς, Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί.

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδὺ. ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ,

20. Λέγων. Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραήλ· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

21. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραήλ.

CAP.

---

tra proximè elapſum biennium colligebat. De hac cæde meritò dixeris, quod de antiquiore clade, in vicino tractu accepta, dixit Jeremias Propheta: (C. XXXI. 15.) *tumultus auditus eſt Ramæ, luctus, fletus & ejulatus multus. Rachela deflet liberos ſuos, nec ſolatium accipit, quia non ampliùs ſunt*; etenim non multum diſtat Rama Bethlehemo, & in hujus oppidi agro fuit ſepulcrum Rachelæ.

Non

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. II. 17. Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam prophetam, dicentem: 18. Vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt. 19. Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph in Ægypto, 20. dicens: Surge, & accipe puerum & matrem ejus, & vade in terram Iſraël: defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri. 21. Qui conſurgens accepit puerum, & matrem ejus, & venit in terram Iſraël. CAP.			

Non multò pòſt, mortuus eſt Herodes; quod ubi contigit, Angelus Joſephum in ſomnis, prout pollicitus erat, monuit tempus jam eſſe redeundi in Palæſtinam, in qua tutò vivere poterat, cùm mortuus eſſet Herodes, qui vitæ Jeſu antea inſidiabatur. Itaque excitatus, unà cum uxore, ejúſque filio, in Palæſtinam profectus eſt.

CAP.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. II.		Cap. II.	
22. Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ᾽ ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας. 23. Καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέθ· ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.		39. Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν Ναζαρέθ.	
		Cap.	

Caput V.

Secundus Chriſti annus. Regnante Archelao, redit Joſephus in Judæam, & Nazaretham Galilææ iterum ſe confert.

Dum Joſephus ex Ægypto in Palæſtinam iret, audivit Archelaum, Herodis filium, pro ſucceſſore patris, adeòque Rege Judææ ſe gerere, qua de cauſa veritus eſt in eam redire;

at

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. II.		CAP. II.	
22. Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Judæa, pro Herode patre ſuo, timuit illò ire: & admonitus in ſomnis ſeceſſit in partes Galilææ, 23. & veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth; ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetas: Quoniam Nazarenus vocabitur.		39. Et, ut perfecerunt omnia, ſecundùm legem Domini, reverſi ſunt in Galilæam, in civitatem ſuam Nazareth. CAP.	

at iterum monitus ab Angelo, in ſomnis, non ampliùs cunctatus eſt, ſed ivit in Galilæam, & quidem Nazaretham, in qua antea vixerat. Qui tractus juſſus eſt ab Auguſto parêre, non Archelao, ſed Herodi Antipæ, ex ultimo teſtamento ejus patris Herodis Magni. Hoc modo impletum eſt vaticinium, quod circumfertur apud Judæos, atque ex quo vulgò exiſtimant Meſſiam debuiſſe vocari Nazarenum.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. II.

40. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε, καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

41. Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ, τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.

42. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς·

43. Καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

44. Νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν, καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν, ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.

45. Καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν.

46. Καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς, εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον, ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.

47. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

48. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.

49. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;

50. Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα, ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

51. Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρὲθ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. Καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

52. Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ, καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Cap.

Caput VI.

Annus Chriſti duodecimus. Pueritia ejus atque adoleſcentia.

Nazarethæ puer adolevit, augebatúrque in dies & animi conſtantiâ, & ſingulari ſapientiâ; Deus enim eum omnis generis dotibus cumulabat. Cùm autem Joſephus & Maria, qui parentes ejus habebantur, quotannis Jeroſolimam irent, Paſcha illic celebraturi, prout Lex Moſaica poſtulat; cúmque attigiſſet annum ætatis duodecimum, illuc cum iis profectus eſt. Exactis verò diebus feſtis, Joſephus & Maria Nazaretham diſceſſerunt, unà cum multis aliis qui eodem contendebant; exiſtimabántque Jeſum eſſe in comitatu, apud conſanguineum quempiam aut notum. At manſerat Jeroſolimæ, nec eum abeſſe ſenſerunt, niſi confecto diei unius itinere; quo tempore, puero inter notos fruſtra quæſito, reverſi ſunt Jeroſolimam ut eum inveſtigarent. Jam per triduum eum quæſiverant, cùm tandem in atrio exteriore Templi invenerunt, ſedentem inter Doctores, eóſque audientem, interrogantémque & eorum quæſitis

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

CAP. II.

40. Puer autem creſcebat, & confortabatur plenus ſapientiâ: & gratia Dei erat in illo.

41. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jeruſalem, in die ſolemni Paſchæ.

42. Et, cùm factus eſſet annorum duodecim, adſcendentibus illis Jeroſolymam, ſecundùm conſuetudinem diei feſti,

43. conſummatíſque diebus: cùm redirent, remanſit puer Jeſus in Jeruſalem, & non cognoverunt parentes ejus.

44. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos, & notos.

45. Et, non invenientes, regreſſi ſunt in Jeruſalem, requirentes eum.

46. Et factum eſt, poſt triduum, invenerunt illum in templo, ſedentem in medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

47. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis ejus.

48. Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

49. Et ait ad illos: Quid eſt quod me quærebatis: neſciebatis quia in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?

50. Et ipſi non intellexerunt verbum, quod locutus eſt ad eos.

51. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth; & erat ſubditus illis. Et mater ejus conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo.

52. Et Jeſus proficiebat ſapientiâ, & ætate, & gratiâ apud Deum & homines.

CAP.

quæſitis reſpondentem. Quicumque autem aderant obſtupeſcebant ob quæſtiones & reſponſa pueri, in quibus ſumma elucebat ſapientia. Mirati verò ſunt etiam Joſephus & Maria eum ita ſe ſe ſubduxiſſe, atque in Templo à ſe inveniri, & mater quidem ejus: fili, inquit, cur nos ita reliquiſti? ego & pater tuus anxii te per hoc triduum quærebamus, nec exiguum dolorem nobis creaſti. At Jeſus, qui jam eâ ætate ex revelatione divina norat quo munere adultior defuncturus eſſet, his verbis reſpondit: non erat cur anxiè me quæreretis, aut cur miraremini me hîc ſeorſim à vobis manſiſſe. Scire enim dudum vos oportuit brevi adfore tempus, quo negotiis à Patre demandatis intentum me domi ampliùs non habebitis. Verùm illi minime intellexerunt Patrem Cœleſtem, & Evangelii nuntiationem ab eo ſignificari. Attamen illico iis Nazaretham redeuntibus comitem ſe præbuit, & quemadmodum antea ſolebat deinceps paruit. Mater verò ejus quæcumque dicebat ac faciebat puer diligenter obſervabat, ac memoriæ mandabat. Interea unà cum ſtatura Jeſu, mirum in modum augebatur ejus ſapientia, gratúſque erat Deo, & laudabatur ab hominibus qui eum norant.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. III.	CAP. I.	CAP. III.	
☞	1. ἈΡΧΗ' τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.	1. ἘΝ ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος ☞ Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος,	
1. ἘΝ δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας,	4. Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.	2. Ἐπ' Ἀρχιερέων Ἄννα καὶ Καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα Θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν τοῦ Ζαχαρίου υἱόν, ἐν τῇ ἐρήμῳ.	
☞	☞	3. Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.	
2. Καὶ λέγων· Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.	☜	☜	
3. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, ☞	2. Ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις· Ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.	4. Ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, ☜	
Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. ☞	3. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. ☞	Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.	
		5. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· 6. Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. ☜	
4. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον.	6. Ἦν δὲ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.		
5. Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου. 6. Καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.	5. Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμῖται· καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.		
		7. Ἔλεγε	

CAPUT VII.

Joannis Baptiſtæ præconium, de pœnitentiâ, & regno cœlorum, anno ætatis Chriſti vigeſimo nono.

ANNO decimo quinto Proconſularis Imperii Tiberii Cæſaris, cùm Procuratoris nomine Judææ præeſſet Pontius Pilatus, & laberetur vigeſimus octavus annus, ex quo Herodes Antipas erat Tetrarcha Galilææ, Philippus verò frater ejus Ituræ & Trachonitidis, Lyſanias denique Abilenes; Pontificatu Maximo apud Judæos ſungente Caïaphâ, Annæ Pontificis Maximi genero, cumquo auctoritatem ſuam partiebatur; Joannes Zachariæ filius, in deſertis locis verſans, juſſus eſt à Deo ad Judæos ſuo nomine ire, eóſque ad ſanctiorem vitam vocare, eò quòd regnum cœleſte Meſſiæ immineret. Eo autem munere defungi cœpit circa Jordanem, in Magno Campo, eóſque qui ipſum audituri veniebant in Jordane abluebat; quo ritu ſignificabat priſtinæ vitæ ſordibus, ſeu vitiis eos purgari oportere, ſi vellent peccatorum veniam à Deo conſequi, & regni cœleſtis Meſſiæ participes fieri, quod & diſertis verbis prædicabat. Prædictum autem hoc fuerat, ne quis temerè factum credat, à Prophetis Malachia atque Eſaia.
Apud

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	Cap. I.	Cap. III.	
☞	1. INITIUM Evangelii Jeſu Chriſti, filii Dei. ☞	1. Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæſaris (procurante Pontio Pilato Judæam, Tetrarchâ autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus Tetrarchâ Ituræ, & Trachonitidis regionis, & Lyſaniâ Abilenæ Tetrarchâ, 2. ſub Principibus Sacerdotum Anna & Caipha) factum eſt verbum Domini ſuper Joannem, Zachariæ filium, in deſerto:	
Cap. III. 1. In diebus autem illis, venit Joannes Baptiſta prædicans in deſerto Judææ, ☞	4. Fuit Joannes in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum pœnitentiæ, in remiſſionem peccatorum. ☞	3. & venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum,	
2. & dicens: Pœnitentiam agite; appropinquavit enim regnum cælorum.	☜	☜	
3. Hic eſt enim qui dictus eſt per Iſaiam prophetam, dicentem: ☞	2. Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te:	4. ſicut ſcriptum eſt in libro ſermonum Iſaiæ prophetæ: ☜	
Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus. ☞	3. Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus. ☞	Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus: 5. Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt prava in directa, & aſpera in vias planas: 6. & videbit omnis caro ſalutare Dei.	
4. Ipſe autem Joannes habebat veſtimentum de pilis camelorum & zonam pelliceam circa lumbos ſuos: eſca autem ejus erant locuſtæ, & mel ſilveſtre.	6. Et erat Joannes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos ejus; & locuſtas & mel ſilveſtre edebat.	☜	
5. Tunc exibat ad eum Jeroſolyma, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem, 6. Et baptizabantur ab eo in Jordane confitentes peccata ſua.	5. Et egrediebatur ad eum omnis Judææ regio, & Jeroſolymitæ univerſi, & baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata ſua.	7. Dice-	

Apud priorem enim ita loquitur Deus: (C. III, 1.) *Mitto Angelum meum & parabit viam ante me.* Is enim Angelus eſt Joannes, *Baptiſta* à munere baptizandi, ſeu abluendi dictus; idémque deſcribitur, hiſce verbis Eſaïæ: (C. XL, 3.) *Vox eſt clamantis in deſerto: parate viam Domini, complanate ejus calles. Omnis vallis impleatur & omnis mons ac collis deprimatur. Quæ curva ſunt fiant recta, aſperæ verò viæ planæ. Videbit omnis caro ſalutem Dei.* Quibus verbis vir deſcribitur, cujus munus in eo ſitum futurum erat, ut animos hominum, ad excipiendum Meſſiam, pararet.

Joannes autem, veterum Prophetarum more, præſertim ſi dura nuntiarent, veſtitus erat, tunicâ villis cameli contextâ, cingulóque coriaceo cinctus, & duriſſimam vitam agebat, cùm ſe ſuſtentaret ſæpe ſolis locuſtis, & melle ſylveſtri. Cùm nuntiaret pœnas à Deo de Judæis, vitiis mancipatis, brevi ſumendas, niſi ad meliorem frugem redirent; ingens concurſus ad eum fiebat, cùm ex reliqua Judæa, tum etiam ipsâ Jeroſolimâ, hominum qui ingenuè profitebantur ſe ob vitia ſua dignos eſſe qui Deo pœnas darent; ſed ſe præteritorum pœnitere, atque in poſterum caſtigatiùs velle vivere; quod Joanni confirmabant, ſolenni ablutionis ritu ab eo ſuſcepto.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. III.	Cap. I.	Cap. III.	

MATTHÆUS. Cap. III.

7. Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

8. Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας.

9. Καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς. Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

10. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

LUCAS. Cap. III.

7. Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ·

Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

8. Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

9 Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

10. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες· Τί οὖν ποιήσομεν;

11. Ἀποκριθεὶς δὲ, λέγει αὐτοῖς· Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω.

12. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι· καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, τί ποιήσομεν;

13. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν, πράσσετε.

14. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες· Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε· καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.

Inter ceteram autem turbam, quæ ad eum confluebat, multi etiam erant ex Sadducæorum ac Phariſæorum genere; quorum priores negant alteram eſſe poſt hanc vitam, poſteriores, qui eam à ſe ſperari aiunt, fictâ religione ut plurimùm plebem fallunt. Hos ergo cùm ille videret ad ſe venientes, ita eos alloquebatur: O homines, quorum nequitia meritò conferatur cum lethifero ſerpentium veneno, toto cœlo erratis, ſi exiſtimatis vos, ſuſcepto dumtaxat à me baptiſmo, immunes fore pœnarum improbis Judæis à Deo imminentium, quamquam meliores non evaditis. Neque ego vos hoc docui, neque quiſquam alius qui ſapiat. Si ablutionem hanc meam vobis utilem eſſe velitis, oportet ut ita in poſterum vitam inſtituatis, ut ex moribus liqueat vos ad ſaniorem mentem ſeriò rediiſſe. Quâ mutatione vitæ, Deo accepti fietis, non genere ex Abrahamo ducto, quemadmodum putatis; quaſi Deus ejus proſapiæ, quibuſcumque tandem ſit moribus, propitius eſſe neceſſe haberet. Deus, ſi velit, poſſit ex quavis gente ſibi populum eligere, in quem Abrahami religionem ac probitatem imitantem, con-

ferat

MATTHÆUS. Cap. III.

7. Videns autem multos Phariſæorum, & Sadducæorum, venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira?

8. Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

9. Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham; dico enim vobis quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

10. Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

MARCUS. Cap. I.

LUCAS. Cap. III.

7. Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant ut baptizarentur ab ipſo: Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira?

8. Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

9. Jam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor, non faciens fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.

10. Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?

11. Reſpondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas det non habenti, &, qui habet eſcas, ſimiliter faciat.

12. Venerunt autem & Publicani ut baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magiſter quid faciemus?

13. At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quàm quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.

14. Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

JOANNES.

ferat beneficia omnia Abrahami ſoboli promiſſa; & jam advenit tempus, quo cœleſtes pœnæ imminent Judæis, quas minimè effugient quicumque pergent vitiis ſuis indulgere.

Tum audientium turba à Joanne quæſivit quid ſibi eſſet faciendum, ut eas pœnas vitaret. Cui ille repoſuit ante omnia liberaliores eſſe oportere erga egenos, eóſque juvandos iis quibus locupletiores neceſſariò ipſi non uterentur. Quin etiam Judæi redemtores vectigalium ac tributorum, genus hominum divitiarum cupidum, iniquum atque immite, ad eum veniebant baptiſmum ejus ſuſcepturi, & ab eo quærebant quid ſibi faciendum eſſet. Ille verò reſpondebat, nihil eſſe illis exigendum, præter ea quæ edictis imperantium parentibus erant impoſita. Milites quoque, ex gente Judæa, aut Judaïcæ Religioni addicti, interrogarunt Joannem de vitiis, quæ ſibi potiſſimùm vitanda cenſeret; reſponditque non eſſe iis ab ullo injuſtum quidquam, terrore injecto, extorquendum, aut fraude quemquam circumveniendum; ſed ex ſtipendiorum quæſtu neceſſaria ſibi comparanda, atque in iis adquieſcendum.

Caput

MATTHÆUS.

Cap. III.

13. Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, πρὸς τὸν Ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

14. Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων· Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;

15. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίησιν αὐτόν.

16. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ, ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.

17. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Cap. IV.

1. Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος,

πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

2. Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.

3. Καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται.

4. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε· Γέγραπται· Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ.

MARCUS.

Cap. I.

9. Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρὲθ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου εἰς τὸν Ἰορδάνην.

10. Καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸ Πνεῦμα, ὡσεὶ περιστερὰν, καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν.

11. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν· Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

12. Καὶ εὐθὺς τὸ Πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.

13. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ.

LUCAS.

Cap. III.

21. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν,

καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν,

22. Καὶ καταβῆναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει, ὡσεὶ περιστερὰν, ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν· Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν σοὶ ηὐδόκησα.

23. Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος,

Cap. IV.

1. Ἰησοῦς δὲ Πνεύματος ἁγίου πλήρης ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἤγετο ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον,

2. Ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου· καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασε.

3. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.

4. Καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων· Γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι Θεοῦ.

9. Καὶ

JOANNES.

Caput VIII.

Initium eorum quæ geſſit Chriſtus, anno ætatis trigeſimo. Baptiſmus ejus & tentatio.

Cum Joannes Judæos ad ſe venientes ablueret, Jeſus etiam ex Galilæa ad eum ivit, ſuſcipiendi baptiſmi causâ. Quem cùm peteret, negabat Joannes, qui Judæos omnes promiſcuè abluebat, poſſe ſe adduci ut eum ablueret, à quo ipſe ablui deberet; quippe multò ſanctiore, & qui ſe docere poſſet quî vitia ſua emendaret. Quod afflatu prophetico ab eo dicebatur, nam Jeſum non norat. At Jeſus repoſuit ſibi certum eſſe ea omnia facere, quæ religionis cauſâ meritò à Judæis fiebant, ideóque velle ſe ablui; quamvis non indigeret ablutione, quâ ſignificabatur purgatio vitiorum; quo audito, Joannes non amplius dubitavit an eum eſſet abluturus. Cùm verò Jeſus ablutus ex aqua egreſſus eſſet, & genua flexiſſet ut Deum oraret, tum diſcedentibus ſubitò utrimque nubibus cœlum veluti aperiri viſum eſt, atque ex ſummo æthere deſcendit Spiritus Sanctus, inſtar columbæ, in flammula conſpicua, quæ inſedit capiti Jeſu, auditáque eſt vox è cœlo Dei dicentis: Tu es Filius meus, quem singulari amo-

RE

MATTHÆUS.

CAP. III.

13. Tunc venit Jeſus à Galilæa in Jordanem, ad Joannem, ut baptizaretur ab eo.

14. Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?

15. Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Sine modò: ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam. Tunc dimiſit eum.

16. Baptizatus autem Jeſus confeſtim adſcendit de aqua. Et ecce aperti ſunt ei cœli: & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.

17. Et ecce vox de cœlis dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CAP. IV.

1. TUnc Jeſus ductus eſt in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo.

2. Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.

3. Et accedens tentator dixit ei: ſi filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.

4. Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

MARCUS.

CAP. I.

9. Et factum eſt: in diebus illis venit Jeſus à Nazareth Galilææ, & baptizatus eſt à Joanne in Jordane.

10. Et ſtatim adſcendens de aqua, vidit cœlos apertos, & Spiritum tamquam columbam deſcendentem, & manentem in ipſo.

11. Et vox facta eſt de cœlis: Tu es Filius meus dilectus, in te complacui.

12. Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum;

13. & erat in deſerto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à Satana,

LUCAS.

CAP. III.

21. Factum eſt autem cùm baptizaretur omnis populus, & Jeſu baptizato, & orante, apertum eſt cœlum,

22. & deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie, ſicut columba, in ipſum; & vox de cœlo facta eſt: Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi.

23. Et ipſe Jeſus erat incipiens, quaſi annorum triginta. *

CAP. IV.

1. JEſus autem, plenus Spiritu Sancto, regreſſus eſt à Jordane: & agebatur à Spiritu in deſertum

2. diebus quadraginta, & tentabatur à Diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: & conſummatis illis, eſuriit.

3. Dixit autem illi Diabolus: Si Filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.

4. Et reſpondit ad illum Jeſus: Scriptum eſt: Quia non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo Dei.

9. Et

JOANNES.

RE PROSEQUOR. Hoc autem tempore, Jeſus natus erat circiter triginta annos; quâ ætate, cœpit munere ſuo fungi, ut mox dicemus.

A Joanne ergo baptizatus cùm fuiſſet, continuò Spiritûs Sancti adflatu à Jordane in ſolitudinem Arabiæ vicinam, ad ortum ejus fluvii, profectus eſt; ut tentatione Cacodæmonis ſpretâ, firmaretur atque inſignior fieret ejus conſtantia. Illic per quadraginta dies manſit, abſque ullo cibo; quot diebus Moſes in monte Sinaï olim moratus etiam erat jejunus, ut legem à Deo acciperet. Memoriæ quidem proditum non eſt quid Jeſu contigerit, per totos quadraginta dies in ſolitudine verſanti; ſed dumtaxat ſub finem ejus temporis cœpiſſe eum eſurire, divinâ potentiâ hominem humanæ naturæ infirmitati tandem permittente. Tunc ad eum acceſſit Cacodæmon, conſiliorum omnium Dei adverſarius; qui dixit, quandoquidem eſuriebat, ſi filius Dei erat, & imperio paterno naturæ legibus ſuperior, oportere dumtaxat eum jubere lapides fieri panes, quibus urgentem famen ſedaret. Reſpondit verò ei Jeſus, à Moſe ſcriptum eſſe: (*Deut. VIII*, 3.) *non pane ſolo vivet homo, ſed quavis re quæ ex Dei ore egredietur*, hoc eſt, quam Deus loco panis eſſe juſſerit; ideóque minimè opus eſſe, ut lapides in panes converterentur.

MATTHÆUS.

Cap. IV.

5. Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.
6. Καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γάρ· Ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.
7. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· πάλιν γέγραπται· Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.
8. Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου

καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν.

9. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.
10. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὕπαγε Σατανᾶ· Γέγραπται γάρ, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

11. Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος,

καὶ ἰδού, ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

MARCUS.

Cap. I.

13. καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

LUCAS.

Cap. IV.

9. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ· καὶ εἶπεν αὐτῷ· Εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω.
10. Γέγραπται γάρ· Ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι σε.
11. Καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.
12. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι εἴρηται· Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.
5. Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης

ἐν στιγμῇ χρόνου.
6. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος· Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω, δίδωμι αὐτήν.
7. Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σου πάντα.
8. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· γέγραπται γάρ. Προσκυνήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.
13. Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ᾽ αὐτοῦ

ἄχρι καιροῦ.

JOANNES.

Tunc Cacodæmon duxit eum Jeroſolimam, atque impoſuit loricæ tecti Templi, juſsitque eum, ſi Dei Filius eſſet, ſe præcipitem dejicere; nihil enim mali paſſurum ex lapſu, quandoquidem de eo ſcriptum erat à Pſalte: (*Pſ. XCI, 11.*) *Angelis ſuis Deus in mandatis de te dabit, ut te cuſtodiant. In manus ſuas tollent te, ne quando impingas pedem tuum ad lapidem.* Jeſus verò, ſcripſit etiam, inquit, Moſes: (*Deut. VI, 16.*) *ne tentes Dominum Deum tuum*; quaſi, ſcilicet, de ejus bonitate ac potentia dubitares. His auditis, Cacodæmon alio tentationis genere Jeſum aggreſſurus, eum ſubduxit in altiſſimum montem; è cujus ſummo jugo, brevi momento, ei oſtendit ampliſſimos terrarum tractus, quaquaverſùm porrectos, atque opes multorum

MATTHÆUS. Cap. IV.

5. Tunc adſumpſit eum Diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi,
6. & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorſum.
Scriptum eſt enim: Quia angelis ſuis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

7. At illi Jeſus: Rurſum ſcriptum eſt: Non tentabis Dominum Deum tuum.
8. Iterum adſumpſit eum Diabolus in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi,
& gloriam eorum, ☜ ☞

9. & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ☞

ſi cadens adoraveris me.
10. Tunc dixit ei Jeſus: Vade Satana; ſcriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.

11. Tunc reliquit eum Diabolus: ☞

& ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

MARCUS. Cap. I.

erátque cum beſtiis,

& Angeli miniſtrabant illi.

LUCAS. Cap. IV.

9. Et duxit illum in Jeruſalem, & ſtatuit eum ſuper pinnam templi,
& dixit illi: Si Filius Dei es, mitte te hinc deorſum;
10. ſcriptum eſt enim quòd Angelis ſuis mandavit de te, ut conſervent te:
11. & quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.
12. Et reſpondens Jeſus, ait illi: Dictum eſt: Non tentabis Dominum Deum tuum.
5. Et duxit illum Diabolus in montem excelſum, & oſtendit illi omnia Regna orbis terræ ☜
☞ in momento temporis,
6. Et ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, &
☞ gloriam illorum, quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa:
7. Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt tua omnia.
8. Et reſpondens Jeſus dixit illi: Scriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.
13. Et conſummatâ omni tentatione, Diabolus receſſit ab illo,
☞ uſque ad tempus. ☜

JOANNES.

---

torum populorum; quibus omnibus ſe eum donaturum eſſe dixit, ſi procumbens ſe ſe adoraret, quaſi Deum; ſe enim eorum eſſe dominum, & dare ea poſſe cuicumque velit. At Jeſus, abi, inquit, à me, tu qui Dei adverſarius es, ſcripſit enim meritò idem Moſes: (*Deut. X, 20.*) *Adorato Dominum Deum tuum, atque eum ſolum colito.* Quo reſponſo accepto, cùm Cacodæmon intelligeret ſe fruſtra eſſe, ab eo, ad certum tempus, ſeceſſit, verſabatúrque Jeſus in eo monte cum feris; ſed Angeli Dei cibum ad eum attulerunt, omnibus ejus imperiis obſequi parati.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Joannes. Cap. I.

1. ἘΝ ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος.

2. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν.

3. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν.

4. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων·

5. Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

6. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης

7. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ.

8. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.

9. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

10. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.

11. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον

12. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ·

13. Οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν.

14. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο· καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, (καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς) πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

CAPUT IX.

Divina Sapientia, à qua omnia condita ſunt, in Jeſu habitat, quamquam à Judæis repudiatur. Teſtimonia Joannis de Jeſu.

NONNULLI, qui Philoſophiæ Ethnicæ ſtudium conjunxerunt, cum Judaïcæ aut Chriſtianæ Religionis profeſſione, multa de Ratione, de Vita, de Lumine, déque Unigenito Dei Filio, docere cœperunt, & quaſi maximi momenti dogmata diſcipulis ſuis inculcarunt. Ea, cùm neque omnia falſa ſint, neque omnia vera, ne ſine diſcrimine repudientur aut admittantur, quænam cum Jeſu-Chriſti doctrina conſentiant paucis oſtendam, antequàm hiſtoriam ejus miniſterii narrare incipiam. Verum eſt ante conditum mundum Rationem fuiſſe, etenim Ratio tunc in Deo erat, imò verò ipſe Deus, quandoquidem ſine Ratione Deus eſſe non poteſt; erat, inquam, Ratio in Deo ante conditam rerum univerſitatem; nam quidquid eſt in rerum natura ſummâ Ratione factum eſt; neque quidquam poteſt proferri, quod ſine Ratione ſit creatum. Antea penès eam Rationem ſolam, erat omnibus numeris abſoluta cognitio viæ, quâ ad æternam Vitam hominibus pervenire licet; eâque unâ cognitione illuſtrati, ſi modò ejus participes fierent, quaſi ſplendidiſſimo Lumine præeunte, ad eam Vitam poterant contendere. Hoc verò Lumen poſtea in terras delatum, inter homines, viæ quâ ad Vitam perveniant ignaros, à multis annis lucet; ſed in ignorantiæ tenebris errare malunt plerique, quàm eo Lumine uti.

Joannes

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. I.

1. IN principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.

2. Hoc erat in principio apud Deum.

3. Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.

4. In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum:

5. & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.

6. Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Joannes.

7. Hic venit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.

8. Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine.

9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum.

10. In mundo erat, & mundus eum non cognovit.

11. In propria venit, & ſui eum non receperunt.

12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri: his, qui credunt in nomine ejus,

13. qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo, nati ſunt.

14. Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. & vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à Patre: plenum gratiæ & veritatis.

Joannes propterea quidem à Deo ad Judæos miſſus fuit, ut eos doceret quis eſſet is in quo id Lumen conſederat, exhibitóque palam teſtimonio, omnes adduceret ad fidem ei habendam. Neque enim Joannes in ſe habebat hoc Lumen, aut ideò venerat, ut homines ejus participes faceret; ſed dumtaxat ut ei, cui id Lumen inerat, auctoritatem, teſtimonio ſuo, apud Judæos pareret. In hoc demum homine ſolo conſederat Lumen, eo nomine præſtantiſſimo ſenſu ſolum dignum, & quod nunc inter homines fulget; ut quicumque hoc uno voluerit uti, eo prælucente, ad vitam æternam deducatur. Verſatus quidem eſt aliquamdiu, inter homines, is in quo erat id Lumen; at ii, quamvis à Ratione divina, quæ in eo homine habitabat, creati primùm ſint, eum à fallacibus Doctoribus minimè ſecreverunt. Imò verò vixit inter ſuos, qui ſoli populus & filii Dei vocabantur; ſed Dei ſui doctrinam non agnoverunt. At quicumque doctrinam divinitus revelatam ſunt amplexi, propterea in populum Dei adſciti, ejus filii, quamvis Abrahami poſteri non eſſent, facti ſunt. Neque proſapiâ, neque connubio, neque proſelytiſmo Hebræi, eâ tamen appellatione à Deo, quia ei ſic viſum eſt, cohoneſtati ſunt. Ratio illa, quam apud Deum ab initio, imò verò Deum ipſum fuiſſe, in qua Vitam, in qua verum Lumen hominum eſſe contendimus, non ſemper, ut dicebamus, oculos noſtros fugit; ſed per hominem, cui inerat, conſpicua facta eſt, atque apud nos aliquamdiu commorata. Rationis divinæ, numquam antea conſpectæ, majeſtatem ipſi vidimus, ſe ſe in eo homine prodentem, ut decebat eum, qui filius Dei eſt, non quales nos ſumus, ſed peculiari, eique ſoli proprio modo. Æterna illa Ratio per illum noſtris oculis ſe ſubjecit, miſericordémque & benignam ſe ſe nobis præbuit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. I.
			15. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε, λέγων· Οὗτος ἦν ὃν εἶπον· Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.
			16. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. 17. Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη· ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.
			18. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. 19. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευΐτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν· Σὺ τίς εἶ;
		CAP. III. 15. Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστὸς,	
	CAP. I. 7. Καὶ ἐκήρυσσε, λέγων.		20. Καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο· καὶ ὡμολόγησεν· Ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός.
			21. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν· Τί οὖν; Ἠλίας εἶ σύ; Καὶ λέγει· Οὐκ εἰμί. Ὁ προφήτης εἶ σύ; Καὶ ἀπεκρίθη· Οὔ.
			22. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; 23. Ἔφη· Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου· καθὼς εἶπεν Ἠσαΐας ὁ προφήτης. 24. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι, ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων· 25. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ· Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς, οὔτε Ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης;
CAP. III. 11. Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν·	8. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι.	16. Ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης, ἅπασι λέγων· Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς.	26. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης, λέγων· Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι·

Huic homini teſtimonium clarâ voce & palam perhibuit Joannes, cùm profeſſus eſt eum eſſe quem hiſce verbis deſcripſerat: qui poſt me venturus eſt major me erit. Ex cognitione autem rerum cœleſtium, quâ Divina Ratio pleniſſimè illuſtravit eum hominem, nos omnes hauſimus quidquid ſcimus. Hinc accepimus Deum eâ erga nos eſſe miſericordiâ ac benignitate, ut pro ſumma gratia, quâ nos apud ſe valere voluit, & maximis beneficiis quæ ejus erga nos amorem ſequuntur, nihil præter gratum animum à nobis poſtulet. Nam cùm Moſes Leges olim promulgarit, quibus operoſiſſimos ritus Hebræis impoſuit, denuntiatâ morte niſi accuratiſſime eos obſervarent; Jeſus, qui verus eſt Meſſias, & in quo Divina Ratio conſedit, ad nos nuntium attulit de miſericordia & benignitate Dei; quibus & præterita omnia peccata nobis ignoſcuntur, & intolerabile Moſaïcarum legum jugum detrahitur. Antea eam Dei voluntatem nemo plenè intellexerat, ſed is, quem diximus, Unigenitus Dei Filius, ſingulari amore à Patre dilectus, ejus rei ad nos nuntius à Deo miſſus eſt.

Sic autem Joannes judicium ſuum protulit de Jeſu, poſtquàm ab ipſo fuerat in Jordanis aquis ablutus. Jeroſolimæ principes, cum viderent Judæam totam ad Joannem concurrere, miſerunt ad eum legatos Sacerdotes & Levitas, quoniam ipſe ex Sacerdotali erat genere; ut eum interrogarent, de munere quod ſuſceperat, & auctoritate quâ eo defungebatur. Qui cùm Joan-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. I.
			15. Joannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamat dicens: Hic erat, quem dixi: qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt, quia prior me erat. 16. Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. 17. Quia Lex per Moyſen data eſt: gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt. 18. Deum nemo vidit umquam: unigenitus Filius, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit. 19. Et hoc eſt teſtimonium Joannis, quando miſerunt Judæi ab Jeroſolymis Sacerdotes & Levitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es? ☜
	CAP. I.	CAP. III. 15. Exiſtimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis, de Joanne, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus: ☞	
	Et prædicabat, dicens: ☞		20. Et confeſſus eſt, & non negavit: & confeſſus eſt: Quia non ſum ego Chriſtus. 21. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta es tu? Et reſpondit: Non. 22. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut reſponſum demus his, qui miſerunt nos? Quid dicis de te ipſo? 23. Ait: Ego vox clamantis in deſerto: Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias propheta. 24. Et qui miſſi fuerant erant ex Phariſæis. 25. Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus, neque Elias, neque Propheta?
CAP. III. 11. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam:	8. Ego baptizavi vos aquâ: ☜	16. reſpondit Joannes, dicens omnibus: Ego quidem aquâ baptizo vos: ☜	26. Reſpondit eis Joannes, dicens: Ego baptizo in aqua: ☜

Joannem adiiſſent & mandata expoſuiſſent, multi qui ſuſpicabantur eum eſſe Chriſtum, exſpectabant ejus reſponſum, non ſine quadam animi anxietate. At ille apertè negavit, & quidem coram omnibus, ſe eſſe Meſſiam. Quæſiverunt ergo Jeroſolimitarum legati, quaſi dubitaſſent an eſſet Zachariæ Sacerdotis filius, aut inſidias illi ſtruentes, num eſſet Elias, quem putabant Judæi è cœlo in terras deſcenſurum, antequàm veniret Meſſias. Pariter inficiatus eſt Joannes. Tertiò interrogarunt, an eſſet alius è veteribus Prophetis; quod ille etiam negavit. At illi, quid igitur, inquiunt, vis nos reſpondere Jeroſolimitarum proceribus, qui nos ad te miſerunt? Si ex aliena ſententia nolis de te judicium ferri, dic ipſe quemnam te dici velis? Ego verò, inquit Joannes, aio me eum eſſe, quem Eſaias Propheta hiſce verbis deſcripſit: (Cap. XL. 3.) *vox eſt clamantis in deſerto, complanate viam Domini.* Cùm autem legati eſſent è Phariſæorum ſecta, quæ Majorum inſtituta & opiniones acriter tuetur, nec patitur quidquam novi proferri, rogarunt Joannem ut diceret, quâ auctoritate inſtituiſſet ablutionem, qua utebatur non erga Proſelytos ex aliis gentibus, quod ſolebat fieri, ſed erga ipſos Judæos; cum neque Meſſias, neque Elias, neque alius Propheta eſſet, qui novos mores condere poſſet. Tum verò Joannes repoſuit ſe abluere dumtaxat aquâ, nec ulla cœleſtia dona baptiſmo illo ſuo conferre in ablutos, ſed eos tantum docere animum vitiorum ſordibus eſſe purgandum, ſi Deo

accepti

MATTHÆUS. Cap. III.	MARCUS. Cap. I.	LUCAS. Cap. III.	JOANNES Cap. I.
			μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε·
			27 Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν
ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι.	7. Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς, κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.	ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.	οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.
αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἁγίῳ	8. * αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν Πνεύματι ἁγίῳ.	αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἁγίῳ,	
καὶ πυρί.		καὶ πυρί.	
12. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ		71. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ· καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.	
		18. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.	
			28. Ταῦτα ἐν Βηθαβαρᾷ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν Ἰωάννης βαπτίζων. 29. Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. 30. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· Ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν. 31. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν· ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων. 32. Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης, λέγων· Ὅτι τεθέαμαι τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ᾽ αὐτόν. 33. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτὸν, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἐφ᾽ ὃν ἂν ἴδῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ᾽ αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι ἁγίῳ.

accepti eſſe vellent. Verùm jam eſſe apud Judæos virum, iis ignotum, qui quidem poſt ſe ad eos, nomine Dei, venturus erat, ſed ampliore multò poteſtate inſtructus, majoréque dignitate à Deo ornatus foret; & cui ipſe Joannes dignus non erat qui viliſſima præſtaret ſervuli miniſteria, quale eſt calceos domum redeunti exuere è pedibus. Hunc autem diſcipulis ſuis non baptiſmum dumtaxat aquæ, ſicut ipſe faciebat, collaturum; ſed & Spiritum Sanctum, ſub imagine ignis, in eos demiſſurum. Quemadmodum verò fruges demeſſæ triturantur in areis, ita ut granum in horrea recondendum ſeparetur à gluma, quæ incendi ſolet, atque abſumi: ita eum virum bonos quoſque in Judæa gente ſeparaturum brevi à malis, & poſteriores graviſſimas pœnas ei daturos; dum priores ampliſſimis præmiis fruerentur. Hæc & alia ſimilia, de Meſſia mox venturo, docuit Joannes Judæos; atque hoc quidem teſtimonium perhibuit Jeſu Bethabaræ, ad ripam Jordanis, ubi tunc temporis ad ſe accedentes abluebat.

Interea Jeſus ex monte, in quo poſtremùm à Cacodæmone tentatus fuerat, & quidem fruſtra, ut antea diximus, ad Joannem rediit; à quo conſpectus poſtridie ejus diei, quo ei teſtimonium exhibuerat apud Jeroſolimitarum legatos, novis laudibus illico eſt ab eo ornatus; ita ut ſignificaret eumdem illum eſſe, de quo pridie egerat cum legatis. Hic eſt, inquit, agnus ille vitii omnis expers, qui ſe quaſi victimam Deo offeret, ad expianda hominum peccata.

Hic

MATTHÆUS. Cap. III.

qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cujus non ſum dignus calceamenta portare:
ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto,
& igni.

12. Cujus ventilabrum in manu ſua: & permundabit aream ſuam: & congregabit triticum ſuum in horreum, paleas autem comburet igni inexſtinguibili.

MARCUS. Cap. I.

7. Venit fortior me poſt me: cujus non ſum dignus procumbens ſolvere corrigiam calceamentorum ejus;
ille verò baptizabit vos in Spiritu Sancto.

LUCAS. Cap. III.

veniet autem fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus:
ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto,
& igni.

17. Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inexſtinguibili.

18. Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

JOANNES. Cap. I.

medius autem veſtrûm ſtetit, quem vos neſcitis.

27. Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt;
cujus ego non ſum dignus ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti.

28. Hæc in Bethania facta ſunt, trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.

29. Altera die vidit Joannes Jeſum venientem ad ſe, & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.

30. Hic eſt, de quo dixi: Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat.

31. Et ego neſciebam eum: ſed, ut manifeſtetur in Iſraël, propterea veni ego in aqua baptizans.

32. Et teſtimonium perhibuit Joannes, dicens: Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam de Cœlo, & manſit ſuper eum.

33. Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto.

Hic eſt, quem dicebam eſſe me potiorem, majoréque dignitate à Deo ornatum. Hunc ego quidem antea non noram, quamvis cœpiſſem abluere pœnitentes, & docere regnum cœli mox adfuturum, ut Judæis innoteſceret meâ prædicatione. Intellexi autem eum eſſe, cùm vidi in eum ablutum à me deſcendere Spiritum Sanctum, inſtar columbæ, & ei aliquamdiu inſidere; divinitus enim monitus fui, cùm miſſus ſum ad pœnitentes aquâ abluendos, ab eo, in quem ita viderem Spiritum delapſum, Spiritu Sancto diſcipulos ſimiliter donatum iri. Quem cùm viderim huic viro inſidentem, hunc eſſe Filium Dei palam teſtor.

Poſtero die, cùm idem Joannes eſſet cum duobus diſcipulis ſuis, conſpicatus iterum Jeſum non procul ambulantem; ecce, inquit, agnum Dei, de quo heſterno die dicebam.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

JOANNES. Cap. I.

34. Κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

35. Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

36. Καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ.

37. Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ.

38. Στραφεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς·

39 Τί ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ῥαββί (ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον, Διδάσκαλε,) ποῦ μένεις;

40. Λέγει αὐτοῖς· Ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. Ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει· καὶ παρ᾽ αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα δὲ ἦν ὡς δεκάτη.

41. Ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου, εἷς ἐκ δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου, καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ.

42 Εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ· Εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν. ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον ὁ Χριστός·

43 Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἶπε· Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς. ὃ ἑρμηνεύεται Πέτρος.

44. Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ εὑρίσκει Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι.

45. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδὰ, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου.

46. Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ὃν ἔγραψε Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ, τὸν ἀπὸ Ναζαρέθ.

47. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ· Ἐκ Ναζαρὲθ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Ἔρχου καὶ ἴδε.

CAPUT X.

Andreæ & Petro piſcatoribus Bethſaidenſibus Jeſus primùm innoteſcit, Philippum Betſaidenſem vocat, qui Philippus Nathanaeli eum patefacit, cum quo Jeſus colloquitur. Nuptiæ Canenſes.

ITERATO Joannis teſtimonio de Jeſu audito, duo diſcipuli, qui ei adſtabant, illico Jeſum ſunt ſequuti; quos cùm à tergo venientes animadvertiſſet, converſus interrogavit eos, qua de cauſa ſe ita adſectarentur? Tum illi, vellemus, inquiunt, Magiſter (quo nomine Legis periti ſolent apud Judæos ſalutari) ſcire ubi habites. Reſpondit Jeſus ſcituros, ſi ſecum domum venire vellent. Itaque iverunt, & ad veſperam uſque cum illo manſerunt; ſupererant enim dumtaxat circiter duæ horæ, ad ſolis occaſum. Alter autem ex illis erat Andreas, Simonis, qui poſtea Petrus dictus eſt, frater.

Is autem cùm fratrem, antequàm quidquam de Jeſu inaudiſſet, poſtea conveniſſet, dixit à ſe inventum eſſe Meſſiam, narravítque quæ antea diximus. Tum eum deduxit ad Jeſum, qui cum

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

Cap. I.

34. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui quia hic eſt Filius Dei.

35. Altera die iterum ſtabat Joannes, & ex diſcipulis ejus duo;

36. &, reſpiciens Jeſum ambulantem, dicit: Ecce Agnus Dei.

37. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſequuti ſunt Jeſum.

38. Converſus autem Jeſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magiſter) ubi habitas?

39. Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt die illo. Hora autem erat quaſi decima.

40. Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus, qui audierant à Joanne, & ſequuti fuerant eum.

41. Invenit hic primum fratrem ſuum Simonem, & dicit ei: Invenimus Meſſiam, quod eſt interpretatum Chriſtus.

42. Et adduxit eum ad Jeſum. Intuitus autem eum Jeſus, dixit: Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur, Petrus.

43. In craſtinum voluit exire in Galilæam, & invenit Philippum, & dicit ei Jeſus: Sequere me.

44. Erat autem Philippus à Bethſaida, civitate Andreæ & Petri.

45. Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem ſcripſit Moyſes in lege, & Prophetæ, invenimus Jeſum filium Joſeph à Nazareth.

46. Et dixit ei Nathanael: A Nazareth poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philippus: Veni, & vide.

47. Vidit Jeſus Nathanael venientem ad ſe, & dicit de eo: Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt.

eum intuitus: diceris, inquit, Simon Jonæ filius; at poſthac vocaberis Cephas, hoc eſt, *Petrus*, ſeu *lapis*. Quâ nominis mutatione ſignificabat, Hebræorum more, mutationem inſtituti vitæ, quæ in Simone brevi erat futura.

Sequente verò die, Jeſus ſtatuit ire in Galilæam, & cùm incidiſſet in Philippum Bethſaïdenſem, popularem Andreæ & Petri, juſſit eum ſe ſe adſectari, diſcipulum ſuum futurum. Quod ille facturum ſe pollicitus eſt, nec multò pòſt incidens in Nathanaëlem, eum monuit tandem deſideratum illum Meſſiam, de quo tam multa Moſes & ceteri Prophetæ, à ſe conſpectum eſſe; Jeſum, nempe, Nazarenum, Joſephi filium; prout vocitabatur ab iis, qui arcanam ejus generationem ignorabant. At Nathanaël, poteſtne, inquit, egregium quidquam Nazarethâ venire? Philippus verò Nathanaëlem juſſit ſecum adire Jeſum, ut per ſe de eo judicaret.

Paruit

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. I.

48. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ· Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.

49. Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ· Πόθεν με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε.

50. Ἀπεκρίθη Ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.

51. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι εἶπόν σοι· Εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψει.

52. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Cap. II.

1. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ·

2. Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.

3. Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν· Οἶνον οὐκ ἔχουσι.

4. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.

5. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις· Ὅ, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε.

6. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ, κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

7. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος· Καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

8. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ· Καὶ ἤνεγκαν.

9. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, (καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν· οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ,) φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος,

---

Paruit illico Nathanaël Philippo, atque hanc laudem à Jeſu, ad eum accedens, tulit; quòd eſſet eâ animi affectione, quæ deceret non fucatum Iſraelitam, hoc eſt, unius veri Dei ex animo cultorem, nec ullâ fraude inquinatus. Tum Nathanaël quæſivit unde Jeſu notus eſſet, qui tam benignè de ſe ſentiebat. Jeſus verò repoſuit ſe eum vidiſſe, ſub ficu quieſcentem, antequàm à Philippo vocaretur; unde intelligere poterat Jeſum eſſe Prophetam, cùm ſciret quod à nemine reſciri potuerat. Itaque Nathanaël exclamavit nequaquam erraſſe Philippum, qui dixerat eum eſſe Filium Dei, ſeu Regem illum Iſraëlis, qui à pris Judæis uſque adeò expetebatur. At Jeſus, mihi, inquit, credis quia dixi te à me conſpectum eſſe ſu.. ficu; atqui multò majora ac mirabiliora poſthac videbis. Cœleſtes ipſi Angeli, Dei miniſtri, quaſi internuntii Dei ad me, quamquam à quolibet è vulgo externâ ſpecie minimè differo; veluti reſerato cœlo, deſcendent, & à me ad Deum redibunt.

Tertio pòſt die, cùm Jeſus jam in Galilæam perveniſſet, eſſétque Canæ, quod eſt Galilææ oppi-

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

C a p. I.

48. Dicit ei Nathanael? Unde me noſti? Reſpondit Jeſus: & dixit ei: Priuſquàm te Philippus vocaret; cùm eſſes ſub ficu, vidi te.
49. Reſpondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es filius Dei, tu es Rex Iſrael.
50. Reſpondit Jeſus & dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te ſub ficu, credis: majus his videbis.
51. Et dicit ei: Amen, amen, dico vobis, videbitis Cœlum apertum, & Angelos Dei adſcendentes, & deſcendentes ſupra Filium hominis.

C a p. II.

1. ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ, & erat mater Jeſu ibi.
2. Vocatus eſt autem & Jeſus, & diſcipuli ejus, ad nuptias.
3. Et, deficiente vino, dicit mater Jeſu ad eum: Vinum non habent.
4. Et dicit ei Jeſus: Quid mihi, & tibi eſt, Mulier? Nondum venit hora mea.
5. Dicit mater ejus miniſtris: Quodcunque dixerit vobis, facite.
6. Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ, ſecundùm purificationem Judæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.
7. Dicit eis Jeſus: Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas uſque ad ſummum.
8. Et dicit eis Jeſus: Haurite nunc, & ferte Architriclino; & tulerunt.
9. Ut autem guſtavit Architriclinus aquam vinum factam, & non ſciebat unde eſſet, miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant aquam, vocat Sponſum Architriclinus,

oppidum, unà cum matre Maria & aliquot diſcipulis; qui jam eum ut Magiſtrum adſectari cœperant, vocatus eſt cum iis ad nuptias. Contigit autem in iis nuptiis vinum deficere; quod cùm animadvertiſſet Maria; quæ aliàs viderat Filium edentem miracula, quæ memoriæ prodita non ſunt, cœpit veluti ab eo poſtulare ut miraculo quopiam vino indigentibus ſubveniret, monuit enim eum ſponſis vinum deeſſe. At Jeſus Mariæ reſpondit quidem, non eſſe cur de eo, quod ab ipſo fieri par erat; ſe moneret; nec dum adeſſe tempus, quo palam à ſe miracula edi oporteret; attamen ſe ei obſequi, hoc in negotio, paratum eſſe oſtendit. Itaque Maria eos qui convivis miniſtrabant ad ſe vocatos juſſit ad Jeſum ire, eique parêre: Erant autem iis in ædibus, in quibus celebrabantur nuptiæ, ſex Hydriæ lapideæ, quæ aquâ; ablutionum Judaïcarum causâ, impleri ſolebant; & quarum ſingulæ continebant duos vel tres Metretas, aut Coros; quæ menſuræ aquâ plenæ continent plus quàm ſeptingentas ſexaginta libras Romanas. Juſſit vero Jeſus eas Hydrias aquâ impleri, quod miniſtri illico exſequuti ſunt; iis ad ſummam oram impletis. Quo peracto, mandavit ut liquorem, quem continebant, hauſtum ferrent ad Architriclinum, ſeu Convivii curatorem; qui liquorem ad ſe allatum degu-

 ſtans;

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. II.

10 Καὶ λέγει αὐτῷ· Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι· καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.

11. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

12 Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοὺμ, αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

PRIMUM PASCHA

Poſt Christi Baptiſmum.

13. Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς.

14. Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστεράς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους.

15. Καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας· καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε.

16. Καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν· Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου.

17. Ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ὅτι γεγραμμένον ἐστίν· Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με.

18 Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ· Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;

19. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

ſtans, nec ſciens unde allatus eſſet (neque enim dixerant ii qui ex Hydriis hauſerant) ſponſum adit; aitque morem eſſe ut præſtantiſſimum vinum priùs adfundatur, dein non ita generoſum præbeatur, poſtquàm convivæ ebrii ſaporem vini non ampliùs ſecernunt; ipſum verò optimæ notæ vinum ad finem convivii præpoſterè ſervaſſe.

Hoc fuit miraculorum Jeſu, quæ palam edidit, initium quod factum Canæ; unde ejus diſcipuli collegerunt eum à Deo miſſum, eique propterea, non ut vulgari Magiſtro, ſed ut Prophetæ crediderunt. Canâ deinde ſe Capernaümum, oppidum ſitum ad Geneſareticum lacum, contulit; cum matre, cognatiſque & diſcipulis; ſed paucos dies eo in oppido, tunc temporis, eſt commoratus.

Caput XI.

Jeſus Jeroſolimam it ad Paſcha. Mercatores Templo ejicit, caſtigatque eos, quibus factum illud ſuum diſplicebat, prædictâ reſurrectione ſuâ. Credunt illi multi, ſed ſe ipſe Judæis non credit. Colloquitur cum Nicodemo.

Superiora Menſe Martio, labente XVI. Tiberii anno, initio facto à Proconſulari ejus Imperio, contigerunt; nam inſtabat paullò pòſt Paſcha, quod eo anno ex cyclo, quo Judæi

utun-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. II.

10. & dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit: &, cùm inebriati fuerint: tunc id, quod deterius eſt: tu autem ſervaſti bonum vinum uſque adhuc.

11. Hoc fecit initium ſignorum Jeſus, in Cana Galilææ: & manifeſtavit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli ejus.

12. Poſt hæc deſcendit Capharnaum ipſe, & mater ejus, & fratres ejus, & diſcipuli ejus: & ibi manſerunt non multis diebus.

PRIMUM PASCHA

Poſt CHRISTI Baptiſmum.

13. Et prope erat Paſcha Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam.

14. Et invenit in templo vendentes boves, & oves, & columbas, & numularios ſedentes,

15. &, cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque, & boves, & numulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit.

16. Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum Patris mei domum negotiationis.

17. Recordati ſunt verò diſcipuli ejus quia ſcriptum eſt: Zelus domûs tuæ comedit me.

18. Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?

19. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

---

utuntur, incidebat in IV. Calendas Apriles. Jeſus autem, inſtante Paſchate, Jeroſolimam eſt profectus. Eò cùm veniſſet, Templum ingreſſus, invenit in exteriore Atrio ſedentes mercatores victimarum & numularios, vendentéſque illic, & de rebus pecuniariis agentes in loco ſoli divino cultui conſecrato; quod ſine indignatione videre non potuit. Itaque facto flagello ex funiculis, cœpit eos ictibus expellere ex Templo, & numulariorum quidem menſas evertit atque effudit nummos, columbarum verò mercatores juſſit columbarum caveas, illic proſtantes, auferre; & cavete, inquit, ne Templum Patris mei in Tabernam poſthac mutetis. Quod cùm eum facientem viderent diſcipuli, qui aderant, in mentem revocarunt locum illum Pſaltæ, qui multò meliùs in Jeſum quàm in eum quadrabat: (*Pſ.* LXIX, 10.) *Studium Ædis tuæ me obrodit.* At alii Judæi in Templo verſantes negabant factum hoc ejus poſſe, niſi propheticâ auctoritate, defendi; quam poteſtatem aiebant tum demum ſe credituros Jeſum à Deo accepiſſe, cùm miraculum quodpiam ab eo editum vidiſſent. Jeſus verò, hoc, inquit, miraculum à me accipietis; diruto, ſcilicet, hoc Templo, id intra triduum excitabo.

Judæi

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES

Cap. II.

20. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;

21. Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

22. Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

23. Ὡς δὲ ἦν ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

24. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας·

25. Καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Cap. III.

1. Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων.

2. Οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ῥαββὶ, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος, οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ.

3. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

4. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Νικόδημος· Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι;

5. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Judæi illi repoſuerunt ſe non capere quî poſſet triduo excitari Templum, in quo ædificando abſumti fuerant quadraginta ſex anni; ex quo Herodes Magnus id inſtaurare cœperat. At Jeſus de Templo corporis ſui loquebatur; quod intellexerunt tandem ejus diſcipuli, memores hujus dicti, poſtquàm è mortuis reſurrexiſſet; quâ reſurrectione, adducti ſunt ut minimè dubitarent de iis quæ de Meſſia prædicta fuerant, déque promiſſis Magiſtri, quorum partem tam inſignem impletam eſſe videbant. Miracula tamen, feſtis Azymorum diebus, nonnulla à Jeſu Jeroſolimæ facta ſunt; quæ fidem ejus doctrinæ fecerunt, apud multos qui eorum teſtes fuerunt. Verùm Jeſus non fidebat Judæis, nec ſe ſe eis aperiebat, quia noverat nondum ſatis firmam eſſe eorum fidem, ut ſe ſe tutò iis crederet. Intelligebat enim quis eſſet ſingulorum animus, neque ullo eam in rem teſte indigebat, cùm arcana animi ſenſa ei eſſent perſpecta.

Erat tunc temporis Jeroſolimæ Nicodemus, è Phariſæorum ſecta, Magni Synedrii Adſeſſor. Is cùm vir pius eſſet, ſcirétque miracula quæ à Jeſu erant edita, tamen non auſus eſt palam & interdiu eum convenire, ne à collegis, quorum ſuperba ac contumacia ingenia noverat, malè haberetur. Itaque noctu venit, atque his verbis eum aggreſſus eſt: Magiſter, minimè

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

Cap. II.

20. Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

21. Ille autem dicebat de templo corporis ſui.

22. Cùm ergo reſurrexiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli ejus, quia hoc dicebat, & crediderunt Scripturæ, & ſermoni quem dixit Jeſus.

23. Cùm autem eſſet Jeroſolymis, in Paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus, videntes ſigna ejus, quæ faciebat.

24. Ipſe autem Jeſus non credebat ſemetipſum eis, eo quòd ipſe noſſet omnes,

25. & quia opus ei non erat ut quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

Cap. III.

1. ERat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, Princeps Judæorum.

2. Hic venit ad Jeſum nocte, & dixit ei: Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti Magiſter; nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.

3. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Amen, amen, dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre Regnum Dei.

4. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire, & renaſci?

5. Reſpondit Jeſus: Amen, amen, dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non poteſt introire in Regnum Dei.

---

minimè dubito quin à Deo ad nos miſſus fueris; nemo enim miracula, quæ facis, edere queat, niſi poteſtate à Deo acceptâ. Hac præmiſſâ præfatione, interrogaturus erat Jeſum, quid à ſe fieri oporteret, ut felicitatis regni Dei, quod inſtare audiebat, particeps fieret; at Jeſus intellectâ ejus mente, eam interrogationem occupavit; &, profectò, inquit ſermonem ejus interpellans, niſi quis denuo naſcatur, non fiet particeps bonorum quibus in regno Dei pii fruentur. Nicodemus verò figuratam Jeſu orationem minimè adſequutus; cùm Jeſus intelligeret opinionum ac morum eam mutationem, quâ homines veluti denuo naſci videri queant; pueriliter quæſivit, quî fieri quiret, ut ſenex iterum naſceretur, an in uterum matris regredi poſſet, ac denuo illinc erumpere? Reſpondit Jeſus, reverâ oportere homines bonorum cœleſtium regni Dei participes futuros, non tantùm propter ſusceptum baptiſma, poſſe dici, more Judaico, denuo natos; ſed etiam, ad animum quod attinet, prorſus immutatos eſſe, ita ut opinionibus & moribus novi homines videantur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. III.

6. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

7. Μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι· Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

8. Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος.

9. Ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;

10. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

11. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν· καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε.

12. Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε· πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε;

13 Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

14. Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου·

15. Ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον·

16. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

17. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

18. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

19. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα.

Quicumque enim propter corporeum dumtaxat ritum denuo naſci dicebantur, eos corpoream tantùm mutationem paſſos, nec meliores eſſe quàm antea; at qui animo eſſent mutati, atque ad rectiùs ſentiendum, vivendúmque adducti, eos poſſe ſpirituales, hoc eſt, novos homines dici, ac proinde regni Dei cives eſſe. Nec mirum aut dubium videri debere Nicodemo, quod dixerat homines denuo naſci oportere, & quidem animo; quamvis hæc ſub oculos minimè cadant, nec quomodo fiant vulgò notum ſit; in rebus enim corporeis, nonnullas eſſe, de quibus minimè dubitare licet, quæ ſunt tamen inconſpicuæ, & de quibus multa ignorantur; qualis eſt ventus, qui ubi oriatur ac deſinat ignotum eſt. Similiter homines animo denuo verè naſci poſſe, quamvis res oculos fugiat, & quomodo fiat ignoretur.

Verùm ne hæc quidem intellexit Nicodemus; ideòque Jeſus, mirum eſt, inquit, à Legis perito, apud Judæos, talia non intelligi, ac propterea quæ dico in dubium revocari. Attamen ſcito me nihil proferre, cujus veritas non ſit mihi perſpecta, quamvis vulgò Judæi dictis meis fidem detrahant. Si autem loquenti de iis, quæ fiunt in terris, adeòque in hominibus, minimè creditis, minùs certè credetis, ſi cœpero vobis narrare quæ fiunt in cœlo; nemo enim novit quæ illic agantur, præter eum qui à Deo ad homines miſſus eſt, quem ſolum Deus arcanorum

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

CAP. III.

6. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: &, quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.

7. Non mireris quia dixi tibi: oportet vos naſci denuo.

8. Spiritus ubi vult ſpirat, & vocem ejus audis, ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat: ſic eſt omnis, qui natus eſt ex Spiritu.

9. Reſpondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo poſſunt hæc fieri?

10. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras?

11. Amen, amen, dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.

12. Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo, ſi dixero vobis cœleſtia, credetis?

13. Et nemo adſcendit in Cœlum, niſi qui deſcendit de Cœlo, filius hominis, qui eſt in Cœlo.

14. Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto: ita exaltari oportet Filium hominis;

15. ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

16. Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

17. Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.

18. Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus eſt, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.

19. Hoc eſt autem judicium quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem; erant enim eorum mala opera.

norum ſuorum participem facit, cùm quæ fiunt in terris ſint hominum oculis ſubjecta. Quemadmodum verò Moſes in ſolitudinibus Arabicis ſerpentem æneum in perticam ſuſtulit, adſpiciendum ab omnibus, qui curari cupiebant à morſu Cherſydrorum: ita etiam oportet eum hominem in ſtipitem tolli, ut eos, qui ei crediderint, exitio ereptos, æternâ donet beatitudine. Eo enim amore Deus homines proſequitur, ut velit filium ſuum unigenitum mortem obire, eum in finem ut ad æternam felicitatem deducat eos qui ipſi credent, qui alioquin æternùm perirent; nam Deus minimè miſit filium ſuum, ad homines, eum in finem ut pœnas de iis ſumat, quas vitiis ſuis ſibi meritò contraxerunt: ſed contrà ut iis ſuppliciis eos liberet, niſi pertinaciâ ſuâ ipſi obſtent. Quicumque ei credet minimè plectetur, quicumque verò ei fidem negarit, ipſe ſe ſponte ſuâ pœnis ſubjiciet, quandoquidem noluerit unigenito Dei filio eum pœnis erepturo credere. Propterea autem homines pœnas dabunt, quòd cùm à Deo revelata fuerit ſanctiſſima doctrina, quæ illis præluceret, ut ſempiternæ ſalutis viam inire poſſent; ipſi tamen maluerint pertinaciter exitiales ſententias, quibus omnis virtutis cognitio exſtinguitur, tueri, quia ipſorum vitiis patrocinabantur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

JOANNES

Cap. III.

20. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

21. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν Θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.

22. Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν.

23. Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν, ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ. ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο.

24. Οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης.

25. Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ.

26. Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπον αὐτῷ· Ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε, οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

27. Ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν· Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

28. Αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον· Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

29. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου· αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται.

30. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.

31. Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν· ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστί.

Quiſquis enim vitiis indulgere cupit, neceſſe eſt eum odio habere doctrinam, quæ eum à vitiis ad ſanctiorem vitam revocat; neque ei vult adſentiri, ne vitia illa ſua, quibus nuntium remittere non cupit, omnibus manifeſta fiant, eúmque infament apud optimos quoſque. Quiſquis verò non fucato animo virtutem ſectatur, facilè adſentitur ſanctiori doctrinæ, quia nullius peccati ſibi conſcius eſt, quo retecto queat infamari; quippe qui Dei præceptis, quatenus ſibi innotuerunt, ſemper paruit, aut certè parere in poſterum conſtituit.

Caput XII.

Jeſus Jeroſolimâ abit in alium Judææ tractum, in quo baptiſmo pœnitentes excipiebat, dum Joannes Baptiſta ſimilia faceret in Samaria ad Jordanem, ubi inſigne teſtimonium Jeſu perhibet. Paullò poſt in carcerem ab Herode, Galilææ Tetrarcha, conjicitur.

Postquam feſti dies Paſchatis exacti eſſent, Jeſus, unà cum nonnullis diſcipulis, in alium Judææ tractum ſe ſe contulit; in quo aliquamdiu commoratus eſt, & Judæos ad ſe venientes, Diſcipulorum ſuorum operâ, baptizavit, quemadmodum Joannes facere ſolebat. Joannes verò ipſe in tractu Samariæ vicino Jordani, non procul Scythopoli & Salimis, apud Ænonem, ubi propter aquæ copiam commorabatur, abluebat pœnitentiam agentes, prout inſtituerat; nondum enim conjectus fuerat in carcerem, cùm Jeſus Evangelium cœpit nuntiare. Eo tempore, orta eſt diſceptatio de ablutione, quâ utebantur Jeſus & Joannes, inter Phariſæos & nonnullos ex diſcipulis Joannis; qui nolebant Jeſum magiſtro ſuo æquiparari,

prout

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. III.

20. Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus:
21. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus; quia in Deo ſunt facta.
22. Poſt hæc venit Jeſus, & diſcipuli ejus, in terram Judæam: & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.
23. Erat autem & Joannes baptizans in Ænnon, juxta Salim, quia aquæ multæ erant illic; & veniebant, & baptizabantur:
24. nondum enim miſſus fuerat Joannes in carcerem.
25. Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Joannis cum Judæis, de Purificatione.
26. Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce, hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.
27. Reſpondit Joannes, & dixit: Non poteſt homo accipere quidquam, niſi fuerit ei datum de Cœlo.
28. Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis quòd dixerim: Non ſum ego Chriſtus, ſed quia miſſus ſum ante illum.
29. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt.
30. Illum oportet creſcere, me autem minui.
31. Qui deſurſum venit, ſuper omnes eſt. Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Qui de Cœlo venit, ſuper omnes eſt;

prout fiebat à Phariſæis, qui neutri credebant. Itaque diſcipuli illi Joannis ad Magiſtrum ſeſe contulerunt; ut veluti apud eum quererentur, quaſi Jeſus ablutione ſuâ homines ad ſe quoque allieeret, & ne ad Joannem venirent impediret. Quî fit ergo, inquiunt, Magiſter; ut is qui tibi adfuit trans Jordanem, & cui tam luculentum præbuiſti teſtimonium, ipſe etiam homines abluat, & longè plurimos ad ſe alliciat? Annon vides numerum diſcipulorum tuorum, atque exiſtimationem tuam ſic poſſe minui? Joannes verò negavit viro religioſo licere ſibi majorem adſumere poteſtatem, quàm reverâ à Deo accepit; & vos, inquit, probè noſtis, ac teſtes mihi eſſe poteſtis me ingenuè profeſſum me nequaquam eſſe Meſſiam, ſed tantùm à Deo præmiſſum eſſe, ut Judæorum animos, ad eum excipiendum, pararem. Sponſus ſibi ſponſam collocatam ſolus habet, & ſi quis adeſt ejus amicus, blanditiáſque ſponſi audit; vehementer lætatur eum potiri ſolum ſponſa, quæ ipſi placeat; nedum ut invidiâ ullâ tangatur. Simili affectu commoveor, cùm audio eum, cui teſtimonium perhibui, alacriter munere ſibi ſoli demandato fungi; & plurimos ad eum concurrere. Scio quidem fore ut ejus exiſtimatio atque auctoritas augeantur, dum ipſe in dies minoris ab hominibus fiam. Verùm cujus cœleſtes ſunt natales, quique divinam poteſtatem accepit, is ſupra omnium mortalium ſortem eſt poſitus; at qui natus eſt eodem modo ac ceteri homines, is ex terra ortum ducit, idéoque ea tan-

MATTHÆUS. | MARCUS. | LUCAS. | JOANNES.

JOANNES

Cap. III.

32. Καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει.

33. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθής ἐστιν.

34. Ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα.

35. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

36. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

MATTHÆUS

Cap. XIV.

3. Ἡρώδης

κρατήσας τὸν Ἰωάννην, ἔδησεν αὐτὸν καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

4 Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.

☞

5. Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

☞

MARCUS

Cap. VI.

17. Ἡρώδης,

ἀποστείλας ἐκράτησε τὸν Ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν.

18. Ἔλεγε γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ· Ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου

☞

19. Ἡ δὲ Ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο.

20. Ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν· καὶ ἀκούσας αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε.

☜

☞

LUCAS

Cap. III.

19. Ὁ δὲ Ἡρώδης. ὁ τετράρχης, * ☜

20. προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

19 * ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,

☜

καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ Ἡρώδης

☜

JOANNES

Cap. IV.

☞ 1. Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης,

2. (Καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.)

---

tantùm profert quæ à terræ hujus incolis dici poſſunt & ſolent. Qui, inquam, cœlo ortum ſuum debet is alios omnes homines infra ſe poſitos deſpiciat licet. Quæ ille vidit atque audivit, apud Patrem Cœleſtem, commemorat; nec minus ea vera ac certa ſunt, quia à paucis admittuntur, ut par eſſet. Quiſquis autem doctrinam ejus amplectitur, eadem operâ profitetur ſe verum eſſe exiſtimare quidquid à Deo proficiſcitur. Vir enim ille, quem Deus ſingulari inſtructum poteſtate ad homines miſit, non tam animi ſui ſenſa, cùm loquitur, quam divina oracula fundit; quippe qui eſt à Spiritu Divino perpetuò & per omnia afflatus. Inuſitato amore eum proſequitur Pater Cœleſtis, ideóque longe ampliſſimam poteſtatem ei dedit, ut omnia poſſit quæ velit. Quiſquis filio Dei credet, æternam vitam conſequetur; quâ è contrario excludetur, ut Deo meritas pœnas det, quiſquis illum repudiaverit.

Non multò pòſt, cùm Joannes eſſet in ditione Herodis Tetrarchæ Galilææ, ceteris ſuis ſceleribus homo tyrannicæ indolis hoc adjecit, ut ſanctiſſimum virum in carcerem Machæruntinum immeritò conjiceret; quia auſus erat nuptias, contra Moſis Legem contractas, reprehendere. Duxerat quippe Herodes uxorem fratris Philippi Herodiadem, Ariſtobuli utriuſque fratris filiam, vivente fratre Herodiadis viro; quod illicitum eſſe ex Lege liberè prædicabat Joannes, qui & alia hominis ſcelera minimè diſſimulabat. Itaque Herodias Joanni ſummopere

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. III. 32. & quod vidit, & audivit, hoc teſtatur, & teſtimonium ejus nemo accipit. 33. Qui accepit ejus teſtimonium, ſignavit quia Deus verax eſt. 34. Quem enim miſit Deus, verba Dei loquitur: non enim ad menſuram dat Deus Spiritum. 35. Pater diligit Filium: & omnia dedit in manu ejus. 36. Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam; ſed ira Dei manet ſuper eum.
CAP. XIV.	CAP. IV.	CAP. III.	☜
3. Herodes enim tenuit Joannem, & alligavit eum: & poſuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris ſui;	17. Ipſe enim Herodes miſit: ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam.	19. Herodes autem, Tetrarcha, * 20. adjecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Joannem in carcere, 19. * cùm corriperetur ab illo de Herodiade, uxore fratris ſui,	
4. dicebat enim illi, Joannes: Non licet tibi habere eam. ☞	18. Dicebat enim Joannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. ☞	☜ & de omnibus malis quæ fecit Herodes, ☜	
	19. Herodias autem inſidiabatur illi; & volebat occidere eum, nec poterat; 20. Herodes enim metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.		
5. Et, volens illum occidere, timuit populum: quia ſicut Prophetam eum habebant. ☞	☜ ☞		CAP. IV. ☞ 1. UT ergo cognovit Jeſus, quia audierunt Phariſæi quòd Jeſus plures diſcipulos facit & baptizat, quàm Joannes. 2. (quamquam Jeſus non baptizaret, ſed diſcipuli ejus.)

re infenſa, illi inſidiabatur, quærebátque occaſionem, quâ eum è medio tolleret, ſed nondum nanciſci potuerat; quia Herodi ipſi perſpecta erat Joannis innocentia, cúmque reverebatur. Quin & interdum ſermones ejus non illibenter audiebat, nec pauca fecerat ab eo monitus, viri auctoritate adductus. Attamen ut ſunt tyrannorum ingenia ad ſævitiam proniora, Herodiadis iræ gratificatus, ea in re, eſſet, niſi ſibi à populo Judæo metuiſſet, qui Joannem Prophetam eſſe exiſtimabat.

CAPUT XIII.

Jeſus auditis Phariſæorum conſiliis & Joannem conjectum eſſe in carcerem, Judæâ relictâ, Galilæam petit per Samariam; quo in itinere, ad Sicharam urbem colloquitur cum Samaritide, & totum oppidum, ut ſibi fidem haberet, adducit.

CUM aliquamdiu Jeſus in Judæa abluiſſet pœnitentes, qui ad ſe accedebant, tanta eorum confluebat ad eum multitudo, ut rei fama pervenerit ad Phariſæos; qui cùm audirent multò plures ad Jeſum ire, ut doctrinam ejus acciperent, útque ab eo abluerentur, quàm ad Joannem, conſilium ceperunt de exſtinguenda nova hac ſecta, quam oriri in ipſa Judæa videbant, &

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. IV.			CAP. IV.
12. Cùm autem audiſſet Jeſus quòd Joannes traditus eſſet, ſeceſſit in Galilæam:			3. reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam. 4. Oportebat autem eum tranſire per Samariam, 5. venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, juxta prædium, quod dedit Jacob Joſeph filio ſuo. 6. Erat autem ibi fons Jacob. Jeſus ergo, fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Hora erat quaſi ſexta. 7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jeſus: Da mihi bibere: 8. (diſcipuli enim ejus abierant in civitatem, ut cibos emerent.) 9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu, Judæus cùm ſis, bibere à me poſcis quæ ſum mulier Samaritana; non enim coütuntur Judæi Samaritanis? 10. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si ſcires donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam. 11. Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt: unde ergo habes aquam vivam? 12. Numquid tu major es patre noſtro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filii ejus, & pecora ejus? 13. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum: 14. ſed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ, ſalientis in vitam æternam. 15. Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam; ut non ſitiam, neque veniam huc haurire.

re ſuſtineret; neque enim beneficium ullum Judæi à Samaritis petere ſolent, quòd eorum conſortione minimè utantur. Tum repoſuit Jeſus, ſi intelligeret opportunitatem quæ tunc temporis ſibi à Deo offerebatur, & quis à ſe peteret aquam, ipſam potiùs petituram, & aquam vivam accepturam. Mulier verò minimè intelligens de quo aquæ genere loqueretur Jeſus, Domine, inquit, vas nullum habes quò aquam haurias ex hoc puteo, qui profundus eſt; quî ergo mihi aquam vivam petenti ſuppeditare poſſes? Num major eſt tua potentia, quàm Jacobi, à quo ortum ducimus, qui puteum hunc effodit, deditque Joſephi poſteris, & ipſe, cum tota familia ac pecudibus, ejus aquam bibit; cùm nullam aliam, in hoc terrarum tractu, reperire poſſet aquam vivam. At Jeſus, quiſquis, inquit, biberit hujus putei aquam, non eò ſeciùs paullò pòſt ſitiet, & neceſſe habebit iterum bibere. Quiſquis verò biberit aquam, quam ego ei dedero, is numquam poſtea ullâ ſiti tentabitur; ſed in ipſo æternùm ſcaturiet fons aquæ, quâ fiet ut numquam ullam ſentiat ſitim.

Tum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. IV.

17. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.

18. Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν· Οὐκ ἔχω ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Καλῶς εἶπας· Ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

19. Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες· καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.

20. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.

21. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τούτῳ τῷ ὄρει προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.

22. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, πίστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.

23. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν.

24. Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν.

25. Πνεῦμα ὁ Θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.

26. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται, ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

27. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

28. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε· Τί ζητεῖς; ἤ, τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς.

29 Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις·

Tum mulier cœpit à Jeſu petere eam aquam, ne in poſterum ſitiret, cogeretúrque venire hauſtum ad puteum. Jeſus verò eam juſſit redire in oppidum, atque ad ſe ipſius virum adducere. At illa negavit ſibi eſſe virum. Quo reſponſo audito, verè, inquit Jeſus, negaviſti te virum habere; nam quinque habuiſti, is verò, cum quo nunc conſueviſti, non eſt vir tuus, cui legitimis nuptiis collocata ſis. Ingenuè rem confeſſa es. Mulier mirata unde Jeſus, quem peregrinum eſſe videbat, arcanum illud noſſet; video, inquit, Domine, ex hoc tuo reſponſo te eſſe Prophetam, cui Deus arcana aliis ignota revelat. Sed Judæus cùm ſis, dic mihi cur contendant Judæi Jeroſolimæ tantùm ſacra eſſe facienda Deo, cùm antiquiſſimi Patriarchæ in hoc monte Garizitano ſacra ei fecerint? Tum verò Jeſus, ô mulier, inquit, crede mihi mox adfuturum tempus, quo homines neque in hoc monte, neque Jeroſolimæ, meritò cenſebunt ſibi Patri Cœleſti ſacra eſſe facienda. Sed ad diſſidium Judæorum & Samaritarum quod attinet, vos Samaritæ colitis Deum cujus præcepta omnia non ſunt vobis nota, nos verò divinas omnes leges novimus; atque à nobis primùm profluxit ſalutaris doctrina de ratione, quâ Deus eſt colendus, unde ad vos pars aliqua cognitionis Dei derivata eſt. Verùm,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. IV.

16. Dicit ei Jeſus: Vade, voca virum tuum, & veni huc.

17. Reſpondit mulier, & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Jeſus: Bene dixiſti, quia non habes virum:

18. quinque enim viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus vir: hoc verè dixiſti.

19. Dicit ei mulier: Domine, video quia Propheta es tu.

20. Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Jeroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet.

21. Dicit ei Jeſus: Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jeroſolymis adorabitis Patrem.

22. Vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Judæis eſt.

23. Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate: nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.

24. Spiritus eſt Deus: & eos, qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare.

25. Dicit ei mulier: Scio quia Meſſias venit, (qui dicitur Chriſtus) cùm ergo venerit ille, nobis adnuntiabit omnia.

26. Dicit ei Jeſus: Ego ſum, qui loquor tecum.

27. Et continuò venerunt diſcipuli ejus, & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?

28. Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:

ſit dixi, inſtat tempus, & jam cœpit, quo Deo accepti cultores Patrem Cœleſtem colent, non corporeis victimis uno in loco mactandis, ſed ſpirituali cultu, & religione minimè fucatâ. Deus enim ejuſmodi cultores amat, non eos qui externo dumtaxat ſacrorum cultu defunguntur. Deus eſt mens pura, ideóque mente potiſſimùm vult coli, & religione cui nullus inſit fucus. Hæc cum dixiſſet Jeſus remotiſſima ab iis, quæ vulgò Judæi ac Samaritæ docebant, nec mulier quidquam reponendum haberet, quod ad rem faceret, reſpondit venturum aliquando Meſſiam, à quo omnia Judæorum & Samaritarum diſſidia eſſent componenda, & illuſtrandum quidquid obſcurum etiamnum erat in Religionis negotio. Jeſus verò, quod nondum ſolebat apud Judæos facere, ſe Meſſiam eſſe ei privatim profeſſus eſt.

Inter hæc, diſcipuli Jeſu ex oppido redierunt, mirabanturque eum colloqui cum muliere Samaritide, quamquam neſciebant quos ſermones cum ea habuiſſet; nec tamen auſi ſunt ab eo petere quinam fuiſſent, aut quid à muliere poſtulaſſet. Hæc verò, relictâ ad puteum hydriâ, in urbem rediit, oppidanóſque hortata eſt, ut ſecum, ad puteum Jacobi, egrederentur,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES

Cap. IV.

30 Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;

31. Ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

32 Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ, λέγοντες· Ῥαββί, φάγε.

33. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

34. Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους· Μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;

35 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.

36. Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνόν ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; Ἰδοὺ, λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.

37. Καὶ ὁ θερίζων, μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ, καὶ ὁ θερίζων.

38 Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.

39. Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

40. Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς, μαρτυρούσης· Ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

41 Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ᾽ αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας.

42. Καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

43. Τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον· Ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός.

---

tur, viſeréntque virum qui arcana ipſius vitæ, quæ à nemine homine accipere potuerat, ei dixerat, ac diſpicerent annon fortè eſſet Meſſias, qui à Samaritis & Judæis exſpectabatur.

Oppidani ejus verbis permoti egreſſi ſunt, dum diſcipuli, cibo ex urbe allato, Jeſum orabant ut eo feſſum corpus reficeret. Verùm reſpondit ſibi alium eſſe cibum, quo multò magis afficiebatur, ſed quem neſciebant. At illi à ſe invicem quærebant, num quis alius cibum ad Magiſtrum attuliſſet; neque enim intelligebant cibum ab eo vocari aliud, quàm quod vulgò ita dici ſolet. Jeſus verò, hominum errore animadverſo, cibus, inquit, quo animus meus maximè afficitur atque alitur, in eo ſitus eſt ut mandata à Patre Cœleſti accepta quàm primùm & quàm accuratiſſimè exſequar. Soletis, cùm hordeum ſeritis, ſolari ſpem atque exſpectationem veſtram, hiſce verbis quæ in proverbium abierunt, de rebus citò futuris: *quatuor exactis menſibus, meſſis erit*; at ſpiritualis mea meſſis multò propior eſt, cujus agros jam candentes eſſe, adeóque illico metendos diceretis, ſi rem intelligeretis. Jam enim parati ſunt multorum hominum animi excipiendæ meæ doctrinæ. Quiſquis has ſegetes metet, ſeu homines

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. IV.

29. Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci: Numquid ipſe eſt Chriſtus?
30. Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.
31. Interea rogabant eum diſcipuli, dicentes: Rabbi, manduca.
32. Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis.
33. Dicebant ergo diſcipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare?
34. Dicit eis Jeſus: Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, ut perficiam opus ejus.
35. Nonne vos dicitis, quòd adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos veſtros, & videte regiones, quia albæ ſunt jam ad meſſem.
36. Et qui metit, mercedem accepit, & congregat fructum in vitam æternam; ut, & qui ſeminat, ſimul gaudeat & qui metit:
37. in hoc enim eſt verbum verum: quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.
38. Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis: alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiſtis.
39. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcumque feci.
40. Cùm veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret: & manſit ibi duos dies.
41. Et multò plures crediderunt in eum, propter ſermonem ejus.
42. Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus, ipſi enim audivimus, & ſcimus quia hic eſt verè Salvator mundi.

hominas adducet ad fidem mihi habendam, is maximam mercedem accipiet; neque enim fruges ſibi collegerit ad caducam hancce vitam ſuſtentandam, ſed id fecerit quo ſempiternam vitam conſequetur; eritque cur & qui ſementem eam ſpiritualem ſeverit, & qui ſegetes meſſuerit ſummopere lætentur. Hac demum de re, verè dicere poſſumus, quod proverbio fertur: *alius ſevit, alius meſſuit.* Vos enim mittam meſſum eas ſegetes, quas minimè ſeveritis; hoc eſt, ad homines hortandos ut mihi fidem habeant, quorum animos antea pietate minimè imbueritis. Alii hanc in rem adlaboraverint, ſed vos alieni laboris fructus colligetis; cùm eos, quos lectio Prophetarum ad virtutem formaverat, ad fidem mihi habendam adduxeritis.

Multi verò Sichimitarum, auditâ mulieris oratione, crediderunt Jeſum eſſe aut Meſſiam, aut certè Prophetam. Itaque oppido egreſſi Jeſum orarunt, ut aliquamdiu apud ſe commoraretur; eorúmque precibus adductus eſt ut, contra morem Judæorum, qui à Samaritis abhorrent, per biduum familiariter cum iis verſaretur. Itaque Jeſu, majore otio, audito; ejus ſermonibus crediderunt multò plures Sichimitæ, quàm qui crediderant, propter ea quæ à

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. IV.
			44. Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.
		CAP. IV.	
		14. Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν· καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.	
	CAP. I.		
	14. Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ 15. Καὶ λέγων· Ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· μετανοεῖτε, καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.		
		15. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. 16. Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρὲθ, οὗ ἦν τεθραμμένος· καὶ εἰσῆλθε, κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, εἰς τὴν συναγωγήν· καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. 17. Καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου· καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον· 18 Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίζεσθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει· 19. Κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν. 20. Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ. 21. Ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτούς· Ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη, ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν. 22. Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ;	

muliere audiverant; dictitabántque ſe non ampliùs, propter ejus narrationem, credere Jeſum eſſe Meſſiam, qui liberaturus eſſet omnes Deum verum colentes; ſed propter ſermones, quos ipſi ab eo audiverant. Poſt biduum verò Jeſus in Galilæam, quò tendebat, ire perrexit.

CAPUT XIV.

Jeſus it in Galilæam, ubi non ſine ſucceſſu prædicat Evangelium, ſed malè habetur à Nazarenis popularibus ſuis. Quare Nazarethâ migrat & curat filium cujuſpiam Miniſtri Herodis Tetrarchæ, Capernaümi decumbentem.

JESUS itaque, Divini Spiritûs afflatu plenus, reverſus eſt in Galilæam, poſtquàm Joannes Machæruntem in cuſtodiam miſſus fuiſſet, & ingentem ſui famam per omnia finitima loca excitavit; dum docet Judæos, per Synagogas oppidorum in quibus commorabatur, tandem adventare tempus quo Meſſiæ Regnum Cœleſte patefaciendum eſſet; itaque par eſſe, ut Judæi, mutatis moribus, ad ſanctiorem vitam in poſterum converterentur, crederéntque læto nuntio, quod

MATTHÆUS.

MARCUS.

CAP. I.

14. Poſtquàm autem traditus eſt Joannes, venit Jeſus in Galilæam, prædicans Evangelium Regni Dei.

15. & dicens: Quoniam impletum eſt tempus, & appropinquavit Regnum Dei: pœnitemini, & credite Evangelio.

LUCAS.

CAP. IV.

14. Et regreſſus eſt Jeſus in virtute Spiritûs in Galilæam, & fama exiit per univerſam regionem de illo.

15. Et ipſe docebat in Synagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.

16. Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, & intravit, ſecundùm conſuetudinem ſuam, die Sabbati in Synagogam, & ſurrexit legere.

17. Et traditus eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. Et, ut revolvit librum, invenit locum ubi ſcriptum erat:

18. Spiritus Domini ſuper me: propter quod unxit me: evangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde:

19. prædicare captivis remiſſionem, & cæcis viſum: dimittere confractos in remiſſionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

20. Et, cùm plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium in Synagoga oculi erant intendentes in eum.

21. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta eſt hæc Scriptura in auribus veſtris.

22. Et omnes teſtimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipſius, & dicebant: Nonne hic eſt filius Joſeph?

JOANNES.

CAP. IV.

43. Poſt duos autem dies exiit inde, & abiit in Galilæam.

---

quod à ſe ad eos ea de re afferretur, ſi cuperent bonorum ejus regni eſſe participes. Hæc docens in Synagogis Galilææ, ab omnibus propemodum laudabatur. Dum autem ejus oræ urbes obiret, ivit etiam Nazaretham, ubi educatus fuerat; &, pro conſuetudine ſua, die Sabbathi ingreſſus eſt Synagogam, ſurrexitque lecturus quidpiam in Prophetis, prout fieri ſolebat apud Judæos. Itaque Synagogæ Miniſter ei porrexit volumen Eſaïæ Prophetæ, quo revoluto incidit in locum, in quo hæc verba exſtant: (C. LXI, 1.) *Spiritus Domini eſt ſuper me, nam unxit me, ut evangelizem pauperibus; miſit me, ut medear contritis corde, ut nuntiem captivis dimiſſionem, & cæcis viſûs recuperationem; ut confractos emittam in libertatem; ut nuntiem annum Domini acceptum.* Quæ verba cùm legiſſet, convolvit volumen, reſtituítque Miniſtro, & adſedit; omnium qui in Synagoga erant oculis ad ſe converſis. Tum cœpit eos docere hoc Eſaïæ vaticinium, iis inſpectantibus, eſſe impletum. Omnes verò eum ſummis laudibus ferebant; mirabantúrque ejus orationem ſingulari gratiâ conditam, & quærebant à ſe invicem, annon eſſet filius Joſephi? unde autem homini à pauperculis parentibus educato; quique in eorum ædibus adoleverat, tanta parta eſſet eruditio? Ad miracula verò quod attinet, quæ ab eo alibi edita audiverant, eis fidem detrahebant, quòd ſimilia apud ipſos ab eo patrari nequaquam vidiſſent.

MATTHÆUS. **MARCUS.**

LUCAS.

Cap. IV.

23. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην· Ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ Καπερναοὺμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.

24. Εἶπε δὲ, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

25. Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

26 Καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἠλίας, εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδῶνος, πρὸς γυναῖκα χήραν.

27. Καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου, ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Νεεμὰν ὁ Σύρος.

28. Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα.

29. Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως· καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως τῆς ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν.

30. Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο.

JOANNES.

Cap. IV.

44. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.

☞ 45. Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

46. Ἦλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ ἦν τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καπερναούμ.

47. Οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν.

48. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν· Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε.

Quod cùm intelligeret Jeſus: ſcio, inquit, vos mihi objicere hoc proverbium: *Medice, cura te ipſum*; hoc eſt, ſi velim Propheta haberi in hac urbe, in qua altus atque educatus fui, oportere in hac etiam patria mea à me miracula edi, qualia à me alibi & Capernaümi præſertim facta dicuntur. At ſcitote nullum umquam Prophetam popularibus ſuis acceptum fuiſſe, aut ab iis eo, quo par erat, honore habitum; & perpaucos eſſe qui digni ſint, in quorum gratiam fiant miracula. Multæ ſine dubio erant viduæ pauperes, apud Judæos, temporibus Eliæ, quando per quadraginta duos menſes nulla fuit pluvia, maximáque fames per totam Palæſtinam eſt graſſata. Attamen ad ſolam Sareptanam viduam, in Sidoniorum agro vitam agentem, miſſus eſt Elias. Multi etiam Judæorum leprâ laborabant, cùm viveret Eliſæus, attamen ſolus Neeman Syrus ab eo eſt curatus.

Cùm Nazareni ex hac Jeſu oratione intelligerent, ſe illi videri parum religioſos, quippe qui Prophetam ſpernerent, ac proinde indignos qui ullum ipſius miraculum viderent; in magnam

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		CAP. IV.	
		23. Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc ſimilitudinem: Medice, cura teipſum: quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.	CAP. IV.
		24. Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua.	44. ipſe enim Jeſus teſtimonium perhibuit quòd Propheta in ſua patria honorem non habet.
		25. In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſraël, quando clauſum eſt cœlum annis tribus, & menſibus ſex; cùm facta eſſet fames magna in omni terra:	
		26. & ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.	
		27. Et multi leproſi erant in Iſraël, ſub Eliſæo propheta: & nemo eorum mundatus eſt, niſi Naaman Syrus.	
		28. Et repleti ſunt omnes in Synagoga ira, hæc audientes:	
		29. & ſurrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem: & duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.	
		30. Ipſe autem, tranſiens per medium illorum, ibat. ☞	
			45. Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidiſſent quæ fecerat Jeroſolymis in die feſto; & ipſi enim venerant ad diem feſtum.
			46. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum.
			47. Hic, cùm audiſſet quia Jeſus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus, incipiebat enim mori.
			48. Dixit ergo Jeſus ad eum: Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.

gnam univerſi iram eruperunt, atque è veſtigio conſurgentes, Jeſum duxerunt ad crepidinem montis, cui impoſita eſt Nazaretha, ut eum illinc præcipitem darent. Verùm, divinâ virtute, inconſpicuus illis factus, ex eorum manibus elapſus eſt; nec ſciverunt quid eo factum eſſet. Ille verò in alias Galilææ partes ſe contulit, in quibus benigniùs eſt exceptus, quòd multi iis in locis eſſent, qui præterito Paſchate viderant miracula Jeroſolimæ ab eo edita.

Cùm autem eſſet Canæ, ubi hoc ipſo anno aquam in vinum mutarat, convenit eum quidam Herodis Tetrarchæ adminiſter; qui filium habebat decumbentem Capernaümi, & audiverat Jeſum ex Judæa in Galilæam rediiſſe; rogavitque ut Capernaümum ſe conferret, curaturus filium ſuum lethali morbo laborantem. Quod cupiebant etiam alii Judæi, ceteroqui vix illi credituri. Itaque Jeſus; niſi, inquit, miracula, ſpectantibus vobis edidero, aliis qui viderunt credere non vultis; nec doctrinæ meæ, aut teſtimonii Joannis, quæ maximi apud vos eſſe debebant ponderis, ullam rationem habetis.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS

Cap. IV.

13. Καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρὲθ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς Καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθαλείμ.

14. Ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος.

15. Γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν.

16. Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει, εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

MARCUS

Cap. I.

21. Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καπερναούμ· καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν, εἰς συναγωγὴν, ἐδίδασκε.

22. Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς, ὡς ἐξουσίαν ἔχων.

καὶ οὐχ ὡς οἱ Γραμματεῖς.

LUCAS

Cap. IV.

31. Καὶ κατῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι.

32. Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

JOANNES

Cap. IV.

49. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός, Κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.

50. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. Καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ Ἰησοῦς· καὶ ἐπορεύετο.

51. Ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν, λέγοντες· Ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ.

52. Ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν, ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε· καὶ εἶπον αὐτῷ· Ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

53. Ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

54. Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

At Herodis ille miniſter eum vehementer urgebat, ut iret Capernaümum, antequàm filius ſuus animam efflaſſet. Jeſus verò juſſit hominem abire Capernaümum, & filium curatum eſſe affirmavit. Quod affirmanti Jeſu adcredidit, & Capernaümum plenus bonâ ſpe profectus eſt; nec procul erat ab urbe, cùm illi occurrunt ſervi nuntiantes filium convaluiſſe. Quæſivit pater, quâ horâ puer meliùs habuiſſet; reſponderunt ſervi, circa ſeptimam eum deſiiſſe febri laborare, unde intellexit eadem horâ curatum fuiſſe, quâ valetudinem recuperaſſe eum dixerat Jeſus. Quare vir ille, univerſáque ejus familia non ampliùs dubitarunt quin Jeſus à Deo, ad populum Judæum, eſſet miſſus. Hoc autem alterum fuit miraculum, quod in Galilæa edidit eo anno, poſtquàm ex Judæa rediiſſet; nam primum ediderat Nazarethæ, cùm è popularium ſuorum manibus elapſus erat, quemadmodum diximus.

Caput. XV.

Jeſus Capernaümi habitat. Docet illic Galilæos, quibus pleniùs inculcat neceſſitatem pœnitentiæ, quòd appropinquaret regnum cælorum. A Dæmone obſeſſum, & ſocrum Petri febre laborantem, tum mul-

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

JOANNES. Cap. IV.

49. Dicit ad eum Regulus: Domine, deſcende priuſquàm moriatur filius meus.

50. Dicit ei Jeſus. Vade, filius tuus vivit. Credidit homo ſermoni quem dixit ei Jeſus, & ibat.

51. Jam autem, eo deſcendente, ſervi occurrerunt ei, & nuntiaverunt, dicentes quia filius ejus viveret.

52. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit: & dixerunt ei: quia heri horâ ſeptimâ reliquit eum febris.

53. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jeſus: Filius tuus vivit; & credidit ipſe, & domus ejus tota.

54. Hoc iterum ſecundum ſignum fecit Jeſus, cum veniſſet à Judæa in Galilæam.

MATTHÆUS. Cap. IV.

13. Et relictâ civitate Nazareth, venit & habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon & Nephthalim;

14. ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetam:

15. Terra Zabulon, & terra Nephthalim, via maris trans Jordanem, Galilæa gentium,

16. Populus, qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & ſedentibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.

MARCUS. Cap. I.

21. Et ingrediuntur Capharnaum; &, ſtatim Sabbatis ingreſſus in Synagogam, docebat eos;

22. & ſtupebant ſuper doctrina ejus: erat enim docens eos, quaſi poteſtatem habens,

& non ſicut Scribæ.

LUCAS. Cap. IV.

31. Et deſcendit in Capharnaum, civitatem Galilææ ibique docebat illos Sabbathis.

32. Et ſtupebant in doctrina ejus, quia in poteſtate erat ſermo ipſius.

---

tos alios ægros curat, & illic & alibi per Galilæam, at vetat Dæmonas dicere ipſum eſſe Chriſtum. Petrum, Andream, Joannem & Jacobum ſibi perpetuò adſuturos adſciſcit, pergitque docere Evangelium & curare ægros per totam Galilæam.

Jesus, relictâ denuo Nazarethâ, nuſpiam diutiùs commoratus eſt, quàm Capernaümi; quæ ſita eſt in finibus Tribuum Zabulonis & Nephthalis, ad Geneſareticum lacum. Quâ ejus commoratione factum, ut multò veriùs dici poſſet de eo loco, quàm olim ab Eſaïa Propheta alia de cauſa, (C. IX. 1.) *Tractus Zabulonis & tractus Nephthalis, ad viam maris, ſecùs Jordanem, Galilæa Gentium, populus poſitus in caligine vidit lucem magnam; & conſidentibus in regione & tenebris umbræ mortis lumen exortum eſt.* Ignorantiam enim exitialem multorum Galilæorum pepulit lux divina doctrinæ Jeſu, inter eos diu verſati. Singulis enim ille Sabbathis, Capernaümenſem Synagogam ingreſſus, publicè populum docebat, eúmque in admirationem ſui rapiebat. Nec loquebatur quemadmodum vulgò Legis periti, qui ex Majorum traditione, doctrinam ſuam habere ſe profitebantur, & eorum auctoritate pondus dictis ſuis addebant; ſed quaſi divinâ poteſtate à Patre Cœleſti inſtructus omnia proferebat, ut à Deo ipſo accepta.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. IV.	Cap. I.	Cap. IV.	
17. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν. Μετανοεῖτε, ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.			
	23. Καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε,	33. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ,	
	24. Λέγων· Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ.	34. Λέγων· Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ· ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ.	
	25. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων· Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.	35. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.	
	26. Καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον. καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.	Καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν.	
	27. Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτούς, λέγοντας· Τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη, ὅτι κατ᾽ ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;	36. Καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας· καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες· Τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται;	
Cap. VIII.	28. Ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας.	37. Καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.	
14. Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου,	29. Καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου, μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.	38. Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος.	
εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν	30. Ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.	ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.	
		39. Καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ.	
15. Καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.	31. Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτήν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως· καὶ διηκόνει αὐτοῖς.	καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.	
16. Ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς	32. Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους.	40. Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν	
	33. Καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν.		
καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν	34. Καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις· καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν.	ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθείς, ἐθεράπευσεν αὐτούς. 41. Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν.	

Ab hoc demum tempore, cùm Joannes carcere detineretur, cœpit vehementiùs urgere morum emendationem apud Judæos, & accuratiùs nuntiare inſtare Regnum Cœleſte Meſſiæ.

Aliquando autem cùm eſſet in Capernaümenſi Synagoga, adductus eſt ad eum vir à Cacodæmone obſeſſus, qui Cacodæmon ore hominis obſeſſi uſus magnâ voce clamare cœpit: abſcede à nobis, quid tibi eſt nobiſcum negotii, ô Jeſu Nazarene? An veniſti, ut nos perderes? Sat novimus te eſſe ſanctiſſimum illum virum, quem Deus ad liberandos Judæos miſſurus erat. At Jeſus nondum volens hoc de ſe in Judæa propalari, nec eo ſuffragio indigens, juſſit Cacodæmonem tacere, atque ex homine illico excedere. Paruit Cacodæmon, emiſſâ priùs voce magnâ, ac homine humi graviter afflicto, & contorto, ſed tamen minimè læſo. Tum verò omnes ſummâ admiratione perculſi à ſe invicem quærere, quæ tandem eſſet nova hæc Jeſu doctrina, quam Deus confirmabat, tantâ in eum poteſtate collatâ, ut pro imperio Cacodæmonas ex obſeſſorum corporibus ejiceret? Itaque ejus fama per finitimos omnes tractus latè ſpargebatur.

Habi-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. IV.	Cap. I.	Cap. IV.	
17. Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum.			
	23. Et erat in Synagoga eorum homo in Spiritu immundo: & exclamavit.	33. Et in Synagoga erat homo habens Dæmonium immundum, & exclamavit voce magnâ,	
	24. Dicens: Quid nobis, & tibi, Jeſu Nazarene? Veniſti perdere nos? Scio qui ſis: Sanctus Dei.	34. dicens: Sine, quid nobis, & tibi, Jeſu Nazarene? Veniſti perdere nos? Scio te quis ſis: Sanctus Dei.	
	25. Et comminatus eſt ei Jeſus, dicens: Obmuteſce, & exi de homine.	35. & increpavit illum Jeſus, dicens: Obmuteſce; & exi ab eo.	
	26. Et diſcerpens eum Spiritus immundus, & exclamans voce magnâ, exiit ab eo.	Et, cùm projeciſſet illum Dæmonium in medium, exiit ab illo,	
		nihilque illum nocuit.	
	27. Et mirati ſunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe, dicentes: Quidnam eſt hoc? Quænam doctrina hæc nova? Quia in poteſtate etiam Spiritibus immundis imperat, & obediunt ei.	36. Et factus eſt pavor in omnibus, & colloquebantur ad invicem, dicentes: Quod eſt hoc verbum, quia in poteſtate & virtute imperat immundis Spiritibus, & exeunt?	
	28. Et proceſſit rumor ejus ſtatim in omnem regionem Galilææ.	37. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.	
Cap. VIII. 14. Et cùm veniſſet Jeſus in domum Petri,	29. Et protinus egredientes de Synagoga, venerunt in domum Simonis	38. Surgens autem Jeſus de Synagoga, introivit in domum Simonis:	
	& Andreæ, cum Jacobo & Joanne.		
vidit ſocrum ejus jacentem, & febricitantem:	30. Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans: & ſtatim dicunt ei de illa;	Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, & rogaverunt illum pro ea.	
		39. Et, ſtans ſuper illam, imperavit febri;	
15. & tetigit manum ejus, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.	31. & accedens elevavit eam, apprehenſâ manu ejus. Et continuò dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis.	& dimiſit illam. Et continuo ſurgens miniſtrabat illis.	
16. Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos Dæmonia habentes:	32. Veſpere autem facto, cùm occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes malè habentes: & Dæmonia habentes:	40. Cùm autem ſol occidiſſet, omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum:	
	33. & erat omnis civitas congregata ad januam.		
	34. Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus,	at ille, ſingulis manus imponens, curabat eos.	
& ejiciebat ſpiritus verbo: & omnes malè habentes curavit.	& Dæmonia multa ejiciebat, & non ſinebat ea loqui quoniam ſciebant eum.	41. Exibant autem Dæmonia à multis,	

Habitabant tunc ea in urbe, unis in ædibus, Petrus, Andreas, Jacobus & Joannes, piſcatores, ſocietate inter ſe initâ; & Petri quidem ſocrus illic decumbebat, febre graviſſimâ laborans. Igitur cùm Petrus & Andreas noti jam eſſent Jeſu, eum ex Synagoga rectà duxerunt domum ſuam, ut mulierem curaret. Jeſus verò ad eam ſe contulit, & inveniens in lecto jacentem, ad lectum acceſſit, juſsitque febrim ceſſare, & mulierem manu comprehenſam ſurgere; quæ ſe curatam ſentiens illico ſurrexit, cœpitque, recuperatis è veſtigio viribus, Jeſu & aliis miniſtrare, in iis in quibus ejus operâ indigebant.

Poſtquàm jam ſol occidiſſet, cùm alii omnes urbis ægri, quocumque laborarent morbo, tum etiam à Cacodæmonibus obſeſſi, ad oſtium domûs, ad quod tota urbs confluxit, allati ſunt; quos omnes ille, impoſitis manibus, curabat.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES
Cap. VIII.	Cap. I.	Cap. IV.	
		κράζοντα καὶ λέγοντα· Ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν Χριστὸν αὐτὸν εἶναι.	
17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος· Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.			
	35. Καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς, ἐξῆλθε καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο. 36. Καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.	42. Γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον,	
		καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ,	
	37. Καὶ εὑρόντες αὐτὸν, λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι πάντες ζητοῦσί σε.		
		καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.	
	38. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα.	43. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· Ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.	
	39. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.	44. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας.	
Cap. IV.		Cap. V.	
18. Περιπατῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν. (ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.)	16. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, εἶδε Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ (ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.)	1. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ, τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ. 2. Καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν ἀπέπλυνον τὰ δίκτυα.	
		3. Ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον· καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. 4. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα· Ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. 5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων, εἶπεν αὐτῷ· Ἐπιστάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες, οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.	

At Dæmonia, quæ munus à Deo ei demandatum norant, organis obſeſſorum utentia, clarâ voce clamabant eum eſſe Meſſiam, ſeu Filium Dei; verùm ille graviter increpita non patiebatur diutiùs loqui. Hiſce curationibus quodam modo etiam impletum eſt vaticinium Eſaiæ (*Cap.* LIII, 4.) *ipſe infirmitates noſtras accepit, ac morbos noſtros portavit*; cùm morbos ab ægris auferret, eorum miſertus.

Deinde ſummo mane, antequàm dies illuceſceret, ſed appetente aurorâ, egreſſus eſt Capernaümo in locum ſolum, ut ſemotus à moleſtia hominum ad eum confluentium Deum oraret. At Petrus ejúſque ſocii, ut & promiſcua turba, eum illuc ſequuti, cùm inveniſſent, queſti ſunt quòd ſe ab iis ſubduxiſſet, & quæſtioni fuiſſet, nec pati volebant eum amplius à ſe diſcedere. Verùm dixit ſibi hoc eſſe in mandatis datum, ut per omnia vicina oppida, perque pagos finitimos nuntiaret brevi adfuturum Regnum Dei; per Meſſiam, nempe, regnaturi. Itaque per totam Galilæam oppidatim, in ſingularum urbium Synagogis, Evangelium nuntiabat, & Caco-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. VIII.	Cap. I.	Cap. IV.	
	☞	clamantia & dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.	
17. ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam, dicentem: Ipſe infirmitates noſtras accepit & morbos noſtros tulit. ☞	☜	☜	
	35. Et diluculo valdè ſurgens, egreſſus abiit in deſertum locum, ibíque orabat.	42. Facta autem die, egreſſus ibat in deſertum locum,	
	36. Et proſequutus eſt eum Simon, & qui cum illo erant: ☞	☜ & turbæ requirebant eum, & venerunt uſque ad ipſum:	
	37. & cùm inveniſſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te. ☞	☜ & detinebant illum, ne diſcederet ab eis:	
	38. Et ait illis: Eamus in proximos vicos & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.	43. quibus ille ait: Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare Regnum Dei; quia ideò miſſus ſum.	
	39. Et erat prædicans in Synagogis eorum, & in omni Galilæa, & Dæmonia ejiciens.	44. Et erat prædicans in Synagogis Galilææ. ☜	
		Cap. V.	
☞	☞	1. Factum eſt autem, cùm turbæ irruerent in eum ut audirent verbum Dei,	
Cap. IV.			
18. Ambulans autem Jeſus juxta mare Galilææ vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare, erant enim piſcatores.	16. Et præteriens ſecus mare Galilææ, vidit Simonem, & Andream fratrem ejus, mittentes retia in mare, erant enim piſcatores.	& ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth,	
		2. & vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum; piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia.	
☞	☞	3. Adſcendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere puſillum: & ſedens docebat de navicula turbas.	
		4. Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.	
		5. Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.	

& Cacodæmonas præſertim, ex hominibus quos inſederant, ejiciebat; unde colligere proclive erat nihil eum magicis artibus, quarum auctores ſunt Cacodæmones, facere, ſed tantùm poteſtate à Deo accepta uti.

Cùm aliquando in lacûs Geneſarethici ripa ſtaret, confluerétque ad eum populus doctrinam ejus auditurus, vidit ripæ applicitas duas piſcatorias naviculas; in quarum altera erant Petrus & Andreas, in altera verò Jacobus & Joannes, cum Zebedæo patre. Hi, ut diximus, erant ſocii, retiáque ſua in aquam ad ripam demittebant, ut ea luto fœdata abluerent. Petiit verò Jeſus à Petro ut ſe naviculâ exciperet, eámque aliquatenus à ripa amoveret, ut plures eum docentem faciliùs audirent, néve ipſe à multitudine opprimeretur. Quo peracto, ſedens in ſcapha cœpit ad multitudinem, è ripa audientem, verba facere. Poſtquàm verò deſiit populum docere, juſſit Petrum altum petere, & retia demittere, ad capiendos piſces; at Petrus, per totam quidem noctem, inquit, fruſtra laboravimus, in demittendis retibus, neque ullum piſcem

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. IV.	Cap. I.	Cap. V.	
		6. Καὶ τοῦτο ποιήσαντες, συνέκλεισαν ἰχθύων πλῆθος πολύ. διεῤῥήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν.	
		7. Καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθον, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.	
		8. Ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ Ἰησοῦ, λέγων· Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, Κύριε·	
		9. Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ᾗ συνέλαβον·	
19. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.	17. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων	10. * Καὶ εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς· Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.	
20. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.	18. Καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.		
21. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.	19. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα.	10. Ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι. *	
22. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.	20. Καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς· καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.	11. Καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.	
23. Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.			
24. Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.			
25. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.			

Anni Primi Præconii Chriſti FINIS.

piſcem çepimus; verùm, te jubente, Magiſter, rem iterum experiemur. Demiſſum illico rete tantâ copiâ piſcium eſt refertum, ut nonnullis in locis frangeretur; qua de cauſa, ſocios alterius naviculæ ad ſe vocarunt, ut properè auxilium ſibi ferrent. Qui continuò remigantes adfuerunt, extractóque rete ambo navigiola tanto numero piſcium impleta ſunt, ut propemodùm ſubmergerentur. Tum verò Petrus, tam inſigni animadverſo miraculo, ad pedes Jeſu accidit, nec ſe dignum ſentiens qui adeſſet tanto viro, veritus ne fortè quid faceret quod ei diſpliceret, ejúſve iram moveret, eum orabat ut à ſe abiret, quippe homine vitio non uno contaminato. Summo enim timore correptus eſt, ut & omnes qui in eadem navicula erant, cùm viderunt ſe, juſſui Jeſu obſequutos, tantam ſubito copiam piſcium cepiſſe, cùm per totam noctem fruſtra piſcati eſſent. At Jeſus Andreæ & Petro: bono animo, inquit, eſtote, & mei diſcipuli facti non piſcium, ſed hominum piſcatores continuò evadetis. Illi verò ad terram appulſi & naviculâ egreſſi, omiſſis retibus, illico Jeſum ſequuti ſunt, acceſſerúntque unà cum illo ad naviculam Jacobi & Joannis; qui non animadverterant miraculum, quia neſciebant juſſu Jeſu rete in lacum demiſſum fuiſſe. Itaque piſcibus in vaſa conditis, operam dabant

MATTHÆUS. Cap. IV.	MARCUS. Cap. I.	LUCAS. Cap. V.	JOANNES.
		6. Et, cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam, rumpebatur autem rete eorum. 7. Et annuerunt ſociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut penè mergerentur. 8. Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad genua Jeſu, dicens: Exi à me; quia homo peccator ſum, Domine. 9. Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium, quam ceperant.	
19. Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.	17. & dixit eis Jeſus: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.	10. * Et ait ad Simonem Jeſus: Noli timere, ex hoc jam homines eris capiens.	
20. At illi continuò, relictis retibus, ſequuti ſunt eum.	18. Et protinus, relictis retibus, ſequuti ſunt eum.	❧	
21. Et procedens inde vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, in navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia ſua, & vocavit eos.	19. Et progreſſus inde puſillum, vidit Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, & ipſos componentes retia in navi.	10. Similiter autem Jacobum & Joannem filios Zebedæi, qui erant ſocii Simonis. *	
22. Illi autem ſtatim, relictis retibus & patre, ſequuti ſunt eum.	20. Et ſtatim vocavit illos. Et, relicto patre ſuo Zebedæo in navi cum mercenariis, ſequuti ſunt eum.	❧ 11. Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus, ſequuti ſunt eum.	
23. Et circuibat Jeſus totam Galilæam, docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni: & ſanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo. 24. Et abiit opinio ejus in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes malè habentes, variis languoribus & tormentis comprehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos: 25. & ſequutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Jeroſolymis, & de Judæa, & de trans Jordanem.	❧	❧	

Anni Primi Præconii Christi FINIS.

bant reficiendo reti, quod, ut diximus nonnihil fractum fuerat, pondere piſcium. Verùm hos quoque juſſit Jeſus, diſcipulorum nomine, ſe adſectari; atque illico relictâ nave, ac in ea Zebedæo patre, cum hominibus nonnullis, quos mercede conduxerant ut ſe in piſcando adjuvarent, Jeſum ſunt ſequuti, utraque naviculâ ripæ adplicitâ. Cum hiſce diſcipulis Jeſus perrexit Galilæam peragrare, ſermonéſque facere ad populum de rebus divinis, in Synagogis oppidorum quæ ingrediebatur, & curare omnes ægros qui ad ſe afferebantur, jubendo eos bene valere. Itaque ejus fama non per Galilæam dumtaxat, ſed per univerſam Cœlen Syriam ſparſa eſt; quo factum ut ægri omnes ad eum ferrentur, aut veherentur; ne iis quidem exceptis, qui morbis medicorum artem ſuperantibus laborabant, quales erant à Cacodæmonibus infeſſi, qui ſemel ſingulis menſibus furebant, paralytici, aliique quos non difficiliùs curabat, quàm levioribus morbis affectos. Quæ miracula ei ingentem copiam diſcipulorum conciliabant ex Galilæa, Decapolitano tractu, Judæa, Jeroſolimáque ipſa, & Peræa, qui ei frequentes aderant.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. VIII.	CAP. I.	CAP. V.	
		12. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ,	
2. Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.	40. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ· Ὅτι ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.	ἀνὴρ πλήρης λέπρας· καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.	
3. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Θέλω, καθαρίσθητι. Καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.	41. Ὁ δὲ Ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· Θέλω, καθαρίσθητι.	13. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών· Θέλω, καθαρίσθητι. Καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ.	
	42. Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη.		
	43. Καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν.		
4. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλ᾽ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον ὃ προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.	44. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἴπῃς· ἀλλ᾽ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.	14. Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.	
	45. Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον,		
	καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.	15. Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ· καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν.	
	ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ᾽ ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν,	16. Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις,	
CAP. IX.		καὶ προσευχόμενος.	
1. Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.	CAP. II. 1. Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ δι᾽ ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι.		
		17. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ Νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ· καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.	

CAPUT XVI.

Secundus Miniſterii Chriſti annus. Jeſus leproſum purgat; vitat hominum frequentiam; redit Capernaümum, quò ingens multitudo eum viſura confluit; remittit peccata Paralytico, quem curat, ringentibus Legis peritis, ſed admirantibus aliis.

Cum in urbe quadam Galilææ eſſet Evangelium nuntiaturus, ut ſolebat, ad eum vir leproſus venit, & ad ejus pedes provolutus, Domine, inquit, ſi velis, poſſis me à leprâ purgare; quod ut facias, te etiam atque etiam oro. Jeſus verò, miſericordiâ commotus, extenſâ manu hominem tetigit, &, volo, inquit, purgator. Quæ verba vix protulerat, cùm jam lepra ab homine abſceſſerat, cute ejus priſtinum colorem recuperante. Cùmque illic maneret, Jeſus ſeverioribus verbis juſſit eum illico à ſe abire, & vetuit ne cuiquam aperiret rationem, quâ erat curatus; ac auctor ei fuit ut ſe quàmprimùm Jeroſolimam conferret, ſiſterétque adſpiciendum Sacerdoti, judicaturo purgatúſne vere eſſet, necne, utque adderet dona quæ, ex Moſaica lege, offeruntur à purgando, ut certis ritibus adhibitis palam fiat hominem mundum videri. Quo pacto vitabatur invidia Sacerdotum, quorum erat cognoſcere de lepra, & mundos

MATTHÆUS.

Cap. VIII.

2. Et ecce leproſus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.

3. Et extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare; & confeſtim mundata eſt lepra ejus.

4. Et ait illi Jeſus: Vide, nemini dixeris; ſed vade, oſtende te Sacerdoti, & offer munus, quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

Cap. IX.

1. ET adſcendens in naviculam, transfretavit, & venit in civitatem ſuam,

MARCUS.

Cap. I.

40. Et venit ad eum leproſus, deprecans eum & genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare.

41. Jeſus autem, miſertus ejus,

extendit manum ſuam, & tangens eum, ait illi: Volo, mundare.

42. Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.

43. Et comminatus eſt ei, ſtatímque ejecit illum.

44. Et dicit ei: Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te Principi Sacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

45. At ille, egreſſus, cœpit prædicare & diffamare ſermonem,

& conveniebant ad eum undique;

ita ut jam non poſſet manifeſtè introire in civitatem, ſed foris in deſertis locis eſſet.

Cap. II.

1. ET iterum intravit Capharnaum poſt dies:

2. & auditum eſt quòd in domo eſſet,

LUCAS.

Cap. V.

12. Et factum eſt, cùm eſſet in una civitatum,

& ecce vir plenus lepra, & videns Jeſum & procidens in faciem rogavit eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.

13. Et, extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo, mundare.

Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.

14. Et ipſe præcepit illi ut nemini diceret; ſed vade, oſtende te Sacerdoti, & offer pro emundatione tua, ſicut præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

15. Perambulabat autem magis ſermo de illo: & conveniebant turbæ multæ ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis.

16. Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.

17. Et factum eſt in una dierum, & ipſe ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes, & legis Doctores, qui venerant ex omni caſtello Galilææ, & Judææ, & Jeruſalem: & virtus Domini erat ad ſanandum eos:

JOANNES.

---

dos pronuntiare quos mundos haberi oporteret. Alioqui calumniari potuiſſent Jeſum in partem ſacerdotalis muneris invadere, & fortè minimè curatum pronuntiaſſent hominem, quem mundum alioqui judicaturi erant. At homo curatus, vel præ lætitia, vel quòd exiſtimaret grati non eſſe animi aliquamdiu tantum beneficium diſſimulare, rem ubique promulgavit, & benefactoris ſui famam quam latiſſimè ſparſit. Quæ tanta erat, ut undique ad eum confluerct ingens hominum multitudo, cùm ejus audiendi cauſâ, tum etiam ut ab eo curarentur. Igitur ſine moleſto ad ſe concurſu, non poterat ampliùs palam ullam urbem ingredi; quamobrem in ſola loca, ut orationi operam dare poſſet, ſecedebat.

Cùm aliquamdiu abfuiſſet Capernaümo, in Peræa moratus, conſcenſo navigio in eam urbem in qua plurimùm commorabatur, iterum ſe contulit; & vix domum, in qua diverſari ſolebat, pervenerat, cùm rumor de ejus adventu ubique ſparſus erat. Itaque ad audiendum docentem, prout ſolebat, concurrerunt Phariſæi & Legis periti, qui Capernaümum venerant ex Galilæa, & Judæa, ne Jeroſolimâ quidem exceptâ, atque apud eum ſedebant in veſtibulo domus. Curabat verò Jeſus, potentiâ à Deo acceptâ, omnes ægros, qui ad eum confugiebant.

MATTHÆUS. Cap. IX.

2. Καὶ ἰδοὺ, προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον· καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ· Θάρσει, τέκνον· ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

3. Καὶ ἰδοὺ, τινὲς τῶν Γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· Οὗτος βλασφημεῖ.

4. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν,

εἶπεν· Ἱνατί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

5. Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν· Ἔγειραι καὶ περιπάτει;

6. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· (τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ) Ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

7. Καὶ ἐγερθεὶς, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

8. Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

MARCUS. Cap. II.

2. Καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί· ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.

3. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν, παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.

4. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν· καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.

5. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ· Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

6. Ἦσαν δέ τινες τῶν Γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

7. Τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός;

8. Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς

τῷ πνεύματι αὐτοῦ,

ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς· Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

9. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ· Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν· Ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράββατον, καὶ περιπάτει;

10. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας· (λέγει τῷ παραλυτικῷ.)

11. Σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

12. Καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράββατον, ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων.

ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν Θεόν.

LUCAS. Cap. V.

18. Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον, ὃς ἦν παραλελυμένος· καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν, καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.

19. Καὶ μὴ εὑρόντες διὰ ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν, διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.

20. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

21. Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες· Τίς ἐστιν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός;

22. Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν,

ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

23. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· ἢ εἰπεῖν· Ἔγειραι καὶ περιπάτει;

24. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, (εἶπε τῷ παραλελυμένῳ) Σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

25. Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,

δοξάζων τὸν Θεόν.

26. Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν.

JOANNES.

Qua de cauſa, tantus concurſus ad eum factus eſt, ut veſtibulum multitudinem minimè caperet. Eo in loco verba faciebat, cùm ecce homines in lectulo bajulantes paralyticum conati ſunt, ſubmotâ turbâ, eum coram Jeſu ægrum deponere, ut ejus curationem ab eo peterent. Quod cùm fruſtra tentaſſent, pleriſque nolentibus diſcedere, adſcenderunt in ſolarium domûs, atque hinc in tectum veſtibuli, ſublato illuc ægro, unà cum lectulo ſuo. Deinde, tegulis & aſſeribus demtis, funibus demiſerunt lectulum, ægrúmque in eo jacentem, in medium veſtibulum, coram Jeſu. Ex quo facto intelligens Jeſus quàm eximiam opinionem homines concepiſſent de divina potentia, quâ miracula edebat, & quàm certò ab ejus benignitate curationem ægri exſpectarent, converſus ad Paralyticum: bono, inquit, animo eſto, fili, nam tibi peccatorum tuorum hæc pœna remittitur. Quæ verba cùm audiviſſent Phariſæi & Legis periti, qui illic aderant, judicarunt Jeſum parum religioſa in Numen verba protuliſſe, cùm nemo poſſit pœnas peccatorum remittere, præter Deum. At Jeſus, qui à Spiritu Divino, in ſe habitante, intellexit eorum cogitationes; quare, inquit, ſiniſtrum judicium de eo

quod

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. IX.	CAP. II.	CAP. V.	
	& convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam: & loquebatur eis verbum.	☜	
	3. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur. ☞	18. & ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.	
	4. Et, cùm non poſſent afferre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat, & patefacientes ſubmiſerunt grabatum, in quo paralyticus jacebat. ☜	19. Et, non invenientes quâ parte illum inferrent præ turba, adſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium ante Jeſum; ☜	
2. Et ecce afferebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jeſus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.	5. Cùm autem vidiſſet Jeſus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.	20. quorum fidem ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.	
3. Ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe: Hic blaſphemat. ☞	6. Erant autem illic quidam de Scribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis. 7. Quid hic ſic loquitur? Blaſphemat: Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?	21. Et cœperunt cogitare Scribæ & Phariſæi, dicentes: Quis eſt hic, qui loquitur blaſphemias? Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?	
4. Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, ☞ dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?	8. Quo ſtatim cognito Jeſus, ſpiritu ſuo, quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis: Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?	22. Ut cognovit autem Jeſus cogitationes eorum, ☜ reſpondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus veſtris?	
5. Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua, an dicere: Surge, & ambula?	9. Quid eſt facilius, dicere paralytico: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?	23. Quid eſt facilius, dicere: Dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge, & ambula?	
6. Ut autem ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.	10. Ut autem ſciatis quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico:) 11. Tibi dico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.	24. Ut autem ſciatis quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico, ſurge, & tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.	
7. Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.	12. Et ſtatim ſurrexit ille &, ſublato grabato, abiit, coram omnibus,	25. Et confeſtim, conſurgens coram illis, tulit lectum, in quo jacebat: & abiit in domum ſuam,	
☞ 8. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.	☞ ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum ☜	magnificans Deum 26. Et ſtupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum. ☜	

quod dixi apud animos veſtros fertis? Non opus eſt majore poteſtate dicenti: remiſſa tibi eſt peccatorum hæc pœna; quàm dicenti: ſurge, tolle grabatum tuum, & incede. Ut autem ſciatis me, qui vobis homuncio videor, accepiſſe poteſtatem remittendarum pœnarum peccati in terris; heus tu, ait ad paralyticum converſus, ſurge, tolle in humeros lectulum tuum & domum abi. Ille verò, omnibus inſpectantibus, e veſtigio paruit; Deóque palam, ob tantum acceptum beneficium, gratias egit, nec diſſimulavit à quo fuiſſet curatus. Similiter & univerſa multitudo, quæ hoc miraculum viderat, in maximam admirationem rapta, Deum laudabat; quòd homini conceſſiſſet poteſtatem, ut verbo morbos curaret; negabâtque ſe quidquam ſimile vidiſſe, & ſimul timore quodam religioſo percellebatur, quòd præter omnem exſpectationem tantum miraculum vidiſſet.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. IX.	CAP. II.	CAP. V.	
☞	λέγοντας· Ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν. ☞	ϗ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες· Ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμερον. ☜	
	13. Καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· ϗ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, ϗ ἐδίδασκεν αὐτούς. ☞		
9. Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον. ϗ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Καὶ ☞ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.	14. Καὶ παράγων εἶδε Λευῒν τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον ϗ λέγει αὐτῷ. Ἀκολούθει μοι. Καὶ ☞ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.	27. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, ϗ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευῒν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, ϗ εἶπεν αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. 28. Καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.	
10. Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, ϗ ἰδοὺ, πολλοὶ τελῶναι ἐλθόντες, συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ ϗ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ☞	15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ϗ πολλοὶ τελῶναι ϗ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ ϗ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἦσαν γὰρ πολλοὶ, ϗ ἠκολούθησαν αὐτῷ·	29. Καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην ὁ Λευῒς αὐτῷ, ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· ϗ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολὺς, ϗ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι· ☜	
11. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι, ☞ εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν ϗ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;	16. Καὶ οἱ Γραμματεῖς ϗ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν ϗ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. Τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν ϗ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ϗ πίνει;	30. Καὶ ἐγόγγυζον οἱ Γραμματεῖς αὐτῶν ϗ οἱ Φαρισαῖοι ☜ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες· Διατί μετὰ τελωνῶν ϗ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε ϗ πίνετε;	
12. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. 13. * οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.	17. Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς· Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.	31. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτούς· Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. 32. Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. ☜	
13. Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν· Ἔλεον θέλω, ϗ οὐ θυσίαν. * ☞	☜		
14. Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, λέγοντες· Διατί ἡμεῖς ϗ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλὰ, ☞ οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;	18. Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου ϗ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύοντες· ϗ ἔρχονται ϗ λέγουσιν αὐτῷ· Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου ϗ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσι, ☜ ☞ ☞ οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι;	33. Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν· Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσι * ὁμοίως ϗ οἱ τῶν Φαρισαίων. πυκνὰ, ϗ δεήσεις ποιοῦνται * οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι ϗ πίνουσι;	

CAPUT XVII.

Matthæi vocatio. Cur Chriſtus & Diſcipuli verſarentur cum Publicanis, nec jejunarent, inſtar Phariſæorum & Joannis Diſcipulorum.

DEINDE Jeſus domo egreſſus ad lacum ivit, ſequente magnâ hominum multitudine, quam docebat quomodo mores inſtituendi eſſent. Poſtea cùm urbe exiret, vidit publicanum, cui nomen erat Levi, ſeu Matthæo, ſedentem in telonio, quem juſſit diſcipulum ſuum fieri & ſe adſectari; quod ille è veſtigio, rebus relictis, fecit. At paullò pòſt, domi ſuæ ſplendidum convivium adornavit, quo Jeſum & diſcipulos ejus excepit; ſimúlque multos publicanos, alióſque id genus homines vitæ parum caſtigatæ. Quod cum animadverterent Phariſæi nonnulli, & Legis Doctores, quæſiverunt à Diſcipulis Jeſu, quî fieret ut cùm ipſi, tum eorum Magiſter, qui videbantur ſanctiorem vitam profiteri, ſuſtinerent convivari cum vectigalium, tributorumque exactoribus, & ejuſmodi aliis hominibus, quos norant moribus eſſe non ſatis emendatis, nullámque munditiei, quam Lex poſtulat, rationem habere. Quod cùm audiret Jeſus, minimè exſpectatâ Diſcipulorum reſponſione, eadem de cauſa, inquit, cum ejuſmodi homi-

MATTHÆUS.

Cap. IX.

9. Et, cùm tranſiret inde Jeſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſequutus eſt eum.

10. Et factum eſt, diſcumbente eo in domo, ecce multi Publicani & peccatores venientes, diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus.

11. Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum Publicanis & peccatoribus manducat Magiſter veſter?

12. At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus valentibus medico, ſed malè habentibus.

13. * Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.

13. Euntes autem diſcite quid eſt: Miſericordiam volo, & non ſacrificium. *

14. Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Joannis, dicentes: Quare nos & Phariſæi jejunamus frequenter: tui autem diſcipuli, non jejunant?

MARCUS.

Cap. II.

dicentes: Quia numquam ſic vidimus.

13. Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omniſque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

14. Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi, ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et ſurgens ſequutus eſt eum.

15. Et factum eſt, cùm accumberet in domo illius, multi Publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus: erant enim multi, qui & ſequebantur eum.

16. Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum Publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum Publicanis & peccatoribus manducat & bibit Magiſter veſter?

17. Hoc audito, Jeſus ait illis: Non neceſſe habent ſani medico, ſed qui malè habent. Non enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.

18. Et erant diſcipuli Joannis & Phariſæi jejunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare diſcipuli Joannis & Phariſæorum jejunant, diſcipuli autem tui non jejunant?

LUCAS.

Cap. V.

Et repleti ſunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.

27. Et poſt hæc exiit, & vidit Publicanum, nomine Levi, ſedentem ad telonium; & ait illi: Sequere me. 28. Et, relictis omnibus, ſurgens ſequutus eſt eum.

29. Et fecit ei convivium magnum Levi, in domo ſua: & erat turba multa Publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant diſcumbentes.

30. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ eorum, dicentes ad diſcipulos ejus: Quare cum Publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?

31. Et reſpondens Jeſus dixit ad illos: Non egent qui ſani ſunt medico, ſed qui malè habent.

32. Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

33. At illi dixerunt ad eum: Quare diſcipuli Joannis jejunant, * ſimiliter & Phariſæorum: frequenter, & obſecrationes faciunt, * tui autem edunt & bibunt?

JOANNES.

---

hominibus verſamur, propter quam medici inviſunt non ſanos, ſed ægros; ut eos, nimirum, ad ſaniorem mentem tranſducamus, quemadmodum illi ægros curant. Miſſus ſum non ut piè viventes ad mutandos mores horter, ſed eos quorum mores emendatione indigent. Benefaciendi ſtudio ductus ita me erga eos gero, quam virtutem externis Religionis officiis, quæ vos maximi facitis; multò ſibi acceptiorem eſſe ſignificavit Deus, apud Hoſeam Prophetam, hiſce verbis: (C. VI; 6.) *Malo beneficentiam, quàm ſacrificium*; quæ vos diligenter expendere ſatius eſſet, quàm aliena facta carpere.

Cùm verò & Phariſæi & Joannis diſcipuli frequenter, precum causâ, jejunarent, quod non ſolebant facere diſcipuli Jeſu; Jeſum illi adierunt, dixeruntque ſe ſæpe, ut precibus operam darent, jejunare, at diſcipulos ejus jejunia ejuſmodi nulla obſervare; cujus rei rationem non ſatis intelligebant, cùm mollioris vitæ doctorem ſe minimè profiteretur; quamobrem eum orabant, ut ſe doceret diſcriminis illius cauſam.

Reſpon-

MATTHÆUS.

Cap. IX.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν, ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος;

ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

16. Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου,

καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

17. Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.

ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς,

καὶ ἀμφότερα συντηροῦνται.

MARCUS.

Cap. II.

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν.

20. Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

21. Καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ,

καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

22. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται·

ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

LUCAS.

Cap. V.

34. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;

35. Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

36. Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς· Ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.

37. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.

38. Ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

39. Καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιόν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ· Ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν:

JOANNES.

Reſpondit Jeſus, his ſimilitudinibus. Quemadmodum ſponſi amici, ad nuptias vocati, minimè jejunant, dum verſantur cum ſponſo; ſed jejunium, ſi quod ſervandum videatur, in aliud tempus differunt: ita dum diſcipuli ſecum in terris eſſent, nolle ſe iis jejunium ullum imponere; ſed poſtquàm illis ademtus eſſet, tum demum fore tempus jejunandi. Addidit ſibi rationes eſſe, cur ab iis nihil auſterius nunc exigeret, ex eorum indole petitas, quæ nondum ſatis firma erat ad ſeveriora præcepta ferenda. Et, ſicut, inquit, ad reſarciendam veſtem nimiùm tritam, nemo adſumentum addit ex novo panno; quod lacerat detritum, nec colore cum eo ſàtis conſentit; quibus fieret & laceratio deterior quàm antea, & fœdior ipſa veſtis facies: ita, auſteriore ratione vivendi impoſitâ, nolo alienare animos infirmiores diſcipulorum meorum; quod fieret,

ſi

MATTHÆUS.

Cap. IX.

15. Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus?

Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc jejunabunt. ☞

16. Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitudinem ejus à veſtimento, ☞ & pejor ſciſſura fit.

17. Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo conſervantur.

MARCUS.

Cap. II.

19. Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii nuptiarum, quamdiu ſponſus cum illis eſt, jejunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt jejunare.

20. Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc jejunabunt in illis diebus. ☞

21. Nemo adſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum novum à veteri, ☞ & major ſciſſura fit:

22. & nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt: ſed vinum novum in utres novos mitti debet. ☞

LUCAS.

Cap. V.

34. Quibus ipſe ait: Numquid poteſtis filios ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere jejunare?

35. Venient autem dies: cùm ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc jejunabunt in illis diebus.

36. Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos: Quia nemo commiſſuram à novo veſtimento immittit in veſtimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commiſſura à novo.

37. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet vinum novum utres, & ipſum effundetur, & utres peribunt.

38. Sed vinum novum in utres novos mittendum eſt, & utraque conſervantur.

39. Et nemo bibens vetus ſtatim vult novum; dicit enim; Vetus melius eſt.

JOANNES.

ſi talia ab iis exigerem, nedum ut eos ad ſaniorem vitam adducerem. Quemadmodum etiam ſi quis vinum novum in utres jam uſu tritos condiderit, effringuntur utres, vinúmque effunditur; qua de cauſa, novis utribus novum inditur vinum, ut utraque conſerventur: ſic exſpecto, donec confirmati ſint Diſcipulorum animi, ut ab iis graviora poſtulem, ne intempeſtivâ ſeveritate & doctrina mea irrita fiat, & homines, eâ repudiatâ, exitium ſibi creent. Adde quòd dudum adſueti conſuetudini cuipiam, non illico ab ea ad contrariam transduci poſſunt: ut qui vetus vinum bibunt novum vix poſſunt ferre, eíque præferunt id cui jam ſunt per aliquot menſes adſueti. Quamobrem nec dum poſſunt diſcipuli mei, qui me à brevi tempore adſectari cœperunt, priſtinum vivendi inſtitutum prorſus mutare.

Caput

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

PASCHA SECUNDUM
Poſt Christi Baptiſmum.

Cap. V.

1. Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα.
2. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα.
3. Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.
4. Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.
5. Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ, τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.
6. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ· Θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;
7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν· Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα, ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.
8. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἔγειραι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.
9. Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.
10. Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ· Σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον.
11. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.

Caput XVIII.

Paralyticus Jeroſolimæ curatus, & lectulum Sabbatho auferre juſſus. Fremitus Judæorum propterea, & ſermones Christi de ſe & Patre ſuo, déque veritate doctrinæ ſuæ, cui teſtimonium præbebant Joannes & Scriptura.

Postea, cùm adveniſſet tempus Paſchatis, quod eo anno incidebat in XVI. Calendas Majas; Jeſus ivit, pro more ſuo, Jeroſolimam, ut feſtum ex Legis inſtituto celebraret. Erat autem in ea urbe piſcina, quæ Probatica dicebatur; circa quam erat ædificium, quod quinque porticibus conſtabat. In hiſce jacebant omnis generis ægri, quos à medicis curari poſſe nulla ſpes erat, quales ſunt cæci, claudi, paralytici, exſpectantes donec aqua piſcinæ turbaretur; quò ſe in eam conjicerent, ut valetudinem, uſúmve membrorum recuperarent. Conſtans enim erat fama, certo anni tempore, Angelum, è cœlo in piſcinam delapſum, ejus aquam turbare, & qui primus in aquam turbatam inſiliret, eum curari, quocumque tandem morbo laboraret. Eò cùm Jeſus veniſſet, vidit inter ceteros ægros paralyticum in lectulo jacentem,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

PASCHA SECUNDUM
Poſt Christi Baptiſmum.

Cap. V.

1. Poſt hæc erat feſtus dies Judæorum, & adſcendit Jeſus Jeroſolymam.
2. Eſt autem Jeroſolymis probatica piſcina, quæ cognominatur Hebraicè Bethſaïda, quinque porticus habens.
3. In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, exſpectantium aquæ motum.
4. Angelus autem Domini deſcendebat ſecundùm tempus in piſcinam, & movebatur aqua: & qui prior deſcendiſſet in piſcinam, poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate.
5. Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.
6. Hunc cùm vidiſſet Jeſus jacentem, & cognoviſſet quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri?
7. Reſpondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut, cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.
8. Dicit ei Jeſus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula:
9. & ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat autem Sabbatum in die illo.
10. Dicebant ergo Judæi illi qui ſanatus fuerat: Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum.
11. Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.

centem, qui à triginta octo annis cum morbo conflictabatur. Hoc cùm intellexiſſet Jeſus, ab eo quæſivit annon cuperet firmitatem artuum adipiſci. Reſpondit verò æger ſe quidem vehementer cupere, ſed neminem ſibi eſſe qui ſe conjiceret in piſcinam, ſtatim ac turbata erat aqua; in quam dum repere nitebatur, occupabatur ab aliis vegetioribus, adcóque ſe fruſtra hactenus illic fuiſſe. At Jeſus hominis miſertus, útque potentiam à Patre acceptam oſtenderet, ſurge, inquit, tolle in humeros lectulum tuum, & abito. Quod æger, ſimul ac Jeſus loquebatur, receptis viribus, illico exſequutus eſt. Erat autem dies Sabbathi. Qua de cauſa, nonnulli Judæi, qui abeuntem hominem lectulúmque bajulantem videbant, eum monuerunt diem eſſe Sabbathi, ac proinde ei id onus bajulare atque aliò transferre non licuiſſe. Ille verò repoſuit ſe minimè dubitaſſe lectulum tollere, eúmque auferre è porticu piſcinæ Probaticæ, auctore eo, à quo verbo ſanatus fuerat, qui ſe juſſerat ſublato lectulo abire; cùm ſine dubio Propheta eſſet, nec rem illicitam ſuadere poſſet, cùm tam inſigne miraculum Deus in ejus gratiam edidiſſet.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. V.

12. Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, Ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.

13. Ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν, ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.

14. Μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἴδε, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται.

15. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.

16. Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ.

17. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι.

18. Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ.

19. Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.

20. Ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ· καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε.

21. Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.

22. Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ.

23. Ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα· ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱόν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.

At illi indignabundi quæſiverunt quis eſſet qui die Sabbathi opus ſervile fieri ab eo, Legémque adeò violari juſſiſſet. Verùm ægro ignotum erat nomen Jeſu, & fruſtra circumtulit oculos, ut eum illis oſtenderet; nam Jeſus per mediam turbam, quæ illic erat, continuò ſe ſubduxerat. Poſtea verò cùm in illum in Templo incidiſſet, hominem monuit; quandoquidem valetudinem à Deo recepiſſet, tempus eſſe de moribus emendandis ſeriò cogitandi; ne ingrato animo excepto tanto beneficio, graviores quàm antea pœnas Deo daret. Quibus verbis auditis, Jeſum agnovit, & nomen ejus ſciſcitatus ivit ad eos qui quæſiverant à quo juſſus eſſet lectulum ferre die Sabbathi, dixitque ſe à Jeſu Nazareno curatum fuiſſe. Illi verò Jeſu, quaſi violatori Sabbathi, irati, dignum eſſe qui capite pœnas lueret cenſebant, quærebántque rationem quâ id ſupplicium de eo ſumere poſſent; cùm non auderent iræ ſuæ ſatisfacere, quia à Romanis demta erant Synedriis Judaicis capitalia judicia.

At Jeſus, ſpretâ eorum irâ, Pater meus Cœleſtis, inquit, quovis die nullâ ratione habitâ Sabbathi, innumera facit, in gratiam hominum; quem ego ſi imitatus fuero, nihil eſt cur indignemini. Quo dicto magis exacerbati ſunt in eum Judæi, non tantùm quòd Sabbathi ferias,

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

CAP. V.

12. Interrogaverunt ergo eum: Quis eſt ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula?

13. Is autem, qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Jeſus enim declinavit à turba.

14. Poſtea invenit eum Jeſus in templo, & dixit illi: Ecce ſanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

15. Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis, quia Jeſus eſſet qui fecit eum ſanum.

16. Propterea perſequebantur Judæi Jeſum, quia hæc faciebat in Sabbato.

17. Jeſus autem reſpondit eis: Pater meus uſque modò operatur, & ego operor.

18. Propterea ergo magis quærebant eum Judæi interficere, quia non ſolùm ſolvebat Sabbatum, ſed & Patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo. Reſpondit itaque Jeſus, & dixit eis:

19. Amen, amen, dico vobis, non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit; hæc & Filius ſimiliter facit,

20. Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei, quæ ipſe facit: & majora his demonſtrabit ei opera, ut vos miremini.

21. Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat; ſic & filius quos vult vivificat.

22. Neque enim Pater judicat quemquam: ſed omne judicium dedit Filio,

23. ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem. Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.

rias, ut putabant, ſibi obſervandas negaret; ſed etiam quòd parum religioſè loqui videretur, quia Deum vocaverat non *patrem noſtrum*, ut ſolebant Judæi, ſed patrem ſuum, cui ſe veluti æquare videbatur; cùm præſertim diceret ſe eum, Sabbatho multa agentem, imitari. Jeſus verò, profectò, inquit, Filio ſuâ ipſius ſponte nihil agere licet, ſed imitatur Patrem, ejúſque exemplo diei Sabbathi in conferendis beneficiis nullam rationem habet. Pater enim Filium uſque adeò amat, ut ei poteſtatem conceſſerit faciendi quæcumque facit; at majora hiſce poſthac ei largietur, quæ vos miremini; nam quemadmodum Pater non modò ægros ſanavit, ſed & quos voluit è mortuis excitavit: ita & Filius iis, quibus videbitur, vitam reſtituet. Nec poteſtatem tantùm bene faciendi hominibus fecit Filio, ſed etiam judicandi de humano genere; nam Pater ipſe de nemine per ſe judicabit, ſed hoc munus in Filium tranſtulit. Itaque quicumque colunt Patrem, ab iis etiam Filium coli par eſt, quippe humani generis judicem futurum. Quiſquis verò non colet Filium, ne Patrem quidem colet; à quo Filius, ut coleretur ab hominibus, miſſus eſt.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. V.

24. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται· ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν.

25. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.

26. Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ.

27. Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί.

28. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο ὅτι ἔρχεται ὥρα. ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

29. Καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

30. Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός.

31. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

32. Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

33. Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ.

34. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.

35. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιασθῆναι, πρὸς ὥραν, ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.

Certò ſcitote eum qui mihi parebit, & credet Deo qui me miſit, per me homines alloquenti; ſine dubio æternam vitam conſequuturum; nec ullas pœnas laturum, ſed à morte revocatum continuò in beatæ immortalitatis conditionem tranſiturum. Quod ne in dubium revocare poſſitis, brevi mortuos compellabit Filius Dei, iique, voce ejus auditâ, excitabuntur. Quemadmodum enim Pater quibuſcumque vult vitam largitur; ita & Filio poteſtatem fecit quemcumque velit è mortuis revocandi. Dedit illi etiam facultatem damnandi eos qui ſibi minimè crediderint; quia tantâ dignitate à Deo auctus, tamen ſe ſe quaſi hominem è vulgo gerit, ut ejus mandata exſequatur. Ne hæc vobis incredibilia videantur, nam aderit aliquando tempus, quamquam ſeriùs, quo non aliquot tantùm ſed omnes omnino mortui è ſepulcris ab eo excitabuntur & vocem ejus audient. Quicumque verò virtutem coluerint, atque in ea animi affectione mortui fuerint, illi poſt reſurrectionem beata immortalitate fruentur; at quoſcumque vitiis mancipatos mors oppreſſerit, ii reſurgent tantùm ut ad merita ſupplicia damnentur.

Sponte

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. V.

24. Amen, amen, dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, habet vit. m æternam, & in judicium non venit, ſed tranſit a morte in vitam.

25. Amen, amen, dico vobis, quia venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent.

26. Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & Filio habere vitam in ſemet-ipſo:

27. & poteſtatem dedit ei judicinm facere, quia Filius hominis eſt.

28. Nolite mirari hoc; quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem Filii Dei:

29. & procedent, qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in reſurrectionem judicii.

30. Non poſſum ego à meipſo facere quidquam. Sicut audio, judico, & judicium meum juſtum eſt; quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.

31. Si ego teſtimoninm perhibeo de meipſo, teſtimonium meum non eſt verum.

32. Alius eſt, qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio quia verum eſt teſtimonium quod perhibet de me.

33. Vos miſiſtis ad Joannem: & teſtimonium perhibuit veritati.

34. Ego autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hæc dico, ut vos ſalvi ſitis.

35. Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autem voluiſtis, ad horam, exſultare in luce ejus.

Sponte meâ hac in re nihil faciam, ſed ex legibus à Patre acceptis judicium de hominibus feram, ac proinde neminem injuſtè damnabo; neque enim, hac in re, vel minimùm diſcedam ab iis, quæ in mandatis mihi dederit Deus, qui me ad vos miſit.

Si poſtularem à vobis ut crederetis me à Deo miſſum, nulla alia de ratione, niſi quia ipſe affirmo, rectè faceretis, qui meo ipſius de me teſtimonio fidem negaretis. Eſt alius, apud vos, qui teſtimonium mihi perhibet; quod non diffiteor fide eſſe digniſſimum, & quod vobis ignotum non eſt, cùm miſeritis legatos ad Joannem Baptiſtam, coram quibus veritatem apertè profeſſus eſt; ſed teſtimonio nullius hominis indigeo, neque hoc memoro, niſi ut vos eripiam periculo, in quo incredulitate veſtrâ verſamini. Ille fuit inſtar lucernæ, quæ aliquamdiu luxit, ut ignorantiæ veſtræ tenebras diſcuteret, & vos quidem eâ delectari, ſed breviſſimo tempore, viſi eſtis.

Habeo

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. V.

36. Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου· τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε.

37. Καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε.

38. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν· ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.

39. Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ.

40. Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε.

41. Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω·

42. Ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.

43. Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε.

44. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητεῖτε;

45. Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν, Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.

46. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν.

47. Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

Habeo teſtimonium multò majoris ponderis, quàm laudes Joannis. Miracula, quæ, poteſtate à Patre acceptâ, edidi, ſunt veluti teſtimonium quod Deus ipſe mihi præbet, & ex quo intelligere licet me ab eo miſſum fuiſſe. Itaque Deus teſtis eſt; quo nitor; verùm nec voci ejus unquam eſtis obſequuti, nec quæ ei accepta ſint ſatis noſtis. Liquet enim vos ejus revelationem nequaquam in animum demiſſam ſeriò expendiſſe; cùm non credatis ei quem miſit. In Scripturæ ſenſum curioſiùs vos inquirere profitemini, quòd ex ea exiſtimetis vos intellecturos quæ ſit via, quâ ad æternam beatitudinem pervenire poſſitis. Atqui illa teſtimonium mihi perhibet, nec tamen vultis fieri diſcipuli mei, ut vitam ſempiternam conſequamini. Non hæc eò dico, quòd famæ apud quemquam mortalium cupidus ſim: ſed ut vos commonefaciam pravæ affectionis, quam in vobis video; intelligo enim vos amore Dei, quidquid fingatis, prorſus eſſe vacuos. Ego poteſtate à Deo acceptâ ad vos venire me dixi, quod ex miraculis à me editis vobis liquere poteſt, nec tamen mihi creditis. Verùm alii venient, quibus nulla mandata divinitus accepta præ ſe ferentibus, nec ſibi miraculis fidem facientibus, ſed pro imperio omnia gerentibus

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. V.

36. Ego autem habeo teſtimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater ut perficiam, ea ipſa opera, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me quia Pater miſit me.

37. Et, qui miſit me Pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me. Neque vocem ejus umquam audiſtis, neque ſpeciem ejus vidiſtis:

38. & verbum ejus non habetis in vobis manens; quia, quem miſit ille, huic vos non creditis.

39. Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me:

40. & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.

41. Claritatem ab hominibus non accipio.

42. Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

43. Ego veni in nomine Patris mei, & non accipitis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis.

44. Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, & gloriam, quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis?

45. Nolite putare quia ego accuſaturus ſim vos apud Patrem: eſt qui accuſat vos Moyſes, in quo vos ſperatis.

46. Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi; de me enim ille ſcripſit.

47. Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis?

rentibus decipiendos vos præbebitis. Facile autem eſt intellectu cur mihi fidem habere non ſuſtineatis; cùm gloriam atque exiſtimationem vobis apud populares tantùm veſtros quæratis, nec quid verum ſit, aut quid de vobis ſentiat Deus multùm curetis, ſed quæ famam apud veſtros vobis parere poſſunt, maximi faciatis. Ne tamen putetis me accuſatorem veſtrum fore, apud Patrem Cœleſtem; Moſes ipſe, à cujus doctrina pendetis, reos vos peraget, quia ex ejus præſcripto de iis quæ doceo minimè judicaveritis. At illi non creditis, quamquam ſimulatis, ſi enim ei fidem haberetis, mihi quoque crederetis; cùm ea ſcripſerit quæ, ſi vera ſint, verè etiam me à Deo miſſum eſſe neceſſe eſt. Si autem ne Moſi quidem, cujus vos diſcipulos eſſe profitemini, creditis; quî fidem verbis meis, dum me odiſtis, habere poſſetis?

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XII.	Cap. II.	Cap. VI.	
1. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν.	23. Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας.	1. Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί.	
2. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες, εἶπον αὐτῷ· Ἰδοὺ, οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.	24. Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ· Ἴδε, τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστι;	2. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς· Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι;	
3. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ;	25. Καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς· Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαβὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ;	3. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε Δαβὶδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ὄντες;	
4. Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ,	26. Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ Ἀρχιερέως,	4. Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ,	
καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;	καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι;	καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε, καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ· οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν, εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;	
5. Ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι; 6. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.			
	27. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον.	5. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς·	
7. Εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν· Ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.			
8. Κύριος γάρ ἐστι καὶ τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.	28. Ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.	Ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.	
9. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν,	Cap. III.	6. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ	
ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.	1. Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν.	εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ διδάσκειν·	
10. Καὶ ἰδοὺ, ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν.	καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα·	καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.	

Caput XIX.

Jeſus defendit diſcipulos ſuos vellentes ſpicas, eaſque comedentes, die Sabbathi. Simili die curat Paralyticum, quod licitum eſſe oſtendit. Tum diſcedit ad lacum Geneſarethicum, quò ad eum multi confluunt, cùm ſani, tum ægri qui ab eo curantur.

Exactis diebus feſtis, Jeſus in Galilæam iterum profectus eſt; & cùm ambularet primo die Sabbathi, qui Azymorum dies ſequebatur (ſecundo verò in numero ſeptem Sabbathorum, numerandorum ad Pentecoſten) per ſegetes ferme maturas, Diſcipuli ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas, iiſque manu fricatis veſci. Quod cùm animadvertiſſent Phariſæi nonnulli, monuerunt Jeſum id à diſcipulis ejus fieri, quod nefas erat die Sabbathi; nimirum, cibum parari, quem comederent. Jeſus verò diſcipulorum ſuorum factum excuſavit, exemplo Davidis, qui unà cum iis quos ducebat eſuriens & victibus deſtitutus, ingreſſus eſt domum Abiatharis, qui Pontifex Maximus poſtea fuit, eòque volente comedit ipſe, aliiſque diviſit panes qui Deo fuerant appoſiti, quos ex Lege à ſolis Sacerdotibus comedi fas eſt. Præterea, inquiebat, an non legiſtis apud Moſem, oportere Sabbathis Deo ſacra fieri, adeòque ejus diei

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XII.	CAP. II.	CAP. VI.	
1. IN illo tempore abiit Jeſus per ſata Sabbato: diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas,	23. Et factum eſt iterum cum Dominus Sabbatis ambularet per ſata, & diſcipuli ejus cœperunt progredi, & vellere ſpicas.	1. FActum eſt autem in Sabbato ſecundoprimo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli ejus ſpicas,	
& manducare.		& manducabant confricantes manibus.	
2. Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet facere Sabbatis.	24. Phariſæi autem dicebant ei: Ecce, quid faciunt Sabbatis quod non licet?	2. Quidam autem Phariſæorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet in Sabbatis?	
3. At ille dixit eis: Non legiſtis quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant?	25. Et ait illis: Numquam legiſtis quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit, & eſuriit ipſe, & qui cum eo erant?	3. Et reſpondens Jeſus ad eos, dixit: Nec hoc legiſtis quod fecit David, cùm eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant:	
4. Quomodo intravit in domum Dei,	26. Quomodo introivit in domum Dei	4. quomodo intravit in domum Dei,	
	ſub Abiathar Principe Sacerdotum,		
& panes propoſitionis comedit, quos non licebat edere, neque his qui cum eo erant, niſi ſolis Sacerdotibus?	& panes propoſitionis manducavit, quos non licebat manducare, niſi Sacerdotibus; & dedit eis qui cum eo erant?	& panes propoſitionis ſumſit, & manducavit, & dedit his qui cum ipſo erant: quos non licet manducare, niſi tantùm Sacerdotibus.	
5. Aut non legiſtis in lege, quia Sabbatis Sacerdotes in templo Sabbatum violant, & ſine crimine ſunt. 6. Diço autem vobis, quia templo major eſt hic.			
	27. Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum eſt, & non homo propter Sabbatum.	5. Et dicebat illis:	
7. Si autem ſciretis, quid eſt: Miſericordiam volo, & non ſacrificium: numquam condemnaſſetis innocentes. 8. Dominus enim eſt Filius hominis etiam Sabbati.	28. Itaque Dominus eſt Filius hominis, etiam Sabbati.	Quia Dominus eſt Filius hominis etiam Sabbati.	
9. Et cùm inde tranſiſſet,			
	CAP. III.	6. Factum eſt autem & in alio Sabbato	
venit in Synagogam eorum,	1. ET introvit iterum in Synagogam,	ut intraret in Synagogam,	
		& doceret.	
10. & ecce homo manum habens aridam,	& erat illic homo habens manum aridam.	Et erat ibi homo, & manus ejus dextra erat arida;	

diei ferias à Sacerdotibus violari, quos tamen propterea vituperandos nemo dixerit? Scilicet, neceſſitas; cùm nulli alii victus ſuppeterent, Davidem excuſavit, quemadmodum neceſſarius Templi uſus facit ut inſontes habeantur Sacerdotes. Similiter urgens fames Diſcipulos meos ad ſibi parandas ſpicas adegit, ſi me ſequi vellent, qui multò præſtantior ſum Templo, & quem ſequi multò pluris eorum intereſt, quàm Sacerdotum munera ſacra in Templo obire. Præterea an neſcitis Sabbathi ferias in uſum hominum eſſe inſtitutas, non verò ut eas homines vel periculo vitæ ſuæ obſervarent, quaſi propterea eſſent creati? Si legiſſetis atque in animum demiſiſſetis hæc verba Dei, apud Prophetam: *Malo beneficentiam, quàm ſacrificium*; (*Hoſ. VI, 6.*) intellexiſſetis eum ritus omnes, etiam qui ſanctiſſimi à vobis habentur, poſtponere virtutibus, quibus humana ſocietas juvatur; adeóque maluiſſetis innoxios judicare diſcipulos meos ferias Sabbathi, neceſſitatis causâ, negligentes, quàm æquitatem erga eos violare, dum iniquum de iis judicium fertis.

Cùm illinc abiiſſet; alio die Sabbathi, docendi causâ, ingreſſus eſt Synagogam loci, in quo tunc temporis morabatur, ubi erat vir quidam dextrâ manu paralyticus.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XII.	Cap. III.	Cap. VI.	
	2. Καὶ παρετήρουν αὐτὸν, εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.	7. Παρετήρουν δὲ αὐτὸν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει· ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ. 8. Αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν·	
	3. Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα· Ἔγειραι εἰς τὸ μέσον.	καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα· Ἔγειραι, καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. Ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.	
καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες· Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 11. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; 12 Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν.			
	4. Καὶ λέγει αὐτοῖς. Ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι. Οἱ δὲ ἐσιώπων.	9. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς· Ἐπερωτήσω ὑμᾶς τι. Ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀπολέσαι;	
	5. Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν,	10. Καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς,	
13. Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ὑγιὴς, ὡς ἡ ἄλλη.	λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.	εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ· Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· Ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτω· καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.	
14 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.	6. Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.	11. Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας· καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ Ἰησοῦ.	
15. Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν·	7. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν·		
καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ,	καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, 8. Καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας, καὶ πέραν		

Quamobrem Jeſum obſervabant Legis periti, & Phariſæi nonnulli qui aderant; ut viderent an paralyticum eſſet curaturus, quò eum violati Sabbati inſimularent. At ille perſpiciens eorum animum, vocatum ad ſe Paralyticum juſſit in media Synagoga ſtare; qui illico paruit. Tum verò homines, quos dixi, Jeſum rogarant an liceret cuipiam medicinam facere die Sabbathi, ut ex ejus reſponſo eum incuſarent. Verùm Jeſus illorum malignitatem nihil veritus, annon, inquit, ex ſententia doctorum, atque uſu veſtro, licet vel unam ovem in foveam delapſam inde extrahere, die Sabbathi? Quidni ergo benefacere licebit homini, qui tantò potior eſt pecude? Sed & alterum vos rogabo; licétne cuipiam benefacere die Sabbathi; vel, cùm benefacere nefas ſit, licétne malefacere? Fáſne eſt vitam cuipiam die Sabbathi ſervare; vel cùm hoc illicitum habeatur, an eripere per Legem licebit? Illi verò nihil repoſuerunt, ſed contumaci ſilentio nequitiam ſuam texerunt; cùm nec haberent quod reſponderent, nec vellent dictis ejus adſentiri.

MATTHÆUS. Cap. XII.	MARCUS. Cap. III.	LUCAS. Cap. VI.	JOANNES.
	2. Et obſervabant cum, ſi Sabbatis curaret, ut accuſarent illum.	7. obſervabant autem Scribæ & Phariſæi, ſi in Sabbato curaret; ut invenirent unde accuſarent eum.	
		8. Ipſe vero ſciebat cogitationes eorum,	
	3. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium.	& ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.	
& interrogabant eum dicentes: Si licet Sabbatis curare, ut accuſarent eum. 11. Ipſe autem dixit illis: Quis erit ex vobis homo, qui habeat ovem unam, &, ſi ceciderit hæc Sabbatis in foveam, nonne tenebit & levabit eam? 12. Quantò magis melior eſt homo ove? Itaque licet Sabbatis benefacere.			
	4. Et dicit eis: Licet Sabbatis bene facere, an malè? Animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant.	9. Ait autem ad illos Jeſus interrogabo vos ſi licet Sabbatis benefacere, an malè? animam ſalvam facere, an perdere?	
	5. Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum	10. Et circumſpectis omnibus	
13. Tunc ait homini: Extende manum tuam: & extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.	dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus illi.	dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit; & reſtituta eſt manus ejus:	
14 Exeuntes autem Phariſæi, conſilium faciebant adverſùs eum, quomodo perderent eum.	6. Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum Harodianis conſilium faciebant adverſùs eum, quomodo eum perderent.	11. ipſi autem repleti ſunt inſipientiâ, & colloquebantur ad invicem quidnam facerent Jeſu.	
15. Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſequuti ſunt eum multi,	7. Jeſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare, & multa turba à Galilæa & Judæa ſequuta eſt eum, 8. & ab Jeroſolymis, & ab Idumæa, & trans Jorda-		

At Jeſus circumlatis, non ſine indignatione, oculis, propter hominum pertinaciam, qui ſilentio exſpectabant quid eſſet facturus; clarâ voce juſſit Paralyticum extendere dextram, quo facto, motum ac vires priſtinas recuperavit. Eo miraculo conſpecto, Phariſæi & Sadducæi, quos vulgò Herodianos vocant, quamvis ſectarum contrariarum homines, illico è Synagoga egreſſi, furore pleni, quòd quæſtionibus Jeſu reſpondendum nihil habuiſſent, conſilia agitabant de eo è medio tollendo, quaſi violatore Sabbathi, aut certè gravi quopiam ſupplicio afficiendo.

Hoc cùm intellexiſſet Jeſus, ex illo tractu profectus eſt ad loca Geneſarethico lacui vicina, unà cum Diſcipulis. Sed venit etiam illuc ad eum ingens hominum multitudo, cùm ex Galilæa vicina, tum etiam ex Judæa, Jeroſolimáque ipſa, ex Idumæa, Peræa, & Phœnicia circa Tyrum & Sidonem, propter miracula quæ edebat, & quorum fama per omnes illos tractus erat ſparſa.

Tum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XII.	Cap. III.	Cap. VI.	
	τοῦ Ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολύ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. 9. Καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν.		
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας. ☞	10. Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν· ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας. 11. Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε, λέγοντα· Ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.		
16. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν. 17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος· 18. Ἰδού, ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. 19. Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. 20. Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει· ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν. 21. Καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι.	12. Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσι. ☜		
☞	☞ 13. Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, ☞ καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. 14. Καὶ ἐποίησε δώδεκα, ☞ ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν,	12. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ. 13. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ☜ καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε· ☜	

Tum juſſit Diſcipulos, paratam habere ſcapham, ut ingruente in ſe multitudine eam conſcenderet, ne elideretur; cùm enim ægros curaret, non modò quos alloquebatur, & quibus manus imponebat, ſed eos etiam qui veſtes ejus à tergo tangebant, innumeri ad eum accedere conabantur, ut vel ejus veſtimenta attingerent. Quin & Cacodæmonibus obſeſſi, ſtatim ac eum videbant, procidebant in genua, & clamabant, à Cacodæmonibus acti, eum eſſe Filium Dei, ſeu Meſſiam. At illico Jeſus ſilentium eis imponebat; quòd nollet eo tempore ubique ſpargi ſe eſſe Meſſiam, & videri eam famam captare; ne homines, regni terreſtris Meſſiæ, quod ſibi finxerant, cupidi, undique ad ſe confluerent, ac tumultum excitarent, ſpeciéſque aliqua ſeditionis poſſet ſibi objici ab inimicis. Quâ inſigni Jeſu prudentiâ, implebatur vaticinium Eſaïæ Prophetæ, in quo ſic deſcribitur Meſſias: (*Cap.* XLII, 1.) *En ſervum meum, cui innixus ſum, electum meum qui placuit animo meo, Spiritum meum ei indidi, & judicium gentibus edet. Non vociferabitur, non extollet vocem ſuam, neque audiendam in plateis præbebit. Calamum quaſſatum non confringet, neque linum fumans exſtinguet, at judicium in veritatem proferet & legem ejus inſulæ exſpectabunt.* Quibus verbis, egregiè deſcribitur ingenium Jeſu, ab omnibus tumultibus, ſeditionibúſque alieniſſimum, idémque miſericors erga homines, in

quibus

MATTHÆUS. — Cap. XII.

& curavit eos omnes. ☞

16. Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerent;

17. ut adimpleretur quod dictum eſt per Iſaïam Prophetam, dicentem:

18. Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judicium gentibus nuntiabit.

19. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus:

20. Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non exſtinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium.

21. Et in nomine ejus Gentes ſperabunt. ☞

MARCUS. — Cap. III.

nem: & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

9. Et dixit diſcipulis ſuis ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne comprimerent eum.

10. Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum, ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

11. Et Spiritus immundi, cùm illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes:

12. Tu es Filius Dei: & vehementer comminabatur eis ne manifeſtarent illum; ☜

☞ 13. Et adſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe; & venerunt ad eum.

14. Et fecit ut eſſent duodecim cum illo: ☞ & ut mitteret eos prædicare;

LUCAS. — Cap. VI.

12. Factum eſt autem in illis diebus exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

13. Et, cum dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos: ☜ & elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit: ☜

JOANNES.

---

quibus erat aliqua etiamnum virtutis ſignificatio, & omnium gentium ſalutis ſtudioſum.

Caput XX.

Electio duodecim Apoſtolorum. Multitudo eorum qui præterea Jeſum ſequebantur, aut ab eo curabantur, tanta ut illi moleſta eſſet.

Paullò pòſt, Jeſus abiit in montanum tractum, vicinum Geneſarethico lacui, atque in montem quidem adſcendit ſolus, ut Deum, abſque ulla interpellatione, oraret, & totam noctem ea in re abſumſit. Cùm verò illuxiſſet, rediit ad Diſcipulos, nonnullóſque eorum nominatim ad ſe vocavit; è quibus duodecim elegit, qui ſibi ſemper adeſſent, & quorum perpetua opera uteretur. Hoſce nomine Hebraïco vocavit, quod vertitur voce Græcâ Apoſtolus, hoc eſt, *nuntius*, quòd eos regnum ſuum adeſſe nunciaturos miſſurus eſſet.

Quam-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. III.	CAP. VI.	
	15. Καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.		
	16. Καὶ ἐπέθηκε τῷ Σίμωνι ὄνομα Πέτρον·	14. (Σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε Πέτρον,	
	18. Καὶ Ἀνδρέαν, *	καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,	
	17. Καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου· (καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα Βοανεργές, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς.)	Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην,	
	18. * καὶ Φίλιππον, καὶ Βαρθολομαῖον, καὶ Ματθαῖον, καὶ Θωμᾶν, καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Θαδδαῖον,	Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον· 15. Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου, • 16. Ἰούδαν Ἰακώβου, •	
	καὶ Σίμωνα τὸν Κανανίτην,	15. * καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτήν·	
	19. Καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν·	16. • καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.)	
		17. Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ· καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· 18. Καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο. 19. Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ· ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας.	
CAP. V.	καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον. 20. Καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. 21. Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γάρ· Ὅτι ἐξέστη.		
1. Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·			
2. Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτούς, λέγων·		20. Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε·	

Quamobrem iis poſtea fecit poteſtatem curandi morbos, & ejiciendi Dæmonia. Hæc autem ſunt nomina duodecim Apoſtolorum: Simon, cui, ut diximus, Jeſus indiderat nomen *Cephæ*, ſeu *Petro*, quàm primùm eum viderat; Andreas, ejus frater; Jacobus & Joannes Zebedæi filii, quos vocavit *Boanerges*, hoc eſt, *filios tonitru*; Philippus; Bartholomæus; Matthæus, qui & *Levi* dicebatur; Thomas, cui cognomen erat *Didymo;* Jacobus, Alphæi filius; Judas Jacobi filius, dictus & *Thaddæus*; Simon, cui cognomen fuit *Cananitæ*, ſive *Zelotæ;* & Judas *Iſcariothes*, qui tandem Jeſum prodidit.

Cum hiſce è monte deſcendit Jeſus, in locum campeſtrem, ad quem convenerunt & reliqui ejus diſcipuli, confluxitque ingens multitudo hominum Jeroſolimâ, atque ex reliqua Judæa, tractùque maritimo Phœniciæ, in quo ſitæ ſunt Tyrus & Sidon, ut audirent doctrinam Jeſu, aut ægros ei curandos offerrent. Aderant & quicumque à Cacodæmonibus vexabantur, quos ille non ſecus ac ceteros curabat. Nec opus erat eum ad ægrum converti, eique manus imponere, ut morbus curaretur; ſatis erat ſi æger veſtem ejus attingeret, ita ut ex ejus corpore videretur veluti egredi potentia mirifica, quâ omnis generis morbi curabantur.

Cùm Jeſus aliquamdiu in eo loco commoratus eſſet, unà cum Apoſtolis rediit Capernaümum, in

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. III.	CAP. VI.	
	15. & dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & ejiciendi Dæmonia.		
	16. Et impoſuit Simoni nomen Petrus:	14. Simonem, quem cognominavit Petrum,	
	18. Et Andream, * ☞	& Andream fratrem ejus,	
	17. Et Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi: & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt, Filii tonitrui:	Jacobum, & Joannem; ☜	
	18. * & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Jacobum Alphæi,	Philippum, & Bartholomæum, 15. Matthæum, & Thomam, Jacobum Alphæi, *	
	& Thaddæum,	16. & Judam Jacobi, *	
	& Simonem Cananæum:	15. * & Simonem, qui vocatur Zelotes,	
	19. Et Judam Iſcariotem, qui & tradidit illum. ☞	16. * & Judam Iſcariotem, qui fuit proditor.	
		17. Et, deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, & multitudo copioſa plebis ab omni Judæa, & Jeruſalem, & maritima Tyri, & Sidonis,	
		18. qui venerant ut audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis. Et, qui vexabantur à Spiritibus immundis, curabantur.	
		19. Et omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.	
	20. Et veniunt ad domum, & convenit iterum turba, ita ut non poſſent neque panem manducare.	☜	
CAP. V.	21. Et, cùm audiſſent ſui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in furorem verſus eſt.		
1. Videns autem Jeſus turbas adſcendit in montem, & cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus,	☜		
☞	☞		
2. & aperiens os ſuum docebat eos, dicens:		20. Et ipſe, elevatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat:	

in ædes in quibus ſolebat divertere. Verùm illuc etiam tantus eſt concurſus factus hominum cupientium doctrinam ejus audire, vel ægros ſuos ab eo curari, ut vix illi tempus ſumendi cibi concederetur. Cùm uſque adeò vexaretur, rumor ſparſus eſt eum animi deliquium pati; quo factum ut cognati ejus nonnulli, qui Capernaümi ſedes fixerant, eò properè ſe conferrent, ut illi adjumento eſſent.

CAPUT XXI.

Sermones à Jeſu ad Diſcipulos, aliòſque habiti è monte vicino Capernaümi; quibus continentur potiſſima capita Ethicæ Chriſtianæ, Judaicâ multò præſtantioris, præſertim in iis quæ ſpectant patientiam malorum & beneficentiam erga omnes.

CUM Jeſus eſſet Capernaümo egreſſus, ad montes vicinos, ſequerentúrque eum permulti homines, in collem adſcendit, atque in eo ſedit, circumſtantibus Diſcipulis. Tum circumſpiciens, cœpit eos docere ea quæ à Magiſtris Judæis accipere non poterant.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. V.		CAP. VI.	
3. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι· ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.		Μακάριοι οἱ πτωχοί. ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.	
4. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες· ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.		21. * Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε.	
5. Μακάριοι οἱ πραεῖς· ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.			
6. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην· ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.		Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε *	
7. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες· ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.			
8 Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται.			
9. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί· ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται.			
10. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν·			
11. Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ.		22. Μακάριοί ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.	
12. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε· ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν·		23. Χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ, ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.	
		24. Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.	

Beati, inquit, cenſendi, non divites, iidémque opibus ſuis ſuperbientes, quemadmodum apud Judæos, aliáſque Gentes vulgò fieri ſolet, cùm bonorum cœleſtium regni Meſſiæ nulla pars ad eos deventura ſit; ſed potiùs pauperes, & de ſe non nimia ſentientes, quales vos eſtis, Regni enim Cœleſtis participes eritis.

Cavete ne infelices putètis eos, qui in hacce vita cum variis calamitatibus conflictantur, quaſi Deus iis indignaretur, mináſque Legis in eos exſequeretur; nam, ſi modò Deum colere pergant, virtutique conſtanter adhæreant, pro miſeriis hujus vitæ, quas exantlaverint, æternam alterius vitæ beatitudinem conſequentur.

Felices judicandi homines manſueti, quia manſuetudine ſuâ grati erunt rerum potientibus; nec ſolum vertere cogentur, ut qui ſunt indolis ferocioris & jugi impatientes.

Ne miſeros exiſtimate eos, quibus victus neceſſarius deeſt, propter ſterilitatem prædiorum, vel quòd fructus eorum perierint pluviis immodicis, grandine, aliiſve ejuſmodi caſibus, vel ab hoſtibus ſint vaſtati; quaſi hæc eſſent divinæ indignationis argumenta, quemadmodum putant multi Judæi. Si enim ſtudioſi ſint ſanctimoniæ ac probitatis, Deus in altera vita animos eorum æternâ felicitate alet.

Pro beatis habendi ſunt non qui opibus coacervandis nullum modum norunt, & ſibi omnia ſervant; ſed qui malis aliorum perculſi, eos, quoad poſſunt, ſublevant; Deus enim eorum miſertus, poſt mortem, omnis generis bonis eos cumulabit, dum alii avari atque immiſericordis animi pœnas dabunt.

Felices cenſendi ſunt, non qui munditiam corporis, qualis cærimonialibus Legibus Moſis præcipitur, diligentiſſimè ſectantur, quaſi Deo propterea acceptiores eſſent; ſed qui animum habent pravis affectionibus purgatum, quos Deus non in Templum dumtaxat terreſtre libens admittet, ſed & in cœleſtes beatitudinis ſedes, in quibus præſentiſſimum ſe ſe præbet.

Eorum etiam ſors beata judicanda eſt, qui pacis ſtudioſi ſunt, curántque, quantùm in ipſis

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. V.		Cap. VI.	
3. Beati pauperes ſpiritu: quia veſtrum eſt Regnum Dei:		Beati pauperes, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.	
5. Beati, qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur.		Beati, qui fletis, nunc quia ridebitis.	
4. Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram.			
6. Beati, qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.		21. Beati, qui eſuritis, nunc quia ſaturabimini.	
7. Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.			
8. Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt.			
9. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.			
10. Beati, qui perſequutionem patiuntur, propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.			
11. Beati eſtis cùm maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes, propter me:		22. Beati eritis, cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & exprobraverint, & ejecerint nomen veſtrum tamquam malum, propter Filium hominis.	
12. Gaudete, & exſultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis: ſic enim perſequuti ſunt Prophetas qui fuerunt ante vos.		23. Gaudete in illo die, & exſultate, ecce enim merces veſtra multa eſt in Cœlo; ſecundùm hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.	
		24. Verumtamen væ vobis divitibus, quia habetis conſolationem veſtram.	

ipſis eſt, ut ubique obtineat, cùm ad opiniones, quod attinet, tum etiam in rebus ad hanc vitam pertinentibus; non qui libentiſſimè de rebus quibuſvis litigantur, & ſe duces irrequietæ multitudini præbent ad res novandas, quemadmodum faciunt Phariſæi,. litigioſum & ſeditioſum hominum genus, qui ideò à plebe ſuſpiciuntur, & acceptiſſimi Deo eſſe judicantur. Pacis enim amantes ſe gerunt, quemadmodum Deus, qui propterea Deus pacis eſſe dicitur, ejúſque filios ſe eſſe oſtendunt.

Ne beatos exiſtimetis eos, qui rebus ſecundioribus, hac in vita, utuntur, quia nihil faciunt quod ſibi iram eorum qui rerum potiuntur creare poſſit; nec veritatem, aut virtutem colunt, niſi quatenus cum terreſtribus commodis conſentiunt, quemadmodum faciunt Sadducæi. Illi potiùs beati ſunt cenſendi, qui, quòd veritatem ac virtutem tueantur, ab hominibus malè habentur; hi enim erunt Regni Cœleſtis cives, quo priores illi excludentur.

Felicem conditionem veſtram judicate, cùm, quia doctrinam à me acceptam conſtanter tuebimini, vitámque ad ejus normam inſtituetis, homines vos odio habebunt, ejicient cœtibus ſuis, quaſi indignos qui cum ceteris verſemini, contumelioſis dictis lacerabunt, & quoad poterunt infamabunt. Cùm ita vos malè habebunt Judæi, tantùm abeſt ut æquo triſtiores eſſe debeatis, ut contrà par ſit vos lætari & gaudio efferri, eò enim majora præmia in cœlo à Deo accipietis. Sic & olim eorum Majores exceperunt Prophetas; quorum ſortem, apud Deum, nemo miſeram dixerit.

Contrà miſeri cenſendi ſunt divites, qui divitiis ſuis ſuperbiunt, neque egenos, ut poſſunt, ſublevant; nihil eſt enim quod ampliùs à Deo exſpectent, ſolatium nullum præterea iis reliquum eſt.

MATTHÆUS. | **MARCUS.** | **LUCAS.** | **JOANNES.**

MATTHÆUS. Cap. V.

13. Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

14. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη.

15. Οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

16. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

17. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι.

18. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.

19. Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

20. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

LUCAS. Cap. VI.

25. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι· ὅτι πεινάσετε. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

26. Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Miſeri ſunt ciborum omnium copiâ abundantes, quorum pauperioribus nullam partem dividunt; nam poſthac eas pœnas dabunt, quæ graviſſimâ fame tolerabiliores non erunt. Infelices ſunt, qui in hacce vita nullam prætermittunt ſe exhilarandi & ridendi occaſionem, quòd omnia ex voto iis fluere videantur; erit enim aliquando tempus, quo ſummo mœrore conficientur. Non eſt quod invideatis ſorti eorum, de quibus Judæi omnes honorificè loquuntur, quaſi infelices ſint ii quibus detrahunt; eorum enim Majores ſimiliter laudabant Pſeudoprophetas, dum veros Dei Prophetas calumniis infamabant.

Vos eſtis, ô quicumque meam doctrinam amplectimini, veluti ſalſi cineres, quibus agri fœcundantur, & quibus, ſi dematur ablutione quidquid habent ſalinum, nullâ re ſalſugo reſtitui poteſt, ideóque nulli ampliùs uſui eſſe poſſunt ad fœcundandos agros, ſed in viam publicam omnibus calcandi abjiciuntur. Sic & vos oportet factis & dictis totum humanum genus ad virtutem concitare, nec quiſquam eſt in terris, apud Judæos aut alias gentes, qui vos emendare poſſit; ac proinde ſi officio deſitis, in æternum inutiles fietis.

Eſtis inſtar lucis, quâ oportet totum terrarum orbem colluſtrari, adeóque ne quâ errorum aut vitiorum nebulâ obſcuretur doctrina veſtra, cavere vos par eſt. Non poteritis hominum oculos fugere, eritis enim inſtar urbis excelſo monti impoſitæ, quam omnes procul vident. Ac ſanè vos innoteſcere oportet, cùm eam ipſam in rem à Deo vocati ſitis; quemadmodum lucerna eum in finem accenditur, ut omnibus, qui in ædibus verſantur, illuceat, non ut accenſa

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. V.		CAP. VI.	

LUCAS, Cap. VI.

25. Væ vobis, qui ſaturati eſtis, quia eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc. quia lugebitis & flebitis.

26. Væ vobis, cùm benedixerint vobis homines; ſecundùm hæc enim faciebant Pſeudoprophetis patres eorum.

MATTHÆUS, Cap. V.

13. Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur? Ad nihilum valet ultrà, niſi ut mittatur foràs, & conculcetur ab hominibus.

14. Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita.

15. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt.

16. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.

17. Nolite putare quoniam veni ſolvere legem, aut Prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere.

18. Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cœlum & terra, iota unum, aut unus apex, non præteribit à lege, donec omnia fiant.

19. Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum: qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.

20. Dico enim vobis; quia niſi abundaverit juſtitia veſtra, pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.

---

cenſa modio integatur, ne quis ejus luce frui poſſit. Igitur ita lumine doctrinæ veſtræ & ſanctitatis morum hominibus illuceatis; ut quando vos ita loquentes atque ita viventes viderint, Patrem veſtrum Cœleſtem laudent, gratiáſque ei agant, qui tales viros ad tenebras ſuas colluſtrandas miſerit.

Cavete ne credatis; quia nónnulla dico Judæorum opinionibus minimè conſentanea, me veniſſe eo animo ut doceam homines jam non opus eſſe ampliùs, ut virtutes quas Moſes & ceteri Prophetæ olim excolendas propoſuerunt, colere pergant. Imò verò à Deo miſſus ſum, ut majores ac pleniores virtutes ab hominibus, ejus nomine, exigam. Profectò dum erunt cœlum & terra, ne minima quidem pars veræ virtutis, à Lege, aut Prophetis præcepta, umquam hominibus remittetur. Quiſquis docuerit minimè obſervandum eſſe quodpiam eorum ejuſmodi præceptum, quod minoris momenti videbitur, & exemplo ſuo aliis præiverit; ejus etiam minima habebitur ratio à Deo, cùm civium Regni Cœleſtis cenſum aget. Contrà verò quicumque virtutes omnes, quavis occaſione, diligentiſſimè excolendas docuerit, & ipſe factis expreſſerit, is inter primores Regni Cœleſtis cives erit. Vos enim moneo, tantùm abeſſe, ut ad minorem ſanctitatem vocemini, quàm Judæi; ut niſi ſanctimoniâ multùm ſuperetis Phariſæos & Legis peritos, qui vulgò apud Judæos ſanctiſſimi viri habentur, præmia Regni Cœleſtis amiſſuri ſitis.

Scitis

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. V.

21. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐ φονεύσεις, ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

22. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

23. Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ·

24. Ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

25. Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ· μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

26 Ἀμὴν λέγω σοὶ, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

27. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐ μοιχεύσεις.

28 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

29. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

30. Καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

Scitis cùm Lex lata eſt Majoribus veſtris, Deum vetuiſſe ne homicidium committeretur, eámque Legem eſſe ſupplicio capitis ſancitam; verùm ſcitote non ejuſmodi tantùm graviora delicta, in altera vita, Deo pœnas datura, ſed & alia leviora & quæ vix peccata vulgò habentur, apud Judæos. Quiſquis iracundiæ indulgebit & ſine ratione cum aliis iracundè ſe gerere ſolebit, pœnas dabit, quas cum capitis ſupplicio, ad quod damnabant Minora Synedria, conferre poſſitis, eáque erit leviſſima pœna delictorum in proximum admiſſorum. Quiſquis verò aliorum deridendorum & ludibrio habendorum pravâ conſuetudine laborabit, is eas feret pœnas, in hoc ſuppliciorum genere, æquè graves, ac eæ ſunt quæ à Magno Synedrio atrociſſimis ſceleribus infligi ſolebant. Quiſquis denique gravioribus convitiis ſolebit alios inceſſere, is id ſupplicium Deo dabit, quod adſimilari queat graviſſimo, apud homines, ſupplicio, quale eſt eorum, qui vivi comburuntur

Quotieſcumque ad altare victimam ducetis, ſponte à vobis offerendam, & memineritis quempiam eſſe, qui habeat quod queratur de vobis; relictâ, vel ad ipſum altare, victimâ, abite ut eum vobis reconcilietis, aut certè quidquid in vobis erit eum in finem facite. Deinde ad victimam veſtram redite, tum demum religionem veſtram gratam Deo fore putantes, cùm hominibus amicos vos exhibebitis. Cùm quis vobis litem jure intendit, ſi ſapitis, quàm primùm cum eo depaſciſcimini, antequàm iratus ſummo jure vobiſcum utatur; ne vocatos in jus à judice damnari curet, & per lictorem in carcerem duci; è quo, cùm ſemel in eo eſtis, non licet exire, ſi ita creditori videatur, niſi integrâ perſolutâ ſummâ, quàm debere

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS.

Cap. V.

21. Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non occides: qui autem occiderit, reus erit judicio.

22. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri ſuo Raca, reus erit conſilio. Qui autem dixerit Fatue, reus erit gehennæ ignis.

23. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te,

24. relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.

25. Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius judici, & judex tradat te miniſtro: & in carcerem mittaris.

26. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas noviſſimum quadrantem.

27. Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non mœchaberis.

28. Ego autem dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.

29. Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.

30. Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.

---

bere judicati fueritis. Sic & Deum, vobis pœnas intendentem propter peccata, maturâ mutatione morum flectite, ne de pertinacibus ſupplicium ſumat, abſque ulla miſericordia, poſtquàm tempus vitæ ſuæ fruſtra præterlabi ſiverint.

Noſtis Deum in Decalogo, audientibus Majoribus veſtris, vetuiſſe ne adulterium committerent, quam legem poſtea capitis pœnâ ſancivit, at nullas pœnas à Lege libidini intra animum conſiſtenti impoſitas; qua de cauſa, multi Deum eâ offendi non putant. Ego verò vobis prædico quiſquis oculos paſcit, conſpectu uxoris alienæ, ita ut eam concupiſcat, nec quidquam deſit, præter opportunam occaſionem, committendi adulterii, eum jam animo eſſe adulterum, ac proinde pœnas daturum Deo, qui animum novit.

At dixerit fortè aliquis ſe non poſſe non videre, aut non adſpicere libenter mulierem formoſam, nec cupiditate quadam, veluti per oculos neceſſariò ſubeunte, non tangi, niſi ſibi effodiat oculos. Verùm ſi oculi neceſſariò cauſam peccati præberent, præſtaret vel oculum dextrum ſibi effodere; ſatius enim eſſet membrum quodpiam; in hacce vita, amittere; quam totum corpus poſt reſurrectionem pœnas Deo dare. Similiter ſi manus dextra neceſſariò ad peccatum vos adduceret; eſſet potiùs, eadem de cauſa, abſcindenda. Quæ eò non ſpectant, quaſi oculos effodi, aut amputari ſibi manum à quoquam velim; ſed volo peccandi occaſiones à vobis vitari, quacumque tandem re, jucundiſſima licèt & utiliſſima, ſit vobis propterea carendum.

Juſſit

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. V.		Cap. VI.	
31. Ἐῤῥέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.			
32. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.			
33. Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις· Οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. 34. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ.			
35. Μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως.			
36. Μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. 37. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, Ναὶ ναί, Οὒ οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.			
38. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη· Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. 39. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην·		29. Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην·	
40. Καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον·		καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.	
41. Καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. 42. Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῇς.		30. Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σά, μὴ ἀπαίτει.	

Juſſit Moſes Majores veſtros, ſi quis uxorem ſuam repudiare vellet, dari ab eo uxori dimiſſæ ſcriptum, quo eam repudiatam à viro conſtet; quâ lege poteſtatem facit uxori repudiatæ, quacumque de cauſa, alii nubendi; at ego vos moneo eum, qui repudiat uxorem aliâ de cauſa, niſi quia adulterium commiſit, ei eadem operâ poteſtatem facere mœchandi; nec minùs mœchum haberi oportere virum, qui ita repudiatam ducit.

Accepiſtis Majores veſtros vetitos fuiſſe, invocato Deo quaſi promiſſorum teſte, pejerare, juſſoſque, Divini Numinis causâ, præſtare ea quæ jurati promiſerant; at non ſunt vetiti jurare quacumque de cauſa, nec pœnæ impoſitæ ſunt iis, qui per alia jurantes fallerent. Verùm ego vos omnino veto jurare eo modo, quo ſoletis quotidie, levibus de rationibus, non tantùm adhibito nomine Dei, ſed & aliarum rerum, quemadmodum mos obtinuit; & moneo quovis perjurio Divinum Numen lædi, quod in quovis jurejurando reſpicitur, licèt interdum obſcuriùs. Cavete ergo ne juretis per Cœlum, aut ea formula jurandi uſi exiſtimetis abſque Divini Numinis violatione vos poſſe fidem fallere; per Cœlum enim ideò juratis, quòd ſit veluti ſolium Dei, ideòque ad Deum reſpicitis. Nolite jurare per Terram, aut pejerare poſtquàm ita juraſtis; nam ideò ita juratis, quòd eam habeatis veluti pro ſcabello pedum Dei, Deúſque ipſe eo jurejurando continetur. Ne juretis, nec pejeretis per Jeroſolimam, quia, nomine ejus urbis prolato in jurejurando, cogitatis eam urbem eſſe veluti ſedem Regis Regum, quem ita teſtem advocatis. Abſtinete à jurejurando per caput veſtrum, nec umquam pejerate ea formula uſi; nam per caput veſtrum juratis, quòd id à Deo, non à vobis pendere

ſciatis

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. V.		CAP. VI.	

MATTHÆUS. CAP. V.

31. Dictum eſt autem Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudii.

32. Ego autem dico vobis: quia omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, exceptâ fornicationis cauſâ, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat.

33. Iterum audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non perjurabis: reddes autem Domino juramenta tua.

34. Ego autem dico vobis non jurare omnino, neque per cœlum, quia thronus Dei eſt:

35. neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum ejus: neque per Jeroſolymam, quia civitas eſt magni Regis.

36. Neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum.

37. Sit autem ſermo veſter, Eſt, eſt: Non, non: quod autem his abundantius eſt à malo eſt.

38. Audiſtis quia dictum eſt: Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

39. Ego autem dico vobis non reſiſtere malo: ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.

40. Et ei, qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

41. Et, quicumque te angariaverit mille paſſus, vade cum illo & alia duo.

42. Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne avertaris.

LUCAS. CAP. VI.

29. Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram.

Et ab eo, qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere.

30. Omni autem petenti à te tribue: & qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas.

ſciatis, cùm pilum ejus album aut nigrum facere nequeatis, ac proinde de Deo tunc cogitatis. Ab omnibus formis jurandi, in ſermone quotidiano abſtineatis, ne umquam ullâ formulâ quemquam fallatis. Quod vultis credi id ſimplici affirmatione, aut negatione adhibitâ, proferatis; ſempérque præſtetis re ipſâ quod promiſeritis. Omnes formulæ jurandi ortæ ſunt ex prava fallendi conſuetudine, à qua, ut à jurejurando temerario, cavere vobis debetis.

Scitis ita edoctos eſſe Majores veſtros, ut illis per Legem Moſis licuerit hominem, à quo læſi fuerant, in jus vocare, ut pœnas pro gravitate injuriæ, damnive illati daret. At ego vobis auctor ſum minimè pœnas exigere de injuriis, ſi per veſtram incolumitatem liceat, damnúmve vobis illatum ferre poſſitis, ſine nimio veſtro incommodo. Ferendo quidem injuriam, ſæpe novæ, fateor, occaſio præbetur; at præſtat novæ injuriæ periculum ſubire, adeóque os, ut ita dicam, contumeliis præbere, quam nimis citò & levi de cauſa hominem in jus vocare. Si quis partem exiguam facultatum veſtrarum vobis eripere velit, lite injuſtâ vobis intentâ, ſatius eſt & eam & aliquantò ampliùs amittere, ut pacem redimatis, quàm litigari. Si quis à vobis exigat moleſtum quodpiam officium, & hoc & aliud difficilius ei præſtate, potiùs quàm vim vi opponatis. Omnibus qui à vobis quidpiam petunt date, ſi modò eo indigeant, vos verò carere poſſitis. Si quis pauper velit mutuam à vobis accipere pecuniam, quamvis ſuſpicari poſſitis eam amiſſum iri, cum omni uſura; ne tamen eam negate, ſi illum ſublevet, abſque nimio veſtro incommodo.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. V.

43. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.

44. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς.

45. Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

46 Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι;

47. Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσι;

48. Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.

LUCAS. Cap. VI.

27. Ἀλλ᾽ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.

28 Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν· καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.

32. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

33. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι·

34. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ᾽ ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.

35. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.

36 Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.

Noſtis Majoribus veſtris præceptum eſſe ut amicè inter ſe, quippe ortos ex eadem proſapia, aut eorumdem ſacrorum participes, agitarent; ceterorum verò omnium populorum conſortionem familiariorem fugerent, quaſi inimicorum ac immundorum; quin etiam ut numquam quoſdam, à quibus diris imprecationibus appetiti fuerant, ullâ lege in æquum fœdus admitterent, & ut alios nonnullos Idololatras æterno bello perſequerentur. Verùm à me diſcite amandos etiam hoſtes veſtros, atque amicè cum iis, non ſecus ac cum circumciſis, eſſe vivendum; maledictis fauſtas adprecationes reddendas; injuriis atque odio beneficia & amorem reponenda; vexationibus & contumeliis, Religionis causâ, opponendas eſſe preces, quibus à Deo petatis ut vexatores ad ſaniorem mentem adducat, & omnis generis bonis cumulet.

Si ſic vos geratis, Patrem veſtrum Cœleſtem imitabimini, ita ut meritò ejus filii dici poſſitis; ille enim malis, non minùs ac bonis, benefacit, communi ſole & communibus pluviis omnis generis hominibus æquè conceſſis. Si verò ſolos veſtri amantes mutuo amore proſequamini, quam propterea mercedem aut gratiam à Deo exſpectare poſſetis? Certe peſſimi quique, ut publicani, aliique idgenus homines, amantes ſui redamant. Si eos tantùm, qui ſunt ex eadem proſapia, aut eorumdem ſacrorum participes amicè ac blandè appelletis; quid amplius

MATTHÆUS. | MARCUS. | LUCAS. | JOANNES.

MATTHÆUS

Cap. V.

43. Audiſtis quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.
44. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos;

45. ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cœlis eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos; & pluit ſuper juſtos & injuſtos.
46. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt?

47. Et, ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantùm, quid amplius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt?

48. Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & Pater veſter cœleſtis perfectus eſt.

LUCAS

Cap. VI.

27. Sed vobis dico qui auditis: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos:
28. benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

32. Et, ſi diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia, nam & peccatores diligentes ſe diligunt?

33. Et, ſi benefeceritis his, qui vobis benefaciunt, quæ vobis eſt gratia, ſiquidem & peccatores hoc faciunt?
34. Et, ſi mutuum dederitis his, à quibus ſperatis recipere, quæ gratia eſt vobis, nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia?
35. Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes, & erit merces veſtra multa, & eritis filii Altiſſimi; quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.
36. Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.

---

ampliùs facitis, quàm inquinatiſſimi quique? Profectò ipſi publicani ita ſe gerunt. Si beneficia conferatis in eos ſolos, à quibus accepiſtis, qui poſſetis exſpectare vobis propterea à Deo gratiam habitum iri? Peſſimi certè hominum idem jactare de ſe poſſunt. Si mutuam pecuniam detis iis dumtaxat, à quibus aliàs ipſi viciſſim mutuam, aut fœnus accipere poteſtis, quodnam propterea præmium à Deo ſperare poſſetis? Malis mali pecuniam mutuam dant, ut ejus fœnus accipiant, aut etiam ſimiles ſummas, ſi illis fortè indigeant. Amicè vos gerite erga inimicos atque hoſtes veſtros; beneficia conferte & mutuam pecuniam date iis, à quibus neque fœnus, neque ſimile officium exſpectare poteſtis. Tum verò merces multa erit vobis, apud Deum, filiique, hoc eſt, imitatores ejus meritò diceminì; nam beneficus eſt etiam erga ingratos atque impios. Si igitur velitis perfecti haberi, eſtote miſericordes ac benefici in eos à quibus nihil exſpectatis, & qui etiam de vobis ſunt malè meriti: quemadmodum Pater veſter Cœleſtis beneficentiam omnibus numeris abſolutam exercere cenſetur, quia non bonis tantùm, ſed etiam malis beneficum ſe ſe præbet.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VI.

1. Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2. Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

3. Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου·

4. Ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

5. Καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί. ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

6. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

7. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται.

8. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

9. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· ΠΑΤΕΡ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.

10. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Caput XXII.

Alii ſermones è monte habiti de eleemoſynis, de precibus, de jejuniis, de vero theſauro, de vitanda anxietate circa futura, de benignis judiciis, de prudentia in nuntiando Evangelio, de neceſſitate precum, de mutuo faciendo, de ſimulatoribus virtutis, déque iis qui verè boni ſunt.

Beneficos vos oportere eſſe dixi, at cavete ne benefici ſitis, duntaxat ut ſpectemini ab hominibus, ſi quod præmium à Deo exſpectatis. Si enim gloriam ac laudem hominum hîc quæratis, nullam mercedem à Patre Cœleſti accipietis. Tunc enim benefici eſtis, non quòd afficiamini miſeriâ egenorum, aut Deo præcipienti libenter pareatis, ſed ad famam captandam, quam contrariis planè artibus, ſi ita mos eſſet, adſequi conaremini. Igitur cùm pauperibus benefacere vultis, ne palam faciatis in Synagogis, aut in viis, quemadmodum faciunt ſimulatores virtutis, qui propemodum buccinâ ſignificant ſe benefacturos; non quòd ſint benefici, aut Deo libenter pareant, ſed ut laudem ab hominibus conſequantur; quam proinde ſolam mercedem liberalitatis ſuæ referent. Cùm liberales eſſe voletis erga pauperes, clam hoc faciatis; ita ut, quemadmodum proverbio fertur, ſiniſtra veſtra neſciat quid agat dextra, hoc eſt, ut res aliis omnibus ignota ſit. Tum verò Deus, qui videt quid clam agatis,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. VI.

1. Attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.

2. Cùm ergo facis eleemoſynam, noli tubâ canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in Synagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

3. Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua;

4. ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito: & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi in propatulo.

5. Et cum oratis, non eritis, ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis & in angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

6. Tu autem, cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi in propatulo.

7. Orantes autem, nolite multùm loqui, ſicut Ethnici; putant enim quòd in multiloquio ſuo exaudiantur.

8. Nolite ergo adſimilari eis; ſcit enim pater veſter, quid opus ſit vobis, antequàm petatis eum.

9. Sic ergo vos orabitis: Pater noſter, qui es in cœlis: ſanctificetur nomen tuum.

10. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra.

tis, & animi verè benefici amans eſt, aliquando, ſpectantibus Angelis & hominibus, præmio vos donabit.

Cùm Deum orabitis, ne imitemini religionis ſimulatores, qui in Synagogis & in compitis ſtantes ſolent orare, non quòd ullo vero orandi ſtudio teneantur, ſed tantùm ut homines judicent religioſos eos eſſe viros. Quando enim ita laudantur, accipiunt quidquid accepturi ſunt propterea præmii. Vos verò, quando Deum ex animo orare voletis, in abditiſſima veſtra penetralia vos conferte, & clauſâ januâ Deum orate, qui arcanam religionem publico præmio aliquando afficiet.

Cùm precamini, ne ſæpiùs eadem repetite, quaſi meris repetitionibus quidquam impetraturi eſſetis; quod faciunt Ethnici, & Judæi nonnulli eos imitati, qui putant multitudine verborum, non affectione animi, impetrabiliores ſe apud Deum fore. Cavete ne eos imitemini, novit enim Deus ea quibus indigetis, antequàm ea petatis, paratúſque eſt piis dumtaxat ac religioſis animis ea largiri.

Hac autem formula, aut ſimili ad hanc exacta utamini Deum orantes: O Pater noſter Cœleſtis, omnes homines te ſanctum eſſe ac reverendum agnoſcant, regnaréque, atque imperare univerſæ rerum naturæ intelligant, ac tibi dicto audientes eſſe velint. Tibi pareant homines in terris, quemadmodum Angeli parent in cœlis.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VI.

11. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.

12. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

13. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις· καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

14. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος·

15. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν

16. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν

17. Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι·

18. Ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

19. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι·

20. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν.

21. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

22. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται·

23. Ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον;

Da nobis quotidie, per reliquam vitam, ea quibus poſſimus ſuſtentari. Ignoſce delictis noſtris erga te: quemadmodum ignoſcimus peccatis aliorum hominum adversùs nos. Ne patere nos ab iis, qui virtutem noſtram tentant, ſuperari, ſed in omnibus malis incolumem noſtram virtutem ſervato. Es enim totius rerum naturæ Rex, quam potentiâ tuâ regis quemadmodum vis, & ita ut propterea intelligentes omnes creaturæ æternam laudem tibi debeant. Votorum hæc noſtrorum ſumma eſt, quam à te nobis concedi optamus.

Dixi vos debere à Deo petere peccatorum veſtrorum in ipſum veniam vobis concedi, quemadmodum hominum delictis adversùs vos ignoſcitis; ut intelligatis vos à Deo tum demum veniam conſequuturos, cùm eam aliis conceſſeritis; ſin minùs, numquam placatum vobis iri Deum.

Cùm jejunia, religionis causâ, privatim agitatis, cavete ne, ut ſimulatores religionis ſolent, triſtiores eſſe videamini. Squalidâ enim facie in publicum procedunt, ut omnes intelligant eos jejunare. At certè jejunii illius ſui præmium nullum conſequentur, niſi ab hominibus, quorum laudem quærunt. Vos verò cùm jejunatis, date operam, ne id à quoquam animadvertatur, & prodite quemadmodum ſoletis, capite uncto & vultu abluto, ſi ita vobis mos

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VI.

11. Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.
12. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.
13. Et ne nos inducas in tentationem; ſed libera nos à malo. Amen.
14. Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis delicta veſtra.
15. Si autem non dimiſeritis hominibus: nec pater veſter dimittit vnbis peccata veſtra.
16. Cùm autem jejunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes: exterminant enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam.
17. Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava.
18. ne videaris hominibus jejunans, ſed patri tuo, qui eſt in abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi in propatulo.
19. Nnlite theſaurizare vobis theſauros in terra: ubi ærugo, & tinea demolitur: & ubi fures effodiunt, & furantur.
20. Theſaurizate autem vobis theſauros in cœlo: ubi neque ærugo, neque tinea demolitur; & ubi fures non effodiunt, nec furantur.
21. Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.
22. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus tuum lucidum erit.
23. Si autem oculos tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ qnantæ erunt?

---

mos eſt. Homines quidem neſcient vos jejunare, at ignotum non erit Patri veſtro, quem in penetralibus orandum dixi; & qui, quod clam facietis animadvertens, palam aliquando religionem veſtram remunerabitur.

Ne divitias vobis quærite in terris, quas tineæ vel ærugo abſumunt, quáſve fures perfoſſis ædibus auferunt. Divitias vobis quærite in cœlo, ubi nihil ſimile timendum. Tum demum nihil erit cur divitiarum causâ anxii ſitis; nam cùm ibi ſit animus, ubi ſunt divitiæ, ſi ſint divitiæ veſtræ in loco in quo eas tutò non eſſe intelligetis, animum veſtrum ob terreſtres divitias anxium eſſe neceſſe eſt.

Oculi ſunt veluti faces, quæ illucent toti humano corpori; qui ſi nullâ ſint livoris aut illiberalitatis nebulâ obſiti, totum corpus veluti ſplendebit. At ſi oculi ſint invidi atque illiberales, tum verò totum corpus erit tenebricoſum. Si autem quod per ſe ceteris membris illucet ſit mera caligo, qnantæ erunt reliquorum membrorum, quæ luce aliena indigent, tenebræ? Si cùm liberales eſſe vultis, ſeu liberalitatem, ſplendidiſſimum lumen omnium virtutum, oſtentare, liquidum eſt vos eſſe avaros ac ſordidos, nec vos quiſquam ejus virtutis amans ferre poſſit; quàm intoleranda erunt vitia ipſa veſtra?

Nullus

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VI.

24. Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.

25. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίητε· μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;

26. Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας. καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

27. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

28. Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει·

29 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο, ὡς ἓν τούτων·

30. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

31. Μὴ οὖν μεριμνήσητε, λέγοντες· Τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα;

32. Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.

33. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

24. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

Nullus ſervus poteſt ſimul duobus heris ſervire æquè alacriter; alterum enim neceſſariò præfert alteri, ejúſque juſſa exſequitur, neglectis alterius, quem tanti non facit, imperiis. Ita nec vos ſimul ſervire Deo poteſtis & cupiditati coacervandarum divitiarum. Igitur ut ſoli Deo ex animo ſerviatis, abjicienda eſt vobis anxia divitiarum terreſtrium cura, quâ fit ut divina præcepta violetis. Non eſt enim timendum ne, dum iis præceptis paretis, vobis deſit victus, aut veſtitus neceſſarius; nam Deus, qui vobis & vitam & corpus dedit, idem largietur ea quibus vitam ſuſtentare poſſitis, & corpus tegere contra cœli inclementiam; cùm hiſce multò potiora ſint vita & corpus, nec qui majora largitus eſt minora negaturus ſit. Conſiderate aves, quæ nullas in futurum copias ſibi comparant, nec eo ſeciùs à Providentia Divina accipiunt unde alantur. At vos multò pluris facit Deus, quàm aves; ideóque non eſt cur timeatis, dum officiis à Deo vobis impoſitis fungimini, ne vobis neceſſaria deſint. Si Deus velit vos interire certo tempore, nemo veſtrûm, maximâ anxietate, vitam producere vel minimo temporis ſpatio queat. Ideóque uſque adeò anxii, vitæ conſervandæ causâ, eſſe non debetis, ut ullum Dei præceptum propterea negligatis; cùm & eam conſervare poſſit, abſque veſtra cura, & de ejus conſervatione nimis anxiis eripere quotieſcumque libet. Nulla etiam ratio eſt, cur timeatis vobis, ne Deo per omnia parentibus deſint veſtes. Videte mihi lilia alióſque flores, qui abſque hominum cura creſcunt in pratis ac florent. Illi minimè laborant ut ſibi or-

natum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VI.

14. Nemo poteſt duobus Dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.

25. Ideò dico vobis, ne ſolliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Nonne anima plus eſt quàm eſus: & corpus plusquàm veſtimentum?

26. Reſpicite volatilia cœli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater veſter cœleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis?

27. Quis autem veſtrum cogitans poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?

28. Et de veſtimento quid ſolliciti eſtis? Conſiderate lilia agri quomodo creſcunt: non laborant, neque nent:

29. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon, in omni gloria ſua, coopertus eſt ſicut unum ex iſtis.

30. Si autem fœnum agri quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos modicæ fidei?

31. Nolite ergo ſolliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?

32. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.

33. Quærite ergo primum regnum Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.

34. Nolite ergo ſolliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſollicitus erit ſibi ipſi: ſufficit diei malitia ſua.

---

natum comparent. Attamen ne Salomon quidem; rex olim toto Oriente ſplendidiſſimus, eorum pulcritudinem magnificentiâ veſtium ſuarum æquavit. Si autem Providentiâ Divinâ fit ut plantæ, quæ breviſſimo tempore vigent, & paullò pòſt comburuntur, uſque adeò ornentur; quantò magis homines, quos Deus creavit ut eos æternùm bearet, ſi præceptis ſuis parerent, iis parentes ab ejus benefica Providentia obtinebunt, ut ne delabantur in eam miſeriam, ut neceſſariis veſtibus deſtituantur? Parum religiosè de Deo ſentiunt, qui de hac ejus beneficentia dubitant. Ne ergo ita ſitis anxii de victu & veſtitu, ut propterea ullis religionis ac probitatis officiis deſitis; ſi velitis religione ac virtute alias gentes ſuperare, quæ nihil niſi terreſtria quærunt. Omnibus numeris officiorum veſtrorum implendis dumtaxat incumbite, ceterorum curâ Deo demandatâ; qui probè novit vos iis omnibus indigere, eáque proinde ipſe curabit. Date dumtaxat operam ut intelligatis quæ ſint Regni Cœleſtis leges, eáſque obſervetis; Deus verò reliqua omnia vobis, quaſi auctarium, largietur.

Cavete ne umquam ita anxii ſitis de ratione, quâ in poſterum neceſſariis ſumtibus ſufficietis, ut ullum veræ virtutis munus negligatis; ſatis erit occaſione data, ſuo tempore, vos uti. Singuli enim dies ſuam habent moleſtiam, quâ ſatis ſit defungi cùm adeſt; nec, priuſquàm advenerit, anticipetur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. VII.		CAP. VI.	
1. ΜΗ' κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.		37. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε.	
2. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.		38. Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν, πεπιεσμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.	
		39. Εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς· Μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται;	
		40. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.	
3. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;		41. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου· τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;	
4. Ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου· Ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου· καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου;		42. Ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου· Ἀδελφὲ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου· αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; Ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου· καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.	
5. Ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.			
6. Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.			
7. Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.			
8. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.			

Ne damnate quemquam temerè, ne temerarii judicii pœnas luatis. Abſolvite omnes, quos licet abſolvere, ut & ipſi à Deo abſolvamini. Eadem enim ſeveritate, quâ de aliis judicaveritis, inſtituetur judicium de vobis: & quemadmodum alios habueritis, ita & ipſi à Deo habebimini.

Liberales ſitis, ut Deus ſe vobis liberalem præbeat, nec ea tantùm vobis reddat quæ dederitis, ſed, pro ſua ſumma liberalitate, plura multò & potiora largiatur. Quales enim vos aliis præbueritis, talem ſe ſe vobis præſtabit.

Cavete ne ſequamini hominum errori obnoxiorum præcepta, ſed videte quid juſſerit olim per Prophetas, & quid nunc per me præcipiat Deus. Alioquin idem vobis homines ſequentibus continget, quod contingeret cæco alium cæcum ducem ſequenti. Ut unà cum illo in foveam incideret, quam neuter videret: ita & vos & illi in errorem incauti, atque ignari præceptorum divinorum delaberemini. Neque enim diſcipulus, qui ab ore magiſtri pendet, nec quidquam ſcire vult, niſi quod magiſter docet, eum ſapientiâ ſuperare poteſt; cùm ſe tum demum ad ſummam eruditionem perveniſſe cenſeat, cùm magiſtrum æquavit.

Antequàm aliorum mores expendere aggrediamini, in voſmet ipſi deſcendite & videte num ſimilia aut graviora etiam vitia vel delicta in vobis deprehendatis; abſurdum enim eſſet ſtu-

MATTHÆUS.

Cap. VII.

1. NOlite judicare, ut non judicemini.

2. In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini: & in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.

3. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?

4. Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt in oculo tuo?

5. Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere feſtucam de oculo fratris tui.

6. Nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & converſi dirumpant vos.

7. Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.

8. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur.

MARCUS.

LUCAS.

Cap. VI.

37. Nolite judicare, & non judicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini.

38. Date, & dabitur vobis. Menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſuperfluentem, dabunt in ſinum veſtrum; eadem quippe menſurâ, qua menſi fueritis, remetietur vobis.

39. Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt?

40. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus.

41. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?

42. Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, ſine ejiciam feſtucam de oculo tuo, ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo; & tunc perſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris tui.

JOANNES.

---

dioſè obſervari in alio leviorem culpam, ab eo qui multò graviore laboraret, quam minimè animadverteret. Qui ſuſtineret alium non magno vitio laborantem ad id emendandum hortari, qui ipſe maximo eſſet attaminatus, de quo corrigendo minimè cogitaret? O ſimulatores virtutis, qui ita vos geritis, priùs de gravioribus vitiis veſtris, quàm de corrigendis aliorum minoribus delictis, cogitate.

Quemadmodum nemo cibos ſacros devorandos objecerit canibus, neque porcis margaritas, quibus ſe ornent; ne canes cibos polluant, néve porci, conculcatis margaritis, lacerent eas objicientem: ita nec coram hominibus paratis rejicere, aut irridere quod dicetis, ad ſerium examen minimè revocatum, naturam & leges Regni Cœleſtis aperite.

Si quid vobis, in religioſæ vitæ curriculo, utile deeſſe animadvertatis, id à Deo petite & impetrabitis. Diligenter quærite quod neſcitis, invocato divino auxilio, & invenietis. Pulſate, ut ita dicam, januam, quâ objectâ vobis occultantur quæ ſcire veſtrâ intereſt, eáque vobis aperietur, & intelligetis antea ignota. Nam illi demum à Deo quæ ſibi deſunt impetrant, qui illa, eo, quo par eſt, animo petunt. Inveniunt illi quæ ſe antea fugerant, qui religioſo veri cognoſcendi ſtudio ea inveſtigant. Pateſiunt iis occulta, qui dant operam ut amoliantur illa, quibus fit ut ea quæ cupiunt ſcire iis lateant.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. VII.

9. Ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;

10. Καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

11. Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

12. Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·

οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. ☜

13. Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽ αὐτῆς.

14. Ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.

15. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες.

16. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς·

☞

μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

17 Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

18. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ☜

19. Πᾶν δένδρον, μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

☞

LUCAS. Cap. VI.

31. Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

☜

☞ 44. Ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται·

οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.

43. Οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλόν, ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ δένδρον σαπρόν, ποιοῦν καρπὸν καλόν.

☜

☞ 45. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγα-

---

Nemo mortalium eſt tam nequam, ut neceſſarium quidpiam petenti filio noxium aliud det; ut ſi panem poſcenti aut piſcem, ei lapidem vel ſerpentem porrigeret. Si autem vos, qui tot vitiis eſtis contaminati, ſoletis liberis veſtris indigentibus utilia largiri; quantò magis beneficentiſſimus Deus hominibus, quorum eſt Pater communis, quando ab ipſo utilia orant, ab iis exorari ſe patietur.

Quod vobis jure cenſetis ab aliis deberi, idem judicate vos aliis debere; ac proinde ita erga eos vos gerite, quemadmodum eos erga vos ſe gerere velletis, ſi eſſetis eorum loco, illi verò veſtro. Hoc præcepto quidquid eſt in Lege & in Prophetis, de officiis mutuis hominum, continetur.

Si ſalus veſtra vobis eſt cordi, ne dubitetis per arctam januam ingredi viam aſperam; lata enim janua & patens via, ducit ad perniciem, quamvis multi eam viam calcent; contrà verò arcta janua, & via confragoſa ducunt ad vitam, licèt pauci eas ineant. Deliciæ quidem pleriſque placent, quamvis cum pernicie conjunctæ; aſperius verò vitæ inſtitutum, licèt ſalubre, paucos allicit; at ſpectandum eſt non quàm multi, ſed quàm boni hoc vitæ iter ſequantur; & quàm ſecurum ſit, ad conſequendam beatitudinem, non quàm jucundum.

Diligenter vobis cavete à fallacibus Prophetis & Doctoribus. Sunt ex iis nonnulli, qui externâ

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

MATTHÆUS — Cap. VII.

9. At, quis eſt ex vobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, numquid lapidem porriget ei?

10. Aut, ſi piſcem petierit, numquid ſerpentem porriget ei?

11. Si ergo vos, cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quantò magis pater veſter, qui in cœlis eſt, dabit bona petentibus ſe?

12. Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis.

Hæc eſt enim lex, & Prophetæ.

13. Intrate per anguſtam portam: quia lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam.

14. Quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inveniunt eam!

15. Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

16. A fructibus eorum cognoſcetis eos.

Numquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?

17. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit.

18. Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere:

19. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

LUCAS — Cap. VI.

31. Et, prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter.

44. unaquæque enim arbor de fructu cognoſcitur.

Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.

43. Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala, faciens fructum bonum;

45. Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: & malus homo de

---

ternâ ſpecie oves, hoc eſt, ſimplices & innocui videntur, ſed animo rapace lupos referunt. Quamvis diſſimulent, nec initio quidquam dicant quod non ſit divinis Legibus conſentaneum; attamen brevi animadvertetis mores eorum diſſentire à ſermonibus, quibus conantur ſibi virtutis famam parare. Nam ut arbor quævis magis ex fructibus, quàm ex ſpecie externa, dignoſcitur, cùm nec ex infrugiferis colligi queant frugiferarum fructus; neque ex arboribus excultis & vegetis, ſylveſtrium, & putridarum, aut vice verſâ: ita nec vir malus diu vitam virtuti conſentaneam aget, nec vir bonus haberi poterit qui pravis erit moribus. Quemadmodum arbor, quæ malos fructus profert, domino faſtidio eſt, & ſecatur, ut comburatur, quandoquidem meliorem uſum non præſtat: ita & homines, quorum pravi erunt mores, Deo tandem è medio ſublati pœnas, quas commeriti fuerint, luent, quicumque fuerint eorum ſermones. Quin etiam ſi diligenter obſervetis eorum dicta, eáque ad divinæ revelationis normam exigatis, facile intelligetis qui boni ſint ex animo, qui verò virtutem fingant. Ii enim, quibus animus eſt virtuti addictus, conſtanter ea dicunt quæ ſunt conſentanea illi ſuæ animi affectioni, nec niſi laudabiles ſermones proferunt, ex illo honeſtarum cogita-

 tionum

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

MATTHÆUS — Cap. VII.

20. Ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

21. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι· Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς

22. Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;

23. Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

24. Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς,

ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν.

25. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

26. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον

27. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ· καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

28. Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ

29. Ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ Γραμματεῖς.

LUCAS — Cap. VI.

θόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

46. Τί δέ με καλεῖτε, Κύριε, Κύριε· καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

47. Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων, καὶ ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.

48. Ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

49. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου,

ᾗ προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

---

tionum theſauro. Contrà verò ii, quibus malus eſt animus, quamquam ſæpe diſſimulant nequitiam ſuam, ſubinde tamen ex illo vitiorum promtuario emittunt orationem cum eo conſentientem. Nam fieri vix poteſt ut ea, quibus animus eſt, ut ita dicam, plenus, non tandem erumpant, oſtendántque quid ſit de fonte ex quo profluunt judicandum. Itaque homines cognoſcetis cùm ex factis, tum etiam ex dictis; hæc enim ambo ſunt habenda inſtar fructuum, ex quibus intelligere licebit quodnam ſit genus arboris.

Omnes qui profitebuntur ſe eſſe ſectatores meos, & me Dominum ſuum dictitabunt atque invocabunt; non propterea fient præmiorum Regni Cœleſtis participes; ſed illi demum, qui cum doctrinæ meæ profeſſione conjunxerint vitam ad divinas Patris mei leges exactam. Multi mihi dicent, eo die quo præmia illa probis ac piis dividam, ſe in Eccleſia mea Prophetas fuiſſe, ſe in ea Cacodæmonas ex humanis corporibus ejeciſſe, & multa miracula edidiſſe. Quia verò cum iis donis, à me ipſis conceſſis, non conjunxerint ſanctitatem morum, apertè profitebor eos à me pro meis diſcipulis non haberi, nec mecum in beatis Regni Cœleſtis ſedibus futuros, qui vitiorum conſuetudinem in Eccleſia mea minimè exuerint. Fruſtra me vocabunt Dominum ſuum quicumque præceptis meis non paruerint; nam ii ſoli me verè pro Domino ſuo habent, qui mihi parent.

Qui-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. VII.	Cap. VI.		

LUCAS.

malo theſauro profert malum; ex abundantia enim cordis os loquitur.

MATTHÆUS. Cap. VII.

20. Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.
21. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum.
22. Multi dicent mihi, in illo die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo Dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?
23. Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos: diſcedite à me, qui operamini iniquitatem.
24. Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, adſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram.
25. Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat ſuper petram.
26. Et omnis, qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam:
27. Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.
28. Et factum eſt: cùm conſummaſſet Jeſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina ejus.
29. Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi.

LUCAS.

46. Quid autem vocatis me, Domine, Domine, & non facitis quæ dico?
47. Omnis qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos, oſtendam vobis cui ſimilis ſit:
48. Similis eſt homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram: inundatione autem factâ, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam movere; fundata enim erat ſuper petram.
49. Qui autem audit, & non facit, ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper terram, ſine fundamento: in quam illiſus eſt fluvius, & continuò cecidit, & facta eſt ruina domûs illius magna.

Quicumque ad doctrinam meam probè intellectam mores ſuos exegerit, is ſimilis erit viro prudenti, qui firmam domum non procul à fluvio ædificaturus alta jacit fundamenta, & quæ rupi innituntur. Quam domum neque ventus, neque fluvius copioſis imbribus exundans, atque in eam incidens evertere queat. Quicumque enim ad normam doctrinæ meæ conſtanter vivit, nullis minis aut illecebris ab ea poterit abduci; cùm neque pollicitis ſit capiendus, neque terriculamentis ullis commovendus. Contrà verò quiſquis noverit mea præcepta, ſed nequaquam mores ſuos ex iis formarit; ſimilis erit imprudenti viro, qui ſat firmam domum ſe ædificare in ripa fluvii putaret, cujus fundamenta in mobili arena poneret; & quæ poſtea aut vehementiore vento, aut exundante fluvio, facilè everterentur. Nam qui minimè à ſe impetrare poteſt ut vitiis, doctrinâ meâ damnatis, valedicat, is, ingruente vexatione, Religionis causâ, non difficulter nuntium remittet ei doctrinæ, ut vitiis ſuis indulgere pergat.

Cùm hoſce ſermones abſolviſſet Jeſus, mirabatur multitudo audientium cùm doctrinam ipſam, tum etiam auctoritatem quâ eam proponebat; neque enim, ut Legis periti ſolent, interpretem agebat Moſis aut doctrinæ à Majoribus acceptæ; ſed Legiſlatorem, qui à Deo ipſo poteſtatem, non ſecus ac Moſes ipſe, accepiſſet.

Caput

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. VIII.

1. Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

5. Εἰσελθόντι δὲ τῷ Ἰησοῦ εἰς Καπερναοὺμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν,

6. Καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος.

7. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.

8 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς·

ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

9. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ· Πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ· Ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου· Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

10. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον·

11. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·

LUCAS. Cap. VII.

1. Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναούμ.

2. Ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων, ἤμελλε τελευτᾷν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.

3. Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν, ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

4. Οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο.

5. Ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν.

6. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους,

λέγων αὐτῷ· Κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς·

7. Διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρὸς σὲ ἐλθεῖν·

ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

8. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ· Πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ· Ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου· Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

9. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν· καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε· Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

C A P U T XXIII.

Jeſus Capernaümenſis Centurionis ſervum curat, & Naïmenſis viduæ filium mortuum excitat.

Tum è monte, in quo ſermones illos habuerat, digreſſus, Capernaümum denuò ſe contulit. Cùm verò urbem ingrederetur, contigit Centurionis cujuſdam Romani ſervum ex Paralyſi decumbentem, hero ſuo acceptum & carum, graviùs ægrotare, adeò ut mors ei inſtare exiſtimaretur. Itaque Jeſum reducem eſſe audiens Centurio, ad eum ablegavit honeſtiſſimos quoſque Judæorum, qui in oppido degebant, eum oraturos, ut ſe conferret ad ſervum ægrum, eique vitam ac valetudinem reſtitueret. Hi Jeſum è veſtigio convenerunt, & vehementer obſecrati ſunt, ut hoc homini gratificaretur; dignum enim eſſe aiebant cui Jeſus, omneſque adeò Judæi gratiam referrent; quippe qui erat amans gentis Judææ & ſuis ſumtibus Capernaümi Synagogam Judæis condiderat. His rationibus permotus Jeſus, unà cum illis, domum Centurionis profectus eſt; nec multùm ab illa aberat, cùm ecce alii hominis amici Jeſu occurrunt, ut ejus nomine dicerent minimè neceſſarium eſſe ut Jeſus laborem ſuſciperet veniendi

MATTHÆUS.

Cap. VIII.

1. Cum autem deſcendiſſet de monte, ſequutæ ſunt eum turbæ multæ. ☞

5. Cùm autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eum Centurio, rogans eum:

6. Et dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur. ☞

7. Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & curabo eum.

8. Et reſpondens Centurio, ait: Domine, non ſum dignus ut intres ſub tectum meum: ☞

ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.

9. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic: vade, & vadit, & alii: veni, & venit; & ſervo meo: fac hoc, & facit.

10. Audiens autem Jeſus miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſraël.

11. Dico autem vobis, ☜ quod multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob, in Regno cœlorum:

MARCUS.

LUCAS.

Cap. VII.

☞ 1. Cum autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis, intravit Capharnaum.

2. Centurionis autem cujuſdam ſervus malè habens, erat moriturus; qui illi erat pretioſus.

3. Et, cùm audiſſet de Jeſu, miſit ad eum Seniores Judæorum, rogans eum ut veniret, & ſalvaret ſervum ejus.

4. At illi, cùm veniſſent ad Jeſum, rogabant eum ſollicitè, dicentes ei: Quia dignus eſt ut hoc illi præſtes;

☞ 5. diligit enim gentem noſtram: & Synagogam ipſe ædificavit nobis.

6. Jeſus autem ibat cum illis. Et, cùm jam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens:

Domine, noli vexari, non enim ſum dignus ut ſub tectum meum intres.

☞ 7. Propter quod & me ipſum non ſum dignum arbitratus ut venirem ad te:

ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus:

8. nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic vade, & vadit; & alii veni, & venit; & ſervo meo, fac hoc, & facit.

9. Quo audito, Jeſus miratus eſt: &, converſus ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Iſrael tantam fidem inveni. ☜

JOANNES.

veniendi ad ſuas ædes; neque enim eſſe dignum, cujus tectum tantus Propheta ſubiret. Qua de cauſa; etiam ipſum minimè auſum eſſe Jeſum convenire, ſed uſum eſſe operâ Judæorum. Satis ſe ſcire Jeſum, ſi vellet, vel uno verbulo, quocumque in loco eſſet, ſanare poſſe ſervum ſuum, procul licèt jacentem. Quemadmodum enim ipſe, quamvis Tribunis aliiſque Ducibus parêret, habebat milites centuriæ ſuæ ſibi dicto audientes, quos mittebat quocumque videbatur, vel ad ſe vocabat, cùm liberet; & ſervos qui ſibi jubenti quævis miniſteria obirent: ita Jeſum univerſæ rerum naturæ imperantem, poſſe Angelos mittere morbum ſervi ſui curaturos, & facturos quidquid juberet. Hæc verba, juſſu & nomine Centurionis prolata, cùm audiſſet Jeſus, miratus eſt eximiam opinionem, quam de divina potentia ſibi collata conceperat; &, coram ſequente multitudine, negavit hactenus Judæum ullum ſibi occurriſſe; qui de divina potentia tam magnificè ſentiret. Tum adjecit, quemadmodum Centurio Romanus ſibi crediderat, & beneficiorum Regni Cœleſtis particeps eſſe cœperat, ita ut Judæus nullus ei poſſet conferri: ſic fore ut multi Ethnici, ex quovis terrarum tractu, ſibi pariter crederent, atque in Regno Cœleſti exæquarentur felicitate cum conditoribus Judææ Gentis Abramo, Iſaaco & Jacobo; dum multi Judæi, quibus primis id Regnum, ſingulari Dei benigni-

tate,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS

Cap. VIII.

12. Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

13. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ· Ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι. Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

☞

Cap. XI.

2. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

3. Εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

☞

LUCAS

Cap. VII.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

☞ 11. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς, ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν· καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ, καὶ ὄχλος πολύς.

12. Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ, ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν αὐτῇ.

13. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ· Μὴ κλαῖε.

14. Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, (οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν) καὶ εἶπε· Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.

15. Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν· καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

16. Ἔλαβε δὲ φόβος ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν, λέγοντες· Ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

17. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

18. Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης

19. Ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, λέγων· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

☞ 20. Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον· Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων· Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

---

tate, nuntiatum foret, ut ſi vellent cives ejus fierent, ejus felicitate prorſus excident. His dictis, Jeſus juſſit amicos Centurionis domum ad eum redire; nam ſe rationem habere fidei Centurionis, & velle ſervum ſanari. Illi ergo domum redierunt & compererunt ſervum curatum fuiſſe eodem tempore, quo eum curatum iri dixerat Jeſus.

Poſtero die, profectus eſt Naïmos, quæ eſt alia urbs Galilææ, unáque cum eo & Diſcipuli ſat multi & ingens aliorum hominum multitudo. Cùm autem oppidum ingreſſurus eſſet, ecce verò ex porta efferebatur cadaver ſepeliendum. Fuerat autem filius unicus mulieris viduæ, cujus funus proſequebatur magna pars oppidanorum. Videns tunc Jeſus mulierem mœrore confectam, ejus miſertus eſt, eámque vetuit flere. Tum accedens ad loculum eum attigit, conſiſtentibus iis qui eum efferebant, juſſitque, clarâ voce, adoleſcentem expergiſci. E veſtigio is qui mortuus fuerat, & jacuerat in loculo, erecto corpore ſedit, & cœpit loqui. Ita adoleſcens è morte excitatus à Jeſu matri ſuæ reſtitutus eſt. Quo conſpecto, religioſo metu omnes ſunt perculſi, Deúmque laudarunt, quòd tantum Prophetam ad ſe miſiſſet, & populi, quem olim elegerat, curam etiamnum ſe gerere tanto portento, aliiſque multis, oſtendiſſet. Hujus autem miraculi, quo implebatur quod Jeſus promiſerat brevi vocem ſuam à mortuis auditum iri, fama ſparſa eſt per univerſam Judæam & per vicinos omnes tractus.

MATTHÆUS. | MARCUS. | LUCAS. | JOANNES.

Matthæus — Cap. VIII.

12. filii autem Regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

13. Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora. ☞

Matthæus — Cap. XI.

2. Joannes autem, cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis:

3. Ait illi, Tu es, qui venturus es, an alium exſpectamus? ☞

Lucas — Cap. VII.

10. Et reverſi, qui miſſi fuerant, domum invenerunt ſervum, qui languerat, ſanum.

☞ 11. Et factum eſt deinceps, ibat in civitatem, quæ vocatur Naïm, & ibant cum eo diſcipuli ejus, & turba copioſa.

12. Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ, & hæc vidua erat; & turba civitatis multa cum illa.

13. Quam cùm vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere.

14. Et acceſſit & tetigit loculum. Hi autem qui portabant ſteterunt. Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge.

15. Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri ſuæ.

16. Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes: Quia Propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia Deus viſitavit plebem ſuam.

17. Et exiit hic ſermo in univerſam Judæam de eo, & in omnem circa regionem.

18. Et nuntiaverunt Joanni diſcipuli ejus de omnibus his,

19. & convocavit duos de diſcipulis ſuis Joannes, & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium exſpectamus?

☞ 20. Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixerunt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium exſpectamus?

Caput XXIV.

Mittit Joannes è carcere duos diſcipulos ad Jeſum, qui quærerent quis eſſet; quibus Jeſus non verbis, ſed rebus ipſis ſe Meſſiam eſſe oſtendit; tum incredulos Judæos caſtigat, & omnes ad ſuſcipiendam diſciplinam ſuam invitat.

Joanni Baptiſtæ, qui, ut diximus, Machærunte carcere detinebatur, nuntiarunt diſcipuli quæ docebantur & quæ miracula edebantur à Jeſu; quem cùm ille divinitus Meſſiam eſſe accepiſſet, mirabatur ab eo majorem mutationem in Republica Populi Judæi non fieri, cùm jam ante annum munus ſuum ingreſſus eſſet. Itaque vocatos ad ſe duos diſcipulos miſit ad Jeſum, cum nomine ſuo conventuros & quæſituros annon eſſet venturus ille, (Regem non dicebat, ne fortè nimis apertè loquendo Romanos, aut etiam Judæos incredulos in eum concitaret) an verò alius eſſet exſpectandus? Illi ſtatim Magiſtro parentes, ad Jeſum venerunt, atque ei mandata ſua expoſuerunt.

R 2 Con-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XI.

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε·

5. Τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται·

6. Καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7. Τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

8. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδού, οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν.

9. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

10. Οὗτος γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται· Ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

11. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων ☞ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστι.

12. Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. ☜

LUCAS. Cap. VII.

21. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν· καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

23. Καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

24. Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου· Τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

25. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδού, οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.

26. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναί λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

27. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται· Ἰδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

28. Λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ☞ προφήτης Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι. ☜

Contigit autem Jeſum, eo ipſo tempore quo eum convenerunt Joannis diſcipuli, nuntiare Evangelium, valetudinem reſtituere variis ægris, expellere Cacodæmonas corporibus hominum, & viſum reddere multis cæcis.

Reſpondit itaque diſcipulis Joannis, in hanc ſententiam: Redite ad Magiſtrum, eique dicite vos nullum à me accepiſſe peculiare reſponſum, ſed juſſos tantùm ei renuntiare quæ vidiſtis agentem & aliis de rebus dicentem audiviſtis. Cæci autem, ut videtis, per me recuperant uſum oculorum, claudi pedum, leproſi purgantur, ſurdi audiunt, mortui excitantur, & pauperibus Regni Cœleſtis leges ac præmia nuntiantur. Adjecit & beatos fore omnes, qui minimè à ſe alienarentur, quæcumque eſſet ejus externa ſpecies. Quibus verbis innuebat malè facturum Joannem, ſi minùs bene de ipſo ſentire inciperet, quòd ea non præſtaret, quæ vulgò Judæi à Meſſia exſpectabant. Clarius nihil repoſuit, quia ſatius erat ex iis quæ faciebat à Joanne colligi eum reverâ eſſe Meſſiam, quàm ex aperta ejus profeſſione; quæ nec ullam vim addidiſſet argumento ex ejus doctrina ac miraculis ducto, & potuiſſet excitare concurſum Judæorum res novas cupientium; quippe qui jugum Romanorum iniquo animo ferebant, & ſperabant Meſſiam fore terreſtrem Regem, qui eos ab eorum tyrannide liberaturus eſſet.

Cùm verò abiiſſent Joannis Diſcipuli, cœpit Jeſus de eo ad multitudinem verba facere, &, quamobrem, inquit, tantâ cupiditate iviſtis in deſerta loca, in quibus verſabatur Joannes, priuſquàm in carcerem conjiceretur? An calamos vento agitatos illic viſebatis, an verò Joan-

MATTHÆUS.

Cap. XI.

4. Et reſpondens Jeſus ait illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audiſtis, & vidiſtis:

5. Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur:

6. & beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me.

7. Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dicere ad turbas de Joanne: Quid exiſtis in deſertum videre? Arundinem vento agitatam?

8. Sed quid exiſtis videre? Hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.

9. Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & pluſquam Prophetam.

10. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

11. Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum major

☞ Joanne Baptiſta, qui autem minor eſt in Regno cœlorum, major eſt illo.

12. A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque nunc, Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

MARCUS.

LUCAS.

Cap. VII.

21. In ipſa autem hora multos curavit à languoribus & plagis, & Spiritibus malis, & cæcis multis donavit viſum:

22. & reſpondens, dixit illis: Euntes renunciate Joanni quæ audiſtis, & vidiſtis:

quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur:

23. & beatus eſt quicumque non fuerit ſcandalizatus in me.

24. Et, cùm diſceſſiſſent nuntii Joannis, cœpit de Joanne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre, arundinem vento agitatam?

25. Sed quid exiſtis videre, hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce, qui in veſte pretioſa ſunt & deliciis, in domibus Regum ſunt.

26. Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Utique dico vobis, & pluſquam Prophetam.

27. Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

28. Dico enim vobis: Major inter natos mulierum

☞ Propheta

Joanne Baptiſta nemo eſt: qui autem minor eſt in Regno Dei, major eſt illo.

JOANNES.

Joannem? Hunc ſine dubio. Verùm in Joanne quid dignum cónſpectu quærebatis? An quòd, ut magni Regis amicus, ſplendidis veſtibus indutus eſſet? Atqui pauper erat ejus cultus, & in regiis Herodis ac Philippi poteratis videre ſat multos homines ejuſmodi indumentis conſpicuos. Quibus verbis obſcurius ſignificabat Jeſus regnum Meſſiæ non fore ſimile orbis terrarum regnis; quandoquidem ejus prænuntius Joannes nulla in re referebat ſplendorem purpuratorum Tetrarchæ Galilææ, aut Trachonitidis. Tum pergebat hac aut ſimili ſententiâ: Quid ergo voluiſtis videre in ſolitudinibus, in quibus vitam agebat Joannes? Nimirum, Prophetam, ut putabatis; aut, ut ego exiſtimo, virum majorem Propheta. Is enim eſt, de quo dixit Deus apud Malachiam: *Ecce mitto Angelum meum, & parabit viam ante me.* (C. III. 1.) Scitote autem majorem quidem Prophetam, apud homines, non fuiſſe Joanne Baptiſta, cùm clariùs quàm ceteri omnes Meſſiam noverit, legéſque ejus Regni inſtantis promulgare cœperit, antea fermè ignotas; at minimum eorum, qui in Eccleſiam meam ingredientur poſthac, ea in re ſuperiorem illo futurum. A tempore quo Joannes Baptiſta vos ad ſanctiorem vitam vocare cœpit, Regnum Cœleſte Meſſiæ eſt veluti præreptum aliis, ab iis quos vulgò Judæi pro raptoribus habent ac violentis hominibus; publicanis, nimirum, aliáque ejuſdem generis turba, quæ baptiſmum & Joannis & meum cupidè ſuſcepit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XI.

13. Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν.

14. Καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

15. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

16. Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην;

ὁμοία ἐστὶ παιδαρίοις ἐν ἀγοραῖς καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν.

17. Καὶ λέγουσιν· Ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

18. Ἦλθε γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων, μήτε πίνων· καὶ λέγουσι· Δαιμόνιον ἔχει.

19. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων· καὶ λέγουσιν· Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.

καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

20. Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.

21. Οὐαί σοι Χοραζίν, οὐαί σοι Βηθσαϊδάν, ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.

22. Πλὴν λέγω ὑμῖν· Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

LUCAS. Cap. VII.

29. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι, ἐδικαίωσαν τὸν Θεὸν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου.

30. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ᾽ αὐτοῦ.

31. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος· Τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;

32. Ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν· Ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.

33. Ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων· καὶ λέγετε· Δαιμόνιον ἔχει.

34. Ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων· καὶ λέγετε· Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.

35. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

Lex enim & Prophetæ uſque ad tempora Joannis viguerunt, nec quidquam melius notum erat, quàm eorum præcepta ac vaticinia; ſed ex quo Joannes cœpit miniſterio ſuo fungi, Regni cœleſtis meliores Leges & majora præmia non ſatis nota vulgò innoteſcere cœperunt. Ille autem eſt, ſi mihi credere velitis, Elias ille qui ex prophetia Malachiæ (C. IV, 5.) venturus erat, *ante magnum ac terrificum diem Domini.* Quiſquis ſalutis ſuæ ſtudioſus quæcumque ad eam faciunt ſibi expendenda eſſe putat, hæc mea dicta in animum demittat, atque ex iis colligat quæ nunc clariùs à me dici neceſſe non eſt. Maxima multitudo ex plebe, atque ipſi publicani Deum juſtum eſſe agnoverunt, ſéque juſtitiam ejus vitiis ſuis provocaſſe faſſi ſunt, cùm baptiſmum pœnitentiæ à Joanne ſuſceperunt. At Phariſæi & Legis periti fermè omnes, qui doctiores ac ſanctiores aliis videri volunt, conſilium Dei, eos ad ſaniorem mentem vocantis, ut participes eos faceret bonorum cœleſtium Regni Meſſiæ, irritum, ſuperbiâ ac contumaciâ ſuâ fecerunt; nec voluerunt à Joanne ablui, ne peccata ſua confiterentur.

Hæc cùm ita ſint, nulli rei aptiùs comparare queam id quod fit ab hac eorum hominum ætate, quàm puerorum luſui, qui in plateis ſibi viciſſim exprobrant, ſe fruſtra tibiâ ceciniſſe, cùm alii non ſaltaverint; ſe fruſtra lugentium more planxiſſe, cùm alii non fleverint. Nam quocumque modo Deus eos aggreſſus ſit, permoveri non potuerunt ut, vitiis ſuis intellectis, ad meliorem frugem redirent. Joannes Baptiſta, qui primùm ad eos miſſus eſt à Deo, duriſſimam vitam in ſolitudinibus egit, cùm neque panem, neque vinum attingeret;

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XI.

13. Omnes enim Prophetæ & lex, uſque ad Joannem, prophetaverunt.
14. Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Elias, qui venturus eſt.
15. Qui habet aures audiendi, audiat.

16. Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in foro, qui clamantes coæqualibus,
17. dicunt: Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non planxiſtis.
18. Venit enim Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet.

19. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, Publicanorum & peccatorum amicus. Et juſtificata eſt ſapientia à filiis.
20. Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus, quia non egiſſent pœnitentiam.
21. Væ tibi, Corozaïn, væ tibi, Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.
22. Verumtamen dico vobis: Tyro & Sidoni remiſſiùs erit in die judicii, quàm vobis.

LUCAS. Cap. VII.

29. Et omnis populus audiens & Publicani, juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Joannis.
30. Pharisæi autem, & Legiſperiti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.
31. Ait autem Dominus: Cui ergo ſimiles dicam homines generationis hujus, & cui ſimiles ſunt?
32. Similes ſunt pueris ſedentibus ad invicem, & dicentibus. Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non ploraſtis.
33. Venit enim Joannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis. Dæmonium habet.
34. Venit Filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus Publicanorum, & peccatorum.
35. Et juſtificata eſt ſapientia ab filiis ſuis omnibus

---

ex quo vivendi inſtituto colligere potuerunt hominem, miſſis omnibus terreſtribus commodis, de exſequendis iis, quæ ſibi in mandatis à Deo data fuerant, anxium dumtaxat fuiſſe. At dixerunt eum à Cacodæmone agi, quo fiebat ut auſteram illam vitam in deſertis locis ageret, potiùſquàm Sacerdotalibus muniis defungeretur, & commodis frueretur. Ego verò, qui externâ ſpecie à vulgo hominum minimè diſcriminari volui; quia iiſdem cibis, eodémque potu utor, ac plerique, nec vulgi vito conſortia, ut plures ad virtutem revocem; dictitor ab illis eſſe homo edax ac vinoſus, publicanorum, ac improborum amicus. Sed quicumque verè ſapiunt ii facillimè intelligunt ſapientiam divinam, in utraque illa vitæ ratione, cùm Joannis, tum mea, ſummopere elucere.

Tum cœpit Jeſus caſtigare urbes, in quibus, aut in quarum agro pleraque ſua miracula ediderat; quòd earum cives ad mores emendandos iis adduci non potuiſſent. Graves pœnas, inquiebat, vobis contraxiſtis, ô Chorazinenſes & Bethſaidenſes, ſi enim Tyrii & Sidonii, populi Idololatriæ deditiſſimi vidiſſent miracula, quæ ego apud vos edidi, dudum ſaccis induti & cineribus conſperſi juſtitiam divinam deprecati eſſent, atque ad ſaniorem mentem rediiſſent; cùm vos, Judæi licèt, iis minimè commoti fueritis, nec ſanctitatis ſtudioſiores ſitis, quàm antea. Itaque quamquam Idololatræ illi ſunt, vos verò Deum verum colitis; attamen die judicii minores pœnas dabunt, quàm vos.

Vos

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XI.		CAP. VII.	

MATTHÆUS. Cap. XI.

23. Καὶ σὺ Καπερναοὺμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ· ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοὶ, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24. Πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί.

25. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.

26. Ναὶ ὁ πατὴρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

27. Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

28. Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

29. Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν·

30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. ☞

LUCAS. Cap. VII.

☞ 36. Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου, ἀνεκλίθη.

37. Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου·

38. Καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω, κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι· καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ,

---

Vos autem Capernaümenſes, qui, commoratione meâ apud vos, miraculíſque intra mœnia veſtra editis, beati judicati eſtis, contumaciâ veſtrâ in miſerrimam ſortem deprimemini. Si enim Sodomenſes ea conſpexiſſent miracula, quorum vos teſtes fuiſtis, illorum urbs etiamnum ſtaret; morum enim mutatione, divinam juſtitiam flexiſſent. Proinde, tametſi conſcelerati homines fuerunt, tamen minore ſupplicio, quàm vos, afficientur. Cùm hæc dixiſſet Jeſus, ſubitò ad Patrem Cœleſtem conversâ oratione, gratias, inquit, tibi ago, Pater, & ſummam tuam ſapientiam agnoſco; quòd ita Evangelium tuum proponi Judæis curaveris, ut quamvis ab iis qui eruditionis & prudentiæ famâ inſignes ſunt repudietur; attamen admittatur ab hominibus minimè callidis, qui ſolent aliorum ductum ſequi. Ita tibi, Pater, ſapientiſſimis de rationibus, quamvis vulgò ignotis, viſum eſt. Deinde auditores iterum alloquens, quæcumque, inquit, vos doceo ea accepi à Patre Cœleſti; nec quiſquam nunc novit quid facturus ac paſſurus ſim, præter Patrem; uti nec ullus mortalium perſpectum habet ejus conſilium, niſi Filius, & ii quibus Filius id aperire voluerit. Diſciplinam meam amplectimini, quicumque feſſi eſtis, ob tot itinera, quæ Lege vobis impoſita ſunt Jeroſolimam facienda, & qui onere moleſtiſſimarum cærimoniarum preſſi gemitis; vóſque ſublevabo. Præceptorum meorum obſervationem ſuſcipite, & intelligetis me multùm abeſſe à ferocitate atque ſuperbia Sacerdotum; cùm humillimos quoſque ſuſcipiam, non minùs ac alios, neque quidquam à vobis poſtulem, præter bonos mores. In hiſce demum inſtitutis placidè adquieſcere animus veſter poterit, ac

ſecurus

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XI.		CAP. VII.	
23. Et tu, Capharnaüm, numquid uſque in cœlum exaltaberis? Uſque in infernum deſcendes, quia, ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſque in hanc diem. 24. Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſiùs erit in die judicii, quàm tibi. 25. In illo tempore, reſpondens Jeſus dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. 26. Ita Pater: quoniam ſic fuit placitum ante te. 27. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo novit Filium, niſi Pater: neque Patrem quis novit, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare. 28. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. 29. Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: & invenietis requiem animabus veſtris: 30. jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve. ✿		✿ 36. Rogabat autem, illum quidam de Phariſæis, ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit. 37. Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quòd accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti: 38. & ſtans retrò ſecus pedes ejus, lacrimis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.	

ſecurus eſſe, non in Judaïcis ritibus, quorum obſervatio ſuperbè à vobis exigitur. Adſueti enim iis quæ à vobis poſtulo fatebimini me nihil vobis imponere, niſi utilitatis veſtræ causâ, & præcepta mea nihil habere grave aut moleſtum.

CAPUT XXV.

Jeſus convivatur, apud quemdam Phariſæum, ubi pedes ejus inter convivandum unguntur à muliere, quæ parum pudicam vitam egerat. Sermones hac de re.

QUAMVIS plerique Phariſæi Jeſu eſſent infenſi, nonnulli tamen humaniùs cum eo agebant, inter quos fuit Simon quidam, qui eum ad convivium aliquando vocavit, ad quod ivit Jeſus, & in quo res digna memoratu contigit. Cùm enim ille domum ingreſſus jam accumberet unà cum aliis convivis, mulier quædam, quæ impudicam antea vitam in ea urbe egerat, ſed doctrinâ Jeſu ad ſanctiores mores adducta fuerat, hoc audito, ſumſit ſecum vaſculum unguento plenum, domùmque Phariſæi & triclinium ipſum, in quo convivabantur, ingreſſa eſt. Tum ſtans à tergo Jeſu, ad ejus pedes, cœpit tam ubertim flere, ut eos lacrimis madefaceret. Dein eos comâ abſterſit, atque oſculata, unguento oblevit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. CAP. VII.

39. Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων· Οὗτος, εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ· ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι.

40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν· Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. Ὁ δέ φησι· Διδάσκαλε, εἰπέ.

41. Δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.

42. Μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. Τίς οὖν αὐτῶν, εἰπὲ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;

43. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων, εἶπεν· Ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ὀρθῶς ἔκρινας.

44. Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ Σίμωνι ἔφη· Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα, εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε.

45. Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ, ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.

46. Ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας.

47. Οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί· ὅτι ἠγάπησε πολύ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.

48. Εἶπε δὲ αὐτῇ· Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.

49. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς· Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;

50. Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα· Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

Quòd cùm animadverteret Phariſæus, qui Jeſum vocaverat; apud ſe reputabat eum, ſi Propheta eſſet, intellecturum mulierem illam parum pudicam eſſe; nec paſſurum ſe ab ea attingi, atque inungi, ne quis inde anſam caperet malè de eo judicandi. Quam ejus cogitationem animadvertens Jeſus, hominem ita aggreſſus eſt; Simon, inquit, eſt quod abs te quæram. Simon verò paratum ſe eſſe ad reſpondendum oſtendit. Tum Jeſus, erant, inquit, viro cuidam duo debitores; quorum uni mutua dederat denaria quingenta, alteri verò quinquaginta. Ambobus autem, cùm ſolvendo non eſſent, remiſit debitum. Quæro nunc abs te, uter debitor majorem gratiam habebit creditori, & majore amore ejus beneficium remunerabitur? At Simon, exiſtimo, inquit, eum fore gratiore animo & amantiore erga benefactorem, cui majus debitum fuerit remiſſum. Certè ita ejus officii ratio flagitat.

Probavit Jeſus hoc ejus judicium, & oculis ad mulierem converſis, vidéſne, inquit, hanc mulierem? In ea exemplum ejus quod dixiſti ſpectare licet. Tu quòd nullo magno beneficio te mihi obligatum eſſe putares, non aliter excepiſti, quàm ſolent excipi homines è vulgo, ab iis qui non multùm, aut nihil ſe debere iis exiſtimant; at illa, quæ ſe putat ingens beneficium à me accepiſſe, quòd ſit ad pudiciorem vitam à me adducta, maxima mihi præbuit grati

MATTHÆUS	MARCUS	LUCAS	JOANNES

LUCAS. Cap. VII.

39. Videns autem Phariſæus, qui vocaverat eum, ait intra ſe dicens: Hic, ſi eſſet Propheta, ſciret utique quæ & qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.

40. Et reſpondens Jeſus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait. Magiſter, dic.

41. Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta:

42. non habentibus illis unde redderent, donavit utriſque: quis ergo eum plus diliget?

43. Reſpondens Simon dixit · Æſtimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei: Rectè judicaſti.

44. Et, converſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lacrimis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

45. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem, ex quo intravi, non ceſſavit oſculari pedes meos.

46. Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

47. Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Cui autem minus dimittitur, minùs diligit.

48. Dixit autem ad illam: Remittuntur tibi peccata.

49. Et cœperunt, qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?

50. Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſalvam fecit: vade in pace.

---

ti animi argumenta. Ingreſſo enim domum tuam, aquam non obtuliſti quâ, pro more, pedes abluerem; hæc verò ſuis lacrimis eos abluit, & comâ ſuâ abſterſit. Tu advenientis os nullo oſculo excepiſti; illa verò, ex quo hîc ſum, non deſiit pedes meos oſculari. Vulgare olivum, quo caput meum ungerem, non præbuiſti; hæc verò unguento pedes meos inunxit. Quia accepit à me pœnitenti ſibi ignoſci multa peccata, ideò ſummum amorem mihi teſtificata eſt; qui verò paucorum aut leviorum dumtaxat ſe veniam eſſe conſequutum cenſet, is tanti amoris indicia minimè præbuit.

Hinc liquebat cur Jeſus paſſus eſſet à muliere olim impudica ſibi pedes ablui, atque inungi; quòd, nimirum, ex pia animi affectione profecta eſſent quæ fecerat. Propter quam, adjecit etiam Chriſtus ei præterita peccata remitti. Quod cùm audiviſſent convivæ, apud animum ſuum quærebant, quo jure Jeſus poſſet peccatis ignoſcere, quod eis videbatur ad ſolum Deum pertinere. Quæ eorum cogitationes cùm minimè laterent Jeſu, converſus tamen ad mulierem, eam hiſce verbis dimiſit: Fiducia, quæ tibi in me fuit, ut à Deo miſſo, tibi ſaluti fuit. Abito felicitatis tuæ ſecura.

MATTHÆUS.	MARCUS	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS.

CAP. VIII.

1. ΚΑὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ,

2. Καὶ γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ᾽ ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει,

3. Καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου, καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

MATTHÆUS.

CAP. XII.

22. Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν.

23. Καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον· Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαβίδ;

24. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες, εἶπον·

Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.

25. Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς·

Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ᾽ ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ᾽ ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται.

26. Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

27. Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; Διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.

MARCUS.

CAP. III.

22. Καὶ οἱ Γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον·

Ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

23. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτούς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς· Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν;

24. Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη.

25. Καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ᾽ ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη.

26. Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ᾽ ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει.

CAPUT XXVI.

Prædicatio Evangelii, & miracula Chriſti defenſa contra calumnias Phariſæorum. Aliis ejuſdem generis negat Chriſtus miraculum, præter reſurrectionem ſuam, contumaciámque exprobrat. Docet quos conſanguineorum loco habeat.

JESUS poſtea perrexit, ut ſolebat, oppidatim & vicatim, per Judæam, nuntiare Evangelium; perpetuóſque comites poſtea habuit duodecim nuper à ſe electos Apoſtolos. Quin & mulieres, cùm aliæ, tum etiam nonnullæ, è quibus Cacodæmonia ejecerat, vel quarum morbos curaverat, eum quocumque iret ſequebantur. Inter eas eminebant Maria, cui cognomen erat Magdalenæ, ex qua ſeptem Cacodæmonas ejecerat Jeſus; tum etiam Joanna, uxor Chuzæ Miniſtri Herodis Antipæ Tetrarchæ Galilææ; Suſannáque & aliæ plures, quarum nomina non commemorabo. Hæ Jeſu & ejus Diſcipulis, nuntiando Evangelio unà cum illo occupatis, neceſſaria ex ſuis facultatibus ſuppeditabant.

Cùm ergo Judæam peragraret, ut omnibus patefaceret Evangelium, oblatus eſt illi vir à Cacodæmone ita infeſſus, ut Cacodæmon ei oculorum & linguæ uſum eriperet. Quem ille illico

MATTHÆUS.

C A P. XII.

22. Tunc oblatus eſt ei Dæmonium habens, Cæcus, & mutus, & curavit eum, ita ut loqueretur, & videret.

23. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant: Numquid hic eſt filius David?

24. Phariſæi autem audientes dixerunt:

Hic non ejicit Dæmones, niſi in Beelzebub Principe Dæmoniorum.

25. Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis:

Omne Regnum diviſum contra ſe deſolabitur: & omnis civitas, vel domus diviſa contra ſe, non ſtabit.

26. Et ſi Satanas Satanam ejicit, adverſùs ſe diviſus eſt: quomodo ergo ſtabit Regnum ejus?

27. Et ſi ego in Beelzebub ejicio Dæmones, filii veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi judices veſtri erunt.

MARCUS.

C A P. III.

22. Et Scribæ, qui ab Jeroſolymis deſcenderant, dicebant:

Quoniam Beelzebub habet, & quia in Principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia.

23. Et, convocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo poteſt Satanas Satanam ejicere?

24. Et, ſi Regnum in ſe dividatur, non poteſt Regnum illud ſtare.

26. Et, ſi Satanas conſurrexerit in ſemetipſum, & diſpertitus eſt, non poterit ſtare, ſed finem habet.

LUCAS.

C A P. VIII.

1. ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per civitates & caſtella, prædicans & evangelizans Regnum Dei; & duodecim cum illo,

2. Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à Spiritibus malignis, & infirmitatibus: Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem Dæmonia exierant,

3. & Joanna uxor Chuſæ, procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

JOANNES.

---

illico ſic curavit, ut vir ille videret & loqueretur, quemadmodum antea. Id miraculum cùm multitudo, quæ aderat, miraretur; proptereáque ſuſpicaretur Jeſum eſſe Regem illum, ex Davidis proſapia oriundum, quem exſpectabant Judæi; Phariſæi nonnulli & Legis periti, qui Jeroſolimâ venerant; cœperunt dicere Jeſum, non poteſtate à Deo acceptâ, ſed à Cacodæmonum principe Beelzebule, ejicere Cacodæmonas; quippe qui ab ipſo illo Cacodæmone obſideretur, cujus auctoritate utebatur.

Quam calumniam cùm intellexiſſet Jeſus ab iis ſpargi, quamvis eorum verba non audiviſſet, eam confutavit hiſce ſimilitudinibus, quibus oſtendit non poſſe imperium Cacodæmonum ab ipſo Cacodæmonum principe, everti. Si regnum, inquit, ſi urbs, ſi domus factionibus & diſſidiis ſcindantur; regnum illud, illa urbs, aut illa domus diu incolumia eſſe non poſſunt. Similiter ſi Cacodæmones inter ſe diſſentire incipiant, actum eſt de illis, diu nocere hominibus non poterunt; quod tamen concedere nolitis.

Dicitis me auctoritate Beelzebulis ejicere Cacodæmonas, nec ejus veſtræ calumniæ ullam rationem profertis. Quòd ſi quis eodem modo calumnietur diſcipulos veſtros, qui Cacodæmonas etiam à ſe ejici aiunt, nullo argumento ejus rei edito, an jure iis detrahi exiſtimabitis? Quod pro ſe ejuſmodi calumniatoribus reſpondebunt, id quaſi pro me dictum accipite, & ſcitote vos eorum reſponſo damnatum iri.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XII.

28. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ·

29. Ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει;

30. Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι. καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

31. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν· Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις·

32. Καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

☞

33. Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν. ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

34. Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν, πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.

35. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά.

36. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

37. Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

MARCUS. Cap. III.

27. Οὐ δύναται οὐδεὶς τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ. καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

☞

28. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν.

☞

29. Ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως.

30. Ὅτι ἔλεγον Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

Si verò ſpiritu divino ex hominum corporibus fugo Dæmonia, nec poſſit hoc negari; profectò à me verè Regnum Dei nuntiari apud vos, negare nemo queat.

Poteſtne quiſquam impunè ingredi domum viri fortis, & ejus ſupellectilia, eo præſente ac ſpectante, diripere; niſi antea virum illum fortem vinxerit, aut quodam alio modo impediat ne poſſit ſe & ſua tueri? Tunc certè impunè diripitur viri ſtrenui domus, cùm vinctus, aut aliâ ratione impeditus ſua ſervare non poteſt. Sic & ego Cacodæmonum imperium veluti diripio ac vaſto, iis ex corporibus hominum, quæ inſederant, ejectis. An neſcitis quid ſoleat proverbio dici: *Qui non eſt mecum contra me eſt, qui non colligit mecum ſpargit*; quo ſignificantur ii, qui neutrarum partium ſunt, ſæpe haberi adverſariorum loco? Quod cùm ita ſit, quo jure ſuſpicari poſſetis me Cacodæmonum imperio favere; qui non tantùm non ſum merus ſpectator malorum quibus homines vexant, ſed malos illos ſpiritus dictis & factis oppugno?

Cùm ergo liqueat me Regni Dei fines, non Cacodæmonum, ampliare, ſcitote vos capita veſtra ſcelere omnium maximò obſtrinxiſſe; cùm miracula mea, quaſi à Cacodæmone profecta calumniati eſtis. Quodvis enim peccatum, & quævis impia dicta hominibus pœnitentibus remittuntur à Deo; ſed calumniæ contra miracula, à me ope Spiritûs divini facta, numquam venia concedetur iis qui ea ſpectaverint; quòd ejuſmodi homines ad eam devenerint nequitiam, ut vix ac ne vix quidem ad ſaniorem mentem umquam redeant. Qui mihi ignoto detraxerit, quòd ignoret rationes, ex quibus liquet me à Deo eſſe miſſum; is ſi, iis cogni-

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XII.

28. Si autem ego in ſpiritu Dei ejicio Dæmones, igitur pervenit in vos Regnum Dei.

29. Aut quumodo poteſt quiſquam intrare in domum Fortis, & vaſa ejus diripere: niſi priùs alligaverit Fortem? & tunc domum illius diripiet.

30. Qui non eſt mecum, contra me eſt: &, qui non congregat mecum, ſpargit.

31. Ideò dico vobis, Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: Spiritûs autem blaſphemia non remittetur.

32. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, ueque in futuro.

33. Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum: aut facite arborem malam, & fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu arbor aguoſcitur.

34. Progenies viperarum, qoomodo poteſtis bona loqui, cum ſitis mali; ex abundantia enim cordis os loquitur?

35. Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.

36. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod loquuti fuerint homiues, reddent rationem de eo iu die judicii.

37. Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

MARCUS. Cap. III.

27. Nemo poteſt vaſa Fortis, ingreſſus in domum, diripere, niſi priùs Fortem alliget, & tunc domum ejus diripiet.

28. Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemaverint.

29. Qui autem blaſphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.

30. Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.

---

tis, reſipiſcat, veniam conſequi poterit. At ſi quis conſpectis miraculis, Spiritûs divini potentiâ peractis, ea ſpreverit, nullâ aliâ re ad pœnitentiam agendam adduci poterit, nec proinde ullam erga ſe umquam Dei miſericordiam experietur. Quæ à Jeſu dicta ſunt, quia Legis periti & Phariſæi calumniati fuerant ejus miracula, quaſi poteſtate à Cacodæmone acceptâ peracta.

Tum perrexit eos alloqui, in hanc ſententiam: Aut ex bono fructu judicate arborem eſſe bonam; aut, ſi à vobis cenſeatur mala, oſtendite fructum ejus eſſe malum. Nam ex fructu demum arbor dignoſcitur. Si homines ad virtutem dumtaxat adhorter, hinc colligite ea quæ facio ab animo virtutis ſtudioſo proficiſci; aut ſi malo animo ea fieri à me cenſetis, oſtendere vos par eſt mali quidpiam eſſe in iis quæ doceo. Verùm, ô homines, venenatis ſerpentibus nequaquam meliores, dum in nequitia veſtra perſeveratis, meliùs loqui non poteſtis. Cùm enim animus nequitiâ veluti exundat, ex ore erumpunt ejuſmodi ſermones. Vir bonus, ex animo virtutibus exornato, nonniſi virtuti conſentanea verba emittit. Sed pravus ex vitiorum theſauro, quem inquinato animo tegit, nonniſi prava profert. At vos moneo omnium inanium verborum, quibus homines alios nituntur à virtute avocare, graviſſimas pœnas eos die judicii daturos. Si enim aliud nihil eſſet, ex ſermonibus veſtris facile conſtaret bonine ſitis, an mali.

Hæc

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XII.			
38. Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες· Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.			
39. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.			
40. Ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς, τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.			
41. Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν. ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.			
42. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν. ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Σολομῶντος ὧδε.			
43. Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει·			
44. Τότε λέγει· Ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου. ὅθεν ἐξῆλθον. Καὶ ἐλθὸν, εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον, καὶ κεκοσμημένον.			
45. Τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.	CAP. III.	CAP. VIII.	
46. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ, ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ	31. Ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· καὶ ἔξω ἑστῶτες	19. Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,	
εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.	ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν, φωνοῦντες αὐτόν.		

Hæc cùm dixiſſet Jeſus, nonnulli Legis periti & Phariſæi, non amore veri ducti, ſed tantùm tentandi ejus gratiâ, dixerunt ſe cupere videre miraculum quodpiam ab eo edi. Jeſus verò, qui negare non ſolebat miracula indigentibus, & pio animo petentibus, prava, inquit, ætas, & aliena, quidquid ſimulet, à vero Dei cultu, poſcit à me miraculum, quaſi nulla antehac feciſſem. Verùm nullum accipiet à me, quo ad fidem mihi habendam tutiùs ac certiùs adduci queat; quàm miraculum ſimile ei, quod contigit Jonæ Prophetæ. Quemadmodum enim Jonas per triduum manſit in ſtomacho Ceti, à quo deglutitus fuerat, atque inde incolumis egreſſus eſt: ita & ego per triduum in ſepulcro jacebo, deinde reſurgam. Die judicii, huic contumaci ætati objicietur exemplum Ninivitarum, qui unà reſurgent, quo fiet ut damnetur. Jonæ enim Prophetæ eos ad meliores mores vocanti crediderunt, ac pœnitentiam egerunt; at hodierni Judæi minimè afficiuntur factis aut dictis ejus, qui Jonâ multò major eſt. Iis objicietur etiam exemplum Reginæ Sabæorum, quo fiet ut meritò damnentur; cùm ex ultima Arabia venerit in Judæam, ut Salomonis ſapientes ſermones audiret, & quibus, non ſine admiratione, auditis, in regnum ſuum rediit; hodierni verò Judæi, apud ſe eum habentes qui ſapientiâ Salomone multò ſuperior eſt, ejus ſermones ſpernant. At audiant quæ futura ſit ſors ſua, ſi contumaces eſſe pergant. Cùm Cacodæmon eſt è corpore hominis egreſſus, nec poteſt id illico iterum ſubire, vagatur per ſolitudines, quærens locum, in quo requieſcat,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XII.			
38. Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum videre.			
39. Qui reſpondens ait illis: Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum uon dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ.			
40. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti, tribus diebus, & tribus noctibus: ſic erit Filius hominis in corde terræ, tribus diebus, & tribus noctibus.			
41. Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Et ecce pluſquam Jonas hic.			
42. Regina Auſtri ſurget in judiciu cum generatione iſta, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis: & ecce pluſquam Salomon hic.			
43. Cùm autem immundus Spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit.			
44. Tunc dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.			
45. Tunc vadit, & adſumit ſeptem alios Spiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ.			
46. Adhuc eo loquente ad turbas,	CAP. III.	CAP. VIII.	
ecce mater ejus & fratres	31. Et veniunt mater ejus & fratres:	16. Venerunt autem ad illum mater & fratres ejus,	
ſtabant foris, quærentes loqui ei.	&, foris ſtantes, miſerunt ad eum, vocantes eum.		

quieſcat, nec ullum invenit, qui ſibi placeat. Tum verò cogitat de redeundo in hominis corpus, quod inſtar domûs habuerat, atque ex quo expulſus fuerat, ſi modò ſibi liceat. Redux ergo ingreſſum tentat, qui ei patet, ſi contigerit hominem diro illo hoſpite antea liberatum, ad meliorem frugem non rediiſſe. Tunc enim ejus corpus eſt Cacodæmoni quod domus diligenter purgata; atque ornata advenienti peregrè hoſpiti eſſe ſolet. Itaque non unus Cacodæmon corpus illud ſubit, ſed & multi alii eo deteriores; quod fit juſto judicio Dei pœnas repetentis ab homine, qui tantùm beneficium in ſe antea collatum ſprevit. Poſterior autem conditio ejus, multò deterior eſt priore, in qua erat, antequàm primùm Cacodæmon ex ejus corpore ejiceretur. Similia contingent hodiernis Judæis, poſtquàm enim omnia fecero, ut vitia ac ſcelera apud eos graſſantia ex eorum gente eliminem; ſi nullam factorum nec dictorum meorum rationem habentes pergant affectibus ſuis indulgere, tum verò Deus eos ipſis tradet, nequioréſque erunt quàm antea, & graviores pœnas ſibi contrahent.

Cùm hanc orationem haberet coram hominum circa ſe ſedentium corona, eò advenerunt mater ejus, & alii cognati, cupientes eum convenire; qua de re per homines circumquaque ſedentes juſſerunt eum moneri, neque enim eorum multitudinem ullâ ratione ſubmovere poterant.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XII.	Cap. III.	Cap. VIII.	
☞	32. Καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν·		
	☞	καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.	
47. Εἶπε δέ τις αὐτῷ· Ἰδού, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.	εἶπον δὲ αὐτῷ· Ἰδού, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ζητοῦσί σε.	20. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων· Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.	
48. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ·	33. Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων·	21. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε πρὸς αὐτούς·	
Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;	Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί μου;	☜	
49. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου.	34. Καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει· Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.		
50. Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς, καὶ ἀδελφὴ, καὶ μήτηρ ἐστί.	35. Ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφή μου καὶ μήτηρ ἐστί.	Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες, ποιοῦντες αὐτόν.	
Cap. XIII.	Cap. IV.		
1. ἘΝ δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας,	☜	☜	
ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.	1. ΚΑὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν·		
2. Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι	καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι		
☞	ἐν τῇ θαλάσσῃ.		
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει.	καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν.		
☞	☞	4. Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ παραβολῆς.	
3. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων ☞	2. Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·	☜	
Ἰδού, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν.	3. Ἀκούετε· Ἰδού, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι.	5. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον αὐτοῦ·	
4. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν	4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν,	καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν,	
☞	☞	καὶ κατεπατήθη,	
καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ, καὶ κατέφαγεν αὐτά·	καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό.	καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό·	
5. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν· καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·	5. Ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν· καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·	6. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, ☜	

Itaque aliquis eorum, qui non procul ab eo ſedebant, monuit eum matrem & cognatos extra circulum ſtantes ipſum velle conventum. Reſpondit verò Jeſus: ſcitote matris mihi & cognatorum loco eſſe, & quorum commodis inſervire debeo, omnes diſcipulos meos, quales ſunt hi qui me nunc audiunt. (Simul circumſpexit coronam, porrectâque manu cùm Apoſtolos, tum ceteros circa ſe conſidentes oſtendit.) Matris, inquam, hoſce & cognatorum loco habeo, quicumque libenti animo Evangelium audiunt, & mores ſuos ad id exigunt. Horum curam gerere juſſus ſum, non eorum qui ſanguine dumtaxat mecum ſunt conjuncti.

Caput XXVII.

Parabolæ de iis qui audiunt Evangelium.

Eodem die, Jeſus domo egreſſus ad lacum Geneſarethicum ſe contulit, in cujus ripa cœpit populum docere; cúmque ingens multitudo eò confluxiſſet, ne ab ea nimiùm premeretur,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XII.

☞

47. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant, quærentes te.
48. At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait:
Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?
49. Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei.
50. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt: ipſe meus frater, & ſoror, & mater, eſt.

MARCUS. Cap. III.

32. Et ſedebat circa eum turba;
☞
& dicunt ei: Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.
33. Et, reſpondens eis, ait:
Quæ eſt mater mea, & fratres mei?
34. Et circumſpiciens eos, qui in circuitu ejus ſedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei;
35. qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & ſoror mea, & mater eſt.

LUCAS. Cap. VIII.

& non poterant adire eum præ turba,
20. & nuntiatum eſt illi: Mater tua, & fratres tui ſtant foris, volentes te videre.
21. Qui reſpondens, dixit ad eos:
☜
Mater mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XIII.

1. In illo die exiens Jeſus de domo,
ſedebat ſecus mare.
2. Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam adſcendens ſederet:
☞
& omnis turba ſtabat in littore:
☞
3. & loquutus eſt eis multa in parabolis dicens:
☞
Ecce exiit qui ſeminat ſeminare.
4. & dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam,
☞
& venerunt volucres cœli, & comederunt ea.
5. Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non habebant terram multam: & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.

MARCUS. Cap. IV.

☜
1. Et iterùm cœpit docere ad mare:
& congregata eſt ad eum turba multa, ita ut navim adſcendens ſederet
in mari,
& omnis turba circa mare ſuper terram erat:
☞
2. Et docebat eos in parabolis multa,
& dicebat illis in doctrina ſua:
3. Audite: ecce exiit ſeminans ad ſeminandum;
4. &, dum ſeminat, aliud cecidit circa viam,
☞
& venerunt volucres cœli, & comederunt illud.
5. Aliud verò cecidit ſuper petroſa, ubi non habuit terram multam, & ſtatim exortum eſt quoniam non habebat altitudinem terræ:

LUCAS.

☜
4. Cum autem turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad eum,
dixit per ſimilitudinem:
☜
5. Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum:
& dum ſeminat aliud cecidit ſecus viam,
& conculcatum eſt,
& volucres cœli comederunt illud.
6. Et aliud cecidit ſupra petram:
☜
& natum
☜

---

meretur, néve à nimis paucis audiretur, conſcendit ſcapham, atque in ea paullulùm ſubmota à ripa ſedit, ſtante populo in ripa lacûs, cúmque docentem illinc audiente. Interea confluentibus illuc multò pluribus auditoribus, ſimilitudinibus uti cœpit; quibus deſcribebat varias hominum indoles, qui Evangelium audiunt, varióſque effectus, qui ejus nuntiationem conſequuntur. Aures, inquit, attentas mihi præbete, ea dicturo quæ veſtrâ intereſt ſcire. Quidam vir ſementem in agro ſuo facturus egreſſus eſt domo, ut in eum ſe conferret. Dum autem ſereret, pars ejus ſementis cecidit ſecundùm viam publicam, frequenter calcatam, nec ullâ ſepe, aut foſsâ ab ejus agro ſejunctam; quo factum ut ea pars ſeminis à commeantibus partim conculcaretur, partim etiam ab avibus abſumeretur, cùm nullâ terrâ eſſet contecta.

Alia verò pars, in loca petroſa conjecta, paullò pòſt orta eſt, cùm non altè in ſolum demiſſa eſſet, quòd illic multa non eſſet terra. Verùm illa ardore ſolis exſiccata eſt, quia ea loca humore deſtituta erant, nec radices ullas egerat ſementis.

MATTHÆUS.

Cap. XIII.

6. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

7. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας. καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

8. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπόν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

9. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

10. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ, εἶπον αὐτῷ· Διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;

11. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

12. Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται. ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

1 . Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσι.

14. Καὶ ἀναπληροῦται ἐπ' αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου, ἡ λέγουσα· Ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

15. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνιῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς

16 Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι. καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει.

17. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

MARCUS.

Cap. IV.

6. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

7 Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας· καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτὸ, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε.

8. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν· καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα· καὶ ἔφερεν, ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

9. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

10. Ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν.

11. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω, ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται.

12. Ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;

LUCAS.

Cap. VIII.

καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα·

7. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό·

8. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.

Ταῦτα λέγων ἐφώνει· Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

9. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη.

10. Ὁ δὲ εἶπεν· Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς,

ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.

JOANNES.

Alia pars in loca ſpinis obſita delapſa eſt, quæ ſpinæ creſcentes eam ſuffocarunt, impediebántque ne fructus ullus ex iis locis colligeretur. Alia denique pars cecidit in terram pinguem & fertilem, ſegéſque ea exaucta & adulta magnam tritici copiam tulit; adeò ut nonnullis in locis, pro uno, tricena, ſexagena & centena grana collecta fuerint. Quod cùm dixiſſet Jeſus, magnâ voce clamavit: attendat hæc quiſquis ingenio ſuo, ad ſalubria monita intelligenda, ſibi utendum eſſe cenſet.

Cùm verò diffluxiſſet turba audientium, Apoſtolique ſoli cum Jeſu eſſent, quæſiverunt ab eo cur ſimilitudinibus obſcurioribus ſæpe uteretur apud populum, & quis ſenſus eſſet modò prolatæ. Tum Jeſus, vobis quidem, inquit, Deus voluit revelare apertè quæ de Regno Cœleſti Meſſiæ hactenus ignota fuerunt; at ceteris obſcuriùs ea patefacit. Quiſquis enim præteritis cœleſtibus beneficiis rectè uſus erit, quemadmodum vos hactenus feciſtis, alia, eáque majora à Deo accipiet; quiſquis verò iis abuſus erit, etiam prioribus excidet, quæ ſors erit multorum Judæorum. Hac de cauſa, obſcurioribus ſimilitudinibus utor, apud Judæos pleroſque; cùm enim à Deo accepiſſent facultates, quibus uti poterant, ad veritatem eorum quæ

doceo

MATTHÆUS. Cap. XIII.	MARCUS. Cap. IV.	LUCAS. Cap. VIII.	JOANNES.
6. Sole autem orto æſtuaverunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.	6. &, quando exortus eſt ſol, exæſtuavit; &, eo quòd non habebat radicem, exaruit.	aruit, quia non habebat humorem.	
7. Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.	7. Et aliud cecidit in ſpinas, & adſcenderunt ſpinæ, & ſuffocaverunt illud, & fructum non dedit.	7. Et aliud cecidit inter ſpinas: & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud.	
8. Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud trigeſimum.	8. Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum adſcendentem, & creſcentem, & afferebat unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.	8. Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit fructum centuplum.	
9. Qui habet aures audiendi, audiat.	9. Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.	Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.	
	10. Et cùm eſſet ſingularis,		
10. Et accedentes diſcipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis?	interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim parabolam;	9. Interrogabant autem eum diſcipuli ejus, quæ eſſet hæc parabola.	
11. Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis datum eſt noſſe myſteria Regni cœlorum: illis autem non eſt datum.	11. & dicebat eis: Vobis datum eſt noſſe myſterium Regni Dei: illis autem, qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt:	10. Quibus Ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium Regni Dei, ceteris autem in parabolis;	
12. Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.			
13. Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.	12. ut videntes videant, & non videant, & audientes audiant, & non intelligant: ne quando convertantur, & dimittantur eis peccata.	ut videntes non videant, & audientes non intelligant.	
14. Et adimpletur in eis Prophetia Iſaïæ dicentis: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis. 15. Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur & ſanem eos. 16. Veſtri autem beati oculi quia vident, & aures veſtræ, quia audiunt. 17. Amen quippe dico vobis, quia multi Prophetæ & juſti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.			
	13. Et ait illis: Neſcitis parabolam hanc? Et quomodo omnes parabolas cognoſcetis?		

doceo cognoſcendam, audiviſſéntque ſermones meos, & miracula à me edita vidiſſent; non magis ad animum ea revocarunt, quàm ſi oculorum atque aurium uſu fuiſſent deſtituti. Quamobrem, eos obſcuriùs alloquor, ita ut non multò magis utantur facultatibus ſuis, quàm ſi iis carerent. Igitur illis videmus contingere, quod de Judæis ſuæ ætatis dixit Propheta Eſaïas: (*Cap. VI. 9.*) *Auribus audite, ſed ne intelligite; oculis videte, ſed ne cognoſcite. Pingue enim*, ait Deus, *facito cor populi hujus, aures ejus graves reddito; ne videat oculis, ne audiat auribus, ne corde intelligat, redeátque ad officium ſuum & curatio ei contingat.* At vos beati eſtis quòd, facultatibus à Deo acceptis rectè uſi, beneficia ab eo majora in dies ſperare poſſitis. Profectò multi Prophetæ & ſancti viri olim optarunt talia videre atque audire, qualia nunc videtis atque auditis; quod tamen iis minimè à Deo conceſſum eſt. Verùm an non intelligitis quid voluerim poſtremâ ſimilitudine, quâ uſus ſum, & quæ minimè obſcura eſt? Quomodo verò obſcuriores intelligere poteritis?

MATTHÆUS.

Cap. XIII.

18. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος.

19. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς.

20. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·

21. Οὐκ ἔχει ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται.

22. Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων· καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

23. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ συνιών· ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

MARCUS.

Cap. IV.

14. Ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει.

15. Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος· καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

16. Καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ, ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν·

17. Καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθέως σκανδαλίζονται.

18. Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες·

19. Καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

20. Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ;

22. Οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

23. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

LUCAS.

Cap. VIII.

11. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή. Ὁ σπόρος, ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

12. Οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες· εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

13. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἳ ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον· καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.

14. Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.

15. Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον, κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

16. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.

17. Οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται· οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

JOANNES.

Audite ergo quis ſit ejus ſenſus. Sementis quidem eſt revelatio divina, ſator verò is qui eam revelationem nuntiat. Cùm autem omnes eodem animo eam non excipiant, ſolum, quod eſt ſecundùm viam, eſt imago eorum qui audiunt quidem revelationem, cùm nuntiatur; ſed qui, cùm eam illico negligant, animos ſuos aperiunt Cacodæmonum fraudibus, quibus ejus memoria in iis planè deletur, ne eam expenſam veram judicarent, & ſalutem tandem conſequerentur. Solum verò lapidoſum ſignificat eos qui læto quidem animo revelationem excipiunt, cùm primùm eam audiunt. Verùm quia eâ non ſatis afficiuntur, ingruente quapiam vexatione, ei nuntium remittunt, potiuſquàm quidquam detrimenti ejus causâ patiantur. Solum ſpinis conſitum deſignat eos, qui revelationem quidem libenter audiunt, eámque aliquatenus in animum demittunt; verùm anxiis hujuſce vitæ curis, ſtudio comparandarum, vel conſervandarum divitiarum, voluptatibúſque & cupiditatibus aliis, tranſverſi aguntur; ita ut mores ſuos minimè exigant ad divinam normam quæ iis oblata eſt, adeóque iis tandem fiat inutilis revelatio. Bonum denique ſolum eos effingit qui forti atque honeſto animo eam excipiunt, meditantúrque ſtudioſè, ac tenaci memoriæ mandant, ut ex ejus præ-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XIII.	Cap. IV.	Cap. VIII.	
18. Vos ergo audite parabolam ſeminantis. ☞	☞ ☞	11. Eſt autem hæc parabola:	
	☞ 14. Qui ſeminat, verbum ſeminat.	Semen eſt verbum Dei.	
19. Omnis qui audit verbum Regni, & non intelligit, venit Malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde ejus: hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt. ☞	15. Hi autem ſunt, qui circa viam, ubi ſeminatur verbum, & cum audierint, confeſtim venit Satanas, & aufert verbum, quod ſeminatum eſt in cordibus eorum. ☞	12. Qui autem ſecus viam, hi ſunt qui audiunt; deinde venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.	
20. Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt, hic eſt, qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud.	16. Et hi ſunt ſimiliter, qui ſuper petroſa ſeminantur: qui, cum audierint verbum, ſtatim cum gaudio accipiunt illud;	13. Nam qui ſupra petram, qui, cùm audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum;	
21. Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis: factâ autem tribulatione & perſequutione propter verbum, continuò ſcandalizatur.	17. & non habent radicem in ſe, ſed temporales ſunt: deinde, ortâ tribulatione & perſequutione propter verbum, confeſtim ſcandalizantur.	& hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.	
22. Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt, qui verbum audit:	18. Et alii ſunt, qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt qui verbum audiunt;	14. Quod autem in ſpinas cecidit hi ſunt, qui audierunt,	
& ſollicitudo ſæculi iſtius, & fallacia divitiarum, ☞	19. & ærumnæ ſæculi, & deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes	& à ſollicitudinibus & divitiis, & voluptatibus vitæ,	
ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.	ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.	euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.	
23. Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt, hic eſt, qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud autem ſexageſimum, aliud verò trigeſimum.	20. Et hi ſunt, qui ſuper terram bonam ſeminati ſunt, qui audiunt verbum, & ſuſcipiunt & fructificant, unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.	15. Quod autem in bonam terram hi ſunt, qui, in corde bono & optimo audientes, verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.	
☞	21. Et dicebat illis: Nunquid venit lucerna ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? Nonne ut ſuper candelabrum ponatur? ☞	16. Nemo autem lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen;	
	22. Non eſt enim aliquid abſconditum, quod non manifeſtetur; nec factum eſt occultum, ſed ut in palam veniat.	17. non eſt enim occultum, quod non manifeſtetur; nec abſconditum, quod non cognoſcatur, & in palam veniat.	
	23. Si quis habet aures audiendi, audiat.	☞	

præſcripto illico atque in poſterum vivant, quæcumque propterea calamitates ſint ferendæ. In hiſce ſementis illa divina copioſiſſimum fructum, quamvis non prorſus ſimilem in omnibus, parit.

Tametſi hanc ſimilitudinem ita extuli ut paullò obſcurior videatur; tamen eam illo animo non dixi ut à nemine intelligeretur. Quemadmodum enim nemo accendit lucernam, eum in finem ut eam vaſi aut lecto ſubjectam occultet, ſed ut eam imponat candelabro, quò cernatur ab omnibus qui ædes ingrediuntur: ita nec ego doctrinam meam propono, ut ne intelligatur ab ullo auditorum. Quòd ſi nemo eam nunc adſequeretur, attamen diu occulta non maneret, de ea enim verè dicere poſſitis quod vulgò dici ſolet: *Nihil eſt occultum, quod non pateſiat; nihil eſt arcanum, quod non innoteſcat.* At ſi quis ingenio ſuo, in hiſce rebus, ut par eſt, uti velit, mea dicta attendat, eáque intelliget.

Subjecit

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. IV.	CAP. VIII.	
	24. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν.		
	25. Ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.	18. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε· ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.	
CAP. XIII.			
24. Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25. Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν. 26. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27. Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ· Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια; 28. Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς· Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29. Ὁ δὲ ἔφη· Οὔ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. 30. Ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς· Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας, πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά· τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.			
	26. Καὶ ἔλεγεν· Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, 27. Καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. 28. Αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ.		

Subjecit etiam Jeſus: ne ea quæ dico perfunctoriè audiatis, nam prout ea attento ac religioſo animo exceperitis, alia clariora & copioſiora addam. Etiam atque etiam videte quales vos auditores mihi præbeatis, nam ſi rectè uſi fueritis iis quæ prima à me audiveritis, alia vos docebo; ſin minùs, etiam illa quæ intellexiſſe videbamini, vobis fierent inutilia.

Alias etiam ſimilitudines addidit Jeſus, audiente multitudine. In Regno, inquit, Cœleſti Meſſiæ, ſimile quidpiam continget ei quod contigit viro, qui agros ſuos bonâ quidem ſemente conſeverat; ſed quo dormiente, inimicus zizania ſevit, ubi ſatum erat triticum; quo clam peracto, à nemine conſpectus abiit. Cùm verò exortæ eſſent, ac creviſſent ſegetes; unà cum tritico, conſpecta ſunt etiam zizania. Quæ cùm ſervi animadvertiſſent, quæſiverunt ab hero, annon tritico agros ſuos conſeviſſet, & qui fieret, ut tanta zizaniorum copia in iis cerneretur? Negavit ille ſe zizania in iis ſeviſſe, atque illico ſuſpicatus eſt quempiam inimicorum

rum

MATTHÆUS.

Cap. XIII.

24. Aliam parabolam propoſuit illis, dicens: Simile factum eſt Regnum cœlorum homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.
25. Cùm autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in medio tritici, & abiit.
26. Cùm autem creviſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.
27. Accedentes autem ſervi patris-familias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?
28. Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea?
29. Et ait: Non: ne fortè, colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum.
30. Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum.

MARCUS.

Cap. IV.

24. Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis.
25. Qui enim habet, dabitur illi. &, qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.

26. Et dicebat: Sic eſt Regnum Dei, quemadmodum ſi homo jaciat ſementem in terram:
27. & dormiat, & exſurgat nocte & die, & ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille;
28. ultrò enim terra fructificat primùm herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.

LUCAS.

Cap. VIII.

18. Videte ergo quomodo audiatis; qui enim habet, dabitur illi, & quicumque non habet, etiam quod putat ſe habere auferetur ab illo.

JOANNES.

---

rum ſuorum clam ea tritico ſuo admiſcuiſſe. Tum ſervi operam ſuam ei obtulerunt, ſi vellet zizania evelli, ut triticum ſolum ſupereſſet, faciliúſque & lætiùs adoleſceret. At herus hoc fieri noluit, ne dum evelluntur zizania, evelleretur etiam ipſum triticum. Juſſit ergo ſervos ſinere zizania cum tritico creſcere, ad tempus uſque meſſis; quo tempore, mandaturus erat meſſoribus, ut colligerent primùm zizania, eáque in faſciculos colligarent poſtea comburenda; deinde ut in horrea deferendum triticum meterent.

Adſimilari etiam queat prædicatio Evangelii ſementi, quæ terræ ab hominibus mandata, iis dormientibus atque aliud agentibus, noctu ac interdiu herbam emittit & creſcit; quamvis homines neſciant quâ ratione hoc fiat. Terra enim, abſque hominum opera, primùm herbam, deinde ſpicam, ac tandem grana tritici in ſpica emittit, format, atque alit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XIII.	CAP. IV.		
	29. Ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπὸς, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.		
31. Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων·	30. Καὶ ἔλεγε· Τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ; ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν;		
Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·	31. Ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς, ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.		
32. Ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων·			
ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστὶ καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.	32. Καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. ☜		
33. Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς. Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.			
34. Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις,	33. Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον,		
☞	καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν.		
καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς·	34. Χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς.		
☞	κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα. ☜		
35. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.			
36. Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς· καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.			
37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. Ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου·			
38. Ὁ δὲ ἀγρὸς, ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια, εἰσὶν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ·			
39. Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά, ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ, ἄγγελοί εἰσιν.			

Quæ maturæ ab hominibus metuntur, ac reconduntur in ſuos uſus. Poſſimus quoque conferre Evangelicam doctrinam cum grano Sinapis, quod cùm ſit ex minimis ſeminibus, terræ tamen mandatum, plantam emittit quæ in tantam altitudinem creſcit, tótque ramos habet; ut avibus ſuppeditare poſſit umbram, & loca apta ad nidificandum.

Nec malè idem Evangelium comparetur cum fermento, quod exiguâ copiâ miſcet mulier cum tribus aut pluribus farinæ ſatis, aliiſve menſuris; & quod tamen facit ut ingens farinæ aquâ ſubactæ moles intumeſcat.

Hiſce ſimilitudinibus uſus eſt Jeſus, apud multitudinem, cui rem clariùs explicare conſultum tunc temporis non fuiſſet; quippe quæ vix tuliſſet dicentem regnum Meſſiæ in terris totum eò ſpectare, ut homines ad ſanctiorem vitam adduceret; aut Judaïcam Religionem mox eſſe abrogandam, ut nova, cujus tunc temporis exigua erant initia, ei ſuccederet; aliáque ſimilia, quæ faciebant ad laudem Evangelii, ſed erant parum conſentanea iis quæ de Meſſia & de

MATTHÆUS.

Cap. XIII.

31. Aliam parabolam propoſuit eis, dicens: Simile eſt Regnum cœlorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo.

32. Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus:

cùm autem creverit, majus eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cœli veniant, & habitent in ramis ejus.

33. Aliam parabolam loquutus eſt eis. Simile eſt Regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.

34. Hæc omnia loquutus eſt Jeſus in parabolis ad turbas:

☞

& ſine parabolis non loquebatur eis:

☞

35. ut impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem: Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.

36. Tunc, dimiſſis turbis, venit in domum: & acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes: Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.

37. Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bonum ſemen, eſt Filius hominis.

38. Ager autem eſt mundus. Bonum verò ſemen, hi ſunt filii Regni. Zizania autem, filii ſunt nequam.

39. Inimicus autem, qui ſeminavit ea, eſt Diabolus. Meſſis verò, conſummatio ſæculi eſt. Meſſores autem Angeli ſunt.

MARCUS.

Cap. IV.

29. Et cùm produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.

30. Et dicebat: Cui adſimilabimus Regnum Dei? Aut cui parabolæ comparabimus illud?

31. Sicut granum ſinapis, quod, cùm ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus, quæ ſunt in terra,

32. &, cùm ſeminatum fuerit, adſcendit, & fit majus omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut poſſint ſub umbra ejus aves cœli habitare.

☜

33. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum,

prout poterant audire.

34. Sine parabola autem non loquebatur eis: ſeorſum autem diſcipulis ſuis ediſſerebat omnia.

LUCAS.

JOANNES.

---

de æternitate Legum Moſis vulgò credebantur. Sic fermè tunc ſolebat ſimilitudinibus tegere, quæ videbat rudium Judæorum aures offenſura; non ut occultaret id quod ſentiebat, ſed ne eorum indociles animos ſine fructu ſtatim à ſe alienaret; nam diſcipulis ſuis privatim interpretabatur quæ in iis ſimilitudinibus non intellexerant. Cui Jeſu inſtituto rectè aptaveris verba Pſaltæ: (*Pſ. LXXVIII, 2.*) *Aperiam in parabola os meum, proloquar arcana ab initio.*

Dimiſſis verò audientibus, Jeſus domum ſe contulit; ubi eum orarunt Apoſtoli ut ſibi clariùs interpretaretur ſimilitudinem zizaniorum, quam non ſatis adſequuti fuerant. Quibus Jeſus, qui ſerit, inquit, bonam ſementem, ego ſum, qui ſpecie externâ à vulgo non ſecernor. Ager eſt totus orbis terrarum. Bona ſementis dicuntur ii, qui audito Evangelio credunt, ex ejus norma vivunt, & præmiorum Regni Cœleſtis propterea participes fient; zizania verò ſunt mali homines, ubique miſti inter bonos, & ad quos Regnum illud non pertinet. Inimicus autem, à quo dixi clam ſata zizania, eſt Cacodæmon, qui, occultis artibus. homines corrumpit. Meſſis erit mundi finis, atque ultimum judicium, ac meſſores Angeli.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XIII.

40. Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ κατακαίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου.

41. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν·

42. Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

44. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

45. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας·

46. Ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν, πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

47. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ.

48. Ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον.

49. Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων.

50. Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

51. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Συνήκατε ταῦτα πάντα; Λέγουσιν αὐτῷ, Ναὶ, Κύριε.

52. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

Tum demum, quemadmodum zizania colliguntur & comburuntur, dum triticum adſervatur: ſic mittam Angelos, à Patre acceptos, qui ſecernent bonos à malis; & malos quidem omnes conjicient in ignem, ſive in locum in quo pœnas meritas dabunt, fruſtráque frement, ejulabunt & ſortem ſuam querentur; bonos verò intromittent in beatas æternæ felicitatis ſedes, in quibus ad inſtar ſolis fulgebunt. Attendant quæ dixi, qui facultatibus à Deo acceptis rectè uti volent, eáque intelligent.

Poſſim etiam conferre Evangelicam doctrinam cum theſauro olim infoſſo in agro quopiam, qui theſaurus nemini notus fortè à viro prætereunte animadvertitur, nec clam auferri poteſt. Is ergo quamquam ſummopere gaudet à ſe inventum eſſe theſaurum, gaudium ſuum diſſimulat, neque cuiquam aperit theſaurum in eo agro latere; ſed quæcumque habet vendit, ſi neceſſe ſit, ut agrum emat, eo animo ut clam theſaurum effodiat, ne ſibi eripiatur à ſumma poteſtate, in cujus ditione ager eſt. Sic etiam decet ſalutis ſuæ ſtudioſos, ceteris omnibus relictis, &, ſi ita res ferat, amiſſis, ſibi comparare cognitionem doctrinæ Evangelicæ, quamvis nondum multis notæ ac celebratæ; ut ad eam mores ſuos componat.

Idem fit ab iis, qui Evangelium audiunt, ac amplectuntur, quod à mercatore quærente venales

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XIII.			
40. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in conſummatione ſæculi. 41. Mittet Filius hominis Angelos ſuos: & colligent de Regno ejus omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem: 42. & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. 43. Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol, in Regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat. 44. Simile eſt Regnum Cœlorum theſauro abſcondito in agro: quem qui invenit homo abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa quæ habet, & emit agrum illum. 45. Iterum ſimile eſt Regnum Cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas; 46. Inventâ autem unâ pretioſâ margaritâ, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. 47. Iterum ſimile eſt Regnum Cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti. 48. Quam, cùm impleta eſſet, educentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt. 49. Sic erit in conſummatione ſæculi: exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum; 50. & mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, & ſtridor dentium. 51. Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam. 52. Ait illis: Ideò omnis Scriba doctus in Regno Cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera.			

nales margaritas pretioſiores, quas iterum vendat. Is ſi invenerit eximiam quampiam margaritam, ex cujus emtione lucrum facere ſe poſſe putet, ſua omnia vendit ut eam emere queat, ſi fortè ei ſat magna eam in rem deſit pecunia. Sic & ii, quibus Evangelium innoteſcit, omnium potiùs jacturam faciant, quàm amittant occaſionem ejus probè cognoſcendi, vitæque ad ejus præcepta inſtituendæ.

Similis eſt prædicatio Evangelii everriculo, quod in mare demittitur, & quod omnis generis piſces colligit. Statim ac piſcatores plenum eſſe intelligunt, id trahunt in littus & bonos piſces à malis ſecernunt, bonóſque in vaſa conditos ſervant, ceteros abjiciunt. Sic etiam fiet ultimi judicii die, Angeli enim ſecernent malos homines à bonis, cùm quibus ad id uſque tempus ſemper in Eccleſia mea erunt miſti; malóſque conjicient in fornacem ignis, ſive in locum in quo Deus de iis juſtas pœnas ſumet, & in quo nihil præter ejulatus, fremitus & querelas audire licebit.

Cum hæc dixiſſet Jeſus, quæſivit ab Apoſtolis an ſatis intellexiſſent quæcumque audiverant; quod cùm affirmaſſent, vos ergo, inquit, & quicumque peritus eſt non eorum tantùm quæ docuerunt Moſes & Prophetæ, ſed & eorum quæ doceo, ſimiles eſtis patrifamilias qui habet in apothecis ſuis veteres & novos fructus, quos ubi neceſſe eſt poteſt proferre, iiſque familiam ſuſtentare.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XIII. 53. Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν.			
CAP. VIII. ☞ 18. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.	CAP. IV. ☞ 35. Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης· Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. ☜	CAP. VIII. 22. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· ☜	
19. Καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς, εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ. 20. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. 21. Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. 22. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.			
23. Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ☞	36. Καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ ☞ καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ' αὐτοῦ.	Καὶ ἀνήχθησαν. ☜	
24. Καὶ ἰδοὺ, σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων·	37. Καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη· τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι.	23. * καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην· καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον.	
αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε.	38. Καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων·	Πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε. *	
25. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν αὐτὸν, λέγοντες· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.	καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;	24. Προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν, λέγοντες· Ἐπιστάτα, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα.	
26. * Τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ· καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.	39. Καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ· Σιώπα, πεφίμωσο. Καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.	Ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.	
Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; *	40. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν;	25. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν;	

Poſtquàm Chriſtus haſce ſimilitudines, partim audiente multitudine, partim coram ſolis Apoſtolis, proloquutus eſſet Capernaümi, aut circa Capernaümum, illinc profectus eſt.

CAPUT XXVIII.

Jeſum tranſiturum in Gadarenſium tractum multi ſequi volunt, quorum duos alloquitur. Tempeſtatem coortam ſedat, curátque appulſus duos viros à Cacodæmonibus vexatos, qui Cacodæmones in porcorum gregem, ipſo permittente, irruunt. Porci in mare præcipites aguntur, oratúrque propterea Jeſus ab incolis illinc diſcedere; quod facit, relictis viris è quibus Cacodæmones fuerant expulſi.

VERGENTE ad veſperam die, cùm eſſet in occidentali ripa lacûs Geneſarethici, unà cum Apoſtolis, juſſit eos ſecum navem conſcendere & navigare ad orientalem ripam, versùs Gadara. Quod cùm facturi eſſent, acceſſit ad eum Legis peritus, qui profeſſus eſt ſe velle Jeſum ſequi quocumque iret; ratus forte eum quempiam in locum ire, in quem non ſine emolumento eum ſequuturus eſſet.

At Jeſus, ne exiſtimes, inquit, mihi eſſe ullum locum in terris, in quo beatiore ſorte frui mecum poſſis, quam hic. Vulpes cuniculos habent, & aves ramos arborum, in quos confugiant; hominéſque pariter, etiam abjectæ ſortis, habent domos quas habitent; at ego nullum in terris locum habeo, in quem me recipiam, aut quo amicos meos excipere poſſim.

Quibus

MATTHÆUS.

Cap. XIII.

53. Et factum eſt, cùm cunſummaſſet Jeſus parabolas iſtas, tranſiit inde:

Cap. VIII.

18. Videns autem Jeſus turbas multas circùm ſe, juſſit ire trans fretum.
19. Et accedens unus Scriba, ait illi: Magiſter, ſequar te, quocumque ieris.
20. Et dicit ei Jeſus: Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.
21. Alius autem de diſcipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire patrem meum.
22. Jeſus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.
23. Et adſcendente eo in naviculam, ſequuti ſunt eum diſcipuli ejus:
24. Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat.
25. Et acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, & ſuſcitaverunt eum, dicentes: Domine, ſalva nos, perimus.
26. * Tunc ſurgens, imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna.
Et dicit eis Jeſus: Quid timidi eſtis, modicæ fidei? *

MARCUS.

Cap. IV.

35. Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet factum: Tranſeamus contrà.
36. Et, dimittentes turbam, adſumunt eum ita ut erat in navi: & aliæ naves erant cum illo.
37. Et facta eſt procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.
38. Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magiſter, non ad te pertinet, quia perimus?
39. Et exſurgens comminatus eſt vento, & dixit mari: Tace, obmuteſce. Et ceſſavit ventus: & facta eſt tranquillitas magna.
40. Et ait illis: Quid timidi eſtis? Necdum habetis fidem?

LUCAS.

Cap. VIII.

22. Factum eſt autem in una dierum & ipſe adſcendit in naviculam, & diſcipuli ejus: & ait ad illos: Transfretemus trans ſtagnum. Et adſcenderunt.
23. * & deſcendit procella venti in ſtagnum, & complebantur, & periclitabantur. Et, navigantibus illis, obdormivit. *
24. Accedentes autem ſuſcitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille, ſurgens, increpavit ventum, & tempeſtatem aquæ, & ceſſavit, & facta eſt tranquillitas.
25. Dixit autem illis: Ubi eſt fides veſtra?

JOANNES.

Quibus verbis, docebat diſcipulos ſuos fruſtra eos eſſe, qui à ſe terreſtris regni commoda conſequuturos ſperabant.

Alius verò diſcipulus Jeſum ſcapham conſcenſurum adiit, atque ab eo petiit ut ſibi liceret abire ad patrem ſenem capularem; quo mortuo ac ſepulto, ad Jeſum ſe rediturum aiebat, atque perpetuum comitem ejus futurum. At Jeſus, ut eum doceret eſſe anteponenda cœleſtia terreſtribus, & occaſione diſcendi ei utendum, ne fruſtra poſtea eam quæreret; ſequere me, inquit, & curam ſepeliendorum mortuorum iis mandato, quos ad vitam ſpiritualem animi quod attinet, hoc eſt, ſanctitatem Evangelicam, mortuos meritò dicere poſſimus. Ac ſanè ſi vel biennium patri ſeni diſcipulus ille adfuiſſet, ab ipſo Chriſto arcana Regni cœlorum diſcere minimè potuiſſet.

Poſtea dimiſsâ multitudine, naviculam conſcendit Jeſus, unà cum Apoſtolis, atque altum petiit, ſequentibus & aliis ſcaphis. Cùm verò aliquantùm eſſent provecti, ortus eſt ventus procelloſus, qui eâ vehementiâ fluctus lacûs attollebat, ut navigiolum, in quo Jeſus erat cum diſcipulis, fermè impleretur aquâ, adeóque in periculo verſaretur. Dum autem navigarent, Jeſus ſedens in puppi, reclinato in cervical capite, obdormiverat, & ſæviente procellâ, etiamnum dormiebat. At Apoſtoli ſibi timentes eum excitarunt, monuerúntque ſe in maximo ſubmerſionis periculo eſſe, & orarunt ne pateretur ſe unà cum illo perire. Ille verò excitatus ventum clarâ voce cadere juſſit, & mare quieſcere; quibus verbis prolatis, continuò ventus conticuit, & facta eſt per totum lacum ingens malacia, ita ut remis eſſet utendum.

Dein

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. VIII.	CAP. IV.	CAP. VIII.	
27. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες· Ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ·	41. Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;	Φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους· Τίς ἄρα οὗτός ἐστι; ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;	
	CAP. V.		
28. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν,	1. ΚΑὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν.	26. Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν,	
☞	☞	ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας.	
ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι,	2. Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ.	27. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια	
☞	☞	ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο,	
ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι,	3. Ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνημείοις,	καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. ☜	
	καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι·		
χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.	☜		
☞	4. Διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι· καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι. 5. Καὶ διαπαντὸς, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.		
	6. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ·	28. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας, προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ	
29. Καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν, λέγοντες· Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ; ☞	7. Καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ, εἶπε· Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν Θεόν, μή με βασανίσῃς.	φωνῇ μεγάλῃ εἶπε· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου μή με βασανίσῃς·	
ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;	☜	☜	
☞	8. (Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ· Ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.)	29. Παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου·	
	☞	πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν· καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος· καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.	
	9. Καὶ ἐπηρώτα αὐτόν· Τί σοι ὄνομα; Καὶ ἀπεκρίθη, λέγων· Λεγεὼν ὄνομά μοι· ὅτι πολλοί ἐσμεν.	30. Ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Τί σοι ἐστὶν ὄνομα; Ὁ δὲ εἶπε· Λεγεών· ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.	

Dein exprobravit Jeſus Apoſtolis, quòd ſe præſente timuiſſent, neque ſat magnam opinionem habuiſſent de potentia, veracitatéve Dei, ut ſecuri eſſent, in procella; cùm jam tot miracula vidiſſent, ex quibus intelligere potuerant, quàm cùm ipſe, tum illi Deo curæ eſſent. Illi verò, admiratione timore miſtâ perculſi, à ſe invicem quærebant, quæ tandem eſſet hæc Jeſu potentia, cui imperanti ventus & aqua paruerant; neque enim ſimile quiddam fando umquam audiverant.

Appulerunt paullò pòſt ad ripam orientalem lacûs, non procul à Gadaris, quæ erat urbs Ethnica, ea in ripa, ut diximus, ſita, è regione Galilææ. Cùm verò naviculâ exſcendiſſet Jeſus, occurrere illi duo viri à Cacodæmonibus dudum inſeſſi, è vicinis ſepulcris, nudi. Neque enim poterant intra ædes contineri, ſolebántque ſepulcra illa habitare. Eos nemo catenis ullis coërcitos tenere potuerat, ſed tranſeuntes illac infeſtos habebant, quo fiebat ut ea via parum frequens eſſet. Sæpe quidem pedicis ac catenis ferreis vincti fuerant, ſed eas fregerant ac divulſerant, ita ut à nemine ampliùs domari poſſent. In ſepulcris autem illis, &

montoſis

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. VIII.	CAP. IV.	CAP. VIII.	
27. Porrò homines mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?	Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis, putas, eſt iſte, quia & ventus & mare obediunt ei?	Qui timentes mirati ſunt ad invicem, dicentes: Quis putas hic eſt, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei?	
	CAP. V.		
28. Et cùm veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, ☞ occurrerunt ei duo habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes ☞	1. ET venerunt trans fretum maris, in regionem Geraſenorum. ☞ 2. Et, exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in Spiritu immundo, ☞ 3. qui domicilium habebat in monumentis, &	26. Et navigaverunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam. 27. Et, cùm egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat Dæmonium jam temporibus multis, & veſtimento non induebatur,	
	neque catenis jam quiſquam poterat eum ligare: ☞	neque in domo manebat, ſed in monumentis. ☞	
ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam; ☞	4. quoniam ſæpe compedibus & catenis vinctus dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare. 5. Et ſemper, die ac nocte, in monumentis & in montibus erat, clamans, & concidens ſe lapidibus.		
	6. Videns autem Jeſum à longè, cucurrit, & adoravit eum;	28. Is, ut vidit Jeſum, procidit ante illum,	
29. & ecce clamaverunt dicentes: Quid nobis, & tibi, Jeſu Fili Dei? ☞	7. &, clamans voce magnâ, dixit: Quid mihi, & tibi, Jeſu Fili Dei Altiſſimi? Adjuro te per Deum, ne me torqueas; ☞	&, exclamans voce magnâ, dixit: Quid mihi & tibi eſt, Jeſu Fili Dei Altiſſimi? Obſecro te, ne me torqueas; ☞	
Veniſti huc ante tempus torquere nos? ☞	8. dicebat enim illi: Exi, Spiritûs immunde, ab homine. ☞	29. præcipiebat enim Spiritui immundo, ut exiret ab homine; multis enim temporibus arripiebat illum. Et vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus; & ruptis vinculis agebatur à Dæmonio in deſerta.	
	9. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus:	30. Interrogavit autem illum Jeſus, dicens: Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio; quia intraverant Dæmonia multa in eum.	

montoſis locis noctu atque interdiu degebant, furioſorum inſtar vociferantes; nec prætereuntibus tantùm moleſti erant, ſed etiam ſuum ipſi corpus lapidibus tundebant. Procul autem Jeſum conſpicati, impellentibus Cacodæmonibus; ad eum adcurrerunt, & ad pedes ejus provoluti clamabant: quid tibi eſt nobiſcum negotii, ô Jeſu ſummi Dei fili? Te per Patrem tuum obteſtamur, ne nos malè habeas; nondum enim venit tempus, quo nos oportet pœnas ei dare. Ne nos ante id tempus vexes. Hæc autem ore obſeſſorum loquebantur Cacodæmones, quòd Jeſus eos juberet ex infelicibus illis hominibus egredi, quorum diuturnam calamitatem miſerabatur. Jam dudum enim ab iis vexabantur, &, ut diximus, neque pedicis, neque catenis ullis cohiberi potuerant; ſed iis fractis, à Cacodæmonibus in deſerta agebantur. Jeſus verò, ut intelligerent Apoſtoli infelicitatem illorum hominum, & magnitudinem beneficii quo eos afficere ſtatuerat, quæſivit à Cacodæmonibus quænam eſſent eorum nomina. Reſponderunt ſibi eſſe nomen Legioni, quòd multi ſimul utrumque illum virum in-

MATTHÆUS.

Cap. VIII.

30. Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ᾽ αὐτῶν ☞

ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.

31. Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν, λέγοντες· Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.

32. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὑπάγετε.

Οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. Καὶ ἰδοὺ, ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.

☞

33. Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον· καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων,

☞

34. Καὶ ἰδοὺ, πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν, παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

☞

MARCUS.

Cap. V.

10. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.

☞

11. Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τὰ ὄρη

ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη.

12. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες· Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν.

13. Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς·

Καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, * καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.
(ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι) *

14. Οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

Καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός.

15. Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα· καὶ ἐφοβήθησαν.

16. Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων.

☜

17. Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

☞

18. Καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον,

παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα ᾖ μετ᾽ αὐτοῦ.

19. Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ·

Ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ Κύριος ἐποίησε, καὶ ἠλέησέ σε.

LUCAS.

Cap. VIII.

31. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς

εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

32. Ἦν δὲ ἐκεῖ

* ἐν τῷ ὄρει·

ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων *

καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν·

Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

33. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην· καὶ ἀπεπνίγη.

☜

34. Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγενημένον, ἔφυγον· καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

35. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός· καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὗρον καθήμενον ἄνθρωπον, ἀφ᾽ οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.

36. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες, πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.

☜

37. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῶν,

ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο·

αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, ὑπέστρεψεν.

☜

38. Ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ᾽ οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων·

39. Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ Θεός.

☜

JOANNES.

ſediſſent; ac vehementer orarent Jeſum ne ſe eo tractu exire juberet, neu ſe in locum ſupplicio-rum mitteret. Erat autem in eo loco, ſat procul in radicibus montium, grex ingens porcorum paſcentium. In eos cœperunt Cacodæmones obſecrare Jeſum ut ſibi ire liceret, ſi ſe ex hominibus exire cogeret; eo fortè animo ut pernicie ſuum Gadarenſes, quorum erant, ab eo alienarent; ne curatione duorum hominum, quos liberaverat Cacodæmonibus, eorum animos ſibi conciliaret, atque ad credendum Evangelio adduceret. Jeſus verò, ut experimentum ſumeret virtutis Gadarenſium, viderétque an magis afficiendi eſſent jacturâ porcorum, quàm curatione hominum, & iis quæ ab ipſo poterant diſcere; paſſus eſt Cacodæmonas ſuum corpora ſubire. Illi verò, impetu facto in pecudes, ex præruptis rupibus porcos omnes in lacum Geneſarethicum præcipites egerunt, atque in aqua ſuffocarunt. Erant autem duo millia ſuum, quorum jacturam ſine dubio graviter laturi erant Gadarenſes. Subulci verò, ſubito eorum caſu conſpecto, terrore perculſi in urbem, & in vicinas villas confugerunt, narrarúntque tractûs incolis & curationem hominum Cacæmonibus obſeſſorum, & pernicieṁ

MATTHÆUS.

Cap. VIII.

30. Erat autem non longè ab illis ☞ grex multorum porcorum paſcens.

31. Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.

32. Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis. ☞

33. Paſtores autem fugerunt: & venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis, qui Dæmonia habuerant. ☞

34. Et ecce tota civitas exiit obviam Jeſu: & viſo eo rogabant, ut tranſiret à finibus eorum.

☞

MARCUS.

Cap. V.

10. & deprecabatur eum multùm, ne ſe expelleret extra regionem. ☞

11. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus paſcens;

12. & deprecabantur eum Spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus.

13. Et conceſſit eis ſtatim Jeſus. Et exeuntes Spiritus immundi introierunt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare * & ſuffocati ſunt in mari ad duo millia, *

14. Qui autem paſcebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in agros. Et egreſſi ſunt videre quid eſſet factum.

15. Et veniunt ad Jeſum: & vident illum qui à Dæmonio vexabatur, ſedentem, veſtitum, & ſanæ mentis, & timuerunt.

16. Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum eſſet ei qui Dæmonium habuerat, & de porcis,

☜

17. & rogare cœperunt eum ut diſcederet de finibus eorum.

☞

18. Cúmque adſcenderet navim, cœpit illum deprecari, qui à Dæmonio vexatus fuerat, ut eſſet cum illo:

19. & non admiſit eum, ſed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, & adnuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.

LUCAS.

Cap. VIII.

31. Et rogabant illum, ne imperaret illis ut in abyſſum irent:

32. erat autem ibi * in monte, grex porcorum multorum, paſcentium * & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi, & permiſit illis.

33. Exierunt ergo Dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt.

☜

34. Quod ut viderunt factum qui paſcebant, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in villas.

35. Exierunt autem videre quod factum eſt: & venerunt ad Jeſum, & invenerunt hominem ſedentem, à quo Dæmonia exierant, veſtitum ac ſanâ mente ad pedes ejus, & timuerunt.

36. Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione.

☜

37. Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum ut diſcederet ab ipſis, quia magno timore tenebantur. Ipſe autem adſcendens navim, reverſus eſt.

☜

38. Et rogabat illum vir, à quo Dæmonia exierant, ut cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Jeſus, dicens:

39. Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus.

☜

JOANNES.

---

perniciem porcorum. Quibus auditis, ex urbe atque ex villis concurſus ad Jeſum factus eſt cupientium videre num ita res haberet, quemadmodum narraverant ſubulci. Itaque viderunt, non ſine quodam timore, homines à Cacodæmonibus antea obſeſſos ſedentes, veſtitos, ac ſui compotes; quos à Jeſu curatos fuiſſe adſtantes iis confirmarunt; addito & caſu porcorum, quemadmodum à ſubulcis fuerat narratus. Igitur cùm res omnibus innotuiſſet, tota urbs effuſa eſt obviam Jeſu, cœpitque eum orare ut finibus ſuis excederet; ſummopere enim timebant Gadarenſes, ne fortè aliam ſimilem jacturam ſibi crearet. Intellecto hominum metu, pluris facientium opes ſuas quàm ejus doctrinam, Jeſus naviculam iterum conſcendit, ut Capernaümum rediret; cúmque jam altum petiturus eſſet, qui fuerant à Cacodæmonibus obſeſſi eum è ripa orabant, ut ſibi liceret eum ſequi, atque unà eſſe. At Jeſus eos remiſit domum, juſſos narrare ſuis quanta à Deo accepiſſent beneficia.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	Cap. V.	Cap. VIII.	
	20. Καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύμαζον.	Καὶ ἀπῆλθε, καθ' ὅλην τὴν πόλιν, κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.	
	21. Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν.	40. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.	
Cap. IX.	καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.		
18. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ, ἄρχων	22. Καὶ ἰδοὺ, ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων,	41. Καὶ ἰδοὺ, ἦλθεν ἀνὴρ* καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε *	
	ὀνόματι Ἰάειρος·	* ᾧ ὄνομα Ἰάειρος,	
ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων·	καὶ ἰδὼν αὐτὸν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ·	καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ,	
Ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν, ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν, καὶ ζήσεται.	23. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, λέγων· Ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ, καὶ ζήσεται.	παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· 42. Ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν.	
19. Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.	24. Καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ· καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.	Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.	
20. Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ αἱμοῤῥοοῦσα δώδεκα ἔτη,	25. Καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα,	43. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα,	
	26. Καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα,	ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι·	
	27. Ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ,		
προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ·	ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.	44. Προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ·	
21. Ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ· Ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.	28. Ἔλεγε γάρ· Ὅτι κἂν τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι.		
22. * Καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.	29. Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς·	καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς·	
	καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.		
	30. Καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγε· Τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων;	45. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Τίς ὁ ἁψάμενός μου; Ἀρνουμένων	

Illi igitur abierunt & per totum Decapolitanum tractum miraculi famam ſparſerunt, atque in admirationem rapuerunt omnes quibus res innotuit.

C A P U T XXIX.

Curatio mulieris profluvio ſanguinis laborantis, excitatio filiæ Jaïri, curatio duorum cæcorum & muti à Cacodæmone obſeſſi.

Statim ac Jeſus ad occidentalem ripam lacûs Geneſaretici appulit, ingens hominum multitudo, quæ eum antea audiverat, ad eum confluxit; reditum enim ejus exſpectabat, atque moræ impatiens in ripa ſtabat, antequàm appelleret. Itaque Jeſus ſcaphâ egreſſus jam docere confluentes cœperat, ſermonéſque habebat de ratione, quâ diſcipulorum infirmiores animi eſſent tractandi, quales in eodem loco antea habuiſſe eum narravimus anni hujus initio; (*Cap.* XVII.) cùm ecce unus Præfectorum Capernaümenſis Synagogæ, cui nomen erat Jairo, ad ejus pedes provolutus eſt; vehementer orans Jeſum ut domum ſuam ſecum veniret, quò manus imponeret filiolæ, quæ jam erat moribunda, vitámque ei & valetudinem reſti-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. V.	CAP. VIII.	
	20. Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli, quanta ſibi feciſſet Jeſus: & omnes mirabantur.	Et abiit, per univerſam civitatem, prædicans quanta illi feciſſet Jeſus. ☞	
	21. Et cùm tranſcendiſſet Jeſus in navi rurſum trans fretum; convenit turba multa ad eum,	40. Factum eſt autem cùm rediiſſet Jeſus, excepit illum turba;	
	☞	erant enim omnes exſpectantes eum.	
CAP. IX.	& erat circa mare.	☞	
18. Hæc illo loquente ad eos, ecce Princeps unus	22. Et venit quidam de Archiſynagogis,	41. Et ecce venit vir, * & ipſe Princeps Synagogæ erat: *	
☞	nomine Jaïrus:	* cui nomen Jaïrus,	
acceſſit, & adorabat eum,	& , videns eum, procidit ad pedes ejus;	* & cecidit ad pedes Jeſu, rogans eum ut intraret in domum ejus,	
☞ dicens: Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.	23. & deprecabatur eum multùm, dicens: Quoniam filia mea in extremis eſt, veni, impone manum ſuper eam, ut ſalva ſit, & vivat.	42. quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur.	
19. Et ſurgens Jeſus, ſequebatur eum, & diſcipuli ejus.	24. Et abiit cum illo,	☞	
☞	& ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.	Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur,	
20. Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis,	25. Et mulier, quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim,	43. & mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim,	
☞	26. & fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis: & erogaverat omnia ſua, nec quidquam profecerat, ſed magis deteriùs habebat,	☞ quæ in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari,	
	27. cùm audiſſet de Jeſu,	☞	
acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.	venit in turba retrò, & tetigit veſtimentum ejus;	44. acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus:	
21. Dicebat enim intra ſe: Si tetigero tantùm veſtimentum ejus, ſalva ero.	28. dicebat enim: Quia ſi vel veſtimentum ejus tetigero, ſalva ero.	☞	
☞	29. Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus:		
22. * Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.	& ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.	& confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus. ☞	
☞	30. Et ſtatim Jeſus, in ſemetipſo cognoſcens virtutem, quæ exierat de illo, converſus ad turbam,		
	aiebat: Quis tetigit veſtimenta mea?	45. Et ait Jeſus: Quis eſt qui me tetigit? Ne-	

reſtitueret. His precibus permotus cœpit hominem ſequi Jeſus, unà cum Apoſtolis, magnáque aliorum hominum multitudine, quæ Jeſum ipſum undequaque premebat, ita ut moleſta eſſet. In ea autem turba, erat mulier quæ jam à duodecim annis profluvio ſanguinis laborabat, & pluribus uſa erat medicis ac medicamentis, opéſque omnes ſuas ad recuperandam valetudinem fruſtra abſumſerat.

Hæc cùm audiviſſet à fide dignis omnis generis ægros à Jeſu curari, ſi modò vel veſtimenta ejus attingere poſſent, à tergo accedens fimbriam ejus pallii tetigit, apud ſe certò reputans ſe eo modo valetudinem recuperaturam; ac ſanè illico eſt curata, animadvertítque inſignem in corpore ſuo factam eſſe mutationem. Senſit etiam Jeſus, ex occaſione tacti ſui veſtimenti, factum eſſe miraculum; atque illico, in media eum premente turba, converſus quæſivit quis pallium ſuum tetigiſſet. Cumque proximi ſe eum datâ operâ attigiſſe negarent, tum Petrus aliíque diſcipuli dixerunt ſe non poſſe non mirari eam ejus quæſtionem, quandoquidem à circumſtante turba undique premebatur, nec ab uno quopiam, ſed à pluribus ſimul tangebatur.

 Atqui,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. IX.	Cap. V.	Cap. VIII.	
	31. Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις· Τίς μου ἥψατο;	δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ· Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις· Τίς ὁ ἁψάμενός μου;	
	☞	46. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἥψατό μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ.	
	32. Καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν.	☜	
	33. Ἡ δὲ γυνὴ, φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. ☞	47. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ, ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. ☜	
22. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν, εἶπε· Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. *	☜ 34. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ☞ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.	48. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Θάρσει, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. ☜	
	35. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες· Ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον;	49. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ· Ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.	
	36. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ· Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.	50. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων· Μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται.	
23. Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, ☞	38 Καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου. *	51. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν,	
	37. Καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. ☞	οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα.	
καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον,	38. * καὶ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.	52. Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν.	
24. Λέγει αὐτοῖς· Ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ☞	39. Καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς· Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. 40. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. ☞	Ὁ δὲ εἶπε· Μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. 53. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.	
25. Ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, ☞	Ὁ δὲ, ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον.	54. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, ☜	
εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς· ☞	4' Καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ· Ταλιθὰ κοῦμι· ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· Τὸ κοράσιον (σοὶ λέγω) ἔγειρε.	καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε, λέγων· Ἡ παῖς, ἔγειρε.	

Atqui, inquit, Jeſus, quiſpiam me datâ operâ attigit, ſenſi enim in gratiam tangentis factum eſſe miraculum. Simul circumſpiciebat, ut videret num quis rem faſſurus eſſet. Mulier verò ſentiens ſe deprehenſam, & recuperatæ ſanitatis ſibi conſcia, terreri cœpit hiſce auditis, atque ad pedes Jeſu accidens, rem, prout erat, confeſſa eſt, coram omnibus qui aderant. Quâ oratione convertit ad ſe Jeſum, qui eam bono animo eſſe juſſit, teſtatúſque eſt ob magnam opinionem quam de divina potentia, & beneficentia conceperat curatam fuiſſe, & mulierem ſecuram abire juſſit, quippe quam prorſus curatam eſſe libens pateretur.

Cùm etiamnum loqueretur, venerunt nonnulli ab ædibus præfecti Synagogæ, qui ei nuntiarent puellam eſſe mortuam, adeóque minimè opus eſſe vexari ampliùs Jeſum, eo ad cadaver

ſine

MATTHÆUS. CAP. IX.

22. At Jeſus converſus, & videns eam, dixit: Confide, filia, fides tua te ſalvam fecit. *

23. Et cum veniſſet Jeſus in domum Principis, & vidiſſet tibicines & turbam tumultuantem, dicebat:

24. Recedite: non eſt eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.

25. Et cùm ejecta eſſet turba, intravit, & tenuit manum ejus,

MARCUS. CAP. V.

31. Et dicebant ei diſcipuli ſui: Vides turbam comprimentem te, & dicis: Quis me tetigit?

32. Et circumſpiciebat videre eam, quæ hoc fecerat.

33. Mulier verò, timens & tremens, ſciens quod factum eſſet in ſe, venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

34. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te ſalvam fecit, vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.

35. Adhuc eâ loquente, veniunt ab Archiſynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua eſt, quid ultra vexas Magiſtrum?

36. Jeſus autem, audito verbo quod dicebatur, ait Archiſynagogo: Noli timere, tantum modò crede.

38. Et veniunt in domum Archiſynagogi, *

37. Et non admiſit quemquam ſequi, niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.

38. * & vidit tumultum, & flentes & ejulantes multùm;

39. & ingreſſus, ait illis: Quid turbamini, & ploratis? Puella non eſt mortua, ſed dormit.

40. Et irridebant eum. Ipſe verò, ejectis omnibus, adſumit patrem & matrem puellæ, & qui ſecum erant, & ingreditur ubi puella erat jacens.

41. Et tenens manum puellæ, ait illi, Talitha cumi, quod eſt interpretatum, Puella (tibi dico) ſurge.

LUCAS. CAP. VIII.

gantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?

46. Et dixit Jeſus: Tetigit me aliquis; nam ego novi virtutem de me exiſſe.

47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus, & ob quam cauſam tetigerit eum indicavit coram omni populo, & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.

48. At ipſe dixit ei: Filia, fides tua ſalvam te fecit, vade in pace.

49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad Principem Synagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.

50. Jeſus autem, audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ: Noli timere, crede tantùm, & ſalva erit.

51. Et, cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quemquam niſi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & patrem & matrem puellæ.

52. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.

53. Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.

54. Ipſe autem, tenens manum ejus, clamavit dicens: puella, ſurge.

JOANNES.

ſine fructu adducto. At Jeſus, his auditis verbis, vetuit mœrentem præfectum Synagogæ timere, addiditque, ſi modò benè ſentiret de potentia ac bonitate Dei, incolumem fore puellam. Igitur domum ejus venit, comitante multitudine; ſed non paſſus eſt in ædes quemquam ſecum ingredi, præter tres Apoſtolos, Petrum, Jacobum & Joannem, unà cum puellæ parentibus. Ingreſſus verò jam reperit illic tibicines, & omnes lugentes, ceterúmque apparatum luctûs; pro more Judaïco. Quæ cùm conſpexiſſet, negavit eſſe cur tumultuarentur ac lugerent, puellam enim ex ſomno brevi excitandam, neque hoc tempore morituram. At eum irridebant, quippe qui noverant eam animam efflaſſe. Attamen Jeſus ex cubiculo, in quo jacebat puella, omnes exire juſſit, exceptis dumtaxat ejus parentibus. Tum arreptâ jacentis manu, puella, inquit, ſurge. Quibus verbis prolatis, animum recepit,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. IX.	CAP. V.	CAP. VIII.	
	☞	55. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα εἰς αὐτήν, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα·	
καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. ☞	42. Καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, · καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα· *	☞	
	43. * καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.	καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.	
	42. * καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ·	56. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.	
	43. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλά, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο· * ☞	☞	
26. Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην. 27. Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοί, κράζοντες, καὶ λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς, υἱὲ Δαβίδ. 28. Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; Λέγουσιν αὐτῷ· Ναί, Κύριε. 29. Τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων· Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. 30. Καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί· καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω. 31. Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. 32. Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδού, προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον. 33. Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες· Ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. 34. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.			
CAP. XIII.	CAP. VI.		
54. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ,	1. ΚΑὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ· καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.		

cepit, atque illico ſurrexit puella, erat enim annos duodecim nata. Deinde Jeſus, ne fortè quis exiſtimaret magicas has eſſe præſtigias, juſſit illi cibum dari, quò magis eam vivere ac valere conſtaret. Rem videre non potuerunt parentes, ſine ſumma admiratione, maximóque gaudio; & ita erant erga Jeſum animati, ut ſparſuri è veſtigio fuiſſent tanti miraculi famam; niſi evulgari diſertè vetuiſſet, ne majores, quàm neceſſe erat, hominum ad ſe concurſus fierent.

Attamen rei fama per totum illum tractum pervagata eſt, unde multi colligebant eum eſſe Meſſiam; cúmque illinc abiret, ſequuti eum ſunt duo cæci, magnâ vóce clamantes: miſerere noſtri, proles Davidis, donec domum, in qua diverſabatur, veniſſet; ubi quæſivit ab iis Jeſus an ſatis magnificè de divina potentia ſibi collata ſentirent, ut crederent à ſe poſſe ipſis oculorum uſum reſtitui. Reſponderunt verò illi, ſe credere; quod cùm profeſſi eſſent, Jeſus tetigit eorum oculos & dixit velle ſe eos, quandoquidem ita de ſe ſentiebant, curari. Ecce verò ſtatim viſum recuperarunt. Quod cùm maximum eſſet miraculum, Jeſus, ob cauſam antea memoratam, cùm præſertim eum appellatione Meſſiæ ſalutaſſent, vetuit eos illud promulgare. At illi è conſpectu ejus egreſſi linguæ minimè temperarunt; cùm exiſtimarent officii ſui eſſe, minimè tacere quod benefactori ſuo uſque adeò honorificum erat.

Paullò pòſt Jeſu oblatus eſt vir à Cacodæmone vexatus, proptereáque mutus factus. Jeſus verò,

MATTHÆUS.

Cap. IX.

& ſurrexit puella. ☞

26. Et exiit fama hæc in univerſam terram illam.

27. Et tranſeunte inde Jeſu, ſequuti ſunt eum duo cæci, clamantes, & dicentes: Miſerere noſtri, Fili David.

28. Cùm autem veniſſet domum, acceſſerunt ad eum cæci. Et dicit eis Jeſus: Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Domine.

29. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

30. Et aperti ſunt oculi eorum: & comminatus eſt illis Jeſus, dicens: Videte ne quis ſciat.

31. Illi autem, exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa.

32. Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum Dæmonium habentem.

33. Et ejecto Dæmonio, loquutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit ſic in Iſraël.

34. Phariſæi autem dicebant: In Principe Dæmoniorum ejicit Dæmones.

Cap. XIII.

54. Et, veniens in patriam ſuam,

MARCUS.

Cap. V.

☞

42. Et confeſtim ſurrexit puella,

& ambulabat; erat autem annorum duodecim *

* & dixit dari illi manducare.

* & obſtupuerunt ſtupore magno.

43. Et præcepit illis vehementer ut nemo id ſciret; ☜

Cap. VI.

1. Et egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: & ſequebantur eum diſcipuli ſui:

LUCAS.

Cap. VIII.

55. Et reverſus eſt ſpiritus ejus, & ſurrexit continuò; ☜

& juſſit illi dari manducare.

56. Et ſtupuerunt parentes ejus,

quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat. ☜

JOANNES.

---

verò, ejus miſertus, juſſit Cacodæmonem hominis corpore exire, eóque illico parente, qui ab eo inſeſſus fuerat loqui cœpit. Quod Dæmonii genus, cùm difficillimè ejici ſoleret corpore quod invaſerat, mirabatur multitudo Cacodæmonem hunc verbo fuiſſe exturbatum, negabátque umquam ſimile quidquam factum apud Judæos. At Phariſæi, quorum plerique Jeſu erant infenſiſſimi, conabantur perſuadere populo, à Jeſu Dæmonia ejici poteſtate à Cacodæmonum principe acceptâ; ac proinde eum eſſe Magum, non Prophetam.

Caput XXX.

Jeſus Nazaretham proficiſcitur, & propter humilem ſortem à popularibus Propheta eſſe non creditur. Vicina loca docendo peragrat, & Apoſtolos mittit, ac mandatis inſtruit; quibus auditis, proficiſcuntur.

Jesus verò, cùm ante annum Nazarethæ per breve dumtaxat tempus fuiſſet, quòd eum populares è rupe præcipitem dare voluiſſent, (*Cap. XIV.*) nedum ut doctrinam ejus amplecterentur; ſedatâ ſpatio temporis eorum irâ, & comparatâ tot miraculis poſtea editis majore famâ, eò redire voluit, ut eos iterum ad ſaniorem mentem revocaret.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XIII.	CAP. VI.		
ἐδίδασκεν αὐτοὺς, ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν· ὥστε ἐκπλήττεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν· Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις;	2. Καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν. καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες· Πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, ὅτι καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται;		
55. Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριὰμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωσῆς, καὶ Σίμων, καὶ Ἰούδας;	3. Οὐκ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς Μαρίας. ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος;		
56. Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;	καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς;		
57. Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.	Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.		
Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ·	4. Ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.		
58. Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς,	5. Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι. εἰ μὴ ὀλίγοις ἀῤῥώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας, ἐθεράπευσε.		
διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.	6. Καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.		
CAP. IX.			
35. Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων	Καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ, διδάσκων.		
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.			
36. Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐκλελυμένοι καὶ ἐῤῥιμμένοι, ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.			
37. Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.			
38. Δεήθητε οὖν τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.			

Igitur profectus cum Apoſtolis Nazaretham ſe contulit, & die quidem Sabbathi Synagogam ingreſſus, cum populo cœpit agere de legibus & promiſſis Regni Cœlorum. Audientes plurimi mirabantur qui poſſet fieri ut tantâ ſapientiâ loqueretur, & tot ac tanta miracula ederet, quot & quanta conſtante famâ celebrabantur. Quærebant ergo ab aliis alii annon idem ille faber eſſet fabri Joſephi filius, qui Nazarethæ educatus fuerat? Annon matri ejus Mariæ nomen eſſet? Annon conſobrini ejus eſſent Jacobus, Joſes, Simon & Judas, alius Mariæ filii; & conſobrinæ ejus omnes etiamnum Nazarethæ habitarent? Unde ergo tantam eruditionem, vir ex paupercula familia ortus & Nazarethæ per tot annos commoratus, ſibi comparare potuiſſet? Quare nullus Nazarenorum ei fidem habuit; qua de cauſa, Jeſus uſus iterum eſt vetere dicto, quod jam Nazarethæ ante annum, audientibus & indignantibus popularibus, uſurpaverat, *nullo in loco Prophetam minoris fieri, quàm in patria ſua.* Itaque cùm homines minime adducerentur iis quæ de illo compererant, ut dictis ejus crederent; non oblata eſt Chriſto occaſio edendorum illic multorum miraculorum, quæ non ſolebat facere niſi

in

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XIII.	Cap. IV.		
☞ docebat eos in Synagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent: Unde huic ſapientia hæc, & virtutes? ☞	2. Et facto Sabbato cœpit in Synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic hæc omnia? Et quæ eſt ſapientia, quæ data eſt illi, & virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur?		
55. Nonne hic eſt fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus, Jacobus, & Joſeph, & Simon, & Judas?	3. Nonne hic eſt faber, filius Mariæ, frater Jacobi, & Joſeph, & Judæ, & Simonis?		
56. Et ſorores ejus, nonne omnes apud nos ſunt? Unde ergo huic omnia iſta?	Nonne & ſorores ejus hic nobiſcum ſunt? ☞		
57. Et ſcandalizabantur in eo. Jeſus autem dixit eis: Non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua.	Et ſcandalizabantur in illo. 4. Et dicebat illis Jeſus: Quia non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua.		
58. Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem eorum.	5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere, niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit: ☞		
☞	6. & mirabatur propter incredulitatem eorum,		
Cap. IX.			
35. Et circuibat Jeſus omnes civitates, & caſtella, docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.	& circuibat ☞ caſtella in circuitu docens: ☞		
36. Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non habentes Paſtorem.			
37. Tunc dicit diſcipulis ſuis: Meſſis quidem multa, operarii autem pauci.			
38. Rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.			

in gratiam credentium. Attamen paucos ægros ſibi oblatos, impoſitione manuum, curavit, nec aliud illic miraculum edidit, propter hominum contumaciam; quæ ei ſtupenda meritò videbatur, cùm nihil eſſet quod ei objicerent, præter familiæ paupertatem.

Igitur in alias Galilææ partes profectus Jeſus, urbes & pagos circumibat, ut ubique ſpargeret fauſtum nuntium inſtantis Regni Cœleſtis; eadémque operâ curabat omnes ægros, qui ei offerebantur. Interea ingens hominum multitudo eum ſequebatur, quocumque iret; quam conſpicatus miſerabatur, quòd ei videretur referre gregem ovium paſtore deſtitutum ac propterea palantem & vagum, neque caulam petentem. Ac ſanè plebs Judaïca à Sadducæis illinc, hinc à Phariſæis diſtracta, quid fugeret, aut quid ſequeretur non ſatis norat, & dubia huc illuc agebatur, quòd nondum noſſet vocem paſtoris à Deo miſſi. Quod cùm animo agitaret Jeſus, dixit Diſcipulis multas eſſe ſegetes maturas, ſed perpaucos meſſores; itaque orandum dominum ſegetum illarum, ut multos meſſores mitteret. Erant enim non pauci parati excipere cœleſtem doctrinam, ſi modò iis ſuppeterent, tempore & loco opportuno, magiſtri.

 Cùm

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES
CAP. X.	CAP. VI.	CAP. IX.	
1. Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν.	7. Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, ☞ ☞	1. Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν.	
2. Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος, καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· 3. Φίλιππος, καὶ Βαρθολομαῖος· Θωμᾶς, καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης· Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου, καὶ Λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος· 4. Σίμων ὁ Κανανίτης, καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.	☞	☞	
5. Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς, ☞	καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο·	2. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ☞	
παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων· Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε. 6. Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.			
7. Πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε, λέγοντες· Ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.	☞ ☞	κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ,	
8. Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.	καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.	καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας. ☞	
9. Μὴ κτήσησθε χρυσόν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν.	8. Καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν·	3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον· μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν·	
10. Μὴ πήραν εἰς ὁδόν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδον,	9. Ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσασθαι δύο χιτῶνας.		
ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν.	☞	☞	
11. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε,	10. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν,	4. Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε,	
ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι,	☞	☞	
κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.	ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.	ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.	
12. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν.	☞	☞	

Cùm hæc dixiſſet Jeſus, neque poſſet ipſe adeſſe in omnibus locis, in quibus expediebat nuntiari Evangelium, conſilium cepit mittendi Apoſtolos ſuos quaquaversúm, dum ipſe alia loca obiret. Itaque eos ad ſe vocatos inſtruxit poteſtate ejiciendorum corporibus humanis Cacodæmonum, & curandorum quorumvis morborum. Nomina Apoſtolorum antea jam recenſuimus, (*Cap. XX.*) nec ea repeti neceſſe eſt. Hos ergo Apoſtolos cúm Jeſus vellet binos mittere, hæc mandata eis dedit, &, cavete, inquit, vobis hoc primo itinere, quod erit veluti muneris veſtri tirocinium, ne eatis in ullam urbem Ethnicam aut Samariticam; ſed ad ſolos ite Judæos, ut eos, quaſi oves errantes, reducatis ante omnia ad meum ovile. Dicite illis jam inſtare Regnum Cœleſte, cujus beneficiorum participes ſi eſſe velint, oportere ut ſanctiùs poſthac vivant. Utque intelligant vos, non ſine Dei Numine, ad ſe veniſſe, ægros quoſvis curate, leproſos mundate, mortuos excitate, Cacodæmonas ejicite. Horum omnium vobis poteſtatem facio, eâ tamen lege, ut eam gratis à me acceptam abſque ulla mercede exerceatis.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. X.	Cap. VI.	Cap. IX.	
1. ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.	7. Et vocavit duodecim: ☜	☞ 1. CONvocatis autem duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia Dæmonia, & ut languores curarent.	
2. Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus. 3. Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus; Philippus, & Bartholomæus; Thomas, & Matthæus publicanus; Jacobus Alphæi, & Thaddæus. 4. Simon Chananæus, & Judas Iſariotes, qui & tradidit eum.	☜	☜	
5. Hos duodecim miſit Jeſus:	& cœpit eos mittere	2. Et miſit illos	
☞	binos,	☜	
præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis. 6. Sed potiùs ite ad oves, quæ perierunt domûs Iſraël. 7. Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cœlorum.	☜ ☞	prædicare Regnum Dei,	
8. Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, Dæmones ejicite: gratis accepiſtis, gratis date.	& dabat illis poteſtatem Spirituum immundorum:	& ſanare infirmos. ☜	
9. Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris: 10. Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam;	8. Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantùm: non peram, non panem, neque in zona æs; 9. ſed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.	3. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque duas tunicas habeatis.	
dignus enim eſt operarius cibo ſuo.	☜	☜	
11. In quamcumque autem civitatem aut caſtellum intraveritis,	10. Et dicebat eis: Quocumque introïeritis in domum,	4. Et in quamcumque domum intraveritis,	
interrogate, quis in ea dignus ſit:	☜	☜	
& ibi manete, donec exeatis.	illic manete, donec exeatis inde:	ibi manete, & inde ne exeatis.	
12. *Intrantes autem in domum, ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.*	☜	☜	

ceatis. Proficiſcimini autem è veſtigio, nec ſumite in cingulis veſtris, viatici causâ, ullam pecuniam, nullos ferte victus, nullas veſtes, nec ullos alios calceos, itineris gratiâ, comparate. Qui ſcipiones habent, cum iis ſolis iter ingrediantur; qui nullos habent, ne differant iter ut eos ſibi comparatum eant. Ii enim quibus nunciabitis Evangelium dabunt operam, Deo rem curante, ne quid neceſſarium vobis deſit; cùm æquum ſit operario minimùm neceſſaria tribui, quemadmodum vulgari fertur proverbio.

Cum verò in urbem, aut in pagum veneritis, inquirite an ſint illic homines religioſi, Regnum Cœleſte Meſſiæ exſpectantes; atque ab aliquo ejuſmodi viro hoſpitio excepti apud eum tamdiu diverſamini, ſi per eum licet, quamdiu in eo oppido, pagóve commorabimini, ne mutatione hoſpitii animum ejus a vobis alienetis. Cùm verò primum domum quampiam ingrediemini, omnia ei fauſta adprecamini.

MATTHÆUS.

Cap. X.

13. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ᾽ αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.

14. Καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς· ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν.

15. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόῤῥων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

16. Ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

17. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς.

18. Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσι.

19. Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε.

20. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

21. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

22. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

23. Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

MARCUS.

Cap. VI.

11. Καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις ἢ Γομόῤῥοις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

LUCAS.

Cap. IX.

5. Καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε, εἰς μαρτύριον ἐπ᾽ αὐτούς.

JOANNES.

Si digna ſit cui ei obveniant, quæ vos precati fueritis, tum verò Deus preces veſtras exaudiet; ſin minùs, preces illæ, ad eam quidem domum quod attinet, irritæ fient, ſed aliàs eventum ſortientur. Quando verò oppidum quodpiam, aut domus vobis hoſpitium negaverit, aut vos Evangelium nuntiantes indignos qui audiremini, aut quibus obſequeretur judicaverit; abeuntes excutite in eam urbem, domúmve, pulverem calceorum veſtrorum illic contractum; quod ſignum erit vos nolle quidquam vobis eſſe commune cum impiis illis hominibus, nec pulviſculum quidem, qui ad eos pertineat, retinere velle. Scitote autem Sodomenſes & Gomorrenſes leviores daturos Deo pœnas, die judicii; quàm eos qui vos indignos auditu cenſuerint, vel auditos aſpernati fuerint.

Mitto nunc vos, & poſthac ſolenniùs ſum miſſurus, quaſi oves ad lupos, hoc eſt, homines innocuos ad gentes crudeliſſimas. Quamobrem prudentes vos eſſe apud eas oportet, ne contumaces nimiùm in vos irritetis liberioribus caſtigationibus, aut veritatis iis inviſæ intempeſtivis explicationibus; at ita tamen ut ne, prudentia in calliditatem converſâ, vitiis faveatis, aut veritatem prodatis. Conjungenda vobis eſt prudentia ſerpentium, ut ita loquar, cum ſimplicitate columbarum. Diligenter vobis cavete ab inſidiis Judæorum; vos enim, propter Evangelii prædicationem, trahent in jus, & Synedria Judaica vos flagris propterea afficiendos judicabunt. Quin & ad Præſides, Imperatoréſque Romanos, rationem dictorum reddituri & cauſam

MATTHÆUS.

Cap. X.

13. Et ſiquidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos.

14. Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros, exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris. ☙

15. Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die judicii, quàm illi civitati.

16. Ecce ego mitto vos ſicut oves, in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.

17. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in Conciliis, & in Synagogis ſuis flagellabunt vos:

18. & ad Præſides & ad Reges ducemini propter me, in teſtimonium illis, & gentibus.

19. Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

20. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis.

21. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient:

22. & eritis odio omnibus propter nomen meum; qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

23. Cùm autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam: Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſrael donec veniat Filius hominis.

MARCUS.

Cap. VI.

11. Et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis. ☙

LUCAS.

Cap. IX.

5. Et quicumque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos. ☙

JOANNES.

ſam capitis dicturi, mea cauſâ ducemini. Quomodo fiet ut cùm apud Judæos, tum etiam apud Ethnicos latiùs ſpargatur Evangelium. Tunc temporis, ne anxii ſitis quâ oratione, apud judices, ſitis uſuri, neque quia eloquentiâ deſtituti eſtis timidiores ſitis; eo enim tempore, Spiritûs Sancti afflatu, quid vobis reſpondendum ſit accipietis; neque vos verba facietis antea meditati ut oratores, ſed ſubito motu Spiritûs Patris veſtri Cœleſtis oratio vobis ſuppeditabitur. Doctrinæ à vobis acceptæ occaſione, frater Judaicis aut Ethnicis inſtitutis pertinaciter adhærens fratrem ſuum mihi credentem capitis accuſabit. Quin & pater incredulus liberos ſuos ad tribunalia trahet, cauſam capitis dicturos, eò quòd fidem mihi habuerint; & vice verſâ pertinaces liberi reos agent parentes doctrinam meam amplexos. Omnes vos odio habebunt, & malè mulctabunt, quòd diſcipuli mei ſitis ac dicamini; at quiſquis, ſpretis omnium mortalium odio, & injuriis ad mortem uſque diſcipulum ſe meum conſtanter præſtabit ac profitebitur, is vitam æternam conſequetur. Cùm verò vos Judæi, in urbe quapiam Palæſtinæ, inimicè inſectabuntur, fugite, ſi liceat, in aliam; ac ſcitote antequam omnes Palæſtinæ urbes peragraveritis fugientes injurias Judæorum, me ultorem veſtrum adventurum.

Vulgari

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. X.			
24. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.			
25. Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;			
26. Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.			
27. Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.			
28. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.			
29. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν;			
30. Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί.			
31. Μὴ οὖν φοβηθῆτε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.			
32. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς·			
33. Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.			
24. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.			
35. Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς.			
36. Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.			

Vulgari proverbio fertur, diſcipulum pluris non faciendum quàm magiſtrum, neque ſervum quàm herum; ſatiſque habere oportere diſcipulum, ſi deteriùs magiſtro, ſervum ſi pejùs hero non excipiatur. Si ergo Beelzebuli Cacodæmonum principi tribuerunt Phariſæi mea miracula, méque ab eo infeſſum eſſe dictitarunt; quantò magis vos diſcipulos ac miniſtros meos ſimilibus adpetent calumniis? Ne tamen timete ejuſmodi inſimulationes, neque enim eorum fraudes, veſtráque innocentia ſemper occultæ manebunt. Nihil eſt, mihi credite, tam occultum quod aliquando non pateſiat, neque quidquam tam arcanum quod non tandem inноteſcat. Ideò & quod nunc vos doceo privatim, hoc publicè proloquimini; & quod ore auribus veſtris admoto vobis dico, id è tectis, ut ita dicam, domorum ab omnibus audiendum promulgate.

Nec timete homines, qui corpus quidem veſtrum occidere poſſunt, ſed eo diſſoluto de animis ſimiles ullas pœnas nequeunt repetere. Eum ſolum reveremini, cui & animi & corpora, poſt hanc vitam, in loco ſuppliciorum pœnas dabunt. Divina Providentia, interea dum officio veſtro fungemini, veſtri curam geret; cùm nihil eam fugiat, aut eâ invitâ fiat. Scitote enim, cùm duo paſſerculi exiguo ære veneant, ne unum quidem eorum, ignorante, aut nolente Deo, occidi. Veſtrûm verò, qui non modò homines, ſed & nuntii mei eſtis, multò

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. X.

24. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper Dominum ſuum.
25. Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter ejus; & ſervo; ſicut Dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quantò magis domeſticos ejus?
26. Ne ergo timueritis eos. Nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur; & occultum, quod non ſcietur.
27. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.
28. Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potiùs timete eum, qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.
29. Nonne duo paſſeres aſſe veneunt? & unus ex illis non cadet ſuper terram, ſine Patre veſtro.
30. Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt.
31. Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.
32. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt:
33. qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt.
34. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium.
35. Veni enim ſeparare hominem adversùs patrem ſuum, & filiam adversùs matrem ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuam.
36. Et inimici hominis, domeſtici ejus.

---

tò intentiorem curam gerit, ita ut dicere queam numerum pilorum veſtrorum Deo eſſe notum, nec minui clam eo & repugnante poſſe; hoc eſt, vobis ne minimam quidem rem contingere inſcio aut invito ejus Numine. Ne ergo timeatis, nam qui curat paſſerculos, idem omnia quæ ad vos pertinebunt moderabitur, cùm multò pluris quàm paſſeres vos faciat. Quiſquis ſe meum diſcipulum conſtanter dictis ac factis profitebitur, coram hominibus, quodcumque periculum immineat; is à me, coràm Patre meo cœleſti, pro meo agnoſcetur. Quiſquis verò, vitandæ vexationis causâ, negabit ſe eſſe diſcipulum meum coràm hominibus, dictis aut factis; is à me, coram Patre meo Cœleſti, repudiabitur. Ne putate, iis quæ vos doceo per terrarum orbem ſparſis, fore ut homines, compoſitis omnibus litibus, & depoſitis inimicitiis, prout mea doctrina ſuadet, amicè inter ſe agitent. Pro pace, quam uſque adeò præcipio vobis, nequitiâ hominum continget ut Evangelium meum fiat occaſio graviſſimorum diſſidiorum, haud aliter quàm ſi id in terras attuliſſem eo animo ut æternam diſcordiam inter homines alerem. Nam, ut jam dixi, Evangelii causâ liberi diſſidebunt à parentibus, nurus à ſocrubus, & conjunctiſſimi quique graves inimicitias inter ſe exercebunt. Quin & ſervi in heros ſuos proptereà inſurgent, atque eos hoſtiliter inſectabuntur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS.

Cap. X.

37. Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

38. Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

39. Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

40. Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

41. Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

42. Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Cap. XI.

1. Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν, τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

MARCUS.

Cap. VI.

12. Καὶ ἐξελθόντες

ἐκήρυσσον

ἵνα μετανοήσωσι·

13. Καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους, καὶ ἐθεράπευον.

LUCAS.

Cap. IX.

6. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι

καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

Anni Secundi Præconii Chriſti FINIS.

At quicumque patris aut matris gratiam præferet meis præceptis, eum indignum qui diſcipulus meus dicatur judicabo. Quicumque itidem malet filii aut filiæ amorem illibatum ſibi ſervare, quàm mihi obſequi, nec eum dignum eſſe cenſebo, qui diſcipulus meus vocetur. Quicumque hoc ſecum non ſtatuit, quaſvis ſibi ſubeundas eſſe indignitates ac calamitates, potiùs quàm à me deficiat, eadem viâ patientiæ præeunte, non poteſt in diſcipulorum meorum numero haberi. Imò & quiſquis conſulturus vitæ ſuæ præcepta mea abnegabit, perſæpe eâ mulctabitur; contra verò qui, ſpe vivendi inſuper habitâ, ſe meum forti animo profitebitur, perſæpe eâ ratione vitæ ſuæ conſulet.

Quiſquis vobis exceptis, ut nuntiis à me miſſis, fidem habebit, eodem loco hanc fidem ejus habebo, ac ſi me ipſum excepiſſet, & fide dignum judicaſſet. Quiſquis verò mihi crediderit, is Patri Cœleſti, qui me miſit, fidem habuiſſe cenſebitur. Quicumque Prophetam à me miſ-

ſum

MATTHÆUS. | **MARCUS.** | **LUCAS.** | **JOANNES.**

MATTHÆUS.

Cap. X.

37. Qui amat patrem aut matrem pluſquàm me, non eſt me dignus: & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.

38. Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.

39. Qui invenit animam ſuam, perdet illam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.

40. Qui recipit vos, me recipit: &, qui me recipit, recipit eum qui me miſit.

41. Qui recipit Prophetam, in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet:

42. & quicumque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm, in nomine diſcipuli amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

Cap. XI.

1. ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus, præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit inde ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.

MARCUS.

Cap. XI.

12. Et exeuntes ✿ prædicabant ut pœnitentiam agerent:

13. & Dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant.

LUCAS.

Cap. IX.

6. Egreſſi autem circuibant per caſtella, evangelizantes ✿ & curantes ubique.

Anni Secundi Præconii Chriſti **F I N I S.**

ſum pro vero Propheta habuerit, dignúmque eo nomine exiſtimarit, quantumvis propterea ei immineat periculum; ille à me eodem præmio donabitur, ac ipſe Propheta. Quicumque bonum virum pro bono viro habuerit, & eo nomine impavidè vocitarit, quantacumque ſubeunda ideò ſit invidia, idem præmium à me feret quod bonus ille vir, ſi conſtanter virtutem colere pergat, accepturus eſt. Quicumque viliſſimo etiam munuſculo minimum meorum diſcipulorum, ideò quia diſcipulus meus eſt, donarit; ne is quidem indonatus à me abibit.

Cùm Jeſus abſolviſſet mandatis inſtruere Apoſtolos, binóſque in diverſa loca miſiſſet, ipſe quoque in alium tractum ſe contulit; ut oppidatim nuntiaret inſtare Regnum Dei, ejúſque leges ac præmia populo aperiret. Apoſtoli etiam vicatim euntes & quaquaversùm idem nuntiantes ad morum emendationem Judæos ſtudioſè hortabantur. Præterea, pro facultate à Magiſtro accepta, Cacodæmonas è corporibus humanis ejiciebant, & multos ægros oleo inunctos curabant.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XIV.	CAP. VI.		
6. Γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ Ἡρώδου,	21. Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας.		
ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ Ἡρώδῃ.	22. Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ· Αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοί.		
7. Ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται.	23. Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ· Ὅτι ὃ ἐάν με αἰτήσῃς, δώσω σοί, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.		
8. Ἡ δέ, προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς,	24. Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς· Τί αἰτήσομαι; Ἡ δὲ εἶπε· Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.		
Δός μοι, φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.	25. Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο, λέγουσα· Θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξ αὐτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.		
9. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσε δοθῆναι·	26. Καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεύς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους, οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι·		
10. Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.	27. Καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.		
	28. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ·		
11. Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ· καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς·	καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ· καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.		
12. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό·	29. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦλθον καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.		
καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.		CAP. IX.	
1. ἘΝ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ.	14. Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης, (φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ)	7. Ἤκουσε δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα.	
2. Καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,	καὶ ἔλεγεν· Ὅτι Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη,	καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν.	
καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.	καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.		

CAPUT XXXI.

Annus Tertius Præconii Chriſti. Mors Joannis Baptiſtæ ab Herode occiſi. Judicia Herodis, ejúſque aulicorum de Jeſu.

CIRCA initium tertii anni, ex quo Jeſus Evangelium Judæis nuntiare cœperat, cùm Herodes Tetrarcha Galilææ natalem ſuum celebraret, & ad convivium vocaſſet purpuratos omnes ſuos, ducéſque copiarum quas alebat, & totius Galilææ proceres, ac illi convivati eſſent, triclinium ingreſſa eſt Salome, filia Herodiadis, quam ex priore viro Philippo pepererat; atque ita ſaltavit, itáque placuit cùm ceteris convivis, tum etiam ipſi Herodi, ut puellam juberet petere à ſe quidquid vellet, ſecuram impetrandi. Confirmavit etiam jurejurando, ſi vel dimidiam partem regni peteret, ſe eam illi daturum. Illa verò ex tempore quidem nihil petiit, ſed è triclinio egreſſa ad matrem ivit, ut ex ejus conſilio quidpiam ab Herode peteret. Herodias dudum Joanni, ut diximus, infenſa occaſionem illico arripuit, &, pete, inquit, à patruo tuo caput Joannis Baptiſtæ in lance confeſtim tibi dari. Cui conſilio

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XIV.	CAP. VI.		
6. Die autem natalis Herodis ☞	21. Et cùm dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit Principibus, & Tribunis, & primis Galilææ:		
ſaltavit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi, ☞	22. cúmque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimúlque recumbentibus; Rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi:		
7. unde cum juramento pollicitus eſt ei dare quodcumque poſtulaſſet ab eo.	23. & juravit illi. Quia quidquid petieris dabo tibi: licèt dimidium Regni mei.		
8. At illa præmonita à matre ſua,	24. Quæ, cùm exiſſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptiſtæ. 25. Cùmque introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad Regem, petivit dicens:		
Da mihi, inquit, hic in diſco caput Joannis Baptiſtæ.	Volo ut protinus des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ.		
9. Et contriſtatus eſt Rex: propter juramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, juſſit dari.	26. Et contriſtatus eſt Rex: propter jusjurandum, & propter ſimul diſcumbentes, noluit eam contriſtare:		
10. Miſitque & decollavit Joannem in carcere. ☞	27. ſed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput ejus in diſco. Et decollavit eum in carcere,		
11. Et allatum eſt caput ejus in diſco, & datum eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.	28. & attulit caput ejus in diſco: & dedit illud puellæ: & puella dedit matri ſuæ.		
12. Et accedentes diſcipuli ejus, tulerunt corpus ejus, & ſepelierunt illud:	29. Quo audito, diſcipuli ejus venerunt, tulerunt corpus ejus: & poſuerunt illud in monumento.		
& venientes nunciaverunt Jeſu.	☜		
		CAP. IX.	
1. IN illo tempore audivit Herodes Tetrarcha famam Jeſu.	14. Et audivit Rex Herodes, (manifeſtum enim factum eſt nomen ejus)	7. Audivit autem Herodes Tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo, & hæſitabat eo quòd diceretur à quibuſdam:	
2. Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis,	& dicebat: Quia Joannes Baptiſta reſurrexit à mortuis,	quia Joannes ſurrexit à mortuis:	
& ideo virtutes operantur in eo.	& propterea virtutes operantur in illo.	☜	

obſequuta puella in triclinium rediit, & caput Joannis ſibi in lance illico dari popoſcit. Doluit quidem Herodes rem à ſe peti, optaſsétque aliud petitum fuiſſe à puella; attamen jurisjurandi & accumbentium reverentiâ ductus, non auſus eſt negare, ne leviter juraſſe, aut perjurus eſſe videretur. Igitur è veſtigio juſſus ſpiculator ire in carcerem, obtruncare Joannem, ejúſque caput afferre. Imperium exſequutus ſpiculator caput Joannis in carcere reciſum, in lance, attulit & puellæ dedit; quod acceptum ad matrem tulit, quæ oculos, crudeli ſpectaculo ſanctiſſimi atque innocentiſſimi viri capitis, pavit. At Joannis diſcipuli, morte Magiſtri auditâ, Machæruntem iverunt, cadavérque ejus ab Herode impetratum ſepulcro condiderunt; quo facto, rem Jeſu renunciarunt, quem ſciebant à Magiſtro pro Meſſia habitum fuiſſe.

Cùm illo tempore celebrior facta eſſet Jeſu fama, ad aures Herodis tandem pervenit; cúmque nonnulli ſuſpicarentur Jeſum eſſe Joannem ipſum, qui à Deo excitatus fuerat è mortuis, Herodes hanc ſuſpicionem probavit, dixítque aulicis ſe exiſtimare re verâ Joannem è mortuis excitatum, nomine Jeſu, Palæſtinam peragrare, ideóque tot miracula ab eo fieri.

 Aliis

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XIV.	Cap. VI.	Cap. IX.	
	15. Ἄλλοι ἔλεγον, Ὅτι Ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, Ὅτι προφήτης ἐστίν, ἢ ὡς εἷς τῶν προφητῶν.	8. Ὑπό τινων δὲ, ὅτι Ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.	
	16. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρώδης, εἶπεν· Ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην,	9. Καὶ εἶπεν ὁ Ἡρώδης· Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα·	
		τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα;	
	οὗτός ἐστιν, αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν·		
		Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.	
	30. Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν.	10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν·	
	31. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον. Ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί· καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.		Cap. VI.
13. Καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν.	32. Καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν	καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον	1. Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς
		πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.	
			πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος.
Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.	33. Καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας οἱ ὄχλοι, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί· καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτοὺς, καὶ συνῆλθον πρὸς αὐτόν.	11. Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠκολούθησαν αὐτῷ·	2. Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς,
			ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα, ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.
14. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς, εἶδε πολὺν ὄχλον	34. Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον,		
		καὶ δεξάμενος αὐτοὺς,	
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς,	καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα·		
	καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.	ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ,	
καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν.		καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας, ἰᾶτο.	
			3. Ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. 4. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων.

Aliis verò videbatur eſſe potiùs Elias Thisbites, quem ante adventum Meſſiæ ſperabant Judæi venturum, ex pravè intellecto Malachiæ vaticinio. Alii cenſebant eſſe alium Prophetam, & nonnulli quidem unum ex veteribus, qui è mortuis reſurrexerat. Herodes verò, cùm rem apud animum ſuum reputaret, in eam quam diximus, ſuſpicionem propendebat, ex qua exiſtimabat Joannem eſſe, quem obtruncari curaverat, & qui è mortuis excitatus fuerat; qua de cauſa vehementer cupiebat Jeſum videre, ut ex ejus conſpectu rem dijudicaret, ſed Jeſus ſe ei conſpiciendum minimè præbuit.

Caput XXXII.

Reditus Apoſtolorum. Miraculum, quo quinque hominum millibus convivium præbetur quinque panibus & duobus piſcibus. Jeſus in lacu Geneſarethico ambulat, ventum ſedat; & varios ægros curat.

Non multò pòſt, duodecim Apoſtoli, quos Jeſus miſerat quaquaverſùm Evangelium nuntiaturos, ad eum redierunt, ad lacum Geneſarethicum narrarúntque omnia facta & dicta ſua, tum etiam quis fuiſſet primæ illius ſuæ prædicationis ſucceſſus. Quibus auditis, Jeſus juſſit eos ſecum venire, ſeorſim ab omnibus aliis, in ſolitudinem quamdam, ut illic aliquantùm quieſcerent.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XIV.	Cap. VI.	Cap. IX.	
☞	15. Alii autem dicebant: Quia Elias eſt. Alii verò dicebant: Quia Propheta eſt, vel quaſi unus ex Prophetis.	8. à quibuſdam verò: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia Propheta unus de antiquis ſurrexit.	
	16. Quo audito, Herodes ait: Quem ego decollavi Joannem, ☞	9. Et ait Herodes: Joannem ego decollavi: Quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio?	
	hic à mortuis reſurrexit.	☜	
	☞	Et quærebat videre eum.	
	30. Et convenientes Apoſtoli ad Jeſum, renuntiaverunt, & omnia, quæ egerant, & docuerant.	10. Et reverſi Apoſtoli narraverunt illi quæcumque fecerunt. ☜	
	31. Et ait illis: Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillùm. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant.		Cap. VI.
13. Quod cùm audiſſet Jeſus, receſſit inde in navicula, in locum deſertum ſeorſum:	32. Et, adſcendentes in navim, abierunt in deſertum locum ſeorſum:	Et adſumptis illis receſſit ſeorſum in locum deſertum,	1. Poſt hæc abiit Jeſus
☞	☞	qui eſt Bethſaïdæ.	☜
& cùm audiſſent turbæ, ſequutæ ſunt eum pedeſtres de civitatibus. ☞	33. & viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedeſtres de omnibus civitatibus concurrerunt illuc, & prævenerunt eos.	☞ 11. Quod cùm cognoviſſent turbæ, ſequutæ ſunt illum, ☜	trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis. 2. Et ſequebatur eum multitudo magna, ☜
	☞	☞	quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur. ☜
14. Et exiens vidit turbam multam,	34. Et exiens vidit turbam multam Jeſus:	☜	
	☞	& excepit eos,	
& miſertus eſt eis,	& miſertus eſt ſuper eos,	☜	
☞	quia erant ſicut oves non habentes Paſtorem,		
	& cœpit illos docere multa.	& loquebatur illis de Regno Dei,	
& curavit languidos eorum.	☜ ☞	& eos, qui cura indigebant, ſanabat. ☞	3. Subiit ergo in montem Jeſus, & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis. 4. Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus Judæorum.

cerent. Dum enim in locis frequentioribus cum illis verſabatur, tantus fiebat hominum concurſus, & tantus numerus ægrorum curandorum ei offerebatur, ut ne tempus quidem cibo ſumendo vacuum ſuppeteret. Itaque naviculâ conſcenſâ, navigarunt ad ripam orientalem lacûs Geneſarethici, in deſertum tractum agri Bethſaïdenſis. At multitudo magna hominum ex vicinis urbibus, qui quò irent animadvertit, pedeſtri itinere properè lacum circumivit, trajectóque Jordane, ad eum locum ſe contulit & obviam ivit Jeſu; multi enim, conſpectis miraculis, quibus ægros innumeros curaverat, ab eo vix poterant avelli. Quos cùm videret Jeſus nave egreſſus, quamvis turbam voluiſſet fugere, homines, ut ſolebat, benignè excepit; cum enim miſerebat eorum ſortis, cùm apud ſe reputabat, diſcendi quidem in iis multos eſſe cupidos, ſed neminem eſſe inter eos qui ſacrarum litterarum ſtudium profitebantur, apud Judæos; qui eos ſalutari doctrinâ, ut par erat, imbueret, adeò ut non malè poſſent conferri cum grege ovium, cui nullus eſſet paſtor. Igitur, pro more ſuo, cœpit multa eos docere, ad Cœleſte Regnum Meſſiæ pertinentia; & ægros, qui ei oblati ſunt, curavit. Deinde in montem adſcendit, atque illic, cum Diſcipulis ſuis, conſedit. Eo autem anni tempore, non procul aberat Paſcha, Judaïcorum feſtorum celeberrimum, quod in vernam tempeſtatem incidit.

Cùm

MATTHÆUS. Cap. XIV.	MARCUS. Cap. VI.	LUCAS. Cap. IX.	JOANNES. Cap. VI.
15. Ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· Ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.	35. Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν· Ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή. 36. Ἀπόλυσον αὐτοὺς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν.	12. Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ. * ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν· *	
			5. Ἐπάρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον· Πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; 6. (Τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλε ποιεῖν.) 7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος· Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ.
16. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν. δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.	37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς· Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν· Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν διακοσίων δηναρίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν; 38. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε.	13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. Οἱ δὲ εἶπον * εἰ μή τι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα·	
			8. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου·
17. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ. Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.	Καὶ γνόντες, λέγουσι· Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.	* Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες,	9 Ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε, ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;
18. Ὁ δὲ εἶπε. Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.			
19. Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι	39. Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια	14. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.	10. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς· Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν.
ἐπὶ τοὺς χόρτους,	ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.		Ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ.
		15. Καὶ ἐποίησαν οὕτω· καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.	
	40. Καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαὶ, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα.		

Cùm verò adveſperaſceret, nec multitudo quæ eò confluxerat dilaberetur, quòd Jeſus etiamnum doceret; Apoſtoli eum monuerunt, cùm locus, in quo erant, deſertus eſſet, horáque diei ſera, tempus eſſe dimittendæ multitudinis, ut in vicinis pagis, villiſque ſibi comparare poſſet cibum. Tunc temporis Jeſus circumſpiciens multitudinem, ingentémque eſſe animadvertens, à Philippo quæſivit annon alicunde poſſent comparari panes, qui ei hominum numero ſufficerent eâ veſperâ. Ita autem loquebatur Jeſus, non quòd apud ſe de emendis tot panibus deliberaret, ſtatuerat enim facere quod poſtea narrabimus, ſed ut exploraret reſponſum Philippi; qui illico repoſuit, ſi ducentis denariis panes emerentur, vix ſatis fore, ut unuſquiſque eorum qui aderant tenuiſſimum fruſtulum accipere poſſet. Jeſus verò ad cæteros Apoſtolos converſus, vos, inquit, date huic multitudini quod edat. At illi, an vis, inquiunt,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XIV.	CAP. VI.	CAP. IX.	CAP. VI.
15. Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus, & hora jam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in caſtella emant ſibi eſcas. ☞	35. Et, cùm jam hora multa fieret, acceſſerunt diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus hic, & jam hora præteriit: 36. dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos emant ſibi cibos, quos manducent. ☞	12. Dies autem cœperat declinare, & accedentes duodecim dixerunt illi: * quia hic in loco deſerto ſumus. Dimitte turbas, ut euntes in caſtella villáſque, quæ circa ſunt, divertant, & inveniant eſcas, * ☞	☜ 5. Cùm ſublevaſſet ergo oculos Jeſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi? 6. Hoc autem dicebat tentans eum; ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus. 7. Reſpondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſque modicum quid accipiat.
16. Jeſus autem dixit eis: Non habent neceſſe ire: date illis vos manducare. ☞	37. Et reſpondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare? 38. Et dicit eis: Quot panes habetis? Ite, & videte. ☞	13. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: * niſi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas; ☜ ☞	☜
17. Reſponderunt ei: Non habemus hic niſi quinque panes, & duos piſces. ☞	Et cùm cognoviſſent, dicunt: Quinque, & duos piſces. ☞	* Non ſunt nobis pluſquàm quinque panes, & duo piſces: ☞	8. Dicit ei unus ex diſcipulis ejus, Andreas, frater Simonis Petri: 9. Eſt puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid inter tantos? ☜
18. Qui ait eis: Afferte mihi illos huc:	☜	☜	
19. Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ☞	39. Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes, ſecundùm contubernia ☞	14. Ait autem ad diſcipulos ſuos: Facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos. ☞	10. Dixit ergo Jeſus: Facite homines diſcumbere. ☜
ſuper fœnum,	ſuper viride fœnum; ☞	☜ 15. Et ita fecerunt, & diſcumbere fecerunt omnes. ☜	Erat autem fœnum multum in loco, ☜
	40. & diſcubuerunt in partes, per centenos & quinquagenos.		

quiunt, ducentis minimùm denariis comparari panes, quos tantæ multitudini dividamus? Quem ſumtum ferre poſſe ſibi non videbantur. Verùm juſſit eos Jeſus quærere, quam panum copiam poſſent illic nanciſci. Andreas verò, Petri frater, repoſuit eſſe quidem illic adoleſcentem, qui venales haberet quinque panes hordeaceos & duos piſces; verùm hoc fermè perinde eſſe ac nihil, ſi tantæ multitudini panis eſſet dividendus.

His verbis auditis, juſſit Jeſus panes illos quinque, & duos piſces comparari, atque ad ſe afferri; tum diſcumbere univerſam multitudinem, per areas, & quidem quinquagenos ſimul, in viridi gramine, qui illic copioſus erat. Diſcubuit itaque univerſa multitudo, prout jubebatur, ita ut areolarum in formam centeni, aut quinquageni diſcumberent.

MATTHÆUS. Cap. XIV.	MARCUS. Cap. VI.	LUCAS. Cap. IX.	JOANNES. Cap. VI.
καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε· καὶ κλάσας, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. ☞	41. Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι.	16. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ. ☜ ☞	11. Ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.
20. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, ☞	42. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν. ☞	17. Καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες· ☞	12. Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα ἵνα μή τι ἀπόληται. 13. Συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσι. ☜
καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. ☞	43. Καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.	καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα. ☜	
21. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. ☞	44. Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους, ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄνδρες. ☜ ☞	14. Ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. * ☜ ☞	10. Ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι. ☜ 14. Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον· Ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης, ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. ☜
22. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. 23 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ☞ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. ☞	45. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδὰν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. 46. Καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ☞ ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. 47 Καὶ ὀψίας γενομένης ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. ☞	☜ ☞	15. Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. 16. Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν. ☞ 17 Καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναούμ· καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς 18. Ἥ τε θάλασσα, ἀνέμου μεγάλου πνέοντος, διηγείρετο.
24. Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος ☞	48. Καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν (ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς) ☞	☞	19. Ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, ☜
25. Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. ☞	καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης· καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς.	☜	

Tum Jeſus, ſumtis duobus piſcibus & quinque panibus, oculos in cœlum ſuſtulit, Deóque, pro more, gratias agit. Deinde fruſta panum & piſcium tradidit Apoſtolis apponenda ſingulis, neque priùs eum defecere panes & piſces, quàm omnibus affatim diviſi fuiſſent. E quibus cùm omnes ad ſatietatem comediſſent, juſſit Jeſus colligi fragmenta, quæ ſupererant, ne quidquam eorum periret. Apoſtoli verò fragmentis reliquiiſque panum & piſcium impleverunt duodecim cophinos. Diſcubuerant autem quinque millia virorum, præter mulieres & pueros; qui cùm animadvertiſſent miraculum, quod à Jeſu factum fuerat, hinc collegerunt eum verè eſſe inſignem illum Prophetam, quem Deus ſe miſſurum promiſerat ad homines, hoc eſt, Meſſiam.

At Jeſus illico coëgit diſcipulos ſuos, reluctantes licèt, naviculam ſolos conſcendere, & navi-

gare

MATTHÆUS. Cap. XIV.	MARCUS. Cap. VI.	LUCAS. Cap. IX.	JOANNES. Cap. VI.
acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, adſpiciens in Cœlum benedixit, & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.	41. Et acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus, intuens in Cœlum benedixit & fregit panes, & dedit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante eos:	16. Acceptis autem quinque panibus & duobus piſcibus, reſpexit in Cœlum, & benedixit illis, & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.	11. Accepit ergo Jeſus panes; & cum gratias egiſſet diſtribuit diſcumbentibus:
	& duos piſces diviſit omnibus.		ſimiliter & ex piſcibus quantum volebant.
20. Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt.	42. Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt.	17. Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt.	12. Ut autem impleti ſunt,
			dixit diſcipulis ſuis: Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta, ne pereant.
Et tulerunt reliquias duodecim cophinos, fragmentorum plenos.	43. Et ſuſtulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piſcibus;	Et ſublatum eſt, quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.	13. Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis; quæ ſuperfuerunt his qui manducaverant.
21. Manducantium autem fuit numerus quinque millia virorum, exceptis mulieribus & parvulis.	44. erant autem, qui manducaverunt, quinque millia virorum.	14. Erant autem ferè viri quinque millia.	diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia.
			14. Illi ergo homines; cùm vidiſſent quod Jeſus fecerat ſignum, dicebant: Quis hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundum.
22. Et ſtatim compulit Jeſus diſcipulos adſcendere in naviculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.	45. Et ſtatim coëgit diſcipulos ſuos adſcendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Betſaidam; dum ipſe dimitteret populum.		
23. Et, dimiſſa turba,	46. Et, cùm dimiſiſſet eos,		15. Jeſus ergo, cùm cognoviſſet, quia venturi eſſent ut raperent eum, & facerent eum Regem,
adſcendit in montem ſolus orare.	abiit in montem orare.		fugit iterum in montem ipſe ſolus.
Veſpere autem facto ſolus erat ibi.	47. Et cùm ſero eſſet, erat navis in medio mari, & ipſe ſolus in terra;		16. Ut autem ſerò factum eſt, deſcenderunt diſcipuli ejus ad mare;
			17. &, cùm adſcendiſſent navim, venerunt trans mare in Capharnaum. Et tenebræ jam factæ erant, & non venerat ad eos Jeſus.
24. Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus.	48. & videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis)		18. Mare autem, vento magno flante, exſurgebat.
			19. Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia vigintiquinque aut triginta;
25. Quartâ autem vigiliâ noctis, venit ad eos ambulans ſuper mare.	& circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſupra mare:		
	& volebat præterire eos.		

gare ad ripam occidentalem lacûs, oppoſitam ripæ Bethſaïdenſi, in qua tunc temporis erat, interea dum ipſe multitudinem dimitteret. Quod cùm feciſſet, intelligens nonnullos ex iis, quos cœnâ exceperat, conſilium cepiſſe ſui rapiendi, ut ſe ipſorum Regem conſtituerent; ſe in montem ſolum ſubduxit, cùm ut illic Deum oraret, tum etiam ut conſilium eorum irritum faceret. Interea Apoſtoli, qui initio noctis naviculam conſcenderant, erant in medio lacu Capernaïmum tendentes, cùm lacus agitari cœpit, eorùmque curſus contrario vento impediri, nec Jeſus ad eos adhuc venerat. Cùm verò non ſine labore viginti quinque aut triginta ſtadia confeciſſent, circa quartam noctis vigiliam, ad eos ivit Jeſus, incedens in ſumma aqua haud aliter ac in via ſicca ac firma ambulare ſolemus, & ſimulabat ſe velle eos præterire.

MATTHÆUS.

Cap. XIV.

26. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέγοντες· Ὅτι φάντασμά ἐστι· καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

27 Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.

28. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, εἶπε· Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.

29 Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐλθέ. Καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

30. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη· καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε λέγων· Κύριε, σῶσόν με.

31. Εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

32. Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

33. Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες· Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶ.

34 Καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ.

35. Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας.

MARCUS.

Cap. VI.

49. Οἱ δὲ, ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν

50. (Πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν) Καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς· Θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

51. Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.

52. Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη.

53 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρέτ· καὶ προσωρμίσθησαν.

54. Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν,

55. Περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι.

56 Καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγροὺς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας,

LUCAS.

JOANNES

Cap. VI.

θεωροῦσι τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον· καὶ ἐφοβήθησαν.

20. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

21. Ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον· καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

Quem cùm vidiſſent non procul à navicula ſua, crediderunt eſſe ſpectrum, ac præ metu exclamarunt; omnes enim eum viderunt, neque exiguo timore perciti fuerunt. At Jeſus ſtatim eos alloquutus, bono animo eſſe juſſit, ſe enim eſſe quem aquæ inambulantem viderent. Petrus verò dubitans an reverâ eſſet Jeſus, an verò ſpectrum à quo deluderentur, ſi tu es, inquit, Jeſus, jube me ire ad te aquæ innitentem, quemadmodum facis, quaſi ſiccæ viæ. Illico juſſit eum Jeſus venire, & Petrus quidem ſe demittens ex navicula cœpit in aquæ ſuperficie incedere, atque ad eum ire. Sed cùm ventus vehemens eſſet, cœpit timere; ac deficiente eum fiduciâ, quâ primùm Chriſto fidem habens, ejus mirificam potentiam experiri cœperat, aqua ceſſit ejus veſtigiis, & cùm ſentiret ſe mergi, Jeſum ut ſibi auxilio eſſet magnâ voce vocavit.

Continuò adfuit Jeſus, & porrectâ manu eum ad aquæ ſuperficiem retraxit, caſtigavítque quòd propter ventum dubitaſſet; quâ dubitatione, factum fuerat ut mergeretur. Deinde Jeſus, unà cum Petro, rogantibus ceteris Apoſtolis, naviculam conſcendit. Ventus verò, qui,

MATTHÆUS. Cap. XIV.	MARCUS. Cap. VI.	LUCAS.	JOANNES. Cap. VI.
26. Et, videntes eum ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma eſt. Et præ timore clamaverunt.	49. At illi, ut viderunt eum ambulantem ſupra mare, putaverunt phantaſma eſſe, & exclamaverunt; 50. omnes enim viderunt eum, & conturbati ſunt.		vident Jeſum ambulantem ſupra mare, & proximum navi fieri, & timuerunt.
27. Statímque Jeſus loquutus eſt eis, dicens: Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere.	Et ſtatim loquutus eſt cum eis, & dixit eis: Confidite, Ego ſum, nolite timere.		20. Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite timere.
28. Reſpondens autem Petrus dixit: Domine ſi tu es, jube me ad te venire ſuper aquas. 29. At ipſe ait: Veni. Et deſcendens Petrus de navicula ambulat ſuper aquam, ut veniret ad Jeſum: 30. videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpiſſet mergi, clamavit dicens, Domine, ſalvum me fac. 31. Et continuò Jeſus extendens manum, apprehendit eum. & ait illi: Modicæ fidei, quare dubitaſti?			
32. Et cùm adſcendiſſent in naviculam, ceſſavit ventus.	51. Et adſcendit ad illos in navim, & ceſſavit ventus:		21. Voluerunt ergo accipere eum in navim: & ſtatim navis fuit ad terram, in quam ibant.
	& plus magis intra ſe ſtupebant: 52. non enim intellexerunt de panibus; erat enim cor eorum obcœcatum.		
33. Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt eum dicentes: Verè Filius Dei es.			
34. Et cùm transfretaſſent, venerunt in terram Geneſar.	53. Et, cùm transfretaſſent, venerunt in terram Geneſareth, & applicuerunt. 54. Cúmque egreſſi eſſent de navi, continuò cognoverunt,		
35. Et, cùm cognoviſſent eum viri loci illius, miſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes;	55. & percurrentes univerſam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui ſe malè habebant, circumferre, ubi audiebant eum eſſe. 56. Et quocumque introibat, in vicos, vel in villas, aut civitates; in plateis ponebant infirmos,		

qui, ut diximus, contrarius fuerat, cecidit, & navigiolum paullò pòſt pervenit ad locum in quem curſum direxerant. Quibus rebus, factum eſt, ut ſummâ admiratione percellerentur, & magnificentiùs multò de Magiſtro ſuo ſentire inciperent; erant enim uſque adeò hebetes, ut miraculum, quo Jeſus quinque hominum millia quinque panibus & duobus piſcibus lautè exceperat, minimè animadvertiſſent. At quia eum aquæ inambulantem viderant, ad pedes ejus accidentes, verè, inquiunt, es Dei Filius, ſeu Meſſias. Igitur appulſi ad tractum Geneſarethicum, Capernaümo vicinum, à quo tractu lacus nomen duxit, exſcenderunt ex navicula, ac ſtatim Jeſus agnitus à loci incolis magnum concitavit hominum concurſum; qui enim illum primi viderant è veſtigio nuntiarunt vicinis, ad ſe veniſſe mirificum illum Doctorem, qui tot miracula edebat; quo audito undequaque ægri ad eum adducti, aut in ipſis lectulis advecti ſunt. Quacumque tranſiret, per urbes, agros, aut villas in plateis viiſque publi-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XIV.	CAP. VI.		
36. Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν. ☞	καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο. ☞	☞	CAP. VI.
			22. Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον·
			23. Ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ Κυρίου·
			24. Ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς Καπερναούμ, ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν.
			25. Καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ· Ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας;
			26 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων, καὶ ἐχορτάσθητε.
			27. Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν, ὁ Θεός.
			28. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Τί ποιοῦμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ;
			29. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.
			30. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;

publicis exponebantur ægri, orabántque Jeſum ut ſibi liceret vel fimbriam veſtium ejus attingere, & quicumque eam attingebant curatos ſe eſſe ſentiebant.

CAPUT XXXIII.

Multitudo Jeſum ſequuta, Capernaümum trajicit, quam Chriſtus in Capernaümenſi Synagoga multis docet, ſed figuratâ oratione, cibum ſpiritualem eſſe ſectandum, non corporeum. Ait ſe eſſe eum cibum, quem comedi oportebat, offendítque rudes aures Judæorum terreſtre regnum Meſſiæ eſſe credentium, adeóque eos à ſe abigit. Interea oſtendit quinam homines ad ſe ex animo accederent, & ab Apoſtolis quærit an etiam à ſe abire vellent; quod negat Petrus, nomine omnium, adjunctâ conſtantiæ ſuæ egregiâ ratione. Prædicit tamen Jeſus ſe ab uno eorum proditum iri.

POSTRIDIE qui in Bethſaidenſi agro remanſerant, cùm vidiſſent pridie nullam illic fuiſſe naviculam, præter eam quam conſcenderant Apoſtoli, relicto Jeſu in ripa; eum quærebant in locis vicinis, quippe quem lacum trajeciſſe non putabant. Cœna, quâ excepti à Jeſu fuerant, hominum animos ſtimulabat, eáque ejus liberalitate adducti & ſpe majorum præmiorum, regium nomen ei deferre, ut diximus, cupiebant. Interea verò dum Jeſum fruſtra quærerent, venerunt ex Tiberiade multa navigiola non procul ab eo loco, in quo pridie Jeſus convivium eis præbuerat. Igitur cùm eum illic non inveniſſent, uti nec ejus Apoſtolos, eorum pars

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XIV.	CAP. VI.		
36. & rogabant eum ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt ſalvi facti ſunt. ☞	& deprecabantur eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent: & quotquot tangebant eum, ſalvi fiebant. ☞		CAP. VI. ☞ 22. Alterâ die, turba, quæ ſtabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi niſi una, & quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Jeſus in navim, ſed ſoli diſcipuli ejus abiiſſent: 23. aliæ verò ſupervenerunt naves à Tiberiade, juxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino. 24. Cùm ergo vidiſſet turba quia Jeſus non eſſet ibi, neque diſcipuli ejus, adſcenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum, quærentes Jeſum. 25. Et, cùm inveniſſent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc veniſti? 26. Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Amen, amen, dico vobis, quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. 27. Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis; hunc enim Pater ſignavit Deus. 28. Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus, ut operemur opera Dei? 29. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille. 30. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis ſignum, ut videamus, & credamus tibi? Quid operaris?

pars conſcendit ea navigiola, quibus Capernaümum vecta eſt, ut quæreret an eò ſe recepiſſet Jeſus. Cùm autem eum illic inveniſſent, ſciſcitati ſunt ab eo à quo tempore in occidentali ripa lacûs eſſet; ſe enim ratos eum trans lacum eſſe, illic quæſiviſſe, ſed fruſtra. At Jeſus, qui noverat ſe à pleriſque eorum non tam animo doctrinæ ipſius cupido, aut propter miracula quæ ediderat, quæſitum eſſe, quàm corporei emolumenti cauſa; profectò, inquit, quæritis me, non tam ducti magnitudine miraculorum quæ à me fieri videritis, & unde intelligere poſſetis me à Deo miſſum eſſe, quàm quia ad ſatietatem uſque panes vobis præbui. Atqui vos par erat ſtudioſè quærere, non ejuſmodi cibum, qui brevis eſt usûs, ſed eum qui æternùm animos veſtros alet; quem vobis ego, qui externâ ſpecie à vobis minimè differo, præbebo; ſi modò eum excipere, ut decet, velitis. De qua poteſtate mea, dubitare vobis non licet, cùm Deus omnia verba mea inſignibus miraculis, quaſi totidem ſigillis, confirmarit.

Illi verò hoc ejus reſponſo perculſi, quid nos, inquiunt, oportet facere, ut Deo accepti fiamus. At Jeſus, ſi velitis, ait, Deo grati fieri, hoc vobis faciendum eſt; credendum ei quem ille ad vos miſit; ſeu, poſtquàm vobis conſtitit eum à Deo miſſum eſſe, præceptis ejus parendum. Homines verò ſubirati, quòd ſe minimè iis, veluti terreſtrem Regem, ut ſperaverant, præberet, paratum omnia ſuppeditare, ſi modò ſe ſe Regem ſalutare vellent, & ad eam dignitatem tuendam operam polliceri; quaſi omnium ejus miraculorum obliti fuiſſent, cœperunt quærere num quodpiam miraculum facere poſſet, quo conſpecto, fidem ei eſſent habituri?

Nam,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. VI.

31. Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον· Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

32. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν· Οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.

33. Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.

34 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.

35. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

36. Ἀλλ᾽ εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε.

37. Πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω.

38. Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

39. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

40. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν, καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον· καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

41. Ἐγόγγυζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν· Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

42. Καὶ ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Πῶς οὖν λέγει οὗτος· Ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;

Nam, inquiebant, Majores quidem noſtri Moſi crediderunt, quemadmodum hodie vis nos tibi fidem habere; at eos, in Arabicis ſolitudinibus, aluit Mannâ, quæ, prout loquitur Scriptura, fuit inſtar *panis cœlo demiſſi* quem *dedit eis comedendum.* (*Pſ.* LXXVIII, 24.) Reſpondit Jeſus, Moſem, ſi propriè loqui vellent, non poſſe ab iis dici dediſſe panem è cœlo; ſed verum panem cœleſtem, atque eximio ſenſu ita dictum, dari à Patre ſuo. Panem demum hunc verè divinum eſſe, ac è cœlo delapſum; nec eo dumtaxat ali homines, ſed etiam ab eo vitam accipere. Tum illi, quod dixerat nequaquam adſequuti, orarunt eum ut ſibi ſemper daret ejuſmodi panem.

Apertiùs quidem reſpondit Jeſus, ſed tamen figurato ſermone; quaſi homines terreſtria tantùm animo verſantes abigere à ſe voluiſſet; ne nomine ipſius ſeditionem concitarent, nomen regium ei deferentes. Sum, inquit, ipſe panis ille, quo vita generatur. Quiſquis ſe ſe in diſciplinam meam tradet eum panem à me accipiet, quem cùm comederit neque eſuriet, neque ſitiet ampliùs: quemadmodum illi qui Mannâ à Moſe ſibi præbitâ veſcebantur, bibebántque aquam quam è rupe elicuerat, fami ac ſiti ſatisfacere quotidie neceſſe habuerunt. Verùm hæc jam dixi vobis, atque oculis veſtris etiam rem ſubjeci, nec tamen fidem mihi habuiſtis. Nimirum,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

C A P. VI.

31. Patres noſtri manducaverunt Manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt: Panem de Cœlo dedit eis manducare.

32. Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen, dico vobis: Non Moyſes dedit vobis Panem de Cœlo, ſed Pater meus dat vobis Panem de Cœlo verum.

33. Panis enim Dei eſt, qui de Cœlo deſcendit, & dat vitam mundo.

34. Dixerunt ergo ad eum: Domine, ſemper da nobis Panem hunc.

35. Dixit autem eis Jeſus: Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet umquam.

36. Sed, dixi vobis, quia & vidiſtis me, & non creditis.

37. Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non ejiciam foràs;

38. quia deſcendi de Cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.

39. Hæc eſt autem voluntas ejus, qui miſit me, Patris, ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.

40. Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me: ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

41. Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixiſſet: Ego ſum Panis vivus, qui de Cœlo deſcendi.

42. Et dicebant: Nonne hic eſt Jeſus, filius Joſeph, cujus nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cœlo deſcendi?

---

mirum, Deo non credebatis, quicumque enim, apud Judæos, Patri meo antea crediderunt, iidem mihi credunt, ab eo veluti mihi in manum traditi, ac diſcipuli mei fiunt, poſtquàm illis innotui; neque ego quemquam meum diſcipulum fieri ſeriò volentem repudio. Deſcendi enim è cœlo, non ut facerem quidquid videretur; nullis à Deo acceptis mandatis; ſed ut quod in mandatis à Deo accepi fideliter exſequar. Hoc autem mihi in mandatis dedit, ut quemcumque mihi tradit ſibi antea credentem, ſed præterea diſcipulum meum futurum, eum diligenter ſervem, ut ultimo die è mortuis à me excitatus æternæ beatitudinis mecum particeps fiat. Vult enim Deus, qui me miſit, ut quicumque miracula mea vidit, mihique credidit vitam ſempiternam conſequatur; quamobrem eum, cùm ultimus terris illuxerit dies, è mortuis excitabo.

Fremebant verò Judæi, hiſce auditis, nec poterant concoquere quòd dixiſſet ſe panem eſſe è cœlo delapſum; quærebántque a ſe invicem, annon is eſſet Jeſus ille Nazarenus, filius Joſephi & Mariæ, qui Nazarethæ notiſſimi erant; quod cùm ita eſſet, quî fieri poſſet ut, quemadmodum dictitabat, è cœlo deſcendiſſet.

 Reſpon-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. VI.

43. Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων

44. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

45. Ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ τοῦ Θεοῦ Πᾶς οὖν ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρός με.

46. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ Θεοῦ· οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα.

47. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

48. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς·

49. Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον.

50. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ.

51. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστὶν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς·

52. Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;

53. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.

54. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ·

55. Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.

56. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

Reſpondit verò Jeſus, hiſce aut ſimilibus verbis: Ne propter ea quæ dixi fremite, quaſi mendacium à vobis credi poſtularem. Nihil credendum propono, quod veriſſimum non ſit; ſed ut fidem mihi habeatis impetrare à vobis non poteſtis, quia neque umquam Religione à Patre meo revelatâ affecti, ut par erat, fuiſtis. Nemo autem ex animo fit meus diſcipulus, apud Judæos, niſi qui priùs revelatis à Patre, qui me miſit, crediderit. Hujuſmodi ego diſcipulum, ultimo die, è mortuis excitabo, ut cum æternâ felicitate donem. Scripſerunt Prophetæ fore ut aliquando *omnes* Judæi, qui contumaces non erunt, *edoceantur ab ipſo Deo;* (*Eſ.* LIV, 13. *Jerem.* XXXI, 34.) ac ſanè quiſquis meus diſcipulus fit, is hoc ſibi faciendum eſſe intellexit è diſciplina Patris mei. Quod non ita intelligendum, quaſi ii homines jam perſpectum habeant quidquid Deus per me revelare inſtituit. Ille demum plenè novit quid Deus velit qui apud eum fuit, & quem è cœlo delapſum dixi. Quicumque mihi fidem habet & obſequitur, is, credite mihi, æternæ vitæ jam cœpit particeps fieri. Sum enim, ut dixi, panis, qui in viſcera demiſſus æternam vitam in hominibus generat. Majores quidem veſtri, in Arabicis ſolitudinibus, Mannâ veſcebantur, nec ſeciùs poſtea moriebantur. At hic habetis panem è cœlo demiſſum, quo quicumque veſcetur nequaquam morietur. Sum, inquam, panis

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. VI.

43. Reſpondit ergo Jeſus, & dixit eis: Nolite murmurare invicem.

44. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

45. Eſt ſcriptum in Prophetis: Et erunt omnes docibiles Dei: Omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me.

46. Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is, qui eſt à Deo, hic vidit Patrem.

47. Amen, amen, dico vobis: Qui credit in me, habet vitam æternam.

48. Ego ſum Panis vitæ.

49. Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto, & mortui ſunt.

50. Hic eſt panis de Cœlo deſcendens, ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur.

51. Ego ſum panis vivus, qui de Cœlo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc Pane, vivet in æternum: & Panis, quem ego dabo, caro mea eſt, pro mundi vita.

52. Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare, ad manducandum?

53. Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen, dico vobis: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.

54. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die;

55. caro enim mea verè eſt cibus: & ſanguis meus verè eſt potus.

56. Qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in illo.

panis ille è cœlo delapſus, in eum finem, ut quiſquis eo veſcetur æternùm vivat. Panis ille, quem volentibus dabo, corpus meum eſt, quod occidi patiar, ut vitam ejus morte hominibus pariam.

Hæc cùm dixiſſet Jeſus, diſceptabant inter ſe audientes, de ſententia dictorum ejus; neque enim capiebant quo ſenſu poſſet dicere ſe daturum corpus ſuum hominibus, ut eo veſcerentur. Attamen Jeſus, ne putarent exigui eſſe momenti id quod dixerat, ac proinde de ejus ſenſu minimè ſibi laborandum; profectò, inquit, niſi veſcamini carne mea, & ſanguinem meum bibatis, vitam æternam conſequi vos poſſe fruſtra exiſtimetis. Ille demum qui carne meâ famem ſuam ſedat, & ſanguine ſitim reſtinguit, poteſt jure ſperare ſe vitam ſempiternam adepturum; quamobrem eum ego, ultimi judicii die, è mortuis excitabo. Caro enim mea & ſanguis meus, eximio quodam ſenſu, veriſſimè dici poſſunt cibus & potus, quibus vita æterna hominibus creatur. Quiſquis veſcetur carne mea, & ſanguinem meum bibet, is mecum erit conjunctiſſimus; ita ut ille quidem mea habiturus ſit quaſi ſua, ego verò quæ ad eum pertinent, quaſi mea eſſent exiſtimaturus.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VI.

57. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσεται δι᾽ ἐμέ.

58 Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

59. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ, διδάσκων ἐν Καπερναούμ.

60. Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶπον· Σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;

61. Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;

62. Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;

63. Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὰ ῥήματα, ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή ἐστιν.

64. Ἀλλ᾽ εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν. ᾔδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν.

65. Καὶ ἔλεγε· Διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

66. Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ᾽ αὐτοῦ περιεπάτουν.

67. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα· Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;

68. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις·

Quemadmodum à Patre miſſus ſum, atque in terris vivo, ut ejus imperia exſequar: ita & quiſquis me comederit, is propter me, ſeu ut mihi pareat ſe vivere exiſtimabit. Iterum repeto, ne temerè à me dictum cenſeatis; ego demum ſum cibus è cœlo delapſus, & cum quo ne Manna quidem conferri poteſt; nam cùm Majores veſtri qui Mannam, in deſerta Arabia, comederunt, haud ſeciùs mortui ſint, ut jam dixi, quàm ceteri homines qui numquam eam deguſtarunt: quiſquis hunc cibum, quem me eſſe dico, comederit æternam vitam conſequetur.

Hos ſermones habuit Jeſus in Capernaümenſi Synagoga, quos multi ex iis qui eum ſequi ſolebant obſcuriſſimos ſibi eſſe profeſſi ſunt, & quos vix poſſent patienter audire; cùm videretur docere corpus ſuum, quod ex Maria natum conſtabat, è cœlo deſcendiſſe; atque ad vitam æternam eos perventuros, qui carne ejus occiſi veſci ſuſtinerent, quod contrarium erat, non modò Legi Judaicæ, ſed etiam humaniorum omnium gentium inſtitutis. Jeſus verò intelligens diſcipulos ſuos nonnullos fremere, ob ſermones quos habuerat, quaſi immanem feritatem laudaſſet, ita eos alloquutus eſt: hæccine animos veſtros à me alieniores reddunt? Vobis perſuadere non poſſum me è cœlo deſcendiſſe; atqui hoc non eſt difficilius creditu, quàm me in cœlum, in quo antea eram, rediturum; quod tamen nonnulli veſtrûm, poſt paucos menſes, videbunt. Vos offendunt ſermones, quos habui de comedenda carne mea, ut vitam æternam conſequamini; verùm, niſi mens vobis læva fuiſſet, non difficile fuit intelligere capienda verba mea ſpirituali ſenſu, cùm liquidum eſſet ex carnali humani corporis come-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. VI.
			57. Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe vivet propter me:
			58. Hic eſt Panis, qui de Cœlo deſcendit. Non ſicut manducaverunt patres veſtri Manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem vivet in æternum.
			59. Hæc dixit in Synagoga docens in Capharnaum.
			60. Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus dixerunt: Durus eſt hic ſermo: & quis poteſt eum audire?
			61. Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum, quia murmurarent de hoc diſcipuli ejus, dixit eis: Hoc vos ſcandalizat?
			62. Si ergo videritis Filium hominis adſcendentem ubi erat prius?
			63. Spiritus eſt, qui vivificat; caro non prodeſt quidquam. Verba quæ ego loquutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.
			64. Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jeſus qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum.
			65. Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo.
			66. Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt retro: & jam non cum illo ambulabant.
			67. Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?
			68. Reſpondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes:

comeſtione, nullum cuiquam eſſe poſſe emolumentum. Quæ dixi de comeſtione corporis mei, ſpirituali ſententiâ ſunt intelligenda, de admiſſione dogmatum meorum, intra animum; quæ ego dogmata, effuſione ſanguinis mei & morte meâ ſanciam; quo pacto, æternam vitam mihi credentibus ac parentibus à Deo impetrabo. Sed ſi quid paullò obſcuriùs dicam, ei fidem detrahitis, cùm potiùs credere deberetis ea minimè carere recto ſenſu, quamquam ea non intelligitis; fidem, inquam, verbis meis detrahitis quæ non intelligitis, quia ne Deo quidem creditis. (Ab initio enim prædicationis ſuæ, noverat Jeſus quinam dictis ipſius fidem derogarent, & quis ipſum eſſet Judæis proditurus.) Propterea dixi vobis neminem ſe ſe ex animo, apud Judæos, in diſciplinam meam tradere, niſi qui priùs Deo Patri crediderit, & veluti ab eo mihi in manum datus fuerit.

Hac oratione, ita offenſi ſunt non pauci ex iis qui eum adſectari ſolebant, ut non ampliùs in ejus comitatu conſpecti fuerint. Quod cùm animadverteret Jeſus, interrogavit duodecim Apoſtolos num etiam ſe ſe ex ipſius diſciplina ſubducere vellent. Tum verò omnium nomine reſpondit Petrus, &, ad quem, inquit, alium magiſtrum nos conferre, diſcendi causâ, poſſemus, te relicto; qui ſolus nos certò docere potes, quî vitæ ſempiternæ participes fieri queamus?

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES

TERTIUM PASCHA
Poſt CHRISTI Baptiſmum.

JOANNES — CAP. VI.

69. Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.

70. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν;

71. Ἔλεγε δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

MATTHÆUS — CAP. XV.

1. ΤΟ'τε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες·

2. Διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.

3. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς· *

7. Ὑποκριταὶ, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων·

8. Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

9. Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

MARCUS — CAP. VII.

1. ΚΑὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καί τινες τῶν Γραμματέων, ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων·

2. Καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσὶ (τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτοις) ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο.

3. (Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων·

4. Καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν)

5. Ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Γραμματεῖς· Διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον;

6. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι καλῶς προεφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται· Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

7. Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

8. Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων· καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

Dudum credidimus & certis argumentis comperimus te eſſe Meſſiam, ſeu Filium ſolius veri ac viventis Dei. Repoſuit Jeſus: duodecim quidem tantùm elegi Apoſtolos, è magna diſcipulorum turbâ; attamen unus è veſtro numero, inimici inſtar, me habebit. Intelligebat autem Judam, cui Iſcariothæ cognomen fuit, & qui ex duodecim Apoſtolorum numero cùm eſſet, eum tamen erat proditurus, ut ex eventu intelligere poſtea licuit.

CAPUT XXXIV.

Tertium Paſcha, poſt Chriſti baptiſmum. Oratio ejus de ablutione manuum, iiſque quibus homines verè polluuntur. Chananææ filia, à Cacodæmone vexata, item mutus, aliique ægri curantur.

NON multò pòſt, Jeſus, pro more ſuo, videtur ſe contuliſſe Jeroſolimam, ad celebrandum Paſcha, quod eo anno incidebat in Nonas Apriles, pro Judaico Calendario. Cùm autem Jeſus in Galilæa verſaretur, ad eum venerunt Jeroſolimâ Phariſæi nonnulli ac Legis periti, ut ejus dicta ac facta obſervarent. Hi cùm vidiſſent nonnullos Apoſtolorum, minime ablutis

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

TERTIUM PASCHA
Poſt CHRISTI Baptiſmum.

MATTHÆUS — CAP. XV.

1. TUnc acceſſerunt ad eum ab Jeroſolymis Scribæ, & Phariſæi,

dicentes:

2. Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum; non enim lavant manus ſuas cùm panem manducant?

3. Ipſe autem reſpondens ait illis:

7. Hypocritæ! bene prophetavit de vobis Iſaias, dicens:

8. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longè eſt à me:

9. Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.

MARCUS — CAP. VII.

1. ET conveniunt ad eum Phariſæi, & quidam de Scribis, venientes ab Jeroſolymis.

2. Et cùm vidiſſent quoſdam ex diſcipulis ejus, communibus manibus, id eſt, non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

3. Phariſæi enim, & omnes Judæi, niſi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem Seniorum:

4. & à foro, niſi baptizentur, non comedunt: & alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata calicum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum.

5. Et interrogabant eum Phariſæi, & Scribæ: Quare diſcipuli tui non ambulant juxta traditionem Seniorum; ſed communibus manibus manducant panem?

6. At ille reſpondens, dixit eis:

Bene prophetavit Iſaias de vobis hypocritis, * ſicut ſcriptum eſt: Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longè eſt à me:

7. in vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum;

8. relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptiſmata urceorum, & calicum, & alia ſimilia his facitis multa.

JOANNES — CAP. VI.

69. & nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus Filius Dei.

70. Reſpondit eis Jeſus: Nonne ego vos duodecim elegi? Et ex vobis unus Diabolus eſt.

71. Dicebat autem Judam Simonis Iſcariotem: hic enim erat traditurus eum, cùm eſſet unus ex duodecim.

---

lotis antea manibus, menſæ accumbere & cibum ita ſumere, rem minimè probarunt. Solent enim cùm omnes Judæi, tum præſertim Phariſæi, antequàm cibum ſumant, integrum utriuſque manûs pugnum in aquam immittere, atque eum diligenter abluere; quam conſuetudinem Lege quidem Moſis non præſcriptam, ſed à Majoribus traditam, diligenter obſervant. Si in foro verſati fuerint, domum reduces, quamvis nullius immunditiæ ſibi conſcii ſint, attamen quia neſcii potuiſſent immundi quidpiam tetigiſſe, ante nihil edunt, quàm manus abluerint. Iidem multa alia faciunt, nullâ lege jubente, ac ſtudiosè abluunt pocula, hydrias, ærea vaſa, & lectos. Cum hæc eſſet conſuetudo Judæorum, homines, miſſis ejus diſcipulis, Jeſum ipſum poſtea compellarunt, quæſiveruntque ab eo cur ejus diſcipuli, neglectis Majorum inſtitutis, illotis manibus cibum ſumerent. Jeſus intelligens quo animo hoc exprobraretur diſcipulis ſuis, pulcherrime, inquit, deſcripſit Eſaias ſimulatores virtutis, quales eſtis, hiſce verbis: (*Cap.* XXIX. 13.) *hic populus ad me ore ſuo accedit, labiiſque ſuis me colit, ſed animus ejus à me eſt remotus. Me reveretur ex præſcripto hominum quod didicit.* Neglectis enim, ac perfractis legibus divinis, ab hominibus accepta diligenter obſervatis; qualis eſt ablutio hydriarum & poculorum, aliáque ſimilia.

Hæcci-

MATTHÆUS.

Cap. XV.

3. * Διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;

4. Ὁ γὰρ Θεὸς ἐνετείλατο, λέγων· Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα· καί, Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.

5. Ὑμεῖς δὲ λέγετε· Ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, Δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς·

καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ·

6. Καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

☞

10. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς· Ἀκούετε καὶ συνίετε.

11. Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον·

ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

☞

12. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον αὐτῷ· Οἶδας, ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν;

13. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε· Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται.

14. Ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται.

15. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ· Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.

16 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;

MARCUS.

Cap. VII.

9. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε·

10. Μωσῆς γὰρ εἶπε· Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου· καί, Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.

11. Ὑμεῖς δὲ λέγετε· Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί· Κορβᾶν (ὅ ἐστι, δῶρον) ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς·

12. Καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ·

13. Ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν, ᾗ παρεδώκατε·

καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

14. Καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀκούετέ μου πάντες, καὶ συνίετε.

15. Οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτόν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι·

ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

16. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

17. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου,

☜

ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς.

18. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;

LUCAS.

JOANNES.

Hæccine verò eſt religio, quâ irritæ fiunt Dei leges, ut humana inſtituta inviolata ſint? Moſes juſſit parentes honorari, & capite pœnas dare eos qui parentibus malè precati fuiſſent. At vos docetis eum qui iratus patri aut matri dixerit ſe Deo vovere omnia, quibus eos juvare potuiſſet, ſeu jurarit ſe iis nullâ in re benefacturum, ejuſmodi impio voto, aut jurejurando teneri; nec patimini eum ampliùs ulla in re parentibus benefacere. Quomodo manifeſtò legem divinam perfringitis, ut quæ vobis ab hominibus tradita ſunt obſervetis; aliáque multa id genus facere ſoletis.

Hiſce dictis, Jeſus ad ſe vocavit univerſam multitudinem eorum qui, diſcendi ſtudio, eum ſequebantur, & audite, inquit, attentis auribus quæ dicturus ſum, eáque in animos veſtros demittite. Nihil ex iis, quæ extrinſecus homines ſubeunt eos polluere, hoc eſt, minùs bonos, minúſque Deo acceptos reddere poteſt. Iis ſolis polluuntur quæ ex eorum animo proficiſcuntur, hoc eſt, pravis cogitationibus. Quicumque exiſtimat ſibi facultatibus à Deo acceptis utendum, ad dijudicationem veri, attendat, & facilè intelliget quàm vera ſint quæ dico & quò ſpectent.

Poſtea cum, dimiſsâ multitudine, domi Jeſus ſolus eſſet cum Apoſtolis, ab hiſce monitus eſt

MATTHÆUS. Cap. XV.

Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei, propter traditionem veſtram? Nam Deus dixit:

4. Honora patrem, & matrem; &: Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

5. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel matri, Munus quodcumque eſt ex me, tibi proderit:

6. & non honorificabit patrem ſuum, aut matrem ſuam: & irritum feciſtis mandatum Dei, propter traditionem veſtram.

☞

10. Et, convocatis ad ſe turbis, dixit eis: Audite, & intelligite.

11. Non quod intrat in os coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem.

☞

12. Tunc accedentes diſcipuli ejus, dixerunt ei: Scis quia Phariſæi, audito verbo hoc, ſcandalizati ſunt?

13. At ille reſpondens ait: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœleſtis, eradicabitur.

14. Sinite illos: cæci ſunt, & duces cæcorum: cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt.

15. Reſpondens autem Petrus dixit ei: Ediſſere nobis parabolam iſtam.

16. At ille dixit: Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?

MARCUS. Cap. VII.

9. Et dicebat illis: Bene irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis?

10. Moyſes enim dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam: & Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

11. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri, Corban (quod eſt donum) quodcumque ex me tibi profuerit:

12. & ultrà non dimittitis eum quidquam facere patri ſuo, aut matri;

13. reſcindentes verbum Dei per traditionem veſtram, quam tradidiſtis: & ſimilia hujuſmodi multa facitis.

14. Et, advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite:

15. Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare: ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem.

16. Si quis habet aures audiendi, audiat.

17. Et, cùm introiſſet in domum à turba, ☞ interrogabant eum diſcipuli ejus parabolam.

18. Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis?

LUCAS.

JOANNES.

---

eſt eâ oratione offenſos fuiſſe Phariſæorum, qui eam audiverant, animos; quaſi ad diſſolvendas leges de cibis immundis, & abjiciendas doctrinas à Majoribus acceptas ſpectarent. Reſpondit Jeſus, plantas omnes à Patre ſuo Cœleſti minimè plantatas evellendas eſſe, quamvis offenderentur hominum minùs religioſorum animi; quibus verbis, obſcuriùs ſignificabat legum cærimonialium, quas minimè æternas voluerat eſſe Deus, rationem ampliùs habendam non eſſe, neque flocci facienda hominum inſtituta, quæ aut nihil ad virtutem facerent, aut etiam cum ea pugnarent. Tum adjecit parum curanda eſſe judicia ejuſmodi hominum, eſſe enim cæcos, qui in via felicitatis duces ſe profitentur eſſe aliorum cæcorum, quos in errorem ſecum abducunt, pro veteri dicto, quo dicitur *cæcus ſi cæcum duxerit, unà cum illo, delapſurus in foveam.* Quibus auditis, petierunt tamen Apoſtoli, quorum nomine loquutus eſt Petrus, ut ſententiam illam de eo quod hominem ingreditur, atque ex eo egreditur, clariùs explicaret. Jeſus verò, an tam imperiti eſtis, inquit, ut quod dixi minimè adſequuti ſitis?

 Annon

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XV.	CAP. VII.		
17. Οὔπω νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα,	οὐ νοεῖτε, ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον,		
☞	οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι;		
	19. Ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν,		
εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;	ἀλλ᾽ εἰς τὴν κοιλίαν καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται,		
☞	καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα.		
	20. Ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.		
18. Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.	21. Ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι,		
19. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι	22. Κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη.		
20 Ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.	23. Πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.		
21. Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.	24 Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος.		
☞	καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν.		
22. Καὶ ἰδού, γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα,	25 Ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα		
☞	προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ,		
ἐκραύγασεν, αὐτῷ λέγουσα· Ἐλέησόν με Κύριε, υἱὲ Δαβίδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.	☜		
☞	26. (Ἦν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνίς, Συροφοίνισσα τῷ γένει.) καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.		
23. Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτόν, λέγοντες· Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.	☜		

Annon intelligitis cibo, qui extrinſecus ingreditur in hominem, per os, neminem poſſe pollui, ſeu deteriorem fieri & minùs Deo gratum; cùm non ſubeat animum, ſed tantùm ſtomachum, ac inteſtina; in quibus pars quâ alimur ſecernitur ab excrementis, quæ in ſeceſſum emittuntur, quò quidquid corpus polluere poſſet egeritur. Id demum polluit hominem, ſeu pejorem facit, ac Deo inviſum, quod ex ejus animo proficiſcitur. Nam ex animo ſolo, quaſi ex fonte manant, quæ mala ſunt, ac proinde Deo diſplicent; hinc enim profluunt pravæ cogitationes, adulteria, ſtupra, cædes, furta, cupiditas opum, doli, libidines, invidia, mendacia, impia dicta, ſuperbia, & intemperantia. Hæc omnia, aliáque ſimilia animi vitia, ac flagitia ex animo prodeunt, hominémque commaculant; non verò conſuetudo edendi illotis manibus, aut ſimile quidpiam faciendi.

Hinc Jeſus diſceſſit in tractum Galilææ Tyriorum & Sidoniorum agris finitimum. Cùm eò perve-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XV.	Cap. VII.		
17. Non intelligitis, quia omne quod in os intrat	Non intelligitis, quia omne extrinſecus introiens in hominem,		
☞	non poteſt eum communicare; 19. quia non intrat in cor ejus,		
in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?	ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit,		
☞	purgans omnes eſcas? 20. Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.		
18. Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem.	21. Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia,		
19. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.	22. furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.		
20. Hæc ſunt, quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.	23. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & communicant hominem.		
21. Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis;	24. Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis;		
☞	&, ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latere;		
22. & ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa	25. mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cujus filia habebat Spiritum immundum, intravit,		
☞	& procidit ad pedes ejus.		
clamavit, dicens ei: Miſerere mei, Domine fili David: filia mea malè à Dæmonio vexatur.	☜		
☞	26. Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere. Et rogabat eum ut Dæmonium ejiceret de filia ejus.		
23. Qui non reſpondit ei verbum. Et accedentes diſcipuli ejus rogabant eum dicentes: Dimitte eam: quia clamat poſt nos.	☜		

perveniſſet, domum, in qua diverſaturus erat, ingreſſus ſuum adventum cuiquam indicari vetuit; ne Ethnici ad eum concurrentes, invidiam ei crearent apud Judæos; nec tamen potuit latere, quia fama ubique notum eum fecerat. Itaque Phœniſſa quædam mulier, cui erat filiola à Cacodæmone vexata, eum poſtea prætereuntem videns, ad ejus pedes provoluta, orabat eum, Dominum ac Filium Davidis vocitans, ut ſui miſereretur, curarétque filiam ſuam à Cacodæmone infeſtam, & peſſimis modis habitam. Quæ mulier, cùm in Græca ſuperſtitione educata fuiſſet, proſapiáque eſſet, ut dixi, Phœniſſa, vehementer tamen obſecrabat Jeſum, ut Cacodæmonem filiæ ſuæ corpore expelleret. At Jeſus nullo reſponſo eam dignatus prætergreſſus eſt; verùm non propterea tacebat mulier, ſed ſequens conſtanter opem ejus magnâ voce implorabat. Quare cùm clamoribus ſuis eſſet moleſta Apoſtolis, orarunt Jeſum ut eam dimitteret; ne eos ſequens clamare pergeret, quemadmodum faciebat.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XV.	CAP. VII.		
24. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν.	27. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα· οὐ γάρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.		
Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ. 25 Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ, λέγουσα· Κύριε, βοήθει μοι 26 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις			
27. Ἡ δὲ εἶπεν. Ναὶ Κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.	28. Ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ· Ναὶ Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει, ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.		
28. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ· Ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.	29. Καὶ εἶπεν αὐτῇ·		
Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.	Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου. 30 Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθὸς, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.		
29. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας·	31. Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως.		
καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.			
	32. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν, ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. 33. Καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ· καὶ πτύσας ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ. 34. Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐφφαθὰ, ὅ ἐστι, Διανοίχθητι. 35. Καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί· καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.		

Itaque converſus Jeſus duo ei repoſuit ; & prius quidem, æquum eſſe eam exſpectare donec filii ſatiarentur, hoc eſt, Judæorum ægri omnes curati eſſent ; neque enim eum rectè facturum qui cibum, alendis liberis deſtinatum, projiceret canibus vorandum. Poſterius verò, ſe miſſum eſſe dumtaxat ad oves errantes Judææ gentis; ſeu ſibi in mandatis datum, ut Judæos tantùm miraculis & beneficiis ad ſaniorem mentem revocaret, non verò Ethnicos. Verùm mulier iterum ad ejus pedes accidens, ferto, inquit, mihi opem. Iterum repoſuit Jeſus, æquum non eſſe ut cibus liberorum projiceretur catellis. At mulier, non nego, inquit, æquum eſſe quod ais, Domine; nam catellis ſatis eſſe judicantur micæ panis, quæ ſub menſam cadunt, edentibus dominis; verùm hoc unum abs te peto, ut poſt tot beneficia in Judæos à te profuſa, hoc quaſi micam quamdam fortè ex eorum lauta menſa cadentem, in me conferas. Quibus verbis auditis, ô mulier, inquit Jeſus, de divina potentia ac bonitate, cujus ſum miniſter, magnificè, ut par eſt, ſentis. Itaque fiet quod cupis, & propter hæc tua verba, illico à me è filiæ tuæ corpore ejectus eſt Cacodæmon. Ac ſanè mulier, domum redux,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XV.	CAP. VII.		
24. Ipſe autem reſpondens ait: ☞	27. Qui dixit illi: Sine priùs ſaturari filios; non eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.		
Non ſum miſſus niſi ad oves, quæ perierunt domûs Iſrael.	☞		
25. At illa venit, & adoravit eum dicens: Domine adjuva me. 26. Qui reſpondens ait: Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.			
27. At illa dixit: Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.	28. At illa reſpondit, & dixit illi: Utique, Domine, nam & catelli comedunt ſub menſa de micis puerorum.		
28. Tunc reſpondens Jeſus, ait illi: O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.	29. Et ait illi: ☞		
☞ Et ſanata eſt filia ejus, ex illa hora.	Propter hunc ſermnnem vade, exiit Dæmoninm à filia tua. 30. Et, cùm abiiſſet dnmum ſuam, invenit puellam jacentem ſupra lectum, & Dæmonium exiiſſe.		
29. Et cùm tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus mare Galilææ:	31. Et iterum, exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ		
☞	inter medios fines Decapoleos.		
& adſcendens in montem, ſedebat ibi,	☞		
☞	32. Et adducunt ei ſurdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. 33. Et, apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus, & exſpuens tetigit linguam ejus, 34. & ſuſpiciens in Cœlum, ingemuit: & ait illi: Ephphata, quod eſt: adaperire. 35. Et ſtatim apertæ ſunt aures ejus, & ſolutum eſt vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè.		

dux, invenit filiam ſuam, in lecto jacentem, & Cacodæmone liberatam, quod comperit factum eâ ipsâ horâ, quâ dixerat Jeſus. Poſtea profectus è tractu illo, Ethnicis urbibus vicino, ad oram Geneſarethici lacûs, in qua plurimùm verſabatur, rediit; & in Decapolitana quidem regione, ad ortum ejus ſita, commoratus eſt. Frequenter illic, in colle ſedens, multitudinem docebat. Quo in loco cùm eſſet, allatus ad eum eſt homo qui ex graviore morbo non modò ſurdus factus erat, verùm etiam ægrè loquebatur. Quo coram eo depoſito, orabant Jeſum qui ægrum attulerant, ut manibus impoſitis eum curaret. Igitur cum ægro ſecedens auribus ejus immiſit digitos, & ſalivâ ſuâ tetigit ejus linguam; non quaſi eo facto poſſet homo curari; ſed ut inconſpicuam potentiæ ſuæ efficaciam veluti oculis ſubjiceret, quod non raro ſolebat facere. Tum oculis in cœlum ſublatis ingemuit, humanæ vitæ mala in animum revocans, & hominum ſortem miſeratus; deinde Syriaco ſermone dixit, aperiaris; quâ voce jubebat os & aures ægri aperiri. Ecce verò, è veſtigio cœpit ille auribus, ut antea, uti, & linguâ, impedimento quo laboraverat ſolutâ, expedite loqui

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XV.	CAP. VII.		
	36. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον. 37. Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες· Καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.		
30. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς, καὶ ἑτέρους πολλούς· καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς· 31. Ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι, βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας. καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν Ἰσραήλ.	☞		
☞	CAP. VIII. 1. ἘΝ ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι,		
32. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε·	προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς·		
Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι·	2. Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον· ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι.		
καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.	3. Καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ·		
☞	τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἥκασι.		
33. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον; 34. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πόσους ἄρτους ἔχετε; Οἱ δὲ εἶπον· Ἑπτά,	4. Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας; 5. Καὶ ἐπηρώτα αὐτούς· Πόσους ἔχετε ἄρτους; Οἱ δὲ εἶπον· Ἑπτά.		
καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.	☞		
35. Καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν·	6. Καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς·		
36. Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ·	καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσι· καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.		

Vetuit autem Jeſus cùm ægrum, tum homines qui eum attulerant, famam rei ſpargere; ſed quò magis talia evulgari vetabat, eò magis homines officii ſui eſſe putabant benefactoris laudes prædicare. Itaque omnes ſummâ admiratione perculſi fatebantur omnia eſſe ab eo facta miracula, quæ à Meſſia factum iri prædixerat Eſaïas, hiſce verbis: (*Cap.* XXXV, 5.) *tunc aures ſurdorum patebunt, & lingua muta vociferabitur*; nam per eum ſurdos audire, & mutos loqui. Quamobrem ad eum magni concurſus undequaque facti ſunt hominum ad eum adducentium claudos, cæcos, ſurdos, mancos, & alios multos ægros, quos ad pedes ejus ſiſtebant ut eos curaret. Quod ille verbo faciebat, ita ut omnes obſtupeſcerent, qui videbant homines qui muti fuerant loquentes, qui manci eſſe integris membris, qui pedibus infirmis ſtantes ac ambulantes, & qui cæci videntes; laudarèntque Deum, à quo Judæi tanta beneficia, per Jeſum, accipiebant.

CAPUT XXXV.

Jeſus quatuor millia hominum ſeptem panibus & pauculis piſcibus ſatiat. It Dalmanutham. Phariſæi ab eo ſignum è cælo fruſtra petunt. Iterum lacum trajicit, agitque interea de fermento Phariſæorum & Sad-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XV.	Cap. VII.		
	36. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant; 37. & eò ampliùs admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit; & ſurdos fecit audire, & mutos loqui. ☞		
30. & acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & projecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos: 31. Ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Iſraël. ☞	Cap. VIII.		
	1. In diebus illis iterum cùm turba multa eſſet, nec haberent quod manducarent,		
32. Jeſus autem, convocatis diſcipulis ſuis; dixit:	convocatis diſcipulis, ait illis:		
Miſereor turbæ, quia triduo jam perſeverant mecum, & non habent quod manducent: & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via. ☞	2. Miſereor ſuper turbam: quia ecce jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent: 3. &, ſi dimiſero eos jejunos in domum ſuam, deficient in via; quidam enim ex eis de longè venerunt.		
33. Et dicunt ei diſcipuli: Unde ergo nobis in deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?	4. Et reſponderunt ei diſcipuli ſui: Unde illos quis poterit hìc ſaturare panibus, in ſolitudine?		
34. Et ait illis Jeſus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.	5. Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. ☞		
35. Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſuper terram;	6. Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram:		
36. & accipiens ſeptem panes, & piſces, & gratias agens, fregit, & dedit diſcipulis ſuis; & diſcipuli dederunt populo.	& accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis ut apponerent, & appoſuerunt turbæ.		

& Sadducæorum. Bethſaidam navigat, ubi curat cæcum. Inde in agrum Cæſareæ Philippi ſe confert. Quærit in via ab Apoſtolis, quem ſe eſſe putarent alii, quem verò ipſi. Tum aperit eis, ſibi moriendum eſſe, & quæ ſui causâ ferenda eſſent.

Circa idem tempus, cùm ingens multitudo, in ſolis Decapoleos locis, verſaretur cum Jeſu & Apoſtolis, nec in iis cibos, quibus indigebat ſibi poſſet comparare, adeóque neceſſe eſſet eam dilabi, Jeſus ad ſe vocatis Apoſtolis; miſeret me, inquit, hujus multitudinis, quæ per triduum me continenter adſectata eſt, carétque nunc victibus. Si enim unumquemque jejunum, ſicut nunc ſunt, domum redire jubeam, vereor ne in ipſâ via fame nonnulli intereant, ſunt enim qui ex remotis locis venerunt. Reſponderunt verò diſcipuli, qui, ut diximus, non animadverterant miraculum, quo quinque panibus ac duobus piſcibus cœna præbita fuerat quinque hominum millibus; ſe non intelligere unde in locis ſolis poſſet comparari ſat magna copia panum, ut tantæ multitudini ſatiandæ ſufficeret. At Jeſus ab iis quæſivit quot ipſi haberent panes, ſeptémque ſibi eſſe reſponderunt. Quo reſponſo accepto, juſſit univerſam multitudinem humi diſcumbere; acceptíſque ſeptem panibus, Deo gratias, pro more, egit, & cœpit eos frangere, ac fruſta dare Apoſtolis, ut ſingulis ſuum apponerent.

MATTHÆUS.

Cap. XV.

37. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις·
38. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν, καὶ παιδίων·
39. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια Μαγδαλά.

Cap. XVI.

1. ΚΑὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι, πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς·
2. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς. Ὀψίας γενομένης λέγετε, Εὐδία· πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός.
3. Καὶ πρωΐ. Σήμερον χειμών· πυῤῥάζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός· Ὑποκριταὶ, τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;
4. Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθε.
5. Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.
6. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.
7. Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες· Ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.

MARCUS.

Cap. VIII.

7. Καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας, εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά.
8. Ἔφαγον δὲ, καὶ ἐχορτάσθησαν· καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας.
9. Ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες, ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.
10. Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.
11. Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.
12. Καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει· Τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.
13. Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἐμβὰς πάλιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.
14. Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.
15. Καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων· Ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου.
16. Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες· Ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν.

LUCAS.

JOANNES.

Erant etiam Apoſtolis aliquot piſciculi, quos pariter diviſos juſſit convivis apponi; nec defuere piſces aut panes, antequàm ſingulis quod ſufficeret appoſitum eſſet. Omnes igitur, ad ſatietatem uſque, cùm ediſſent, ſublata ſunt reliqua fruſta, quibus ſeptem corbes ſunt impletæ. Diſcubuerant autem circiter quatuor virorum millia, præter mulieres & pueros. Ita ſatiatos homines dimiſit Jeſus, néve ipſum invitum, ſpe ſimilium epularum adducti, potiùs quàm diſcendi ſtudio, adſectarentur, ſtatim cùm Apoſtolis navigiolum conſcendit, quo delatus eſt in tractum Dalmanuthenſem, non procul à Magdala.

Eum in locum cùm appuliſſet, conventus eſt ab aliquot Phariſæis & Sadducæis, qui de ejus poteſtate diſceptare cum eo cœperunt, & poſcere ab eo miraculum quodpiam cœleſte, ex quo intelligerent eum divinitus miſſum fuiſſe. Reſpondit verò Jeſus, hiſce verbis: veſperi, ſi rubeat cœlum, conjicitis ſequente luce ſudam fore tempeſtatem; mane verò, ſi ſit rubor cœli ſubniger, procellam exorturam eo die judicatis. Cur verò, ô ſimulatores virtutis, experientiâ ac ratione veſtrâ utimini ad præſagiendas tempeſtates, ex cœli ſpecie; acumine verò & judicio prorſus deſtituti eſtis, ut ex vaticiniis, quibus futura dudum prædicta ſunt, poſſitis

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XV.	Cap. VIII.		
☞	7. Et habebant piſciculos paucos, & ipſos benedixit: & juſſit apponi.		
37. Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt: &, quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſeptem ſportas plenas. 38. Erant autem qui manducaverunt quatuor millia hominum,	8. Et manducaverunt, & ſaturati ſunt: & ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis, ſeptem ſportas. 9. Erant autem, qui manducaverant, quaſi quatuor millia.		
extra parvulos & mulieres.	☜		
39. Et, dimiſſâ turbâ, adſcendit in naviculam, & venit in fines Magedan.	Et dimiſit eos. 10. Et ſtatim, adſcendens navim cum diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha.		
Cap. XVI. 1. Et acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sadducæi tentantes: & rogaverunt eum ut ſignum de cœlo oſtenderet eis. 2. At ille reſpondens, ait illis: Facto veſpere, dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt enim cœlum; 3. & mane: Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cœlum. 4. Faciem ergo cœli dijudicare noſtis: ſigna autem temporum non poteſtis ſcire?	11. Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum de cœlo, tentantes eum. ☜		
☞	12. Et, ingemiſcens ſpiritu, ait:		
Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei,	Quid generatio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi iſti ſignum.		
niſi ſignum Jonæ prophetæ.	☜		
Et relictis illis abiit. ☞	13. Et, dimittens eos, adſcendit iterum navim, & abiit trans fretum.		
5. Et cùm veniſſent diſcipuli ejus trans fretum,	☜		
obliti ſunt panes accipere.	14. Et obliti ſunt panes ſumere;		
☞	& niſi unum panem non habebant ſecum in navi.		
6. Qui dixit illis: Intuemini, & cavete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum.	15. Et præcipiebat eis, dicens: Videte, & cavete à fermento Phariſæorum, & fermento Herodis.		
7. At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia panes nos accepimus.	16. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus.		

tis dignoſcere an jam contigerint ſigna eorum temporum, quæ etiamnum exſpectatis. Quibus verbis, Jeſus innuebat ſigna adventûs Meſſiæ. Dein imo ex pectore ſuſpirium trahens, propter hominum nequitiam, prava hæc, inquit, & à Deo aliena ætas miraculum à me poſtulat, ut intelligat an à Deo miſſus ſim, quaſi nulla antehac fecerim. At nullum ei præbebitur, ex quo certiùs rem intelligere poſſit; quàm id, quo mihi continget quidpiam ſimile ei quod contigit olim Jonæ Prophetæ.

Quæ cùm dixiſſet, ex illo tractu abiit, & conſcenſo quidem navigio, ad occidentalem lacûs ripam navigavit. Apoſtoli intereà obliti fuerant emere panes, nec ullum in navigio habebant, præter unum. Contigit autem Jeſum, inter navigandum, eos monere ut diligenter ſibi caverent à fermento cùm Phariſæorum, tum etiam Herodis, reliquorúmque Sadducæorum. Quibus verbis admoniti recordati ſunt à ſe panes nequaquam emtos fuiſſe, quantùm ſatis eſſet; atque inter ſe dicebant Jeſum ſibi rem obſcuriùs exprobrare, monerêque, ut caverent ſibi à piſtoribus qui alterutri illi ſectæ faverent, quòd malo fermento uterentur.

MATTHÆUS.

Cap. XVI.

8. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;

9. Οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

10. Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

11. Πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;

12. Τότε συνῆκαν, ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

MARCUS.

Cap. VIII.

17. Καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς· Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν;

18. Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε; καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε;

19. Ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους πλήρεις κλασμάτων ἤρατε; Λέγουσιν αὐτῷ· Δώδεκα.

20. Ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; Οἱ δὲ εἶπον· Ἑπτά.

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Πῶς οὐ συνίετε;

22. Καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν· καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.

23. Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.

24. Καὶ ἀναβλέψας, ἔλεγε· Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὡς δένδρα ὁρῶ περιπατοῦντας.

25. Εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀποκατεστάθη, καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας.

26. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων· Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.

LUCAS.

JOANNES.

At Jeſus, animadverſo eorum errore, ô homines, inquit, de Dei potentia & bonitate non ſatis magnificè ſentientes, quid quæritis occaſionem hujus dicti mei, in eo quòd panes non emiſtis? An nondum acutiores, peritioréſque facti eſtis, ita ut meam loquendi conſuetudinem non magis adſequamini, quàm cùm primùm vos elegi? An ingenium uſque adeò vobis etiamnum hebes eſt & rude? An oculis à Deo acceptis non magis utemini, in iis ſpectandis quæ facio, quàm ſi iis careretis? Auribúſque præditi doctiores non fietis ſermonibus meis, quàm ſi ſurdi eſſetis? An memoria planè caretis, quo fiat ut conſpectorum atque auditorum ita obliviſcamini? Quando quinque panes diviſi quinque hominum millibus, quot cophinos reliquiis implevistis? Reſponderunt Apoſtoli, duodecim. Quando verò, inquit, ſeptem panibus ſatiavi quatuor hominum millia, quot ſuperfuêre corbes fragmentis refertæ? Repoſuerunt, ſeptem. Annon hinc igitur, ait Jeſus, intelligere vos oportuit me non poſſe eſſe anxium ob panis penuriam, qui bis uſque adeò augere panes potui; ac proinde non cogitaſſe de pane, cùm vos juſſi vobis cavere à fermento Phariſæorum & Sadducæorum? Tum demum intellexerunt Apoſtoli Jeſum noluiſſe quidquam monere de fermento panis propriè dicti, ſed de dogmatibus peculiaribus Phariſæis & Sadducæis, quibus, quaſi pernicioſo quodam fermento, tota vitæ ratio corrumpi poſſet.

Poſtea Jeſus, unà cum Apoſtolis, Bethſaidam ivit; quem in locum, adductus eſt ad eum cæcus;

MATTHÆUS.

Cap. XVI.

8. Sciens autem Jeſus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis?

9. Nondum intelligitis neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos ſumſiſtis?

10. Neque ſeptem panum in quatuor millia hominum, & quot ſportas ſumſiſtis?

11. Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cavete à fermento Phariſæorum, & Sadducæorum?

12. Tunc intellexerunt, quia non dixerat cavendum à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæorum, & Sadducæorum.

MARCUS.

Cap. VIII.

17. Quo cognito, ait illis Jeſus: Quid cogitatis quia panes non habetis? Nondum cognoſcitis, nec intelligitis? Adhuc cæcatum habetis cor veſtrum?

18. Oculos habentes non videtis, & aures habentes non auditis? Nec recordamini?

19. Quando quinque panes fregi in quinque millia, quot cophinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim.

20. Quando & ſeptem panes in quatuor millia, quot ſportas fragmentorum tuliſtis? Et dicunt ei ſeptem.

21. Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?

22. Et veniunt Bethſaïdam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

23. Et, apprehenſâ manu cæci, eduxit eum extra vicum: & exſpuens in oculos ejus, impoſitis manibus ſuis, interrogavit eum ſi quid videret:

24. & adſpiciens ait: Video homines velut arbores ambulantes.

25. Deinde iterum impoſuit manus ſuper oculos ejus, & cœpit videre; & reſtitutus eſt ita, ut clarè videret omnia.

26. Et miſit illum in domum ſuam, dicens: Vade in domum tuam; & ſi in vicum introieris, nemini dixeris.

LUCAS.

JOANNES.

cæcus; quem ut curaret oratus eſt, ab iis qui hominem adduxerant. Hoc illis gratificaturus Jeſus, noluit tamen miraculum, in vico ipſo, facere, ſeu Bethſaïdenſes, incredulitatis causâ, indignos eo ſpectaculo judicaret; ſeu concurſus hominum, qui jam ad ipſum frequentiores & majores fieri ſolebant, fugeret, ne mali bonis miſti eâ occaſione uterentur, ut novi quidpiam in Judæa molirentur contra Romanos. Quod vitabat etiam frequentè mutatione locorum, circa lacum Geneſarethicum navigatu facilem, proptereáque commodum, cùm multitudini raró ſuppeterent ſat multæ naves, ut illum in alios atque alios tractus ſubinde navigantem ſequi poſſet. Igitur cæcum manu eduxit vico, eductóque, ſalivâ ſuâ ejus oculos madefecit, manúſque ei impoſuit; quo facto, ab eo quæſivit numquid videret. Ille verò circumſpiciens, reſpondit videre quidem ſe nonnihil, ſed ita ut homines ſolo motu ab arborum truncis ſecerneret. Jeſus itaque iterum manibus ejus oculos tetigit, quo tactu ſic viſum ei reſtituit, ut omnia perſpicuè videret. Dein cum domum remiſit, vetuítque ne rediret Bethſaïdam, neu cuiquam Bethſaïdenſi rem narraret, ob rationes antea memoratas.

Hoc

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XVI.	CAP. VIII.	CAP. IX.	
13. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου, ☞	27. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου· ☞ καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ☞	18. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί·	
ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;	ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;	καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς, λέγων· Τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;	
14. Οἱ δὲ εἶπον· Οἱ μὲν, Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, Ἡλίαν·	28. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν· Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν· καὶ ἄλλοι, Ἡλίαν· ☜	19. Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ Ἡλίαν. ☜	
ἕτεροι δὲ, Ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.	ἄλλοι δὲ, ἕνα τῶν προφητῶν.	ἄλλοι δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.	
15. Λέγει αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;	29. Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;	20. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;	
16 Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος, εἶπε· Σὺ εἶ ὁ Χριστός,	Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ Χριστός.	Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε· Τὸν Χριστὸν	
ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.	☜ ☞	τοῦ Θεοῦ.	
17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος εἶ Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 18 Κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν· καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς· 19 Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.	☜	☜	
20. Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅτι αὐτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός.	30. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ· ☜	21. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο· ☜	
21 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Ἀρχιερέων, καὶ Γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.	31. Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτούς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Ἀρχιερέων καὶ Γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι.	22. Εἰπών· Ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Ἀρχιερέων καὶ Γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.	
☞	32. Καὶ παῤῥησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει.	☜	

Hoc miraculo edito, Jeſus paullùm abſceſſit à Geneſarethico lacu, ſeque contulit in agros Cæſareæ, urbis à Philippo Herodis Magni Filio inſtauratæ, non procul à fontibus Jordanis. Inter eundum, cùm Jeſus ſeceſſiſſet in locum ſolum, orationis causâ, unà cum Apoſtolis, ab iis quæſivit quinam vulgò eſſe diceretur, cùm externâ ſpecie potioris ſortis eſſe non videretur, quàm quivis è vulgo. Reſponderunt illi : alii quidem te putant eſſe Joannem Baptiſtam redivivum, alii verò Eliam è cœlo delapſum, alii Jeremiam è mortuis excitatum, aut alium quempiam è veteribus Prophetis. At vos, inquit, Jeſus, quem me eſſe cenſetis? Tum verò Petrus, minimè exſpectato ceterorum reſponſo, tu es Meſſias, ait, filius Dei veri ac viventis. Quo reſponſo audito, hiſce verbis Petro gratulatus eſt Jeſus veritatis cognitionem: Beatum te eſſe exiſtimare debes, ô Simon Jonæ fili, quòd rem tanti momenti noveris; neque enim quiſquam mortalium eam tibi patefecit, ſed ſolus Pater meus Cœleſtis, qui miraculis, quorum edendorum poteſtatem mihi fecit, quinam ſim ſatis clarè oſtendit Non ſine cauſa tibi Petro dudum nomen indidi, (quo nomine lapis ſignificatur) nam eris prædicatione & conſtantiâ tuâ veluti lapis, cui ego ſuperſtruam Eccleſiam meam; neque ullo mortis terrore umquam poteris

MATTHÆUS.

Cap. XVI.

13. Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ Philippi: ☞

& interrogabat diſcipulos ſuos, dicens: Quem dicunt homines eſſe Filium hominis?

14. At illi dixerunt: Alii Joannem Baptiſtam, alii autem Eliam,

alii verò Jeremiam, aut unum ex Prophetis.

15. Dicit illis Jeſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?

16. Reſpondens Simon Petrus dixit: Tu es Chriſtus, Filius Dei vivi.

17. Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-Jona: quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in Cœlis eſt.

18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam.

19. Et tibi dabo claves Regni Cœlorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in Cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in Cœlis.

20. Tunc præcepit diſcipulis ſuis, ut nemini dicerent quia ipſe eſſet Jeſus Chriſtus.

21. Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pati à Senioribus & Scribis, & Principibus Saterdotum, & occidi, & tertio die reſurgere. ☞

MARCUS.

Cap. VIII.

27. Et egreſſus eſt Jeſus, & diſcipuli ejus, in caſtella Cæſareæ Philippi: & in via ☞

interrogabat diſcipulos ſuos, dicens eis: Quem me dicunt eſſe homines?

28. Qui reſponderunt illi, dicentes: Joannem Baptiſtam: alii Eliam: ☜

alii verò quaſi unum de Prophetis.

29. Tunc dicit illis: Vos verò quem me eſſe dicitis?

Reſpondens Petrus, ait ei: Tu es Chriſtus.

☜ ☞

☜

30. Et comminatus eſt eis, ne cui dicerent de illo. ☜

31. Et cœpit docere eos quoniam oportet Filium hominis pati multa, & reprobari à Senioribus, & à ſummis Sacerdotibus, & Scribis, & occidi: & poſt tres dies reſurgere:

32. & palam verbum loquebatur.

LUCAS.

Cap. IX.

18. Et factum eſt, cùm ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt eſſe turbæ?

19. At illi reſponderunt, & dixerunt: Joannem Baptiſtam: alii autem Eliam: ☜ alii verò quia unus Propheta de prioribus ſurrexit.

20. Dixit autem illis: Vos autem quem me eſſe dicitis?

Reſpondens Simon Petrus dixit: Chriſtum Dei.

☜

21. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc: ☜

22. dicens: Quia oportet Filium hominis multa pati, & reprobari à Senioribus & Principibus Sacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertio die reſurgere.

☜

JOANNES.

---

teris labefactari. Magnam tibi concedam auctoritatem in Regno Cœleſti; adeò ut ſi quem cupias, in terris, impietatis pœnas dare, continuò pœnas daturus ſit; ſi cui verò cupias eas pœnas in terris remitti, illico remiſſionem ſit impetraturus.

Poſtquàm Jeſus judicium Petri de ſe ita collaudaſſet, & eximiis pollicitationibus remuneratus eſſet, vetuit omnes Apoſtolos cuiquam dicere ipſum eſſe Meſſiam; ne homines tam malos, quàm bonos, qui terreſtre regnum Meſſiæ fore exiſtimabant, ad ſe allicerent; ſeditionem eo nomine, in Judæa, non difficulter concitaturos, & doctrinæ ſuæ, ſe invito, rebellionis infamiam inuſturos, apud eos quibus non ſatis notus erat. Ab hoc autem tempore, cœpit Jeſus apertè dicere Apoſtolis, ſibi brevi eundum eſſe Jeroſolimam, omníſque generis indignitates illic ferendas, nequitiâ Synedrorum, Sacerdotum, & Legis peritorum, interficiendúmque ſe, ſed tertio die è mortuis reſurrecturum. Neque hanc in rem involucris ullis, aut figurata di-

ctione

MATTHÆUS. — Cap. XVI.

22. Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾷν αὐτῷ, λέγων· Ἵλεώς σοι Κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.

23. Ὁ δὲ στραφεὶς, εἶπε τῷ Πέτρῳ· Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ. ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

24. Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

25. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

26. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

27. Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

28. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

MARCUS. — Cap. VIII.

Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾷν αὐτῷ.

33. Ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων· Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

34. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

35. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν.

36. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;

37. Ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

38. Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

39. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

LUCAS. — Cap. IX.

23. Ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας· Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

24. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

25. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;

26. Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με, καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

27. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

JOANNES.

---

ctione utebatur, ſed apertè omnia prædicebat. Ideóque Petrus eum amicè complexus, cœpit dicere: ne ſiverit Deus, Domine, tibi ſimile quidquam contingere.

At Jeſus converſus, non ſine indignatione, abi, inquit, à me, qui amicitiæ ſpecie vehementiſſimè conſiliis meis adverſaris, & objicis mihi offendiculum, quo poſſim revocari ab iis quæ in mandatis mihi dedit Deus. Neque enim divina conſilia animo agitas, ſed tantùm humana. Tum vocatâ ad ſe reliquâ multitudine, quæ eum ſequebatur, in hanc ſententiam eam eſt alloquutus: Quicumque cupit eſſe meus diſcipulus, eum, nullâ ratione habitâ commodorum ſuorum, & eorum quæ cupere poſſet, ſi eſſet ſui juris, oportet ſe totum componere ad legem divinam; adeóque ſecum quotidie ſtatuere quævis mala pati, potiùs quàm eam violet. Ita animati qui fuerint, ii mei diſcipuli ſunto, & habentor; qui aliter ſentient ad alios magiſtros ſe conferant. Scitote enim eum qui; ut vitæ ſuæ conſulat, me abnegabit, ſæpiſſimè eam ipſam vitam amiſſurum, contrà verò eos, qui audacter vitæ periculum meâ causâ adibunt, ſæpe evaſuros. Itaque expedit vobis ut confidenter vos profiteamini meos diſcipulos; quid enim cetera omnia, quæ perfidiâ veſtrâ lucrari poſſetis, vos juvabunt, ſi ipsâ vitâ mulctemini? Quid poteſt eſſe vitæ æquiparandum, in terreſtribus quibuſvis bonis? Quod cùm ita ſit, multo potiori jure, & cetera omnia, & hæc ipſa mortalis vita, impendenda ad æternam felicitatem comparandam,

MATTHÆUS. Cap. XVI.	MARCUS. Cap. VIII.	LUCAS. Cap. IX.	JOANNES.
22. Et adſumens eum Petrus, cœpit increpare illum, diceus: Abſit à te, Domine, non erit tibi hoc.	Et, apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eam:		
23. Qui converſus, diait Petro: Vade poſt me, Satana, ſcandalum es mihi, qnis non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum.	33. qui converſus, & videns diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicens: Vade retrò me, Satana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.		
24. Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.	34. Et, convocatâ turbâ cum diſcipulis ſuis, diait eis: Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.	23. Dicebat autem ad omnes: Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem cem ſuam quotidie, & ſequatur me.	
25. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.	35. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam, propter me & Evangelium, ſalvam faciet eam.	24. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam; nam, qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam.	
26. Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?	36. Quid enim proderit homini, ſi lucretur mundum totum, & detrimentum animæ ſuæ faciat?	25. Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat?	
Aut quam dabit homn commutationem pru anima ſua?	37. Aut quid dabit homo commutationis pro anima ſua?		
	38. Qui enim me confuſus fuerit, & verba mea, in generatione iſta adultera & peccatrice, & Filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria Patris ſui cum Angelis ſanctis.	26. Nam, qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc Filius hominis erubeſcet, cùm venerit in majeſtate ſua, & Patris, & ſanctorum Angelorum.	
27. Filius enim hominis venturus eſt in gloria Patria ſui cum Angelis ſuis: & tunc reddet unicuique, ſecundùm opera ejus.			
28. Amen dico vobis, ſunt qnidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in Regno ſuo.	39. Et dicebat illis: Amen dico vobis quia ſunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant Regnum Dei veniens in virtute.	27. Dico autem vobis, verè ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant Regnum Dei.	

parandam, quam ego ſolis conſtantibus in Evangelii profeſſione impertiar. Quicumque enim, in hac prava ac à Deo aliena ætate, non ſuſtinebit apertè ſe diſcipulum meum profiteri; eum ego pro meo minimè habebo, cùm veniam judicatum de hominibus, ſplendidiſſimo apparatu, à Patre meo accepto, unà cum bonis Angelis. Veniam enim, ne dubitetis, divinâ magnificentiâ cinctus, unà cum Angelis, apparitoribus meis; & unumquemque habebo, prout in hac vita ſe ſe geſſerit. Quin & nonnulli, inter eos qui hic adſtant, minimè morientur, antequàm viderint me parte inſigni muneris hujus mei defungentem.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XVII.	CAP. IX.	CAP. IX.	

MATTHÆUS. CAP. XVII.

1. ΚΑὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν.

☞

2. Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.

☞

3. Καὶ ἰδοὺ, ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ Ἠλίας, μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.

☞

4. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ μίαν Ἠλίᾳ.

☞

5. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ, νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς·

☞

καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε.

6. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα,

MARCUS. CAP. IX.

1. ΚΑὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν

☞

μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν.

2. Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών,

οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.

3. Καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσεῖ· καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.

☞

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει τῷ Ἰησοῦ· Ῥαββὶ, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν.

5. Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι.

☜ ☞

6. Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς·

☞

καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός,

☜

αὐτοῦ ἀκούετε.

☜

LUCAS. CAP. IX.

28. Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ, καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος

προσεύξασθαι.

29. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.

☜

30. Καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἠλίας·

31. Οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ.

32. Ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ· διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.

33. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ.

εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ, καὶ Μωσεῖ μίαν, καὶ μίαν Ἠλίᾳ·

μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.

☜

34. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος,

ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς·

ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.

35. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός,

☜

αὐτοῦ ἀκούετε.

☜

JOANNES.

CAPUT XXXVI.

Tranſformatio Chriſti, & vox è cœlo jubens eum audiri. Sermones Chriſti de Elia, & curatio pueri à Cacodæmone muto obſeſſi, quem Apoſtoli ejicere non potuerant. Chriſtus mortem & reſurrectionem ſuam prædicit, Apoſtolis dicta ejus minimè adſequentibus.

OCTAVO die, poſt hoſce habitos ſermones, Jeſus juſſit Petrum, Jacobúmque & Joannem, Zebedæi Filios, ſecum ſeorſim ab aliis adſcendere excelſum montem; in quo erat, abſque interpellatione multitudinis, Deum oraturus. Cùm autem illic eo religionis officio fungeretur, non procul à tribus Apoſtolis, quos diximus; ecce verò vultus ejus mutatus eſt, & divinâ majeſtate fulgere cœpit, ita ut oculi ejus non magis ferri poſſent à mortalibus oculis, quàm ſol ſine nubibus lucens. Veſtes etiam ejus tanto candore coruſcabant, ut nullus in terris fullo, ullâ arte, eum æquare poſſit. Præterea ei adfuerunt duo viri, ſimili ſplendore vultûs & veſtium ornati; quos ex ſermonibus conſtitit eſſe Moſem & Eliam, maximos vatum omnium, qui olim à Deo miſſi fuiſſent. Ii colloquebantur cum Jeſu de pœnis, quas ſumtu-

rus

MATTHÆUS. Cap. XVII.	MARCUS. Cap. IX.	LUCAS. Cap. IX.	JOANNES.
1. ET poſt dies ſex adſumit Jeſus Petrum & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum.	2. ET poſt dies ſex adſumit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum ſolos,	28. Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & adſumſit Petrum, & Jacobum, & Joannem; & adſcendit in montem ut oraret.	
2. Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies ejus, ſicut ſol: veſtimenta autem ejus facta ſunt alba, ſicut nix.	& transfiguratus eſt coram ipſis. 2. Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia, & candida nimis, veluti nix, qualia fullo non poteſt ſuper terram candida facere:	29. Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultûs ejus altera: & veſtitus ejus albus & refulgens.	
3. Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes.	3. Et apparuit illis Elias cum Moyſe, & erant loquentes cum Jeſu.	30. Et ecce duo viri loquebantur cum illo: erant autem Moyſes & Elias, 31. viſi in majeſtate: & dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem. 32. Petrus verò & qui cum illo erant, gravati erant ſomno: & evigilantes viderunt majeſtatem ejus, & duos viros, qui ſtabant cum illo. 33. Et factum eſt cùm diſcederent ab illo,	
4. Reſpondens autem Petrus, dixit ad Jeſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moyſi unum & Eliæ unum.	4. Et, reſpondens Petrus, ait Jeſu: Rabbi, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum: 5. non enim ſciebat quid diceret; erant enim timore exterriti.	ait Petrus ad Jeſum: Præceptor, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum tibi & unum Moyſi, & unum Eliæ; neſciens quid diceret.	
5. Adhuc eo loquente,		34. Hæc autem illo loquente,	
ecce nubes lucida obumbravit eos.	6. Et facta eſt nubes obumbrans eos:	facta eſt nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.	
Et ecce vox de nube: dicens: Hic eſt Filius meus dilectus,	& venit vox de nube dicens: Hic eſt Filius meus cariſſimus,	35. Et vox facta eſt de nube, dicens: Hic eſt Filius meus dilectus;	
in quo mihi bene complacui,			
ipſum audite.	audite illum.	ipſum audite.	
6. Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde.			

rus erat de Jeroſolimitanis contumacibus. Paullò antequàm hæc fierent, Petrus & ambo fratres qui cum eo erant, arcto oppreſſi ſomno dormiebant; ſed excitati ſplendidiſſimum hunc conventum viderunt, & partem ſermonum audierunt. At non multò pòſt cœperunt Moſes & Elias valedicere Jeſu, Petrúſque, eos diutiùs detinere cupiens, Jeſum ita compellavit: Magiſter, inquit, expedit nos diutiùs hic commorari. Itaque faciamus frondibus arborum tria tabernacula, quorum unum erit tuum, ſecundum Moſis, tertium Eliæ. At tanto metu, ut & duo alii Apoſtoli, percellebatur, ut non ſatis ſciret quid diceret; cùm facile eſſet intellectu Moſem & Eliam è cœlo non deſcendiſſe, ut diu in terris cum mortalibus verſarentur. Dum verò adhuc loqueretur, nubes ſplendidiſſima in omnes qui aderant deſcendit; quâ non parum territi ſunt Apoſtoli, cùm ſe eâ ambiri animadverterunt. Tum ex media nube audita eſt Dei vox dicentis: HIC EST CARUS FILIUS MEUS, QUEM SINGULARI AMORE PROSEQUOR, EJUS DOCTRINÆ ET MANDATIS AUSCULTATE. Hac voce auditâ, uſque adeò conturbati ſunt Apoſtoli, ut proni in vultus ſuos conciderint.

MATTHÆUS.

Cap. XVII.

7. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς, ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν· Ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.
8. Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.
9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.
☞
10. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Τί οὖν οἱ Γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;
11. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς· Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα·
☞
12. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλίας ἤδη ἦλθε,
καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν.
ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ, ὅσα ἠθέλησαν.
☞
οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.
13. Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταί, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.
☞

MARCUS.

Cap. IX.

7. Καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.
8. Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.
9 Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτούς,
συζητοῦντες τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.
10. Καὶ ἐπηρώτων αὐτόν, λέγοντες· Ὅτι λέγουσιν οἱ Γραμματεῖς, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;
11. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς· Ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα·
καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ, καὶ ἐξουδενωθῇ.
12. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθε,
☜
καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν,
καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.
☜
☞
13. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτούς, καὶ Γραμματεῖς, συζητοῦντας αὐτοῖς.
14. Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.
15. Καὶ ἐπηρώτησε τοὺς Γραμματεῖς· Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς;

LUCAS.

Cap. IX.

36. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος.
☜
καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.
☜
37. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.
☜

JOANNES.

At Jeſus accedens, juſſit eos ſurgere & bono eſſe animo. Tum verò, erectis capitibus, circumſpicientes neque nubem, neque homines, qui cum Jeſu colloquuti fuerant, ampliùs viderunt, ſed ſolum Magiſtrum eâ facie, eóque habitu, quibus fuerat ante transformationem.

Deinde Jeſus deſcendit ex eo monte, & Apoſtolos, inter deſcendendum, vetuit cuiquam narrare quod viderant in monte, antequàm ipſe è mortuis excitatus fuiſſet. Nec ſanè cuiquam, per omne illud tempus, rem aperuerunt; verùm, illico non adſequebantur quid Jeſus intelligeret reſurrectione ſuâ è mortuis, ante quam nefas ſibi eſſet evulgare quod viderant; quòd ultima omnium hominum reſurrectio animis eorum obverſaretur, ad quam cur premendum eſſet illud arcanum non intelligebant. Cùm verò Elias, brevi tempore cum Jeſu verſatus, in cœlum rediiſſet, quæſiverunt à Magiſtro quare docerent Legis periti Eliam venturum, antequàm Meſſias regnum iniret, & omnia eam in rem, prout par eſt, compoſiturum, atque inſtauraturum. Reſpondit autem Jeſus, oportuiſſe quidem Eliam priùs venire, & ad officium Judæos omnes revocare; ut Meſſiam mox adſuturum eo modo, quo decebat, exciperent;

MATTHÆUS.

Cap. XVII.

7. & acceſſit Jeſus, & tetigit eos: dixitque eis: Surgite, & nolite timere.

8. Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Jeſum.

9. Et deſcendentibus illis de monte, præcepit eis Jeſus, dicens: Nemini dixeritis viſionem, donec Filius hominis à mortuis reſurgat.

10. Et interrogaverunt eum diſcipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primùm venire?

11. At ille reſpondens, ait eis: Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia.

12. Dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, ſed fecerunt in eo quæcumque voluerunt.

Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis.

13. Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Joanne Baptiſta dixiſſet eis.

MARCUS.

Cap. IX.

7. Et, ſtatim circumſpicientes, neminem ampliùs viderunt, niſi Jeſum tantùm ſecum.

8. Et, deſcendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam, quæ vidiſſent, narrarent, niſi cùm Filius hominis à mortuis reſurrexerit.

9. Et verbum continuerunt apud ſe, conquirentes quid eſſet: Cùm à mortuis reſurrexerit.

10. Et interrogabant eum, dicentes: Quid ergo dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire primùm?

11. Qui reſpondens, ait illis: Elias, eum venerit primò, reſtituet omnia: & quomodo ſcriptum eſt in Filium hominis, ut multa patiatur, & contemnatur.

12. Sed dico vobis quia & Elias venit, & fecerunt illi quæcumque voluerunt, ſicut ſcriptum eſt de eo.

13. Et, veniens ad diſcipulos ſuos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas, conquirentes cum illis.

14. Et confeſtim omnis populus, videns Jeſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt, & accurrentes ſalutabant eum.

15. Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis?

LUCAS.

Cap. IX.

36. Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus ſolus: & ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his quæ viderant.

37. Factum eſt autem in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa.

JOANNES.

---

rent; neque hoc vaticinium iis contrarium eſſe, quibus Meſſiam à Judæis malè habitum iri prædictum fuerat; nam & Eliam veniſſe, quamvis eum minimè agnoviſſent Judæi, & aggreſſum eos vocare ad pœnitentiam, ut ita affecti eſſent, quemadmodum decebat Meſſiam excepturos; at ſanctum illum virum auditum non eſſe, imò & interfectum; quod ſibi etiam Jeſus exſpectandum eſſe dicebat, à Judæis. Hinc intellexerunt Apoſtoli Jeſum loqui de Joanne Baptiſta, quem & aliàs non obſcurè dixerat Eliam illum eſſe, qui Meſſiæ adventum anteceſſurus erat.

Poſtridie ejus diei, quo Chriſtus & tres memorati Apoſtoli è monte deſcenderunt, occurrit Jeſu ingens hominum multitudo; nec minorem animadvertit circa reliquos Apoſtolos, quos invenit diſceptantes cum Legis peritis. At ſtatim ac ab ea multitudine eſt conſpectus, adventu ejus commota ei obviam ivit, & advenientem ſalutavit.

MATTHÆUS.

Cap. XVII.

14. Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος, γονυπετῶν αὐτῷ,

15. Καὶ λέγων· Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται, καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ.

16. Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

MARCUS.

Cap. IX.

16. Καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπε· Διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·

17. Καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν· καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται. καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

18. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, λέγει· Ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.

19. Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν· καὶ ἰδὼν αὐτόν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν· καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο ἀφρίζων.

20. Καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ· Πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; Ὁ δὲ εἶπε· Παιδιόθεν.

21. Καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.

22. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

23. Καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύων ἔλεγε· Πιστεύω Κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.

LUCAS.

Cap. IX.

38. Καὶ ἰδού, ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων· Διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι.

39. Καὶ ἰδού, πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον αὐτόν.

40. Καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

41. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; Προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

42. Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν·

JOANNES

Quæſivit autem Jeſus à Legis peritis, qua de re cum Apoſtolis ſuis diſceptarent; quos cùm ita interrogaſſet, ecce verò vir quidam, è media turba, ad eum acceſſit ac ad pedes ejus provolutus eſt; &, Magiſter, inquit, ad te adduxi filium meum à Cacodæmone muto vexatum; oro autem te, ut mei, ejúſque miſerearis, cùm præſertim ſit mihi unicus. Singulis enim pleniluniis, peſſimè à Dæmonio habetur, à quo interdum in ignem, interdum in aquam conjicitur. Cùm verò impurus ille Spiritus eum invadit, tum adoleſcens magnâ voce exclamat, veluti diſrumpitur, humi affligitur, ſpumam ore emittit, frendet dentibus; qua de cauſa, planè contabeſcit. Quin & Cacodæmon ægrè ullam quietem eſſe ei patitur, vix enim tandem ab eo abſcedit, nec dimittit antequàm vires ejus prorſus fregerit. Obtuli quidem eum Apoſtolis tuis, oravíque ut Cacodæmonem ejicerent, quod illi fruſtra tentarunt.

His verbis auditis, Jeſus exclamavit; ô ætatem, parum honorificè de divina potentia ac bonitate ſentientem, ideóque indignam in cujus gratiam miracula edantur, ô perverſam hominum ætatem,

MATTHÆUS. Cap. XVII.	MARCUS. Cap. IX.	LUCAS. Cap. IX.	JOANNES.
14. Et, cùm venisset ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus provolutus ante eum,			
dicens: Domine,	16. Et reſpondens unus de turba, dixit: Magiſter,	38. Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magiſter,	
	attuli filium meum ad te, habentem Spiritum mutum:		
		obſecro te;	
miſerere filio meo,		reſpice in filium meum, quia unicus eſt mihi:	
quia lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in ignem, & crebrò in aquam.			
	17. qui, ubicumque eum apprehenderit,	39. & ecce Spiritus apprehendit eum,	
		& ſubitò clamat,	
	allidit illum, & ſpumat,	& elidit, & diſſipat eum, cum ſpuma,	
	& ſtridet dentibus, & areſcit.		
		& vix diſcedit dilanians eum.	
15. Et obtuli eum diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eum.	Et dixi diſcipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt.	40. Et rogavi diſcipulos tuos ut ejicerent illum, & non potuerunt.	
16. Reſpondens autem Jeſus, ait: O generatio incredula,	18. Qui, reſpondens eis, dixit: O generatio incredula,	41. Reſpondens autem Jeſus, dixit: O generatio infidelis,	
& perverſa,		& perverſa,	
quouſque ero vobiſcum? Uſquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.	quamdiu apud vos ero? Quamdiu vos patiar? Afferte illum ad me.	uſquequò ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum.	
	19. Et attulerunt eum: & cùm vidiſſet eum, ſtatim Spiritus conturbavit illum: & eliſus in terram volutabatur ſpumans. 20. Et interrogavit patrem ejus: Quantum temporis eſt, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: 21. & frequenter eum in ignem, & in aquas miſit, ut eum perderet: ſed, ſi quid potes, adjuva nos, miſertus noſtri. 22. Jeſus autem ait illi: Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti. 23. Et continuò, exclamans pater pueri, cum lacrimis aiebat: Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam.	42 Et, cùm accederet, eliſit illum Dæmonium, & diſſipavit.	

ætatem, diutiúſne me oportet incredulitatem veſtram ferre? Tum juſſit adoleſcentem ad ſe afferri, qui ubi allatus eſt, continuò Cacodæmon eum invaſit, diſtortúmque humi afflixit, ubi volutabatur ſpumam ore emittens. Tunc Jeſus interrogavit patrem ejus, à quo tempore adoleſcens vexaretur; reſpondit ille, à puero in eam calamitatem incidiſſe; ſæpe à Cacodæmone conjectum in ignem, ſæpe in aquam, ut ab eo occideretur, quod jam contigiſſet, niſi præſens auxilium infelici latum eſſet; itaque ſe orare Jeſum, ut ſi quâ poſſet, eum Cacodæmone liberaret, cùm ægri ipſius, tum propinquorum ejus miſertus. Repoſuit Jeſus, ſi hoc à te potes impetrare, ut credas à Deo mihi conceſſam poteſtatem ejiciendi Cacodæmonas, facilè obtinebis; nam nihil eſt quod à Deo impetrare non poſſint magna de ejus potentia ac bonitate ſentientes. Hîc magnâ voce exclamat pater, ſe credere quidem Deo, & ipſi; ſed ſi quid deeſſet fiduciæ ſuæ, orare ut id benigne ſuppleret.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XVII.	CAP. IX.	CAP. IX.	
	24. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος,		
18. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,	ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,	ἐπετίμησε δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,	
☞	λέγων αὐτῷ· Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω· Ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. 25. Καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν,	☜	
καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον,	ἐξῆλθε·		
☞	καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. 26. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν αὐτόν· καὶ ἀνέστη.		
καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης·	☜ ☞	καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα· ☜	
☞	☜ ☞	καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.	
19. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον· Διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;	27. Καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν· Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;		
20. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.	☜		
21. Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.	28. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.		
☞	☞	43. Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ Θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς,	
	29. Καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας·	☜	
22. Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,	☜		
☞	καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.		
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·	30. Ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς·	εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ·	
	☞	Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους·	
Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.	Ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων,	ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.	
23. Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.	καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν· καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.	☜	

Quibus verbis prolatis, irruebat in eos undique multitudo, cupida videndi quid futurum eſſet; at Jeſus impurum Spiritum increpuit, juſsitque corpore adoleſcentis exire, numquam poſthac in id rediturum. Illico impurus Spiritus, edito ore adoleſcentis ululatu, eoque valde diſtorto egreſſus eſt. At adoleſcens humi jacebat immotus, haud aliter ac ſi animam efflaſſet, ita uti multi exiſtimarent re verâ mortuum eſſe. Verùm Jeſus eum manu prehenſum ſurgere juſſit; ac illico adoleſcens ſurrexit, ab eo tempore prorſus liberatus Cacodæmone, éſtque patri à Jeſu reſtitutus.

Poſtea verò cùm Jeſus domum, in qua diverſaturus erat, ingreſſus eſſet, eum privatim interrogarunt Apoſtoli; cur, cùm alia miracula, poteſtate ab eo acceptâ, edidiſſent, hoc tamen Dæmonium ejicere non potuiſſent. Reſpondit Jeſus aliud nihil obſtitiſſe ejectioni Cacodæmonis, niſi quòd cùm ipſi, tum propinqui ægri etiamnum nonnihil dubitaſſent de Dei potentia

MATTHÆUS. Cap. XVII.	MARCUS. Cap. IX.	LUCAS. Cap. IX.	JOANNES.
	24. Et, cùm videret Jeſus concurrentem turbam,		
17. Et increpavit illum Jeſus. ☞	comminatus eſt Spiritui immundo, dicens illi: Surde & mute Spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & ampliùs ne introeas in eum.	43. Et increpavit Jeſus Spiritum immundum, ☞	
& exiit ab eo Dæmonium, ☞	25. Et exclamans, & multùm diſcerpens eum, exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus; ita ut multi dicerent: Quia mortuus eſt. 26. Jeſus autem, tenens manum ejus, elevavit eum, & ſurrexit.		
& curatus eſt puer ex illa hora. ☞	☞ ☞ ☞ ☞	& ſanavit puerum, ☞ & reddidit illum patri ejus. ☞	
18. Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum ſecretò, & dixerunt: Quare non potuimus ejicere illum?	27. Et, cùm introiſſet in domum, diſcipuli ejus ſecretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum? ☞		
19. Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem veſtram. Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic: Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis. 20. Hoc autem genus non ejicitur niſi per orationem, & jejunium. ☞	28. Et dixit illis: Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & jejunio. ☞	44. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. Omnibúſque mirantibus in omnibus quæ faciebat, ☞	
	29. Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: ☞		
21. Converſantibus autem eis in Galilæa, ☞	nec volebat quemquam ſcire.		
dixit illis Jeſus:	30. Docebat autem diſcipulos ſuos & dicebat illis: ☞	dixit ad diſcipulos ſuos: Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos:	
Filius hominis tradendus eſt in manus hominum: 22. Et occident eum, & tertio die reſurget.	Quoniam Filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertio die reſurget.	Filius enim hominis futurum eſt ut tradatur in manus hominum. ☞	

potentia & bonitate. Si enim, inquit, vel per breve tempus, Deo confidatis, nullum eſt tantum miraculum, quod edere non poſſitis. Si vel hunc, quem videtis, montem juſſeritis ſede ſuâ relictâ aliò transferri, continuò transferetur, nec quidquam erit quod à Deo impetrare nequeatis. Hoc autem genus Cacodæmonum, ita volente Deo, à vobis non potuit ejici, niſi adhibitis precibus & jejunio. Omnes verò mirabantur ſummam Dei potentiam ac bonitatem, quas, Jeſu operâ, tam magnificè, támque benignè hominibus oſtentabat.

Deinde cœpit Jeſus incertis itineribus, cum ſolis Apoſtolis, Galilæam peragrare, quòd nollet agnoſci, ne concurſus multitudinis ad ſe fierent. Interea ſtudioſiùs, quàm antea, inculcabat Apoſtolis ſuis, fore ut traditus in manus Judæorum, atque eorum furori permiſſus interficeretur, ſed tertio die è mortuis excitaretur.

Verùm

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XVII.	Cap. IX.	Cap IX.	
	31. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα,	45. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο,	
		καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ᾽ αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό·	
Καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.			
	καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.	καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.	
24. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον· Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; 25. Λέγει Ναί. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον· ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; 26. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. 27. Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.	32. Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ.		
	καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς· Τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε; 33. Οἱ δὲ ἐσιώπων·		
	πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων.	46. Εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.	
		47. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν,	
	34. Καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς. Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος.		
Cap. XVIII.			
1. Ἐν ἐκείνῃ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;			

Verùm Apoſtoli non capiebant quid ſibi vellet ea reſurrectio tertii diei, quia ultimam tantùm reſurrectionem omnium hominum animo verſabant, neque umquam audiverant fore ut Meſſias, ſcelere Judæorum occiſus, reſurgeret. Ideò quod non ſemel ea de re dixerat Chriſtus ſemper eos fugerat, & hactenus fugiebat. Attamen auditâ mentione mortis, neſcioquid mali Jeſum ſibi ipſum præſagire ſuſpicabantur, nec mediocri dolore afficiebantur; quamquam non audebant petere à Magiſtro clariorem explicationem eorum quæ dixerat, ne tarditas ſua ab eo caſtigaretur.

CAPUT XXXVII.

Jeſus Didrachmum ſolvit. Diſcipulorum ambitionem caſtigat, qui de prima dignitate in Regno cœlorum inter ſe contenderant. Docet nemini offenſionis cauſam præbendam, neminem contemnendum, & peccantibus in nos ſæpiùs condonandum. Vetat quemdam, qui nomine ejus Dæmonia ejiciebat, impediri.

Deinde Jeſus, unà cum Apoſtolis, Capernaümum ingreſſus eſt. Tunc temporis ad Petrum venerunt homines à Præfectis Templi Jeroſolimitani miſſi, ut Didrachmum in uſum Templi viritim pendi ſolitum, exigerent; & petierunt à Petro annon Magiſter ejus ſoleret Didrachmum ſolvere; nam ultrò id tributum ſolvebatur, ab iis quibus cordi erat ſplendor Templi. Reſpondit verò Petrus eum ſolere, & cùm domum ingrederetur ut rem Jeſu nuntiaret, eum occupavit Jeſus, &, Petre, inquit, quid tibi videtur de re quam abs te quæram? A qui-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XVII.	Cap. IX.	Cap. IX.	
☞	31. At illi ignorabant verbum:	45. At illi ignorabant verbum iſtud:	
	☞	& erat velatum ante eos, ut non ſentirent illud;	
Et contriſtati ſunt vehementer.	☞	☞	
	& timebant interrogare eum.	& timebant eum interrogare de hoc verbo.	
23. Et, cùm veniſſent Capharnaüm, acceſſerunt qui didrachma accipiebant ad Petrum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſolvit didrachma?	32. Et venerunt Capharnaüm. ☞	☞	
24. Ait: Etiam. Et, cum intraſſet in domum, prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum? A filiis ſuis, an ab alienis? 25. Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jeſus: Ergo liberi ſunt filii. 26. Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus adſcenderit, tolle; & aperto ore ejus, invenies ſtaterem: illum ſumens da eis pro me, & te. ☞	Qui, cùm domi eſſent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? 33. At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe diſputaverant quis eorum major eſſet.	46. Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major eſſet.	
	☞	47. At Jeſus, videns cogitationes cordis illorum,	
Cap. XVIII. 1. In illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Quis, putas, major eſt in Regno Cœlorum?	34. Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter. ☞	☞	

quibus tributa aut cenſum exigere ſolent Reges? An à liberis ſuis, an verò ab alienis? Reſpondit Petrus, ab alienis. Liberi ergo, ait Jeſus, ſunt ejuſmodi onerum immunes, poſſémque proinde; Patri meo, qui in Templo colitur, & cujus nomine id tributum exigitur, nihil ſolvere, meóſque familiares pariter immunes præſtare. Sed ne homines offendamus, quaſi Templum tanti non faceremus, ut ad id ſartum tectum conſervandum quidquam conferre vellemus; ito ad lacum, jactóque in aquam hamo, extrahe piſcem, qui primus capietur; in cujus ore invenies Staterem, vel Tetradrachmum, quod eis ſolves meo & tuo nomine.

Domi etiam ſciſcitatus eſt ab Apoſtolis, de qua re, dum ſe ſequerentur, in via diſceptaſſent; ut ex eorum ore confeſſionem erroris eliceret. Verùm illico nihil reſponderunt, quia non audebant fateri ſe ambitioſiùs diſceptaſſe de prima dignitate in regno cœlorum obtinenda, quam non unus eorum ſibi vindicabat. Jeſus verò probè ſciens quid animo agitarent, cùm adſediſſet, duodecim Apoſtolos ad ſe vocavit, & dicere cœpit eum, qui primas obtinere in Regno Cœleſti cuperet; oportere ſe ita gerere erga alios, quaſi eſſet omnium infimus, eorúmque commodis diligenter inſervire. Quæ verba ubi audierunt Apoſtoli, quod illico non auſi fuerant fateri aperuerunt, quærentes quis ipſorum in Regno Cœleſti maximam adepturus eſſet dignitatem.

MATTHÆUS. — Cap. XVIII.

2. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν,

☞

3. Καὶ εἶπεν·

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

4. Ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

5. Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἓν. ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

☞

6. Ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

7. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ. δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

8. Εἰ δὲ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ·

καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

☞

MARCUS. — Cap. IX.

35. Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν·

καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς·

☞

36. Ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται, ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται·

καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται. οὐκ ἐμὲ δέχεται. ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

☞

41. Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

☞

42. Καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν·

καλόν σοι ἐστὶ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν. ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα, ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

43. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

44. Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

LUCAS. — Cap. IX.

ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ·

☜

48. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς·

☜

Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον, ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται·

καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με·

ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτος ἔσται μέγας.

☜

JOANNES.

Tum verò Chriſtus, ut hominum ambitionem retunderet, facto quopiam, quod eorum oculos percelleret, puerulum in medio ſtatuit, eòque in ulnas ſublato, ſic eos alloquutus eſt: Profectò, niſi omnem ambitionem animo veſtro ejiciatis, adeò ut non magis dignitates terreſtres optetis, quàm hicce puerulus, non eritis participes beneficiorum Regni Cœleſtis, nedum ut primas in eo tenere poſſitis. Quiſquis æquè modeſto animo erit, nec magis honores appetet, quàm hic puer, ille maximam dignitatem in Regno Cœleſti conſequetur. Quiſquis etiam ejuſmodi hominem, quòd ſe meum diſcipulum dicat, benignè habuerit, is me ipſum benignè habuiſſe à me cenſebitur; at quiſquis me beneficio affecerit, non tam mihi quàm Deum ipſum, qui me miſit, exiſtimabitur bene feciſſe. Modeſtiſſimus enim omnium veſtrûm, & honorum minimè appetens, in Regno Cœleſti magnam dignitatem obtinebit, ſi modò cæteris ſuis officiis functus, ut par eſt, fuerit. Scio ejuſmodi homines vulgò ſolere ab aliis contemni, & eo contemtu aliquando eorum conſtantiam labefactari; at ſcitote quiſquis minimum eorum qui mihi crediderint à doctrina mea alienum contemtu reddiderit, caput ejus tanto ſcelere obſtrictum iri; ut multò ei ſatius fuiſſet collo lapidi molari revincto in mare antea demerſum fuiſſe. Innumera mala evenient hominibus, quia alii alios improbitate ſuâ ad deficien-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XVIII.	Cap. IX.	Cap. IX.	
2. Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum; ☞	35. Et, accipiens puerum, ſtatuit eum in medio eorum: quem cùm complexus eſſet,	. . . apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe, ☞	
3. & dixit:	ait illis: ☞	48. & ait illis: ☞	
Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum Cœlorum.			
4. Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in Regno Cœlorum;			
5. & qui ſuſceperit unum parvulum talem, in nomine meo, me ſuſcipit. ☞	36. Quiſquis unum ex hujuſmodi pueris receperit, in nomine meo, me recipit.	Quicumque ſuſceperit puerum iſtum, in nomine meo, me recipit:	
	& quicumque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum, qui miſit me. ☞	& quicumque me receperit, recipit eum, qui me miſit: nam qui minor eſt inter vos omnes, hic major eſt. ☞	
6. Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.	41. Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex his puſillis, credentibus in me, bonum eſt ei magis ſi circumdaretur mola aſinaria collo ejus, & in mare mitteretur.		
7. Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.	☞		
8. Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te.	42. Et, ſi ſcandalizaverit te manus tua, abſcinde illam.		
Bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quàm duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. ☞	Bonum eſt tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inexſtinguibilem.		
	43. ubi vermis eorum non moritur, & ignis non exſtinguitur.		
	44. Et, ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum. Bonum eſt tibi claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inexſtinguibilis:		

deficiendum à me, aut præcepta mea perfringenda adducent. Prout enim ſunt homines (nec Deus huic malo aliter, quàm legibus ſuis, occurret) neceſſe eſt ea fieri quibus alii à religione ac virtute alieniores fiant. Verùm non exiguas pœnas dabit, qui nequitiâ ſuâ religionis virtutiſve antea cultores à pio vitæ inſtituto deterruerit. Si quid ergo, quod non minùs utile in hac vita vobis judicaretis, quàm manus veſtras, vos à religionis, ac ſanctitatis curriculo revocarit, eo vobis eſt æquo animo carendum. Præſtat enim vos jucundiſſimis atque utiliſſimis rebus deſtitutos vitam hancce ita agere, ut felicitatis æternæ participes fiatis; quàm ſi iis inſtructi cùm fuiſſetis, conjiceremini in locum ſuppliciorum, æternis flammis cruciandi, ubi, ut loquar cum Propheta, vermis eorum qui pœnas dant non moritur, neque ignis exſtinguitur. Si quid, quod non minùs eſſet vobis carum quàm pedes veſtri, vos eò impulerit ut deficiatis à me, ejus jacturam graviter ferre non debetis; ſatius enim eſt vos eo carentes vitam tranſigere & beatos eſſe poſt mortem, quàm ſi poſtquàm eo fruiti eſſetis, flammis æternis Deo pœnas daretis, in loco in quo immortali verme obroduntur & igne inexſtincto uruntur mali.

MATTHÆUS.

Cap. XVII.

7 Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς, ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν· Ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.

8 Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.

9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. ☞

10. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Τί οὖν οἱ Γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

11. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς· Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα· ☞

12. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλίας ἤδη ἦλθε,
καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν.
ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ, ὅσα ἠθέλησαν. ☞

οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.

13. Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς. ☞

MARCUS.

Cap. IX.

7. Καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.

8. Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

9 Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτούς,

συζητοῦντες τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

10. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες· Ὅτι λέγουσιν οἱ Γραμματεῖς, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

11. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς· Ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα·

καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ, καὶ ἐξουδενωθῇ.

12. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθε,
☜
καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν,

καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.
☜

☞

13. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ Γραμματεῖς, συζητοῦντας αὐτοῖς.

14. Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.

15. Καὶ ἐπηρώτησε τοὺς Γραμματεῖς· Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς;

LUCAS.

Cap. IX.

36. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος.
☜

καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασι.
☜

37. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.
☜

JOANNES.

At Jeſus accedens, juſſit eos ſurgere & bono eſſe animo. Tum verò, erectis capitibus, circumſpicientes neque nubem, neque homines, qui cum Jeſu colloquuti fuerant, ampliùs viderunt, ſed ſolum Magiſtrum eâ facie, eóque habitu, quibus fuerat ante transformationem.

Deinde Jeſus deſcendit ex eo monte, & Apoſtolos, inter deſcendendum, vetuit cuiquam narrare quod viderant in monte, antequàm ipſe è mortuis excitatus fuiſſet. Nec ſanè cuiquam, per omne illud tempus, rem aperuerunt; verùm, illico non adſequebantur quid Jeſus intelligeret reſurrectione ſuâ è mortuis, ante quam nefas ſibi eſſet evulgare quod viderant; quòd ultima omnium hominum reſurrectio animis eorum obverſaretur, ad quam cur premendum eſſet illud arcanum non intelligebant. Cùm verò Elias, brevi tempore cum Jeſu verſatus, in cœlum rediiſſet, quæſiverunt à Magiſtro quare docerent Legis periti Eliam venturum, antequàm Meſſias regnum iniret, & omnia eam in rem, prout par eſt, compoſiturum, atque inſtauraturum. Reſpondit autem Jeſus, oportuiſſe quidem Eliam priùs venire, & ad officium Judæos omnes revocare; ut Meſſiam mox adfuturum eo modo, quo decebat, exciperent;

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XVII.	CAP. IX.	CAP. IX.	
7. & acceſſit Jeſus, & tetigit eos: dixitque eis: Surgite, & nolite timere.			
8. Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Jeſum.	7. Et, ſtatim circumſpicientes, neminem ampliùs viderunt, niſi Jeſum tantùm ſecum.	36. Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus ſolus:	
9. Et deſcendentibus illis de monte, præcepit eis Jeſus, dicens: Nemini dixeritis viſionem, donec Filius hominis à mortuis reſurgat.	8. Et, deſcendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam, quæ vidiſſent, narrarent, niſi cùm Filius hominis à mortuis reſurrexerit.		
	9. Et verbum continuerunt apud ſe,	& ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his quæ viderant.	
	conquirentes quid eſſet: Cùm à mortuis reſurrexerit.		
10. Et interrogaverunt eum diſcipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt, quòd Eliam oporteat primùm venire?	10. Et interrogabant eum, dicentes: Quid ergo dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire primùm?		
11. At ille reſpondens, ait eis: Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia.	11. Qui reſpondens, ait illis: Elias, cum venerit primò, reſtituet omnia:		
	& quomodo ſcriptum eſt in Filium hominis, ut multa patiatur, & contemnatur.		
12. Dico autem vobis, quia Elias jam venit,	12. Sed dico vobis quia & Elias venit,		
& non cognoverunt eum,			
ſed fecerunt in eo quæcumque voluerunt.	& fecerunt illi quæcumque, voluerunt,		
	ſicut ſcriptum eſt de eo.		
Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis.			
13. Tunc intellexerunt diſcipuli, quòd de Joanne Baptiſta dixiſſet eis.			
		37. Factum eſt autem in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa.	
	13. Et, veniens ad diſcipulos ſuos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas, conquirentes cum illis.		
	14. Et confeſtim omnis populus, videns Jeſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt, & accurrentes ſalutabant eum.		
	15. Et interrogavit eos: Quid inter vos conquiritis?		

rent; neque hoc vaticinium iis contrarium eſſe, quibus Meſſiam à Judæis malè habitum iri prædictum fuerat; nam & Eliam veniſſe, quamvis eum minimè agnoviſſent Judæi, & aggreſſum eos vocare ad pœnitentiam, ut ita affecti eſſent, quemadmodum decebat Meſſiam excepturos; at ſanctum illum virum auditum non eſſe, imò & interfectum; quod ſibi etiam Jeſus exſpectandum eſſe dicebat, à Judæis. Hinc intellexerunt Apoſtoli Jeſum loqui de Joanne Baptiſta, quem & aliàs non obſcurè dixerat Eliam illum eſſe, qui Meſſiæ adventum anteceſſurus erat.

Poſtridie ejus diei, quo Chriſtus & tres memorati Apoſtoli è monte deſcenderunt, occurrit Jeſu ingens hominum multitudo; nec minorem animadvertit circa reliquos Apoſtolos, quos invenit diſceptantes cum Legis peritis. At ſtatim ac ab ea multitudine eſt conſpectus, adventu ejus commota ei obviam ivit, & advenientem ſalutavit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES
CAP. XVII.	CAP. IX.	CAP. IX.	
14. Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος, γονυπετῶν αὐτῷ,			
15. Καὶ λέγων· Κύριε,	16. Καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπε· Διδάσκαλε,	38. Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων· Διδάσκαλε,	
	ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε, ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·		
		δέομαί σου,	
ἐλέησόν μου τὸν υἱὸν,		ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι.	
ὅτι σεληνιάζεται, καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ.			
	17. Καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ,	39. Καὶ ἰδοὺ, πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν,	
		καὶ ἐξαίφνης κράζει,	
	ῥήσσει αὐτόν· καὶ ἀφρίζει,	καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ,	
	καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται.		
		καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρῖβον αὐτόν.	
16. Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.	καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.	40. Καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτὸ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.	
17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη.	18. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, λέγει· Ὦ γενεὰ ἄπιστος·	41. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη;	
ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.	ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.	ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς; καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; Προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.	
	19. Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν· καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν· καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο ἀφρίζων.	42. Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν·	
	20. Καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ· Πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; Ὁ δὲ εἶπε· Παιδιόθεν.		
	21. Καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν· ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.		
	22. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.		
	23. Καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύων ἔλεγε· Πιστεύω Κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.		

Quæſivit autem Jeſus à Legis peritis, qua de re cum Apoſtolis ſuis diſceptarent; quos cùm ita interrogaſſet, ecce verò vir quidam, è media turba, ad eum acceſſit ac ad pedes ejus provolutus eſt; &, Magiſter, inquit, ad te adduxi filium meum à Cacodæmone muto vexatum; oro autem te, ut mei, ejuſque miſerearis, cùm præſertim ſit mihi unicus. Singulis enim pleniluniis, peſſimè à Dæmonio habetur, à quo interdum in ignem, interdum in aquam conjicitur. Cùm verò impurus ille Spiritus eum invadit, tum adoleſcens magnâ voce exclamat, veluti diſrumpitur, humi affligitur, ſpumam ore emittit, frendet dentibus; qua de cauſa, planè contabeſcit. Quin & Cacodæmon ægrè ullam quietem eſſe ei patitur, vix enim tandem ab eo abſcedit, nec dimittit antequàm vires ejus prorſus fregerit. Obtuli quidem eum Apoſtolis tuis, oravique ut Cacodæmonem ejicerent, quod illi fruſtra tentarunt.

His verbis auditis, Jeſus exclamavit; ô ætatem, parum honorificè de divina potentia ac bonitate ſentientem, ideòque indignam in cujus gratiam miracula edantur, ô perverſam hominum ætatem,

MATTHÆUS.

Cap. XVII.

14. Et, cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus provolutus ante eum,

dicens: Domine,

miſerere filio meo,

quia lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in ignem, & crebrò in aquam.

15. Et obtuli eum diſcipulis tuis, & non potuerunt curare eum.

16. Reſpondens autem Jeſus, ait: O generatio incredula,

& perverſa,

quouſque ero vobiſcum? Uſquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.

MARCUS.

Cap. IX.

16. Et reſpondens unus de turba, dixit: Magiſter,

attuli filium meum ad te, habentem Spiritum mutum:

17. qui, ubicumque eum apprehenderit,

allidit illum,

& ſpumat,

& ſtridet dentibus, & areſcit.

Et dixi diſcipulis tuis ut ejicerent illum, & non potuerunt.

18. Qui, reſpondens eis, dixit: O generatio incredula,

quamdiu apud vos ero? Quamdiu vos patiar? Afferte illum ad me.

19. Et attulerunt eum: & cùm vidiſſet eum, ſtatim Spiritus conturbavit illum: & eliſus in terram volutabatur ſpumans.

20. Et interrogavit patrem ejus: Quantum temporis eſt, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia:

21. & frequenter eum in ignem, & in aquas miſit, ut eum perderet: ſed, ſi quid potes, adjuva nos, miſertus noſtri.

22. Jeſus autem ait illi: Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.

23. Et continuò, exclamans pater pueri, cum lacrimis aiebat: Credo, Domine, adjuva incredulitatem meam.

LUCAS.

Cap. IX.

38. Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magiſter,

obſecro te;

reſpice in filium meum,

quia unicus eſt mihi:

39. & ecce Spiritus apprehendit eum,

& ſubitò clamat,

& elidit,

& diſſipat eum, cum ſpuma,

& vix diſcedit dilanians eum.

40. Et rogavi diſcipulos tuos ut ejicerent illum, & non potuerunt.

41. Reſpondens autem Jeſus, dixit: O generatio infidelis,

& perverſa,

uſquequò ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

42. Et, cùm accederet, eliſit illum Dæmonium, & diſſipavit.

JOANNES.

ætatem, diutiúſne me oportet incredulitatem veſtram ferre? Tum juſſit adoleſcentem ad ſe afferri, qui ubi allatus eſt, continuò Cacodæmon eum invaſit, diſtortúmque humi afflixit, ubi volutabatur ſpumam ore emittens. Tunc Jeſus interrogavit patrem ejus, à quo tempore adoleſcens vexaretur; reſpondit ille, à puero in eam calamitatem incidiſſe; ſæpe à Cacodæmone conjectum in ignem, ſæpe in aquam, ut ab eo occideretur, quod jam contigiſſet, niſi præſens auxilium infelici latum eſſet; itaque ſe orare Jeſum, ut ſi quâ poſſet, eum Cacodæmone liberaret, cùm ægri ipſius, tum propinquorum ejus miſertus. Repoſuit Jeſus, ſi hoc à te potes impetrare, ut credas à Deo mihi conceſſam poteſtatem ejiciendi Cacodæmonas, facilè obtinebis; nam nihil eſt quod à Deo impetrare non poſſint magna de ejus potentia ac bonitate ſentientes. Hîc magnâ voce exclamat pater, ſe credere quidem Deo, & ipſi; ſed ſi quid deeſſet fiduciæ ſuæ, orare ut id benigne ſuppleret.

MATTHÆUS. Cap. XVII.	MARCUS. Cap. IX.	LUCAS. Cap. IX.	JOANNES.
	24. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος,		
18. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,	ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,	ἐπετίμησε δὲ ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,	
☞	λέγων αὐτῷ· Τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω· Ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. 25. Καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν,	☜	
καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον,	ἐξῆλθε·		
☞	καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. 26. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς, ἤγειρεν αὐτὸν· καὶ ἀνέστη.		
καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης·	☜ ☞	καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα·	
☞	☜ ☞	☜ καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.	
	27. Καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον		
19. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον· Διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; 20. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται. καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.	οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν· Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; ☜		
21. Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.	28. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.		
☞	☞	43. Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ Θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς,	
	29. Κἀκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας·	☜	
22. Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,	☜		
☞	καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.		
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς·	30. Ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· ☞	εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους·	
Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.	Ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων,	ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.	
23. Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.	καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν· καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.	☜	

Quibus verbis prolatis, irruebat in eos undique multitudo, cupida videndi quid futurum eſſet; at Jeſus impurum Spiritum increpuit, juſsitque corpore adoleſcentis exire, numquam poſthac in id rediturum. Illico impurus Spiritus, edito ore adoleſcentis ululatu, eóque valde diſtorto egreſſus eſt. At adoleſcens humi jacebat immotus, haud aliter ac ſi animam efflaſſet, ita uti multi exiſtimarent re verâ mortuum eſſe. Verùm Jeſus eum manu prehenſum ſurgere juſſit; ac illico adoleſcens ſurrexit, ab eo tempore prorſus liberatus Cacodæmone, éſtque patri à Jeſu reſtitutus.

Poſtea verò cùm Jeſus domum, in qua diverſaturus erat, ingreſſus eſſet, eum privatim interrogarunt Apoſtoli; cur, cùm alia miracula, poteſtate ab eo acceptâ, edidiſſent, hoc tamen Dæmonium ejicere non potuiſſent. Reſpondit Jeſus aliud nihil obſtitiſſe ejectioni Cacodæmonis, niſi quòd cùm ipſi, tum propinqui ægri etiamnum nonnihil dubitaſſent de Dei

potentia

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XVII.	Cap. IX.	Cap. IX.	
	24. Et, cùm videret Jeſus concurrentem turbam,		
17. Et increpavit illum Jeſus.	comminatus eſt Spiritui immundo,	43. Et increpavit Jeſus Spiritum immundum,	
	dicens illi: Surde & mute Spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo, & ampliùs ne introeas in eum. 25. Et exclamans, & multùm diſcerpens eum,		
& exiit ab eo Dæmonium,	exiit ab eo,		
	& factus eſt ſicut mortuus; ita ut multi dicerent: Quia mortuus eſt. 26. Jeſus autem, tenens manum ejus, elevavit eum, & ſurrexit.		
& curatus eſt puer ex illa hora.		& ſanavit puerum,	
		& reddidit illum patri ejus.	
	27. Et, cùm introiſſet in domum,		
18. Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum ſecretò, & dixerunt: Quare non potuimus ejicere illum?	diſcipuli ejus ſecretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus ejicere eum?		
19. Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem veſtram. Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic: Tranſi hinc illuc, & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis.			
20. Hoc autem genus non ejicitur niſi per orationem, & jejunium.	28. Et dixit illis: Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione, & jejunio.		
		44. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. Omnibúſque mirantibus in omnibus quæ faciebat,	
	29. Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam:		
22. Converſantibus autem eis in Galilæa,			
	nec volebat quemquam ſcire.		
dixit illis Jeſus:	30. Docebat autem diſcipulos ſuos & dicebat illis:	dixit ad diſcipulos ſuos:	
		Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos:	
Filius hominis tradendus eſt in manus hominum:	Quoniam Filius hominis tradetur in manus hominum,	Filius enim hominis futurum eſt ut tradatur in manus hominum.	
23. Et occident eum, & tertio die reſurget.	& occident eum, & occiſus tertia die reſurget.		

potentia & bonitate. Si enim, inquit, vel per breve tempus, Deo confidatis, nullum eſt tantum miraculum, quod edere non poſſitis. Si vel hunc, quem videtis, montem juſſeritis ſede ſuâ relictâ aliò transferri, continuò transferetur, nec quidquam erit quod à Deo impetrare nequeatis. Hoc autem genus Cacodæmonum, ita volente Deo, à vobis non potuit ejici, niſi adhibitis precibus & jejunio. Omnes verò mirabantur ſummam Dei potentiam ac bonitatem, quas, Jeſu operâ, tam magnificè, támque benignè hominibus oſtentabat.

Deinde cœpit Jeſus incertis itineribus, cum ſolis Apoſtolis, Galilæam peragrare, quòd nollet agnoſci, ne concurſus multitudinis ad ſe fierent. Interea ſtudioſiùs, quàm antea, inculcabat Apoſtolis ſuis, fore ut traditus in manus Judæorum, atque eorum furori permiſſus interficeretur, ſed tertio die è mortuis excitaretur.

Verùm

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XVII.	Cap. IX.	Cap. IX.	
	31. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα,	45. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό·	
Καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.	καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.	καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.	
24. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον· Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; 25. Λέγει· Ναί. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων; 26. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἄρα γε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί. 27. Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.	32. Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ.		
	καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς· Τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε; 33. Οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων.	46. Εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν. 47. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν,	
Cap. XVIII. 1. Ἐν ἐκείνῃ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες· Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;	34. Καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος.		

Verùm Apoſtoli non capiebant quid ſibi vellet ea reſurrectio tertii diei, quia ultimam tantùm reſurrectionem omnium hominum animo verſabant, neque umquam audiverant fore ut Meſſias, ſcelere Judæorum occiſus, reſurgeret. Ideò quod non ſemel ea de re dixerat Chriſtus ſemper eos fugerat, & hactenus fugiebat. Attamen auditâ mentione mortis, neſcio quid mali Jeſum ſibi ipſum præſagire ſuſpicabantur, nec mediocri dolore afficiebantur; quamquam non audebant petere à Magiſtro clariorem explicationem eorum quæ dixerat, ne tarditas ſua ab eo caſtigaretur.

Caput XXXVII.

Jeſus Didrachmum ſolvit. Diſcipulorum ambitionem caſtigat, qui de prima dignitate in Regno cælorum inter ſe contenderant. Docet nemini offenſionis cauſam præbendam, neminem contemnendum, & peccantibus in nos ſæpiùs condonandum. Vetat quemdam, qui nomine ejus Dæmonia ejiciebat, impediri.

Deinde Jeſus, unà cum Apoſtolis, Capernaümum ingreſſus eſt. Tunc temporis ad Petrum venerunt homines à Præfectis Templi Jeroſolimitani miſſi, ut Didrachmum in uſum Templi viritim pendi ſolitum, exigerent; & petierunt à Petro annon Magiſter ejus ſoleret Didrachmum ſolvere; nam ultrò id tributum ſolvebatur, ab iis quibus cordi erat ſplendor Templi. Reſpondit verò Petrus eum ſolere, & cùm domum ingrederetur ut rem Jeſu nuntiaret, eum occupavit Jeſus, &, Petre, inquit, quid tibi videtur de re quam abs te quæram? A qui-

MATTHÆUS.

Cap. XVII.

Et contriſtati ſunt vehementer.

23. Et, cùm veniſſent Capharnaüm, acceſſerunt qui didrachma accipiebant ad Petrum, & dixerunt ei: Magiſter veſter non ſolvit didrachma?

24. Ait: Etiam. Et, cum intraſſet in domum, prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum? A filiis ſuis, an ab alienis?

25. Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jeſus: Ergo liberi ſunt filii.

26. Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus adſcenderit, tolle; & aperto ore ejus, invenies ſtaterem: illum ſumens da eis pro me, & te.

Cap. XVIII.

1. IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Quis, putas, major eſt in Regno Cœlorum?

MARCUS.

Cap. IX.

31. At illi ignorabant verbum:

& timebant interrogare eum.

32. Et venerunt Capharnaüm.

Qui, cùm domi eſſent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?

33. At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe diſputaverant quis eorum major eſſet.

34. Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.

LUCAS.

Cap. IX.

45. At illi ignorabant verbum iſtud:

& erat velatum ante eos, ut non ſentirent illud;

& timebant eum interrogare de hoc verbo.

46. Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major eſſet.

47. At Jeſus, videns cogitationes cordis illorum,

JOANNES.

quibus tributa aut cenſum exigere ſolent Reges? An à liberis ſuis, an verò ab alienis? Reſpondit Petrus, ab alienis. Liberi ergo, ait Jeſus, ſunt ejuſmodi onerum immunes, poſſémque proinde; Patri meo, qui in Templo colitur, & cujus nomine id tributum exigitur, nihil ſolvere, meóſque familiares pariter immunes præſtare. Sed ne homines offendamus; quaſi Templum tanti non faceremus, ut ad id ſartum tectum conſervandum quidquam conferre vellemus; ito ad lacum, jactóque in aquam hamo, extrahe piſcem, qui primus capietur; in cujus ore invenies Staterem, vel Tetradrachmum, quod eis ſolves meo & tuo nomine.

Domi etiam ſciſcitatus eſt ab Apoſtolis, de qua re, dum ſe ſequerentur, in via diſceptaſſent; ut ex eorum ore confeſſionem erroris eliceret. Verùm illico nihil reſponderunt, quia non audebant fateri ſe ambitioſiùs diſceptaſſe de prima dignitate in regno cœlorum obtinenda, quam non unus eorum ſibi vindicabat. Jeſus verò probè ſciens quid animo agitarent, cùm adſediſſet, duodecim Apoſtolos ad ſe vocavit, & dicere cœpit eum, qui primas obtinere in Regno Cœleſti cuperet; oportere ſe ita gerere erga alios, quaſi eſſet omnium infimus, corúmque commodis diligenter inſervire. Quæ verba ubi audierunt Apoſtoli, quòd illico non auſi fuerant fateri aperuerunt, quærentes quis ipſorum in Regno Cœleſti maximam adepturus eſſet dignitatem.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XVIII.	Cap. IX.	Cap. IX.	
2. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν,	35. Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς·	ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ·	
3. Καὶ εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.		48. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς·	
4. Ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.			
5. Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἓν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.	36. Ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται, ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.	Ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον, ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.	
6. Ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.	41. Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.		
7. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ, δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.			
8. Εἰ δὲ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.	42. Καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν σοι ἐστὶ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα, ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· 43. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. 44. Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·		

Tum verò Chriſtus, ut hominum ambitionem retunderet, facto quopiam, quod eorum oculos percelleret, puerulum in medio ſtatuit, eóque in ulnas ſublato, ſic eos alloquutus eſt: Profectò, niſi omnem ambitionem animo veſtro ejiciatis, adeò ut non magis dignitates terreſtres optetis, quàm hicce puerulus, non eritis participes beneficiorum Regni Cœleſtis, nedum ut primas in eo tenere poſſitis. Quiſquis æquè modeſto animo erit, nec magis honores appetet, quàm hic puer, ille maximam dignitatem in Regno Cœleſti conſequetur. Quiſquis etiam ejuſmodi hominem, quòd ſe meum diſcipulum dicat, benignè habuerit, is me ipſum benignè habuiſſe à me cenſebitur; at quiſquis me beneficio affecerit, non tam mihi quàm Deum ipſum, qui me miſit, exiſtimabitur bene feciſſe. Modeſtiſſimus enim omnium veſtrûm, & honorum minimè appetens, in Regno Cœleſti magnam dignitatem obtinebit, ſi modò ceteris ſuis officiis functus, ut par eſt, fuerit. Scio ejuſmodi homines vulgò ſolere ab aliis contemni, & eo contemtu aliquando eorum conſtantiam labefactari; at ſcitote quiſquis minimum eorum qui mihi crediderint à doctrina mea alienum contemtu reddiderit, caput ejus tanto ſcelere obſtrictum iri; ut multò ei ſatius fuiſſet collo lapidi molari revincto in mare antea demerſum fuiſſe. Innumera mala evenient hominibus, quia alii alios improbitate ſuâ ad deficien-

MATTHÆUS.

Cap. XVIII.

2. Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum;

3. & dixit: Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in Regnum Cœlorum.

4. Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in Regno Cœlorum;

5. & qui ſuſceperit unum parvulum talem, in nomine meo, me ſuſcipit.

6. Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.

7. Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini illi, per quem ſcandalum venit.

8. Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te. Bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quàm duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

MARCUS.

Cap. IX.

35. Et, accipiens puerum, ſtatuit eum in medio eorum: quem cùm complexus eſſet, ait illis:

36. Quiſquis unum ex hujuſmodi pueris receperit, in nomine meo, me recipit. & quicumque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum, qui miſit me.

41. Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex his puſillis, credentibus in me, bonum eſt ei magis ſi circumdaretur mola aſinaria collo ejus, & in mare mitteretur.

42. Et, ſi ſcandalizaverit te manus tua, abſcinde illam. Bonum eſt tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inexſtinguibilem.

43. ubi vermis eorum non moritur, & ignis non exſtinguitur.

44. Et, ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum. Bonum eſt tibi claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inexſtinguibilis:

LUCAS.

Cap. IX.

. . . apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe,

48. & ait illis: Quicumque ſuſceperit puerum iſtum, in nomine meo, me recipit: . . . & quicumque me receperit, recipit eum, qui me miſit; nam qui minor eſt inter vos omnes, hic major eſt.

JOANNES.

deficiendum à me, aut præcepta mea perfringenda adducent. Prout enim ſunt homines (nec Deus huic malo aliter, quàm legibus ſuis, occurret) neceſſe eſt ea fieri quibus alii à religione ac virtute alieniores fiant. Verùm non exiguas pœnas dabit, qui nequitiâ ſuâ religionis virtutiſve antea cultores à pio vitæ inſtituto deterruerit. Si quid ergo, quod non minùs utile in hac vita vobis judicaretis, quàm manus veſtras, vos à religionis, ac ſanctitatis curriculo revocarit, eo vobis eſt æquo animo carendum. Præſtat enim vos jucundiſſimis atque utiliſſimis rebus deſtitutos vitam hancce ita agere, ut felicitatis æternæ participes fiatis; quàm ſi iis inſtructi cùm fuiſſetis, conjiceremini in locum ſuppliciorum, æternis flammis cruciandi, ubi, ut loquar cum Propheta, vermis eorum qui pœnas dant non moritur, neque ignis exſtinguitur. Si quid, quod non minùs eſſet vobis carum quàm pedes veſtri, vos eò impulerit ut deficiatis à me, ejus jacturam graviter ferre non debetis; ſatius enim eſt vos eo carentes vitam tranſigere & beatos eſſe poſt mortem, quàm ſi poſtquàm eo fruiti eſſetis, flammis æternis Deo pœnas daretis, in loco in quo immortali verme obroduntur & igne inexſtincto uruntur mali.

MATTHÆUS. | MARCUS. | LUCAS. | JOANNES.

MATTHÆUS.

Cap. XVIII.

9 Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

☞

10. Ὁρᾶτε, μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων, λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

11. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

12. Τί ὑμῖν δοκεῖ, ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν· οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς, ζητεῖ τὸ πλανώμενον;

13. Καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτὸ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα, τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14. Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων·

15. Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξύ σου καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου·

MARCUS.

Cap. IX.

45. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

46. Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν. καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

47. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

48. Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται· καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.

49. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

☜

Si quid, quod æquè amatis ac oculos veſtros, vos ad impietatem allexerit, id à vobis eſt abjiciendum, neque deſiderandum in hac vita; præſtat enim vos voluptate, quam hoc vobis pariebat carere, quàm ei voluptati indulgentes à Deo poſt hanc vitam damnari, & ſupplicio numquam intermorituri vermis, neque umquam exſtinguendi ignis plecti. Quemadmodum enim omnis farrea oblatio neceſſariò ſale eſt adſpergenda, & imponenda igni inexſtincto altaris: ita etiam quiſquis à me defecerit igne inexſtincto veluti ſalſus, in loco ſuppliciorum, Deo pœnas dabit.

Quoniam verò memini ſalis, mementote ejus, quod vobis aliàs dixi: ut, ſi contingat ſalſos cineres amittere id quod habent ſalis, id illis minimè reſtituitur, nec ullam in rem utiles eſſe poſſunt; ſic & vos diſcipulos meos qui ſoli eſtis à me edocti & mandatis inſtructi, ut terrarum orbem ad ſaniorem mentem revocetis, ſi mandata mea neglexeritis, à nemine mortalium aberrantes poſſe in rectam viam retrahi. Itaque date operam ut officio veſtro animosè ac ſummâ fide defungamini; & præſertim cavete ne inter vos diſſideatis, quis enim vos diſſidentes ad concordiam revocare poſſet?

Cavete ne quemquam vel humillimæ ſortis, vel animi demiſſioris propterea contemnatis, quaſi Deus eos minùs curaret, quàm magnates, aut ingenii elatioris homines; humilium enim & ſorte & animo curam mandat Deus Angelis, qui quovis tempore admittuntur in eum locum, in quo Deus ſe præſentiſſimum eſſe inſigni ratione oſtendit. Neque dixeritis homines ejuſmodi

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XVIII.	Cap. IX.		
	45. ubi vermis eorum non moritur, & ignis non exſtinguitur.		
9. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te. Bonum tibi eſt cum uno oculo in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.	46. Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, ejice eum: bonum eſt tibi luſcum introire in Regnum Dei, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis:		
☞	47. ubi vermis eorum non moritur, & ignis non exſtinguitur. 48. Omnis enim igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur. 49. Bonum eſt ſal: quod ſi ſal inſulſum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos.		
10. Videte ne contemnatis unum ex his puſillis. Dico enim vobis, quia Angeli eorum in Cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui in Cœlis eſt. 11. Venit enim Filius hominis ſalvare quod perierat. 12. Quid vobis videtur, ſi fuerint alicui centum oves, & erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit? 13. Et ſi contigerit ut inveniat eam: Amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis quàm ſuper nonaginta novem, quæ non erraverunt. 14. Sic non eſt voluntas ante Patrem veſtrum qui in Cœlis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis. 15. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum.	☜		

ejuſmodi eſſe quandoque parum caſtigatis moribus, ideóque indignos quibuſcum ego ac vos familiariter verſemur; etenim eum in finem in terras miſſi ſumus, ut ad virtutem revocaremus illos qui ab ea defecerunt. Audite hanc in rem ſimilitudinem. Sit cuipiam viro grex centum ovium, quarum una à ceterarum grege aberrarit, & ſola ſeorſim ab aliis & à paſtore, vagetur in montibus. Annon vir ille, relictis nonaginta novem ovibus, invios montes peragrabit, ut inveniat unam illam errantem ovem, atque ad reliquum gregem reducat? Quin & eâ inventâ magis gaudebit, quàm gaudet ob ſecuram poſſeſſionem nonaginta novem ceterarum ovium, quæ minimè aberrarunt. Eodem modo affectus eſt Deus erga homines, qui à pravis moribus ad ſanctiorem vitam transducuntur. Cavete ergo ne credatis Deum gaudere exitio ullius hominis, etiam humillimi.

Neque dixerit quiſquam, ſe injuriâ, aut contumeliâ ab ejuſmodi homine affectum fuiſſe, ideóque non immeritò eum à ſe contemni. Si quis enim quapiam re in vos deliquerit, læſus primùm ſolus cum ſolo agat, atque expoſtulet. Si ei auſcultet, fateatùrque ſe deliquiſſe, & ſe poſthac facturum neget; eum ad ſaniora conſilia adduxerit, eritque cur propterea ſibi ipſe gratuletur.

 Quòd

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVIII.

16. Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο· ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.

17. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

18 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.

19. Πάλιν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος, οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

20. Οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

21. Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος. εἶπε Κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;

22. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Οὐ λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

23. Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

† Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.

25. Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχε καὶ ἀποδοθῆναι.

26. Πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ, λέγων· Κύριε, μακροθύμησον ἐπ᾽ ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.

27. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

Quòd ſi nullam rationem habeat ejus ſolius dictorum, læſus cum conveniat iterum cum uno atque altero teſte; ut conſtet, ſi neceſſe ſit, omnia privatim tentata ut emendaretur, antequàm palam læſus dicat ſe cum minimè bonum habere virum. Si verò iteratæ hujus admonitionis, præſentiæque teſtium majorem rationem non habuerit, tum denique palam & apud omnes injuria ab eo illata narretur; ut cùm factum illud ſuum toti cœtui improbari videbit, & malam famam ſibi parere, conſenſu bonorum & pudore victus ad officium redeat. Si ne his quidem moveatur, eum pro conclamato habete, quales ſunt contumaces Idololatræ, aut Publicani plerique; qui nullo æquitatis amore, nec pudore ullo duci ſe profitentur. Quicumque, credite mihi, ejuſmodi facto, neglectis admonitionibus veſtris, in terris caput ſuum obſtrinxerit, is ab ipſo Deo, in cœlo, ſcelere obſtrictus judicabitur, neque ullo piaculo reſolvetur. Contrà verò quicumque pœnitentiâ ductus, admonitionibus veſtris obtemperaverit, & à vobis abſolutus fuerit, eum etiam Deus, abſque ullo alio piaculo, peccati abſolvet. Hoc enim præterea à me accipite, cùm duo veſtrûm in terris conſentient, ad veniam delicti cujuſcumque petendam, hanc ab illis à Patre meo Cœleſti impetratum iri, ſi modò is qui deliquit ex animo reſipiſcat. Ubicumque enim duo vel tres convenerint, ad orandum Deum,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XVIII.

16. Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.

17. Quod ſi non audierit eos: dic Eccleſiæ, ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.

18. Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in Cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in Cœlo.

19. Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in Cœlis eſt;

20. ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.

21. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties?

22. Dicit illi Jeſus: Non dico tibi uſque ſepties; ſed uſque ſeptuagies ſepties.

23. Ideò adſimilatum eſt Regnum Cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis;

24. & cùm cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

25. Cum autem non haberet unde redderet, juſſit eum dominus ejus venumdari, & uxorem ejus, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.

26. Procidens autem ſervus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

27. Miſertus autem Dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.

Deum, ut mei diſcipuli, non ut Judæi, aut Ethnici, ipſe inter eos eſſe & Deum conjunctim cum iis orare cenſebor.

His auditis, Petrus petiit à Jeſu quot vicibus oporteret læſum ignoſcere ei qui in ſe deliquiſſet; an ſepties quidem injuriam inferenti venia eſſet danda? Jeſus verò, non dico, inquit, dumtaxat ſeptimâ vice peccanti condonandam injuriam, ſed & ei qui ſepties ſeptuageſimam infert, hoc èſt, nullum ignoſcendi, apud homines, oportere eſſe finem. Ita vos gerere par eſt, in Eccleſia Chriſtiana, erga ejuſdem humanæ naturæ participes: ut ſe ſe gerit erga vos Deus, quod ex hacce ſimilitudine meliùs intelligetis, & faciliùs recordabimini. Rex fuit qui à miniſtris, quibus curam divitiarum ſuarum commiſerat, rationem repetiit. Quod cùm faceret, ex ſubductione rationum conſtitit quemdam eorum decies mille talenta Regi debere. Quæ cùm non eſſet ſolvendo, Rex juſſit eum, unà cum uxore & liberis omnibúſque facultatibus ſuis vendi, ſummámque quæ confici hinc poſſet ærario ſuo inferri. At vir ille ad pedes Regis concidens obnixis precibus eum oravit, ut ſibi tempus ſolvendo concederetur, omnia tandem redditurо. Quare ejus miſertus Rex dimitti eum juſſit, remiſítque ei ingentis illius ſummæ uſuram.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XVIII.

28. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια· καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε, λέγων· Ἀπόδος μοι, ὅ, τι ὀφείλεις.

29. Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν, λέγων, Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.

30. Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλ' ἀπελθὼν, ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον.

31. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα· καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα.

32. Τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ Δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με·

33. Οὐκ ἔδει καί σε ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα;

34. Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.

35. Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

☞

MARCUS. Cap. IX.

37. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, λέγων Διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.

38. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε· Μὴ κωλύετε αὐτόν·

οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.

39. Ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν·

40. Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι Χριστοῦ ἐστε ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

LUCAS. Cap. IX.

49. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶπεν· Ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

50. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Μὴ κωλύετε·

☜

ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.

☜

JOANNES.

Miniſter verò ille regius tanto periculo ereptus, è conſpectu Regis egreſſus eſt, atque incidens in alium Regis miniſtrum, qui eiſcentum denaria debebat, hominem illico arripuit, & obtorto collo trahebat, acerbè debitum ab eo exigens. At debitor ad pedes ejus provolutus, ſimilia ab eo petebat, iis quæ ipſe rogaverat Regem, pollicebatúrque ſe integram ſummam perſoluturum. Verùm acerbum hominum flectere fruſtra conatus in carcerem ab eo eſt conjectus, donec integram ſummam, cum fœnore, perſolviſſet. Quod cùm animadvertiſſent ceteri miniſtri regii, dirâ hominis acerbitate vehementer offenſi ſunt, cùm præſertim tantam Regis clementiam erga ſe nuper expertum eum eſſe ſcirent. Itaque de compacto ad Regem ſe conferunt, & facinus, quod ferre non potuerant, ei narrant. Quo audito, Rex hominem ad ſe vocat, hiſque verbis in eum invehitur: Nequiſſime miniſtrorum, ingentem ſummam tibi remiſi, precibus tuis permotus; annon etiam par erat te ſimili miſeratione, erga ſodalem tuum, perculſum tempus ſolvendi ei concedere, uſurâ pecuniæ remiſsâ? Tum revocatâ largitione ſuâ, juſſit eum in carcerem conjici, eóque detineri donec integram ſummam confeciſſet, unà cum fœnore. Sic & Pater Cœleſtis erga homines ſe geret, nam peccatis adversùs ipſum admiſſis

MATTHÆUS.

Cap. XVIII.

28. Egreſſus autem ſervus ille, invenit unum de conſervis ſuis, qui debebat ei centum denarios: & tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes.

29. Et procidens conſervus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

30. Ille autem noluit: ſed abiit, & miſit eum in carcerem, donec redderet debitum.

31. Videntes autem conſervi ejus quæ fiebant, contriſtati ſunt valde: & narraverunt domino ſuo omnia quæ facta fuerant.

32. Tunc vocavit illum dominus ſuus: & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi quoniam rogaſti me:

33. nonne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?

34. Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum.

35. Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

MARCUS.

Cap. IX.

37. Reſpondit illi Joannes, dicens: Magiſter, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem Dæmonia, qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum.

38. Jeſus autem ait: Nolite prohibere eum; nemo eſt enim qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit citò malè loqui de me.

39. Qui enim non eſt adverſùm vos, prò vobis eſt.

40. Quiſquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Chriſti eſtis: amen, dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

LUCAS.

Cap. IX.

49. Reſpondens autem Joannes, dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem Dæmonia, & prohibuimus eum, quia non ſequitur nobiſcum.

50. Et ait ad illum Jeſus: Nolite prohibere;

qui enim non eſt adverſùm vos pro vobis eſt.

JOANNES.

miſſis ignoſcet, eâ lege ut & homines invicem ſibi injurias ex animo condonent; ſin minùs, graviſſimas pœnas immitibus animis imponet.

Cùm Jeſus abſolviſſet loqui, Joannes Zebedæi filius ei narravit ſe, unà cum aliis Apoſtolis, vidiſſe quemdam virum, qui nomine Jeſu prolato ejiciebat Cacodæmonas, nec tamen ſolebat eum adſectari; quamobrem aiebat ſe eum vetuiſſe uti nomine Magiſtri, quem minimè ſequebatur. At Jeſus negavit vetandum fuiſſe, non facilè enim, inquiebat, qui miracula edit, prolato nomine meo, adducetur ut minùs honorificè, aut contumelioſè de me loquatur. Præterea eos qui nobis minimè adverſantur, Evangelium nunciantibus, nobiſcum facere exiſtimare debemus; nihil enim aliud poſcimus, niſi ut æquis auribus audiamur. Ideò non ii modò, qui vos majoribus beneficiis affecerint, & ſuâ auctoritate ac gratiâ juverint, præmium à me accipient; ſed & ii qui leve officium humanitatis, quale eſt dare aquam ſitienti, vobis præſtiterint, quia diſcipuli eſtis Meſſiæ, ſine mercede non abibunt.

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

Cap. VII.

1. Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.

2. Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία.

3. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ· Μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς·

4 Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι· εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.

5. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

6. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος.

7. Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν.

8. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.

9. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.

10. Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.

Cap. IX.

51. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ.

52. Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ· καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ.

53. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ.

Caput XXXVIII.

Chriſtus it Jeroſolimam ad feſtum Tabernaculorum, ſed clam. A Samaritis nonnullis non excipitur, nec tamen pœnas de iis ſumi vult. Varia docet eos, qui ipſum ſequi volebant. Mittit ante ſe ſeptuaginta diſcipulos binos, in loca per quæ tranſiturus erat, eóſque mandatis inſtruit. Calamitates prædicit Chorazinenſibus, Bethſaïdenſibus & Capernaümenſibus. Medio feſto Jeroſolimam pervenit. De ſe & doctrina à Deo accepta orationem habet. Judæi diſceptant inter ſe, an ſit Meſſias.

Ab hiſce temporibus, Jeſus ſe finibus Galilææ plurimùm continebat, nec diu commorabatur in Judæa, quemadmodum initio Miniſterii ſui interdum fecerat; quia norat ſibi à Judæorum primoribus, quaſi Pſeudoprophetæ, inſidias ſtrui, ſéque ab iis occiſum iri, quàm primùm commodam occaſionem nacti fuiſſent. Cùm autem inſtaret feſtum Judæorum, quod Tabernaculorum frondeorum dicitur, incidebátque eo anno pridie Calendas Octobres; Galilæi nonnulli, Cognati Mariæ, Jeſum convenerunt, eique ſuadere aggreſſi ſunt, ut in Judæa, adeóque Jeroſolimæ verſaretur potiùs, quàm in angulo Galilææ; quò diſcipuli ejus, qui illic vivebant, viderent etiam miracula quæ ab eo edebantur. Quiſquis enim, inquiebant, cupit auctoritatem, apud plurimos, conſequi, quæ facit eam in rem non debet clam facere. Si ergo vis Propheta haberi, ac vera ideò facis miracula, ea facito in quàm maxima poteris hominum frequentia. Ita loquebantur nonnulli ejus Cognati, quia nondum ei prorſus fidem habebant,

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

Joannes — Cap. VII.

1. POſt hæc autem ambulabat Jeſus in Galilæam; non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere.

2. Erat autem in proximo dies feſtus Judæorum, Scenopegia:

3. dixerunt autem ad eum fratres ejus: Tranſi hinc, & vade in Judæam, ut & diſcipuli tui videant opera tua quæ facis.

4. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe in palam eſſe: ſi hæc facis, manifeſta teipſum mundo?

5. Neque enim fratres ejus credebant in eum.

6. Dixit ergo eis Jeſus; Tempus meum nondum advenit: tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum.

7. Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem odit, quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quòd opera ejus mala ſunt.

8. Vos adſcendite ad diem feſtum iſtum: quia meum tempus nondum impletum eſt.

9. Hæc cum dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa.

10. Ut autem adſcenderunt fratres ejus, tunc & ipſe adſcendit ad diem feſtum, non manifeſtè, ſed quaſi in occulto.

Lucas — Cap. IX.

51. Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumtionis ejus, & ipſe faciem ſuam firmavit, ut iret in Jeruſalem:

52. & miſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.

53. Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jeruſalem.

bant, cupiebántque rem Jeroſolimæ ad examen revocari, ut judicium procerum Judææ Gentis ſequerentur. Verùm reſpondit eis Jeſus, eos quidem quovis tempore poſſe Jeroſolimam, abſque periculo, ire, ideóque ſtatim ab initio feſti ſe eò conferre; ſed ſibi nondum tempeſtivum eſſe id iter, quòd diu in Judæa verſari nollet. Illis nullam eſſe invidiam conflatam apud Judæos, quos nec dictis, nec factis offenderant; ſed ſe iis eſſe inviſum, quòd clarè oſtenderet, & palam prædicaret prava eſſe eorum vivendi inſtituta. Igitur ipſos quidem poſſe Jeroſolimam ire, ut initio feſti illic adeſſent; ſed ſe eò nondum iturum, quòd opportunum ſibi tempus illuc eundi nondum adveniſſet. Hiſce dictis, manſit per aliquot dies in Galilæa, dum Cognati illinc eſſent Jeroſolimam profecti; quo tempore, initio Octobris, ipſe quoque ſubitò idem iter ingreſſus eſt, cùm nemo antea ſciret an Jeroſolimam eſſet iturus. Norat tempus, quo terris eripi eum oportebat, non eſſe remotum; ideóque omnino ſtatuerat ire in eam urbem, quamquam per totum óctiduum feſti in ea morari nollet, ne Judæi ſatis temporis haberent ad eum opprimendum. Iter ergo cùm faceret per Samariam, præmiſiſſétque nuntios in pagum quemdam, per quem tranſiturus erat, ut ſibi & ſuis hoſpitium pararent; noluerunt Samaritæ eum excipere, quia eâ tempeſtate anni videbatur Jeroſolimam ire, feſtum Tabernaculorum celebraturus.

 Quod

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap IX.

54. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, εἶπον· Κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ Ἠλίας ἐποίησε;

55. Στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν· Οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς·

56. Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. Καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

57. Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν, ἐν τῇ ὁδῷ εἶπέ τις πρὸς αὐτόν· Ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, Κύριε.

58. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

59. Εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον· Ἀκολούθει μοι. Ὁ δὲ εἶπε· Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.

60. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

61. Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος· Ἀκολουθήσω σοι, Κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

62. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ᾽ ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Cap. X.

1. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

2. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς· Ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Quod cùm renunciaſſent homines præmiſſi, Joannes & Jacobus, Zebedæi filii, petierunt à Jeſu annon vellet pœnas de Samaritis illis ſumi, & à ſe Deum orari ut ignem eos abſumturum demitteret: quemadmodum olim fecerat Elias, in milites, qui eum capturi venerant. At converſus ad eos Jeſus, neſcitis, inquit, quâ affectione animi oporteat eſſe Evangelii miniſtros; qui eos perdere vultis, quos ut ſervetis omnia tentare debetis. Neque enim in terras veni, eum in finem ut cuiquam exitium cream, ſed ut omnibus ſalutem afferrem. Itaque in alium vicum ſe contulerunt.

Cùm autem in itinere eſſent, quidam ſe Jeſu obtulit perpetuum comitem, ſi ita videretur, futurum, & ſequuturum quocumque iret. Qui cùm animo verſaret terreſtria commoda, quibus ſe fruiturum tandem ſperabat, ſi conſtanter Jeſum adſectaretur, hoc reſponſum accepit, quo erga alium ſimilia ſpectantem aliquando uſus erat Jeſus: (*Cap. XXVIII.*) Vulpes habent luſtra quæ habitent, & volucres loca in quibus nidificent; at mihi nullus eſt in terris locus, in quo, quaſi meo, poſſim vel caput reclinare, adeóque amicos meos excipere. Alium verò, qui fortè aderat, juſſit Jeſus ſe ſequi, diſcipulum ſuum futurum. Reſpondit verò ille quod ab alio aliquando ſimilia jubenti Chriſto reſponſum fuerat; (*Cap. XXVIII.*) ſibi eſſe

patrem

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS.

Cap. IX.

54. Cùm vidiſſent autem diſcipuli ejus Jacobus & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicamus ut ignis deſcendat de Cœlo, & conſumat illos?

55. Et converſus increpavit illos, dicens: Neſcitis cujus ſpiritûs eſtis:

56. Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum.

57. Factum eſt autem, ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te, quocumque ieris.

58. Dixit illi Jeſus: Vulpes foveas habent, & volucres Cœli nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

59. Ait autem ad alterum: Sequere me; ille autem dixit: Domine, permitte mihi primùm ire & ſepelire patrem meum.

60. Dixítque ei Jeſus: Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos; tu autem vade, & annuntia Regnum Dei.

61. Et ait alter: Sequar te, Domine, ſed permitte mihi primùm renuntiare his quæ domi ſunt.

62. Ait ad illum Jeſus: Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt Regno Dei.

Cap. X.

1. Poſt hæc autem deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam, in omnem civitatem & locum, quò erat ipſe venturus.

2. Et dicebat illis: Meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

---

patrem decrepitum, cui ad mortem uſque adeſſe cupiebat, ut ei juſta perſolveret; quo peracto, ſe Jeſum libenter ſequuturum. At Jeſus, curam, inquit, ſepeliendorum mortuorum mandato iis, qui ſpiritualis vitæ etiamnum expertes ſunt, tu verò eſto Regni Cœleſtis nuntius. Alius ſponte ſe Jeſu offerens, paratum eum conſtanter ſequi ſe dicebat, ſi modò ſibi liceret priùs familiaria ſua negotia componere. Reſpondit verò Jeſus vulgari proverbio, *eum, qui manum admovet aratro, numquam reſpicere oportere, ne deliret:* paritérque ei, qui cœperat Evangelio cognoſcendo, aut propagando operam dare, ad inania priſtinæ vitæ negotia, relictâ ſanctiſſimâ occupatione, regredi numquam licere.

In hoc eodem itinere, Jeſus ſelectos ſeptuaginta diſcipulos, præter duodecim Apoſtolos, binos præmiſit in omnia oppida, omnéſque vicos, quà ipſe erat tranſiturus; & fermè ſimilibus mandatis inſtruxit, quæ dederat Apoſtolis; cùm eos, ante annum, mitteret Regnum Cœleſte Meſſiæ prænuntiaturos. (*Cap. XXX.*) Eos enim in hanc ſententiam alloquutus eſt: Multa meſſis eſt, ſed meſſores pauci; permulti parati ſunt excipiendo Evangelio, ſi ſibi nuncietur, ſed perpauci id, ut par eſt, nuntiare poſſunt. Itaque orate dominum ſegetum, hoc eſt, Deum, ut plures meſſores, ſeu Evangelii præcones ad homines mittat; atque interea

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. X.

3. Ὑπάγετε· ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.

4. Μὴ βαστάζετε βαλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.

5. Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε· Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.

6. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ ὁ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.

7. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. Μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

8. Καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν·

9. Καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς· Ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

10 Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε·

11. Καὶ τὸν κονιορτὸν, τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν, ἀπομασσόμεθα ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

12. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

13. Οὐαί σοι Χοραζὶν, οὐαί σοι Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν.

14. Πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν.

15. Καὶ σὺ Καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.

16. Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

terea vos id muneris animoſè ſuſcipite, dum Deus adjutores vobis mittat, ſtrenuámque ac fidelem ei operam navate. Vos mitto tamquam agnos ad lupos, hoc eſt, homines innocuos & parum callidos ad ſceleratam gentem, quæ nullam vobis nocendi occaſionem prætermittet. Illico autem proficiſcimini, neque viaticum ullum aut apparatum itineris vobis comparate; Providentia enim Divina curabit, ne vobis in ea adquieſcentibus quidquam deſit. Cavete ne uſpiam deflectatis à via, aut commoremini, ſalutandi dumtaxat nobilis cujuſpiam viri, aut amici cauſâ; hoc unum nunc agite, quod vos jubeo. Quamcumque domum ingreſſi fueritis, ei illico fauſta omnia adprecamini. Si quis enim ſit in ea dignus, cui fauſta omnia obveniant, minimè irritæ erunt adprecationes veſtræ; ſin minùs, iis poteritis uti poſtea, in gratiam digniorum. Ejus autem hoſpitio, quo primùm uti cœperitis, pergite uti, donec eo oppido pagóve exeatis; ne, mutatione hoſpitii, hominem offendatis. Quæ autem vobis præbebit comedite, non quaſi aliena, ſed quaſi veſtro labore parta; nam, ut proverbio fertur, *quivis operarius mercede ſua dignus eſt.* Quocumque veneritis, cibo vobis appoſito, frugali licèt, aut vili, contenti eſtote. Ægros omnium illorum locorum, invocato Deo ut vos, quippe diſcipulos meos, exaudiat, eurate, & nuntiate jam imminere Regnum Cœleſte Meſſiæ. Si quod verò in oppidum, aut ſi quem in vicum veneritis, quorum incolæ vos excipere noluerint,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. X.

3. Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.
4. Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta, & neminem per viam ſalutaveritis.
5. In quamcumque domum intraveritis, primùm dicite: Pax huic domui:
6. Et, ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra: ſin autem, ad vos revertetur.
7. In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt; dignus eſt enim operarius mercede ſua. Nolite tranſire de domo in domum.
8. Et in quamcumque civitatem intraveritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis:
9. & curate infirmos, qui in illa ſunt, & dicite illis: Appropinquavit in vos Regnum Dei.
10. In quamcumque autem civitatem intraveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite:
11. Etiam pulverem, qui adhæſit nobis de civitate veſtra, extergimus in vos: tamen hoc ſcitote, quia appropinquavit Regnum Dei.
12. Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſſiùs erit, quam illi civitati.
13. Væ tibi, Corozain, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidone factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes pœniterent.
14. Verumtamen Tyro & Sidoni remiſſiùs erit in judicio, quàm vobis.
15. Et tu, Capharnaüm uſque ad Cœlum exaltata, uſque ad infernum demergeris.
16. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: qui autem me ſpernit, ſpernit eum, qui miſit me.

fuerint, tum verò in media platea, excuſſis calceis pulverulentis, dicite: pulverem, qui nobis ex viis veſtris adhæſit, vobis reddimus, nec quidquam commune vobiſcum nobis eſſe volumus; attamen ſcitote Regnum Cœleſte Meſſiæ inſtare. Volo autem vos ſcire Sodomenſes, judicii ultimi die, minùs graves pœnas Deo daturos; quàm illius urbis pagíve incolas, qui vos excipere noluerint. Quod cùm dixiſſet Jeſus, recordatus contumaciæ aliquot urbium, ad lacum Geneſarethicum ſitarum, in quarum agris diu commoratus fuerat & multa miracula ediderat, in hæc verba erupit: Graviſſimas pœnas, ô Chorazinenſes, & Bethſaïdenſes, Deo dabitis; ſi enim apud Tyrios, ac Sidonios, idololatriâ & ſuperſtitione occæcatos populos, facta fuiſſent miracula, quæ apud vos edita fuerunt, jam dudum ſaccis induti, cineribúſque conſperſi, & humi ſedentes pœnitentiam publicè egiſſent, cùm vos iis ad meliorem frugem adduci non potueritis. Ideóque Tyrii & Sidonii, minùs graviter plectentur à Deo, die judicii, quàm vos, qui Judaïcam Religionem profitemini. Vos verò, Capernaümenſes, quos omnes, propter diuturnam meam apud vos moram, populorum omnium beatiſſimos eſſe judicarunt; poſthac, propter contumaciam veſtram, infeliciſſimi mortalium habebimini.

Deinde

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VII.

11. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον· Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος;

12. Καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Οὔ· ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.

13. Οὐδεὶς μέντοι παῤῥησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.

14. Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκε.

15. Καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· Πῶς οὗτος γράμματα οἶδε, μὴ μεμαθηκώς;

16. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.

17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ.

18. Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθής ἐστι, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

19. Οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι;

20. Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπε· Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;

21. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε.

22. Διὰ τοῦτο Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν, (οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωσέως ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων) καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον.

23. Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;

Deinde ad ſeptuaginta diſcipulos denuò converſus; ite, inquit, eâ fiduciâ, quam ineſſe decet hominibus, qui norunt eos qui ipſis auſcultabunt, eodem loco à me habitum iri, ac ſi mihi præſenti aures præbuiſſent, & obſequuti fuiſſent; qui verò nullam ipſorum rationem habuerint, eos mihi fore eodem loco ac ſi me præſentem ſpreviſſent: quemadmodum & Pater meus ſe ab iis contemtum exiſtimabit, qui mihi fidem non habuerint.

Ab initio feſti Tabernaculorum, Judæi Jeſum Jeroſolimæ quærebant; quem ſciebant ad ſolemnia feſta ſe conferre ſolitum. Itaque ſciſcitabantur à Galilæis, ubi eſſet; nec exiguus rumor de eo ferebatur, inter eos qui feſti causâ Jeroſolimam venerant; dum alii contenderent eum ſanctum eſſe virum ac verum Prophetam, alii verò impoſtorem. Attamen nemo audebat palam Jeroſolimæ ejus exiſtimationem tueri; quòd timerentur proceres Judæorum, quos eſſe ei infenſiſſimos omnes norant. Tandem Jeſus adfuit, circa quartum diem feſtum, atque in Templo Jeroſolimitano plebem docere cœpit. Quod mirabantur Judæi, à ſe invicem quærentes, quî is homo eruditos de Religione ſermones habere poſſet, cùm conſtaret eum nullam, apud Legis peritos, litteris ſacris operam dediſſe? Quæ verba cùm audiſſet Jeſus, in hanc ſententiam reſpondit: Quod ego populum doceo, id non eſt à me inventum, ſed acceptum ab eo qui me miſit. Cujus præceptis ſi quis ex animo obſequatur, is demum facilè intelliget an id quod doceo à Deo acceperim, an verò ipſe invenerim; ſoli enim Dei reverentes rectè judicare poſſunt de doctrina, quæ ad Dei gloriam ſpectat. Pſeudopropheta qui ea profert, quæ ipſe commentus eſt, ſuam ipſius gloriam quærit; & famam adipiſci omni arte nititur;

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VII.

11. Judæi ergo quærebant eum in die feſto, & dicebant: Ubi eſt ille?

12. Et murmur multum erat in turba de eo; quidam enim dicebant: Quia bonus eſt; alii autem dicebant: Non, ſed ſeducit turbas.

13. Nemo tamen palam loquebatur de illo, propter metum Judæorum.

14. Jam autem die feſto mediante, adſcendit Jeſus in Templum, & docebat.

15. Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic litteras ſcit, cùm non didicerit?

16. Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me.

17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoſcet de doctrina, utrum ex Deo ſit, an ego à meipſo loquar.

18. Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit: qui autem quærit gloriam ejus, qui miſit eum, hic verax eſt, & injuſtitia in illo non eſt.

19. Nonne Moyſes dedit vobis Legem? Et nemo ex vobis facit Legem.

20. Quid me quæritis interficere? Reſpondit turba, & dixit: Dæmonium habes. Quis te quærit interficere?

21. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini.

22. Propterea Moyſes dedit vobis circumciſionem: (non quia ex Moyſe eſt, ſed ex Patribus) & in Sabbato circumciditis hominem.

23. Si circumciſionem accipit homo in Sabbato, ut non ſolvatur Lex Moyſi, mihi indignamini quia totum hominem ſanum feci in Sabbato?

tur; at Propheta, qui ſolius Dei gloriam ſequitur, à quo ſe miſſum eſſe ait, is verax eſt & dignus cui fides habeatur; cùm nullam mentiendi rationem habeat, quippe qui ex eo quod dicit ab hominibus nihil emolumenti ſperat. Tulit quidem vobis Leges Moſes, ſed nemo veſtrûm mores ſuos ad eas ſeriò componit; quare enim alioqui de me interficiendo conſilia agitaretis?

Reſpondit multitudo eorum, qui circa eum in Templo ſtabant, eum atrâ bile percitum eſſe, qui talia de ſe ſuſpicaretur, neque enim ullum de eo occidendo cogitare. Repoſuit verò Jeſus: Quidpiam feci, proximè præteriti Paſchatis tempore, propter quod omnes obſtupuiſtis, quaſi Legem perfregiſſem, meíque interficiendi occaſionem ab eo tempore quæſiviſtis. (*Cap. XVIII.*) Itaque meam defenſionem audite, niſi indictâ causâ me damnare; quod iniquiſſimum eſſet, ſtatueritis. Moſes qui vobis ceteras Leges tulit, idem vos juſſit obſervare circumciſionem, prout à tempore Abrahami, ceterorúmque Patriarcharum jam obſervabatur; hoc eſt, octavo poſt natalem die, maſculos omnes circumcidi; qua de cauſa, eos vel Sabbatho ipſo circumciditis, ſi octavus dies in Sabbathum inciderit. Si verò violetur Sabbathum, ne alia Lex Moſis perfringatur, nec dubiteris eo die vulnus humani corporis membro inferre, & quæ ei curando apta ſunt imponere; cur mihi indignamini, quòd virum, toto corpore ægrum, die Sabbathi, curaverim.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VII.

24. Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

25. Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;

26. Καὶ ἴδε, παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι· μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Χριστός;

27. Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ Χριστὸς, ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν.

28. Ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγων· Κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

29. Ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτὸν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν.

30. Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι· καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

31. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον· Ὅτι ὁ Χριστὸς, ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα τούτων ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν;

32. Ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα· καὶ ἀπέστειλαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.

33. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.

34. Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

35. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς· Ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας;

36. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε· Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Ne ex ſpecie externa facti, quod violatio Sabbathi invidioſè dicitur, judicium ferte; ſed ex ipſa rei introſpectione, quale ſolum judicium juſtum haberi poteſt. Hæc & alia dicentem Jeſum cùm audiviſſent nonnulli Jeroſolimitani, petebant ab aliis annon ille ipſe Jeſus eſſet, de quo interficiendo conſilia agitaverant Judææ Gentis proceres. Quod cùm ita eſſet, mirabantur eum liberè in Templo quidquid videretur proloqui; ſuſpicabantúrque fortaſſe eos intellexiſſe illum verè Meſſiam eſſe. Quod tamen quî fieri poſſet non adſequebantur, quia notum erat Jeſum eſſe Nazarenum; aiebant verò priſcarum traditionum periti Meſſiæ patriam, cùm primùm ſe Judæis ſiſteret, ignotam fore.

Tum magnâ voce Jeſus in Templo, dicere cœpit: Vos me, ut dicitis, noſtis, ſcitíſque quæ mihi ſit patria, ac propterea Meſſiam eſſe negatis; attamen ſponte meâ ad vos non veni, & qui me miſit veritatis amans eſt, dignúſque cui fides habeatur; verùm eum nequaquam noſtis, nec quid à vobis poſtulet ſcitis. At ego eum novi, & quæ ſint ejus conſilia ſcio; quia ab eo mandatis acceptis, miſſus ſum.

Cùm hæc dixiſſet, Judæorum proceres cupiebant quidem eum comprehendere, ſed nemo auſus

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. VII.

24. Nolite judicare ſecundùm faciem, ſed juſtum judicium judicate.

25. Dicebant ergo quidam ex Jeroſolymis: Nonne hic eſt, quem quærunt interficere?

26. Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt: Numquid verè cognoverunt Principes, quia hic eſt Chriſtus?

27. Sed hunc ſcimus unde ſit: Chriſtus autem cùm venerit, nemo ſcit unde ſit.

28. Clamabat ergo Jeſus in templo docens, & dicens: Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis: & à meipſo non veni, ſed eſt verus, qui miſit me, quem vos neſcitis.

29. Ego ſcio eum, quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.

30. Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo miſit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus.

31. De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant: Chriſtus cum venerit, numquid plura ſigna faciet, quam quæ hic facit?

32. Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc, & miſerunt Principes & Phariſæi Miniſtros, ut apprehenderent eum.

33. Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, & vado ad eum, qui me miſit.

34. Quæretis me, & non invenietis: &, ubi ego ſum, vos non poteſtis venire.

35. Dixerunt ergo Judæi ad ſemetipſos: Quò hic iturus eſt, quia non inveniemus eum? Numquid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus Gentes?

36. Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quæretis me, & non invenietis, &, ubi ſum ego, vos non poteſtis venire?

auſus eſt ei injicere manus; quia nondum aderat tempus, quo Deus ſtatuerat eum illorum furori permittere. Verùm multi è plebe ei fidem habuerunt, cùm verè apud ſe reputarent non poſſe fieri ut Meſſias plura faceret miracula, quàm Jeſus. Quam eorum ratiocinationem cùm audiſſent Phariſæi, conſilio cum Sacerdotum Principibus habito, miſerunt Templi Cuſtodes, qui eum comprehenderent.

Dicebat interea Jeſus: brevi adhuc tempore, quidquid contra me machinemini, in terris vobiſcum verſabor; quo tandem elapſo, me ſubducam ad eum, qui me miſit. Tunc ſi me quæratis, fruſtra eritis, nuſquam comparebo; ubi enim ero, eò homines veſtri ſimiles venire non poſſunt. Quærebant verò ab aliis alii, quò tandem Jeſus iturus eſſet, ubi eum adipiſci non poſſent; an terrarum orbem peragraturus eſſet, quâ Judæi inter Ethnicos erant ſparſi, atque Ethnicos ad veri Dei cognitionem vocaturus; tum etiam quid ſibi vellet quod aiebat, tunc temporis ſi quæreretur, tamen inventum non iri, nec homines, quales ipſi erant, eò poſſe venire.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VII.

37. Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔκραξε, λέγων· Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω.

38 Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.

39. (Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν Πνεῦμα ἅγιον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.)

40 Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης.

41 Ἄλλοι ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός· ἄλλοι δὲ ἔλεγον· Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται;

42. Οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβίδ, καὶ ἀπὸ Βηθλεὲμ τῆς κώμης, ὅπου ἦν Δαβίδ, ὁ Χριστὸς ἔρχεται;

43. Σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν.

44. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.

45. Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι· Διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;

46. Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται· Οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.

47. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι· Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;

48. Μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων;

49 Ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος, ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι.

50. Λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν·

51. Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον, καὶ γνῷ τί ποιεῖ;

Ultimo die feſto, ſive Nonis Octobris, qui dies, lætitiâ ſingulari celebrari ſolet, ſtetit Jeſus in Templo & magnâ voce clamabat: Si quis ſitit, ad me veniat, & bibat. Quibus verbis omnes diſcendi cupidos ad ſe invitabat, ut ſuæ cupiditati, auditâ ipſius doctrinâ, ſatisfacerent, reſpiciebátque ad locum Eſaiæ Prophetæ, in quo ſimilia verba habentur, aut eadem certè ſententia. (*Cap. LV*, 1.) Tum ſubjiciebat: quiſquis mihi crediderit, tantum aberit ut ſitire queat, ut ex ejus ventre, quemadmodum loquitur Scriptura, flumina aquæ vivæ ſint ortum ductura. Reſpiciebat autem præſertim ad alium Eſaiæ locum, (*Cap. LVIII*, 11.) in quo viri boni ſic deſcribuntur; intelligebátque eum qui ſe doctrinæ ipſius laticibus proluiſſet, nihil ampliùs requiſiturum quo animo ſuo ſatisfieret; aliíſque idem ſolatium, quod anxietates omnes animi ſedaret, ſuppeditaturum. Sciebat enim eos qui ipſi fidem habebant, poſt aliquot menſes, accepturos Spiritum Sanctum; qui nondum in eos effuſus fuerat, quia tum denique erat effundendus, cùm Jeſus in cœlum ſublatus foret.

Multi ex populo, qui hos alióſque ſermones Jeſu audiverant, contendebant eum eſſe Prophetam, qui Meſſiæ adventum anteceſſurus vulgò exiſtimabatur; alii verò ipſum Meſſiam; quod alii fieri non poſſe putabant, quòd ex Galilæa Meſſias oriundus non foret; cùm conſtaret ex Scriptura Meſſiam fore ex proſapia Davidis, & naſciturum Bethlehemi, qui vicus fuerat

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

JOANNES.

Cap. VII.

37. In noviſſimu autem die magno feſtivitatis, ſtabat Jeſus, & clamabat, dicens: Si quis ſitit, veniat ad me, & bibat.

38. Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.

39. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.

40. Ex illa ergo turba, cùm audiſſent hos ſermones ejus, dicebant: Hic eſt verè Propheta.

41. Alii dicebant: Hic eſt Chriſtus. Quidam autem dicebant: Numquid à Galilæa venit Chriſtus?

42. Nonne Scriptura dicit: Quia ex ſemine David, & de Bethleem Caſtello, ubi erat David, venit Chriſtus?

43. Diſſenſio itaque facta eſt in turba, propter eum.

44. Quidam autem ex ipſis volebant apprehendere eum: ſed nemo miſit ſuper eum manus.

45. Venerunt ergo Miniſtri ad Pontifices & Phariſæos, & dixerunt eis illi: Quare non adduxiſtis illum?

46. Reſponderunt miniſtri: Numquam ſic loquutus eſt homo, ſicut hic homo.

47. Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Numquid & vos ſeducti eſtis?

48. Numquid ex Principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis?

49. Sed turba hæc, quæ non novit Legem, maledicti ſunt.

50. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis:

51. Numquid Lex noſtra judicat hominem, niſi priùs audierit ab ipſo, & cognoverit quid faciat?

rat patria Davidis. Igitur de eo diſſentiebant Judæi, atque in diverſa ſtudia diſtrahebantur. Nonnulli eum comprehendi volebant, atque in jus trahi, ad Synedrium Magnum, quod aliis æquum non videbatur. Quamobrem nemo auſus eſt ei manus injicere, & Cuſtodes Templi redierunt ad Synedrium, re infectâ; à quo rogati cur hominem non comprehendiſſent, reſponderunt numquam ſe audiviſſe quemquam eâ auctoritate, eáve ſapientiá loquentem. Caſtigarunt verò eos Phariſæi, &, an, inquiunt, vos quoque fucum vobis ab eo fieri paſſi eſtis? An vidiſtis quemquam ex primoribus populi, aut ex Phariſæis, qui Religionis peritiores ſunt, & quorum exempla tutò ſequi poſſitis, ei credidiſſe? Sola imperita multitudo ſe ſe ejuſmodi inexpiabili ſcelere obſtrinxit.

Intererat Nicodemus, à quo diximus ante biennium noctu conventum eſſe Jeſum, hiſce ſermonibus, quippe qui Synedrus erat. Is homines ad ſaniora conſilia revocaturus, ab iis quæſivit, num Lege liceret quemquam, indictâ causâ, damnare?

Illi

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

JOANNES.

Cap. VII.

52. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται.

53. Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Cap. VIII.

1. Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

2. Ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν· καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.

3. Ἄγουσι δὲ οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ κατειλημμένην· καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ,

4. Λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατειλήφθη ἐπαυτοφώρῳ μοιχευομένη

5. Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι· σὺ οὖν τί λέγεις;

6. Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι κατηγορεῖν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.

7. Ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτούς· Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ᾽ αὐτῇ βαλέτω.

8. Καὶ πάλιν κάτω κύψας, ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.

9. Οἱ δὲ, ἀκούσαντες καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι, ἐξήρχοντο εἷς καθ᾽ εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ ἑστῶσα.

10. Ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ· Ἡ γυνὴ, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν;

Illi verò irati reſponderunt: an tu quoque Galilæus es, qui huic homini faveas, ut vulgus Galilæorum? Si putas eum eſſe Prophetam, inquire in patrias Prophetarum, & comperies neminem eorum ex Galilæa ortum eſſe? His aliiſque ſermonibus habitis, Synedri dimiſſi, re infectâ, domum quiſque ſuam abierunt.

CAPUT XXXIX.

Judicium Chriſti de adultera. Oratio ejus de ſe, déque Judæorum illius ævi pravitate.

Jesus verò in urbe non pernoctavit, ad vitandas Synedrii inſidias, ſed in montem Olivarum, urbi vicinum, ſe contulit. At matutino tempore, reverſus eſt in Templum, ubi à magna populi multitudine illico cinctus eſt. Itaque ſedens eam cœperat docere Leges & promiſſa Regni Cœlorum; cùm nonnulli Legis periti & Phariſæi adduxerunt ad eum mulierem in adulterio deprehenſam, quam in media corona ſtare juſſerunt, ut judicium ejus coram omnibus de ea audirent. Ut ergo reſponſum ejus exſculperent, dixerunt ei eam mulierem in ipſo adulterio fuiſſe deprehenſam. Scire autem illum ejus ſceleris reos, ex Moſaïca lege, oportere lapidibus obrui. Quid verò cenſeret ſupplicii de ea ſumendum. Hæc autem

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

JOANNES.

Cap. VII.

52. Reſponderunt, & dixerunt ei: Numquid & tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vide quia à Galilæa Propheta non ſurgit.

53. Et reverſi ſunt unuſquiſque in domum ſuam.

Cap. VIII.

1. JEſus autem perrexit in Montem Oliveti.

2. Et diluculo iterum venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat eos.

3. Adducunt autem Scribæ, & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam: & ſtatuerunt eam in medio,

4. & dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier modò deprehenſa eſt in adulterio.

5. In Lege autem Moyſes mandavit nobis hujuſmodi lapidare: tu ergo quid dicis?

6. Hoc autem dicebant tentantes eum, ut poſſent accuſare eum. Jeſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.

7. Cùm ergo perſeverarent, interrogantes eum, erexit ſe, & dixit eis: Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus in illam lapidem mittat.

8. Et iterum, ſe inclinans, ſcribebat in terra.

9. Audientes autem unus poſt unum exibant, incipientes à ſenioribus: & remanſit ſolus Jeſus, & mulier in medio ſtans.

10. Erigens autem ſe Jeſus, dixit ei: Mulier, ubi ſunt, qui te accuſabant? Nemo te condemnavit?

---

tem ab eo quærebant, non quòd cuperent quidquam diſcere, ſed ut ex ejus reſponſo, ſi quam poſſent, ei invidiam conflarent; aut apud Romanos, ſi diceret lapidibus obruendam, quia Romani capitalia judicia Judæis demſerant; aut apud Judæorum vulgus, ſi Legem Moſaïcam obſervandam negaret. At Jeſus in humum inclinatus cœpit digito neſcio quid in pulvere exarare, nec quidquam reſpondebat, ut eorum interrogationem ſilentio eluderet. Cùm tamen inſtarent, erecto capite reſpondit, ſi quis inter eos eſſet expers peccati, eum primum oportere lapidem in mulierem jacere; quibus verbis obſcurè innuebat, quandoquidem non licebat per Romanos, pœnam Lege præſcriptam de rea ſumere, indulgentia potius illa utendum, ut tempus ei concederetur agendæ pœnitentiæ; cùm præſertim ſi peccati cujuſpiam reis meritæ pœnæ à Deo illico infligerentur, eſſent omnes homines è medio tollendi; non oportere autem aliis facere homines, quod ſibi à Deo fieri nollent, ſed tempus emendandorum morum reis concedere, quod ſibi ipſi à Deo dari optabant. Hoc reſponſo dato, iterum Jeſus humi ſcribere cœpit, quaſi aliud quiddam animo agitaſſet. Illi verò, auditis ejus verbis, & ſibi omnes multorum delictorum conſcii, dum humum exararet, poſt alios alii omnes ad unum abierunt; primis digreſſis grandioribus natu, deinde etiam aliis, ita ut Jeſus remanſerit ſolus, cum muliere coram eo ſtante.

Tum verò, erecto capite, neminem præter mulierem ream conſpicatus, illam rogavit, quò iviſſent ejus accuſatores, ánve à quopiam judice ad aliquam pœnam damnata eſſet.

Reſpon-

MATTHÆUS	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VIII.

11. Ἡ δὲ εἶπεν· Οὐδείς, Κύριε. Εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω· πορεύου, καὶ μηκέτι ἁμάρτανε.

12. Πάλιν οὖν ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς ἐλάλησε, λέγων· Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ᾽ ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

13. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι· Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

14. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.

15. Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα.

16 Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ᾽ ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.

17. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστι.

18. Ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.

19 Ἔλεγον οὖν αὐτῷ· Ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν.

20. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

21. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

Reſpondit mulier accuſatores dilapſos eſſe, dum humi ſcriberet; ſe verò à nullo judice fuiſſe damnatam. Ibi Jeſus, neque ego, inquit, te ulli ſupplicio addico. Abi, atque in poſterum diligenter à peccato abſtineto.

Poſtea Jeſus ad ſe confluentes iterum Judæos eſt ita alloquutus: Ego ſum lux miſſa, ad homines in tenebris ignorantiæ palantes illuſtrandos; quiſquis erit meus diſcipulus, meámque doctrinam animo admiſerit, in tenebris non ampliùs verſabitur; ſed diſcuſsâ ignorantiæ caligine, quâ viâ ad vitam ſempiternam tendendum ſibi ſit tenebit. Quæ cùm audirent Phariſæi nonnulli, orationem ejus interpellarunt, dicentes eum teſtimonium ſibi ipſum perhibere; ejuſmodi autem judicio, quod de ſe ipſe ferebat, alios credere non poſſe, & ipſum ſui amore fortaſſe etiam falli. Cui objectioni reſpondit Jeſus, hiſce verbis: Quamvis mihi ipſe teſtimonium præbeam, dignum fide eſt teſtimonium meum, nec ullum periculum eſt ne amore mei aliter de me judicem quàm par eſt; etenim ſcio à quo miſſus ſim, & ad quem munere meo defunctus ſim rediturus; verùm utrumque vobis hactenus ignotum eſt. Vos de me ex ſpecie externa judicatis, indignúmque propterea putatis, cui fides à vobis habeatur; at ego de nemine ita judico, ſed ex ejus factis & dictis, internáque animi affectione. Si quod judicium feram, id veritati conſentaneum ſit neceſſe eſt; quia non ego ſolus per me judico, ſed Patris, qui me miſit, judicium ſequor. Leges vobis à Moſe latæ ſanxerunt duorum teſtium conſentientibus verbis habendam eſſe fidem. Hoc verò in negotio, duos etiam teſtes habetis; neque enim

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. VIII.

11. Quæ dixit: Nemo, Domine, Dixit autem Jeſus: Nec ego te condemnabo: Vade, & jam ampliùs noli peccare.

12. Iterum ergo loquutus eſt eis Jeſus, dicens: Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.

13. Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te ipſo teſtimonium perhibes; teſtimonium tuum non eſt verum.

14. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Etſi ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, verum eſt teſtimonium meum, quia ſcio unde veni, & quò vado: vos autem neſcitis unde venio, aut quò vado.

15. Vos ſecundùm carnem judicatis: ego non judico quemquam:

16. & ſi judico ego, judicium meum verum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego, &, qui miſit me, Pater.

17. Et in lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt.

18. Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de me ipſo; & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me, Pater.

19. Dicebant ergo ei: Ubi eſt Pater tuus? Reſpondit Jeſus: Neque me ſcitis, neque Patrem meum: ſi me ſciretis, forſitan & Patrem meum ſciretis.

20. Hæc verba loquutus eſt Jeſus in gazophylacio, docens in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora ejus.

21. Dixit ergo iterum eis Jeſus: Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Quò ego vado vos non poteſtis venire.

enim ego ſolus de me teſtor, ſed & Pater meus mihi teſtimonium perhibet miraculis, quorum edendorum poteſtatem mihi fecit. Qua in re, teſtimonio Prophetæ de ſe loquentis fidem faciunt miracula à Deo in ejus gratiam edita, ne id teſtimonium rejiciatur, ut in alio negotio fieret; ac præterea accedit Dei ipſius auctoritas, omni exceptione major.

Hîc Phariſæi à Jeſu quæſiverunt, ubi eſſet ejus Pater, cùm non intellexiſſent Deum ab illo eo nomine deſignari. At Jeſus, nec quis ſim, inquit, ſcitis; nec eum, quem Patrem meum vocavi, noſtis. Verùm ſi ſciretis quis ſim, illico intelligeretis quem Patrem meum vocaverim. Si, nimirum, ſciviſſent eum eſſe Meſſiam, Dei Filium, eadem operâ intellexiſſent quem ille Patrem ſuum vocitaret. Hanc autem orationem habuit Jeſus in Atrio Gentilium, non procul ab eo loco, in quo ſunt ciſtæ poſitæ, ad excipiendam pecuniam, quam religioſi homines ſponte in uſum Templi conferunt. Nec tamen quiſquam ex Cuſtodibus Templi eum comprehendere auſus eſt, quamvis juſſiſſet Synedrium; quia nondum aderat tempus, quo Deus eum ſævitiæ Judæorum permittere ſtatuerat.

Iterum cœpit eos alloqui, hiſce verbis: Brevi hinc diſcedam, vóſque me fruſtra quæretis, ut me malè habeatis, atque in veſtra erga me contumacia moriemini. Quò enim ego me recipiam, eò vos venire non poteritis.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. VIII.

22. Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει· Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

23. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

24. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

25. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ· Σὺ τίς εἶ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Τὴν ἀρχὴν ὅ, τι καὶ λαλῶ ὑμῖν.

26. Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι, κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον.

27. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν.

28. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ.

29. Καὶ ὁ πέμψας με, μετ' ἐμοῦ ἐστιν. οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ. ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

30. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

31. Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους· Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ·

32. Καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

33. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις· Ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε;

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας.

Tum verò à ſe invicem quærebant Judæi, an hiſce verbis, quæ non ſemel proloquutus erat, ſignificaret ſe ſibi violentas manus allaturum; quâ ratione, futurum erat, ut quò iviſſet nollent eum ſequi. Igitur Jeſus paullò clariùs mentem ſuam expreſſit, &, vos quidem, inquit, ab inferioribus hiſce locis ortum ducitis; ego verò ex ſuperioribus ſum oriundus. Vos affectibus laboratis origini veſtræ conſentaneis, quales inſunt humano generi; ego non ſum ex eorum numero, qui hujuſmodi affectibus inquinati, ac præpediti ſunt. Dixi autem fore ut in contumacia veſtra moreremini; ſi mihi enim credere nolitis me eſſe id quod dixi, alii de me loquentes majorem fidem apud vos non invenient, neque enim majora, aut plura edent miracula; ideóque nemo umquam vos ab iſta veſtra pertinacia poterit revocare. Quiſnam verò es? inquiunt illi. Sum, inquit Jeſus, is, quem me eſſe profeſſus ſum, ex quo vos alloqui cœpi. Multa verò parum honorifica de vobis dicere queam, & vos reos non ferendæ incredulitatis peragere. Verùm hoc tempore ſatis erit vos monuiſſe eum, à quo miſſus ſum, dignum eſſe cui fidem habeatis; nec me quidquam dicere, apud homines evulgandum, quod ab illo non acceperim. At illi ne ex hiſce quidem verbis intellexerunt Jeſum de Patre Cœleſti verba facere.

Perrexit

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VIII.

22. Dicebant ergo Judæi: Numqoid interficiet ſemetipſum, quia dixit: Quò ego vado, vos non poteſtis venire?

23. Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis: ego de ſupernis ſum. Vos de mondo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo.

24. Dixi ergo vobis, quia moriemini io peccatis veſtris: ſi enim non credideritis quia ego ſom, moriemini in peccato veſtro.

25. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Jeſus: Principium, qui & loquor vobis.

26. Multa habeo de vobis loqui, & judicare: ſed qoi me miſit, verax eſt: & ego, quæ audivi ab eo, hæc loquor in muodo.

27. Et oon cognoverunt quia Patrem ejus dicebat Deum.

28. Dixit ergo eis Jeſus: Cùm exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & à me ipſo facio nihil, ſed, ſicut docuit me Pater, hæc loquor.

29. Et, qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum; quia ego quæ placita ſunt ei facio ſemper.

30. Hæc illo loquente, multi crediderunt io eum.

31. Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui crediderunt ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis,

32. & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.

33. Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſervivimus umquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis?

34. Reſpondit eis Jeſus: Amen, ameu, dico vobis, quia omois qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.

Perrexit porrò eos docere, hanc in ſententiam: Cùm ſuſtuleritis me, tum demum multi agnoſcent me eum eſſe quem dixi. Nihil facio, nihil dico, ſponte meâ; ſed omnia facienda ac dicenda accepi à Patre meo. Qui me miſit is perpetuò mihi adeſt, dictorum, factorúmque auctor & vindex; neque me umquam deſeruit, quia ſemper ſummâ fide omnia mandata ejus exſequor.

Hiſce, aliíſque ſermonibus, multis perſuaſit ſe à Deo miſſum fuiſſe; qnos ita alloquutus eſt: Si præceptis meis poſthac conſtanter pareatis, tum demum digni eritis, qui verè dicamini diſcipuli mei, intelligetíſque pleniùs integram meam doctrinam; quæ vos ab eorum dominio, quorum mancipia eſtis, liberabit. Quod cùm diceret Jeſus de pravis affectibus ac vitiis, quibus ſerviebant; rudes homines intellexerunt de corporea ſervitute. Igitur, ſoboles, inquiunt, Abrahami ſumus, nec cuiquam umquam ſerviimus; neque capimus qnam nobis manumiſſionem aut liberationem à ſervitute pollicearis. At Jeſus, quiſquis, ait, vitiis eſt deditus, is, credite mihi, vitiorum mancipium eſt, quibus ſponte ſuâ ſervit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VIII.

35. Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

36. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε.

37. Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

38. Ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε.

39. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε ἄν.

40. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ Θεοῦ· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν.

41. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον οὖν αὐτῷ· Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν, τὸν Θεόν.

42. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ ὁ Θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε.

43. Διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

44. Ὑμεῖς ἐκ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν, ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ, ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύστης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

45. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι.

Quoniam verò vos ſervos eſſe dixi, eâ ipsâ appellatione, admoneri poteſtis veſtræ ſortis, quæ & in alia re ſervili ſimilis erit, niſi à me liberemini. Ut ſervi non poſſunt ſcire an in herorum ſuorum familia ſemper ſint manſuri, quia eos pro arbitrio cùm ipſe, tum ejus heredes aliis vendere poſſunt: ita ſi ſervorum, potiùs quàm filiorum, loco à Deo habeamini, vos ex familia ſua, cùm videbitur, ejiciet. Contrà verò ſi filii ejus ſitis, pro liberorum jure, in ejus familia æternùm manebitis. Si verò filius familias vos liberaverit, coheredéſque ſuos fecerit, tum verè liberi facti, hoc eſt, vitiis purgati, in Patris æterni familia in perpetuum manebitis. Scio vos eſſe oriundos ex Abrahamo, ſed propterea non eſtis meliores; cùm nonnulli veſtrûm occaſionem mei occidendi quærant, eò quòd præcepta mea ſanctiora ſint, quàm ut ab iis admittantur. Ego quidem quæ dico, ea à Patre meo accepi: quemadmodum & vos facitis ea quæ à Patre veſtro didiciſtis.

Repoſuerunt illi ſibi Patrem communem eſſe, eúmque conditorem Hebrææ Gentis Abrahamum. Jeſus verò, ſi digni, inquit, eſſe velletis qui diceremini poſteri Abrahami, & eo conditore meritò gloriari, ejus mores imitaremini. Nunc verò me, qui meram veritatem vos docere aggreſſus ſum, quam à Deo ipſo accepi, occidere propterea nitimini, quòd ei veritati non ſatis conveniat cum pravis veſtris moribus. Ita ſe Abrahamus non gerebat, qui revelationibus omnibus divinis ex animo credidit & paruit. Sed alium imitamini, qui vitiorum omnium auctor, & fautor eſt, ac Pater veſter meritò dici queat. Cùm animadverterent Judæi

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. VIII.

35. Servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum.

36. Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

37. Scio quia filii Abrahæ eſtis: ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis.

38. Ego, quod vidi apud Patrem meum, loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum facitis.

39. Reſponderunt, & dixerunt ei, pater noſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus: Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.

40. Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis loquutus ſum, quam audivi à Deo. hoc Abraham non fecit.

41. Vos facitis opera patris veſtri? Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati: unum patrem habemus Deum.

42. Dixit ergo eis Jeſus: Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis utique me; ego enim ex Deo proceſſi, & veni: neque enim à me ipſo veni, ſed ille me miſit.

43. Quare loquelam meam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum.

44. Vos ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtris vultis facere: ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit, quia non eſt veritas in eo; cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt & pater ejus.

45. Ego autem ſi veritatem dico, non creditis mihi.

dæi Jeſum non loqui de proſapia propriè dicta, ſed de exemplo quod ſequerentur; tum negarunt ſe eſſe Idololatras, conſceleratis Majoribus ortos, eorúmque imitatores; ac dixerunt unum ſe, piorum omnium Patrem, colere Deum; ídque unicum exemplar, quod imitarentur, ſibi propoſuiſſe.

Reſpondit Jeſus: Si Deus eſſet exemplar, ad cujus leges mores veſtros componeretis, me ſine dubio amaretis, cùm ab eo mandatis inſtructus ad vos venerim; neque enim ſponte meâ vos ad ſaniorem mentem vocare cœpi, ſed ab eo propterea ſum miſſus. Quare non agnoſcitis illico ſermones meos eſſe eo, qui me miſit, dignos? Ex nulla, nimirum, hoc oritur ratione, niſi quia mihi attentas, atque æquas aures præbere non vultis. Quin etiam ſanguinem meum ſititis, quia imitatores atque adeò filii Cacodæmonum eſtis, eorúmque affectibus indulgetis; fuerunt enim ab initio rerum humani generis inimici, ídque quoad potuerunt, mendacio ſuo perdidere. A ſanctitate atque à veri ſtudio defecerunt, & quia à veritate planè alieni ſunt, cùm mentiuntur, ex ſuo ingenio, ſuáque natura loquuntur; nam, ut dixi, & ipſi mendaces ſunt, & ille Cacodæmonum princeps, qui primus à Deo defecit, ceteriſque exemplum defectionis fuit. Cùm ergo ita ſitis affecti, non mirum eſt, ſi mihi vera dicenti fidem detrahatis.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. VIII.
			46. Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι; 47. Ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστέ. 48. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ εἶπον αὐτῷ· Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι Σαμαρείτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με. 50. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. 51. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. 52. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις· Ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσεται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. 53. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον· τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς; 54. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ὑμῶν ἐστι. 55. Καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ. 56. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη. 57. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν· Πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας;

Eſtne verò aliquis veſtrûm, qui poſſit oſtendere me à Deo minimè accepiſſe mandata, quæ mihi data contendo? Nemo profectò; quod cùm ita ſit, nulla ſat juſta cauſa eſt, cur mihi fidem non habeatis. Quiſquis Deum patrem agnoſcit atque ex animo amat, is mandatis ejus libentiſſimè auſcultat. Vos verò iis aures præbere non vultis, quia Deum patrem veſtrum, cui vos obſequi par ſit, non habetis.

Hac Jeſu oratione, exaſperati Judæi nonnulli reſponderunt ex ejus dictis facilè colligi poſſe non immeritò dictum eſſe Samaritam, ſeu inimicum Judææ gentis, & à Cacodæmone vexari, qui de populo Dei ita loqueretur. Ego verò, inquit Jeſus, à Cacodæmone minimè obſideor, ſed Patri meo diligenter pareo, vos verò dictorum meorum nullam rationem habetis, méque adeò dedecore afficitis. Ego quidem cupiditate exiſtimationis apud vos mihi comparandæ minimè moveor, nec judicia veſtra, ad me quod attinet, curo; ſed Deus ipſe vult me, ab iis ad quos miſſus ſum, prout par eſt legatum ejus, excipi, pœnáſque exiget ab iis qui ſecus fecerint. Si quis dictis meis paruerit, is in æternum minimè morietur, ſed fiet ſempiternæ felicitatis particeps; quiſquis verò ea ſpreverit, is non excitabitur è mortuis, niſi ut æternas Deo pœnas det.

Reſponderunt iidem homines, nunc ſe denuò videre, ex ejus ſermone, à Cacodæmone eum agitari, cùm Abrahamus & Prophetæ, hoc eſt, ſanctiſſimi quique viri & Deo acceptiſſimi, interiiſſent omnes, aut fermè omnes; ille verò promitteret immortalitatem ſuorum præceptorum obſervantibus. Tum quæſierunt à Jeſu an ſe Deo acceptiorem eſſe crederet, majoréque gratiâ apud eum valere, quàm Abrahamum; qui mortuus erat, ut & Prophetæ? Quem tandem

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. VIII.

46. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?

47. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.

48. Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & Dæmonium habes?

49. Reſpondit Jeſus: Ego Dæmonium non habeo: ſed honorifico Patrem meum, & vos inhonoraſtis me.

50. Ego autem non quæro gloriam meam: eſt qui quærat, & judicet.

51. Amen, amen, dico vobis: ſi quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternum.

52. Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovimus quia Dæmonium habes: Abraham mortuus eſt & Prophetæ, & tu dicis: Si quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit mortem in æternum.

53. Numquid tu major es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt; & Prophetæ mortui ſunt? Quem te ipſum facis?

54. Reſpondit Jeſus: Si ego glorifico me ipſum, gloria mea nihil eſt. Eſt Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus veſter eſt,

55. & non cognoviſtis eum. Ego autem novi eum: &, ſi dixero quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem ejus ſervo.

56. Abraham pater veſter exſultavit, ut videret diem meum: vidit, & gaviſus eſt.

57. Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?

dem ſe eſſe diceret, qui ea polliceretur diſcipulis ſuis, quod optimis ac religioſiſſimis viris Deus minimè conceſſerat? Si, inquit Jeſus, de me honorificè loquerer, abſque ullis argumentis quæ dictis meis fidem facerent, gloriatio hæc mea nullius ponderis eſſet. Verùm Pater meus, miraculis, quorum faciendorum poteſtatem mihi largitus eſt, oſtendit quanti ſim faciendus à vobis, & quem me haberi velit. Eum autem vos Deum veſtrum vocatis. At neſcitis quem potiſſimùm cultum ſibi præberi velit, ego verò probè ſcio; quod ſi negarim, ſiam veſtri ſimilis, hoc eſt, mendax. Sed profiteor me ſcire quid ab hominibus poſtulet, ejúſque mandata fideliter exſequor. Abrahamus ipſe, à quo vos genus ducere jactatis, vehementer optavit videre ea tempora, quibus Deus hominibus apertè ſe ſe patefaceret, quod hac demum ætate per me fieri debuit. Ea vidit, ſic Deo volente, quamobrem ſummopere gaviſus eſt. Quod cùm Jeſus intelligeret de revelatione prophetica rerum futurarum, rudes & maligni Judæi ita verba ejus interpretati ſunt, quaſi dixiſſet ſe fuiſſe æqualem Abrahamo. Itaque cœperunt dicere eum quinquaginta annos nondum eſſe natum, ut ex ejus vultu conjicere licebat; quî ergo fieri poſſet, ut Abrahamum vidiſſet? Quod minimè dixerat, ſed Abrahamum vidiſſe ſua hæc tempora; revelantis, nimirum, futura Dei beneficio.

At

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			Cap. VIII. 58. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι. 59. Ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν· καὶ παρῆγεν οὕτως. **Cap. IX.** 1. Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. 2. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· Ῥαββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; 3. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὔτε οὗτος ἥμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ. 4. Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με, ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. 5. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου. 6. Ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσε χαμαὶ, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ· 7. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ (ὃ ἑρμηνεύεται, ἀπεσταλμένος.) Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων. 8. Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον· Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν; 9. Ἄλλοι ἔλεγον· Ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δέ· Ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. Ἐκεῖνος ἔλεγεν· Ὅτι ἐγώ εἰμι. 10. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ· Πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; 11. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν· Ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι· Ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, καὶ νίψαι. Ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος, ἀνέβλεψα.

At non mirum eſt, inquit Jeſus, me dixiſſe Abrahamum vidiſſe hæc mea tempora; jam enim antequàm Abrahamus in rerum natura eſſet, ſtatuerat Deus me mittere, ut præcepta ejus ac promiſſa hominibus patefacerem. Quibus verbis, cùm ſe præferre Abrahamo videretur, ſummopere incenſi Judæi, lapides ſuſtulerunt ut eum illico obruerent; at Jeſus, offuſâ eorum oculis caligine, ſe per mediam turbam è Templo ſubduxit, atque eorum furori eripuit.

CAPUT XL.

Curat Jeſus cæcum natum, variòſque ſermones habet, cùm de cauſa ejus cæcitatis, tum etiam de ejus curatione, quæ accendit invidiam Judæorum quòd Sabbatho eum curaſſet. Judæos docet ſe eſſe verum paſtorem, qui moriturus erat pro ovibus ſuis, à quibus agnoſcendus erat. In varias de illo ſententias eunt Judæi.

PRÆTEREUNTI autem Jeſu objectus eſt in via cæcus quidam vir à natalibus; quem cùm animadvertiſſent Apoſtoli, quæſiverunt à Magiſtro, quare immiſſa eſſet homini cæcitas; an eſſet hæc pœna delictorum ab ejus mente, in antecedente vita, admiſſorum, an verò peccati cujuſpiam parentum? Neque hic, inquit Jeſus, ullo peccato ſibi haſce pœnas contraxit, neque

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. VIII.

58. Dixit eis Jeſus: Amen, amen, dico vobis, antequàm Abraham fieret, ego ſum.

59. Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum: Jeſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo.

Cap. IX.

1. ET præteriens Jeſus vidit hominem cæcum à nativitate:

2. & interrogaverunt eum diſcipuli ejus: Rabbi, quis peccavit hic, aut parentes ejus, ut cæcus naſceretur?

3. Reſpondit Jeſus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus: ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.

4. Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari.

5. Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi.

6. Hæc cùm dixiſſet, exſpuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos ejus,

7. & dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloë (quod interpretatur Miſſus) Abiit ergo, & lavit, & venit videns.

8. Itaque vicini, & qui viderant eum priùs, quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic eſt, qui ſedebat, & mendicabat? Alii dicebant: Quia hic eſt;

9. alii autem: Nequaquam, ſed ſimilis ei. Ille verò dicebat: Quia ego ſum.

10. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt tibi oculi?

11. Reſpondit: Ille homo, qui dicitur Jeſus, lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloë, & lava. Et abii, lavi, & video.

---

neque ejus parentes. At Deus non obſtitit ne cæcus naſceretur, ut olim ſua potentia in eo homine eluceſceret. Dum mihi ſuppetit tempus, exſerenda mihi eſt in terris poteſtas mirifica, quam mihi dedit Deus, qui me miſit; mox enim aderit tempus, quo corpore præſens in terris ampliùs non ero, nec miracula qualia nunc facio edam, ſpectantibus me hominibus. Itaque ut homines interdiu maturant in agris abſolvere quod neceſſe eſt, quia nocte opus ruſticum non faciunt: ſic mihi dum verſor in terris, arripienda eſt occaſio, ſi quid inſpicientibus me hominibus facere velim. Dum hîc ſum, præſens præſentium hominum animos doctrinâ meâ colluſtro: quemadmodum nunc præſens præſenti huic cæco, coram vobis, oculorum uſum largiar. Quæ cùm dixiſſet, deſpuit in humum, fecitque lutum ex pulvere ſalivâ diluto; quo luto, cæci oculos inunxit. Deinde cæco, abi, inquit, atque ablue oculos tuos, in piſcina Siloæ (quæ vox miſſum ſonat.) Quod ille cùm feciſſet, ab ea piſcina rediit ad ſuos, adeptus oculorum uſum. Vicini verò & qui antea hominem viderant, norántque à natalibus cæcum fuiſſe, ab aliis alii quærebant, annon eſſet idem ille cæcus, qui ſedens in via à prætereuntibus ſtipem petere ſolebat. Alii quidem dicebant eſſe illum ipſum hominem; alii verò negabant, & ſimilem dumtaxat illi eſſe contendebant. At quis eſſet ipſe aperuit.

Petebant ergo ab eo, quomodo factum eſſet ut viſum adipiſceretur, quo numquam antea præditus fuerat. Tum reſpondit ſe à Jeſu curatum, & quidem eo modo quem diximus.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES
			Cap. IX.

12 Εἶπον οὖν αὐτῷ· Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Λέγει· Οὐκ οἶδα.

13 Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τόν ποτε τυφλόν.

14. Ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς

15. Πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν· Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Πηλὸν ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω.

16. Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές· Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. Ἄλλοι ἔλεγον· Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; Καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.

17. Λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν· Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὅτι προφήτης ἐστίν.

18. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος·

19. Καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς, λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;

20. Ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον· Οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη·

21. Πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν· αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ αὐτοῦ λαλήσει.

22. Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται.

23. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον· Ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.

24 Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλὸς, καὶ εἶπον αὐτῷ· Δὸς δόξαν τῷ Θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστι.

Quæſiverunt verò illi, ubi eſſet Jeſus; quod ſe ſcire negavit, quia à Jeſu digreſſus ſe abluerat piſcinæ Siloæ aquâ, nec viſu jam præditus eum uſpiam viderat. Quo audito, illico hominem rapiunt ad Synedrium, ut ex ejus teſtimonio accuſarent Jeſum violati Sabbathi; nam die Sabbathi, fecerat Jeſus lutum, curaverátque cæcum, illitis eo luto ejus oculis. In Synedrio, Phariſæi iterum ſciſcitati ſunt ab eo, quî oculorum uſum adeptus eſſet, rémque ille, prout erat, ingenuè confeſſus eſt. Quamobrem nonnulli Phariſæorum, qui in Synedrio erant, negabant Jeſum à Deo miſſum fuiſſe, quia minimè obſervarat, ut illis videbatur, ſacroſanctas Sabbathi ferias. Alii verò Synedri negabant ſe capere, quomodo vir malus, & Legis divinæ ſpretor poſſet tot & tanta miracula edere, quot & quanta à Jeſu facta eſſe conſtabat. Quamobrem diſſentiebant à ſe invicem Synedri de judicio, quod de Jeſu ferendum eſſet. Nonnulli verò eorum quæſiverunt ab eo qui cæcus fuerat, quid ipſe ſentiret de viro, à quo erat curatus. Reſpondit exiſtimare ſe eum eſſe Prophetam.

Quod cùm coram Synedrio profeſſus eſſet, fuerunt qui credere nollent cæcum fuiſſe, & oculorum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. IX.

12. Et dixerunt ei: Ubi eſt ille? Ait: Neſcio.

13. Adducunt eum ad Phariſæos, qui cæcus fuerat.

14. Erat autem Sabbatum, quando lutum fecit Jeſus, & aperuit oculos ejus.

15. Iterum ergo interrogabant eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis: Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.

16. Dicebant ergo ex Phariſæis quidam: Non eſt hic homo à Deo, qui Sabbatum non cuſtodit. Alii autem dicebant: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.

17. Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia Propheta eſt.

18. Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocaverunt parentes ejus qui viderat:

19. & interrogaverunt eos, dicentes: Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?

20. Reſponderunt eis parentes ejus, & dixerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt:

21. quomodo autem nunc videat neſcimus: aut quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus. Ipſum interrogate, ætatem habet, & ipſe de ſe loquatur.

22. Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Judæos: jam enim conſpiraverant Judæi, ut. ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret.

23. Propterea parentes ejus dixerunt: Quia ætatem habet, ipſum interrogate.

24. Vocaverunt ergo rurſum hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo, nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.

lorum uſum à Jeſu accepiſſe, donec vocati hominis parentes ſuum hunc filium à natalibus oculis caſſum fuiſſe teſtarentur. Itaque accerſiti ſunt in Synedrium parentes, qui interrogati an hic eſſet eorum filius, qui cæcus natus erat, & quomodo factum eſſet, ut viſum adipiſceretur, reſponderunt ſe quidem probè ſcire hunc eſſe filium ſuum, eumque à natalibus cæcum fuiſſe; ſed ſe ignorare quomodo & à quo viſum accepiſſet, cùm rei minimè adfuiſſent. Ceterùm filium ſuum adultum eſſe, & interrogari poſſe, ipſum pro ſe reſponſurum. Sic autem loquebantur cæci curati parentes, quòd ſibi timerent à Synedrio, à quo norant jam conſtitutum eſſe, ſi quis Jeſum Meſſiam eſſe contenderet, eum è familiari conſortio hominum ejiciendum eſſe. Ea de cauſa, non auſi ſunt dicere ipſi quid ſentirent, ſed Synedrium ad filii ſui teſtimonium amandarunt, quippe jam adultum.

Igitur revocatus eſt homo in Synedrium, juſsúſque veritatem ingenuè confiteri, quandoquidem, poſt maturum rei examen, Synedrio conſtabat Jeſum eſſe Legis ſpretorem.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. IX.

25. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος
καὶ εἶπεν· Εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν,
οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς
ὢν, ἄρτι βλέπω.
26. Εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν·
Τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνοιξέ σου
τοὺς ὀφθαλμούς;
27. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς· Εἶπον
ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί
πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ
ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ
γενέσθαι;
28. Ἐλοιδόρησαν οὖν αὐ-
τὸν, καὶ εἶπον· Σὺ εἶ μαθητὴς
ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωσέως
ἐσμὲν μαθηταί.
29. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μω-
σῇ λελάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον
δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.
30. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος
καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐν γὰρ τούτῳ
θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ
οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξέ μου
τοὺς ὀφθαλμούς.
31. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρ-
τωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει· ἀλλ'
ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέ-
λημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.
32. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ
ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς
τυφλοῦ γεγεννημένου.
33. Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ
Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.
34. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον
αὐτῷ· Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεν-
νήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις
ἡμᾶς; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν
ἔξω.
35. Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι
ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω· καὶ εὑρὼν
αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ· Σὺ πιστεύεις
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ;
36. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ
εἶπε· Τίς ἐστι, Κύριε, ἵνα πι-
στεύσω εἰς αὐτόν;
37. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς·
Καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λα-
λῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν.
38. Ὁ δὲ ἔφη· Πιστεύω,
Κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.
39. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Εἰς
κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον
ἦλθον· ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέ-
πωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ
γένωνται.

Reſpondit conſtanter cæcus, ſe quidem neſcire an Jeſus Legem ſperneret; at ſe hoc unum ſcire ſe nunc uti oculis, quorum uſu antea privatus fuerat. Quæſiverunt denuo quid feciſſet Jeſus, ut eum viſu donaret. Quod ille jam à ſe dictum eſſe reſpondit, ſed illos noluiſſe ſibi fidem habere; nec ſe videre cur iterum rem audire cuperent, niſi & ipſi ſe Jeſu in diſciplinam tradere vellent. Homini verò convitiati, eum quidem Jeſu diſcipulum eſſe, at ſe Moſem unum magiſtrum ſequi dixerunt. Sibi conſtare à Deo Moſem fuiſſe compellatum, & miſſum; ſed ſe neſcire à quo miſſus eſſet Jeſus, quáve poteſtate inſtructus. Tum verò vir ille reſpondit, mirum ſibi videri à Synedrio non intelligi à quo miſſus eſſet vir qui tantum miraculum ediderat, qualis erat curatio cæci nati. Notum enim eſſe à Deo non exaudiri preces impiorum, ut ejuſmodi miracula in eorum gratiam fieri velit; ſed eos demum qui ejus reverentes eſſent, legibúſque obſequerentur. Numquam hactenus auditum eſſe à quoquam apertos eſſe oculos hominis à natalibus cæci; nec ſe capere à Jeſu, niſi à Deo miſſus eſſet, quidquam ejuſmodi fieri poſſe. Quibus verbis offenſi Synedri, & homini indignantes, itáne verò, inquiunt, tu qui, ut ex cæcitate tua colligere licet, maxima peccata admiſeras in priore vita, antequàm natus eſſes, nos docere quæ ad Legem pertinent aggrederis? Dein jubent hominem è conclavi in quod convenerant ejici, quaſi indignum qui propiùs ad bonos accederet.

Cùm

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. IX.

25. Dixit ergo eis ille: Si peccator eſt, neſcio: unum ſcio, quia, cæcus cùm eſſem, modò video.
26. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos?
27. Reſpondit eis: Dixi vobis jam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? Numquid & vos vultis diſcipuli ejus fieri?
28. Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſis diſcipuli ſumus.
29 Nos ſcimus quia Moyſi loquutus eſt Deus: hunc autem neſcimus unde ſit.
30. Reſpondit ille homo, & dixit eis? In hoc enim mirabile eſt, quia vos neſcitis unde ſit, & aperuit meos oculos.
31. Scimus autem quia peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit.
32. A ſæculo non eſt auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati.
33. Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere quidquam.
34. Reſponderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus: & tu doces nos; & ejecerunt eum foràs.
35. Audivit Jeſus quia ejecerunt eum foras; & cùm inveniſſet eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei?
36. Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt, Domine, ut credam in eum?
37. Et dixit ei Jeſus: Et vidiſti eum, &. qui loquitur tecum, ipſe eſt.
38. At ille ait: Credo, Domine: & procidens adoravit eum.
39. Et dixit Jeſus: In judicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.

Cùm Jeſus audiviſſet homini eſſe conſortio familiari aliorum interdictum, quòd conſtanter coram Synedrio profeſſus eſſet ſe credere ipſum eſſe Prophetam; cúmque in illum paullò pòſt incidiſſet, ab eo quæſivit an fidem haberet Filio Dei, ſeu Meſſiæ? Cui quæſtioni reſpondit ille, paratum quidem ſe eſſe ei credere, ſi modò eum noſſet, & ſe optare etiam ſcire quis eſſet. Tum Jeſus, qui intelligebat hominem ex animo loqui, & ſe poſſe ejus fidei rem tantam credere; vidiſti, inquit, jam Filium illum Dei, & nunc te alloquentem audis. Ille verò ad pedes Jeſu accidens, tibi, inquit, Domine, fidem habeo.

Poſtea Jeſus, multis audientibus, ad hujus hominis curationem reſpiciens, dixit: Ego quidem in terras veneram, ut omnibus hominibus benefacerem; ſed nonnullorum contumaciâ factum eſt ut cùm qui minimè antea videbant perſpicaces evaſerint, contrà qui videbant jam ſint occæcati; quibus verbis intelligebat, homines quidem planè ignaros, & qui, in rebus ad intelligentiam Prophetarum ſpectantibus, non erant oculatiores, quàm fuerat cæcus quem curaverat, ad lucem corpoream quod attinet, jam luce Evangelii illuſtratos fuiſſe; contrà verò eos qui eruditi habebantur, & perſpicaces in Prophetarum ſcriptis, ignorantiæ & cæcitatis brevi eſſe arguendos.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. IX.

40. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ· Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;

41. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε Ὅτι βλέπομεν· ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Cap. X.

1. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής.

2. Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων.

3. Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει· καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά.

4. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται. καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

5. Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.

6. Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

7. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων.

8. Πάντες ὅσοι πρὸ ἐμοῦ ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί· ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.

9. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει.

10. Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται, εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.

11. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Qua de cauſa, Phariſæi nonnulli, qui Jeſum hæc dicentem audiverant, cum ad ipſos reſpicere rati, quæſiverunt, an ſe ergo haberet cæcorum loco? Tum Jeſus, ſi, inquit, cæci eſſetis, peccâti hoc in negotio argui non poſſetis; nunc verò, eſtis, ſi vobis credimus, oculati; quamobrem contumacia veſtra, nullâ excuſatione, poteſt elevari.

Dein ſimilitudine hac uſus eſt: Quiſquis, mihi credite, verſatur in caula, nec tamen in eam ingreſſus eſt per januam, ſed ſeptum extrinſecus, ſcalâ admotâ, tranſgreſſus, fur eſt habendus; nam paſtori patet ſemper janua, per quam ingrediatur. Janitor enim ei pulſanti illico aperit, & oves ipſæ vocem ejus agnoſcunt, quas etiam nominatim appellat & facilè è caula abducit. Nam eum antecedentem & vocantem ſequuntur, quia vocem ejus optimè norunt. Verùm alium nequaquam ſequerentur, ſed, auditâ ejus voce, fugerent, neque enim eam agnoſcerent. Hac parabolâ quid vellet Jeſus, minimè intellexerunt Judæi; cùm non obſcurè ſignificaſſet ſe eſſe paſtorem illum, qui à Deo id muneris accepiſſet, quod per miracula ingreſſus erat; non furem, qui oves Dei ſurripere conaretur, ut Cacodæmones, hominéſque ab

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

CAP. IX.

40. Et audierunt quidam ex Phariſæis, qui cum ipſo erant, & dixerunt ei: Numquid & nos cæci ſumus?

41. Dixit eis Jeſus: Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum, nunc verò dicitis: Quia videmus, Peccatum veſtrum manet.

CAP. X.

1. Amen, amen, dico vobis: qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed adſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro.

2. Qui autem intrat per oſtium, Paſtor eſt ovium.

3. Huic oſtiarius aperit, & oves vocem ejus audiunt: & proprias oves vocat nominatim, & educit eas.

4. Et, cùm proprias oves emiſerit, ante eas vadit, & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem ejus.

5. Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem alienorum.

6. Hoc proverbium dixit eis Jeſus; illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

7. Dixit ergo eis iterum Jeſus: Amen, amen, dico vobis, quia ego ſum oſtium ovium.

8. Omnes, quotquot venerunt, fures ſunt, & latrones, & non audierunt eos oves.

9. Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur & egredietur, & paſcua inveniet.

10. Fur non venit, niſi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantiùs habeant.

11. Ego ſum Paſtor bonus. Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis.

---

ab iis afflati, qui in munus alienum involant. Verùm paſtorem divinitus miſſum à bonis quibuſque facilè ſecerni, & libenter excipi; contrà vero ab iis vitari homines, qui eos à Dei ovili abducere vellent.

Igitur ut Judæi intelligerent Jeſum voluiſſe de ſe loqui, iiſdem imaginibus uſus ad exprimendam clariùs mentem ſuam: Ego ſolus, inquit, ſum janua ovium, nec eſt cur de re dubitetis. Quicumque ante me profeſſi ſunt per ſe ad Dei ovile aditum eſſe, illi fures erant, qui Dei oves ſurripere, hoc eſt, bonos ad pravos mores adducere conabantur; verùm à bonis minimè ſunt auditi. Ego, inquam, ſolus ſum janua, per quam aditur Dei ovile. Quiſquis doctrinam meam amplexus erit, is id ovile ingredietur, in quo tutò manere poterit. Securus vitam agitabit, doctrinæ meæ pabulo paſtus. Fures ad ovile non accedunt, niſi ut furentur oves, eáſque mactent; nec impoſtores alio animo minùs cautos circumveniunt, niſi ut ex eorum pernicie lucrum ſibi parent. Ego verò ad homines veni, quemadmodum veri paſtores ad oves, quas non modò neceſſario prorſus paſtu alunt, ſed & copioſiore.

Ego ſum eximius paſtor, idémque ovium dominus, qui periculum vitæ adeo, ut oves meas contra feras defendam.

At

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. X.

17. Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς, λέγοντες· Κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν, ἐν τῷ ὀνόματί σου.

18. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν, ὡς ἀστραπὴν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

JOANNES. Cap. X.

12. Ὁ μισθωτὸς δὲ, καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα.

13. Ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτός ἐστι, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.

14. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν.

15. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.

16 Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.

17 Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

18. Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ᾽ ἐμοῦ· ἀλλ᾽ ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ· ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτὴν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου.

19. Σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, διὰ τοὺς λόγους τούτους.

20. Ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν· Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;

21. Ἄλλοι ἔλεγον· Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

At mercenarius, qui alienas oves paſcit, ſi videat lupum ingruentem, fugit atque oves deſerit; quas deſertas lupus partim vorat, partim disjicit. Cùm ſit dumtaxat mercenarius, non tanti facit oves alienas, ut propterea vitâ periclitetur. At ego ſum, ut dixi, paſtor, cujus ſunt oves, quíque eas novi, quemadmodum ab iis noſcor. Pater meus ſcit etiam quæ conſilia agitem, & ego ſcio quid velit à me fieri; nec dubito mori pro meis ovibus, quia ita illi viſum eſt. Sed & alias oves habeo quæ ad hoc Gentis Judaïcæ ovile minimè pertinent, & quas me oportet in idem ovile, cum Judæis mihi credentibus, cogere. Eæ, ſtatim ac audient Evangelium, divinitus ad homines miſſum eſſe intelligent; quo modo oves omnes meæ in unum, idémque ovile, ſub unius Paſtoris curam, cogentur. Propterea Pater meus me amat, quòd moriturus ſim, ut ſalutem iis afferam, qui mihi crediderint. Sed vitam, quam propterea amiſero, recipiam. Eam nemo mortalium mihi invito eripere queat, ſed libens, in breve tempus, eam deponam; nam hæc mihi facta eſt poteſtas, ejus pro arbitrio deponendæ, & depoſitæ reſumendæ. Hæc in mandatis à Patre meo accepi.

Hac oratione Jeſu auditâ, iterum Judæi in diverſas ſententias, contrariáque ſtudia abierunt. Nonnulli enim contendebant eum à Cacodæmone obſeſſum, & atrâ bile percitum eſſe. Alii verò negabant hanc eſſe orationem hominis furioſi; quærebántque ab aliis, an Cacodæmones poſſent cæcorum oculos aperire.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			Cap. X.
			12. Mercenarius autem, & qui non eſt Paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & diſpergit oves.
			13. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.
			14. Ego ſum Paſtor bonus; & cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ.
			15. Sicut novit me Pater, & ego agnoſco Patrem: & animam meam pono pro ovibus meis.
			16. Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere: & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus Paſtor.
			17. Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam.
			18. Nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à me ipſo: & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam: Hoc mandatum accepi à Patre meo.
			19. Diſſenſio iterum facta eſt inter Judæos, propter ſermones hos.
			20. Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmonium habet & inſanit: quid eum auditis?
			21. Alii dicebant: Hæc verba non ſunt Dæmonium habentis. Numquid Dæmonium poteſt cæcorum oculos aperire?
		Cap. X.	
		17. Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam Dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo.	
		18. Et ait illis: Videbam Satanam, ſicut fulgur de cœlo cadentem.	

CAPUT XLI.

Redeunt Septuaginta diſcipuli ad Jeſum, quos alloquitur, & oſtendit beatiſſimos eſſe. Jeſu reſponſum Legis perito quærenti, quâ æternam vitam conſequi poſſet, déque eo qui proximus dicendus. Excipitur Jeſus à Martha & Maria. Doctrina ejus de prece. A Dæmonio muto vir obſeſſus curatur; quod miraculum contra calumnias Phariſæorum defendit Chriſtus, admonétque Judæos ut ſibi caveant. Oſtendit qui beati ſint, agítque de contumacia Judæorum miraculum flagitantium. Vocatur Jeſus ad prandium à Phariſæo, qua ex occaſione graviter ſimulatores virtutis caſtigat, qui ei inſidiantur.

Exacto feſto Tabernaculorum, Jeſus Jeroſolimâ egreſſus eſt, quo tempore ad eum redierunt ſeptuaginta diſcipuli, quos diximus ab eo in varia loca dimiſſos, ut Regnum Cœleſte Meſſiæ inſtare nuntiarent. Illi verò gaudio efferebantur, quòd invocatus Deus ſibi, ut diſcipulis Jeſu, uſque adeò propitius fuiſſet, ut Cacodæmonas, ſe orantibus, corporibus hominum ejeciſſet. Reſpondit Chriſtus, dum illi Evangelium nuntiarent, ſe cogitaſſe de everſione regni Cacodæmonum, & jam animo eam prævidiſſe; adeóque eos è cœlo, in quod, hominum impietate, veluti ſublati fuerant, fulguris inſtar, ſibi viſos delabi.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS.

CAP. X.

19. Ἰδοὺ, δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει.

20. Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ μᾶλλον ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

21. Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν· Ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναὶ, ὁ πατὴρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

22. Πάντα παρεδόθη μοι παρὰ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ· καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

23. Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ᾽ ἰδίαν εἶπε· Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε·

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

25. Καὶ ἰδοὺ, νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων. Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

26. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

27. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου· καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

28. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.

29. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;

Verùm, inquit, ut pergatis mandato vobis munere fortiter fungi, in vos confero poteſtatem calcandi abſque noxa ſerpentes & ſcorpios, & ſpernendi quidquid vobis objicere poſſent Cacodæmones, aliique Evangelii adverſarii, abſque ullo periculo. Attamen ne tam gaudeatis quòd Cacodæmones inviti vobis pareant, quàm quòd nomina veſtra ſcripta ſint in cenſualibus tabulis Regni Cœleſtis Meſſiæ.

Cùm hæc dixiſſet Jeſus, & ſecum reputaret quinam eſſent ii quorum operâ utebatur, ad ſpargendum Evangelium, animo commotus eſt, ita ut lætitia in ejus vultu cerneretur, atque in hæc verba erupit: Gratias tibi ago, ô Pater, rerum omnium Domine, & maximam ſapientiam tuam elucentem cerno in ratione, quâ curas patefieri Judæis Evangelium; cujus divinitas minimè animadverſa ab iis, qui vulgò prudentes ac eruditi habentur, nihilo ſeciùs percellit oculos minùs doctorum ac ſapientium, qui ſolent ex illorum judicio pendere. Quod tibi, ô Pater, ſapientiſſimis de rationibus, quamvis homines vulgò fugiant, eſt viſum.

Tum converſâ oratione ad audientes, accepi, inquit, à Patre quæcumque dico; nec ullus novit conſilia mea præter Patrem, ut nec quiſquam probè ſcit quid Pater fieri velit, præter Filium, & eos quibus Filius rem patefacere voluerit. Deinde vocatis Apoſtolis privatim dixit, beatos eſſe eos, quibus à Deo datum eſſet præſentibus intueri quæ tunc videbant; ipſum, nempe, & ejus miracula. Multi enim, inquiebat, Prophetæ & Reges pii cupierunt videre tempora, qualia nunc videtis, quibus tot miraculis homines ad ſanctiorem vitam vocantur;

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. X.

19. Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

20. Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia Spiritus vobis ſubjiciuntur: gaudete autem, quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in Cœlis.

21. In ipſa hora exſultavit Spiritu Sancto, & dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine Cœli & terræ, quòd abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Etiam, Pater, quoniam ſic placuit ante te.

22. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et nemo ſcit quis ſit Filius, niſi Pater; & quis ſit Pater, niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.

23. Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit: Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.

24. Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt, & audire quæ auditis, & non audierunt.

25. Et ecce quidam Legis peritus ſurrexit tentans illum, & dicens: Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo?

26. At ille dixit ad eum: In lege quid ſcriptum eſt? Quomodo legis?

27. Ille reſpondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum ſicut te ipſum.

28. Dixítque illi: Rectè reſpondiſti: hoc fac, & vives.

29. Ille autem, volens juſtificare ſe ipſum dixit ad Jeſum: Et quis eſt meus proximus?

---

cantur; & audire ſermones quales auditis, quibus apertè docemini, quî vobis liceat vitam æternam conſequi; nec tamen ſimile quidquam viderunt, aut audiverunt.

Cùm hæc dixiſſet Jeſus, quidam Legis peritus eum interrogavit, ut videret numquid Legi contrarium doceret, &, Magiſter, inquit, quid cenſes mihi eſſe faciendum, ut vitam æternam conſequar? Jeſus verò, intellecto hominis animo, ab illo quæſivit, quænam ab hominibus Lex Moſaïca poſtularet, juſſitque eum proferre hanc in rem quempiam ejus locum. Legis peritus protulit verba Moſis, quibus ſummam totius Legis complexus eſt: *Amabis Dominum Deum tuum, totâ mente tuâ, toto animo & quàm maximè potes; & proximum tuum, inſtar tui.* (*Deut. VI*, 5. *Levit. XIX*, 18.) Quæ verba ſi intelligantur ampliſſimo ſenſu, qui ex doctrina Evangelii eis tribuendus, non more Judaïco, reverâ complectuntur conſummatiſſimæ virtutis præcepta. Ideóque Jeſus, rectè, inquit, reſpondiſti; hoc facito & vitam æternam conſequêris. Legis peritus verò cupiens religionem ac probitatem ſuam oſtentare, quæſivit à Jeſu quis *proximus* in Lege diceretur; ut audito ejus reſponſo, profiteretur ſe hac in re Legem obſervaſſe; neque enim dubitabat quin facilè crederetur Deum amare toto animo, quia ſatis conſtabat cùm ipſum, tum multos alios Judæos, amorem ſuum minimè dividere inter verum Deum, & fictitia Numina, ſed illum ſolum colere.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. X. 30. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν· οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες, ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. 31. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ· καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν. 32. Ὁμοίως δὲ καὶ Λευΐτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν, ἀντιπαρῆλθεν. 33. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐσπλαγχνίσθη. 34. Καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον· ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. 35. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ· καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι. 36. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; 37. Ὁ δὲ εἶπεν· Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως. 38. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά· γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. 39. Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. 40. Ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε· Κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνον με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.	

Jeſus verò, ut hominem doceret, multùm abeſſe ut proximum amaret, quemadmodum ſe ipſum, cùm id vocabulum etiam ad eos quos Judæi juſto odio ſe proſequi poſſe cenſebant, pertineret, hoc Apologo quæſtioni ejus ſatisfecit. Judæus, inquit, quidam, Jeroſolimâ Jerichuntem iter faciens, incidit in latrones, qui non modò eum ſpoliarunt, ſed & pluribus vulneribus affectum in via ſemianimem reliquerunt. Contigit autem caſu Sacerdotem per camdem viam paullò pòſt tranſire, & quidem è regione hominis vulnerati, quem probè vidit; at nullum ei auxilium ferre aggreſſus eſt, ſed iter inſtitutum facere perrexit. Tranſiit etiam Levita, viditque hominem, ſed non magis infelicis miſerandâ ſorte commotus eſt. At Samarita quidam, eadem viâ iter faciens, eo conſpecto non ſuſtinuit, nullo ei lato auxilio, prætetire. Itaque accedens vulneribus ejus oleum ac vinum affudit, eáque diligenter obligavit. Deinde hominem ſno jumento impoſuit, vehendum ad proximum diverſorium; ad quod cùm perveniſſet, curam ejus geſſit. Poſtridie verò, cùm diſcedendum ei eſſet, præter ſumtum à ſe factum, cauponi ſolvit duo denaria, eúmque juſſit curare diligenter ægrum; ſe cùm rediret ſumtus omnes, qnos in eum feciſſet, ei redditurum pollicitus. Narrato hocce Apologo, quæſivit Jeſus à Legis perito, quinam ex tribus illis, Sacerdote, Levita, ac Samarita, eſſet habendus proximus hominis qui in latrones inciderat, & ab iis ſpoliatus ac vulneratus fuerat? Reſpondit Legis peritus eum proximum ejus habendum eſſe, qui humanitatis officia ei præſtiterat.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. X.

30. Suſcipiens autem Jeſus, dixit: Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum, & plagis impoſitis abierunt ſemivivo relicto.

31. Accidit autem ut Sacerdos quidam deſcenderet eadem viâ: & viſo illo præterivit.

32. Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit.

33. Samaritanus autem quidam, iter faciens, venit ſecus eum; & videns eum miſericordiâ motus eſt:

34. & appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vinum: & imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam ejus egit.

35. Et altero die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe; & quodcumque ſupererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi.

36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones?

37. At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Jeſus: Vade, & tu fac ſimiliter.

38. Factum eſt autem, dum irent, & ipſe intravit in quoddam caſtellum: & mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum ſuam.

39. Et huic erat ſoror, nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecùs pedes Domini audiebat verbum illius.

40. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium: quæ ſtetit, & ait: Domine, non eſt tibi curæ, quod ſoror mea relinquit me ſolam miniſtrare? Dic ergo illi, ut me adjuvet.

terat. Quo reſponſo audito, ito, inquit, Chriſtus & eum quem laudas imitare. Quibus verbis docebat pro proximo habendos & omnibus humanitatis officiis ſibi devinciendos eſſe omnes, qui nobis ejuſdem humanæ naturæ vinculo ſunt conjuncti, cujuſcumque gentis ſint, & quamcumque tandem in Religione ſententiam ſequantur; non verò ſolos Judæos, ut vulgò credebant Legis periti. Nec erat cur offenderetur Legis peritus, qui non poterat dicere Judæis non licere facere adversùs Samaritas, quod faſſus erat à Samarita erga Judæum, ſumma cum laude, factum eſſe.

Jeſus autem Jeroſolimâ, ut in Galilæam iret, profectus tranſivit per Bethaniam vicum duobus milliaribus Jeroſolimâ remotum, in quo degebant Martha & Maria, mulieres Dei timentes, unà cum fratre Lazaro. Cùm illis notus eſſet Jeſus, eum prætereuntem ædibus ſuis exceperunt. Itaque ingreſſus domum Jeſus ſedens eos qui aderant docere cœpit, pro ſua conſuetudine. Quamobrem Maria, doctrinâ ejus capta, ad ejus pedes, miſſis omnibus aliis negotiis, adſedit, ut eum audiret. Interea Martha diſtinebatur officiis variis, ut pararet quæ hoſpitibus neceſſaria erant, atque ægrè ferebat eam curam ſibi ſoli à ſorore eſſe relictam. Igitur Jeſum appellavit, ut juberet ſororem ſuam ſibi auxilio eſſe, quam videbat otioſam ad pedes ſuos ſedere.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. X.

41. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μάρθα, Μάρθα, μεριμνᾷς ϗ τυρβάζῃ περὶ πολλά.

42. Ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ᾽ αὐτῆς.

Cap. XI.

1. ΚΑὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς ϗ Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ·

2. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε· ΠΆΤΕΡ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, ϗ ἐπὶ τῆς γῆς.

3. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ᾽ ἡμέραν.

4. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· ϗ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· ϗ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

5. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, ϗ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, ϗ εἴπῃ αὐτῷ· Φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους·

6. Ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, ϗ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ·

7. Κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ· Μή μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, ϗ τὰ παιδία μου μετ᾽ ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.

8. Λέγω ὑμῖν, εἰ ϗ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστάς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον· διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει.

9. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω· Αἰτεῖτε, ϗ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, ϗ εὑρήσετε· κρούετε, ϗ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

10. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει· ϗ ὁ ζητῶν εὑρίσκει· ϗ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

Reſpondit verò Jeſus, &, Martha, inquit, in multas curas minùs neceſſarias diſtraheris; cùm unâ dumtaxat re opus ſit, doctrina, nimirum, ex qua intelligere licet, quî ad beatitudinem æternam perveniri poſſit. Soror tua, quæ hanc ſibi elegit curam, in æternum fructus ejus capiet; cùm ceterarum omnium curarum fructus ſint caduci, atque evanidi.

Cùm verò Jeſus hinc profectus alio in loco verſaretur, in quo Deum ſeorſim precatus erat, poſtquàm abſolviſſet, quiſpiam ex ejus diſcipulis, qui non audiverat formulam precum dudum ab eo diſcipulis traditam, eum hiſce verbis aggreſſus eſt: Domine, inquit, quandoquidem Joannes Baptiſta docuit diſcipulos ſuos quâ ratione Deum ab iis orari oporteret, tu etiam nos formulam quampiam orationis doceto. Jeſus verò eam repetiit, quam jamdudum tradiderat; (*Cap. XXII.*) & alia denuo docere cœpit, de neceſſitate, & efficacia precum, captâ occaſione ſibi commodùm oblatâ. Si cui veſtrûm, inquit, ſit amicus; qui mediâ nocte ad vos veniat, petátque tres panes mutuos; quòd amicum ex via hoſpitio imparatus exceperit,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. X.

41. Et reſpondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, ſollicita es, & turbaris erga plurima:

42. porrò unum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Cap. XI.

1. ET factum eſt, cùm eſſet in quodam loco orans, ut ceſſavit, dixit unus ex diſcipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, ſicut docuit & Joannes diſcipulos ſuos.

2. Et ait illis. Cùm oratis, dicite: Pater, ſanctificetur nomen tuum. Adveniat Regnum tuum.

3. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.

4. Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

5. Et ait ad illos: Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum mediâ nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes,

6. quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum;

7. & ille de intus reſpondens dicat: Noli mihi moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili, non poſſum ſurgere, & dare tibi:

8. & ſi ille perſeveraverit pulſans: dico vobis, etſi non dabit illi ſurgens eo quòd amicus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios?

9. Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.

10. Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit invenit, & pulſanti aperietur.

---

ceperit, nec ullos habeat quos illi apponat; reſponderitiſque etiam pulſanti, vobis eſſe moleſtum, januam enim jam eſſe clauſam, vos eſſe in lecto, non ſecus ac ſervos, nec poſſe ſurgere ut detis ei panes; attamen, ſi pergat petere à vobis, ut eo beneficio ipſum afficiatis, qui amicitiæ causâ nihil impetraverit à vobis, pertinaciâ & audaciâ, panes, quotquot opus ſibi erit, vobis extorquebit. Ita & ſi quid impetrare à Deo velitis, vos oportet conſtanter ab eo petere; nec animum deſpondere, quia illico preces veſtras non exaudit.

Si quid vobis deſit ad religiosè & ſanctè vivendum, id à Deo petite & impetrabitis; diligenter quærite, & invenietis; objectam, ut ita dicam, januam, quâ quidpiam vobis occultatur, pulſate, & aperietur. Quiſquis enim ita, ut par eſt, petit, impetrat à Deo quod cupit; quiſquis animo veri ſtudioſo neceſſarium quidpiam inveſtigat, id invenit; & qui oppoſitam januam pulſat, ut decet, impetrat tandem ut ſibi aperiatur.

Nec

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XI.

11. Τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

12. Ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ὠὸν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;

13. Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

14. Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος, ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

15. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· Ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

16. Ἕτεροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ.

17. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα, εἶπεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει.

18. Εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

19. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται.

20. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ·

21. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·

22. Ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτὸν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.

Nec dubitate de Dei erga vos voluntate, ſi eum religioſis precibus adeatis. Quis enim veſtrûm petenti filio panem porrigat lapidem? aut pro piſce, quem dari ſibi orat, jubeat dari ſerpentem? vel pro ovo, quod expetit, ſcorpium ei in manum tradat? Si autem homines, qui tot vitiis attaminati ſunt, ſolent utilia liberis ſuis dare, & noxia ab iis amoliri; quantò magis Pater veſter Cœleſtis vobis petentibus ſuppeditabit rem longè utiliſſimam; nimirum, eam animi affectionem, quâ ad omnem virtutem feramini?

Cùm hæc diceret Jeſus, oblatus ei eſt curandus homo, qui à Cacodæmone obſeſſus propterea mutus factus fuerat; quem illico verbo curavit, ita ut, expulſo Cacodæmone, homo loquelam recuperaret; quod ſummopere mirabatur multitudo, quæ norat difficillimè ejuſmodi Cacodæmonas ejici. At quidam uſque adeò adverſabantur Jeſu, ut dictitarent ab eo Dæmonia ex hominum corporibus exturbari, non divinâ poteſtate, ſed à Beelzebule Cacodæmonum principe accepta. Alii verò non cognoſcendi veri ſtudio, ſed duntaxat ut experirentur quid eſſet facturus & occaſione datâ uterentur, ab eo miraculum cœleſte petebant.

Verùm Jeſus qui hominum cogitationes ac ſermones norat, adversùs priores, à quibus magicarum artium inſimulabatur, ea uſus eſt defenſione, quàm dudum contra ſimilem criminationem adhibuerat, &, omne, inquit, regnum, in quo ſunt diſſidia, omnis item domus quæ diſſenſionibus laborat, brevi tempore deſolantur ac collabuntur. Similiter ſi regnum Cacodæmonum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XI.

11. Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi: aut piſcem, numquid pro piſce ſerpentem dabit illi:

12. aut, ſi petierit ovum, numquid porriget illi ſcorpionem?

13. Si ergo vos, cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris, quantò magis pater veſter de Cœlo dabit Spiritum bonum petentibus ſe?

14. Et erat ejiciens Dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm ejeciſſet Dæmonium, loquutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ.

15. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia.

16. Et alii tentantes, ſignum de cœlo quærebant ab eo.

17. Ipſe autem, ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne Regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.

18. Si autem & Satanas in ſeipſum diviſus eſt, quomodo ſtabit Regnum ejus? Quia dicitis in Beelzebub me ejicere Dæmonia.

19. Si autem ego in Beelzebub ejicio Dæmonia, filii veſtri in quo ejiciunt? Ideò ipſi judices veſtri erunt.

20. Porrò, ſi in digito Dei ejicio Dæmonia, profectò pervenit in vos Regnum Dei.

21. Cùm Fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſidet.

22. Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet.

---

dæmonum uſque adeò inteſtinis diſcordiis laceraretur, ut alii alios oppugnarent; quî poſſet fieri ut eorum regnum ad finem uſque omnium rerum, prout contenditis, ſtaret? Alii autem Cacodæmones alios oppugnarent, ſi, ut dicitis, poteſtate à Cacodæmonum principe acceptâ, alios Cacodæmonas humanis corporibus exigerem. Si ego, qui ſanctiſſima præcepta hominibus obſervanda propono, eáque tot miraculis confirmo, à vobis inſimuler ejectorum, ope magicâ, Cacodæmonum; quodnam judicium feretis de popularibus veſtris, qui ſimilia facere nituntur? Profectò ſi quid dicere queant, quo ſe contra ejuſmodi calumnias tueantur, id multò potiori jure uſurpaverim in mei defenſionem. Igitur, vel illis judicibus, poſſim cauſam meam obtinere. Si verò ſingulari poteſtate à Deo acceptâ, ejiciam Cacodæmonas, quemadmodum ex re ipſa liquet; neceſſe habetis fateri me eſſe, apud vos, Regni Dei præconem. Cùm vir fortis & manu promtus ſtat in ædium ſuarum veſtibulo armatus, fures ei nihil eripere poſſunt, & omnibus ſuis tutò fruitur. Sed ſi fortior venerit, qui victum armis exuerit, quibus potiſſimùm fidebat, ejúſque ſpolia aliis diviſerit; tum verò ædes victoris arbitrio diripiuntur. Similiter cùm ego Cacodæmonas invitos expello ex corporibus humanis, in quibus quaſi in ædibus habitabant; hinc intelligere licet poteſtatem, quâ utor, Cacodæmonum potentiâ ſuperiorem eſſe, adeóque divinam.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XI.

23. Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

24. Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει· Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον.

25. Καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

26. Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ· καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

27. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ· Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.

28. Αὐτὸς δὲ εἶπε· Μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

29. Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν· Ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι· σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

30. Καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευΐταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

31. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Σολομῶντος ὧδε.

32. Ἄνδρες Νινευῒ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ, πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

Deinde Jeſus reſpondit iis qui cœleſte miraculum fieri petebant, & qui ſimulabant ſe ceteroqui doctrinæ ejus nequaquam adverſari, hiſce aut ſimilibus verbis: quiſquis mihi non credit, eum adverſarii loco habeo; & quiſquis diſcipulorum meorum numerum non auget, perinde mihi eſt ac ſi eos à me avocaret; pro vulgari illo dicto, *qui non eſt mecum, contra me eſt; qui non cogit mecum, ſpargit.* Itaque ne putate vobis licere hîc neutras partes ſequi, aut vos gratiam meam inire, quòd adverſariorum inſtar vos minimè geratis. Audite quæ futura ſit eorum conditio, qui miraculis jam à me editis minimè affecti fuerint. Cùm Spiritus malus è corpore humano ejectus eſt, in quod ei non licet illico redire, per loca ſola atque arida verſatur, ut quærat ſibi ſedes, in quibus poſſit quieſcere; quas poſtquàm non invenit, conſilium capit redeundi in corpus, ex quo expulſus fuit, ſi modò poſſit. Quod ſi interea contigerit hominem diro hoſpite liberatum, divino illo beneficio ad caſtigatiorem vitam minimè adductum fuiſſe; à Deo iterum Cacodæmoni permiſſus, fit illi inſtar domûs diligenter purgatæ atque ornatæ, ad excipiendum hoſpitem. Quo intellecto, Cacodæmon alios plures deteriores ſpiritus ſecum adducit, unáque cum iis corpus hominis ſubit; ita ut hujus poſterior conditio fiat anteriore multò infelicior. Sic & vos, poſtquàm maximis beneficiis à me affecti fueritis, & acceperitis quî vitia veſtra ſint emendanda; ſi pro ſanctioribus moribus, ad quos vos vocavi, priſtinis vitiis veſtris indulgeatis, & adversùs me ingrati ſitis; ſcitote vos à Deo vitiis illis veſtris traditum iri & graviores multò pœnas vobis contracturos, quàm eas quibus digni eratis, antequàm vobis innotuiſſem.

Cùm hæc dixiſſet Jeſus, mulier quædam è media turba, magnâ voce clamavit: O beatam mulie-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. XI. 23. Qui non eſt mecum, contra me eſt: &, qui non colligit mecum, diſpergit. 24. Cùm immundus Spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquoſa, quærens requiem; & non inveniens dicit: Revertar in domum meam, unde exivi. 25. Et cùm venerit, invenit eam ſcopis mundatam, & ornatam, 26. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios Spiritus ſecum, nequiores; & ingreſſi habitant ibi: & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus. 27. Factum eſt autem, cùm hæc diceret: extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus venter, qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti. 28. At ille dixit: Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud. 29. Turbis autem concurrentibus, cœpit dicere: Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ prophetæ. 30. Nam, ſicut fuit Jonas ſignum Niniviris, ita erit & Filius hominis generationi iſti. 31. Regina Auſtri ſurget in judicio cum viris generationis hujus, & condemnabit illos, quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis: & ecce pluſquàm Salomon hic. 32. Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione hac, & condemnabunt illam, quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ: & ecce pluſquàm Jonas hic.	

mulierem, quæ te utero geſſit, tibíque ubera præbuit? Jeſus verò, illi, inquit, beati ſunt cenſendi, qui ad Evangelium diligenter auditum mores ſuos exigunt; non qui ſanguine mecum ſunt conjuncti, ſi mihi nequaquam credant. Cúmque plures ad ſe confluere videret, cupiditate cernendi cujuſpiam miraculi, quaſi ſat multa non edidiſſet; prava eſt, inquit, hæc ætas, quæ cùm tot & tanta miracula fecerim, à me alia poſtulat. At nunc quidem nullum impetrabit, & poſthac nullum videbit, quod æquiparari poſſit cum eo quo mihi quidpiam continget ei ſimile quod olim Jonæ Prophetæ contigit. Quale enim oſtentum fuit Jonas apud Ninivitas, tale ego ero hujus ætatis Judæis, quem ab hominum vulgo non ſecernunt. At eo minimè movebuntur, quamobrem ultimi Judicii die, Regina Sabæorum, quæ Arabiæ ultimo tractui ad meridiem imperitabat, cum iis conferetur, ex qua collatione liquebit eos eſſe damnandos; quandoquidem non dubitavit ab extrema Arabia Jeroſolimam venire, ut audiret Salomonis ſapientes ſermones, quos fama tunc temporis celebrabat; iiſque auditis, plena admiratione in regnum rediit. Habent verò nunc Judæi apud ſe Salomone multò potiorem, & res multò majoris momenti proloquentem; at eum vix audiunt, auditúmque plerique deſpicantur. Ninivitæ, die Judicii, comparati hodiernis Judæis meliores iis videbuntur, qua de cauſa damnabuntur Judæi; nam Jonas denuntiatione pœnarum, quas luituri erant, niſi eos peccatorum pœnituiſſet, Ninivitas uſque adeò commovit, ut pœnitentiam publicè egerint. Verùm Judæi, dictis Prophetæ Jonâ multò præſtantioris, minime percelluntur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XI.

33. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, εἰς κρυπτὸν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι, τὸ φέγγος βλέπωσιν.

34. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν·

35. Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστίν.

36. Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινὸν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινὸν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

37. Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.

38. Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη, πρὸ τοῦ ἀρίστου.

39. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν· Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.

40. Ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε;

41. Πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην· καὶ ἰδοὺ, πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν.

42. Ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

43. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

44. Οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.

Attamen propterea non ſuperſedendum mihi eſt, nec diſcipulis meis, à prædicatione Evangelii, cum enim in finem veni in terras, eóſque elegi; cùm Evangelium ſit inſtar lucernæ, quæ minimè accenditur, ut occultetur, aut modio ſubjiciatur; ſed ut candelabro impoſita, è loco conſpicuo illuceat omnibus ingredientibus. Oculi ſunt veluti lucerna totius corporis, quæ membris omnibus illucet; ideóque ſi minimè ſint illiberales, & minimè invidi, in reliquo corpore nullum erit illiberalitatis aut invidiæ veſtigium, ſed benignitate atque liberalitate illuſtrabitur. Si verò ægrè cernant alienam felicitatem, & cupiditatem ſordidam prodant; vitiorum horum tenebris, reliqua membra obſcurabuntur. Date ergo operam ne id quod in vobis virtutum lumine præfulgidum eſſe oportet, vitiorum caligine obnubiletur. Quod ſi feceritis, totum corpus veſtrum luce virtutum ſplendebit, abſque ulla vitiorum umbra; quemadmodum fulgida lucerna, quæ objecta omnia luce ſuâ, inſtar fulguris, illuſtrat. Cùm hæc diceret Jeſus, Phariſæus quidam eum convenit atque ad prandium vocavit. Promiſit Jeſus ſe iturum, adeóque domum ejus ingreſſus parato prandio accubuit. Miratus verò eſt Phariſæus Jeſum, illotis manibus, accubuiſſe. Quod cùm animadverteret Jeſus, occaſionem hanc arripuit caſtigandi vitia ejuſmodi hominum, &, vos, inquit, Phariſæi externæ munditiei magnam nunc curam geritis, internam verò animi ſanctitatem negligitis; ita ut animus rapax & nequam ſæpe ſit iis, qui maximè munditiem externam ſectantur. Quod æquè abſurdum eſt ac ſi quis diligenter

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		CAP. XI.	
		33. Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant. 34. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit. 35. Vide ergo ne lumen, quod in te eſt, tenebræ ſint. 36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te. 37. Et, cùm loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus ut pranderet apud ſe: & ingreſſus recubuit. 38. Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere, quare non baptizatus eſſet ante prandium? 39. Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Phariſæi, quod deforis eſt calicis & catini mundatis: quod autem intus eſt veſtrum plenum eſt rapina, & iniquitate. 40. Stulti, nonne qui fecit quod deforis eſt etiam id, quod deintus eſt, fecit? 41. Verùmtamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis. 42. Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis mentham, & rutam, & omne olus, & præteritis judicium & caritatem Dei. Hæc autem oportuit facere, & illa non omittere. 43. Væ vobis Phariſæis, quia diligitis primas cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro. 44. Væ vobis, quia eſtis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes ſupra neſciunt.	

ligenter quidem calices & lances extrinſecus purgaret, intrinſecus verò ſordes iis ineſſe non ægrè ferret. O inſipientes, idem ille Deus qui corpora veſtra fecit, & cui vos acceptiores eſſe eorum munditie putatis; annon etiam animorum veſtrorum creator eſt, ac proinde omnis ſceleris puros eſſe vult? Quamobrem omiſſâ curâ externæ munditiei, animum avaritiâ omni atque illiberalitate purgate; quod ſi feceritis, quomodocumque vos, ad externam munditiem quod attinet, geſſeritis, per omnia mundi, hoc eſt, boni atque accepti Deo eritis. Verùm graves pœnas vobis contrahitis, dum religioſi videri vultis, decimatione menthæ, rutæ, omniúmque olerum edulium; at juſtitiâ & Dei amore non fucato prorſus caretis. Ante omnia, Deus amandus eſt & juſtitia adversùs homines colenda. Tum externi illi ritus, ſi ita videatur, obſervandi. Juſtitiam divinam non parum provocatis, quòd quamvis vos modeſtos eſſe fingatis, omni ope nitamini honores adipiſci; quales ſunt præeſſe in Synedriis, ac ſalutari in viis; virtutémque ipſam ſpernatis. Deum vobis infenſum facitis, ô Legis periti & Phariſæi ſimulatores virtutis, quia minimè eſtis quos vos eſſe fingitis; ſimiles enim eſtis ſepulcris latentibus, quæ homines neſcii calcantes polluuntur oſſibus aut cadaveribus, quæ occultant. Nam cùm boni videamini, pleni eſtis nequitiâ.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. XI. 45. Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν λέγει αὐτῷ· Διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. 46. Ὁ δὲ εἶπε· Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις. 47. Οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς. 48. Ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτοὺς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. 49. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ εἶπεν· Ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας, καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν. 50. Ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. 51. Ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου, τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου· ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. 52. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε. 53. Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς, ἤρξαντο οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων. 45. Ἐνεδρεύοντες αὐτὸν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.	

At Legis peritus quiſpiam, qui illic aderat, repoſuit Jeſu, dum hæc diceret imprudentem eum ampliſſimo ordini convitiari. Jeſus verò eâ admonitione ne minimùm quidem commotus, cùm perſpecta ei eſſet hominum nequitia, nullâ manſuetudine emendanda, vehementiùs in eos invectus eſt; &, vobis, inquit, ô Legis Interpretes, grave ſupplicium accerſitis, dum aliis onera rituum intoleranda imponitis, quorum nullam partem ipſi ſubire vultis. Pœnas dabitis crudelitatis veſtræ, erga eos quos ad vos mittit Deus; quamvis eorum quos Majores veſtri occiderunt ſepulcra inſtauretis atque ornetis. Qua in re, imprudentes oſtenditis vobis minimè improbari eorum cædes; cùm occiſorum à Majoribus veſtris monumenta collapſa reſtituatis, quaſi memoriâ eorum ſcelerum, quam exſtinctam oportuit, delectaremini. Quæ cùm ſit veſtra indoles, attamen ſtatuit divina ſapientia, ad vos mittere Prophetas & Nuntios, quos probè novit à vobis eſſe inimicè vexandos, atque occidendos. Quibus rebus fiet, ut quoniam ab injuſta cæde eorum quos Deus ad homines mittit, tot antiquis exemplis, exprobrationibúſque & pœnis, Sacrorum Scriptorum calamo ad poſteros tranſmiſſis, minimè deterreri potueritis; cum omnibus impiis ſæculorum præteritorum conſenſiſſe non immeritò judicandi ſitis; ita ut à vobis repeti poſſint pœnæ cædium omnium innocentium ac Prophetarum ab

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

CAP. XI.

45. Reſpondens autem quidam ex Legiſperitis, ait illi: Magiſter, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

46. At ille ait: Et vobis Legiſperitis væ, quia oneratis homines oneribus, quæ portare non poſſunt; & ipſi uno digito veſtro non tangitis ſarcinas.

47. Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem veſtri occiderunt illos.

48. Profectò teſtificamini quòd conſentitis operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulcra.

49. Propterea & ſapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas, & Apoſtolos, & ex illis occident, & perſequentur;

50. ut inquiratur ſanguis omnium Prophetarum, qui effuſus eſt à conſtitutione mundi, à generatione iſta;

51. à ſanguine Abel, uſque ad ſanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

52. Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientiæ, ipſi non introiſtis; & eos, qui introibant, prohibuiſtis.

53. Cùm autem hæc ad illos diceret, cœperunt Phariſæi & Legiſperiti graviter inſiſtere, & os ejus opprimere de multis,

53. Inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accuſarent eum.

---

ab initio rerum admiſſarum, à trucidatione uſque Abelis, Adami filii, ad cædem Zachariæ, filii Barachiæ, qui inter altare & templum occiſus eſt à Majoribus veſtris. Imò verò reipsâ ab hac Judæorum ætate repetetur ſupplicium dignum contumacia & ſcelere hominum, qui factis ſuis præteritas omnes nefarias cædes comprobarint. Dabitis pœnas, ô Legis Interpretes, qui veluti clavem eruditionis geſtatis, quâ ſi rectè uteremini, reſeraretis myſteria Regni Cœleſtis; in quod tamen neque vos ingredimini, neque alios ingredi pati poteſtis.

Cùm hæc dixiſſet Jeſus, graviter offenſi ſunt Legis periti & Phariſæi, cœperúntque omnem artem adhibere ut plura ex ejus ore elicerent. Nam ei inſidiabantur, conabantúrque ex eo ſermones exſculpere, ex quibus eum aut apud Synedrium, aut apud Præſidem Romanum inſimularent.

CAPUT

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XII.

1. ΕΝ οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Πρῶτον προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

2. Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

3. Ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε, ἐν τοῖς ταμιείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

4. Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι.

5. Ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν· ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

6. Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ;

7 Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.

8. Λέγω δὲ ὑμῖν Πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ·

9. Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων Θεοῦ.

10. Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

11. Ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε·

Caput XLII.

Varia Chriſti præcepta ac monita de vitando fermento Phariſæorum, de Evangelio palam prædicando & abſque metu, de contumelia in Spiritum Sanctum inexpiabili, de avaritia & anxietate circa futura, de liberalitate in egenos, de vigilantia, de virtute eruditioni conſentanea, de diſcordia ex Evangelii prædicatione, nequitiâ hominum, naſcitura, de ſignis adventûs Meſſiæ, déque reconciliando ſibi adverſario.

Inter hæc, tanta ad Jeſum confluxit undique multitudo, ut alios alii propemodùm conculcarent, nec eo ſeciùs coram omnibus docebat diſcipulos ſuos, quid ab iis Deus poſtularet; &, ante omnia, inquit, cavete vobis à fermento Phariſæorum, ne eo tota veſtra vita corrumpatur. Intelligo autem ſimulationem virtutis, quæ ſimulatio omnia eorum facta corrumpit. Qui eo vitio attaminati ſunt non poſſunt diu latere, nam, prout fert dictum vetus, *nihil eſt occultum quod non tandem pateſiat, nihil arcanum quod non denique innoteſcat.* Ea de cauſa, ſcitote quod in obſcuro conclavi clam dixeritis, id in apertam lucem prolatum iri; & quæ in penetralibus, ore auri admoto, ſuſurraveritis, ea è tectis ædium aliquando promulganda. Igitur nihil clam facite, quod evulgatum pudori vobis eſſe poſſit. At Evangelium palam atque audacter nuntiate, ô vos Apoſtoli mei; neque formidate iram eorum qui, occiſo corpore, nocere ampliùs non poſſunt. Vos docebo quem à vobis timeri par ſit; eum, ſcilicet, qui occiſo corpore, animum in locum pœnarum mittere poteſt; nam is demum metuendus eſt, qui æternas de animis veſtris pœnas ſumere queat.

Ne

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XII.

1. MUltis autem turbis circumſtantibus, ita ut ſe invicem conculcarent, cœpit dicere ad diſcipulos ſuos: Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.

2. Nihil autem opertum eſt, quod non reveletur; neque abſconditum, quod non ſciatur:

3. quoniam, quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur; & quod in aurem loquuti eſtis, in cubiculis, prædicabitur in tectis.

4. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent ampliùs quid faciant.

5. Oſtendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui, poſtquàm occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete.

6. Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio; & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo:

7. Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt: nolite ergo timere, multis paſſeribus pluris eſtis vos.

8. Dico autem vobis: Omnis quicumque confeſſus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum, coram Angelis Dei.

9. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei.

10. Et omnis qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum Sanctum blaſphemaverit, non remittetur.

11. Cùm autem inducent vos in Synagogas, & ad Magiſtratus & Poteſtates, nolite ſolliciti eſſe qualiter aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis:

Ne putate vobis quidquam, invito aut inſcio Deo, contingere poſſe. Aliquot enim paſſeres cùm exiguo ære vendantur, attamen ne unus quidem eorum divinam notitiam fugit. Ne ergo timete ne Deo lateant pericula veſtra, nam Deus multò pluris vos facit quàm paſſeres, majorémque veſtri curam gerit. Quin etiam novit numerum crinium veſtrorum, ita ut nulla mutatio in vobis eo invito contingat.

Quiſquis ſe meum diſcipulum impavidè, coram quibuſvis hominibus, profitebitur; ejus, coram Angelis Dei, magiſtrum eſſe ego me prædicabo. At ſi quis ſibi metuens non auſit id quod de me ſentit prædicare; eum ego, coram Angelis Dei, pro diſcipulo meo à me agnoſci negabo. Si quis, cui mea miracula non innotuerint, mihi detraxerit, is poterit, agnito errore ſuo, ad ſaniorem mentem redire, veniámque peccati ſui impetrare; at ſi quis miracula à Spiritu Divino profecta, & quibus doctrina mea confirmatur, Cacodæmonibus tribuerit, is nullâ ratione ad meliùs de me ſentiendum, pœnitentiámque agendam adduci poterit, nec proinde umquam peccati veniam conſequetur.

Vos quidem, ô mei diſcipuli, in jus rapiemini ad tribunalia Synedriorum ac Præſidum; at ne vereamini, propter imperitiam veſtram, ut cauſam Evangelii ſatis rectè apud Judices agere poſſitis, neve quidquam antea meditemini.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. XII.	

12. Τὸ γὰρ ἅγιον Πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ἃ δεῖ εἰπεῖν.

13. Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου· Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ᾽ ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.

14. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ᾽ ὑμᾶς;

15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. Ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

16. Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, λέγων· Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα·

17. Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων· Τί ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου.

18. Καὶ εἶπε· Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω· καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου·

19 Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· Ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά. ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.

20. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Θεός· Ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;

21. Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς Θεὸν πλουτῶν.

22. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε. μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.

23. Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

24. Κατανοήσατε τοὺς κόρακας. ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν· οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον, οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ Θεὸς τρέφει αὐτούς· πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν;

Spiritus enim Sanctus, qui in vos demittetur, vobis ſuggeret, eo ipſo tempore quo eoram iis ſtabitis, quid ſit ealumniis adverſariorum reſpondendum.

Hæc dicentem interpellavit quidam, ex eorum multitudine qui eum ſequi ſolebant, &, magiſter, inquit, jube fratrem meum mecum hereditatem æquis conditionibus hereiſcere. At Jeſus negavit ſe eum in finem miſſum, ut judicem ageret de rebus hujus vitæ, invitòſve cogeret bona communia dividere. Attamen occaſione oblata uſus eſt, ut in avaritiam inveheretur; & cavete vobis, inquit, à cupiditate divitiarum, neque enim vita ſuſtentatur eo quod habetis, præter id quod vobis neceſſe eſt. Deinde parabolam hanc ſubjecit: Hominis divitis agri, inuſitatâ fertilitate, ingentem copiam fructuum ediderant. Ille verò apud ſe conſilia agitabat de eo quod facturus erat, ut fructuum ſuorum copiam ingentem reconderet; ac tandem ſtatuit apothecis, quas habebat anguſtiores, dirutis, majores ædificare, ut in iis omnia ſua poſſet reponere. Tum verò, quandoquidem in multos annos copioſum victum habebat, decreverat lætari & genio ſuo indulgere, quaſi nihil eſſet cur angeretur. At divinitus monitus eſt mortem, eâ ipſâ nocte, ei imminere; unde homo parum prudens intellexit bona quæ in

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. XII.	
		12. Spiritus enim Sanctus docebit vos in ipsâ horâ quid oporteat vos dicere. 13. Ait autem ei quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. 14. At ille dixit illi: Homo, quis me conſtituit judicem aut diviſorem ſuper vos? 15. Dixítque ad illos: Videte, & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt ex his quæ poſſidet. 16. Dixit autem ſimilitudinem ad illos, dicens: Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attulit: 17. & cogitabat intra ſe, dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? 18. Et dixit: Hoc faciam, deſtruam horrea mea, & majora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea; 19. & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos; requieſce, comede, bibe, epulare. 20. Dixit autem illi Deus; Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te: quæ autem paraſti, cujus erunt? 21. Sic eſt, qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives. 22. Dixítque ad diſcipulos ſuos: Ideò dico vobis: Nolite ſolliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori quid induamini. 23. Anima plus eſt quàm eſca, & corpus pluſquàm veſtimentum. 24. Conſiderate corvos, quia non ſeminant, neque metunt, quibus non eſt cellarium neque horreum, & Deus paſcit illos. Quantò magis vos pluris eſtis illis?	

in apothecas novas erat, ut exiſtimabat, reconditurus, in alienas manus ſubitò eſſe tranſitura. Ea ſors eſt eorum qui terreſtres opes ſibi avidè congerunt, non verò theſauros rectè factorum, apud Deum veluti depoſitos, habere ſatagunt.

Dein Jeſus converſus ad Diſcipulos, propterea, inquit, cavere debetis, ne dum muneribus vobis à me demandatis defungimini, anxii ſitis de victibus qui ad vitæ conſervationem vobis neceſſarii ſunt, aut de veſtibus quibus corpus veſtrum tegatis; ita ut præcepta mea, ad victum, aut veſtitum vobis comparandum, ulla in re perfringatis. Deus enim, qui majora vobis jam dedit, qualia ſunt vita ipſa & corpus, minora etiam ſuppeditabit, qualia victus & veſtitus, iis qui officiis ſuis, ut par eſt, defungentur. Contemplamini corvos, aliáſve aves, quæ neque ſementem faciunt, neque metunt, & quibus nulla eſt cella in quam recondant, atque ex qua depromant cibos. Providentiâ tamen divinâ fit ut victus eis neceſſarii minimè deſint. Vos verò Deus multò pluris facit, quàm aves, majorémque veſtri curam proinde geret.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. XII.

25. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

26. Εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

27. Κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει. οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν. οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

28. Εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

29. Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε· καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.

30. Ταῦτα γὰρ πάντα, τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.

31. Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

32. Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν·

33. Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην· Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.

34. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

35. Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι·

36. Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων· ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

Quod eò faciliùs perſuaderi vobis par eſt, quòd nullâ curâ, aut anxietate, poſſitis vel per breviſſimum tempus, vitam veſtram producere, ſi Deus eam à vobis repetere velit. Si enim, invito Deo, veſtrâ prudentiâ nihil præſtare poſſitis, in conſervatione vitæ veſtræ; nulla cauſa eſt cur, neglectis officiis ab eo vobis impoſitis, cetera anxiè curetis. Contemplamini ſimiliter lilia, & alios flores quomodo creſcant, & quantâ ſint pulcritudine, cùm expanſis floribus vigent. Neque nent, neque alium ullum laborem ſuſcipiunt, quo ſibi eximium illum veſtitum atque ornatum comparent. Attamen ne Salomon quidem, ſplendidiſſimis indutus veſtibus, eorum pulcritudinem, mihi credite, æquavit. Si autem Providentiâ Divinâ fiat ut plantæ minimè perennaturæ, ſed quæ paucis diebus florent, deinde exſiccantur ac comburuntur, tanto ſplendore ſint ornatæ; multò magis vobis, officia veſtra facientibus, neceſſaria omnia, ejuſdem curâ, ſuppetent, ô homines de Deo non ſatis rectè ſentientes. Ne ergo, mandata à me accepta exſequuturi, anxii ſitis de victu & veſtitu, ita ut propterea ab officiis veſtris ſuperſedeatis. De ejuſmodi rebus anxie laborant orbis terrarum gentes, quibus ignota eſt veri Dei Providentia; at vos Patri Cœleſti, qui ſe vobis patefecit, curam horum permittite, cum probè norit ea quibus indigetis. Date dumtaxat operam, ut nuntietis adeſſe Regnum Cœleſte, ejuſque fines apud homines amplietis; cetera verò omnia à Deo, auctarii inſtar præteritorum ejus beneficiorum, accipietis. Ne verò timeatis, quia perpauci eſtis,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		CAP. XII.	
		25. Quis autem veſtrûm cogitando poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?	
		26. Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de ceteris ſolliciti eſtis?	
		27. Conſiderate lilia, quomodo creſcunt: non laborant, neque nent; dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex iſtis.	
		28. Si autem fœnum, quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quantò magis vos puſillæ fidei?	
		29. Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis, & nolite in ſublime tolli:	
		30. Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.	
		31. Verumtamen quærite primùm Regnum Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia adjicientur vobis.	
		32. Nolite timere, puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis Regnum.	
		33. Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam: facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt: theſaurum non deficientem in Cœlis; quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.	
		34. Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.	
		35. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.	
		36. Et vos ſimiles hominibus exſpectantibus dominum ſuum quando revertetur à nuptiis; ut cùm venerit, & pulſaverit, confeſtim aperiant ei.	

eſtis, collati aliis hominibus; nam Deo viſum eſt vos, ante omnes alios, civitate Cœleſti donare, quam tuebitur contra omnia molimina malorum.

Quicumque facultates habent eas potiùs omnes vendant, quàm ut ſinant quemquam neceſſariis indigere, dum ipſi omnium rerum copiâ abundant; atque confectam hinc pecuniam pauperibus dividant. Quod ſi fecerint, opes habebunt apud Deum, quæ nec ob vetuſtatem crumenarum, nec ob earum exiguam copiam, umquam amittentur aut deficient. Ejuſmodi divitias in divina benevolentia ſitas, neque tineæ abſumere poſſunt, neque fures auferre, ut facultates terreſtres. Alioquin in rebus ad hanc vitam ſpectantibus, quæ omnibus illis caſibus obnoxiæ ſunt, ſi ſitas eſſe putetis veſtras divitias; neceſſe erit vos animum iis intentum ſemper habere, eumdémque anxium eſſe; nam quæ pretioſiſſimâ nobis eſſe cenſemus, ea neceſſariò animi noſtri attentionem ad ſe convertunt.

Sitis ſemper parati ad me excipiendum, ut decet, ad vos redeuntem, poſtquàm hinc abiero; ſive numquam deſinite omnibus veſtris officiis fideliter defungi. Imitamini ſervos, qui quia adventurum herum exſpectant, totâ nocte induti ſunt, & lucernam ardentem habent; ut cùm redibit ex nuptiis, pulſanti fores illico aperiant.

Bene

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XII.

37. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται, καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς.

38. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτω, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι.

39. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

40. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

41. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;

42. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος· Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;

43. Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

44. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

45. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι· καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι·

46. Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

47. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας, μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς.

48. Ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

Bene erit ſervis illis, quos herus redux vigilantes, & operi intentos deprehendet; nam interdum herus, ut oſtendat quanti eos faciat, jubebit eos accumbere & ipſe altè ſuccinctus ſervilia accumbentibus miniſteria obibit. Quòd ſi herus nunc ſecundâ, nunc tertiâ noctis vigiliâ rediens imparatos numquam opprimat, iis ſine dubio benefaciet. Quemadmodum etiam pater familias, qui monitus eſſet certâ noctis horâ adventurum furem, ædes ejus perfoſſurum, vigilaret, neque pateretur ædium ſuarum murum perfodi: ſic & vos ſemper paratos eſſe oportet, & jugem officiis à me vobis impoſitis operam dare; qui cùm moniti ſitis me brevi quidem adventurum, attamen neſcitis ipſum temporis articulum quo adero.

Tum interrogavit Petrus Jeſum, num ea ſimilitudo ad ſolos Apoſtolos ſpectaret, an verò ad omnes ejus diſcipulos. Reſpondit verò Jeſus ſimilitudine, quâ ſignificavit ita ſe ad omnes reſpexiſſe, ut Apoſtolos, præ ceteris omnibus, monitos voluiſſet. Quem tandem, inquit, ex ſervis eliget Pater familias, ut fidum ac prudentem, quem præficiat ceteris ut demenſum ſtato tempore iis dividat? Ejuſmodi, nimirum, ſervum, cui herum benefacturum eſſe dixi, quòd

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XII.

37. Beati ſervi illi, quos, cùm venerit dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd percinget ſe, & faciet illos diſcumbere: & tranſiens miniſtrabit illis.

38. Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati ſunt ſervi illi.

39. Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias quâ horâ fur veniret, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.

40. Et vos eſtote parati; quia quâ horâ non putatis, Filius hominis veniet.

41. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?

42. Dixit autem Dominus: Quis putas eſt fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit dominus ſupra familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram?

43. Beatus ille ſervus, quem cùm venerit dominus invenerit ita facientem!

44. Verè dico vobis, quoniam ſupra omnia quæ poſſidet conſtituet illum.

45. Quod, ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere ſervos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari;

46. veniet dominus ſervi illius in die quo non ſperat, & hora quâ neſcit, & dividet eum, partémque ejus cum infidelibus ponet.

47. Ille autem ſervus, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non præparavit, & non fecit ſecundùm voluntatem ejus, vapulabit multis:

48. qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo; &, cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

---

quòd eum imparatum minimè oppreſſerit; neque enim alium, mihi credite, facultatibus omnibus ſuis præficiet, niſi quem fidum ac vigilantem fuerit expertus. Quòd ſi poſtea diſpenſator factus, abſente hero, apud animum ſuum reputet diu peregrè futurum herum ſuum, incipiátque, pro arbitrio, ceteros ſervos, aut ancillas verberare, genio indulgere, ac liberaliùs æquo ſe ſe invitare; aderit aliquando herus die, quo minime eum exſpectabit, & horâ quâ neſciet eum adfore. Tum verò herus jubebit hominem ſublimem rapi, & ſeorſim ab aliis vinctum ſervari, ut pœnas luat, quas infidi ſervi luere ſolent. Certè ejuſmodi ſervus, qui cùm probe noſſet quam fidem, quámve vigilantiam herus à ſe poſtularet, nec fidum, nec vigilantem ſe ſe præſtiterit, graviùs verberabitur, quàm ſi quid eſſet officii ſui ignoraſſet. Quòd ſi alius ſervus, neſcius eorum quæ vellet fieri herus, quapiam in re deliquiſſet, tot plagis minime cæderetur. Plura enim, ut fert vulgare dictum, repetentur ab eo cui plura data; plura poſtulabuntur ab eo, cui plura credita fuerint.

Dein

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. XII.

49. Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;

50. Βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ;

51. Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.

52. Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσί, καὶ δύο ἐπὶ τρισί.

53. Διαμερισθήσεται πατὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί· πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.

54. Ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις· Ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε· Ὄμβρος ἔρχεται· καὶ γίνεται οὕτω.

55. Καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε· Ὅτι καύσων ἔσται· καὶ γίνεται.

56. Ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν· τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;

57. Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;

58. Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ· μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βάλλῃ εἰς φυλακήν.

59. Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

Dein orationem ſuam ad alia convertens, quamquam, inquit, hominibus auctor ſum concordiæ ac mutuæ caritatis, nequitiâ adverſariorum doctrinæ meæ, fiet ut omnia diſſidiis, & contentionibus ardeant, cùm per terrarum orbem ſpargetur; quod quandoquidem, quæ ſunt hominum ingenia, vitari nequit, velim jam ignem illum diſſenſionum accenſum eſſe, unáque, vel cum illo incendio, Evangelicam doctrinam ſerpere per omnes gentes. Scio antea mihi ipſi, adverſariorum malignitate ac ſævitiâ, mortem eſſe ſubeundam, ut veluti ſanguinis mei baptiſmo conſecrer; nec poſſum non animo angi, donec ea parte muneris mei ſim defunctus. Quamvis autem meâ morte ſim Deum & homines, qui mihi crediderint, in concordiam redacturus; attamen nolite credere me pleroſque homines eò adducturum, ut depoſitis inimicitiis, concordes agant, & diremtis controverſiis, idem de Religione omnes ſentiant. Haud aliter diſſentient, ac diſceptabunt, occaſione captâ ex doctrina mea, quàm ſi eo animo in terras veniſſem, ut omnia diſſidiis miſcerem. Ab hoc ipſo tempore, in una paucorum capitum familia, erunt diſcordiæ; ita ut, tribus Evangelio faventibus, duo adverſentur; duobúſve mihi credentibus, tres fidem detrahant. Parentes à liberis, liberíque à parentibus; ſocrus à nuru, nurúſque à ſocru diſſentient, atque in diverſa abibunt, Evangelii causâ.

Poſtea

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XII.

49. Ignem veni mittere in terram; & quid volo, niſi ut accendatur?

50. Baptiſmo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, uſque dum perficiatur?

51. Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, ſed ſeparationem.

52. Erunt enim ex hoc quinque in domo una diviſi, tres in duos, & duo in tres.

53. Dividentur pater in filium, & filius in patrem ſuum, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.

54. Dicebat autem & ad turbas: Cùm videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis: Nimbus venit, & ita fit.

55. Et, cùm auſtrum flantem, dicitis quia æſtus erit, & fit.

56. Hypocritæ, faciem cœli & terræ noſtis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis?

57. Quid autem & à vobis ipſis non judicatis quod juſtum eſt?

58. Cùm autem vadis cum adverſario tuo ad Principem, in via da operam liberari ab illo, ne fortè trahat te ad judicem, & judex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.

59. Dico tibi, non exies inde, donec etiam noviſſimum minutum reddas.

Poſtea & multitudinem audientium ita eſt alloquutus: Cùm videtis nubes cogi ab occaſu, ex mari quod ad eam cœli plagam porrectum eſt, conjicitis adventare pluviam, nec vos fallit conjectura. Cùm ſentitis meridianum ventum ſpirare, æſtum futurum non fruſtra judicatis. O ſimulatores religionis, ex ſpecie cœli aut terræ futuram tempeſtatem, longâ & accuratâ obſervatione, non malè conjicitis; quî verò fit ut non intelligatis adeſſe tandem tempus Regni Cœleſtis? Quomodo etiam, ex veſtra ipſorum conſuetudine, non colligitis quid par ſit nunc â vobis fieri? Cùm à quopiam cui debetis in jus trahimini, datis operam ut in via, ſi fieri licet, cum creditore paciſcamini; ne ad judicis tribunal adducti damnemini, & viatori traditi in carcerem conjiciamini; ex quo non liceat vobis exire, donec integrum debitum exſolveritis. Quidni etiam intelligitis pariter vobis eſſe cum Deo ipſo, quàm primùm, ut ita dicam, pœnitentiâ tranſigendum; antequàm vos in locum pœnarum detrudat, in quo merita ſupplicia vos dare erit neceſſe?

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XIII.

1. Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.

2. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασι;

3. Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ᾽ ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.

4. Ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ, ἐφ᾽ οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἱερουσαλήμ;

5. Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ᾽ ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε.

6. Ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν. Συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην· καὶ ἦλθε καρπὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν.

7. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν. Ἰδοὺ, τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἱνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;

8. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ. Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ βάλω κοπρίαν·

9. Κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

10. Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν, ἐν τοῖς σάββασι.

11. Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας, ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ· καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές.

12. Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς, προσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ· Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου.

Caput XLIII.

Jeſus docet exempla ſæpe à Deo ſtatui in hominibus, qui ceteris deteriores non ſunt. Parabola de ficu. Curatio mulieris, die Sabbathi, defenſa contra rectorem Synagogæ. Similitudines de Regno Dei. Numerus ſervandorum exiguus. Jeſus monetur ut ſibi caveat ab Herode, prædicitque ſe Jeroſolimæ occidendum; cujus urbis civibus pervicaciam exprobrat, & pœnas intendit.

Cum hæc dixiſſet Jeſus, nuntiatum eſt à nonnullis, Galilæos quoſdam ſacra facientes à Pilato, Procuratore Cæſaris, ad ipſum altare fuiſſe contrucidatos; ita ut eorum ſanguis miſtus fuiſſet cum ſanguine victimarum, quas obtulerant. Quo nuntio audito, Jeſus reſpondit: an putatis Deum paſſum eſſe hoſce Galilæos, ita trucidari, quòd deteriores eos judicaret ceteris Galilæis? Si ita cenſetis, fallimini. Deus in iis, reis quidem, at ceteris minimè pejoribus, exemplum ſtatuit, ut omnes intelligant ſibi etiam imminere perniciem, niſi, mutatis moribus, divinam juſtitiam flectant. An exiſtimatis octodecim illos homines, quos oppreſſit turris, quæ ad piſcinam Siloenſem collapſa eſt, & quos occidit, fuiſſe aliis omnibus Jeroſolimitanis deteriores? Non erant, ſed Deus, ex omnium reorum numero, eos opprimi paſſus eſt ruinâ turris,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XIII.

1. Aderant autem quidam ipſo in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum.

2. Et reſpondens dixit illis: Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt?

3. Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

4. Sicut illi decem & octo, ſupra quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter omnes homines, habitantes in Jeruſalem?

5. Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.

6. Dicebat autem & hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit.

7. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio; ſuccide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?

8. At ille reſpondens, dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora:

9. Et ſi quidem fecerit fructum; ſin autem, in futurum ſuccides eam.

10. Erat autem docens in Synagoga eorum Sabbatis,

11. & ecce mulier, quæ habebat Spiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.

12. Quam cùm videret Jeſus, vocavit eam ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua;

ris, ut doceat omnes Jeroſolimitanos inſtare iis ſimiliter exitium, niſi maturâ reſipiſcentiâ id à ſe averruncent.

Tum Jeſus, eamdem in rem, hanc ſubjecit ſimilitudinem. Vir quidam, qui in vinea ficum habebat, ad hanc per tres annos, eâ tempeſtate quâ ficus maturæ ſunt, ivit ut fructus in ea quæreret, nec tamen ullos invenit. Itaque convenit vinitorem ſuum, &, per hoſce tres annos, inquit, fruſtra quæſivi fructus in hac arbore. Itaque eam ſecato, cùm impediat quominùs ſpatium terræ quod occupat, plantam ullam aliam frugiferam alat. Tum verò vinitor oravit dominum vineæ, ut pateretur ficum per quartum annum illic ſtare, quo circumquaque terram foſſurus erat, & ſtercoraturus; quo facto, ſi fructum nullum ederet, tum demum eam ſecari juberet.

Cùm verò aliquando Jeſus in Synagoga Galilææ, die Sabbathi, doceret; mulier quædam aderat à Cacodæmone, ab annis octodecim, morbo vexata, ita ut incurvum corpus nullo modo erigere poſſet. Eam conſpicatus Jeſus ad ſe vocavit; &, mulier, inquit, morbo tuo liberator; ſimúlque manus ei impoſuit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XIII.

13. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν Θεόν.

14. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ· Ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.

15. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ Κύριος, καὶ εἶπεν· Ὑποκριτά, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει;

16. Ταύτην δέ, θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ Σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

17. Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

18. Ἔλεγε δέ· Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

19. Ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ· καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

20. Καὶ πάλιν εἶπε· Τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ;

21. Ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

22. Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ.

23. Εἶπε δέ τις αὐτῷ, Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς·

24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

Quibus verbis prolatis, illico curata eſt, atque erecto corpore Deo gratias agere cœpit. Præfectus verò quidam ejus Synagogæ, indignè ferens à Jeſu die Sabbathi ægram mulierem curatam fuiſſe, multitudinem quæ aderat increpuit, quòd cùm ſex eſſent dies, quibus eis operi cuivis incumbere licebat, ac proinde ægros à Jeſu curari fas erat, confluerent tamen ad eum, die Sabbathi, quo religiosè obſervandas ferias norant. Quod cùm audiſſet Jeſus, hominem acriter caſtigavit, &, ſimulator, inquit, religionis, quid diſſimulas quod probè noſti; eſſe, nimirum, opera quæ haud illicita ſunt die Sabbathi? Annon notum eſt licere cuivis bovem aut aſinum præſepi vinctum ſolvere, & adaquatum ducere? Quod cùm fas eſſe omnes putent, quidni etiam mihi licuit die Sabbathi ſolvere morbi, ut ita dicam, vinculum, quo Cacodæmon mulierem hancce Iſraelitidem per octodecim annos vinctam malè habuit? Quæ verba iis, qui illic ei adverſabantur ac detrahebant, pudorem incuſſerunt. Multitudo verò cetera ſummopere gaudebat, ob inſignia miracula, quæ videbat à Jeſu edi. Cùm verò ille animo verſaret exigua initia nuntiationis Evangelii & quàm pauci ei crederent, eáque conferret cum maximo numero eorum, qui aliquando ei fidem habituri erant, quem præſciâ futuri mente providebat, cœpit dicere quod alias dixerat, &, cui rei, inquit, ſimile eſt Regnum Cœli, aut cum

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

Cap. XIII.

13. & impoſuit illi manus, Et confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.

14. Reſpondens autem Archiſynagogus, indignans quia Sabbato curaſſet Jeſus, dicebat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet operari; in his ergo venite, & curamini, & non die Sabbati.

15. Reſpondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocrita, unuſquiſque veſtrum Sabbato non ſolvit bovem ſuum aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare?

16. Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit Satanas, ecce decem & octo annis, non oportuit ſolvi à vinculo iſto die Sabbati?

17. Et, cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes adverſarii ejus: & omnis populus gaudebat in univerſis, quæ glorioſè fiebant ab eo.

18. Dicebat ergo: Cui ſimile eſt Regnum Dei, & cui ſimile æſtimabo illud?

19. Simile eſt grano ſinapis, quod acceptum homo miſit in hortum ſuum, & crevit, & factum eſt in arborem magnam; & volucres cœli requieverunt in ramis ejus.

20. Et iterum dixit: Cui ſimile æſtimabo Regnum Dei?

21. Simile eſt fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria: donec fermentaretur totum.

22. Et ibat per civitates & caſtella, docens, & iter faciens in Jeruſalem.

23. Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci ſunt qui ſalvantur; Ipſe autem dixit ad illos:

24. Contendite intrare per anguſtam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.

---

cum quanam re id conferam? Simile eſt grano ſeminis ſinapis, quod quiſpiam ſerit in horto, vidétque in ingentem arborem adoleſcere, adeò ut aves in ejus ramis nidulari poſſint. Cui alii præterea rei comparabo Regnum Cœleſte? Conferri queat & cum fermento, quod mulieres exiguâ copiâ miſcent tribus farinæ ſatis, & quod totam farinæ ſubactæ molem tumefacit. Sic enim Evangelium, quod nunc inter paucos coërcetur arctis finibus, latè per totum terrarum orbem ſpargetur; & pauci illi, qui ei nunc fidem habent, hujus ſuæ fidei ingentem hominum multitudinem participem facient.

Hæc & alia docens peragrabat urbes & pagos Galilææ, lentis itineribus ſe ſe Jeroſolimam, ad feſtum Dedicationis, conferens. Tunc temporis cuipiam quærenti, multíne, an pauci ſalutem eſſent conſequuturi? reſpondit, januam ſalutis arctam eſſe, nec ſine magna animi contentione ullum poſſe eam ingredi; adeóque permultos, qui cuperent eam ſubire, falſis doctrinis, praviſque moribus tranſverſos actos, ab ea aberraturos. Quamobrem diligentiſſimam omnibus operam eſſe dandam, ut eam invenirent, inventámque ingrederentur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XIII.

25. Ἀφ᾽ οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες· Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ·

26. Τότε ἄρξεσθε λέγειν· Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.

27. Καὶ ἐρεῖ· Λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ᾽ ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.

28. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.

29. Καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ ἀπὸ βοῤῥᾶ καὶ νότου· καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.

30. Καὶ ἰδοὺ, εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶ πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.

31. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, προσῆλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ· Ἔξελθε, καὶ πορεύου ἐντεῦθεν· ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.

32. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ· Ἰδοὺ, ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.

33. Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ.

34. Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

35. Ἰδοὺ, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

At erit, inquiebat, tempus, quo pater familias, cujus hæc eſt poteſtas, fores ſuas claudet. Tum verò multi veſtrûm foris ſtantes januam pulſabunt, eúmque obnixè orabunt, ut ſibi jubeat aperiri fores; at ille negabit eos ſibi eſſe notos. Reſpondebunt quidem illi ſe cum eo eidem menſæ accubuiſſe, ſéque eum audiviſſe in plateis oppidorum, vicorúmve ſuorum docentem; verùm ille conſtanter negabit ſe ſcire quinam ſint, & ſic amandabit à ſe omnes qui improbis moribus fuerint. Tum demum ejulabitis & dolore incredibili opprimemini, cùm videbitis Abrahamum, Iſaacum & Jacobum, Gentis veſtræ conditores, atque omnes Prophetas Regni Cœleſtis gloriâ fruentes, vos verò eo ejectos. Quin etiam ex regionibus orientalibus, occiduis, ſeptentrionalibus & meridianis, quaeumque patet terrarum orbis, venient, qui convivabuntur eum Majoribus veſtris, in Regno Dei. Tunc temporis, licebit videre eos, qui ultimi omnium Evangelium audiverint & alieniſſimi ab eo videbantur, primas ſedes beatitudinis obtinentes; contra verò eos quibus primis Evangelium nuntiatum eſt, & ad quos præſertim pertinebat, ultimo loco ſtantes, ſeu prioribus poſtpoſitos.

Eo ipſo die, quo hæc dicebat Jeſus, nonnulli è Phariſæorûm ſectâ eum convenerunt, monuerúntque ut quàm primùm egrederetur è Galilæa; nam Herodem Tetrarcham Galilææ, occaſionem

CAP. XIII.

25. Cùm autem intraverit paterfamilias, & clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes: Domine, aperi nobis, & reſpondens dicet vobis: Neſcio vos unde ſitis.
26. Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.
27. Et dicet vobis: Neſcio vos unde ſitis: diſcedite à me omnes operarii iniquitatis.
28. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium; cùm videritis Abraham, & Iſaac, & Jacob, & omnes Prophetas in Regno Dei, vos autem expelli foras.
29. Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Auſtro, & accumbent in Regno Dei;
30. Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt primi, & ſunt primi qui erunt noviſſimi.
31. In ipſo die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc, quia Herodes vult te occidere.
32. Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi: Ecce ejicio Dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras: & tertio die conſummor.
33. Verumtamen oportet me hodie & cras & ſequenti die ambulare, quia non capit Prophetam perire extra Jeruſalem.
34. Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?
35. Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta: Dico autem vobis quia non videbitis me, donec veniat cùm dicetis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

caſionem ejus interficiendi, quemadmodum antea occiderat Joannem Baptiſtam, captare: Reſpondit verò Jeſus, ſe optare ut renunciarent ſuo nomine illi vulpi (ſic enim Herodem, ob aſtutiam, vocabat) ſe ejecturum Dæmonia & curaturum ægros, per breviſſimum tempus, & paullò pòſt victimæ inſtar mactatum iri. Propterea ſe brevi Galilææ finibus exceſſurum, quia occidendus erat Jeroſolimæ, quæ urbs longo uſu jùs occidendorum Prophetarum ſibi uſurpabat. Tum ſubitò ad Jeroſolimitas oratione conversâ, ô Jeroſolimitæ, inquit, qui Prophetas occidere ſoletis, & lapidibus obruere eos qui ad vos à Deo mittuntur, quoties aggreſſus ſum vos omnes ad me congregare, ut diſcipuli mei facti ſalutem conſequeremini: quemadmodum Gallina pullitiem ſub alas ſuas cogit? Verùm adhortationibus meis minimè auſcultatis. Propterea urbs veſtra vaſtabitur, & deſolata relinquetur. Ego verò, poſtquàm ſemel à vobis abſceſſero, non redibo ita ut me cernere poſſitis; niſi eo tempore, quo libenter me nomine Dei venientem lætis adclamationibus exciperetis, ſi quid vobis, ad vitandas pœnas, eæ adclamationes prodeſſent.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. XIV.

1. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν.

2. Καὶ ἰδοὺ, ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

3. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους, λέγων· Εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν;

4. Οἱ δὲ ἡσύχασαν· Καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν, καὶ ἀπέλυσε.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς, εἶπε· Τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

6. Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

7. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς·

8. Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν· μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ·

9. Καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι· Δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.

10. Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσον εἰς τὸν ἔσχατον τόπον· ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι· Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι.

11. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται· καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

12. Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν· Ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους· μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.

Caput XLIV.

Hydropicus à Jeſu Sabbatho curatur. Admonitiones de inferiore loco ſumendo, in convivio, déque pauperibus vocandis. Apologus de vocatis ad cœnam. De animi propoſito quod eſſe debet in diſcipulis Chriſti.

Die Sabbathi, contigit Jeſum vocari ad convivium à Phariſæo quodam, Synedrii Magni adſeſſore; erántque unà & alii ejuſdem ſectæ homines vocati, qui diligenter obſervabant Jeſum, ſi quid fortè Legi Moſaïcæ minimè conſentaneum faceret. Cùm ergo ad ædes Phariſæi ſe conferret, ecce verò vir hydrope laborans atque opem ejus implorans ei objectus eſt; quo conſpecto, quæſivit Jeſus à Legis peritis & Phariſæis, qui aderant, an liceret hominem curare die Sabbathi? Illi verò tacuerunt, ne quid temerè reſpondentes ab illo inſcitiæ arguerentur, quod aliis contigerat. Verùm Jeſus manu apprehenſum ægrum illico curavit, & domum dimiſit. Cùm tamen probè ſciret factum hoc ſuum minimè probari Phariſæis, voluit oſtendere nihil à ſe factum, quod eorum inſtitutis repugnaret; &, an, inquit, quiſquam eſt inter vos, cujus aſinus aut bos ſit delapſus in foſſam, qui dubitet eum illinc extrahere, etiam die Sabbathi? Quod cùm ita ſit, multò potiori jure hominem periculoſo & longinquo morbo laborantem, die Sabbathi, curare potui. Phariſæi verò nihil habuerunt quod ei objicerent.

Cùm

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS.

Cap. XIV.

1. ET factum eſt, cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam Principis Phariſæorum Sabbato, manducare panem, & ipſi obſervabant eum.

2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum:

3. & reſpondens Jeſus dixit ad Legiſperitos, & Phariſæos, dicens: Si licet Sabbato curare?

4. At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.

5. Et reſpondens ad illos dixit: Cujus veſtrûm aſinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die Sabbati?

6. Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

7. Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.

8. Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit invitatus ab illo;

9. & veniens is, qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum; & tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere.

10. Sed, cùm vocatus fueris, vade, recumbe in noviſſimo loco; ut, cùm venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, adſcende ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.

11. Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

12. Dicebat autem & ei, qui ſe invitaverat: Cùm facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne fortè te & ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.

Cùm autem domum Phariſæi ingreſſus in triclinio eſſet, obſervarétque quanto ſtudio ſumma lectorum loca occuparent, cœpit eos ita admonere. Quotieſcumque vocabimini ad nuptias, cavete ne illico ſummum locum invadatis; ne ſi fortè honoratior ſit vocatus, eo ingrediente, is qui convivium præbet vos jubeat ei locum facere, atque ita ad infimum lectum deturbemini, quod non ſine ignominia veſtra poterit fieri. Si velitis illico accumbere, infimum lectum occupate, ut, cùm veniet is qui vos vocavit, jubeat potiùs vos in ſummo lecto accumbere, quod vobis erit honorificum apud alios convivas. Sic & in reliqua vita, non apud homines tantùm, ſed etiam erga Deum vos gerite, humiliora æquo vobis potiùs tribuentes, quàm nimia. Quicumque enim ſuperbiùs ſe geret, is à Deo & ab hominibus ad humiliorem ſortem detrahetur; quicumque verò modeſtiam ſtudiosè colet, is à Deo & ab hominibus ad majora evehetur.

Deinde converſus ad eum à quo vocatus fuerat; quotieſcumque, inquit convivium adornabis, quod Deo & hominibus gratum eſſe cupies, ne vocato amicos, aut fratres, aut conſanguineos, aut vicinos divites; qui te poſſunt viciſſim vocare ad convivium, & tibi rependere quæ illis tribueris; ſed potiùs pauperes, mutilos, claudos, cæcos, in plateis mendicantes.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. XIV.	
		13. Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχήν, κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς. 14. Καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων. 15. Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. 16. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς. 17. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· Ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα. 18. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. Ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. 19 Καὶ ἕτερος εἶπε· Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον. 20. Καὶ ἕτερος εἶπε· Γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. 21. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. Τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ· Ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως· καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. 22. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος· Κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί. 23 Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον· Ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου. 24. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου. 25. Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί· καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς·	

Tum demum bene tibi erit, ob tuam liberalitatem; quod enim tibi homines non reddiderint, quia non poterant, hoc tibi rependet ipſe Deus eo tempore, quo boni è mortuis excitati in beatas æternæ felicitatis ſedes intromittentur.

Cùm hæc audiiſſet quidam Præfectus Synagogæ, exclamavit ei demum bene futurum, qui convivaturus eſſet in Regno Dei. Quamobrem Jeſus arripuit occaſionem exprobrandæ Judæis pervicaciæ, hoc Apologo: Vir quidam, inquit, opiparam cœnam parari juſſerat multis convivis, quos ad eam vocaverat. Cùm verò inſtaret hora cœnæ, nec ulli convivæ adeſſent, miſit ſervum ad ſingulos vocatos, qui nuntiaret cœnam eſſe paratam, quare eos tempeſtivè jam ad ſe venturos. At verò omnes uno animo recuſarunt, & primus quidem dixit ſe agrum emiſſe, ideòque neceſſe ſibi eſſe ut urbe egreſſus eum viſeret, & orare convivatorem ut ſe excuſatum haberet. Alter optavit pariter ſe excuſari, quia, ut aiebat, emerat quinque paria boum, quæ volebat experiri; qua de cauſa, rus erat iturus, nec convivio adfuturus. Tertius reſpondit ſibi non eſſe commodum ire ad cœnam, quòd uxorem duxiſſet, cum qua epulari volebat. Alius denique alia excuſatione eſt uſus; quas omnes ſervus hero renuntiavit. Is verò indignatus ſe deludi ab iis, quibus cœnam paraverat, juſſit ſervum è veſtigio exire in plateas & vias urbis, atque adducere ad convivium mutilos, claudos & cæcos,

Cap. XIV.

13. Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos;

14. & beatus eris quia non habent retribuere tibi; retribuetur enim tibi, in reſurrectione juſtorum.

15. Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in Regno Dei!

16. At ipſe dixit ei: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos.

17. Et miſit ſervum ſuum, horâ cœnæ, dicere invitatis ut venirent; quia jam parata ſunt omnia.

18. Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excuſatum.

19. Et alter dixit: Juga boum emi quinque & eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum.

20. Et alius dixit: Uxorem duxi; & ideò non poſſum venire.

21. Et reverſus ſervus nuntiavit hæc domino ſuo. Tunc, iratus paterfamilias, dixit ſervo ſuo: Exi citò in plateas & vicos civitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos, introduc huc.

22. Et ait ſervus: Domine, factum eſt, ut imperaſti, & adhuc locus eſt.

23. Et ait dominus ſervo: Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea:

24. dico autem vobis quod nemo virorum illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

25. Ibant autem turbæ multæ cum eo: & converſus dixit ad illos:

cos, alióſque mendicos, in quos incideret. Paruit illico ſervus, ſed ſat mendicorum non invenit in plateis urbis, ut loca vocatorum omnia implerent, qua de re herum ſibi monendum duxit. At herus eum juſſit urbe ipsâ egredi & per vias publicas, ac circa ſepes quærere pauperes, quos vel precibus, ſi neceſſe eſſet, adduceret ut convivaturi ad ſe venirent, ita ut domus iis impleretur. Aiebat enim ſe cupere, ut quidquid paraverat eâ veſperâ abſumeretur; ne quis vocatorum fortaſſe veniens quidquam deguſtaret, ex iis quæ fuerant parata. Qui Apologus ſatis claré deſignabat incredulitatem Judææ Gentis, cui primæ prædicabatur Evangelium; & cujus pervicaciâ futurum erat ut Ethnici ad ejus cognitionem vocarentur, & beneficiis Judæis fruſtra oblatis fruerentur.

Cùm verò Jeſus pergeret ire Jeroſolimam, intereáque oppidatim & vicatim doceret, ingens hominum multitudo eum ſequebatur; quam cùm videret, ad eam converſus cœpit docere quantam conſtantiam à diſcipulis ſuis poſtularet, hiſce verbis: Si quis ſe ſe in diſciplinam meam tradere velit & mihi conſtanter adhærere, oportet eum, potiùs quàm ullum præceptorum meorum negligat, deſerere parentes, uxorem, liberos, fratréſque & ſorores; aut nullam eorum rationem habere, quaſi eos odio proſequeretur. Alioqui diſcipulus meus eſſe non poteſt, eo nomine dignus, quiſquis præcepta mea perfringet, ut illis gratificetur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XIV.

26. Εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι.

27. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

28. Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν;

29. Ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ,

30. Λέγοντες· Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.

31. Ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν;

32. Εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόῤῥω ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας, ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

33. Οὕτως οὖν, πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

34. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

35. Οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Cap. XV.

1. Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, ἀκούειν αὐτοῦ.

2. Καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες· Ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται, καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

Quiſquis ſecum non reputat ſibi graviſſima quæque fortiter eſſe perferenda, ſi neceſſe ſit, dum ſe diſcipulum meum conſtanter profitetur; is fruſtra me adſectari aggrediatur, non poteſt enim eſſe diſcipulus meus, idque nomen meritò ſibi adrogare. Antequàm ergo mihi in diſciplinam vos tradatis, hoc certum & præviſum vobis ſit oportet; ſin minùs, ingruente vexatione, turpiter ſuſceptum vitæ inſtitutum deſeretis. Sic ſi quis apud vos turrim ædificare aggrediatur, diligenter priùs & ſedato animo, calculum init ſumtuum, quos fieri neceſſe eſt ut abſolvatur; ne ſi, incepto opere, eum pecunia defecerit, ludibrio ſit omnibus ædificium temerè inchoatum adſpecturis; & dicturis hominem quidem cœpiſſe turrim, ſed abſolvere non potuiſſe. Sic & ſi quis Rex bello impetatur à vicino Rege, quo ſit inferior numero copiarum, ita ut dimidiâ parte majorem exercitum habeat hoſtis; antequàm exercitum educat, maturè deliberat, an decem millia, exempli causâ, ſuorum militum tutò poſſit opponere viginti millibus militum Regis vicini. Sin minùs, antequàm exercitus hoſtilis fines ejus populetur, legatos ad hoſtem mittit, pacémque, quibuſvis legibus, ab eo impetrare conatur. Pariter & vobis, antequàm diſcipuli mei eſſe aggrediamini, certum ſit oportet facultatibus omnibus, amiciſque & conſanguineis valedicere, ſi ita res ferat, potiuſquàm quidquam quod diſcipulis

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

CAP. XIV.

26. Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.
27. Et qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.
28. Quis enim ex vobis, volens turrim ædificare, non priùs ſedens computat ſumptus, qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum?
29. Ne, poſteaquàm poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei,
30. dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare.
31. Aut quis Rex, iturus committere bellum adversùs alium Regem, non ſedens prius cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?
32. Alioquin, adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt.
33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.
34. Bonum eſt ſal: ſi autem ſal evanuerit, in quo condietur?
35. Neque in terram, neque in ſterquilinium utile eſt, ſed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAP. XV.

1. ERant autem appropinquantes ei Publicani, & peccatores, ut audirent illum.
2. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

diſcipulis meis indignum ſit faciatis. Quemadmodum ſalſi cineres utiles ſunt, ad fœcundandos agros; at ſi ſalſuginem ſuam amiſerint, cùm reſtitui eis nequeat, neque apti ſunt ad fructus edendos, inſtat reliqui ſoli, neque ad id ſtercorandum; qua de cauſa, in publicas vias projecti, ab omnibus calcantur. Digna res eſt quæ attentè à vobis conſideretur, ſi velitis facultatibus à Deo acceptis rectè uti; res enim, ut & aliàs vos monui, ad vos ipſos pertinet.

CAPUT XLV.

Apologi de cura, quâ Deus maximos peccatores ad ſaniorem mentem revocat, & benignitate quâ redeuntes ad ſe excipit.

AD Jeſum audiendum, magno numero concurrebant publicani, aliique profligati homines, qui & eo familiariùs utebantur. Quamobrem fremebant vulgò Phariſæi & Legis Interpretes, eique vitio vertebant quòd benignè eos exciperet, atque unà cum eis convivaretur.

Itaque

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XV.

3. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων·

4. Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς, ἕως εὕρῃ αὐτό;

5. Καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων;

6. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον, συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας; λέγων αὐτοῖς· Συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.

7. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐννενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.

8. Ἢ τίς γυνὴ, δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὕρῃ;

9. Καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας; λέγουσα· Συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα.

10. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

11. Εἶπε δέ. Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς·

12. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί, Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. Καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.

13. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν· καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

14. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην· καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.

15. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.

Itaque Jeſus, quàm iniqua eſſent eorum judicia, hac ſimilitudine oſtendit: Si cui veſtrûm, cui ſint centum oves, unam ex iis amittere contigerit; illico in ſolitudine nonaginta novem oves ſuas relinquit, inveſtigátque eam quæ à grege digreſſa aberravit, donec invenerit; inventámque imponit gaudens humeris ſuis, ut citiùs ad aliarum gregem reducat. Tum domum redux vocat amicos ac vicinos, vúltque eos ſibi gratulari, quòd amiſſam ovem ſuam invenerit. Sic & Angeli magis gaudent, ob reſipiſcentiam unius hominis, qui antea flagitioſam vitam egerat; quàm propter conſtantem virtutem nonagintà novem bonorum virorum, qui ejuſmodi reſipiſcentia minimè indigent.

Si mulier, cui erant drachmæ decem, unam noctu amiſiſſe ſe deprehenderit, illico, accensâ lucernâ, verrit ædes, ſtudioſéque eam quærit, nec tam gaudet quòd novem ſibi ſuperſint, quàm dolet unam amiſſam eſſe, & pergit eam quærere donec invenerit. Poſtquàm verò invenit, rem læta renuntiat amicis mulieribus ac vicinis, vúltque eas ſecum gaudere, quòd amiſſam drachmam invenerit; cùm antea nullo inuſitato gaudio commoveretur, quòd decem drachmas incolumes haberet. Similiter, ut jam dixi, maxima eſt lætitia Angelis, cùm unum peccatorem ad ſanctiorem vitam redeuntem animadvertunt.

Dein

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XV.

3. Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens:
4. Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam:
5. & cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens:
6. &, veniens domum, convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat?
7. Dico vobis, quod ita gaudium erit in Cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia.
8. Aut quæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat:
9. & cùm invenerit, convocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram?
10. Ita dico vobis, gaudium erit coram Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.
11. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios,
12. & dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.
13. Et non poſt multos dies, congregatis omnibus, adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam, vivendo luxurioſè.
14. Et, poſtquàm omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.
15. Et abiit, & adhæſit uni civium regionis illius, & miſit illum in villam ſuam ut paſceret porcos.

Dein ſubjunxit hunc Apologum. Vir, erat, inquit, qui duos filios habebat; quorum junior protervus ac libidinoſus petiit à patre, ut ſibi patrimonii ſui partem daret, quâ ſibi privatim quæſtum faceret, quemadmodum nonnullis in locis fieri ſolet. Itaque pater facultatum ſuarum rationem iniit, ut videret quid ei dare poſſet; ne interea ulla injuria majori natu fieret. Quo peracto, diviſit iis quæ vivus dare poterat, quamvis major natu in familia paterna remanſerit, neque partem, quam inſtar fratris ſibi potuiſſet petere, à paternis reliquis bonis ſeparari voluerit, quippe eorum heres futurus. Paucis pòſt diebus, junior, omnibus convaſatis, in longinquam regionem profectus eſt, quaſi illic negotiaturus; verùm, libidinoſâ vitâ, brevi quidquid à patre acceperat abſumſit. Cùm autem nihil ei ſupereſſet, contigit in eo terrarum tractu, in quo erat, graviſſimam eſſe penuriam annonæ, quo factum eſt ut neceſſario cibo indigere inciperet. Igitur operam ſuam locavit oppidano cuidam, qui illum rus miſit, ut ſubulci vili munere fungeretur.

Quod

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XV.

16. Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.

17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, εἶπε· Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι.

18. Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ, Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου·

19. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου.

20. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη· καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

21. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός, Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.

22. Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας·

23. Καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε· καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν·

24. Ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.

25. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν.

26. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα.

27. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.

28. Ὠργίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.

Quod cùm faceret, tam parcè alebatur, ut ne ceratoniæ quidem fructus, quibus veſcebantur porci, eâ copiâ habere poſſet ut fami ſatisfaceret. Miſerâ ergo ſorte ſuâ perculſus ad ſe tandem rediit, cœpitque ſecum reputare, apud patrem ſuum multos eſſe mercenarios, qui pane abundarent, dum ipſe ejus filius fame propemodum peribat, peregrè collocatâ ſuâ operâ in abjectiſſimum miniſterium. Itaque ſtatuit ad patrem redire, veniámque ab eo petere delicti quod cùm adversùs Deum, tum adversùs patrem admiſerat, cùm juvenili fiduciâ petierat partem facultatum paternarum, quibus abuteretur; & fateri ſe minimè dignum eſſe, qui filius ejus diceretur; quare ſe orare, ut mercenarii dumtaxat loco ſe haberet. Nec ullam moram interpoſuit, cúmque accederet ad ædes paternas, pater miſerabili habitu ad ſe venientem procul conſpicatus miſericordiâ commotus eſt. Itaque confeſtim ei obviam proceſſit, cúmque amplexus atque exoſculatus eſt. Verùm adoleſcens confeſſus ſe graviſſime in Deum atque in patrem deliquiſſe; ſe dignum eſſe, qui filius ejus diceretur, negabat. At pater miſerâ ſorte filii & lacrimis permotus, pro objurgationibus quas meritus erat, juſſit à ſervis

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. XV.

16. Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat.

17. In ſe autem reverſus, dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus; ego autem hic fame pereo?

18. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in Cœlum, & coram te:

19. jam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unum de mercenariis tuis.

20. Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordiâ motus eſt; & accurrens cecidit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eum.

21. Dixítque ei filius: Pater, peccavi in Cœlum, & coram te; jam non ſum dignus vocari filius tuus.

22. Dixit autem pater ad ſervos ſuos: Citò proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus:

23. & adducite vitulum ſaginatum, & occidite: & manducemus, & epulemur;

24. quia hic filius meus mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus eſt. Et cœperunt epulari.

25. Erat autem filius ejus ſenior in agro, & cùm veniret, & appropinquaret domui, audivit ſymphoniam & chorum.

26. Et vocavit unum de ſervis, & interrogavit quid hæc eſſent.

27. Iſque dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſalvum illum recepit.

28. Indignatus eſt autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egreſſus cœpit rogare illum:

vis illico afferri pretioſam tunicam quâ indueretur, daríque ei annulum & calceos. Dein, mactemus, inquit, hodie vitulum ſaginatum, & convivio atque hilaritate diem transfigamus; híc enim filius meus à me pro mortuo habebatur, nunc verò eſt veluti è mortuis excitatus; amiſſus exiſtimabatur, nunc verò poſtliminio rediit. Quibus verbis, tota familia in lætitiam eſt effuſa. Interea, filius major natu, qui ruri erat, domum rediens, cùm jam appropinquaret, non ſine admiratione audiit concentum vocum, & choros canentium. A ſervo itaque in quem incidit, ſciſcitatus quid hoc rei eſſet, & quodnam inſperatum gaudium patri contigiſſet; reſponſum accepit fratrem ejus domum tandem rediiſſe, qua de cauſa herus juſſerat altilem vitulum mactari, convivium facturus, propter receptum filium incolumem. Ille verò, invidiâ atque irâ accenſus, ingredi ædes paternas nolebat. Quod cum nuntiaretur patri, domo ipſe egreſſus, filium orabat ut lætitiæ ſuæ, recepto fratre, particeps fieret.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XV.

29. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· Ἰδοὺ, τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ.

30. Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.

31. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ᾽ ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ, σά ἐστιν.

32. Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

Cap. XVI.

1. Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, ὃς εἶχεν οἰκονόμον· καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

2. Καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ· Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.

3. Εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος· Τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ᾽ ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι.

4. Ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

5. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ· Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου;

6. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα.

7. Ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε· Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἑκατὸν κόρους σίτου. Καὶ λέγει αὐτῷ· Δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.

Filius verò cœpit exprobrare patri, quòd cùm per tot annos ei inſerviret, & per omnia dicto audiens fuiſſet, numquam tamen ab eo vel hædo donatus fuiſſet, ut cum amicis convivium agitaret; fratris verò minoris natu cauſâ, qui patrimonium ab eo acceptum meretriciis amoribus abſumſerat, vitulum ſaginatum mactaſſet, ſtatim ac eum reducem viderat. At repoſuit pater ipſum ſemper in ædibus paternis verſatum, facultatibus ſuis ſecum fruitum eſſe, & heredem fore; itaque, miſſâ omni invidiâ, debuiſſe cum tota familia lætari, quòd fratrem amiſſum, ac propemodum mortuum recuperaſſet. Quo Apologo, non obſcurè ſignificabat Jeſus malè facere Phariſæos alióſque caſtigatioris vitæ Judæos, qui Publicanis, aliiſque idgenus hominibus invidebant, quòd familiariùs iis uteretur; cùm contra debuiſſent gaudere profligatos antehac homines, eâ tangi pœnitentiâ, ut delectarentur ſermonibus & conſortio Jeſu, à quo ad ſanctius vitæ inſtitutum tranſducebantur.

Caput XLVI.

Similitudo de vero uſu divitiarum. Caſtigatio avaritiæ Phariſæorum. Apologus de divite Epulone & paupere Lazaro, eodem ſpectans.

Postea Jeſus multis egit de uſu divitiarum, in ſublevanda pauperum egeſtate; quam in rem

CAP. XV.

29. At ille reſpondens, dixit patri ſuo. Ecce tot annis ſervio tibi, & numquam mandatum tuum præterivi, & nomquam dediſti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer:

30. ſed poſtquàm filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.

31. At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt:

32. epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus eſt.

CAP. XVI.

1. Dicebat autem & ad diſcipulos ſuos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum; & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius.

2. Et vocavit illum, & ait illi: Qoid hóc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ; jam enim non poteris villicare.

3. Ait aotem villicus intra ſe. Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem: fodere uon valeo, mendicare erubeſco?

4. Scio quid faciam, ut, cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos ſuas.

5. Convocatis itaque ſingulis debitoribos domini ſui, cicebat primo: Quantum debes domino meo?

6. At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, & ſede citò, ſcribe quinquaginta.

7. Deinde alii dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & ſcribe octoginta.

---

rem hac ſimilitudine uſus eſt: Viri, inquit, cujuſdam divitis diſpenſator apud patronum inſimulatus eſt, quaſi ejus facultates dilapidaret. Itaque patronus eum vocavit, & rationem reddere diſpenſationis juſſit; negabat enim ſe ejus operâ, in adminiſtrandis ſuis facultatibus, ampliùs uſurum. Diſpenſator verò, intelligens ſe priſtino munere non ampliùs functurum, apud animum ſuum conſilia agitabat de ratione, quâ vitam eſſet ſuſtentaturus; cùm nullam artem didiciſſet, nec opus ruſticum facere poſſet, aut mendicare ſuſtineret. Igitur ut quiſpiam munere ejectum domo ſuâ eum exciperet, hoc conſilii iniit; ut debitoribus patroni ſui partem debitorum remitteret. Vocatum ergo unum eorum, interrogavit quid deberet patrono. Reſpondit ille ſe debere centum batos olei; diſpenſator verò juſſit eum, prolatâ ſyngraphâ, in ea dumtaxat quinquaginta ſcribere. Ab alio idem ſciſcitatus, cùm reſpondiſſet ille ſe debere centum coros tritici, juſſit eum in ſyngrapha, ex qua hoc conſtabat, ſcribere tantùm octoginta. Quâ ratione, homines ſibi devinxit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. XVI.	
		8. Καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι.	
		9. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω· Ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.	
		10. Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν.	
		11. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;	
		12. Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;	
		13. Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει· οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.	
		14. Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι, φιλάργυροι ὑπάρχοντες καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.	
		15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ Θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐστι.	
		16. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.	
		17. Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.	
		18. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.	

Quod cùm audiviſſet patronus, quamquam factum improbabat, non potuit non laudare ſolertiam diſpenſatoris, qui alienis facultatibus parabat ſibi amicos, qui ei in rebus adverſis auxilio eſſent. Ac ſanè homines toti hujus vitæ rebus addicti, in ſuis negotiis, multò prudentiùs ſe gerunt; quàm Judæi, luce cœleſti colluſtrati, in rebus ad alteram vitam pertinentibus. Ego etiam vobis auctor ſum, ut iis bonis, quæ injuſtitiâ plerumque acquiruntur, amicos vobis comparetis; ut cùm morientes deſerent divitiæ, excipiamini, beneficentiæ veſtræ cauſâ, in æternæ beatitudinis ſedes.

Quem in rebus minoris pretii fidum ſæpiùs experti ſumus, eum adminiſtrationi rerum majorum tandem, quaſi fidum etiam in iis futurum, adhibemus. Quem verò malâ fide minora adminiſtraſſe vidimus, ei majora nolumus credere; quòd in iis, in quibus major eſt fallendi facultas, majúſque emolumentum, non ſatis fidum fore exiſtimemus. Igitur, ſi divitiarum terreſtrium vobis à Deo conceſſarum mali diſpenſatores fueritis; nulla ratio eſt cur veris divitiis, hoc eſt, Evangelii cognitione meliùs uſuri eſſe exiſtimemini. Si minimè fidi fueritis, in adminiſtratione facultatum quæ auferri poſſunt; rectè non utemini iis quæ eripi nequeunt, hoc eſt, divinæ revelationis notitia. Præterea nullus ſervus poteſt rectè ſervire duobus heris ſimul; unum enim odio habet, ejúſque imperia negligit: alterum verò amat, eique libenter obſequitur. Unum magni facit, cujus gratiam ſibi conciliare nititur; alterum verò ſpernit, neque ei operam dat, niſi invitus. Ita nec vos poteſtis ſimul parere Deo, atque indulgere cupiditati coacervandarum divitiarum.

Hæc omnia cùm audirent Phariſæi, genus hominum avarum & lucri cupidum, quamquam larvâ religionis vitia ſua tegere conantur, eum tamen irridebant, quaſi exigeret ab hominibus, quod

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XVI.

8. Et laudavit Dominus Villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet: quia filii hujus ſæculi prudentiores filiis lucis, in generatione ſua, ſunt.

9. Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

10. Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt.

11. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuiſtis, quod verum eſt quis credet vobis?

12. Et, ſi in alieno fideles non fuiſtis, quod veſtrum eſt quis dabit vobis?

13. Nemo ſervus poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.

14. Audiebant autem omnia hæc Phariſæi, qui erant avari, & deridebant illum.

15. Et ait illi: Vos eſtis, qui juſtificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda veſtra; quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum.

16. Lex & Prophetæ uſque ad Joannem: ex eo Regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.

17. Facilius eſt autem Cœlum & terram præterire, quam de Lege unum apicem cadere.

18. Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: &, qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.

quod nonniſi ſtultè fieri poſſet. Quorum ſuperbiam, hac caſtigatione, retudit Chriſtus: Vos quidem, inquit, vos bonos eſſe viros, apud homines, qui facilè ſpecie religionis falluntur, jactatis; ſed Deus probè novit ſuperbiam animorum veſtrorum, quâ vobis tribuitis virtutes quibus minimè præditi eſtis. Quæ adrogantia, ut & alia quævis ſuperbia, Deo ſummopere eſt inviſa. Si libenter ego verſor cum publicanis, nec timeam ne ab iis polluar, ſcitote me non ſine ratione id facere; nam præcepta ejuſmodi cærimonialia, cùm Legis, tum Prophetárum, qualia ſunt quæ pertinent ad corpoream pollutionem, neceſſariò obſervanda fuere dumtaxat ad tempora Joannis Baptiſtæ, qui Regni Cœleſtis præco fuit, nec quidquam ab hominibus poſtulavit, niſi ut veram virtutem poſthac colerent. Itaque ab eo tempore, homines antea mali, quales publicani, aliique, mutatis tantùm pravis moribus, nullâ ratione habitâ cærimonialium legum, veluti irrumpunt in Regnum Cœleſte, Deique favorem conſequuntur. Quod non eò dico, quaſi ullam virtutem Lege præceptam, poſthac negligendam cenſeam; dum enim cœlum & terra erunt, ſemper homines ejuſmodi præceptis tenebuntur, nec vel minimum quidem eorum à Deo abrogabitur. Imò verò majorem, atque accuratiorem ſanctitatem à diſcipulis meis poſtulo; ut vel ex hoc exemplo intelligere poteſtis, quòd repudium, Moſaïcâ Lege minimè interdictum, omnino tollo, & adulteros pronuntio, quibuſcum propterea Lege agi non poterat. Quiſquis enim repudiatâ uxore, eâ vivente aliam ducit, adulter à me cenſetur; ut & is qui repudiatæ nubit, vivo eo à quo dimiſſa eſt.

 Caſtiga-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVI.

19. Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.
20. Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος.
21. Καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου. ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ.
22. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.
23. Καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ.
24. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· Πάτερ Ἀβραὰμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.
25. Εἶπε δὲ Ἀβραάμ· Τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ καὶ ὀδυνᾶσαι.
26. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.
27. Εἶπε δέ· Ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου·
28. Ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.
29. Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ· Ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν.
30. Ὁ δὲ εἶπεν· Οὐχὶ, πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσουσιν·

Caſtigatis hac ratione Phariſæis, Jeſus eò rediit unde erat digreſſus; ad rectum, nimirum, uſum divitiarum, in liberalitate erga pauperes ſitum, qui quanti ſit momenti, novo Apologo docuit, quo ſimul viros bonos pauperes & calamitoſos ſolatus eſt. Vir erat, inquit, ex Abrahami proſapia ditiſſimus, byſsóque & purpurâ indutus, ac qui quotidie ſplendide epulabatur. Erat etiam, eodem tempore, pauperrimus quidam vir, cui nomen erat Lazaro, idémque æger & ulceribus refertus; qui ſolebat jacêre ad veſtibulum ædium illius divitis, ut ejus opem imploraret. Is ſe beatum putaſſet, ſi donatus fuiſſet vel minimis reliquiis conviviorum, quales micæ panis quæ ſub menſam cadunt, quas tamen minime impetrabat. Nemo enim ex ea familia ad eum prodibat, ut paupertatem ejus & miſeriam levaret. Canes dumtaxat, domo exeuntes, ejus ulcera lambendo purgabant; quaſi miſericordiâ quadam tacti fuiſſent erga hominem, qui ab hominibus uſque adeò negligebatur. Non multò pòſt, contigit Lazarum mori, cujus, cùm bonus vir fuiſſet, animus ab Angelis tranſlatus eſt in beatas ſedes; in quibus animi Abrahami, aliorúmque piorum reſurrectionem exſpectant, & juxta Abrahamum collocatus. Mortuus pariter eſt vir dives, cui, pro divitiis ſuis, juſta facta ſunt, & cujus cadaver pro more monumento eſt illatum. Animus verò ejus, cùm, ut dixi, immiſericors fuiſſet, poſt mortem corporis, erat in loco ſuppliciorum; ex quo proſpexit Abrahamum, & Lazarum, juxta eum, quem viventem uſque adeò ſpreverat, ut ne minimâ quidem beneficentiâ dignatus

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. XVI. 19. Homo quidam erat dives, qui induebatur purpurâ & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendidè. 20. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, 21. cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa divitis; & nemo illi dabat: ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus. 22. Factum eſt autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus eſt in inferno. 23. Elevans autem oculos ſuos, cùm eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu ejus; 24. & ipſe clamans dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intinguat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. 25. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris. 26. Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnum firmatum eſt; ut hi, qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare. 27. Et ait: Rogo ergo te, Pater, ut mittas eum in domum patris mei; 28. habeo enim quinque fratres; ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum. 29. Et ait illi Abraham: Habent Moyſen & Prophetas, audiant illos. 30. At ille dixit: Non, pater Abraham: ſed, ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.	

tus eſſet. Tum verò magnâ voce oravit Abrahamum, conditorem generis ſui, ut ſui miſereretur & ad ſe mitteret Lazarum; qui, tincto aquâ digito, linguam ſuam tangeret, ut intolerandam ſitim, quâ in pœnarum flamma urebatur, levaret. At Abrahamus juſſit hunc ſuum nepotem recordari, dum eſſet in vivis, quamvis malus eſſet, omnibus deliciis fruitum eſſe; Lazarum verò, quamvis bonum virum, cum graviſſimis ærumnis conflictatum. Quamobrem tempus jam adveniſſe, quo, mutatis vicibus, Lazarum gaudere oporteret, illum verò dolere. Præterea ingentem eſſe abyſſum, inter beatos & infelices, quâ vetabantur ad ſe invicem commeare. Quibus verbis auditis, dives oravit Abrahamum ut Lazarum mitteret ad familiam paternam; ſibi enim etiamnum in vivis eſſe quinque fratres; quos cupiebat ab eo moneri, ut ita vitam inſtituerent, ne poſt mortem eorum animi in locum cruciatuum in quo erat mitterentur; alioqui non ſatis ad animum revocaturos divinas leges. Repoſuit verò Abrahamus Judæis eſſe ſcripta Moſis & aliorum Prophetarum; ad quæ vitam ſuam exigere poſſunt, ut pœnas quas patiebatur fugiant. Habent quidem, inquit dives, verùm iis non afficiuntur; ſed ſine dubio monitis percellerentur, & ad ſaniorem mentem redirent, ſi quis mortuorum reverſus in vitam eos ad pœnitentiam vocaret.

At

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS.

Cap. XVI.

31. Εἶπε δὲ αὐτῷ· Εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

Cap. XVII.

1. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· Ἀνένδεκτόν ἐστι μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται.
2. Λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.
3. Προσέχετε ἑαυτοῖς· Ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ·
4. Καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σὲ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπί σε, λέγων· Μετανοῶ· ἀφήσεις αὐτῷ.
5. Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ Κυρίῳ· Πρόσθες ἡμῖν πίστιν.
6. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος· Εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ· Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.
7. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα, ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ εὐθέως· Παρελθὼν ἀνάπεσαι,
8. Ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ· Ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω· καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;
9. Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ, οὐ δοκῶ·
10. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε· Ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.

At Abrahamus reſpondit homines qui, ob pravam animi affectionem, & inolitam peccandi conſuetudinem, præcepta Moſis, & ceterorum Prophetarum negligerent; eadem de cauſa, minime affectum iri verbis mortui ad vivos reverſi.

Caput XLVII.

De offenſionibus, de condonandis delictis, de augmento fidei, déque ſervis exigui pretii. Decem Leproſi curati, quorum unus gratias Jeſu agit. De ſubito adventu Regni Cœleſtis.

Post hæc varia cœpit repetere, quæ jam audientibus aliis dixerat, cùm ut audirentur à nonnullis qui non adfuerant ea dicenti, tum etiam ut altiùs memoriæ eorum, qui audiverant, infigerentur. Qualia ſunt, inquiebat, hominum ingenia, non eſt ſperandum nullos fore qui alios à fide atque obſequio, quæ Evangelio debentur, deterreant atque revocent. At quiſquis hoc fecerit graviſſimas pœnas dabit. Satius certè illi fuiſſet, ſi antea collo ejus molari lapidi colligato, in mare demerſus eſſet; quàm ſi minimum diſcipulorum meorum deterruerit ab officio, quod ab eo mihi præſtari par eſt, & alioqui præſtaretur.

Cavete vobis ne injuriâ affecti ſubitò ultionis conſilia agitetis. Si quis in vos deliquerit, eum peccati arguite, ut intelligat injuſtè à ſe eſſe factum. Quod ſi agnoverit, & pœnitere ſe facti teſtetur, ei ignoſcite. Neque vos ſemel dumtaxat atque iterum ita erga eum gerite; ſed ſi vel ſepties in die vos læderet, & ſepties à vobis veniam peteret pœnitere ſe rei præfatus, ei ignoſcite.

Apoſtoli,

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

CAP. XVI.

31. Ait autem illi: Si Moyſen & Prophetas non audiunt, neque, ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

CAP. XVII.

1. ET ait ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile eſt ut non veniant ſcandala: væ autem illi, per quem veniunt.

2. Utilius eſt illi, ſi lapis molaris imponatur circa collum ejus, & projiciatur in mare, quàm ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis.

3. Attendite vobis. Si peccavit in te frater tuus, increpa illum; & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi.

4. Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte illi.

5. Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge nobis fidem.

6. Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, & transſplantare in mare: & obediet vobis.

7. Quis autem veſtrûm, habens ſervum arantem, aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat illi: Statim tranſi, recumbe.

8. Et non dicat ei: Para quod cœnem, & præcinge te, & miniſtra mihi, donec manducem & bibam, & poſt hæc tu manducabis & bibes?

9. Numquid gratiam habet ſervo illi, quia fecit quæ ei imperaverat?

10. Non puto. Sic & vos, cum feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.

Apoſtoli, hoc audito, intellexerunt non poſſe tantam manſuetudinem in hominem cadere, niſi præmia à Deo ei promiſſa, minimè vacillante fide, exſpectaret. Itaque Jeſum orarunt, ut ſibi fidem augeret. Reſpondit verò illis, ſi vel per breve tempus promiſſis divinis fidem haberent, non hoc modò à ſe ipſos facilè impetraturos; ſed ſi Sycomorum, quæ fortè illic erat, juberent fractis aut evulſis radicibus in mare inſilire, atque in eo ſtare, parituram è veſtigio Sycomorum.

Si cui, inquiebat, ſit ſervus ruri, qui aret agros, aut qui paſcat greges, ſi ipſe rus eat, non avocat ſervum ab opere, ut ſervus cibum ſumat, dum ipſe eſurit; ſed eum jubet ſibi priùs prandium parare, & altè cinctum accumbenti miniſtrare; quo demum peracto, poteſt etiam ſervus prandere. Sic & in rebus, quæ ad Regnum Cœleſte pertinent, antequàm veſtris ipſorum commodis inſerviatis, quæcumque à Deo juſſi eſtis ſunt perficienda, ac ſemper aliis omnibus negotiis antevertenda.

Cùm ſervus heri imperia exſequutus eſt, propterea herus non exiſtimat ſibi ab illo quidquam imputari poſſe; quia ea eſt ſervorum conditio, ut quidquid jubentur facere neceſſe habeant. Similiter & vos cum omnia feceritis, quæ juſſi eſtis, ne propterea vos magni facitote; ſed agnoſcite vos ſervos eſſe non magni pretii, qui nihil feceritis, niſi quod à vobis fieri debuit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVII.

11. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας.

12. Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόῤῥωθεν.

13. Καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνήν, λέγοντες· Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.

14. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτούς, ἐκαθαρίσθησαν.

15. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε, μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν.

16. Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης.

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;

18. Οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.

19 Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

20. Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς, καὶ εἶπεν· Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως·

21. Οὐδὲ ἐροῦσιν· Ἰδοὺ ὧδε, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γάρ, ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.

22. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· Ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε.

23. Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν· Ἰδοὺ ὧδε, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε.

24. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ᾽ οὐρανὸν, εἰς τὴν ὑπ᾽ οὐρανὸν λάμπει· οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

25. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Jeſus, ut diximus, interea progrediebatur Jeroſolimam versùs, nec per mediam tamen Samariam tranſibat, quâ breviſſima eſt via, ſed per confinia Samariæ & Galilææ. Cùm verò pagum quemdam, in eo tractu ſitum, ingreſſus eſſet, occurrerunt ei decem viri leproſi, procul ſtantes; neque enim fas eſt eos propiùs accedere, ad homines mundos; & magnâ voce eum orantes, ut ipſorum infelicem ſortem miſeraretur. Quos Jeſus conſpicatus, ita alloquutus eſt: abite è veſtigio & vos Sacerdoti cuipiam inſpiciendos præbete, ſic enim curabimini. Illi verò profecti ſunt, atque inter eundum ipſi animadverterunt lepram ſuam curari. Verùm omnes perrexerunt ire, quò inſtituerant, excepto dumtaxat uno; qui videns ſe curatum, in laudes Dei, cui magnâ voce gratias agebat, erupit, redûtque ad Jeſum ut gratum animum ſuum ei teſtatum faceret. Quem ubi convenire datum eſt, in vultum ad pedes ejus procidit, & gratias egit. Is autem erat Samarita, ceteri verò novem Judæi. Quem cùm vidiſſet, decem, inquit, leproſi à me purgati ſunt; ubi ergo ſunt ceteri novem? Non redierunt, neque hic comparent; ut profiteantur ſe, Dei beneficio, per me eſſe curatos. Unus hic, ex Jacobi proſapia minime oriundus, venit, ut gratum animum teſtaretur. Dein Samaritæ, ad pedes ejus provoluto, ſurge, inquit, & lætus abito, nam fides tua effecit ut te curatum vellem.

Cum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. XVII.

11. Et factum eſt dum iret in Jeruſalem, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam.

12. Et cùm ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt à longè,

13. & levaverunt vocem, dicentes: Jeſu, præceptor, miſerere noſtri.

14. Quos ut vidit, dixit: Ite, oſtendite vos Sacerdotibus. Et factum eſt, dum irent, mundati ſunt.

15. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum;

16. & cecidit in faciem, ante pedes ejus gratias agens. & hic erat Samaritanus.

17. Reſpondens autem Jeſus, dixit: Nunne decem mundati ſunt? Et novem ubi ſunt?

18. Non eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena.

19. Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te ſalvum fecit.

20. Interrogatus autem à Phariſæis, quando venit Regnum Dei, Reſpondens eis, dixit: Non venit Regnum Dei, cum obſervatione:

21. neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim Regnum Dei intra vos eſt.

22. Et ait ad diſcipulos ſuos: Venient dies quando deſideretis videre unum diem Filii hominis, & non videbitis.

23. Et dicent vobis: Ecce hic, & ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini.

24. Nam, ſicut fulgur, coruſcans de ſub cœlo, in ea quæ ſub cœlo ſunt fulget: ita erit Filius hominis in die ſuo.

25. Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

Cùm autem Jeſus ſæpe Regnum Cœleſte inſtare diceret, & per diſcipulos etiam ſuos quaquaversùm nuntiaret; convenerunt eum nonnulli Phariſæi, quæſiverúntque ab eo quando tandem id Regnum adfuturum eſſet. Reſpondit Jeſus, hiſce aut ſimilibus verbis: Regnum Dei non adveniet cum magno apparatu, qui ſpectatorum oculos percellat, ita ut ab omnibus animadvertatur. Nemo de eo verè nuntiabit, ejus ullum ejuſmodi apparatum alicubi conſpectum eſſe. Ab hoc ipſo tempore, in Judæa, nemine fermè advertente, pateſieri cœpit. Tum ad univerſam diſcipulorum, qui eum ſequebantur, multitudinem converſus. Aderit, inquit, brevi tempus, quo vehementer optabitis vel per unum diem verſari mecum, quem à vulgo hominum plerique non ſecernunt, nec tamen poteritis. Non deerunt quidem tunc temporis homines, qui dicant ſe ſcire ubi Meſſias moretur. At cavete ne illuc eatis, neu adſectemini talia de ſe jactantes. Meſſias regnare ſe ſubitò oſtendet, cùm à nemine propemodum res ampliùs exſpectabitur; fulgórque ejus adventûs necopinis micabit, non aliter ac fulgetri lux ſpatium cœli non exiguum peragrat. Sed priùs oportet multas cum contumelias perpeti, & ab hac Judæorum ætate repudiari.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVII.

26. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

27. Ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν· καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

28. Ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν.

29. Ἧι δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας·

30. Κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

31. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

32. Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.

33. Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτὴν, ζωογονήσει αὐτήν.

34. Λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

35. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· ἡ μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

36. Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

37. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ· Ποῦ Κύριε; Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

Cap. XVIII.

1. Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν·

Quod contigit tempore Noachi id continget eo tempore, quo is, qui homo plebeius habetur, regnare ſe oſtendet. Noachi æquales convivabantur, ducebant uxores, & omnia faciebant quæ fiunt ab iis qui nullum ſibi imminere periculum exiſtimant; ad diem uſque, quo Noachus ingreſſus eſt arcam, immiſſóque terris diluvio, homines omnes delevit Deus. Sic & tempore Loti, incolæ inferioris partis campeſtris regionis, ad Jordanem ſitæ, convivia agitabant, emebant, vendebántque domos ſuas mox perituras, plantabánt arbores veluti umbram facturas poſteris, & ædificabant domos ſibi & ſuis, quaſi diu illorum urbes incolumes futuræ fuiſſent. Quo verò die Sodomâ egreſſus eſt Lotus, fulmina è cœlo delapſa & tractum illum terrarum & omnes incolas perdiderunt, incenſo ac ſubverſo ſolo. Æquè ſubito exitio peribunt contumaces, eo tempore, quo is qui homo è vulgo habetur ſe regnare certis argumentis probabit. Quiſquis tunc erit in domûs ſuæ ſolario, quamvis omnia ſua domi habeat, ne deſcendat in conclavia, ad ea auferenda in tutiorem locum, ſed dumtaxat ut vitæ ſuæ fugâ quàm celerrimâ conſulat. Quicumque verò erit ruri, è villa illico in remotiora loca aufugiat, minimè reverſus in urbem, ut ſua illinc auferat. Memores eſtote mortis uxoris Loti, quæ in Sodomenſi agro, deſiderio urbis, diutiùs commorata ſubito exitio periit. Quiſquis tunc temporis, ut vitæ ſuæ conſulat, in urbem munitam ac præſidio firmatam confugiet, quaſi in tutiſſimum locum, illic certiſſimum exitium inveniet. Quicumque verò videbitur periculum vitæ adire, fugiens in oppida nequaquam munita, nec ab ullis armatis defenſa, ille incolumis erit. Eo tempore, duorum conjugum, qui in eodem lecto noctu jacuerint, alter ſequente luce

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVII.

26. Et ſicut factum eſt in diebus Noë, ita erit & in diebus Filii hominis.
27. Edebant, & bibebant: uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, uſque in diem, quo intravit Noë in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.
28. Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: Edebant, & bibebant, emebant & vendebant, & plantabant & ædificabant:
29. quo die autem exiit Lot à Sodomis pluit ignem & ſulfur de Cœlo, & omnes perdidit.
30. Secundùm hæc erit, quo die Filius hominis revelabitur.
31. In illa hora, qui fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat tollere illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat retrò.
32. Memores eſtote uxoris Lot.
33. Quicumque quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam.
34. Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto uno, unus adſumetur, & alter relinquetur:
35. duæ erunt molentes in unum; una adſumetur, & altera relinquetur: duo in agro, unus adſumetur, & alter relinquetur.
36. Reſpondentes dicunt illi: Ubi, Domine?
37. Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

Cap. XVIII.

1. Dicebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet ſemper orare, & non deficere.

ce opprimetur, alter verò evadet ex communi clade. Duarum mulierum, quæ eodem tempore ad molam ſe contulerint, ut frumentum molerent, una calamitate illâ irretietur, altera verò expedietur. Duorum, qui ſimul ruri erunt, unus peribit, alter incolumis aufugiet; pro locis, in quæ confugerint. Quæſiverunt tunc à Jeſu Phariſæi, quo in tractu Judææ maximum futurum eſſet periculum. Jeſus verò reſpondit proverbio: *ubicumque futurum eſſet cadaver, illic fore aquilas;* quo ſignificabat quocumque in loco crepuiſſent arma perduellium Judæorum, illuc ſe converſuras Romanas legiones, armatóſque omnes ad internecionem deleturas.

Caput XLVIII.

Apologi quibus oſtendit Jeſus conſtanter eſſe Deum orandum, nec magna de ſe ſentienda. Jeſus Jeroſolimæ verſans, tempore feſti Dedicationis Templi, orationem habet in Porticu Salomonis, de incredulitate Judæorum, & de ſe; propter quam conantur Judæi eum lapidibus obruere, quorum furori ſeſe eripit.

Postea Jeſus protulit Apologum, quo diſcipulos doceret ea quibus indigebant conſtanter eſſe à Deo petenda; neque animum deſpondendum, eò quòd non illico à Deo impetrarent quæ ab eo petiiſſent.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVIII.

2. Λέγων· Κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος.

3. Χήρα δὲ τις ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ· καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα. Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.

4. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρόνον· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· Εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι·

5. Διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν· ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με.

6. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος· Ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει·

7. Ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακροθυμῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς;

8. Λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

9. Εἶπε δὲ καὶ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ᾽ ἑαυτοῖς ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύτην·

10. Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι· ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης·

11. Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο. Ὁ Θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.

12. Νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.

13. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι· ἀλλ᾽ ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων· Ὁ Θεὸς, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

Judex, inquit, quidam erat, in oppido; qui neque Dei timens erat, neque ullis hominum judiciis movebatur, ſed ſola ſua commoda ſpectabat. In eadem urbe erat vidua, cui lis erat cum viro à quo injuriâ afficiebatur. Hæc judicem vehementer orabat, ut jus diceret de ſua lite, quam ſecundùm tabulas ſuas datum iri confidebat. At judex diu ejus precibus ſurdam aurem præbuit; attamen uſque adcò ei moleſta erat mulier, aſſiduis flagitationibus, ut quamvis divinarum legum ſpretor eſſet, nec famam hominum curaret, ſtatuerit apud ſe propter moleſtiam, quam ei præbebat, tandem jus dicere, ne ſe prorſus mulier obtunderet. Tum ſubjunxit Jeſus: audiſtis quid vel iniquo judici conſtantia precum exprimere potuerit. Quod cùm ita ſit, ne dubitate quin Deus à vexationibus malorum liberaturus ſit bonos, qui aſſiduis precibus eam liberationem ab eo petunt; quamvis nonnihil morari videatur, ut malis redeundi ad ſaniorem mentem tempus largiatur.

Imò verò, mihi credite, brevi judicabit de lite, quæ eſt bonis cum malis, & malos damnabit, quâ ratione boni liberabuntur; ſi modò is qui plebeius habetur, & per quem Deus pœnas ab improbis repetet, inveniat eo tempore, in terra Judæa, qui ſibi fidem habeant.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS.

Cap. XVIII.

2. Dicens: Judex quidam erat in quadam civitate, qoi Deum oon timebat, & hominem non reverebatur.

3. Vidua autem quædam erat in civitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adverſario meo:

4. & uolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe: Etſi Deum non timeo, nec hominem revereor;

5. tamen, quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in oviſſimo venieus ſugillet me.

6. Ait autem Dominus: Audite quid judex iniquitatis dicit;

7. Deus autem uon faciet vindictam electorum ſuorum, clamantium ad ſe die ac oocte; & patientiam habebit io illis?

8. Dico vobis, qoia citò faciet viodictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?

9. Dixit sotem & ad quoſdam, qui in ſe confidebant, tamquam juſti, & aſpernabantur ceteros, parabolam iſtam:

10. Duo homines adſcenderunt in templum, ut orarent; unus Phariſæus, & alter Publicanus.

11. Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non ſum ficut ceteri hominum, raptores, injuſti. adulteri; vel ut etiam hic Publicanus.

12. Jejuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ poſſideo.

13. Et Publicanus, à longè ſtans, nolebat nec oculos ad Cœlum levare; ſed percotiebat pectus ſoum, dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori.

---

beant. Alium etiam Apologum adjecit de iis, qui virtutes quidem ſuas magni faciunt, ſeque eximios homines eſſe putant; alios verò deſpectui habent, quaſi homines malos, nec ſecum ulla ex parte conferendos. Duo viri, inquiebat, orandi Dei causâ, ad Templum ſe contulerunt; quorum unus erat ſeveriori Phariſæorum ſectæ addictus, alter verò publicanus, adeóque vitam egerat minimè caſtigatam. Stans igitur Phariſæus, vultu erecto, hæc ſecum muſſitabat: Gratias tibi ago, ô Deus, quod minimè ſim inſtar plerorumque, qui rapaces vulgò ſunt, injuſtique & adulteri; aut etiam inſtar hujuſce publicani. (Nam in eodem Templi atrio ſtabat.) Bis ſingulis hebdomadibus, religionis causâ, jejuno; & omnium quæ habeo, abſque ulla fraude, decimam ſolvo. At publicanus, procul à Sanctuario ſtans, ne oculos quidem ad cœlum tollere audebat, ſed pectus ſuum tundens, ſubmiſsâ voce dicebat: ô Deus, mihi propitius eſto, quamvis antehac flagitiose vixerim.

Poſte-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS.

Cap. XVIII.

14. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ ἐκεῖνος. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

JOANNES.

Cap. X.

☞ 22. Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν.

23. Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν ἱερῷ, ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Σολομῶντος.

24. Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ· Ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ.

25. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε· τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

26. Ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.

27. Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτὰ, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι.

28. Κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.

29. Ὁ πατήρ μου, ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστί· καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου.

30. Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν.

31. Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν.

32. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;

23. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν.

Poſterior, mihi credite, à Deo melior vir habitus eſt, quàm prior; & Deo ſibi magis placato domum rediit, quàm Phariſæus. Quiſquis enim de ſe ſuperbè ſentit minora conſequetur, quàm putat; qui verò modeſtus eſt majora, quàm ſperat, adipiſcetur.

Tandem Jeſus Jeroſolimam pervenit, ad celebrandum illic Dedicationis feſtum, quod incidebat in Nonas Decembres. Cùm ergo hyems eſſet, ambulabat Jeſus non ſub dio, ſed in Porticu, quæ Salomonis dicitur. Quo in loco, cinctus eſt à Judæorum corona, qui eum hiſce verbis aggreſſi ſunt: Quare animos noſtros diutiùs ſuſpendis? Si Meſſias es, quidni apertè & audacter rem profiteris? Reſpondit verò Jeſus, quinam ſim non obſcurè vobis indicavi, ſed mihi hactenus credere noluiſtis; quamvis miracula, quæ poteſtate à Patre meo acceptâ feci, teſtimonia ſint omni exceptione majora, ex quibus intelligere licet me nequaquam mentiri. Verùm vos iis minimè commovemini, mihique fidem detrahitis; quia, ut vobis nuper dicebam, feſto Tabernaculorum proximè præterito, (*Cap.* XL.) ex numero ovium mearum non eſtis. Oves enim meæ, ſeu qui ita affecti ſunt ut veritatem undecumque

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		CAP. XVIII.	
		14. Dico vobis deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo : quia omois qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur.	
			CAP. X.
		☞	22. Facta ſuot sutem Encænia in Jeroſolymis : & hyems erat.
			23. Et ambulabat Jeſus in templo, iu porticu Salomonis,
			24. circumdederunt ergo eum Judæi, & dicebaot : Quouſque animam noſtram tollis ? Si tu es Chriſtus, dic nobis palam.
			25. Reſpondit eis Jeſus: Loquor vobis, & non creditis: opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me:
			26. Sed vos non creditis, quia non eſtis ex ovibus meis.
			27. Oves meæ vocem meam audiout, & ego cognoſco eas; & ſequuntur me:
			28. Et ego vitam æternam do eis, & non peribuot in æternum; & non rapiet eas quiſquam de manu mea.
			29. Pater meus qui dedit mihi, major omoibus eſt : & uemo poteſt rapere de manu Patris mei.
			30. Ego & Pater unum ſumus.
			31. Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum.
			32. Reſpondit eis Jeſus, Multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?
			33. Reſponderunt ei Judæi: De booo opere oon lapidamus te, ſed de blaſphemia, & quia tu, homo cùm ſis, facis te ipſum Deum.

cumque adveniat amplecti ſunt parati, vocem meam illico ſecernunt ab impoſtorum voce, ſeu doctrinam meam divinitus ſibi revelari facilè intelligunt. Ego quoque eas oves probè novi, & me ſequentes video. Iis quæ in ovili meo manebunt vitam æternam dabo, neque umquam penitus interibunt, nemo enim invitas mihi invito eripiet. Pater meus, à quo eas accepi, omnibus eſt potentior, nec proinde quiſquam ei invito eas poteſt eripere. Ego autem & Pater unum ſumus, unóque animo eas cuſtodimus, ita ut perinde ſit ſi dixeritis eas mihi, aut Patri poſſe eripi. Tum verò Judæi, quemadmodum ſuperiore feſto fecerant, iterum ſuſtulerunt lapides, quibus eum obruerent. At Jeſus interritus, beneficiis, inquit, multis, pro poteſtate à Patre acceptâ, vos affeci; propter quodnam eorum me vultis lapidibus obruere, nam me nullius ſceleris inſimulare poteſtis ? . Judæi verò, nulli, inquiunt, beneficio tuo hanc gratiam referimus, ſed quia impia verba protuliſti; qui cùm ſis homo Deum Patrem tuum, ſingulari numero, vocitas, adeóque Deum te dicis.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. X.

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν· Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε;

35. Εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή·

36. Ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον. ὑμεῖς λέγετε· Ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰμι;

37. Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι·

38. Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

39. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

Anni Tertii Præconii Chriſti FINIS.

Cui criminationi ſic reſpondit Jeſus: Annon ſcriptum eſt, in ſacris veſtris libris, quos pro norma factorum & dictorum habetis, nomine Dei judices alloquentis: *ego dixi*, *Dii eſtis*. (*Pſ. LXXXII. 6.*) Si autem libri ſacri, in quibus nihil perperam eſſe poteſt, *Deos* vocant quoſvis, qui mandata acceperunt faciendi aliquid nomine Dei, quales ſunt judices, qui auctoritate ab eo acceptâ jus dicunt; quo jure me poteſtis inſimulare impiorum verborum, quia me Filium Dei dixi; quem Deus ſingulari prorſus ratione

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. X. 34. Reſpondit eis Jeſus: Nonne ſcriptum eſt, in lege veſtra: Quia ego dixi: Dei eſtis? 35. Si illos dixit Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura, 36. quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis: Quia blaſphemas, quia dixi. Filius Dei ſum? 37. Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. 38. Si autem facio, & ſi mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis quia Pater in me eſt, & ego in Patre. 39. Quærebant ergo eum apprehendere; & exivit de manibus eorum.

Anni Tertii Præconii Chriſti **FINIS.**

tione conſecravit, atque ad homines mandatis inſtructum miſit? Quod mihi affirmanti nolo à vobis credi, ſed dumtaxat miraculis, quorum edendorum facultatem à Patre accepi. Quæ ſi reverâ edo, ut probè noſtis, ſi me fide dignum non putatis, at certè ipſis miraculis fidem habete. Ex iis intelligere licet me eſſe cum Patre conjunctiſſimum, ita ut meritò dicere queam me in illo eſſe, illum in me. Quibus auditis, Judæi conati ſunt ei manus injicere, ut Synedrio eum ſiſterent, ſed æquè facilè ac antea elapſus eſt.

MATTHÆUS.

Cap. XIX.

1. Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας, πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

2. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί·

καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

3. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, πειράζοντες αὐτόν, καὶ λέγοντες αὐτῷ· Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

4. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς·

Οὐκ ἀνέγνωτε, ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;

5. Καὶ εἶπεν· Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ· καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

6. Ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία· ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

7. Λέγουσιν αὐτῷ· Τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν;

8. Λέγει αὐτοῖς· Ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω.

MARCUS.

Cap. X.

1. Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς Ἰουδαίας, διὰ τοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου·

καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν·

καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

2. Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι· πειράζοντες αὐτόν.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· *

6. Ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ Θεός.

7. Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

8. Καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ·

9. Ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

3. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς· Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωσῆς;

4. Οἱ δὲ εἶπον· Μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι.

5. * Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.

LUCAS.

JOANNES.

Cap. X.

40. Καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου

εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.

41. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν,

καὶ ἔλεγον· Ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν.

42. Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

Caput XLIX.

Quartus annus præconii Chriſti. Jeſus it è Galilæa in Judæam. Docet illicita eſſe divortia. Imponit manus puerulis. Reſpondet quærenti quid ſibi faciendum eſſet, ut vitam æternam conſequeretur, docétque divitias obſtare multorum ſaluti. Præmium diſcipulis pollicetur, & ſimilitudine beneficentiam Dei variam eſſe oſtendit.

Post Dedicationis feſtos dies, Jeſus è Judæa in Galilæam rediit, in qua tamen diu moratus non eſt; nam paullò pòſt, relictâ ditione Herodis, profectus eſt verſus fines Judææ, iterque fecit per tractus ad ortum Jordanis ſitos; & initio quarti anni miniſterii ſui, conſtitit in eo loco, in quo primùm Joannes pœnitentes abluere cœperat. (*Cap.* VII.) Quem in locum, multi ad eum confluxere, cùm ejus audiendi gratiâ, tum etiam ut ægros curaret; nam & accedentes ad ſe, pro more ſuo, docebat leges Regni Cœleſtis, & ægros ſibi oblatos curabat. Quamobrem qui in iis locis viderant Joannem abluentem, & docentem audiverant, dictitabant à Joanne quidem miraculum nullum eſſe editum; ſed quæ ab eo prædicta fuerant de Jeſu, ea eventu jam comprobata eſſe. Quibus rebus, factum eſt ut multi fidem Jeſu haberent.

Dum

MATTHÆUS.

Cap. XIX.

1. ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus ſermones iſtos, migravit à Galilæa, & venit io fines Judææ trans Jordanem.

2. Et ſequutæ ſunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi.

3. Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentautes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem ſuam, quacumque ex cauſa?

4. Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio maſculum & fœminam fecit eos; & dixit:

5. Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & eruot duo in carne una?

6. Itaque jam oon ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit homo non ſepsret.

7. Dicunt illi: Quid ergo Moyſes mandavit dare libellum repudii, & dimittere?

8. Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.

MARCUS.

Cap. X.

1. ET, inde exſurgens, venit in fines Judææ ultra Jordanem: & conveniunt iterum turbæ ad eum, &, ſicut conſueverat, iterum docebat illos.

2. Et accedentes Phariſæi interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere: tentantes eum.

5. Quibus reſpondens Jeſus ait: *

6. Ab initio autem creaturæ, maſculum & fœminam fecit eos Deus.

7. Propter hoc relinqnet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit ad uxorem ſuam.

8. Et erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro.

9. Quod ergo Deus conjunxit homo non ſeparet.

3. At ille reſpondens, dicit eis: Quid vobis præcepit Moyſes.

4. Qui dixerunt: Moyſes permiſit libellum repudii ſcribere, & dimittere.

5. * Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud.

LUCAS.

JOANNES.

Cap. X.

40. & abiit iterum trans Jordanem, in eum locum, ubi erat Joannes baptizaus primum; & manſit illic.

41. Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Joannes quidem ſignum fecit nullum:

42. omnia autem quæcumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

Dum autem Jeſus in hiſce locis verſaretur, convenerunt eum nonnulli, è Phariſæorum ſecta, qui damnari divortium ab eo inaudiverant, ut ejus ſententiâ exploratâ, invidiam ei crearent; cùm ob ſpretam legem, per quam licitum erat: tum etiam quòd non approbaret quod à multis factum fuerat, & quotidie fiebat, quos quaſi adulteros damnabat Jeſus. Igitur, licétne viris, inquiebant, prout vulgò fieri ſolet, uxores quavis de cauſa repudiare? At Jeſus invidiam minimè veritus, annon legiſtis, inquit, in hiſtoria creationis, homines initio maſculum & fœminam creatos fuiſſe à Deo; qui iis creatis hanc legem tulit, oportere virum, relictis parentibus, uxori ſuæ adhærere, ambóſque veluti in unum hominem coaleſcere? Quos igitur tam arctâ conjunctione coaleſcere Deus voluit, eos non ſine violatione antiquiſſimæ illius legis, adeóque graviſſimo ſcelere, homines divellere poſſunt, dum fas eſſe pronunciant viro licere uxorem repudiare. Quo reſponſo audito, judicarunt eum contraria legibus Moſaïcis cenſere; Jeſus verò, quid ergo, inquit, vobis præcepit Moſes? At illi, fas eſſe voluit, inquiunt, nobis uxores, dato libello repudii, quo eas repudiatas conſtaret, dimittere. Tum verò Jeſus, propter veſtram, inquit, contumaciam, hoc vobis permiſit Moſes, quamquam primævæ Dei inſtitutioni contrarium.

MATTHÆUS.

Cap. XIX.

9. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, εἰ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται. ☞

10. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικὸς, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.

11. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται.

12. Εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω.

13. Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς,

καὶ προσεύξηται·

οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

14. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν. Ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. ☞

15. Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν. ☞

16. Καὶ ἰδοὺ, εἷς προσελθὼν, εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;

MARCUS.

Cap. X.

10. Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν.

11. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.

12. Καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.
☜

13. Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν·
☜

Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.

14. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

15. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

16. Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ, ηὐλόγει αὐτά.
☜

17. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προσδραμὼν εἷς καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτόν· Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

LUCAS.

Cap. XVIII.

15. Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται·
☜

ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

16. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπεν· Ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

17. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.
☜

18. Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων· Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

JOANNES.

At ego vobis confirmo, quiſquis uxorem dimiſerit, alia de cauſa quàm quòd ſit adultera, aliámque eâ dimiſsâ duxerit, eum apud Deum eſſe reum adulterii; ut & eum qui ab alio repudiatam duxerit.

Cùm habitis hiſce ſermonibus, domum iviſſet, privatim eum interrogarunt Apoſtoli, eadem de re; quam putabant non ſatis à ſe intellectam eſſe, quòd Jeſus æquo ſeverior viſus fuiſſet. Jeſus verò repetiit, quiſquis, repuditatâ uxore, aliam duceret; eum committere adulterium, contra fidem uxori repudiatæ datam. Similiter ſi contingeret uxorem libellum repudii viro mittere, & alii nubere, eam cenſendam eſſe mœcham; æquato utriuſque conjugis jure. Apoſtoli verò Judaïcis moribus adſueti, ſi eâ conditione, inquiunt, ſunt viri qui uxorem duxerunt, præſtat cœlibem vitam agere. Quaſi nimis moleſtum fuiſſet conjugium, ſi invitam uxorem repudiare non licuiſſet. Verùm Jeſus, at non omnes, inquit, cœlibem vitam caſtè agere poſſunt; ſed illi demum, qui ut poſſent à Deo acceperunt; ideóque plerique omnes viri neceſſe habent uxores ducere, ne in libidinem prolabantur. At ſunt qui nuptiarum uſu carere poſſunt, nativâ temperatione corporis; alii ab hominibus Eunuchi facti ſunt; alii denique, certo animi propoſito, ab omni mulierum uſu ſe ſe abſtinuerunt, ut ampliandis Regni Cœleſtis finibus jugem operam darent. Quiſquis conſcius ſibi eſt ſe poſſe, abſque periculo,

MATTHÆUS. Cap. XIX.	MARCUS. Cap. X.	LUCAS. Cap. XVIII.	JOANNES.
9. Dico autem vobis, quia quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.			
	10. Et in domo iterum diſcipuli ejus de eodem interrogaverunt eum: 11. & ait illis: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam: 12. & ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.		
10. Dicunt ei diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere. 11. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum illud, ſed quibus datum eſt. 12. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi qui ſeipſos caſtraverunt, propter Regnum cœlorum: qui poteſt capere, capiat.			
13. Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret,	13. Et offerebant illi parvulos, ut tangeret illos:	15. Afferebant autem ad illum & infantes, ut eos tangeret:	
& oraret:			
diſcipuli autem increpabant eos;	diſcipuli autem comminabantur offerentibus,	quod cùm viderent diſcipuli, increpabant illos.	
14. Jeſus verò ait eis: Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim Regnum cœlorum.	14. quos cùm videret Jeſus, indignè tulit, & ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos; talium enim eſt Regnum Dei.	16. Jeſus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos; talium eſt enim Regnum Dei.	
	15. Amen dico vobis: Quiſquis non receperit Regnum Dei, velut parvulus, non intrabit in illud.	17. Amen dico vobis: Quicumque non acceperit Regnum Dei ſicut puer, non intrabit in illud.	
	16. Et, complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.		
15. Et cùm impoſuiſſet eis manus, abiit inde.			
16. Et ecce unus accedens ait illi: Magiſter bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam?	17. Et cùm egreſſus eſſet in viam, procurrens quidam, genuflexo ante eum, rogabat eum: Magiſter bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam?	18. Et interrogavit eum quidam Princeps, dicens: Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo?	

cœlibem vivere, ſic vitam, ſi ita videatur, inſtituat; quiſquis non poteſt, uxorem ducat, moleſtiiſque conjugii numquam dirimendi, ſi quæ ſint, ſe ſe æquo animo ſubjiciat.

Tunc temporis ad illum allati ſunt pueruli, quibus manus imponeret, ac bene precaretur, quod liberis ſuis prodeſſe per reliquam vitam exiſtimabant parentes. Quos tamen Apoſtoli, quaſi Magiſtro, abſque cauſa, moleſtos objurgabant, ut eos abigerent. At Jeſus, re intellectâ, occaſionem arripiens iterandi ſalubris moniti, quod antea non ſatis attenderant Apoſtoli; cavete, inquit, ne prohibeatis ad me puerulos afferri; nam ii demum, quorum indoles horum innocentiam ac ingenuitatem refert, fient præmiorum Regni Cœleſtis participes. Quicumque, mihi credite, non excipiet Evangelium, abſque præjudiciis, praviſque habitibus, quibus vitiis carent pueruli, Regni Cœleſtis civis non erit. Itaque ut oſtenderet quanti faceret eam animi affectionem, pueros in ulnas ſublatos complexus eſt; nec dimiſit, niſi poſtquàm manibus impoſitis iis bene precatus eſſet.

Tum illinc profectus aliò ſe contulit, itérque facienti occurrit juvenis quidam è Judæorum primoribus, qui ad pedes ejus provolutus, ô bone, inquit, Magiſter, doce me quæ mihi virtus excolenda, ut vitam æternam conſequar?

At

MATTHÆUS. Cap. XIX.

17. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς.

18 Λέγει αὐτῷ· Ποίας; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε· Τὸ, Οὐ φονεύσεις· Οὐ μοιχεύσεις· Οὐ κλέψεις· Οὐ ψευδομαρτυρήσεις·

19. Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα. καὶ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

20 Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· Πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ;

21. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα. καὶ δὸς πτωχοῖς· καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι.

22. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

24. Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.

25. Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες· Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

MARCUS. Cap. X.

18. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός.

19. Τὰς ἐντολὰς οἶδας· Μὴ μοιχεύσῃς· Μὴ φονεύσῃς· Μὴ κλέψῃς· Μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· Μὴ ἀποστερήσῃς· Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.

20. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτῷ· Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

21. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἕν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν.

22. Ὁ δὲ, στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελεύσονται.

24. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς· Τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν;

25. Εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.

26. Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

LUCAS. Cap. XVIII.

19. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός.

20. Τὰς ἐντολὰς οἶδας· Μὴ μοιχεύσῃς· Μὴ φονεύσῃς· Μὴ κλέψῃς· Μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.

21. Ὁ δὲ εἶπε· Ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ· Ἔτι ἕν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο, ἀκολούθει μοι.

23. Ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

24. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε· Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

25. Εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.

26. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες· Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

JOANNES.

At Jeſus, quid me, inquit, bonum vocas Magiſtrum? Unus eſt bonus Magiſter, cui docenti per omnia credendum, nimirum, Deus; propter quem miraculis mihi teſtimonium præbentem, credere mihi debetis; non ei, propter me. Ceterùm ſi vis æternam vitam adipiſci, obſerva præcepta ab eo tradita. Quæſivit verò adoleſcens quænam præcepta à Jeſu intelligerentur? Reſpondit Jeſus ea à ſe intelligi quæ in Decalogo leguntur, qualia ſunt ea, quibus vetantur homines occidere, mœchari, furari, falſum teſtimonium dicere, ac dolo malo alienas facultates ſuas facere, id quo jubentur parentes honorare; quæ omnia complectitur præceptum amandi proximi, inſtar ſui. Repoſuit verò juvenis hæc omnia à ſe diligenter obſervata eſſe, ab ineunte ætate; quæſivitque numquid aliud ſibi deeſſet? Quæ verba cùm audiviſſet Jeſus, eum intuitus eſt, nec negavit verum eſſe quod dicebat; ſed adjecit ſi vellet Deo per omnia parère, rem unam etiamnum ei deeſſe; abire, nimirum, ſe jubente certis de cauſis, eum oportere ut bona omnia ſua venderet, & confectam hinc pecuniam pauperibus divideret; quo facto, theſaurum habiturus eſſet multò majorem ac tutiorem, in benevolentia erga ſe divina ſitum; deinde perpetuum ſibi comitem adeſſe, ut ejus miniſterio uteretur ad nuntiandum

MATTHÆUS.

Cap. XIX.

17. Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus eſt bonus Deus.

Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.

18. Dixit illi: Quæ? Jeſus autem dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falſum teſtimonium dices:

19. Honora patrem tuum & matrem tuam: & Diliges proximum tuum, ſicut teipſum.

20. Dicit illi adoleſcens: Omnis hæc cuſtodivi, à juventute mea;

quid adhuc mihi deeſt?

21. Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in Cœlo, & veni, ſequere me.

22. Cùm audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23. Jeſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in Regnum cœlorum.

24. Et iterum dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acûs tranſire, quàm divitem intrare in Regnum cœlorum.

25. Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit ſalvus eſſe?

MARCUS.

Cap. X.

18. Jeſus autem dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, niſi unus Deus.

19. Præcepta noſti: Ne adulteres: Ne occidas: Ne fureris: Ne falſum teſtimonium dixeris: Ne fraudem feceris: Honora patrem tuum & matrem?

20. At ille reſpondens, ait illi: Magiſter, hæc omnia obſervavi, à juventute mea.

21. Jeſus autem, intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi deeſt: vade, quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in Cœlo: & veni, ſequere me.

22. Qui, contriſtatus in verbo, abiit mœrens: erat enim habens multas poſſeſſiones.

23. Et, circumſpiciens, Jeſus ait diſcipulis ſuis: Quàm difficilè qui pecunias habent in Regnum Dei introibunt!

24. Diſcipuli autem obſtupeſcebant in verbis ejus: at Jeſus, rurſus reſpondens, ait illis: Filioli, quàm difficile eſt, confidentes in pecuniis in Regnum Dei introire!

25. Facilius eſt, camelum per foramen acûs tranſire, quàm divitem intrare in Regnum Dei.

26. Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos: Et quis poteſt ſalvus fieri?

LUCAS.

Cap. XVIII.

19. Dixit autem ei Jeſus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus, niſi ſolus Deus.

20. Mandata noſti: Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falſum teſtimonium dices: Honora patrem tuum & matrem.

21. Qui ait: hæc omnia cuſtodivi, à juventute mea.

22. Quo audito, Jeſus

ait ei: Adhuc unum tibi deeſt: omnia quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in Cœlo; & veni, ſequere me.

23. His ille auditis, contriſtatus eſt: quia dives erat valde.

24. Videns autem Jeſus illum triſtem factum

dixit: Quàm difficile, qui pecunias habent, in Regnum Dei intrabunt!

25. Facilius eſt enim camelum per foramen acûs tranſire, quàm divitem intrare in Regnum Dei.

26. Et dixerunt qui audiebant: Et quis poteſt ſalvus fieri?

JOANNES.

---

dum Evangelium, poſtquàm ſecum ſtatuiſſet omnia ejus causâ perpeti. Hoc accepto reſponſo, juvenis abüt mœrens, quòd bonis omnibus ſe exuere juberetur, quæ maxima habebat.

Quod cùm animadvertiſſet Jeſus, circumtulit oculos, ut videret num attenderent diſcipuli; & quàm difficile eſt, inquit, homines divites, Regni Cœleſtis cives fieri! Diſcipuli verò hoc ejus dicto territi ſunt, quòd crediſſent divitias bene partas eſſe divini favoris argumentum, & ſe in Regno Cœleſti Meſſiæ opes conſequuturos. At Jeſus idem, ſed paullò clariùs, repetiit; &, ô filii, inquit, difficillimum quidem eſt fieri Regni Cœleſtis cives eos qui in divitiis fiduciam ponunt, atque ex iis felicitatem ſuam pendere exiſtimant. Dum eâ animi affectione ſunt præpediti, facilius eſt camelum per foramen acûs tranſire, quàm ejuſmodi divitem ad Regnum Cœleſte ſe ſe adjungere. Itaque Diſcipuli magis mirabantur hoc ejus dictum, ſuis præconceptis opinionibus prorſus contrarium, quærebantque, quis poſſet ergo ſalutem adipiſci, cum omnes propemodum divites eſſe optarent?

MATTHÆUS.	MARCUS	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XIX.	CAP. X.	CAP. XVIII.	
26. Ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.	27. Ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγει· Παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ᾽ οὐ παρὰ τῷ Θεῷ· πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ.	27. Ὁ δὲ εἶπε· Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ.	
27. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ· Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;	28. Καὶ ἤρξατο ὁ Πέτρος λέγειν αὐτῷ· Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.	28. Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος· Ἰδοὺ, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.	
28. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.	29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν·	29. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·	
29. Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.	Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου,	Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.	
	30. Ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς, καὶ μητέρας καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.	30. Ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.	
30. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι.	31. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· καὶ οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι.		
CAP. XX.			
1. Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.			
2. Συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.			
3. Καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς.			
4. Κἀκείνοις εἶπεν· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.			

At Jeſus, quod, inquit, homines nullâ ratione, ex hujus vitæ rebus petitâ, ab hominibus impetrare queunt, ut relictis divitiis, abjectóque earum amore, de rebus ad Regnum Cœleſte pertinentibus dumtaxat cogitent; id Deus poteſt ab iis impetrare, propoſitis æternis pœnis ac præmiis, præ quibus paupertas ac divitiæ nullius ſunt momenti, & quibus divitiarum cupiditas & metus paupertatis exſtinguuntur. Tum Petrus, nos quidem, inquit, Apoſtoli quæcumque habuimus, ut te perpetuò adſectaremur, reliquimus; quodnam ergo nobis erit præmium? Reſpondit verò Jeſus, in hanc ſententiam: Profectò, ô vos Apoſtoli mei, qui me conſtanter ſequuti fueritis, omnibus relictis, cùm orbis terrarum facies renovabitur, iſque, qui homo è trivio nunc eſſe videtur, in ſplendidiſſimo ſolio conſederit, de omnibus hominibus judicaturus, illi adſidebitis, poſitis ad ejus ſolium duodecim ſellis, ac de duodecim Tribubus Judæorum judicium unà feretis, à quo nulla umquam dabitur provocatio. Quicumque verò alii, ne mea præcepta perfringerent, reliquerint

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XIX.	CAP. X.	CAP. XVIII.	
26. Adſpiciens autem Jeſus, dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.	27. Et, intuens illos: Jeſus ait: Apud homines impoſſibile eſt, ſed non apud Deum; omnia enim poſſibilia ſunt apud Deum.	27. Ait illis: Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum.	
27. Tunc reſpondens Petrus: dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te: quid ergo erit nobis?	28. Et cœpit ei Petrus dicere. Ecce nos dimiſimus omnia, & ſequuti ſumus te.	28. Ait autem Petrus: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſequuti ſumus te.	
28. Jeſus autem dixit illis:	29. Reſpondens Jeſus ait:	29. Qui dixit eis:	
Amen dico vobis, quòd vos qui ſequuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël.			
29. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.	Amen dico vobis: Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, propter me, & propter Evangelium,	Amen dico vobis, nemo eſt, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter Regnum Dei,	
	30. qui non accipiat centies tantùm, nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros, cum perſecutionibus, & ſæculo futuro vitam æternam.	30. & non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſæculo venturo vitam æternam.	
30. Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi.	31. Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi.		
CAP. XX.			
1. Simile eſt Regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam:			
2. conventione autem factâ cum operariis ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam:			
3. Et, egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos,			
4. & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod juſtum fuerit dabo vobis.			

rint domum, fratres vel ſorores, patrem aut matrem, uxorem vel liberos, aut prædia ex quorum fructu neceſſarios ſumtus ſuſtentabant; ſi in hac ipſa vita, poſtquàm vexationis tempora exacta fuerint, non recipiant quæ amiſere, & multò plura; at certè in altera vita, æternam felicitatem conſequentur.

Eo autem tempore, multi ex iis, quibus primis nuntiatum fuerit Evangelium, poſtponentur iis qui ſeriùs audierint, ſed toto animo amplexi fuerint, proptereáque prioribus præferentur. Poſſumus enim conferre id quod tunc temporis in Regno Cœleſti fiet, cum eo quod fecit quidam paterfamilias. Diluculo cùm exiviſſet in forum, ut operarios conduceret in vineam mittendos; nonnullos denario in totum diem conduxit, quos in eam miſit. Dein domo iterum egreſſus horâ diei tertiâ, vidit alios operarios, qui otioſi in foro ſtabant, donec conducerentur. Hos quoque miſit in vineam ſuam, pollicitus ſe numeraturum quod, pro opere ſibi ab illis præſtito, æquum foret.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XX.

5. Οἱ δὲ ἀπῆλθον. Πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐννάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.

6. Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργοὺς. καὶ λέγει αὐτοῖς. Τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;

7. Λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο· Λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.

8. Ὀψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· Κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων, ἕως τῶν πρώτων.

9. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.

10. Ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται. καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.

11. Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου,

12. Λέγοντες. Ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα.

13. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν· Ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι;

14. Ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί.

15. Ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς, ἢ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;

10. Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Iverunt igitur hi quoque in vineam, & ruſticum opus fecerunt, dum paterfamilias egreſſus circa ſextam ac nonam horam alios operarios, eadem lege, conduxit. Quin & quintùm exiit in forum, circa horam undecimam, cùm una tantùm diei hora ſupereſſet, alióſque operarios ſtantes conſpicatus, quæſivit ab iis cur in otio diem tranſegiſſent. Reſponderunt illi ſe à nemine conductos fuiſſe, qui ipſorum opera uteretur. Quod cùm dixiſſent, è veſtigio à patrefamilias eorum miſerto juſſi ſunt etiam in vineam ire, id mercedis accepturi, quod æquum eſſe videretur. Poſteà cùm nox eſſet, ſolvendáque operariis merces, juſſit vineæ dominus diſpenſatorem ſuum vocare operarios; & mercedem eamdem omnibus numerare, initio facto ab iis qui ultimi in vineam iverant, tum deveniendo ad primos, ac reliquos deinceps. Venerunt ergo qui horâ undecimâ in vineam iverant, & ſinguli, ut juſſerat paterfamilias, denarium acceperunt. Quod cùm animadvertiſſent primi omnium, exiſtimabant ſe ideò majorem mercedem accepturos, quòd diuturniorem operam ei dediſſent quàm ceteri. Verùm & ipſi ſinguli acceperunt denarium. Quo conſpecto, fremebant quaſi injuriâ affecti à patrefamilias; dictitabántque iniquum eum eſſe, qui eos, qui per horam veſpertinam dumtaxat operam ſibi dederant, donaret pari mercede ac eos qui æſtum diei tulerant, & à diluculo ad noctem operi intenti fuerant. At vineæ dominus uni horum, heus tu, inquit, amice, quid quereris? Nullâ te injuriâ afficio, qui pactam denarii mercedem in totum diem tibi repræſento. Aufer quod tibi pollicitus ſum, & abi; neque enim mutabo conſilium de æquanda mercede poſtremorum operariorum tuæ.

Annon

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XX.			

5. Illi autem abierunt. Iterum exiit circa ſextam & nonam horam: & fecit ſimiliter.

6. Circa undecimam verò exiit & invenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hîc ſtatis toto die otioſi?

7. Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.

8. Cùm ſerò autem factum eſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à noviſſimis uſque ad primos.

9. Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios.

10. Venientes autem & primi, arbitrati ſunt quòd plus eſſent accepturi: acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios;

11. & accipientes murmurabant adversùs patremfamilias,

12. dicentes: Hi noviſſimi unâ horâ fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei, & æſtum.

13. At ille reſpondens uni eorum dixit: Amice, non facio tibi injuriam Nonne ex denario conveniſti mecum?

14. Tolle quod tuum eſt, & vade: volo autem & huic noviſſimo dare, ſicut & tibi.

15. An non licet mihi quod volo, facere? An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?

16. Sic erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi: multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

Annon mihi licet pecuniam meam largiri, quemadmodum mihi videtur? Vel an invides aliis liberalitatem, quam erga eos exercere volui? Sic & in Regno cœlorum fiet aliquando, ut qui ultimi de eo inaudiverint, & minimè omnium laborarint in proferendis ejus finibus, ſed vixerint iis temporibus, quibus Evangelium longè latéque ſparſum florebit, non aliter ejus præmiis fruantur ac qui primi ad ejus cognitionem vocati fuerint, operámque diuturnam, ad id propagandum, difficillimis temporibus, dederint; quâ ratione, primi ultimis æquabuntur. Quin etiam nunc multi quidem vocantur, & ante omnes imbuuntur cognitione myſteriorum Regni Cœleſtis; at pauci ſunt, qui ſingulari virtute ceteris antecellant. Quamobrem mirum videri nequit, ſi iis æquandi ſint qui olim ad Evangelii cognitionem poſtremi omnium vocabuntur.

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

Cap. XI.

1. Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς·

2. (Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν Κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς· ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει.)

3. Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν, λέγουσαι· Κύριε, ἴδε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ.

4. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς.

5. Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, καὶ τὸν Λάζαρον.

6. Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας.

7. Ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς· Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν.

8. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· Ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

9. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὧραι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει·

10. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

11. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

12. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται.

13. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.

14. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παῤῥησίᾳ· Λάζαρος ἀπέθανε·

15. Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς (ἵνα πιστεύσητε) ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.

Caput L.

Reſurrectio Lazari, quâ auditâ, Synedrium conſilia agitat de interficiendo Chriſto.

Cum Jeſus è Judæa iterum in Galilæam iviſſet, contigit Lazarum Bethanienſem ægrotare, quem Jeſus ſingulari amicitiâ proſequebatur. Is autem erat frater Marthæ, & Mariæ, apud quas diverſatus erat Jeſus; & quarum etiam poſterior, ut dicemus, Jeſu pedes, pretioſo unguento inunctos, comâ ſuâ abſterſit. Hæ autem ſorores miſerunt ad Jeſum, qui nuntiarent ei morbum Lazari, cui eum bene velle norant, ut, ſi ita ei videretur, valetudinem priſtinam ægro reſtitueret. Quod cùm audiret Jeſus, dixit hoc quidem morbo Lazarum ſororibus ereptum non iri; ſed ſe eum illico nolle curare, ut magis illuſtraretur Dei potentia, inſigni miraculo, quo non exiguam ſui admirationem Filius Dei excitaturus erat. Quamvis ergo Jeſus amiciſſimus eſſet cùm Marthæ & Mariæ ſororibus, tum etiam fratri earum Lazaro; accepto nuntio de hujus morbo, per biduum tamen moratus eſt, in eo loco, in quo erat. Quo elapſo, dixit Apoſtolis ſe velle in Judæam redire; qui ab eo itinere deterrere eum conati ſunt, quòd

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XI.

1. ERat autem quidam languens Lazarus, à Bethania, de caſtello Mariæ, & Marthæ, ſororis ejus.

2. Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pedes ejus capillis ſuis: cujus frater Lazarus infirmabatur.

3. Miſerunt ergo ſorores ejus ad eum, dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur.

4. Audiens autem Jeſus, dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.

5. Diligebat autem Jeſus Martham, & ſororem ejus Mariam, & Lazarum.

6. Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.

7. Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis: Eamus in Judæam iterum.

8. Dicunt ei diſcipuli: Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, & iterum vadis illuc?

9. Reſpondit Jeſus: Nonne duodecim ſunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt:

10. ſi autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non eſt in eo.

11. Hæc ait, & poſt hæc dixit eis: Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado ut à ſomno excitem eum.

12. Dixerunt ego diſcipuli ejus: Domine, ſi dormit, ſalvus erit.

13. Dixerat autem Jeſus de morte ejus: illi autem putaverunt quia de dormitione ſomni diceret.

14. Tunc ergo Jeſus dixit eis manifeſtè: Lazarus mortuus eſt:

15. & gaudeo, propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum.

quòd Judæi captarent occaſionem, prout norat, ejus lapidibus obruendi, nec tutum proinde eſſet, ſe ſe iis permittere. Reſpondit verò Jeſus, hac ſimilitudine. Quemadmodum, inquit, ſunt duodecim horæ diurnæ, quibus ſi quis incedat, facilè poteſt ſibi cavere ne pede ulli rei offenſo labatur; propter ſolis lucem, quâ fruitur; nocturnis verò, luce deſtitutus, vix ſibi cavere poteſt, ne pedem offendat, ſi eo tempore incedere velit: ita & mihi nihil eſt à quoquam timendum, dum nondum elapſum eſt id tempus, quo me Deus contra molitiones omnes Judæorum tueri ſtatuit, ſed tum denique cùm tenebricoſæ malorum potentiæ frænum laxabitur. Cùm hæc dixiſſet Apoſtolis, amicus, inquit, noſter Lazarus obdormiit, ſed eo in Judæam ut eum excitem. Apoſtoli verò, ſi dormit, inquiunt, convaleſcet, nec eſt cur illuc te conferas. Nam cùm Jeſus loquutus eſſet de ſomno mortis, illi verba ejus de ſomno, quo refocillantur vires, intellexerant. At Jeſus clariùs loquens mortuum eſſe dixit; ſéque gaudere quòd per tempus ejus morbi Bethaniæ non fuiſſet, quia rogatus à ſororibus eum curaſſet; nunc verò cùm mortuus eſſet, ſibi occaſionem oblatam edendi inſignis miraculi, quo fides eorum confirmaretur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. XI.
			16. Εἶπεν οὖν Θωμᾶς, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, τοῖς συμμαθηταῖς· Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ᾽ αὐτοῦ.
			17. Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.
			18. (Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε)
			19. Καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.
			20. Ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.
			21. Εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει·
			22. Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεὸν, δώσει σοι ὁ Θεός.
			23. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.
			24. Λέγει αὐτῷ Μάρθα· Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει, ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
			25. Εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται.
			26. Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο;
			27. Λέγει αὐτῷ· Ναὶ Κύριε· ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.
			28. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα, εἰποῦσα· Ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε.
			29. Ἐκείνη, ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν.
			30. (Οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην ἀλλ᾽ ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα.)

Qua de cauſa, eò ire ſtatuerat. Quæ cùm audiſſet Thomas, cui cognomen erat Didymo, dixit ceteris Apoſtolis, eſſe illuc ſequendum Jeſum; ut, ſi neceſſe eſſet, cum Magiſtro occumberent, potiùs quàm fidem ei datam fallerent.

Cùm verò Jeſus Bethaniam venit, quartus erat dies, ex quo cadaver Lazari monumento illatum fuerat; venerántque Jeroſolimâ (Bethania enim ab ea diſtat circiter duobus paſſuum millibus.) multi Jeroſolimitæ ad Martham & Mariam, ut eas alloquiis ſuis ſolarentur, ob fratris mortem. Cùm autem audiret Martha Jeſum adventare, relictis iis qui eam inviſerant, obviam ei proceſſit; Maria verò domi ſedens cum Judæis illis remanſit. At Martha, Jeſu conſpecto, ô Domine, inquit, ſi hìc ante quatriduum fuiſſes, frater meus non eſſet mortuus. Sed & nunc probè novi quæcumque à Deo petieris, ea tibi ab eo conceſſum iri. Non auſa eſt addere Jeſum à Deo nequaquam petiturum, ut homo à quatuor diebus mortuus excitaretur, quòd talia Deus non ſoleret concedere. At Jeſus ejus tacitam cogitationem intelligens,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. XI.

16. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

17. Venit itaque Jeſus, & invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.

18. Erat autem Bethania juxta Jeroſolymam, quaſi ſtadiis quindecim.

19. Multi autem ex Judæis venerant ad Martham & Mariam, ut conſolarentur eas de fratre ſuo.

20. Martha ergo, ut audivit quia Jeſus venit, occurrit illi. Maria autem domi ſedebat.

21. Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi fuiſſes hic, frater meus non fuiſſet mortuus:

22. ſed & nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus.

23. Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus.

24. Dicit ei Martha: Scio quia reſurget in reſurrectione, in noviſſimo die.

25. Dixit ei Jeſus: Ego ſum reſurrectio & vita: qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet.

26. Et omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

27. Ait illi: Utique, Domine, ego credidi: quia tu es Chriſtus filius Dei vivi, qui in hunc mundum veniſti.

28. Et, cùm hæc dixiſſet, abiit, & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.

29. Illa, ut audivit, ſurgit citò, & venit ad eum:

30. Nondum enim venerat Jeſus in caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha.

ligens, Martham bono animo eſſe juſſit, nam fratrem ejus excitatum iri. Reſpondit verò Martha, ſe minimè dubitare, quin excitandus foret ultimi judicii tempore, cum ceteris omnibus mortalibus. Sed Jeſus, ego, inquit, poteſtatem à Patre accepi excitandorum mortuorum, & vitæ cuicumque voluero reſtituendæ. Quicumque mihi crediderit, & mortuus fuerit, eum, ſi velim, è mortuis excitabo. Quiſquis verò vivet & mihi crediderit, ſempiternâ morte numquam occidet. Nonne hæc mihi affirmanti credis? Credo, inquit illa, Domine, omnia quæ dicis; cùm dudum minimè dubitem quin ſis Meſſias, ſeu Filius Dei, qui in terras venturus erat. Quæ cùm dixiſſet, domum properè ſe contulit, & Mariam ſororem clam monuit adeſſe Magiſtrum ex Galilæa, qui eam conventam cuperet. Hæc verò illico ſurrexit, relictis iis qui ſibi aderant, atque ad Jeſum ſe contulit; qui nondum ingreſſus erat vicum, ſed morabatur etiamnum in loco, in quem ei obviam proceſſerat Martha.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XI.

31. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες· Ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ.

32. Ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθεν, ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, λέγουσα αὐτῷ· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός.

33. Ἰησοῦς οὖν, ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν·

34. Καὶ εἶπε· Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.

35. Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς.

36. Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν.

37. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον· Οὐκ ἐδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;

38. Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. Ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ.

39. Λέγει ὁ Ἰησοῦς· Ἄρατε τὸν λίθον. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος Μάρθα· Κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι.

40. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ;

41. Ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε· Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου.

42. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

43. Καὶ ταῦτα εἰπών, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω.

Jeroſolimitæ verò, qui domi erant cum Maria, ut alloquiis ſuis luctum ejus lenirent, eam ædibus ſubitò prorumpentem ſequuti ſunt; rati mulierem ad ſepulcrum fratris ire, ut illic, recrudeſcente luctu, uberiores lacrimas profunderet. Verùm rectà ſe ad Jeſum conferens, ut eum vidit, ad pedes ejus accidit; nec aliter ac ſoror, ô Domine, inquit, ſi ante aliquot dies hîc fuiſſes, frater meus non eſſet mortuus.

Quam cùm vidit Jeſus acerbè flentem, Judæóſque, qui eam ſolaturi venerant, pariter lugentes, animo vehementer eſt commotus, ſimiléſque triſtitiam præ ſe tulit. Tum petiit, ubi eſſet ejus ſepulcrum; ad quod eum illico duxerunt. Interea verò vitæ humanæ miſerias, & mœrorem, quem acerba mors Lazari ſororibus creaverat, animo verſans, lacrimas continere non potuit. Quas animadvertentes Judæi, ex iis eum amiciſſimum fuiſſe Lazaro colligebant. Nonnulli etiam dictitabant ſe mirari, quî Jeſus, qui non ita pridem Jeroſolimæ potuerat cæco nato uſum oculorum largiri, non potuiſſet impeditè, precibus ſuis, ne amicus moreretur.

Inter

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XI.

31. Judæi ergo, qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit & exiit, ſequuti ſunt eam, dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.

32. Maria ergo, cùm veniſſet ubi erat Jeſus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hìc, non eſſet mortuus frater meus.

33. Jeſus ergo, ut vidit eam plorantem, & Judæos, qui venerant cum ea, plorantes: infremuit Spiritu, & turbavit ſeipſum.

34. & dixit: Ubi poſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide.

35. Et lacrimatus eſt Jeſus.

36. Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum.

37. Quidam autem ex ipſis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur?

38. Jeſus ergo, rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum (Erat autem ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei)

39. Ait Jeſus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, ſoror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam fœtet; quatriduanus eſt enim.

40. Dicit ei Jeſus: Nonne dixi tibi, quoniam, ſi credideris, videbis gloriam Dei?

41. Tulerunt ergo lapidem: Jeſus autem, elevatis ſurſum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audiſti me.

42. Ego autem ſciebam, quia ſemper me audis: ſed propter populum, qui circumſtat, dixi, ut credant quia tu me miſiſti.

43. Hæc cùm dixiſſet, voce magnâ clamavit: Lazare, veni foras.

Inter hæc, animo iterum vehementer commotus, pervenit ad monumentum, quod fuit in ſpelunca, cujus ori objectus erat ingens lapis. Tum juſſit amoveri lapidem, quamvis Martha moneret fratris ſui cadaver jam fœtere, quippe qui à quatuor diebus eſſet mortuus; dixitque mulieri, annon ſatis intelligeret ex iis quæ ab ipſo modò audiverat, ſi dictis ipſius fidem haberet, ſe viſuram inſigne miraculum, quod ſibi Dei laudandi ſingularem occaſionem præbiturum eſſet. Igitur amoverunt lapidem ex ore ſpeluncæ, in qua jacebat Lazari cadaver. Deinde Jeſus, qui tacitus à Patre reſurrectionem Lazari petierat, ſublatis in cœlum oculis, in hæc verba erupit: gratias tibi ago, ô Pater, quòd me hac quoque in re exaudiveris. Noveram quidem ſemper me à te exaudiri; ſed propter circumſtantem turbam ita loquor, ut credat, tam inſigni miraculo permota, me à te miſſum fuiſſe. Quæ cùm dixiſſet, magnâ voce exclamavit: Lazare, exi è monumento.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XI.

44. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

45. Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

46. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς.

47. Συνήγαγον οὖν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον· Τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ.

48. Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν· καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.

49. Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, Ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν·

50. Οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.

51. Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν· ἀλλὰ Ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους·

52. Καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν.

53. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

54. Ἰησοῦς οὖν οὐκ ἔτι παῤῥησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις· ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραῒμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Ecce verò illico, vitâ & viribus recuperatis, ſurrexit cadaver, quamvis faſciis vincta eſſent ejus crura & brachia; quæ Jeſus ſolvi juſſit, & hominem dimitti. Quo miraculo conſpecto, multi Jeroſolimitarum, qui ſorores ſolaturi venerant, adducti ſunt ut crederent Jeſum verè à Deo miſſum eſſe. Nonnulli verò primores Phariſæorum adierunt, iiſque narrarunt miraculum quod, ſe inſpectantibus, à Jeſu editum fuerat; ut viderent ne quid detrimenti, ex miraculi tanti fama, eorum auctoritas pateretur. Quamobrem Principes Sacerdotum & Phariſæorum rem ad Synedrium Magnum, propterea coactum, retulere. Conſilia in eo agitata ſunt, de eo quod fieri oporteret, hoc in negotio, ne quid funeſti Judæorum genti propterea accideret; cùm conſtaret multa miracula à Jeſu fieri, quæ pertinaciter illi Cacodæmonibus tribuebant. Verebantur enim, ne, ſi rem negligerent, Judæi plerique eum Meſſiam eſſe crederent, miſſum à Deo, ut Judæam gentem tyrannidi Romanorum eriperet, ſeditióque propterea in univerſa Judæa cooriretur. Quod ſi contingeret, timendum erat ne Romani, miſſo exercitu, Jeroſolimam, Templúmque ſolo æquarent, & gentem Judæam ad internecionem delerent. Erat autem eo anno Caiaphas Pontifex Maximus, qui poſt-

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

CAP. XI.

44. Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis Jeſus: Solvite eum, & ſinite abire.

45. Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam & Martham, & viderant quæ fecit Jeſus, crediderunt in eum.

46. Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Jeſus.

47. Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?

48. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum; & venient Romani, & tollent noſtrum locum, & gentem.

49. Unus autem ex ipſis, Caiphas nomine, cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis: Vos neſcitis quidquam:

50. nec cogitatis quia expedit vobis, ut unus moriatur homo, pro populo, & non tota gens pereat.

51. Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed, cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetavit quòd Jeſus moriturus erat pro gente:

52. & non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum.

53. Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum.

54. Jeſus ergo jam non palam ambulabat, apud Judæos, ſed abiit in regionem juxta deſertum, in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.

poſtquàm multa ultrò citróque eſſent prolata, dixit eos qui etiamnum hac in re deliberarent, quòd Jeſus innocens eſſe videretur, neſcire quid ſuâ intereſſet; neque animadvertere multò ſatius eſſe, ut vir unus, quamvis innocuus, pro aliis interiret, quàm ſi tota gens deleretur. Quæ verba veriora erant, quàm putabat; neque, cùm eſſet Pontifex Maximus, ſine divino afflatu, dicebat, fore, ut Jeſus pro Judæorum populo interiret; quaſi victima, nimirum, quâ ejus peccata expiarentur; & quâ etiam mactatâ, fieret ut omnes, qui ad Dei populum pertinere vellent, in unum corpus tandem convenirent. Verbis verò Caiaphæ permotum Synedrium, ab eo tempore, occaſionem captavit interficiendi Jeſum.

Quare Jeſus non ampliùs palam, nec in frequentioribus Judææ locis verſabatur, ſed in tractu vicino Jerichuntinæ ſolitudini, in agro oppiduli, quod Ephraïm vocabatur; ubi unà cùm Apoſtolis commoratus eſt, ad tempus uſque vicini Paſchatis.

MATTHÆUS. Cap. XX.	MARCUS. Cap. X.	LUCAS. Cap. XVIII.	JOANNES.
	32. Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο·		
17. Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ᾽ ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς·	Καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν.	31. Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπε πρὸς αὐτούς·	
18. Ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,	33. Ὅτι ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,	Ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,	
		καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου.	
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ Γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ·	καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς Γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ,		
19. Καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.	καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι· 34. Καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.	32. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται· 33. Καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται.	
		34. Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.	
20. Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα, καὶ αἰτοῦσά τι παρ᾽ αὐτοῦ.	35. Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ υἱοὶ Ζεβεδαίου, λέγοντες· Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν ποιήσῃς ἡμῖν.		
21. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Τί θέλεις; Λέγει αὐτῷ· Εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.	36. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν; 37. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.		
22. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Λέγουσιν αὐτῷ· Δυνάμεθα.	38. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; 39. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Δυνάμεθα.		
23. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ᾽ οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.	Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε· καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· 40. Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ᾽ οἷς ἡτοίμασται.		

C A P U T LI.

Jeſus proficiſcitur Jeroſolimam, prædicitque ſuam mortem. Ambitionem filiorum Zebedæi caſtigat. Cæcis prope Jerichuntem viſum reſtituit. Apud Zachæum divertit, Apologúmque proponit de Rege peregrè profecto.

Paullo ante Paſcha, Jeſus ex Jerichuntina ſolitudine iterum profectus eſt, ut Jeroſolimam ultimùm inviſeret; & præibat quidem diſcipulis, quibus id iter diſplicebat, quia Judæorum inſidias adversùs Magiſtrum metuebant. At ille vocatos ad ſe privatim duodecim Apoſtolos apertè docere cœpit quæ ſe illic manerent; &, imus quidem, inquit, Jeroſolimam, at ſcitote nunc tandem impletum atque abſolutum iri omnia, quæ à Prophetis de me prædicta ſunt. Etenim tradar in manus Magni Synedrii, quod quaſi Pſeudoprophetam me capitis damnabit. Cùm verò ei jus infligendæ capitalis pœnæ ſit à Romanis demtum, me accuſabit apud eorum Præſidem, qui ludibrio habitum, conſputatúmque, & virgis cæſum in crucem agent, in qua animam afflabo, at tertio die in vitam rediturus.

Hæc cùm antea non ſemel à Jeſu prædicta fuiſſent, & clarè nunc proferrentur, attamen magna

MATTHÆUS.

Cap. XX.

17. Et adſcendens Jeſus Jeroſolimam, adſumpſit duodecim diſcipulus ſecretò, & ait illis:

18. Ecce adſcendimus Jeroſulimam,

& Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte,

19. & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertio die reſurget.

20. Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis, adorans & petens aliquid ab eo.

21. Qui dixit ei: Quid vis?

Ait illi: Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram, in Regno tuo.

22. Reſpondens autem Jeſus, dixit: Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?

Dicunt ei: Poſſumus.

23. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis:

ſedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt, à Patre meo.

MARCUS.

Cap. X.

32. Erant autem in via adſcendentes Jeroſolimam: & præcedebat illos Jeſus, & ſtupebant, & ſequentes timebant. Et adſumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ eſſent ei eventura.

33. Quia ecce adſcendimus Jeroſolimam,

& Filius hominis tradetur Principibus Sacerdutum, & Scribis, & Senioribus, & damnabunt eum morte,

& tradent eum gentibus:

34. & illudent ei: & conſpuent eum: & flagellabunt eum, & interficient eum: & tertio die reſurget.

35. Et accedunt ad eum Jacobus & Joannes, filii Zebedæi, dicentes: Magiſter, volumus, ut, quodcumque petierimus, facias nobis.

36. At ille dixit eis: Quid vultis ut faciam vobis?

37. Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam, ſedeamus in gloria tua.

38. Jeſus autem ait eis: Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem ego bibo, aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?

39. At illi dixerunt ei: Poſſumus.

Jeſus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo: bibetis, & baptiſmo, quo ego baptizor, baptizabimini:

40. ſedere autem ad dexteram meam, vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt.

LUCAS.

Cap. XVIII.

31. Adſumſit autem Jeſus duodecim, & ait illis: Ecce adſcendimus Jeroſolimam;

& conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de Filio hominis.

32. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur:

33. & poſtquàm flagellaverint, occident eum, & tertio die reſurget.

34. Et ipſi nihil horum intellexerunt: & erat verbum iſtud abſconditum ab eis; & non intelligebant quæ dicebantur.

JOANNES.

magna ex parte rudes Apoſtolorum animos fugiebant; quòd Meſſiam, ſeu Liberatorem Judææ gentis mori, & reſurgere oportere numquam à Judæorum Magiſtris accepiſſent. Ex iiſdem præjudiciis, de regno terreſtri Meſſiæ, profluxit quod à Joanne & Jacobo Zebedæi filiis, eodem tempore, tentatum eſt. Cùm enim iter facerent cum Jeſu, ad eum adlegarunt matrem ſuam, quæ iis præſentibus pedibus ejus advoluta ſe aliquid habere ſignificavit quod ab eo peteret. At Jeſus quæſivit quid à ſe fieri vellet. Reſpondit mulier, ſe optare hoc ſibi concedi ut ſui filii, cùm ad regnum perveniſſet, latera ei clauderent, ſeu proximam ab eo dignitatem obtinerent. Jeſus verò ad eos converſus; neſcitis, inquit, quid petatis, qui regnum terreſtre Meſſiæ animo concipitis. An ſuſtinebitis idem poculum bibere, quod mihi brevi hauriendum paratur; eodémque baptiſmo ablui, quo ego abluar? Quibus verbis, deſignabat perpeſſiones ſuas. Repoſuerunt quidem illi ſe nullum periculum, ut conſequerentur quod petebant, recuſaturos. Jeſus faſſus eſt ſimilia illos conſtanter adituros eſſe pericula, ſed negavit ſe honores ſuo proximos ullis aliis daturum, quàm iis ad quos ex Patris ſui conſilio pertinerent.

Hæc

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XX.	Cap. X.	Cap. XVIII.	
24. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.	41. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.		
25. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, εἶπεν· Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.	42. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, λέγει αὐτοῖς· Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν, κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.		
26. Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος.	43. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν·		
27 Καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος.	44. Καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος·		
28. Ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.	45 Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.		
29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχώ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. 20. Καὶ ἰδού, δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν, λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, υἱὸς Δαβίδ.	46. Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεριχώ· καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱεριχώ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς Τιμαίου Βαρτίμαιος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.	35. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἱεριχώ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. 36. Ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.	
	47. Καὶ ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν, καὶ λέγειν· Ὁ υἱὸς Δαβίδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.	37. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. 38. Καὶ ἐβόησε, λέγων· Ἰησοῦ υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με.	
31. Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν· οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον, λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, υἱὸς Δαβίδ.	48. Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοί, ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· Υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με.	39. Καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν· Υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με.	
32 Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτούς, ☞	49. Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλόν, λέγοντες αὐτῷ· ☞ Θάρσει, ἔγειραι, φωνεῖ σε. 50. Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν.	40. Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ☞	
καὶ εἶπε· Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; 33 Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.	51. Καὶ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τί θέλεις ποιήσω σοί; Ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ· Ῥαββουνί, ἵνα ἀναβλέψω. ☞	ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν, 41. Λέγων· Τί σοι θέλεις ποιήσω; Ὁ δὲ εἶπε· Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. ☞	
34. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. ☞ καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. ☞	52. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. Καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ. ☞	42. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. 43. Καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν Θεόν· καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδών, ἔδωκεν αἶνον τῷ Θεῷ.	

Hæc cùm animadvertiſſent decem alii Apoſtoli, graviter tulerunt ambitionem fratrum. Quare Jeſus omnes ad ſe vocatos ita alloquutus eſt: Qui præſunt gentibus, pro imperio, ut noſtis, iis dominantur; earúmque magnates eos, qui ipſis parent, magno ſupercilio premunt. At ita res non habebit apud vos, ex quibus qui eminere præ ceteris volet, is maximè omnium aliorum commodis, ſuis ipſius neglectis, inſerviet; qui omnium primus eſſe avebit, is fiet omnium miniſter; nedum ut ex iis utilitatem ullam, Regum ac magnatum inſtar, capiat. Exemplum ſumite à me ipſo, qui profiteor me propterea veniſſe in terras, quò utilitatibus hominum inſerviam, non ut ab illis ulla terreſtria miniſteria ipſe exigam; imò verò ut vitæ meæ jacturâ eos è ſervitute, in qua ſunt, liberem.

Cùm verò non procul eſſent Jerichunte, ſequerentúrque Jeſum non Apoſtoli modò, ſed & multi alii, inciderunt in duos cæcos; quorum alter erat notiſſimus ille Timæi filius, qui *Bartimæus*, ab Hebraicè loquentibus, vulgò vocitabatur. Hi ſedebant juxta viam, ſtipem à prætereuntibus petentes; cumque audiviſſent ſtrepitum ſolito majorem, & quæſiviſſent quid hoc rei eſſet, ut acceperunt adventare Jeſum Nazarenum illac tranſiturum, quem norant non uni cæco oculorum uſum reſtituiſſe, magnâ voce clamare cœperunt; ô Jeſu, à Rege Davide oriunde,

MATTHÆUS.

Cap. XX.

24. Et audientes decem, indignati ſunt de duobus fratribus.

25. Jeſus autem vocavit eos ad ſe, & ait: Scitis quia Principes gentium dominantur eorum; & qui majores ſunt poteſtatem exercent in eos.

26. Non ita erit inter vos: ſed quicumque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter;

27. &, qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus:

28. ſicut Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemtionem pro multis.

29. Et, egredientibus illis ab Jericho, ſecuta eſt eum turba multa:

30. Et ecce duo cæci, ſedentes ſecus viam, audierunt quia Jeſus tranſiret, & clamaverunt, dicentes: Domine, miſerere noſtri, fili David.

31. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miſerere noſtri, fili David.

32. Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, ☞ & ait: Quid vultis ut faciam vobis?

33. Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi noſtri.

34. Miſertus autem eorum Jeſus, tetigit oculos eorum; ☞ & confeſtim viderunt, & ſequuti ſunt eum. ☞

MARCUS.

Cap. X.

41. Et, audientes decem, cœperunt indignari de Jacobo, & Joanne.

42. Jeſus autem vocans eos, ait illis: Scitis quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum poteſtatem habent ipſorum:

43. non ita eſt autem in vobis: ſed quicumque voluerit fieri major, erit veſter miniſter.

44. Et quicumque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus,

45. Nam & Filius hominis non venit ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemtionem pro multis.

46. Et veniunt Jericho. Proficiſcente eo de Jericho, & diſcipulis ejus, & plurima multitudine, filius Timæi, Bartimæus cæcus, ſedebat juxta viam mendicans,

47. qui, cùm audiſſet quia Jeſus Nazarenus eſt, cœpit clamare, & dicere: Jeſu, fili David, miſerere mei.

48. Et comminabantur ei multi ut taceret: at ille multò magis clamabat: Fili David, miſerere mei.

49. Et, ſtans Jeſus, præcepit illum vocari. Et vocant cæcum, dicentes ei: Animæquior eſto, ſurge, vocat te.

50. Qui, projecto veſtimento ſuo, exſiliens venit ad eum.

51. Et reſpondens Jeſus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut videam. ☞

52. Jeſus autem ait illi: Vade, fides tua te ſalvum fecit: & confeſtim vidit: & ſequebatur eum in via. ☞

LUCAS.

Cap. XVIII.

35. Factum eſt autem, cùm appropinquaret Jericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans;

36. &, cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet.

37. Dixerunt autem, ei quòd Jeſus Nazarenus tranſiret.

38. Et clamavit, dicens: Jeſu fili David, miſerere mei.

39. Et qui præibant increpabant eum, ut taceret: Ipſe verò multò magis clamabat: Fili David, miſerere mei.

40. Stans autem Jeſus juſſit illum adduci ad ſe. ☞

Et, cùm appropinquaſſet, interrogavit illum,

41. dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam.

42. Et Jeſus dixit illi: Reſpice, fides tua te ſalvum fecit.

43. Et confeſtim vidit, & ſequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.

JOANNES.

---

oriunde, miſerere noſtræ cæcitatis. Qui clamores cùm moleſti eſſent prætereunti multitudini, homines objurgabat & tacere jubebat. At illi pertinaciùs auxilium Jeſu implorabant, nec deſinebant clamoribus ſuis prætereuntes obtundere. Igitur cùm Jeſus ad locum, in quo ſedebant, perveniſſet, conſtitit, eóſque ad ſe adduci juſſit. Quod cùm ab aliis audirent, & bono eſſe animo juberentur, quippe oculorum uſum à Jeſu, qui eos vocari præceperat, recepturi; Timæi filius, ut expeditiùs ad eum duceretur, abjecit pallium. Ab adductis ad ſe petiit Jeſus, quid ſibi ab ipſo fieri vellent, cujus miſericordiam tam conſtante clamore implorarent. Reſponderunt illi, optare ſe ut oculorum uſum, prout poterat, eo deſtitutis reſtitueret. Jeſus ergo, miſericordiâ commotus, eorum oculos tetigit, juſsítque ſecuros abire, quandoquidem fide ſuâ ab ipſo curationem impetraſſent. At illi è veſtigio oculorum uſum receperunt, Jeſúmque iter facientem ſequebantur, & Deo, ob tantum acceptum ab eo beneficium, gratias palam agebant. Quamobrem etiam univerſa multitudo eorum, qui cum Jeſu Jeroſolimam ibant, Deum laudabat.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. XIX.

1. Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχώ.

2. Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος· καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος.

3. Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι· καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν.

4. Καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι δι' ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι.

5. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.

6. Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.

7. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες· Ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι.

8. Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν Κύριον· Ἰδοὺ, τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, Κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.

9. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν.

10. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

11. Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε παραβολὴν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλὴμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.

12. Εἶπεν οὖν· Ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.

13. Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Πραγματεύσασθε, ἕως ἔρχομαι.

Jeſus verò Jerichuntem ingreſſus per eam urbem tranſiit; in qua habitabat Zacchæus quidam, magiſter Publicanorum tractûs illius, idémque dives. Is vehementer optaverat videre Jeſum, ſed propter circumſtantium turbam propiùs accedere non potuerat, neque propter breviorem ſtaturam è longinquo eum videre. Itaque ut cupiditati ſuæ ſatisfaceret, curſu Jeſum antevertit conſcenditque Sycomorum, ut ex ea prætereuntem intueretur. Cùm verò eum in locum veniſſet Jeſus, ſublatis in arborem oculis, vidit in ea Zacchæum, quem properè juſſit deſcendere, velle enim ſe apud eum eo die diverſari, in prædio quod non procul Jerichunte habebat. Ille verò feſtinanter ex arbore deſcendit, & Jeſum lætus in villam ſuam excepit. At omnes, qui videbant Jeſum ſponte diverſantem apud Publicanum, fremebant; quaſi Jeſus moribus ſuis indignum quidpiam admitteret, qui ab homine profligato, ut vulgò habebantur Publicani, hoſpitio excipi voluerat. Tum verò Zacchæus, ut illorum prava de ſe judicia confutaret, ſtans coram Jeſu clarâ voce dixit ſe, ab hoc tempore, pauperes donaturum dimidiâ parte facultatum ſuarum; & iis, quibus fraude quidpiam abſtuliſſet, quadruplum redditurum. Quod ſponte ſuâ & ſolâ Jeſu auctoritate adductus faciebat, cùm lege conveniri propterea à nemine poſſet. Quibus verbis auditis, dixit Jeſus, eo die Zacchæo ejuſque familiæ exemplum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		CAP. XIX. 1. ET ingreſſus perambulabat Jericho: 2. Et ecce vir nomine Zacchæus: & hic princeps erat Publicanorum, & ipſe dives; 3. & quærebat videre Jeſum, quis eſſet, & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat. 4. Et præcurrens adſcendit in arborem ſycomorum ut videret eum; quia inde erat tranſiturus. 5. Et, cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Jeſus vidit illum; & dixit ad eum: Zacchæe, feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere. 6. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens. 7. Et, cùm viderent omnes, murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem divertiſſet. 8. Stans autem Zacchæus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. 9. Ait Jeſus ad eum: Quia hodie ſalus domui huic facta eſt, eo quòd & ipſe ſit filius Abrahæ; 10. venit enim Filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat. 11. Hæc illis audientibus, adjiciens dixit parabolam, eo quòd eſſet prope Jeruſalem, & quia exiſtimarent quòd confeſtim Regnum Dei manifeſtaretur. 12. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere ſibi Regnum, & reverti. 13. Vocatis autem decem ſervis ſuis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio.	

exemplum patrisfamilias ſequuturæ ſalutem obtigiſſe; quandoquidem ex ejus verbis intelligere licebat, non proſapiâ tantùm, ut antea, ſed & imitatione fidei, prolem eum eſſe Abrahami. Neque ſe temerè ingreſſum eſſe ejus domum, ſe enim ad homines veniſſe, ut eos qui à via ſalutis aberraverant quæreret atque ad eam reduceret.

Cùm hæc audiſſet multitudo, judicarétque Jeſum, quia non procul aberat Jeroſolimâ, urbe olim regiâ, tandem ſe profeſſurum eſſe Meſſiam, regníque Judæorum habenas ſumturum, Jeſus hunc Apologum proloquutus eſt; ex quo colligere licebat Judæos minimè paratos eſſe ad excipiendum Regnum Meſſiæ, ut par erat, nec rectè uti Dei beneficiis; imò etiam Meſſiæ acerrimè adverſari, pœnáſque propterea mox daturos. Filius, inquit, Regis, at qui majorem potentiam obſervare neceſſe habebat, ut regni capeſſendi facultatem ab ea impetraret, procul ad eam profectus eſt; quò redux demum, eâ volente, diadema ſumeret, ac pro Rege ſe gereret. Sed antequàm proficiſceretur, vocavit ad ſe decem ſervos, quibus diviſit decem minas, ſeu ſummas pares pecuniæ; additis mandatis, ut ſinguli pecuniâ à ſe acceptâ mercaturam facerent, dum peregrè futurus eſſet; rationem ſibi reduci reddituri.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XIX.

14. Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες· Οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, καὶ εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον· ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγματεύσατο.

16. Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων· Κύριε, ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα μνᾶς.

17. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Εὖ ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.

18. Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων· Κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς.

19. Εἶπε δὲ καὶ τούτῳ· Καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων.

20. Καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων· Κύριε, ἰδού, ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ.

21. Ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

22. Λέγει δὲ αὐτῷ· Ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε· ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα·

23. Καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό;

24. Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν· Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.

25. Καὶ εἶπον αὐτῷ· Κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.

26. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

27. Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.

Cùm verò ille diſceſſiſſet, regiæ urbis cives, quibus erat inviſus, legatos miſerunt qui eum accuſarent, apud majorem illam poteſtatem quam dixi, ne paternum regnum conſequeretur. At ille, eo impetrato, ad ſuos redux, ante omnia, ad ſe vocari juſſit ſervos, quibus pecuniam, mercaturâ augendam commiſerat; ut intelligeret, an rei faciendæ ſtrenuam operam dediſſent. Qui primus ſe ſtitit obtulit hero decem minas, quas ope illius, quam ab eo acceperat, lucratus fuerat. Tum verò Rex, collaudato ſervo, quòd in exigua ſumma ſibi credita fidus fuiſſet; non modò decem minis eum donavit, ſed & ejus adminiſtrationi decem urbes commiſit. Alter, pro una, quinque minas obtulit; laudatúſque pariter à Rege, quinque minis donatus eſt, & quinque urbibus præfectus. Tertius verò, ut ceteros omittam, minam ab hero acceptam protulit ſudario etiamnum involutam; quam illi reſtituit. Negabat enim ſe auſum fuiſſe negotiari, pecuniâ heri æquo ſeverioris, & qui, ut fert dictum vetus, quod non poſuerat tollere ſoleret, ac metere ubi ſementem non fecerat; ne fortè minâ amiſſâ, prout multi ſunt in mercatura incerti caſus, graviùs ab eo mulctaretur. Quâ excuſatione auditâ, herus dixit ſe ex ipſius reſponſione jus dicturum. Nam ſi ejuſmodi erat ſua indoles, qualem eam deſcripſerat; oportuiſſe eum ſaltem minam Trapezitæ crediſiſſe, ut herus redux eam cum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. XIX.	

14. Cives autem ejus oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.

15. Et factum eſt ut rediret, accepto Regno, & juſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam, ut ſciret quantum quiſque negotiatus eſſet.

16. Venit autem primus, dicens: Domine, mna tua decem mnas acquiſivit.

17. Et ait illi: Euge, bone ſerve, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem urbes.

18. Et alter venit dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.

19. Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque civitates.

20. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repoſitam in ſudario;

21. timui enim te, qnia homo auſterus es, tollis quod non poſuiſti, & metis qnod non ſeminaſti.

22. Dicit ei: De ore tuo te judico, ſerve nequam: ſciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminavi:

23. & quare non dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego veniens cum uſuris utique exegiſſem illam?

24. Et adſtantibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet.

25. Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas.

26. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit; ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.

27. Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc, & interficite ante me.

cum fœnore reciperet. Deinde adſtantes miniſtros juſſit minam illi ablatam dare ei, qui decem minas ex una confecerat. Illi verò Regem monuerunt ſat magno præmio eum eſſe donatum, qui decem minas habebat; ideóque potiùs alii dandam, qui nihil haberet. At Rex negavit ſe ſententiam mutaturum; nam rectè acceptis uſo plura eſſe danda, ab eo verò qui iis abuſus, aut nullo modo uſus eſſet, etiam ea eſſe auferenda quæ acceperat; quoniam in alium finem credita ei non fuerant, niſi ut iis uteretur, ut par erat. Ad inimicos verò illos Regis quod attinet, qui noluerant eum in paternum regnum ſuccedere, eos juſſit coram ſe adductos obtruncari. Quo Apologo, deſcribebatur ſors futura Judæorum, qui Jeſu fidem habituri non erant. Nam neque uſuri erant, ut decebat, beneficiis olim & nuper à Deo acceptis; quippe qui Jeſum erant repudiaturi, neque ullâ ratione Meſſiam agnituri; quamobrem grave ſupplicium, ei in cœlo regnanti, ac rationem factorum repoſcenti erant daturi. Verùm, eo tempore, mens Jeſu à nemine intellecta eſt.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XI.

55. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς.

56. Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες· Τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;

57. Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

Cap. XII.

1. Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

2. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει· ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν τῶν συνανακειμένων αὐτῷ.

3. Ἡ οὖν Μαρία, λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.

4. Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι·

5. Διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;

6. Εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.

7. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς· Ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό.

8. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Caput LII.

Jeſus it Bethaniam, ubi pedes ejus inunguntur à Maria. Inde Jeroſolimam ſe confert, quam ingreditur aſino vectus, adclamante populo, & ringentibus Phariſæis. Expellit mercatores è Templo, ubi curat ægros, adclamantibus pueris & dolente Synedrio.

Interea inſtante Paſchate, quod eo anno incidebat in VIII. Calendas Apriles, atque in Hebdomadis quidem feriam quintam; multi ex eo tractu, in quo poſtremùm commoratus erat Jeſus, jam ſe ſe contulerant Jeroſolimam; ut qui purificatione indigebant, poſſent Paſcha celebrare. Itaque Jeſum Jeroſolimæ quærebant, & ab aliis alii ſciſcitabantur, annon ad feſtum celebrandum venturus eſſet? Synedrium verò edictum propoſuerat, quo jubebat omnes indicare locum, in quo verſaretur, quam primùm innotuiſſet, ut eum poſſet comprehendere. Jeſus verò, animo obſirmato, Jeroſolimam ire perrexit, & a. d. XIV. Calendas Apriles, Bethaniam pervenit, ubi habitabat Lazarus, quem mortuum excitaverat. Itaque cœnâ illic à Martha

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

JOANNES.

CAP. XI.

55. Proximum autem erat Paſcha Judæorum, & adſcenderunt multi Jeroſolimam de regione ante Paſcha, ut ſanctificarent ſe ipſos.

56. Quærebant ergo Jeſum, & colloquebantur ad invicem, in templo ſtantes: Quid putatis quia non venit ad diem feſtum?

57. Dederant autem Pontifices & Phariſæi mandatum, ut, ſi quis cognoverit ubi ſit, indicet, ut apprehendant eum.

CAP. XII.

1. JEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem ſuſcitavit Jeſus.

2. Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex diſcumbentibus cum eo.

3. Maria ergo accepit libram unguenti nardi piſtici, pretioſi, & unxit pedes Jeſu, & extersit pedes ejus capillis ſuis; & domus impleta eſt ex odore unguenti.

4. Dixit ergo unus ex diſcipulis ejus, Judas Iſcariotes, qui erat eum traditurus:

5. Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis?

6. Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.

7. Dixit ergo Jeſus: Sinite illam, ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud.

8. Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.

Martha & Maria exceptus eſt, accubuítque inter convivas idem ille Lazarus earum frater, dum Martha convivis miniſtraret. At Maria, ſumtâ librâ pretioſi unguenti, ex verâ nardo confecti, pedes Jeſu accumbentis à tergo inungebat, tum eos comâ ſuâ abſtergebat; quo facto, domus tota odore unguenti fragrabat. Judas verò Iſcariothes unus ex duodecim Apoſtolis, qui Jeſum erat proditurus, ut poſtea dicemus; quare, inquit, unguentum illud non eſt potiùs venumdatum, ex quo potuere confici trecenti denarii, quibus calamitoſorum hominum egeſtas ſublevaretur. Quod dicebat, non quòd ullâ erga pauperes miſericordiâ tangeretur; ſed quia, cùm ei commiſſa eſſet cuſtodia pecuniæ, quæ à religioſis hominibus in uſum Jeſu ejúſque Apoſtolorum conferebatur, ſolebat aliquam ejus partem intervertere; quamobrem cupiebat plura ab iis conferri, quò poſſet faciliùs plura furari. At Jeſus, ſine, inquit, eam facere quod videtur; ſervabat enim hoc unguentum veluti ad meam pollincturam, quæ non differetur in multos dies. Pauperes quidem ſemper ſat multi erunt, quibus benefaciatis; ſed non diu vobiſcum ero, ut mei curam geratis, obſervantiámque mihi veſtram ſignificetis.

Interea

MATTHÆUS.

Cap. XXI.

1. Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ Ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς

2. Λέγων αὐτοῖς· Πορεύθητε εἰς τὴν κώμην, τὴν ἀπέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι.

3. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ Κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει·

εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

4. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος.

5. Εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών· Ἰδοὺ, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πρᾳΰς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον, καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

6. Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,

7. Ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισαν ἐπάνω αὐτῶν.

MARCUS.

Cap. XI.

1. Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

2. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν· καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

3. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· Τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε· Ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ

εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε.

4. Ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω, ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου· καὶ λύουσιν αὐτόν.

5. Καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς· Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον;

6. Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.

7. Καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ.

LUCAS.

Cap. XIX.

28. Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα.

29. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

30. Εἰπών· Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην· ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

31. Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ· Διὰ τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ· Ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

32. Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.

33. Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς· Τί λύετε τὸν πῶλον;

34. Οἱ δὲ εἶπον· Ὁ Κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

35. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ ἐπιῤῥίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν.

JOANNES.

Cap. XII.

9. Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι· καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

10. Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ Ἀρχιερεῖς, ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν.

11. Ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

12. Τῇ ἐπαύριον

ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα,

---

Interea rumor, per viciniam, ſparſus eſt eſſe Jeſum Bethaniæ, in ædibus Marthæ & Mariæ. Quamobrem multi eò concurrerunt, non tantùm ut Jeſum, ſed etiam ut Lazarum, quem mortuum excitaverat, viderent. Quod cùm renuntiatum eſſet Synedrio, conſilia agitavit de Lazaro etiam è medio tollendo; quia multi, urbe relictâ, propterea adſectabantur Jeſum; quem crediderant à Deo ad Judæam gentem miſſum, poſtquàm Lazarum mortuum ab eo excitatum viderant. Cùm Jeſus Bethaniæ, per diem Sabbathi, cujus veſperâ ineunte cœnaverat apud Martham, quieviſſet; ſequente die Solis, ſeu primâ hebdomadis feriâ, profectus eſt versùs Jeroſolimam, & tranſiit quidem per tractum illum montis Olivarum qui pertinet ad Bethaniam, ac Bethphagen; quo ex loco duos ex diſcipulis ſuis juſſit ire in pagum, quem è regione videbant; in quo aiebat, ſtatim ac eum ingreſſi forent, inventuros eos aſinam vinctam, & aſellum cui nondum quiſquam inſederat; quos volebat illico ſolvi, atque ad ſe adduci. Quòd ſi quis ab iis quæreret, cur aſinam & pullum ſolverent, jubebat reſponderi, Dominum

MATTHÆUS.

Cap. XXI.

1. ET cùm appropinquaſſent Jeroſolimis, & veniſſent Bethphage ad Montem Oliveti, tunc Jeſus miſit duos diſcipulos;

2. dicens eis: Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam, & pullum cum ea; ſolvite, & adducite mihi.

3. Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite: quia Dominus his opus habet: & confeſtim dimittet eos.

4. Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem:

5. Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubjugalis.

6. Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut præcepit illis Jeſus.

7. Et adduxerunt aſinam & pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua; & eum deſuper ſedere fecerunt.

MARCUS.

Cap. XI.

1. ET, cùm appropinquarent Jeroſolimæ & Bethaniæ ad Montem Olivarum, mittit duos ex diſcipulis ſuis.

2. & ait illis: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt; & ſtatim, introëuntes illuc, invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit, ſolvite illum, & adducite:

3. &, ſi quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite: Quia Domino neceſſarius eſt; & continuò illum dimittet huc.

4. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio & ſolvunt eum.

5. Et quidam, de illic ſtantibus, dicebant illis: Quid facitis ſolventes pullum?

6. Qui dixerunt eis, ſicut præceperat illis Jeſus, & dimiſerunt eis.

7. Et duxerunt pullum ad Jeſum, & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

LUCAS.

Cap. XIX.

28. Et, his dictis, præcedebat adſcendens Jeroſolimam.

29. Et factum eſt, cùm appropinquaſſet ad Bethphage, & Bethaniam, ad Montem qui vocatur Oliveti, miſit duos diſcipulos ſuos,

30. dicens: Ite in caſtellum, quod contra eſt: in quod introëuntes invenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo umquam hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

31. Et, ſi quis vos interrogaverit: Quare ſolvitis? ſic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus deſiderat.

32. Abierunt autem qui miſſi erant: & invenerunt, ſicut dixit illis, ſtantem pullum.

33. Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid ſolvitis pullum?

34. At illi dixerunt: Quia Dominus eum neceſſarium habet.

35. Et duxerunt illum ad Jeſum; &, jactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Jeſum.

JOANNES.

Cap. XII.

9. Cognovit ergo turba multa ex Judæis quia illic eſt: & venerunt, non propter Jeſum tantùm, ſed ut Lazarum viderent, quem ſuſcitavit à mortuis.

10. Cogitaverunt autem Principes Sacerdotum, ut & Lazarum interficerent,

11. quia multi propter illum abibant ex Judæis, & credebant in Jeſum.

12. In craſtinum autem, turba multa, quæ venerat ad diem feſtum, cùm audiſſent quia venit Jeſus Jeroſolimam,

---

iis indigere; quo reſponſo audito, è veſtigio dicebat eos eſſe dimittendos. Voluit autem Jeſus aſino vectus Jeroſolimam ingredi, dumtaxat ut impleret vaticinium Zachariæ prophetæ (*Cap. IX. 9.*) de Meſſia, cujus hæc eſt ſententia: *dicite filiæ Sionis, ecce Rex tuus venit clemens & inſidens aſino, ſeu pullo aſinæ.* Paruerunt Diſcipuli, atque, ut dixerat Jeſus, invenerunt aſinam ejúſque pullum vinctos extra domum ad januam, in bivio. Quos cùm ſolverent, nonnulli ex adſtantibus quæſiverunt cur id facerent. Reſponderunt verò Diſcipuli, prout juſſi fuerant, ac continuò dimiſſi ſunt; cùm Jeſus probè notus eſſet domino jumentorum, qui libenter ea mutua dedit. Itaque ea adduxerunt ad Jeſum, atque aſello veſtibus ſtrato eum impoſuerunt.

Interea non exigua multitudo eorum, qui ad feſtum proximum celebrandum Jeroſolimam venerant, cùm accepiſſet Jeſum, per montem Oliveti in urbem adventurum, ramos palmarum ſibi comparavit, ut iis in lætitiæ ſignum ornata obviam Jeſu procederet.

MATTHÆUS. Cap. XXI.

8. Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.

9. Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες·

Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

MARCUS. Cap. XI.

8. Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

9. Καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες·

Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου·

10. Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαβίδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

LUCAS. Cap. XIX.

36. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ, ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.

37. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν Θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων,

38. Λέγοντες· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι Κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

39. Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.

40. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται.

JOANNES. Cap. XII.

13. Ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον· Ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.

14. Εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτό, καθώς ἐστι γεγραμμένον·

15. Μὴ φοβοῦ θύγατερ Σιών· ἰδού, ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.

16. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ᾽ ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ᾽ αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.

17. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

18. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον.

19. Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς· Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε, ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Effuſa ergo portis urbis cùm ei occurriſſet, lætis adclamationibus adventum gratulari cœpit, quaſi Meſſiæ, his ac ſimilibus verbis: quod felix fauſtúmque ſit, advenit à Deo miſſus Rex Iſraëlitarum. Eo tempore, Jeſus aſinum, ut diximus, nactus ei inſedit vaticinium Zachariæ impleturus. Cujus tamen rei rationem minimè adſequuti ſunt ejus diſcipuli; ſed poſtquàm in cœlum ſublatus eſt, rei meminerunt, nec difficulter cur aſino vehi voluiſſet intellexerunt. Progrediente verò Jeſu, turba quæ eum comitabatur ſermones habebat de inſigni miraculo, quo Lazarum mortuum è monumento revocaverat; quod multi veriſſimè contigiſſe confirmabant. Quamobrem conſtans ejus miraculi fama ingentem populi concurſum ad eum creavit; vulgóque in ſignum lætitiæ viam, veſtibus ſuis ac ramis arborum, plebs ſternebat.

Cum verò jam ex monte Oliveti deſcenderet, tum omnes ejus diſcipuli, antecedentes, & ſequentes, univerſáque multitudo quæ confluxerat, magnâ voce cœperunt extemporaneis canticis laudes Dei celebrare, propter miracula, quæ à Jeſu edi viderant; &, quod fauſtum felixque ſit, inquiebant, Meſſiæ ex Davide orto, jam à Deo miſſus Jeroſolimam venit. Adventum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXI.	Cap. XI.	Cap. XIX.	Cap. XII.
			13. acceperunt, ramos palmarum, & proceſſerunt obviam ei, & clamabant: Hoſanna, benedictus, qui venit in nomine Domini Rex Iſraël. 14. Et invenit Jeſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt: 15. Noli timere, filia Sion: ecce Rex tuus venit, ſedens ſuper pullum aſinæ. 16. Hæc non cognoverunt diſcipuli ejus primùm: ſed, quando glorificatus eſt Jeſus, tunc recordati ſunt, quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei. 17. Teſtimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, & ſuſcitavit eum à mortuis. 18. Propterea & obviam venit ei turba: quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum. ☞
8. Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via. ☞	8. Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in via. Alii autem frondes cædebant de arboribus, & ſternebant in via. ☞	36. Eunte autem illo, ſubſternebant veſtimenta ſua in via. ☞	
9. Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ ſequebantur clamabant, dicentes: ☞	9. Et, qui præibant, & qui ſequebantur clamabant, ☞	37. Et, cùm appropinquaret jam ad deſcenſum Montis Oliveti, cœperunt omnes turbæ diſcipulorum gaudentes laudare Deum voce magnâ ſuper omnibus, quas viderant, virtutibus,	
Hoſanna filio David: benedictus qui venit in nomine Domini: Hoſanna in altiſſimis. ☞	dicentes: Hoſanna: 10. benedictus qui venit in nomine Domini: ☞ ☞ benedictum quod venit Regnum patris noſtri David: Hoſanna in excelſis. ☞	38. dicentes: Benedictus, qui venit Rex in nomine Domini: pax in cœlo & gloria in excelſis. ☞	
		39. Et quidam Phariſæorum de turbis dixerunt ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos. 40. Quibus ipſe ait: Dico vobis, quia, ſi hi tacuerint, lapides clamabunt. ☞	19. Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos: Videtis quia nihil proficimus: ecce mundus totus poſt eum abiit.

tum hunc ſuum illi ſecundet ex alto Numen, cui in cœlo propterea ab Angelis quoque debitæ laudes & grates rependantur. Felix ſit regnum Meſſiæ, oriundi à Rege Davide; quod auctoritate Dei, non hominum, conſtitutum eſt. Deus è cœlo id ſecundet. Quæ voces cùm increbreſcerent, ſummopere diſplicebant Phariſæis nonnullis, qui aderant, & Jeſum adierunt, monuerúntque ut eas compeſceret quaſi falſas, aut ſeditioſas. At Jeſus, ſi hiſce, inquit, ſilentium impoſuero, lapides ipſi, ut ita loquar, tacentibus hominibus, exclamabunt; quo reſponſo ſignificabat rem eſſe uſque adeò manifeſtam, ut lapides propemodum eſſent habendi, non homines, qui etiamnum in meridiana luce cæcutiebant. Phariſæi verò monuerunt Synedrium, cunctando nihil profici; nam in dies plures Jeſum adſectari, ideóque quàm primùm eſſe comprehendendum.

Cùm

MATTHÆUS. Cap. XXI.

10. Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα· Τίς ἐστιν οὗτος;

11. Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον· Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρὲθ τῆς Γαλιλαίας.

12. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Γέγραπται· Ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

14. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

15. Ἰδόντες δὲ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ, ἠγανάκτησαν.

16. Καὶ εἶπον αὐτῷ· Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· Ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε, Ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;

MARCUS. Cap. XI.

15. Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψε.

16. Καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ.

17. Καὶ ἐδίδασκε λέγων αὐτοῖς· Οὐ γέγραπται· Ὅτι ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.

LUCAS. Cap. XIX.

41. Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ,

42. Λέγων· Ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.

43. Ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σὲ, καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν·

44. Καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.

45. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας.

46. Λέγων αὐτοῖς· Γέγραπται· Ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ἐστίν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

JOANNES.

Cùm verò Jeſus è propinquo urbem intueretur, lacrimas coërcere non potuit, cùm animo prævideret calamitates, quas contumaciâ ſuâ ſibi erant contracturi Jeroſolimitæ. Tum in hæc verba erupit: O utinam vel tu, ex omnibus Judæorum oppidis, hoc tempore quo ad pœnitentiam vocaris & quo etiamnum licet reſipiſcentiâ pœnas fugere, ad animum revocares ea quæ faciunt ad incolumitatem tuam! Verùm illa animi tui aciem, pravis affectibus retuſam, fugiunt. Aderit enim, aderit, te aures obturante omnibus divinis monitis, tempus quo hoſtes tui te arctâ obſidione cingent, atque undequaque acriter oppugnabunt; deinde captam ſolo æquabunt, incolâſque tuos occident, & uſque adeò in tua rudera ſævient, ut ne ullum quidem murum ſtantem intra tuum ambitum ſint relicturi. Quæ omnia mala tibi contingent, quia tempus, quo ad ſaniorem mentem revocaris à Dei miniſtris, fruſtra præterlabi ſiveris.

Jeſu autem urbem ingreſſo, tantâ multitudine eum comitante, tota Jeroſolima commota eſt, quærebántque ab aliis alii, quis tandem eſſet ille Jeſus, ad quem tanti undique fiebant concurſus. Reſpondebat verò multitudo, cum eo ingreſſa, eſſe Jeſum Nazarenum, Prophetam ex Galilæa. Jeſus autem rectâ ad Templum contendit, in quo cùm inveniſſet mercatores qui victimas ac præſertim columbas ac turtures vendebant, & numularios; eos, quod & olim fecerat, (*Cap.* XI.) cœpit ejicere ex Templo, evertitque menſas numulariorum, & ſellas eorum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXI.	CAP. XI.	CAP. XIX.	
		41. Et, ut appropinquavit, videns civitatem, flevit ſuper illam dicens: 42. Quia ſi cognoviſſes & tu; & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi! Nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis. 43. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique; 44. & ad terram proſternent te, & filios tuos, qui in te ſunt, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eo quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ.	
10. Et cùm intraſſet Jeroſolimam, commota eſt univerſa civitas, dicens: Quis eſt hic? 11. Populi autem dicebant: Hic eſt Jeſus Propheta à Nazareth Galilææ.			
12. Et intravit Jeſus in templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes & ementes in templo: & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit,	15. Et veniunt Jeroſolimam. Et, cum introiſſet in templum, cœpit ejicere vendentes & ementes in templo, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit: 16. & non ſinebat ut quiſquam transferret vas per templum.	45. Et, ingreſſus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo, & ementes,	
13. & dicit eis: Scriptum eſt: Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.	17. Et docebat, dicens eis: Nonne ſcriptum eſt: Quia domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.	46. dicens illis: Scriptum eſt: Quia domus mea domus orationis eſt: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.	
14. Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in templo, & ſanavit eos. 15. Videntes autem Principes Sacerdotum, & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Hoſanna filio David, indignati ſunt; 16. & dixerunt ei: Audis quid iſti dicunt? Jeſus autem dixit eis: Utique numquam legiſtis: Quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?			

rum qui victimas vendebant. Nec patiebatur quemquam illic emere aut vendere, aut vas ullum per Templum ferre, quod ad illorum hominum quæſtum pertineret. Tum etiam eos caſtigabat, in memoriam revocans loca Prophetarum, (*Eſai. LVI.*, 7. *Jerem. VII*, 11.) dicentium Templum Jeroſolimitanum, apud omnes gentes, habitum quaſi locum fundendis precibus & cultui divino dumtaxat conſecratum; ſed ab ipſis Jeroſolimitis mutatum eſſe veluti in ſpeluncam latronum. Quod faciebant, dum mercaturam in eo exercerent, rem fallaciſſimam & fraudibus refertam.

Cùm autem Jeſu adventus in Templum in urbe auditus fuiſſet, eò confluxerunt cæci & claudi, quos ille ſibi oblatos omnes curabat. Quamobrem pueri, in ipſo Templo, clamabant: Felix, fauſtúſque ſit adventus Jeſu, à Davide oriundi. Quæ cùm viderent atque audirent principes Sacerdotum, & Legis periti, vehementer cùm Jeſu, tum pueris indignabantur. Itaque Jeſum adierunt, ut monerent eum de comprimendis puerorum adclamationibus; & audiſne, inquiunt, importunos atque inanes puerorum clamores? cur verò eos non coërces? Reſpondit Jeſus ſe eos probè audire, nec eſſe cur puerorum laudes ab iis contemnerentur, cùm Pſaltes (*Pſ. VIII*, 3.) dicat Deum *ex ore puerorum & lactentium laudes ſibi parare.*

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		CAP. XIX.	CAP. XII.
		47. Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ· 48. Καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.	20. Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ· 21. Οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες· Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. 22. Ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ. 23. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων· Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. 24. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. 25. Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. 26. Ἐὰν ἐμοί διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ. 27. Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. 28. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω.

Eorum molitiones nequaquam veritus perrexit, uſque ad Paſcha, quotidie populum, ad ſe confluentem, in Templo docere; quamvis non ignoraret à Synedrio rationem quæri, quâ è medio tolli poſſet. Sed cùm tumultum plebis metueret, quæ ab ore Jeſu pendebat, ejus admiratione capta, Prophetámque eum eſſe cenſebat, non ſatis expediebat quâ arte Jeſum eſſet aggreſſurum.

CAPUT LIII.

Græci quidam cupiunt Jeſum videre. Oratio Chriſti de ſua morte, déque incredulitate Judæorum; quâ habitâ, veſperi redit Bethaniam.

ERANT tunc temporis Jeroſolimæ Græci quidam, qui Judaïcam quidem circumciſionem non ſuſceperant, ſed veri tamen Dei timentes erant. Quare, tempore Paſchalis feſti, Jeroſolimam ſe contulerant, ut in Templo Deum adorarent. Hi cùm multa audirent de Jeſu, Philippum Bethſaidenſem convenerunt, orarúntque ut ejus operâ Jeſum viderent. Ille cùm neſciret an Jeſus à Græcis conveniri vellet, rem ad Andream retulit, atque ambo Magiſtrum adierunt, eique quod Græci illi cupiebant expoſuerunt. Quibus reſpondit Jeſus, in hanc ſententiam, ex qua intelligere poterant eum non obſtare quo minùs Ethnici ad ſe accederent; ſed eos falli ſi ſe quaſi hominem terreſtre regnum affectantem viſuri veniſſent. Inſtat, inquit, tempus, quo ad ſummum gloriæ apicem extolli oportet eum, qui vulgò homo ex plebe habetur, Ethnicíſque, non ſecus ac Judæis, innoteſcere. At profectò, quemadmodum niſi granum tritici

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		CAP. XIX.	CAP. XII.
☞	☞	47. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem Sacerdotum, & Scribæ, & principes plebis, quærebant illum perdere; 48. & non inveniebant quid facerent illi, omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum. ☞	20. Erant autem quidam Gentiles, ex his qui adſcenderant, ut adorarent in die feſto. 21. Hi ergo acceſſerunt ad Philippum, qui erat à Bethſaïda Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Jeſum videre. 22. Venit Philippus, & dicit Andreæ, Andreas rurſum & Philippus dixerunt Jeſu. 23. Jeſus autem reſpondit eis, dicens: Venit hora, ut clarificetur Filius hominis. 24. Amen, amen, dico vobis, niſi granum frumenti, cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert. 25. Qui amat animam ſuam, perdet eam: &, qui odit animam ſuam, in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam. 26. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus. 27. Nunc anima mea turbata eſt: Et quid dicam? Pater, ſalvifica me ex hac hora: ſed propterea veni in horam hanc. 28. Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cœlo: Et clarificavi, & iterum clarificabo.

tritici terræ commiſſum putreſcat, nullos profert fructus; ſi verò putreſcat plantam emittit, in qua multa ſunt grana: ſic & me neceſſe eſt mori, ac ſepeliri, antequàm mihi diſcipulos ex numero Ethnicorum adjungàm. Qua in re, oportet diſcipulos meos exemplum meum ſequi; quiſquis enim vitæ hujuſce cupidior, ut eam conſervet, ab Evangelio deficiet, is vitam æternam amittet: ut contrà quicumque, Evangelii causâ, vitæ ſuæ veluti prodigus fuerit, quaſi lucem odio haberet, brevem hancce vitam cum æterna permutabit, nedum ut quidquam amiſiſſe cenſeri queat. Quiſquis ſe miniſtrum meum profitebitur, eum oportet exemplum meum ſequi; atque is miniſter in æternæ beatitudinis ſedibus, poſt hanc vitam mortalem, mecum verſabitur. Quicumque enim fidi mei miniſtri munere rectè defunctus fuerit, is æternam gloriam à Patre meo conſequetur. Neque putet me ab eo iniqua poſtulare, quòd velim eum, cum ſummo doloris ſenſu, ea perpeti, quæ ego abſque ullo ejuſmodi ſenſu ſubibo; non diffitebor, cùm animo intueor probra & cruciatus quæ mihi erunt brevi ferenda, me totum commoveri & cohorreſcere. Quid igitur? An propterea Patrem orabo, ut me liberet ab imminentibus illis malis? Atqui ideò veni in terras, ut ea paterer. Verùm, ô Pater, inquit, oratione ad Deum converſâ, oſtende hiſce hominibus me non falsò nomine tuo ad eos veniſſe. Quæ verba vix protulerat, cùm ecce vox ingens ac tonitru ſimilis è nubibus eſt audita, reſpondentis Dei, in hanc ſententiam: hoc jam multis miraculis oſtendi, atque iterum oſtendam.

E mul-

MATTHÆUS. | MARCUS. | LUCAS. | JOANNES.

CAP. XII.

29. Ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι· Ἄλλοι ἔλεγον Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.

30. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν· Οὐ δι᾽ ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι᾽ ὑμᾶς.

31. Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω.

32. Κἀγὼ, ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.

33. (Τοῦτο δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.)

34 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος· Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

35. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ᾽ ὑμῶν ἐστι· περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ. καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.

36 Ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ᾽ αὐτῶν.

37. Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν·

38. Ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε· Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν. καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;

39. Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας·

40. Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν· ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

E multitudine verò, quæ aderat, qui non adſequuti ſunt verba, tonitru eſſe crediderunt; alii verò contenderunt vocem fuiſſe Angeli, Jeſum alloquentis.

Ille autem, hæc vox, inquit, non eſt à Deo emiſſa, ut ex ea ipſe intelligerem me illi curæ eſſe, neque enim ea de re dubitabam; ſed propter vos, ut ſciatis verè me à Deo miſſum fuiſſe. Nunc demum Deus pœnas ſumere incipiet de Idololatris, ceteriſque pravis hominibus; & Cacodæmon, qui iis præeſt, ex imperio, quod ſibi uſurpavit, luce Evangelii per totum terrarum orbem circumlatâ, deturbabitur. Poſtquàm ſublatus fuerit homo, qui pebeius nunc cenſetur, ex omnibus gentibus homines ad ſe alliciet; qui, luce cœleſti colluſtrati, Cacodæmoni, omnibúſque ejus inſtitutis nuntium remittent.

Cùm autem ſe tollendum dicebat, innuebat genus mortis, quod ipſum manebat. Quod intelligentes nonnulli, ex circumſtante multitudine, à Scriptura, inquiunt, accepimus Meſſiam in æternum eſſe victurum. Quî ergo fieri poteſt ut in crucem tollatur is, quem ais hominem plebeium haberi, quâ circumloquutione te ipſe deſignare ſoles, quem multi Meſſiam eſſe contendunt? Aut éſtne alius, quem appellatione illâ denotas, qui nobis nondum innotuerit. Reſpondit Jeſus, non inani eorum quæſtioni, ſed ea ex quibus intelligere poterant non temerè ipſum dixiſſe ſe eſſe tollendum. Per breve adhuc, inquit, tempus vobis lux hæc, quam

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. XII.

JOANNES. CAP. XII.

19. Turba ergo, quæ ſtabat, & audierat, dicebat tonitruum eſſe factum. Alii dicebant: Angelus ei loquutus eſt.

30. Reſpondit Jeſus, & dixit: Non propter me hæc vox venit, ſed propter vos.

31. Nunc judicium eſt mundi: nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras.

32. Et ego, ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum.

33. (Hoc autem dicebat, ſignificans quâ morte eſſet moriturus.)

34. Reſpondit ei turba: Nos audivimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternum, & quomodo tu dicis: Oportet exaltari Filium hominis? Quis eſt iſte Filius hominis?

35. Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum, lumen in vobis eſt. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant: & qui ambulat in tenebris neſcit quò vadat.

36. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis ſitis. Hæc loquutus eſt Jeſus, & abiit, & abſcondit ſe ab eis.

37. Cùm autem tanta ſigna feciſſet coram eis, non credebant in eum:

38. ut ſermo Iſaiæ prophetæ impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui noſtro? & brachium Domini cui revelatum eſt?

39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias:

40. Excæcavit oculos eorum: & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & ſanem eos.

quam nunc videtis, fulgebit. Itaque dum ea fruimini, quàm primùm date operam ut intelligatis quid ſit veſtri officii, & ad doctrinam meam mores veſtros exigatis. Quicumque enim, in tenebris ignorantiæ, in quibus verſamini, quodlibet vitæ iter ingreditur, in maximo eſt errandi periculo. Dum itaque lux vobis illucet, eâ, ut par eſt, utamini; ut nihil indignum iis, qui luce cœleſti colluſtrati ſunt, faciatis.

Hæc cùm dixiſſet Jeſus, abiit è Templo, ac ſe ſe iis hominibus ad breve tempus, urbe egreſſus, ſubduxit. Illi verò quamquam multa viderant Jeſu miracula, ei fidem habere noluerunt; ita ut, tunc temporis, idem contigerit, quod olim ætate ſuâ eveniſſe conquerebatur Eſaïas Propheta, hiſce verbis; (*Cap. LIII, 1.*) *Quis credidit ſermoni noſtro? Cui brachium Domini revelatum eſt?* Noluerunt autem credere Jeſu, nec profectò poterant, dum erant eâ indole præditi, qualem idem Propheta ita deſcripſit: *excæcavit eorum oculos, & obduravit eorum animos; ut ne videant oculis, néve intelligant animo, convertanturque ad ſaniorem mentem & eos curem;* (*Cap. VI, 9.*) quibus verbis ſignificavit Eſaïas fore ut eſſent homines uſque adeò contumaces, ut ea quæ apta nata erant colluſtrandis eorum animis, contrarium prorſus effectum eſſent ſortitura; ita ut iis contumaciores fierent, nec magis uterentur in ſalutis æternæ negotio, ſenſibus atque ingenio, quàm ſi iis deſtituti fuiſſent.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS.

Cap. XXI.

17. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν·

18. Πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε.

MARCUS.

Cap. XI.

11. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

12. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, ἐπείνασε.

JOANNES.

Cap. XII.

41. Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ.

42. Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται·

43. Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

44. Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν· Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.

45. Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.

46. Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ.

47. Καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν. Οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.

48. Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

49. Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα· ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.

50. Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν· ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, οὕτω λαλῶ.

Hæc autem habentur apud Eſaïam, eo prophetiarum ejus loco, quo Meſſiæ futura gloria deſcribitur. Attamen nonnulli etiam ex Synedrio crediderunt Jeſum à Deo miſſum fuiſſe; quamquam, propter ſectam Phariſæorum ei infenſiſſimam, non profitebantur quod ſentiebant; ne ex hominum conſortio, more Judaico, ab iis ejicerentur. Malebant enim dignitatem ſuam, apud homines, tueri; quàm Deo honorem, quem ei debebant, admiſſo Jeſu quaſi Meſſiâ, palam exhibere.

Sub veſperam verò Jeſus iterum eſt Jeroſolimam ingreſſus, atque in Templum quidem ſe denuò contulit; ubi cùm omnia circumſpexiſſet, neque eoſdem homines videret, cœpit magnâ voce Judæos adhortari, ut, exutâ contumaciâ, tandem ipſius ſermonibus crederent; Qui, inquiebat, mihi fidem habet, non tam mihi credit, quàm Deo qui me miſit, & qui miraculis, quorum edendorum poteſtatem mihi fecit, oſtendit me non falsò ab eo mandata proferre. Qui mea miracula contemplatur, eadem operâ potentiam Dei, qui me miſit, contemplatur. Ego ad homines veni quaſi lux, tenebras ignorantiæ omnium mihi fidem habiturorum diſcuſſura. Si quis meis ſermonibus auditis fidem detrahit, ego quidem nunc ab eo pœnas non ſumam; neque enim veni in terras, ut, dum in iis verſor, ab hominibus incredulis ſupplicium exigam; ſed potiùs ut eos vitiis ac pœnis eripiam, ſi modò mihi fidem habere velint. Quicumque me indignum judicat, qui audiar, & ſermonibus meis credendum eſſe negat; is, vel me tacente, habebit qui pœnas aliquando ab eo ſumat. Ipſi illi ſermones,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. XII.
			41. Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam ejus, & loquutus eſt de eo.
			42. Verumtamen & ex Principibus multi crediderunt in eum: ſed propter Phariſæos non confitebantur, ut è Synagoga non ejicerentur.
	CAP. XI.		43. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei.
	11. Et introivit Jeroſolimam in templum: &, circumſpectis omnibus,		44. Jeſus autem clamavit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum, qui miſit me:
			45. & qui videt me, videt eum, qui miſit me.
			46. Ego lux in mundum veni, ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat.
			47. Et, ſi quis audierit verba mea, & non cuſtodierit, ego non judico eum; non enim veni ut judicem mundum, ſed ut ſalvificem mundum.
			48. Qui ſpernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum: ſermo, quem loquutus ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die.
			49. Quia ego ex me ipſo non ſum loquutus; ſed, qui miſit me, Pater ipſe mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar:
CAP. XXI.			50. & ſcio quia mandatum ejus vita æterna eſt. Quæ ergo loquor, ſicut dixit mihi Pater, ſic loquor.
17. Et, relictis illis, abiit foras extra Civitatem, in Bethaniam: ibique manſit.	cùm jam veſpera eſſet hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.		
18. Mane autem revertens in Civitatem, eſuriit;	12. Et alia die cùm exirent à Bethania eſuriit;		

nes, quos vobis audientibus habui, ultimi judicii die contumaces veluti ſuppliciis addicent; quandoquidem ex iis liquebit quæ hominum fuerit pertinacia. Neque enim quidquam dixi ſponte meâ, & quod commentus fuerim; ſed tantùm mandata à Patre accepta, vobis audientibus, expoſui. Scio horum dumtaxat ejus mandatorum obſervationem tutiſſimam eſſe ad vitam æternam viam; eáque profero, quemadmodum à Patre accepi. Cùm hæc dixiſſet Jeſus, poſt ſolis occaſum egreſſus eſt Jeroſolimâ, ut iret Bethaniam, unà cum duodecim Apoſtolis; nondum enim aderat tempus, quo ſe crudelitati Synedrii permittere ſtatuerat.

CAPUT LIV.

Jeſus Bethaniâ rediens Jeroſolimam malè precatur ſterili ficui; quæ exſiccatur. Sermones habet de fide, & de condonandis delictis. Interrogatus de auctoritate, quâ doceret, os occludit Synedris, quorum ingenium Apologis deſcribit, irámque in ſe provocat.

POSTRIDIE ſeu a. d. XI. Calendas Apriles, Jeſus ſummo mane, unà cum Apoſtolis, Bethaniâ Jeroſolimam rediit; cúmque eſuriret, conſpicatus procul ficum, foliis inſtructam,

MATTHÆUS.

Cap. XXI.

19. Καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον·

καὶ λέγει αὐτῇ· Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα.

Καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ.

20. Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ, ἐθαύμασαν, λέγοντες· Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ;

21. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε· Ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται.

22. Καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ, πιστεύοντες, λήψεσθε.

MARCUS.

Cap. XI.

13. Καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτὴν, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα·

οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.

14. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῇ· Μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα οὐδεὶς καρπὸν φάγοι· καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

18. Καὶ ἤκουσαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

19. Καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.

20. Καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν.

21. Καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ· Ῥαββὶ, ἴδε, ἡ συκῆ ἣν κατηράσω, ἐξήρανται.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς· Ἔχετε πίστιν Θεοῦ.

23. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ· Ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται· ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.

24. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε· καὶ ἔσται ὑμῖν.

25. Καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος· ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

26. Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

LUCAS.

JOANNES.

---

ex quibus intelligere licebat eam eſſe ex eo ficuum genere, quæ præcoces fructus ferunt, ad eam ivit ut ficus in ea quæreret; ſed nullos invenit, nam tempeſtas illa ficuum ferax non fuerat. Quod cùm videret Jeſus, occaſionem arripuit effingendæ ſortis Judæorum, à quibus virtutis fructus fruſtra eo ævo exſpectaverat; itaque clarâ voce, ita ut exaudirent Apoſtoli, nemo, inquit, ô ficus, umquam fructus ex te comedat. Quibus verbis prolatis, illico exſiccari cœpit ficus.

Cum verò audiſſent Synedrii Adſeſſores varios Jeſu ſermones, quibus eorum contumaciam atque impietatem caſtigabat, conſilia agitabant de eo tollendo; ſed verebantur ne oriretur tumultus quia norant illum eſſe admirationi multitudini. At Jeſus ſe ſe iis non committebat, niſi interdiu, & ſingulis noctibus Jeroſolimâ exibat, ne clam opprimi póſſet. Tum mane in urbem ſolebat redire. Igitur cùm poſtridie mane rediret, tranſiretque per eamdem viam, per quam pridie tranſierat, viderunt Apoſtoli ficum, de qua modò diximus, prorſus aridam, quod

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXI.	CAP. XI.		
19. & videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea, niſi folia tantùm,	13. cùm vidiſſet à longè ficum, habentem folia, venit, ſi quid fortè inveniret in ea: &, cùm veniſſet ad eam, nihil invenit præter folia;		
☞	non enim erat tempus ficorum.		
& ait illi: Numquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum.	14. Et reſpondens dixit ei: Jam non ampliùs in æternum ex te fructum quiſquam manducet. Et audiebant diſcipuli ejus.		
Et arefacta eſt continuò ficulnea.	☞		
☞	18. Quo audito, Principes Sacerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent: timebant enim eum, quoniam univerſa turba admirabatur ſuper doctrina ejus. 19. Et, cùm veſpera facta eſſet, egrediebatur de civitate. 20. Et, cùm mane tranſirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus;		
20. Et videntes diſcipuli, mirati ſunt, dicentes: Quomodo continuò aruit?	☞		
☞	21. & recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixiſti, aruit.		
21. Reſpondens autem Jeſus, ait eis: Amen dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæſitaveritis, non ſolùm de ficulnea facietis, ſed & ſi monti huic dixeritis: Tolle, & jacta te in mare, fiet;	22. Et reſpondens Jeſus ait illis: Habete fidem Dei: 23 amen dico vobis; quia quicumque dixerit huic monti: Tollere, & mittere in mare, & non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei.		
22. & omnis quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis.	24. Propterea dico vobis, omnia, quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis.		
☞	25. Et, cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſi quid habetis adverſus aliquem, ut Pater veſter, qui in cœlis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. 26. Quod ſi vos non dimiſeritis, nec Pater veſter, qui in cœlis eſt, dimittet vobis peccata veſtra.		

quod ſummopere mirati ſunt. Quin etiam Petrus, vide, inquit, Magiſter, ficum, cui imprecatus es heri, ut penitus exaruit. Jeſus verò repoſuit, non eſſe cur mirarentur exaruiſſe ficum, ſe imperante; ſi enim Deo pollicito ſe omnia facturum, iis orantibus, fidem minimè vacillantem haberent, juberéntque vel montem Oliveti in mare transferri, id futurum eſſe. Se autem iis confirmare quæcumque à Deo precibus peterent, minimè dubitantes de ejus potentia, & prolixo in ſe animo, ea accepturos. At ſubjecit, ſi vellent remiſſionem peccatorum ab eo impetrare, hanc legem iis imponi, ut hominibus delicta in ſe ignoſcant; quod ſi facerent, remiſſionem etiam peccatorum ſuorum à Patre Cœleſti impetraturos; ſin minùs, Deum iis minimè delicta condonaturum.

MATTHÆUS. Cap. XXI.

23. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες· Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;

24. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα· ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ·

25. Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ☞ Οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς, λέγοντες· Ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ· ἐρεῖ ἡμῖν, Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

26. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων· φοβούμεθα τὸν ὄχλον· πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην.

27. Καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ, εἶπον· Οὐκ οἴδαμεν. Ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός· Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

☞

28. Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; Ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο, καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ, εἶπε· Τέκνον, ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.

29. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· Οὐ θέλω· ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς, ἀπῆλθε.

30. Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· Ἐγὼ κύριε. καὶ οὐκ ἀπῆλθε.

31. Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; Λέγουσιν αὐτῷ. Ὁ πρῶτος· Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

MARCUS. Cap. XI.

27. Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι.

28. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν ἵνα ταῦτα ποιῇς;

29. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς· Ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον· καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

30. Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι·

31. Καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες· Ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ· Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

32. Ἀλλ' ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων· ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν.

33. Καὶ ἀποκριθέντες, λέγουσι τῷ Ἰησοῦ· Οὐκ οἴδαμεν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς· Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Cap. XII.

☞ 1. ΚΑὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν· ☜

LUCAS. Cap. XX.

1. ΚΑὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς σὺν τοῖς Πρεσβυτέροις,

2. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες· Εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην;

3. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον· καὶ εἴπατέ μοι· ☜

4. Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ☜

5. Οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες· Ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, Ἐξ οὐρανοῦ· ἐρεῖ· Διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

6. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, Ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι.

7. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.

8. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

9. Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· ☜

JOANNES.

Verùm ut redeamus ad ea quæ pridie dixerat Jeſus, cùm malè precatus ficui & ingreſſus urbem in Templum iviſſet, atque in eo cum diſcipulis ambularet, ac eos doceret, ad eum venerunt Judææ Gentis proceres, principes Sacerdotum, Legis periti, & Synedri alii; interrogaruntque eum quâ poteſtate, & à quo acceptâ, expuliſſet Mercatores ex Templo, atque in eo palam doceret? Reſpondit verò Jeſus, ſibi quoque eſſe quæſtionem, quam eis proponere cupiebat, & quâ ab iis ſolutâ reſponſurus etiam ipſe erat eorum quæſitis. Tum dixit, ſe velle ab iis ſcire, quid ſentirent de facto Joannis Baptiſtæ, qui Judæos ad pœnitentiam vocaverat & quaſi Proſelytos abluerat; utrum crederent ita eum ſe geſſiſſe, humano conſilio, an verò mandatis à Deo acceptis. Proceres Judæi, hac auditâ quæſtione, apud animum ſuum reputabant, ſi reſponderent, eum mandata à Deo accepiſſe, quæſiturum continuò Jeſum, cur igitur ei fidem non habuiſſent. Sin verò dicerent Joannem, ſuo ipſius conſilio, ea aggreſſum eſſe facere; univerſam multitudinem populi graviter offenſum iri, cùm perſuaſum haberet Joannem verum Prophetam fuiſſe. Igitur tutius exiſtimarunt reſpondere, ſe neſcire. At verò Jeſus illico regeſſit, quandoquidem, illis neſcientibus quo jure Joannes ad ſe venientes ablueret, hoc tamen illi licuerat, nec quiſquam eum ad rationem facti reddendam vocarat;

ſe

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXI.	CAP. XI.	CAP. XX.	
23. Et, cùm veniſſet in templum, acceſſerunt ad eum docentem, Principes Sacerdotum, & Seniores populi,	27. Et veniunt rurſus Jeroſolimam. Et, cùm ambularet in templo, accedunt ad eum ſummi Sacerdotes, & Scribæ, & Seniores,	1. ET factum eſt in una dierum, docente illo populum in templo, & evangelizante, convenerunt Principes Sacerdotum, & Scribæ cum Senioribus,	
dicentes: In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem?	28. & dicunt ei: In qua poteſtate hæc facis? Et quis dedit tibi hanc poteſtatem ut iſta facias?	2. & aiunt, dicentes ad illum: Dic nobis in qua poteſtate hæc facis aut qui eſt, qui dedit tibi hanc poteſtatem?	
24. Reſpondens Jeſus dixit eis: Interrogabo vos & ego unum ſermonem: quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio.	29. Jeſus autem, reſpondens, ait illis: Interrogabo vos & ego unum verbum, & reſpondete mihi; & dicam vobis in qua poteſtate hæc faciam.	3. Reſpondens autem Jeſus, dixit ad illos: Interrogabo vos & ego unum verbum: reſpondete mihi:	
25. Baptiſmus Joannis unde erat: è cœlo, an ex hominibus?	30. Baptiſmus Joannis, de cœlo erat, an ex hominibus, reſpondete mihi?	4. Baptiſmus Joannis de cœlo erat, an ex hominibus?	
At illi cogitabant inter ſe, dicentes:	31. At illi cogitabant ſecum, dicentes: Si dixerimus: De cœlo, dicet: Quare ergo non credidiſtis ei?	5. At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia ſi dixerimus: De cœlo, dicet: Quare ergo non credidiſtis illi?	
26. Si dixerimus; è cœlo, dicet nobis? Quare ergo non credidiſtis illi? Si autem dixerimus ex hominibus, timemus turbam; omnes enim habebant Joannem ſicut Prophetam.	32. Si dixerimus: Ex hominibus, timemus populum; omnes enim habebant Joannem quia verè Propheta eſſet.	6. Si autem dixerimus: Ex hominibus, plebs univerſa lapidabit nos; certi ſunt enim Joannem prophetam eſſe.	
27. Et reſpondentes Jeſu, dixerunt: Neſcimus. Ait illis & ipſe: Nec ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.	33. Et, reſpondentes, dicunt Jeſu: Neſcimus. Et reſpondens Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis, in qua poteſtate hæc faciam.	7. Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet. 8. Et Jeſus ait illis: Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.	
	CAP. XII.		
	1. ET cœpit illis in parabolis loqui:	9. Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc:	
28. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea. 29. Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Poſtea autem, pœnitentiâ motus, abiit. 30. Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens ait: Eo, Domine, & non ivit. 31. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jeſus: Amen dico vobis, quia Publicani, & meretrices præcedent vos in Regnum Dei.			

ſe non videre cur neceſſe haberet iis dicere quâ poteſtate faceret ea, quæ eum in Templo agentem viderant.

Deinde Apologis indolem contumacium Judæorum, ut ex iis intelligerent quid ſui eſſet officii, deſcribere cœpit. Quid vobis, inquiebat, videtur de eo quod narrabo? Erant viro cuidam duo filii, quorum unum juſſit ire in vineam, ut operi ruſtico incumberet. Ille verò illico quidem negavit ſe iturum, ſed poſtea pœnitentiâ ductus eò ſe contulit, ut patri pareret. Idem etiam alterum juſſit pater, iſque blando reſponſo pollicitus eſt ſe iturum, nec tamen ivit. Uter ex hiſce duobus paruit patri? Prior, inquiunt illi. Jeſus verò, ſimiliter, inquit, publicani & meretrices, qui palam bonos mores ejuraverunt, vos, qui probitatem & ſanctitatem vitæ præ vobis fertis, antecellunt ad Regnum Cœleſte, ſeu ad veram Religionem quod attinet.

Venit

MATTHÆUS.

Cap. XXI.

32. Ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

33. Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. Ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον· καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

34. Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

35. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.

36. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

37. Ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων· Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

38. Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

39. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν.

40. Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;

41. Λέγουσιν αὐτῷ· Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτοὺς· καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

☞

MARCUS.

Cap. XII.

Ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς· καὶ ἀπεδήμησε.

2. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος.

3. Οἱ δὲ, λαβόντες αὐτὸν, ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

4. Καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.

5. Καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε· κἀκεῖνον ἀπέκτειναν καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες.

6. Ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων· Ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

7. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτούς· Ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.

8. Καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

☞

9. Τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;

☞

Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

☞

☞

LUCAS.

Cap. XX.

Ἄνθρωπός τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο γεωργοῖς· καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς·

10. Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ.

οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν.

11. Καὶ προσέθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν.

12. Καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.

13. Εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος· Τί ποιήσω, πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.

14. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ, διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες· Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.

15. Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν.

☞

Τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;

☞

16. Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

☞

Ἀκούσαντες δὲ εἶπον· Μὴ γένοιτο.

JOANNES.

Venit enim ad vos vir ſanctiſſimus Joannes Baptiſta, qui vos ad pœnitentiam vocavit, ut parati eſſetis excipiendo religioſè Regno Cœleſti, mox patefaciendo, verùm ei fidem detraxiſtis. Publicani verò & meretrices ei crediderunt, atque ad meliorem frugem redierunt. Quorum tamen exemplo adduci non potuiſtis ut, mutatis judiciis quæ de Joanne tuleratis, ei fidem haberetis.

Tum alterum ſubjecit Apologum, &, pater familias, inquit, quidam plantaverat vineam, cui ſepem circumdederat; torculárque in ea fecerat, & domum ad eam ædificaverat, ut neceſſariis omnibus rebus eſſet inſtructa. Dein cùm peregrè ei eſſet abeundum, eam vinitoribus colendam commiſit, & profectus eſt. Tempore verò vindemiarum, ſervos miſit ad vinitores, qui fructus vineæ ab iis acciperent. At vinitores eos fuſtibus ceciderunt, & vacuos ad herum remiſerunt. Miſit iterum alios pater familias, quos lapidibus exceptos à vinea abegerunt, & malè mulctarunt. Attamen ille alios plures miſit, quorum vinitores alios verberarunt,

MATTHÆUS.

Cap. XXI.

32. Venit enim ad vos Joannes in via juſtitiæ, & non credidiſtis ei. Publicani autem, & meretrices crediderunt ei. Vos autem videntes nec pœnitentiam habuiſtis poſtea, ut crederetis ei.

33. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, & ſepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

34. Cùm autem tempus fructuum appropinquaſſet; miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus.

35. Et agricolæ, apprehenſis ſervis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.

36. Iterum miſit alios ſervos plures prioribus, & fecerunt illis ſimiliter.

37. Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens: Verebuntur filium meum.

38. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra ſe: Hic eſt heres, venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem ejus.

39. Et apprehenſum eum ejecerunt extra vineam & occiderunt.

40. Cùm ergo venerit Dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

41. Aiunt illi: Malos malè perdet; & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.

MARCUS.

Cap. XII.

Vineam paſtinavit homo & circumdedit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè profectus eſt.

2. Et miſit ad agricolas in tempore ſervum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

3. Qui apprehenſum eum ceciderunt, & dimiſerunt vacuum.

4. Et iterum miſit ad illos alium ſervum, & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

5. Rurſum alium miſit, & illum occiderunt: & plures alios, quoſdam cædentes, alios verò occidentes.

6. Adhuc ergo, unum habens filium cariſſimum, & illum miſit ad eos noviſſimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum.

7. Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic eſt heres: venite, occidamus eum, & noſtra erit hereditas.

8. Et, apprehendentes eum, occiderunt: & ejecerunt extra vineam.

9. Quid ergo faciet Dominus vineæ?

Veniet, & perdet colonos, & dabit vineam aliis.

LUCAS.

Cap. XX.

Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipſe peregrè fuit multis temporibus.

10. Et in tempore miſit ad cultores ſervum, ut de fructu vineæ darent illi:

qui cæſum dimiſerunt eum inanem.

11. Et addidit alterum ſervum mittere: Illi autem hunc quoque cædentes, &, afficientes contumeliâ, dimiſerunt inanem.

12. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes ejecerunt.

13. Dixit autem Dominus vineæ: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum, forſitan, cùm hunc viderint, verebuntur.

14. Quem cùm vidiſſent coloni, cogitaverunt intra ſe, dicentes: Hic eſt heres, occidamus illum, ut noſtra fiat hereditas:

15. &, ejectum illum extra vineam, occiderunt.

Quid ergo faciet illis Dominus vineæ?

16. Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis.

Quo audito, dixerunt illi: Abſit.

JOANNES.

---

runt, alios vulneratos dimiſerunt; alios denique occiderunt. Supererat patri familias filius unicus, quem ultimum tandem omnium ad eos miſit, ratus contumaces illos vinitores reverentiâ filii ſui ductum iri. Verùm eo conſpecto, conſilium ceperunt ejus interficiendi; quòd, nempe, herede occiſo, putarent ſe vineæ dominos futuros. Itaque vi ejectum è vinea trucidarunt.

Quæro nunc à vobis, quas cenſeatis patrem familias reducem pœnas ſumturum de ſceleratis illis vinitoribus? Eos omnes, inquiunt, prout meriti ſunt, occidet, vineámque colendam aliis vinitoribus tradet; qui ejus fructus ſuo tempore, majori cum fide, patrifamilias reddent.

Hoc reſponſum cùm accepiſſet Jeſus, dixit eamdem ſortem manere contumaces Judæos. Quo ejus judicio audito, abſit, inquiunt, ut tuæ minæ in nobis impleantur! At Jeſus oſtendit

MATTHÆUS.

Cap. XXI.

42. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς· Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

43. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς·

44. Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.

46. Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

45. Καὶ ἀκούσαντες οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει.

Cap. XXII.

1. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων·

2. Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ·

3. Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.

4. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· Εἴπατε τοῖς κεκλημένοις· Ἰδού, τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους·

5. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες, ἀπῆλθον· ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ.

6. Οἱ δὲ λοιποί, κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν.

7. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὠργίσθη· καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε.

MARCUS.

Cap. XII.

10. Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε; Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

11. Παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη· καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

12. Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

LUCAS.

Cap. XX.

17. Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς, εἶπε· Τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο· Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;

18. Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.

19. Καὶ ἐζήτησαν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε.

JOANNES.

---

dit nihil ſe contumacibus minari, quod non eſſet olim prædictum, loco Pſaltæ: *lapis quem ædificantes repudiarunt, factus eſt caput anguli. Res hæc à Domino profecta eſt, & mirabilis eſt in oculis noſtris.* Addidit Jeſus, ideò quia hunc lapidem rejiciebant, Regnum Dei, hoc eſt, veram Religionem, quâ Deus regnat in hominum animis, iis ſublatum iri, & fore poſtea gentis, quæ ad eam mores ſuos, ut par eſt, componeret. Iterúmque ad locum Pſaltæ memoratum, verbáque Eſaiæ Prophetæ (*Cap.* VIII. 15.) reſpiciens, dixit eum qui in hunc lapidem incideret vulneratum, eum verò, in quem lapis ipſe caderet contritum iri.

Quibus auditis, Judæorum proceres deliberarunt de eo illico comprehendendo; verùm auſi non ſunt, ne in ſe concitarent multitudinem, à qua Jeſus Propheta habebatur; quamvis probè intellexiſſent orationem Jeſu ad ſe pertinere, & minas ab eo ſibi intendi.

At Jeſus tertium adjecit Apologum, quo idem non obſcurè innuebat. Ratio, inquit, quâ

excipi-

MATTHÆUS.

Cap. XXI.

42. Dicit illis Jeſus:

Numquam legiſtis in Scripturis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli: A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.

43. Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.

44. Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, confringetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eum.

46. & quærentes eum tenere,

☞ timuerunt turbas:

quoniam ſicut Prophetam eum habebant.

45. Et, cùm audiſſent Principes Sacerdotum & Phariſæi parabolas ejus, cognoverunt quod de ipſis diceret;

☞

Cap. XXII.

1. ET reſpondens Jeſus dixit iterum in parabolis eis, dicens:

2. Simile factum eſt Regnum cœlorum Homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo,

3. & miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias; & nolebant venire.

4. Iterum miſit alios ſervos, dicens: Dicite invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occiſa ſunt, & omnia parata, venite ad nuptias.

5. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam:

6. reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, & contumeliis affectos occiderunt.

7. Rex autem cùm audiſſet iratus eſt: &, miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit.

MARCUS.

Cap. XII.

10. Nec Scripturam hanc legiſtis: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli:

11. à Domino factum eſt iſtud; & eſt mirabile in oculis noſtris?

☜

12. Et quærebant eum tenere,

☞ & timuerunt turbam;

☜

cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit: Et, relicto eo, abierunt.

☜

LUCAS.

Cap. XX.

17. Ille autem adſpiciens eos ait:

Quid eſt ergo hoc, quod ſcriptum eſt: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli:

☜

18. Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum?

19. Et quærebant Principes Sacerdotum, & Scribæ, mittere in illum manus illâ horâ;

& timuerunt populum:

☜

cognoverunt enim quòd ad ipſos dixit ſimilitudinem hanc.

☜

☜

JOANNES.

excipitur doctrina Regni Cœleſtis, ſimilis eſt ei quod contigit Regi cuipiam, qui convivium nuptiale filii celebrabat, ad quod incolas oppidi cujuſdam vocarat. Miſit ille, inſtante convivii tempore, ſervos ad eos quos vocaverat, ut ad convivium venirent, ſed noluerunt. Quod cùm audiret, alios denuo miſit ſervos, qui nuntiarent omnia eſſe parata, mactatos eſſe dudum tauros, ut & altilia convivii causâ ſaginata, adeóque tempus eſſe quamprimùm veniendi ad nuptias. At illi, neglectâ iteratâ invitatione, abierunt alii quidem in villas, alii verò ad negotiationem ſuam. Quin & nonnulli ſervos ad ſe miſſos malè habuerunt atque interfecerunt. Quâ ſuperbiâ atque crudelitate auditâ, Rex iratus immiſit milites, qui homicidas illos pari ſupplicio affecerunt, eorúmque urbem incenderunt.

Tum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXII.			

8. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· Ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.

9. Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.

10. Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.

11. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου·

12. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; Ὁ δὲ ἐφιμώθη.

13. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις· Δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

14. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

15. Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι, συμβούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.

MATTHÆUS.	MARCUS. CAP. XII.	LUCAS. CAP. XX.	JOANNES.
☞ 16. Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ	☞ 13. Καὶ ἀποστέλλουσι πρός αὐτόν	☞ 20. Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν	
☞ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν,	τινὰς τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν,	☞ ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι. ☞	
☞	ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ. ☞	ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.	
λέγοντες· Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.	14. Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ· Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις· Ἔξεστι κῆνσον Καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ, δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν;	21. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες· Διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ διδάσκεις·	
17. Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ;		22. Ἔξεστιν ἡμῖν Καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ;	

Tum dixit ſervis ſuis, paratum quidem fuiſſe convivium, ſed convivas eo dignos non fuiſſe; quamobrem jubebat eos in compita confeſtim ire, atque vocare ad cœnam omnes in quos illic inciderent. Egreſſi itaque in compita regii ſervi omnes, qui ſibi illic occurrerunt, ad convivium vocarunt, malos æquè ac bonos, ita ut conclave in quo convivium paratum erat convivis refertum eſſet. Dein Rex in id conclave ingreſſus, ut videret convivas, deprehendit illic inter alios hominem ſordidis veſtibus indutum; quem his verbis aggreſſus eſt: heus tu, cur nuptialem veſtem non induiſti, antequàm huc venires? Ille verò pudore ſuffuſus conticuit. Itaque Rex juſſit hominem pedibus & manibus vinctum ſublimem auferri, atque ejici regiâ lampadibus ac facibus colluſtratâ, in tenebras viæ publicæ; ubi fremitus ac ejulatus eorum, quia ſuâ culpâ ejiciendi eſſent convivio, erant audiendi. Similiter ubi ſermo eſt de Regno Cœleſti, non immeritò dixerimus multos eſſe ad id vocatos, paucos verò qui ei invitationi, prout par eſt, obſequantur.

Phariſæi, aliique, qui audiverunt hoſce ſermones, quibus Jeſus apertè Judæorum proceribus contumaciam exprobrabat, mináſque à Deo intendebat, ab illo nonnihil ſecedentes, conſilium ceperunt de eo, ſi fieri poſſet, verbis irretiendo; ita ut ex ejus ore quidpiam exculperent,

MATTHÆUS

Cap. XXII.

8. Tunc ait ſervis ſuis: Noptiæ quidem paratæ ſunt, ſed qui iovitati erant non fuerunt digni.

9. Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque inveneritis vocate ad noptias.

10. Et egreſſi ſervi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos: & impletæ ſunt noptiæ diſcumbentium.

11. Intravit autem Rex ut videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali,

12. & ait illi: Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmotuit.

13. Tunc dixit Rex miniſtris: Ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

14. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

15. Tunc abeuntes Phariſæi conſilium inierunt, ut caperent eum in ſermone.

16. Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis,

dicentes: Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo; non enim reſpicis perſonam hominum.

17. Dic ergo oobis quid tibi videtur: licet cenſum dare Cæſari, an non?

MARCUS

Cap. XII.

13. Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis, & Herodianis, ut eum caperent in verbo,

14. qui venientes dicunt ei: Magiſter, ſcimus quia verax es, & non curas quemquam, nec enim vides in faciem hominum, ſed in veritate viam Dei doces: Licet dare tributum Cæſari, an non dabimus?

LUCAS

Cap. XX.

20. Et obſervantes miſerunt inſidiatores, qui ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermone, ut traderent illum Principatui & poteſtati Præſidis.

21. Et interrogaverunt eum, dicentes: Magiſter, ſcimus quia rectè dicis & doces, & non accipis perſonam; ſed viam Dei in veritate doces:

22. Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?

JOANNES

culperent, ex quo ei invidiam apud plebem moverent, aut apud Præſidem Romanum eum accuſarent.

Caput LV.

Subornantur à Judæorum proceribus homines, qui exquirant ſententiam Jeſu de ſolvendo Romanis tributo, quos prudenti reſponſo coërcet. Tentatur à Sadducæis, quos confutat. Tum etiam Phariſæorum quæſitis ſatisfacit, quos viciſſim quæſtione de Meſſia propoſitâ ad ſilentium adigit.

Itaque ſubornarunt homines, qui ſe bonos viros fingerent ac diſcendi cupidos, at quorum pars erat Phariſæorum placitis, pars Sadducæorum ſectæ addicta. Hi ſe ſe ad Jeſum contulerunt, ut ea ab illo exprimerent, quæ poſſent ad Procuratorem Cæſaris deferre; cui erant eum illico tradituri, ut pœnas de eo ſumeret, ſi quid imprudentius de Romanorum poteſtate dixiſſet. Cùm ergo ad Jeſum veniſſent, hiſce verbis eum aggreſſi ſunt, ut ejus animum ſibi conciliarent: Novimus, Magiſter, te eſſe hominem veritatis amantem, & qui à nemine, ut eam diſſimules aut oppugnes, quicumque tandem ille ſit, adduci queas, téque divinas leges impavidè tueri. Quamobrem ad te venimus, ſententiam tuam audituri de tributo, quod Romanis nunc ſolvimus.

Quæri-

MATTHÆUS.	MARCUS	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXII.	CAP. XII.	CAP. XX.	

MATTHÆUS. CAP. XXII.

18. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε· Τί με πειράζετε ὑποκριταί;
19. Ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. Οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον·
20. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;
21. Λέγουσιν αὐτῷ· Καίσαρος. Τότε λέγει αὐτοῖς· Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος, Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ.
22. Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.
23. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν,
24. Λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωσῆς εἶπεν· Ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
25. Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος, γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
26. Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.
27. Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.
28. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.
29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ.

MARCUS. CAP. XII.

15. Ὁ δὲ, εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς· Τί με πειράζετε; Φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.
16. Οἱ δὲ ἤνεγκαν· Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Καίσαρος.
17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος, Καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ. Καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.
18. Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες
19. Διδάσκαλε· Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
20. Ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα.
21. Καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.
22. Καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα· ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.
23. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.
24. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ;

LUCAS. CAP. XX.

23. Κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί με πειράζετε;
24. Ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον· τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; Ἀποκριθέντες δὲ εἶπον· Καίσαρος.
25. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἀπόδοτε τοίνυν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ.
26. Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν.
27. Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων (οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι) ἐπηρώτησαν αὐτὸν,
28. Λέγοντες· Διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν· Ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
29. Ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν· καὶ ὁ πρῶτος, λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνος.
30. Καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.
31. Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ· καὶ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον.
32. Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.
33. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.
34. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται.

Quærimus abs te, an, Deo propitio, fas ſit Iſraëlitis peregrino Regi, qualis eſt Cæſar, tributum pendere, cùm Lege ſancitum ſit neminem nobis eſſe eligendum Regem, qui popularis noſter non ſit? At Jeſus, callidâ eorum ſimulatione & nequitiâ intellectâ; quid mihi, inquit, ô ſimulatores virtutis, inſidias ſtruitis? Oſtendite mihi denarios, quibus tributum Romanis pendere ſoletis. Illico protulerunt denarium Romanum, Imperatoris imagine & nomine ſignatum. Quo conſpecto, quæſivit Jeſus cujus eſſet ea imago, & quodnam nomen adſcriptum. Reſponderunt imaginem, nomenque eſſe Cæſaris. Itaque, inquit, ſolvite Cæſari quæ ad Cæſarem pertinent, quæ verò ad Deum Deo tribuite. Quibus verbis, miſſis abſtruſioribus quæſtionibus, non ambiguè ſignificabat Judæos poſſe eſſe bonos ac religioſos viros, nec eo ſeciùs tributa poteſtati, cui dudum parebant, ſolvere. Sic inſidiatores illi nullum ab eo extundere potuerunt verbum, coram populo qui hæc audiebat, ex quo eum apud Cæſaris Procuratorem calumniarentur. Imò etiam ejus reſponſum admirati abierunt.

Tum verò nonnulli Sadducæorum, qui negant immortalitatem animorum ac corporum reſurrectionem, eum de ſua ſententia interrogandum duxerunt; cùm præſertim ſperarent ſe ratiocinatione, quâ ſolebant negotium faceſſere Phariſæis, illi os occluſuros, atque hinc occaſionem

MATTHÆUS. Cap. XXII.	MARCUS. Cap. XII.	LUCAS. Cap. XX.	JOANNES.
18. Cognitâ autem Jeſus nequitiâ eorum, ait: Quid me tentatis, hypocritæ?	15. Qui, ſciens verſutiam illorum, ait illis: Quid me tentatis? ☜	23. Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? ☜	
19. Oſtendite mihi numiſma censûs.	Afferte mihi denarium, ut videam.	24. Oſtendite mihi denarium.	
At illi obtulerunt ei denarium,	16. At illi attulerunt ei:	☜	
20. & ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?	& ait illis: Cujus eſt imago hæc, & inſcriptio. Dicunt ei: Cæſaris.	Cujus habet imaginem & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt ei: Cæſaris.	
21. Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. ☞	17. Reſpondens autem Jeſus dixit illis: Reddite igitur, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. ☞	25. Et ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.	
22. Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.	Et mirabantur ſuper eo.	26. Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe: &, mirati in reſponſo ejus, tacuerunt.	
23. In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum,	18. Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt reſurrectionem non eſſe: & interrogabant eum, dicentes:	27. Acceſſerunt autem quidam Sadducæorum, qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum,	
24. Dicentes: Magiſter, Moyſes dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.	19. Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit, ut, ſi cujus frater mortuus fuerit, & dimiſerit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem ipſius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo,	28. dicentes: Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis, ſi frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.	
25. Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus, uxore ductâ, defunctus eſt: & non habens ſemen reliquit uxorem ſuam fratri ſuo.	20. Septem ergo fratres erant, & primus accepit uxorem, & mortuus eſt non relicto ſemine.	29. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis.	
26. Similiter ſecundus, & tertius, uſque ad ſeptimum.	21. Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt, & nec iſte reliquit ſemen, & tertius ſimiliter;	30. Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio.	
27. Noviſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.	22. & acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non reliquerunt ſemen: noviſſima omnium defuncta eſt & mulier.	31. Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem, & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.	
28. In reſurrectione ergo, cujus erit de ſeptem uxor, omnes enim habuerunt eam?	23. In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint, cujus de his erit uxor; ſeptem enim habuerunt eam uxorem?	32. Noviſſima omnium mortua eſt mulier. 33. In reſurrectione ergo, cujus eorum erit uxor; ſi quidem ſeptem habuerunt eam uxorem?	
29. Reſpondens autem Jeſus, ait illis: Erratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem Dei. ☞	24. Et, reſpondens Jeſus, ait illis: Nonne ideò erratis, non ſcientes Scripturas, neque virtutem Dei? ☞	34. Et ait illis Jeſus: ☜ Filii hujus ſeculi nubunt, & traduntur ad nuptias.	

ſionem triumphandi de eo, ad ſilentium adacto, habituros. Moſes, inquiunt, ô Magiſter, hanc nobis legem tulit, ut ſi quis, moreretur, relictâ uxore, ſine liberis, frater ejus, ſi quem haberet, eam domum duceret; ita ut, ſi pareret, primogenitus in nomen & bona defuncti ſuccederet. Erant igitur, apud nos, ſeptem fratres, quorum natu maximus ductâ uxore mortuus eſt, ſine liberis. Quo mortuo, alter fratrum, qui eum ætate proximè ſequebatur, viduam fratris uxorem duxit. At hic quoque fato functus eſt, nullis liberis relictis. Tertius fratrum, ut & quatuor reliqui, eamdem mulierem, ſimili de cauſa, ordine ætatis, duxerunt, omnéſque ſine liberis mortui ſunt. Tandem & mulier ipſa, cùm nulli alii viro nupta fuiſſet, deceſſit. Quærimus nunc abs te, cùm mortui reſurgent, cujus uxor ſit habenda, cùm ſeptem fratres eam duxerint?

Reſpondit Jeſus, in hanc ſententiam: Erratis, ô vos qui immortalitatem animorum & reſurrectionem corporum negatis, cùm quòd Scripturam non ſatis rectè intelligatis, tum etiam quòd humiliter ſentiatis de Dei potentia. Nam ad veſtram illam ratiocinationem quod attinet, nullius planè eſt ponderis. Viri, in hac quidem vita, uxores ducunt & filias ſuas elocant.

Sed

MATTHÆUS.

Cap. XXII.

30. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι.

31. Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγοντος·

32. Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς, Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.

33. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

34. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι, ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό·

35. Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων·

36. Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

37. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου·

38. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή.

39. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

40. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.

MARCUS.

Cap. XII.

25. Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται· ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

26. Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωσέως, ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, λέγων· Ἐγὼ ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ;

27. Οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ Θεὸς ζώντων· ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.

28. Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν Γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτόν· Ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή;

29. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ· Ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν· Ἄκουε Ἰσραήλ, Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, Κύριος εἷς ἐστι·

30. Καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου· αὕτη πρώτη ἐντολή.

31. Καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη· Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.

LUCAS.

Cap. XX.

35. Οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται·

36. Οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι· καὶ υἱοί εἰσι τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες.

37. Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ, καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει Κύριον τὸν Θεὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν Θεὸν Ἰσαάκ, καὶ τὸν Θεὸν Ἰακώβ.

38. Θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.

JOANNES.

Sed poſtquàm homines è morte excitati fuerint, tum verò erunt inſtar Angelorum, neque ulla erit ampliùs inter eos matrimoniorum conjunctio. Conjugia inſtituta ſunt in hiſce terris, ad propagandum hominum mortalium genus, ne intercideret; ſed apud homines immortales, nulla ampliùs erunt connubia, ut nec ulla umquam fuerunt inter immortales Angelos. Homines pii è morte excitati, atque in beatas ſedes admiſſi, Patr s Cœleſtis hereditate æternùm fruentur, nec ampliùs priſtinas conjunctiones hujuſce mortalis vitæ curabunt. Mortuos autem reſurgere ſignificat Deus apud Moſem, cujus auctoritatem rejicere non auſitis. Narrat enim è rubo flammante à Deo hanc vocem emiſſam: *Ego ſum Deus Abrahami, Deus Iſaaci & Deus Jacobi.* (*Exod. Cap. III. 6.*) Quæ verba, ex perpetua Scripturæ conſuetudine, ſingularem prorſus Dei erga eos Patriarchas favorem deſignant; qui tamen nullus fuiſſet, ſi Patriarchæ illi, ut cenſetis, & animo & corpore eſſent mortui, nec umquam excitandi; nam Deus profectò, ſingulari ratione, & quæ digna ſit æterno Numine, hominibus æternùm mortuis favere dici non poteſt; cùm hæc ſola vita mortalis omnibus ſit communis, atque perexigui momenti, ſi nulla alia eam ſequitur. Itaque animos omnium, quibus ille eo modo, quem dixi, favet, vivere neceſſe eſt, apud Deum; ac proinde difficile non eſt intellectu eum illis aliquando corpus redditurum; cùm parte ſui dumtaxat vivant, cúmque Deus non immortalibus dumtaxat animis, ſed integris hominibus favorem illum non vulgarem pollicitus ſit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXII.	Cap. XII.	Cap. XX.	
30. In reſurrectione enim, neque nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut Angeli Dei in cœln. ☞	25. Cùm enim à mortuis reſurrexerint, neque nubent, neque nubentur: ſed ſunt ſicut Angeli in cœlis. ☞	35. Illi verò, qui digni habebuntur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores: 36. Neque enim ultra mori poterunt, æquales enim Angelis ſunt, & filii ſunt Dei, cùm ſint filii reſurrectionis.	
31. De reſurrectione autem mortunrum, non legiſtis quod dictum eſt. 32. Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob?	26. De mortuis autem quod reſurgant, non legiſtis in libro Moiſi ſuper rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens: Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob?	37. Quia verò reſurgent mortui, & Mnyſes oſtendit ſecus rubum, ſicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deum Jacob.	
Non eſt Deus mortuorum, ſed viventium. ☞	27. Non eſt Deus mnrtuorum, ſed vivorum: ☞ vos ergn multùm erratis. ☜	38. Deus autem non eſt mnrtuorum, ſed vivorum; nmnes enim vlvunt ei. ☜	
33. Et audientes turbæ mirabantur in doctrina ejus. 34. Phariſæi autem audientes quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, convenerunt in unum;			
35. & interrogavit eum unus ex eis legis Doctoe, tentans eum: 36. Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege. 37. Ait illi Jeſus: ☞	28. Et acceſſit unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, &, videns quoniam benè illis reſponderit, interrogavit eum quod eſſet primum omnium mandatorum. 29. Jeſus autem reſpondit ei: Quia primum omnium mandatum eſt: Audi Iſrael, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt:		
Diliges Dominum Deum tuum ex totn corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. 38. Hoc eſt maximum, & primum mandatum. 39. Secundum autem ſimile eſt huic: Diliges proximum tuum, ſicut teipſum. ☞	30. Et diliges Dominnm Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt primum mandatum. 31. Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges proximum tuum tamquam te ipſum. Majus horum aliud mandatum non eſt. ☜		
40. In his duobus mandatis, univerſa lex pendet, & Prophetæ.			

ſit. Igitur ſummopere erratis, qui reſurrectionem corporum, animorúmque immortalitatem negare ſuſtinetis.

Quos Jeſu ſermones quicumque audierunt ſummopere admirati ſunt, quamvis Judæorum proceres omnibus artibus ejus auctoritatem labefactare conarentur. Phariſæi verò cùm vidiſſent ab eo os occluſum fuiſſe Sadducæis, globo ſuorum facto iterum eum circumſteterunt; & unus quidem eorum Legis peritus eruditionem Jeſu explorare aggreſſus eſt, cùm audiſſet eum cum aliis diſceptantem, eóſque egregiè compeſcentem, hac quæſtione; quodnam, nimirum, eſſet potiſſimum omnium præceptorum Legis? Reſpondit abſque mora Jeſus, id eſſe omnium potiſſimum, quo jubentur Iſraëlitæ meminiſſe ſibi eſſe Deum unicum, eúmque toto animo ac totâ mente amare; ita ut eorum affectum cum nullo alio Numine dividat, ſed totum ſibi habeat. (*Deut.* VI, 4. X, 12.) Hoc eſſe potiſſimum omnium præceprorum, quod univerſum divinum cultum complectitur. Tum eſſe alterum ei ſimile, quo jubentur amare proximum inſtar ſui ipſorum. (*Levit.* XIX, 18.) Quo, ſi probè intelligatur, omnia hominum erga homines officia continentur. Nullum eſſe præceprum majoris momenti, in univerſa Lege; atque hæc duo præcepra ſi obſerventur, incolumem eſſe Legis & Propheticorum monitorum auctoritatem; ſi negligantur, reliqua univerſæ Legis & Propherarum præcepta corruere.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXII.	Cap. XII.	Cap. XX.	
	32. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Γραμματεύς· Καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ᾽ ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ·	39. Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν Γραμματέων εἶπον· Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.	
	33. Καὶ τὸ ἀγαπᾷν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾷν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν θυσιῶν.		
	34. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ· Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.		
41. Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς,			
42. Λέγων· Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ, τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ Δαβίδ.	35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· Πῶς λέγουσιν οἱ Γραμματεῖς, ὅτι ὁ Χριστὸς υἱός ἐστι Δαβίδ;	41. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Πῶς λέγουσι τὸν Χριστὸν υἱὸν Δαβὶδ εἶναι;	
43. Λέγει αὐτοῖς· Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· 44. Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.	36. Αὐτὸς γὰρ Δαβὶδ εἶπεν, ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.	42. Καὶ αὐτὸς Δαβὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, 43. Ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.	
45. Εἰ οὖν Δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν Κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;	37. Αὐτὸς οὖν Δαβὶδ λέγει αὐτὸν Κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.	44. Δαβὶδ οὖν Κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;	
46. Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλμησέ τις, ἀπ᾽ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.		40. Οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾷν αὐτὸν οὐδέν.	
Cap. XXIII.			
1. ΤΟτε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. 2. Λέγων· Ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· 3. Πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσι.	38. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·	45. Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·	

Tum verò Legis peritus, rectiſſimè, inquit, Magiſter, & vetiſſimè dixiſti; nam unus eſt Deus nobis colendus. Quem ſi quanto maximo poſſumus amore, & ſine rivali amemus, proximúmque inſtar noſtri diligamus, gratiorem ei cultum præſtemus, quàm ſi omnis generis victimas offeramus. Jeſus vice verſâ, piâ hac reſponſione auditâ, hominem laudavit, dixitque non multùm abeſſe eum à vera Regni Cœleſtis doctrina. Nec poſtea Phariſæi, aut Sadducæi auſi ſunt quidquam ab eo petere.

At cùm videret multos Phariſæos ſimul coactos, ab iis ipſe quæſivit, quî fieret ut periti Scripturæ docerent Meſſiam à Davide ortum ducturum; cùm David à Spiritu Sancto afflatus ita de eo loquatur, in libro Pſalmorum: (*Pſ. CX,* 1.) *Dixit Dominus Domino meo: ſede ad dextram meam, donec poſuero inimicos tuos quaſi ſcabellum pedum tuorum.* Cùm David, inquiebat, vocet eum Dominum ſuum, qui poteſt cenſeri oriundus à Davide? Quibus verbis, innuebat ingens eſſe diſcrimen inter Davidem & Meſſiam, adeóque dignitatem Meſſiæ cœleſtem eſſe, cùm in terris nulla ſit regiâ major, neque quemquam apud homines ſuperiorem ſe eſſe exiſtimaret David.

Hæc

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXII.	Cap. XII.	Cap. XX.	
	32. Et ait illi Scriba: Bene, Magiſter, in veritate dixiſti quia unus eſt Deus, & non eſt alius præter eum: 33. & ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu; & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tamquam ſeipſum, majus eſt omnibus holocautomatibus, & ſacrificiis. 34. Jeſus autem, videns quòd ſapienter reſpondiſſet, dixit illi: Non es longè à Regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare.	39. Reſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magiſter, bene dixiſti.	
41. Congregatis autem Phariſæis, interrogavit eos Jeſus:			
42. Dicens: Quid vobis videtur de Chriſto? Cujus filius eſt? Dicunt ei: David.	35. Et reſpondens Jeſus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum filium eſſe David?	41. Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chriſtum filium eſſe David;	
43. Ait illis: Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum, dicens: 44. Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?	36. Ipſe enim David dicit in Spiritu ſancto: Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?	42. & ipſe David dicit, in libro Pſalmorum: Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis, 43. donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?	
45. Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus eſt?	37. Ipſe ergo David dicit eum Dominum, & unde eſt filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.	44. David ergo Dominum illum vocat, & quomodo filius ejus eſt?	
46. Et nemo poterat ei reſpondere verbum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum ampliùs interrogare.		40. Et ampliùs non audebant eum quidquam interrogare.	
Cap. XIII.			
1. Tunc Jeſus loquutus eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſuos, 2. dicens: Super cathedram Moyſis ſederunt Scribæ, & Phariſæi. 3. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſervate, & facite: ſecundùm opera verò eorum nolite facere; dicunt enim, & non faciunt.	38. Et dicebat eis in doctrina ſua:	45. Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis:	

Hæc cùm diceret Jeſus, ingens multitudo hominum ei libenter aures præbebat; nec quiſquam audebat ei reſpondere, uti nec ab eo die inſidioſis quæſtionibus aggredi ſuſtinuit.

Caput LVI.

Jeſus in vitia Phariſæorum & Legis peritorum, gravi oratione, invehitur. Paupercula viduæ liberalitatem laudat.

Cum Jeſus procerum Judææ gentis inſidias, quemadmodum diximus, vitaſſet, cœpit cùm ſuos Diſcipulos, tum etiam ceteram multitudinem, ſalubribus monitis inſtruere, ne pravo eorum exemplo corrumpi ſe finerent. Legis periti, inquiebat, & Phariſæi Magiſtri ſunt, ut Legem Moſaïcam doceant, conſtituti. Itaque quod vobis ex ea obſervandum proponunt, id obſervate; ſed cavete vobis ne eorum mores imitemini, neque enim eorum facta cum dictis conſentiunt.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXIII.	Cap. XII.	Cap. XX.	
☞	Βλέπετε ἀπὸ τῶν Γραμματέων ☜	46. Προσέχετε ἀπὸ τῶν Γραμματέων ☜	
4. Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα ϗ δυσβάστακτα, ϗ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά. 5. Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, ϗ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν.	τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν,	τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς,	
6. Φιλοῦσί τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, ϗ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς.	ϗ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς. 39. Καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ϗ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις· ☜	ϗ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ϗ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, ϗ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις· ☜	
7. Καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ϗ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ῥαββί, ῥαββί. 8. Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς, ὁ Χριστός· πάντες δὲ ὑμεῖς, ἀδελφοί ἐστε. 9. Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 10. Μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς, ὁ Χριστός. 11. Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. 12. Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται· ϗ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται. 13. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, Γραμματεῖς ϗ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.			
14. Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς ϗ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, ϗ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα.	40. Οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, ϗ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα. ☜	47. Οἳ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, ϗ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα. ☜	
15. Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς ϗ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν ϗ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· ϗ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν.			

Cavete vobis à pravo Legis peritorum exemplo, qui intoleranda onera plurimarum difficilium obſervationum cærimonialium aliis imponunt, dum volunt videri Legem accuratiùs interpretari; quæ tamen onera, nullâ ratione, ſibi ipſi ſubeunda cenſent; adeóque ab aliis poſtulant, quod ipſi minimè præſtant, cùm viri boni quod volunt ab aliis fieri id ante omnes alios faciendum ſibi meritò exiſtiment. Si quid religioſum ac pium faciant, hac dumtaxat de cauſa ita ſe gerunt; ut, nimirum, pietatem ac religionem ſuam hominibus oſtentent. Propterea latiora, quàm alii, geſtant phylacteria, & fimbrias veſtium coccineas longiores, quàm vulgò fieri ſolet, tunicáſque talares, ut hominibus ſint conſpicui, & veſte ipsâ ab aliis ſecernantur. Iidem tamen animi ſui morbum produnt, cùm ament ſummo loco accumbere in conviviis, & prima ſubſellia obtinere in Synagogis; gaudeántque ſi ſalutentur à multis, in plateis, & honorifico nomine Magiſtrorum compellentur; quæ omnia ſunt ſuperborum, atque inanium honorum æquo cupidiorum, non religioſorum animorum argumenta. Vos verò, ô mei Diſcipuli, nolite Magiſtri vocari, omnium enim unus quidem Magiſter eſt Meſſias; vos verò omnes condiſcipuli eſtis, ac pares; nec quiſquam pro auctoritate aliis ſententiam ſuam, quam ſequantur, proponat. Ne quemquam hominem, honoris causâ, quaſi ei per omnia obſequu-

MATTHÆUS.

Cap. XXIII.

4. Alligant enim onera gravia, & importsbilia, & imponunt in humeros hominum: digito sutem ſuo nolunt es movere.

5. Omnia verò opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.

6. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis,

7. & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

8. Vos autem nolite vocari Rabbi: unus eſt enim magiſter veſter; omnes autem vos fratres eſtis.

9. Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram: unus eſt enim Pater veſter, qui in Cœlis eſt.

10. Nec vocemini magiſtri: quia Magiſter veſter unus eſt Chriſtus.

11. Qui major eſt veſtrûm, erit miniſter veſter.

12. Qui sutem ſe exaltaverit, humiliabitur: &, qui ſe humiliaverit, exaltabitur.

13. Væ sutem vobis, Scribæ & Phariſæi, hypocritæ, quia clauditis Regnum Cœlorum ante homines; vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.

14. Væ vobis, Scribæ & Phariſæi, hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis judicium!

15. Væ vobis, Scribæ & Phariſæi, hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & cum ſilium gehennæ duplo quàm vos facitis.

MARCUS.

Cap. XII.

Cavete à Scribis,

qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari in foro,

39. & in primis cathedris ſedere in Synagogis, & primos diſcubitus in cœnis:

40. qui devorant domus viduarum, ſub obtentu prolixæ orationis. Hi accipient prolixius judicium.

LUCAS.

Cap. XX.

46. Attendite à Scribis,

qui volunt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro,

& primas cathedras in Synagogis, & primos diſcubitus in conviviis:

47. qui devorant domos viduarum, ſimulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.

JOANNES.

---

obſequuturi, patrem vocitetis, ut faciunt diſcipuli Legis peritorum; unus eſt enim, cujus omnibus præceptis parere vos neceſſe eſt; Pater, nempe, Cœleſtis. Ne quiſquam ſibi ducis nomen apud vos adroget, ut velit alios cæcorum inſtar ductum ſuum ſequi; unum Meſſiam, quacumque præit, abſque ullo erroris periculo, ſequi poteſtis. Qui cupiet inter vos, præ ceteris, eminere; is det operam, ut aliorum omnium commodis inſerviat. Quiſquis enim de ſe æquo majora ſentiet, aut ſuperbiùs ſe geret, in inferiorem ſortem deprimetur; quicumque verò modeſtus erit, ad majora evehetur.

Juſtitiam divinam in vos provocaſtis, ô Legis periti & Phariſæi, ſimulatores virtutis, quia omni ratione clauditis hominibus aditum ad Regnum Cœleſte, ſeu ad cognitionem veræ Religionis. Neque enim ipſi eam cognitionem ſuſcipitis, neque alios ſuſcipere patimini, qui alioquin ejus participes fierent. Graves pœnas vobis contraxiſtis, ô Legis periti & Phariſæi, ſimulatores virtutis, qui viduarum opes fraudibus veſtras facitis, dum longas pro iis preces Deo vos fundere ſimulatis; quâ de cauſa, quòd religione re ſanctiſſima utamini ad eas fallendas, majus ſupplicium Deo dabitis. Maximæ calamitates vobis imminent, ô Legis periti & Phariſæi, ſimulatores virtutis, qui terras & maria obitis, ut vel unum hominem ad Religionem Judaïcam adducatis; qui poſtquàm vobis credidit, deterior vobis fit & dignus gravioribus pœnis, quàm ejus magiſtri.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XXIII.

16. Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες· Ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.

17. Μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μείζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν;

18. Καί· Ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.

19 Μωροὶ καὶ τυφλοὶ, τί γὰρ μεῖζον; τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον;

20. Ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ.

21. Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν.

22. Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

23. Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

24. Ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διϋλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

25. Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.

26. Φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.

27. Οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.

28. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

Malè vobis erit, ô cæcorum duces & ipſi cæci; qui abſurdè pronuntiatis neminem jurejurando per Templum concepto obſtringi; ſed neceſſe habere præſtare quod promiſit, ſi per aurum Templi jurarit. O inſani atque ignari, annon intelligitis ſanctius eſſe Templum, quàm aurum; quod ideò ſacrum habetur, quia in Templo eſt conſecratum? Simili errore docetis impunè homines poſſe quidem per altare pejerare; non verò per donaria, quæ altari imponuntur. O amentes ac hebetes homines, annon donariis altare ſanctius eſt, cujus contactu donaria ipſa conſecrantur? Præterea qui jurat per altare, jurat non per ipſum dumtaxat altare, ſed & per omnia quæ altari impoſita ſunt; adeóque per Deum ipſum, cui ſunt conſecrata. Sic & qui jurat per Templum, eadem formulâ teſtem advocat Numen, quod Templum incolit. Similiter & quiſquis jurat per cœlum, jurat per ſolium Dei, & per eum qui ei inſidet. Itaque qui ejuſmodi formulis jurandi uſus pejerat, cenſendus eſt divini ipſius Numinis majeſtatem violare. Graves pœnas dabitis, ô Legis periti, & Phariſæi, ſimulatores virtutis; qui vel ipſorum olerum, ut menthæ, cumini & anethi decimam ſolvitis, ſed maximi momenti

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XXIII.

16. Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil eſt: qui autem juraverit in auro templi, debet.

17. Stulti & cæci: Quid enim majus eſt, aurum, an templum quod ſanctificat aurum?

18. Et quicumque juraverit in altari, nihil eſt, quicumque autem juraverit in duno, quod eſt ſuper illud, debet.

19. Cæci: Quid enim majus eſt, dunum, an altare quod ſanctificat donum?

20. Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, & in omnibus quæ ſuper illud ſunt.

21. Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, & in eo qui habitat in ipſo.

22. Et qui jurat in cœlo, jurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum.

23. Væ vobis, Scribæ & Phariſæi, hypocritæ: qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt legis, judicium & miſericordiam, & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere.

24. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem deglutientes.

25. Væ vobis, Scribæ & Phariſæi, hypocritæ, quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina, & immunditia.

26. Phariſæe cæce, munda priùs quod intus eſt calicis & paropſidis, ut fiat id, quod deforis eſt, mundum.

27. Væ vobis, Scribæ & Phariſæi, hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis, quæ à foris parent hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitiâ.

28. Sic & vos à foris quidem paretis hominibus juſti: intus autem pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate.

---

præcepta negligitis, qualia ſunt quæ pertinent ad juſtitiam, miſericordiam ac fidem. Hiſce præceptis potiſſimùm vos oportuit parêre, deinde & cetera illa obſervare. O cæcorum duces cæci, qui, ut fert proverbium, culicem quidem percolatis, camelum verò deglutitis, hoc eſt, qui accuratè obſervatis res exigui momenti, graviſſima verò humanæ ſocietatis officia ſecurè prætermittitis. Non impune vobis erit, ô Legis periti & Phariſæi, ſimulatores virtutis; qui, ut loqui ſolent, calicem & lancem extrinſecus purgatis, ſive magnam ſpeciem religionis ac probitatis præ vobis fertis; ſed animos habetis rapacitate atque intemperantiâ pollutos. O cæci Phariſæi, ut priùs purgantur intrinſecus calices & lances, deinde etiam extrinſecus: ſic animos veſtros vitiis priùs mundate, deinde virtutis externam ſpeciem induite. Non leve ſupplicium luetis, ô Legis periti & Phariſæi, ſimulatores virtutis; ſimiles enim eſtis ſepulcris, extrinſecus quidem dealbatis, intrinſecus verò oſſibus aut cadaveribus plenis. Sic vobis animi vitiis turgent, quamvis oculis hominum boni ac religioſi viri videamini.

Plectemini

MATTHÆUS.

Cap. XXIII.

29. Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων·

30. Καὶ λέγετε· Εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν, ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

31. Ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.

32. Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

33. Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης;

34. Διὰ τοῦτο, ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματεῖς· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν.

35. Ὅπως ἔλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ θυσιαστηρίου.

36. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

37. Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

38. Ἰδοὺ, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.

39. Λέγω γὰρ ὑμῖν· Οὐ μή με ἴδητε ἀπ᾽ ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

MARCUS.

Cap. XII.

☞ 41. Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά. ☜

LUCAS.

Cap. XXI.

1. Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν, εἰς τὸ γαζοφυλάκιον, πλουσίους.

JOANNES

Plectemini à Deo, ô Legis periti & Phariſæi, ſimulatores virtutis, quòd, quaſi delectaremini memoriâ ſcelerum à Majoribus veſtris admiſſorum, inſtauretis & ornetis ſepulcra Prophetarum atque innocentium virorum, quos olim trucidarunt; dictitetiſque, ſi vixiſſetis iis Majorum veſtrorum temporibus, quibus cædes illæ factæ ſunt, vos nequaquam cum homicidis conſenſuros fuiſſe. Quibus factis ac ſermonibus, quamvis is non ſit animus veſter, verè profitemini vos eſſe poſteros ſceleratorum illorum hominum, à quibus ſanctiſſimi atque innocentiſſimi viri ſunt olim interfecti. Neque fruſtra id à vobis fit, nam adeſt tempus quo menſuram ſcelerum à Judæa gente admiſſorum tandem cumulabitis. O viperis, ſerpentibúſque quibuſvis venenatis homines conferendi, quî poteſtis ſperare pœnas æternas, quas Deus vobis, miniſterio Joannis Baptiſtæ, jam intendit, vos evaſuros; cùm, morum emendatione, juſtitiam ejus nequaquam flectatis? Ut eò vos adducam, mittam ad vos Prophetas, viróſque eruditos ac legum divinarum peritos; ſed, quæ veſtra eſt indoles, alios in crucem ſublatos occidetis; alios, in Conſeſſibus veſtris, flagris cædetis; alióſque, in alias urbes ex aliis fugientes furorem veſtrum, hoſtiliter inſectabimini. Sic fiet ut antiquis Prophetarum caſtigationibus atque exemplis ſeveritatis divinæ in malos minimè permoti, ſed ſceleratiſſimos quoſque imitati,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XXIII.

29. Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi, hypocritæ, qui ædificatis ſepulcra Prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum,

30. & dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non eſſemus ſocii eorum in ſanguine Prophetarum.

31. Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filii eſtis eorum, qui Prophetas occiderunt.

32. Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.

33. Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à judicio gehennæ?

34. Ideò ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis; & ex eis flagellabitis in Synagogis veſtris, & perſequemini de civitate in civitatem;

35. ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel juſti uſque ad ſanguinem Zachariæ, filii Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare.

36. Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam.

37. Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?

38. Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.

39. Dico enim vobis, non me videbitis à modo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

MARCUS. Cap. XII.

☞ 41. Et, ſedens Jeſus contra gazophylacium, aſpiciebat quomodo turba jactaret æs in gazophylacium, & multi divites jactabant multa:

LUCAS. Cap. XXI.

☞ 1. Reſpiciens autem vidit eos, qui mittebant munera ſua in gazophylacium, divites,

imitati, pœnas detis; quas commeriti fuerint homines, qui moribus ſuis ſcelera omnia præterita probarint, cædéſque omnes admiſſas à cæde Abelis, Adami filii, uſque ad trucidationem Zachariæ, filii Barachiæ, quem Majores veſtri inter Templum & altare mactarunt, maximo omnium ſcelere cumularint. Has autem pœnas cavete credatis in multos annos eſſe differendas, nam profectò ab hac ipſa ætate eas repetiturus eſt Deus. O Jeroſolimitæ, qui ſoletis occidere Prophetas, lapidibúſque obruere eos, qui ad vos à Deo mittuntur; quoties volui vos in diſciplinam meam veluti colligere, quemadmodum gallinæ pullitiem ſub alas ſuas cogunt; ſed mihi auſcultare numquam voluiſtis! Nunc verò brevi patria veſtra prorſus deſolabitur. Hoc vobis prædico, poſtquàm à terris abiero, me minimè à vobis conſpectum iri, ante id tempus, quo libentiſſimè exclamaturi eſſetis, ad fugiendas pœnas, ſi quid hoc prodeſſet: Felix, fauſtúſque ſit adventus ejus, qui à Deo miſſus ad nos venit.

His dictis, Jeſus ſedit è regione ciſtarum, in quas à religioſis hominibus ſtips, in uſus Templi abſumenda, conjiciebatur.

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

MARCUS. Cap. XII.

42. Καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης.

43. Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.

44. Πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

LUCAS. Cap. XXI.

2. Εἶδε δὲ καί τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά.

3. Καὶ εἶπεν· Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν.

4. Ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ· αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.

MATTHÆUS. Cap. XXIV.

1. Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ· καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ.

2. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθήσεται.

3. Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν, λέγοντες·

Εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

5. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· Ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

6. Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος.

7. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.

MARCUS. Cap. XIII.

1. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ· Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.

2. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτῷ· Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

3. Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας·

4. Εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι;

5. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν· Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

6. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· Ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

7. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος.

8. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί.

LUCAS.

5. Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε·

6. Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

7. Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες· Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

8. Ὁ δὲ εἶπε· Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες· Ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε, μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

9. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον· ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

10. Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν·

11. Σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται,

---

Dum autem multi & præſertim divites multùm darent, acceſſit paupercula vidua, quæ duos exiguos nummos æreos, ſive quadrantem in ciſtam miſit. Quod cùm vidiſſet Jeſus, vocatis ad ſe diſcipulis ſuis dixit, eam viduam maximam omnium pecuniæ ſummam conjeciſſe in ciſtam; omnes enim pecuniam contuliſſe ex copia, quæ eis abundabat, & qua ſine ullo incommodo ſuo carere poterant; eam verò mulierem dediſſe ea quibus indigebat, nullam enim præter hanc fuiſſe ei pecuniam. Deinde Templo, cum Apoſtolis, egreſſus eſt.

Caput LVII.

Prædictiones Chriſti de exſcidio Jeroſolimæ & gentis Judææ, ſubque adventu ad pœnas de ea ſumendas.

Cum verò egrederetur ad montem Oliveti, pro more ſuo, iturus, nonnemo ex illis ei oſtendit magnificam ſtructuram Templi, & maximos lapides quibus id Herodes inſtauraverat. At Jeſus reſpondit totum illud ædificium, quod cum tanta admiratione ſpectabat, ita everſum iri, ut ex eo ne lapis quidem lapidi impoſitus ſuperfuturus eſſet. Deinde cùm in monte Oliveti

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. XII.	CAP. XXI.	
	42. cùm veniſſet autem vidua una pauper, miſit duo minuta, quod eſt quadrans.	2. vidit autem & quamdam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo.	
	43. Et, convocans diſcipulos ſuos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit, qui miſerunt in gazophylacium:	3. Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper pluſquàm omnes miſit;	
	44. omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miſerunt: hæc verò de penuria ſua omnia quæ habuit, miſit totum victum ſuum.	4. nam omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei; hæc autem, ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuum, quem habuit, miſit.	
CAP. XXIV.	CAP. XIII.		
1. ET egreſſus Jeſus de templo ibat. Et acceſſerunt diſcipuli ejus, ut oſtenderent ei ædificationes templi.	1. ET, cùm egrederetur de templo, ait illi unus ex diſcipulis ſuis: Magiſter, adſpice quales lapides, & quales ſtructuræ.	5. Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit:	
2. Ipſe autem reſpondens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis: non relinquetur hic lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.	2. Et reſpondens Jeſus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.	6. Hæc quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.	
3. Sedente autem eo ſuper Montem Oliveti, acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt; & quod ſignum adventûs tui, & conſummationis ſæculi?	3. Et, cùm ſederet in Monte olivarum contra templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas: 4. Dic nobis, quando iſta fient, & quod ſignum erit, quando hæc omnia incipient conſummari.	7. Interrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod ſignum cùm fieri incipient?	
4. Et reſpondens Jeſus, dixit eis: Videte ne quis vos ſeducat:	5. Et reſpondens Jeſus cœpit dicere illis: Videte ne quis vos ſeducat;	8. Qui dixit: Videte ne ſeducamini:	
5. multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego ſum Chriſtus, & multos ſeducent. ☞	6. multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego ſum; & multos ſeducent. ☞	multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego ſum; & tempus appropinquavit: nolite ergo ire poſt eos.	
6. Audituri enim eſtis prælia, & opiniones præliorum: videte ne turbemini: oportet enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis.	7. Cùm audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: ſed nondum finis.	9. Cùm autem audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri; oportet primùm hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.	
7. Conſurget enim gens in gentem, & Regnum in Regnum; & erunt peſtilentiæ, & fames & terræ motus per loca.	8. Exſurgent enim gens contra gentem, & Regnum ſuper Regnum, & erunt terræ motus per loca, & fames.	10. Tunc, dicebat illis, Surget gens contra gentem, & Regnum adversùs Regnum. 11. Et terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fames,	

veti ſederet, è regione Templi, interrogarunt eum ea de re ſeorſim Petrus & Andreas, Joannéſque & Jacobus; oraruntque ut ſe doceret, quando Templum delendum eſſet, & quibuſnam ex ſignis poſſent intelligere brevi hoc futurum, quod putabant conjunctum fore cum ejus adventu; quo judicium laturus erat de bonis ac malis, ſuppliciúmque de hiſce ſumturus, poſtquàm eſſet exactum tempus, quod eam in rem præſtitutum erat.

Reſpondit Jeſus duobus illis quæſitis, & priùs quidem de ſignis, ex quibus poſſent colligere brevi delendam eſſe Jeroſolimam. Cavete, inquit, ne quis vos decipiat, inanibus pollicitationibus. Multi enim exorientur impoſtores, qui ſe Meſſias eſſe jactabunt, nec paucos allicient ad ſe, dictitantes tempus liberationis Judæorum inſtare. Ne ſequamini ejuſmodi homines, quidquid vobis polliceantur. Audietis etiam rumores de bello exorturo, & jam nonnullis in locis inchoato; verùm ne terreamini, hæc enim futura vos præmoneo; nec tamen aderit finis malorum. Tum in Palæſtina Ethnici cum Judæis conflictabuntur, regnáque vicina ad arma etiam concurrent. Magnæ variis in locis orientur ſeditiones, quas ſequentur fames, ac morbi peſtilentes.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXIV.	Cap. XIII.	Cap. XXI.	
		φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. ☜	
8. Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων. ☞	9. Ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα. Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· ☞	12. Πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι,	
9. Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, διὰ τὸ ὄνομά μου. ☞	παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγάς· δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.	παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. 13. Ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. ☜	
	10. Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ Εὐαγγέλιον.		
	11. Ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε.	14. Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, μὴ προμελετᾷν ἀπολογηθῆναι.	
	ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε. ☞	☜ 15. Ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.	
	οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.	☜	
10. Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοί· καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. ☞	☜ 12. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. 13. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ☞	16. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων· καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν. 17. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων, διὰ τὸ ὄνομά μου. 18. Καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.	
	ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.	19. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.	
11. Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς· 12. Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. 13. Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. 14. Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.	☜	☜	

Erunt etiam ſigna cœleſtia, quæ non exiguum terrorem injicient iis qui ea videbunt. Sed hæc omnia, quamvis triſtia ac terrifica, erunt tantùm initia dolorum. Date interea operam, ne quidquam faciatis, quod diſcipulis meis indignum ſit.

Verùm antequàm hæc eveniant, vos comprehendent, ac crudeliter inſectabuntur. Trahent vos ad Judicum Tribunalia, atque in carcerem conjicient, ut vos ſiſtant Regibus ac Præſidibus; ex quorum judicio, virgis cædamini atque capitis pœnas luatis. Vos enim gentes omnes, non Judæi tantùm, ſed etiam Ethnici, odio habebunt, quòd vos diſcipulos meos ſitis profeſſuri. Hoc autem vobis continget, ut teſtimonium omni exceptione majus mihi perhibeatis, apud omnes populos; quibus Deus vult Evangelium nuntiari, antequàm cadat Jeroſolima. Cùm verò vos ducent ad Judicum Tribunalia, cavete ne diffidatis vobis, quòd dicendo exercitati minimè ſitis, neu quidquam meditemini; accipietis enim, tunc temporis, quid ſit vobis dicendum. Dabo ego vobis eam ſapientiam, eóſque ſermones, quibus nihil, quod ſit alicujus ponderis, objicere poſſint omnes adverſarii veſtri, quicumque ſint; nec tam vos loquemini, quàm Spiritus Sanctus, à quo afflabimini.

Vexationibus autem illis, fiet ut multi à doctrina mea deficiant; tantáque erunt propterea diffidia,

MATTHÆUS.

Cap. XXIV.

8. Hæc autem omnia initia ſunt dolorum.

9. Tunc tradent vos in tribulationem; & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus, propter nomen meum.

10. Et tunc ſcandalizabuntur multi, & invicem tradent, & odio habebunt invicem.

11. Et multi Pſeudoprophetæ ſurgent, & ſeducent multos.

12. Et, quoniam abundabit iniquitas, refrigeſcet caritas multorum.

13. Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

14. Et prædicabitur hoc Evangelium Regni in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus: & tunc veniet conſummatio.

MARCUS.

Cap. XIII.

Initium dolorum hæc.

9. Videte autem voſmetipſos.

Tradent enim vos in Conciliis, & in Synagogis vapulabitis, & ante Præſides & Reges ſtabitis propter me, in teſtimonium illis.

10. Et in omnes gentes primùm oportet prædicari Evangelium.

11. Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: ſed, quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini: non enim vos eſtis loquentes, ſed Spiritus ſanctus.

12. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & conſurgent filii in parentes, & morte afficient eos:

13. & eritis odio omnibus, propter nomen meum: qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſalvus erit.

LUCAS.

Cap. XXI.

terroréſque de cœlo, & ſigna magna erunt.

12. Sed, ante hæc omnia, injicient vobis manus ſuas, & perſequentur, tradentes in Synagogas & cuſtodias, trahentes ad Reges & Præſides, propter nomen meum:

13. continget autem vobis in teſtimonium.

14. Ponite ergo in cordibus veſtris non præmeditari, quemadmodum reſpondeatis;

15. ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii veſtri.

16. Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:

17. & eritis odio omnibus, propter nomen meum.

18. Et capillus de capite veſtro non peribit.

19. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

JOANNES.

---

diſſidia; ut frater fratrem, parentes liberos, & liberi parentes ſint proditurí iis, qui eos interficiendos, Evangelii cauſâ, quærent, ac capitis reos facturi.

Omnes enim, iterum dico, hoſtilem in modum vos inſectabuntur. Ne tamen vereamini eorum molitiones, Deus enim quæcumque, eorum ſævitiâ, amiſeritis abundè vobis reſarciet; ita ut meritò poſſitis ſperare, ne pilum quidem, ut ita dicam, capitis veſtri fruſtra periturum. Quiſquis enim, ad finem uſque vitæ, conſtanter diſcipulum meum ſe profeſſus fuerit ac præſtiterit, is ſalutem æternam adipiſcetur. Interea multi exorientur Pſeudoprophetæ, à quibus non pauci rudiores è gente Judæa decipientur. Quia verò magis quàm antea graſſabuntur mali, multorum hominum timidiorum ita labefactabitur conſtantia, ut ſibi conſulentes amicos ſuos, in periculo propter doctrinam meam verſantes, turpiſſimè ſint deſerturi. At, ut dixi, quiſquis conſtanter præceptis meis parebit, donec rebus humanis eripiatur, beatitudinis æternæ particeps fiet. Dum verò vexabuntur diſcipuli mei, Evangelium meum per totum terrarum orbem ſpargetur, gentéſque omnes audient eos teſtimonium factis ac dictis meis perhibentes. Quod cùm factum erit, tum demum Reipublicæ populi Judæi finis aderit.

MATTHÆUS. Cap. XXIV.	MARCUS. Cap. XIII.	LUCAS. Cap. XXI.	JOANNES.
15. Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ ☞	14. Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ, ☞	20. Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ,	
		τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. ☜	
(ὁ ἀναγινώσκων νοείτω)	(ὁ ἀναγινώσκων νοείτω)		
16. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη·	τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη·	21. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· ☜	
17. Ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. ☞	15. Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. ☞		
		καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρείτωσαν·	
18. Καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω	16. Καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.	καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν. ☜	
ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. ☞	ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. ☞		
		22 Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.	
19. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις, ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.	17. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις, ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.	23. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις, ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ☜	
20. Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος,	18. Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος. ☜		
μηδὲ ἐν σαββάτῳ·			
21. Ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται.	19. Ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως ἧς ἔκτισεν ὁ Θεός, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται. ☞	ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. ☜	
		24 Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.	
22. Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι·	20. Καὶ εἰ μὴ Κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.		
23. Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· Ἰδού, ὧδε ὁ Χριστός, ἢ ὧδε· μὴ πιστεύσητε·	21. Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· Ἰδού, ὧδε ὁ Χριστός, ἢ Ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ πιστεύσητε·		
24. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα· ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.	22. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.		

Quando autem videbitis, in ſanctæ urbis agro, ſimilia iis quæ olim de temporibus Antiochi prædixit Daniel Propheta, & quæ vocavit *abominationem deſolationis*, hoc eſt, Ethnicorum exercitum, unà cum ſignis ſuis, quæ ſolent adorare; quæ præſagia erunt deſolationis Jeroſolimæ; tum demum ſcitote ejus exſcidium inſtare. (Attendat hunc locum quiſquis hanc hiſtoriam legit, neque enim eſt exigui momenti, præſertim iis qui in Judæa vivunt.) Tunc temporis, quiſquis in Judæa verſabitur, fugiat in montana loca, extra Judæorum agros ſita. Quiſquis erit in domûs ſuæ ſolario, ne ex eo in conclavia deſcendat, ut quidquam ex iis auferat; ſed in ea loca, quæ dixi, ſine mora profugiat, ne dum moratur in Judæa, fugiendi poſtea facultate, præcluſis itineribus, deſtituatur. Quicumque erunt Jeroſolimæ, ejus mœnibus quàm primùm exeant; qui verò, eo tempore quo obſideri incipiet, ruri agent, caveant ſibi ne in urbem redeant, veſtes, aut alias opes ablaturi. Tunc enim aderit tempus ultionis divinæ, quæ à contumacibus Jeroſolimitis pœnas omnes exiget, quas Moſes & ceteri Prophetæ ejuſmodi hominibus olim minati ſunt. Infelices erunt, tempore uſque adeò maturandæ fugæ, mulieres gravidæ, & quæ liberos lactentes habebunt; vix enim poterunt effugere militum quaquaverſùm graſſantium ſævitiam, ſi è Judæa ſeriùs æquo fugiant; opprimen-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXIV.	Cap. XIII.	Cap. XXI.	
15. Cùm ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto; ☞	14. Cùm autem videritis abominationem deſolationis ſtantem ubi non debet; ☞	20. Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jeruſalem, tunc ſcitote quia appropinquavit deſolatio ejus.	
qui legit, intelligat; 16. tunc, qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes:	qui legit, intelligat; tunc qui in Judæa ſunt, fugiant in montes:	☞ 21. Tunc qui in Judæa ſunt fugiant ad montes:	
17. Et qui in tecto: non deſcendat tollere aliquid de domo ſua. ☞	15. &, qui ſuper tectum, ne deſcendat in domum, nec introëat ut tollat quid de domo ſua: ☞	☞ &, qui in medio ejus, diſcedant;	
18. Et, qui in agro, non revertatur tollere tunicam ſuam. ☞	16. &, qui in agro erit, non revertatur retro tollere veſtimentum ſuum. ☞	&, qui in regionibus, non intrent in eam. ☞ 22. Quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt.	
19. Væ autem prægnantibus, & nutrientibus, in illis diebus.	17. Væ autem prægnantibus & nutrientibus, in illis diebus.	23. Væ autem prægnantibus & nutrientibus, in illis diebus.	
20. Orate autem, ut non fiat fuga veſtra in hyeme, vel Sabbato.	18. Orate verò ut hyeme non fiant. ☞	☞	
21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi uſque modo, neque fiet.	19. Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus, uſque nunc, neque fient. ☞	Erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic. ☞ 24. Et cadent in ore gladii: & captivi ducentur in omnes Gentes; & Jeruſalem calcabitur à Gentibus, donec impleantur tempora nationum. ☞	
22. Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro: ſed propter electos, breviabuntur dies illi.	20. Et, niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalva omnis caro: ſed propter electos, quos elegit, breviavit dies.		
23. Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hìc eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere:	21. Et tunc ſi quis vobis dixerit. Ecce hìc eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis.		
24. ſurgent enim pſeudochriſti, & Pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna, & prodigia, ita ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.	22. Exſurgent enim Pſeudochriſti, & Pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna & portenta ad ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos.		

primentúrque, ſine dubio, ſi in ea maneant. Deum ergo orate ne in tempeſtatem hibernam, aut in diem Sabbathi incidat initium fugæ veſtræ; lentiora enim itinera exitialia vobis eſſe poſſent. Tantâ calamitate, opprimetur populus Judæus; ut vix ulla ſimilis ab initio rerum fuerit, aut poſthac ſit futura.

Maxima ejus pars aut trucidabitur, aut vendetur, apud omnes propemodùm gentes, ſervitura. Jeroſolimæ verò everſæ atque inſtauratæ ſolum ab Ethnicis, rerum potientibus, calcabitur; donec exactum ſit tempus, per quod ab illis eam poſſideri vult Deus. Calamitatum autem illarum tempus niſi Deus contraxiſſet, fermè nullus incola Judææ elaberetur; ſed ne boni cum malis, nimis diuturnâ ejus devaſtatione, interirent, difficillima illa tempora breviora eſſe voluit. Si quis, eo intervallo, vobis nuntiarit alicubi Meſſiam eſſe conſpectum, Judæam gentem mox liberaturum, cavete ne ejus dictis fidem habeatis. Neque enim deerunt, qui vos fallere aggrediantur. Multi ſe Meſſias, ac Prophetas eſſe mentientur, atque inſignibus miraculis probare conabuntur; ut decipiant, non modò contumaces Judæos, ſed & eos qui mihi crediderint, ſi fieri poſſet.

Cavete

MATTHÆUS. CAP. XXIV.

25 Ἰδοὺ, προείρηκα ὑμῖν.

26. Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, Ἰδοὺ, ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶ, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ, ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε.

27. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

28. Ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

29. Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

30. Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

31. Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης· καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

32. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος.

33. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

34. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.

MARCUS. CAP. XIII.

23. Ὑμεῖς δὲ βλέπετε. Ἰδοὺ, προείρηκα ὑμῖν πάντα.

24. Ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς.

25. Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες. καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

26. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις, μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.

27. Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

28. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

29. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

30. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται.

LUCAS. CAP. XXI.

25. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις· καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου·

26 Ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

27. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης πολλῆς.

28. Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

29. Καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· Ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα·

30. Ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

31. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

32. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται.

JOANNES.

Cavete ergo vobis ab illis, quod difficile non erit toties ac tam diſertè à me præmonitis. Cùm ergo vobis dicent liberatorem Judæorum latitare in deſerto, cavete ne exeatis oppidis, in quibus eritis, ut eum inveſtigetis. Cùm nuntiabunt eum ſe ſe abdidiſſe in domûs cujuſpiam remotiſſima penetralia, neque in publicum prodire, minimè credatis. Quando enim aderit tempus adventûs mei, nemo eum prænuntiabit; cùm tam ſubitus ſit futurus, ut æquaturus ſit fulguris, cœlum ab occaſu in ortum momento temporis illuſtrantis, celeritatem.

Quemadmodum verò dicere ſoletis, ubi eſt cadaver, illuc convolare aquilas: ſic & ubicumque erunt Judæi, liberationem à jugo Romanorum inani ſpe captantes, & bellum propterea iis moventes; eò advolabunt Romanæ legiones, eos ad internecionem deleturæ. Poſtquàm autem contigerint mala, quæ dixi, tunc Judæis ad deſperationem adactis, cœlum, terra, mare ruere ac miſceri videbuntur; ac ſanè eorum Reſpublica in æternum concidet, cum tanta hominum ſtrage; ut vel ſolus ejus terror lethalem triſtitiam multis ſit creaturus. Tum demum Judæi æquè clarè intelligere poterunt hæc mala eſſe pœnas, quas mihi luent,

nec

MATTHÆUS. Cap. XXIV.

25. Ecce prædixi vobis.
26. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.
27. Sicut enim fulgur exit ab Oriente: & paret uſque in Occidentem: ita erit & adventus Filii hominis.
28. Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.
29. Statim autem poſt tribulationem dierum illorum, ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commovebuntur.
30. Et tunc parebit ſignum Filii hominis in cœlo, & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa, & majeſtate.
31. Et mittet Angelos ſuos, cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos ejus à quatuor ventis, à ſummis cœlorum uſque ad terminos eorum.
32. Ab arbore autem fici diſcite parabolam. Cùm jam ramus ejus tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia prope eſt æſtas.
33. Ita & vos, cùm videritis hæc omnia, ſcitote quia prope eſt in januis.
34. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant.

MARCUS. Cap. XIII.

23. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.
24. Sed in illis diebus, poſt tribulationem illam, ſol contenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum:
25. & ſtellæ cœli erunt decidentes, & virtutes, quæ in cœlis ſunt, movebuntur.
26. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa, & gloria.
27. Et tunc mittet Angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis, à ſummo terræ, uſque ad ſummum cœli.
28. A ficu autem diſcite parabolam. Cùm jam ramus ejus tener fuerit, & nota fuerint folia, cognoſcitis quia in proximo ſit æſtas.
29. Sic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quòd in proximo ſit in oſtiis.
30. Amen dico vobis quoniam non tranſibit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.

LUCAS. Cap. XXI.

25. Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium, præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum:
26. areſcentibus hominibus præ timore, & exſpectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi; nam virtutes cœlorum movebuntur.
27. Et tunc videbunt Filium hominis, venientem in nube cum poteſtate magna, & majeſtate.
28. His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra; quoniam appropinquat redemtio veſtra.
29. Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores:
30. cùm producunt jam ex ſe fructum, ſcitis quoniam prope eſt æſtas.
31. Ita & vos, cùm videritis hæc fieri, ſcitote quoniam prope eſt Regnum Dei.
32. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

JOANNES.

nec minore luctu afficientur; quàm ſi me viderent ad ſe è cœlo deſcendentem, præfulgidâ luce coruſcum & ingenti ſatellitio Angelorum cinctum. Deletis Judæis contumacibus, eos qui mihi crediderint, & qui ardente bello per vicinas, remotáſque oras ſparſi fuerint, revocabo in patriam; nuntiis de pacata Judæa in omnia illa loca allatis, quaſi Angelis, à quibus in priſtinas ſedes reſtituantur.

Cùm autem videbitis initium eorum ſignorum, quæ antea memoravi, tum capita erigite, & meliora brevi ſperate tempora; hinc enim colligere vobis certò licebit, inſtare veſtram liberationem. Quemadmodum ex foliis ficuum, aliarúmque arborum, gemmíſque fructum protruſuris jam prominentibus, facile eſt intellectu inſtare æſtatem: ſic & vos ex iis quæ dixi colligere poteritis imminere tempus, quo me regnum Cœleſte obtinere conſtabit ex pœnis, quas de Judæis contumacibus ſumam, atque ex liberatione bonorum, qui mihi fidem habuerint. Nec diu exſpectabitis, confirmo enim vobis, antequàm obierint multi homines, qui nunc ſunt in vivis, rem futuram.

MATTHÆUS.

Cap. XXIV.

35. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος.

☞

42. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

27. Ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

38. Ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν·

39. Καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

40. Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται.

41. Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.

43. Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ·

MARCUS.

Cap. XIII.

31. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

32. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας, οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ.

☞

33. Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν.

☜

LUCAS.

Cap. XXI.

33. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

☜

34. Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη·

35. Ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς·

36 Ἀγρυπνεῖτε οὖν, ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

☜

JOANNES.

Cavete autem dubitetis an implenda ſint, quæ nunc vobis prædico; citiùs enim cœlum & terra pereant, quàm quidquam eorum quæ dico non impleatur. Ad diem verò quod attinet, aut horam, quâ implebuntur; nemo eam novit, præter Patrem meum; qui hactenus eam nec Angelis, nec mihi ipſi revelavit.

Cùm ergo hæ inſtent calamitates, nec articulus ipſe temporis, quo contingent, vobis notus ſit; cavete ne in tantis periculis, difficilibúſque adeò temporibus ebrietati indulgentes, hebetiore ad hæc vitanda animo fiatis; néve curis hujus vitæ nimiùm diſtracti, quæ vobis obſervanda dixi prætermittatis; quo fieret ut necopini ſubitis malis opprimeremini. Erunt illa inſtar laquei, quo imprudentes capiuntur feræ; iiſque illaqueabuntur incolæ totius Judææ, qui ex præmonitione mea diligenter ſibi non caverint. Animo igitur vigilate, & perpetuis precibus à Deo petite, cùm ut poſſitis evadere ex tot malis, tum etiam ut vobis bene conſcii ſtare queatis ante tribunal ejus, qui homo plebeius nunc cenſetur, ſed tunc temporis judicium de Judæis feret. Cavete ergo vobis, ut jam monui, vigilate atque Deum orate ut veſtri curam gerat; cùm neſciatis quo temporis articulo ea quæ dixi ſint futura, ne imprudentes ſubitâ clade opprimamini.

Hominibus negotiis hujus vitæ nimiùm addictis, nec dictis meis credentibus ego, quem nunc ſpernunt quaſi hominem è plebe, non exſpectatus ultor adero, immiſſis in eos Ethnicorum copiis: quemadmodum diluvium antea minimè creditum incubuit iis, qui Noachi admonitiones ſpreverant. Nam ut tempore, quod diluvium proximè anteceſſit, homines ſecuri convivabantur, & connubiis inter ſe jungebantur, quaſi nulla imminuiſſet eis calamitas, ad diem

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXIV.	CAP. XIII.	CAP. XXI.	
35. Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt. 36. De die autem illa & hora nemo ſcit, neque Angeli cœlorum; niſi ſolus Pater.	31. Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt. 32. De die autem illo vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque Filius; niſi Pater.	33. Cœlum & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt.	
		33. Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ; & ſuperveniat in vos repentina dies illa: 34. tamquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ. 35. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.	
42. Vigilate ergo, quia neſcitis quâ horâ Dominus veſter venturus ſit. 37. Sicut autem in diebus Noë, ita erit & adventus Filii hominis. 38. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, uſque ad eum diem quo intravit Noë in Arcam; 39. & non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes; ita erit & adventus Filii hominis. 40. Tunc duo erunt in agro: unus adſumetur, & unus relinquetur. 41. Duæ molent in mola: una adſumetur, & una relinquetur. 43. Illud autem ſcitote, quoniam ſi ſciret pater familias quâ horâ fur venturus eſſet, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.	33. Videte, vigilate & orate; neſcitis enim quando tempus ſit.		

diem uſque quo Noachus ingreſſus eſt in Arcam, & effundi cœpit imber, quo deletum eſt genus humanum, exceptis iis qui in Arca erant; ut, inquam, illi homines neſciverunt ſibi inſtare exitium, donec diluvio, quo omnes perierunt, mergi cœperunt: ita nec Judæi intelligent ſibi imminere exſcidium, antequàm eo opprimantur. Ex duobus, qui ſimul erunt ruri, unus evadet, alter verò irretietur, pro locis in quæ fugient. Duarum mulierum quæ ad molam unà iverint, ut triticum moli curarent, una eo exitio involvetur, altera evadet; quæ, nimirum, ea quæ monui obſervarit.

CAPUT LVIII.

Ex occaſione dictorum, oſtendit Jeſus omnibus eſſe invigilandum, ut adveniens ſeu ad plectendos Judæos, ſeu ad ultimum judicium, virtuti addictos, beneficiiſque à Deo acceptis rectè utentes opprimat; deſcribitque ultimum judicium.

Cum hæc dixiſſet Jeſus, ad Jeroſolimitanam cladem ſpectantia, egit de vigilantia atque ſollicitudine animi, quâ boni quivis, imminentibus malis, qualia deſcripſerat, aut etiam quòd incertum ſit quo tempore futurum ſit ultimum judicium, debent ſibi cavere à vitiis, ne iis irretiti ab ultione divina necopini opprimantur. Paterfamilias, inquiebat, qui ſciret certâ noctis horâ adfuturum furem, ædes ejus perfoſſurum; ſine dubio ad eam uſque horam vigilaret, neque domum ſuam perfodi pateretur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXIV.	CAP. XIII.		
44. Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.			
45. Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;	34. Ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ· ☜		
46. Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.			
47. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.			
48. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· Χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν.			
49 Καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων·			
50. Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει·			
51. Καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ☞	35. Γρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ.		
	36. Μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας·		
CAP. XXV.	37. Ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω· Γρηγορεῖτε. ☜		
1. ΤΌτε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου.			
2. Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ πέντε μωραί.			
3. Αἵτινες μωραὶ, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον.			
4. Αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν.			

Propterea & vos, abſque intermiſſione, virtutem colite; cùm ſim adfuturus, ſive ad plectendos contumaces Judæos, ſive ut omnibus de hominibus judicem, eo temporis articulo quem neſcitis. Is demum ſervus prudentiæ ac fidei ſpectatæ habetur, proptereáque ab hero ceteræ familiæ præficitur, ut demenſum ei præſtituto tempore dividat; quem herus peregrè rediens, minimè exſpectatus, officio ſuo fideliter ac vigilanter fungentem deprehendit; judicatúrque dignus, cui benefaciat herus. Ac ſanè omnium facultatum ſuarum adminiſtrationem ei committet. At ſi ſervus nequam, abſente hero, apud animum ſuum reputet herum diu peregrè futurum, ac proinde ſe poſſe abſque periculo nequitiæ ſuæ indulgere; cœperitque alios ſervos, pro imperio, verberare, atque largiùs & frequentiùs, cum aliis combibonibus, ſe invitare; in hiſce vitiis opprimetur ab hero redeunte, die atque horâ, quâ nequaquam eum exſpectabat, & ab eo ablegabitur in metalla aut lapicidinas; in quæ loca conjiciuntur ſervi, qui in ſcelere quopiam deprehenduntur, quamvis antea frugi eſſe viderentur, & quibus in locis nihil audire licet præter fletum, ac ſtridorem dentium eorum, qui illic pœnis exercentur. Ne igitur hunc vos imitemini, ſed virtutem quovis tempore colite; cùm non magis ſciatis, quando

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XXIV.

44. Ideò & vos eſtote parati; quia quâ neſcitis horâ Filius hominis venturus eſt.

45. Quis, putas, eſt fidelis ſervus, & prudens, quem conſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore?

46. Beatus ille ſervus, quem cum venerit dominus ejus, invenerit ſic facientem.

47. Amen dico vobis; quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

48. Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire;

49. & cœperit percutere conſervos ſuos, manducet autem & bibat cum ebrioſis:

50. veniet dominus ſervi illius, in die quâ non ſperat, & hora quâ ignorat:

51. & dividet eum, partémque ejus ponet cum hypocritis. Illic erit fletus, & ſtridor dentium.

Cap. XXV.

1. TUnc ſimile erit Regnum cœlorum decem virginibus, quæ, accipientes lampades ſuas, exierunt obviam ſponſo & ſponſæ.

2. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.

3. Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non ſumſerunt oleum ſecum.

4. Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis, cum lampadibus.

MARCUS. Cap. XIII.

34. Sicut homo, qui peregrè profectus reliquit domum ſuam, & dedit ſervis ſuis poteſtatem cujuſque operis, & janitori præcepit ut vigilet.

35. Vigilate ergo, neſcitis enim quando dominus veniat: ſerò, an gallicantu, an mane;

36. ne, cùm venerit repentè, inveniat vos dormientes.

37. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

---

do ſim adventurus, quàm ſervus novit quâ noctis horâ, tertiáne an quartâ vigiliâ, herus ſit rediturus. Alioqui facilè poſſet fieri, ut vos opprimerem dormientes; ſeu præceptis meis neglectis pro arbitrio vitam inſtituentes, pœnáſque hujus neglectûs mihi daretis. Hæc autem præcepta, de vigilantia, non ad vos tantùm Apoſtolos meos, ſed & ad omnes mihi credituros ſpectant.

Eamdem illam de vigilantia doctrinam, duobus Apologis, illuſtravit Jeſus. Idem, inquiebat continget Regnum Cœleſte appetentibus, quod contigit virginibus decem ad nuptias vocatis: Has oportebat noctu obviam ire ſponſo ducturo ſponſam domum, atque eâ nocte nuptiale convivium celebraturo. Quamobrem ſumſerunt lucernas, & convenerunt in locum quemdam, ex quo ſimul ei obviam procederent, & domum eum comitarentur. Quinque autem ex illis virginibus erant cautæ ac providæ; aliæ verò quinque nullâ providentiâ præditæ; atque hæ quidem attulerant lucernas, ſed oblitæ erant ſumere oleum quod iis affunderent: illæ verò non lucernas tantùm, ſed & vaſa oleo plena providè ſibi compararant.

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

Cap. XXV.

5. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον.

6. Μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· Ἰδοὺ, ὁ νυμφίος ἔρχεται, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

7. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.

8. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν· ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.

9. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι· Μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.

10. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.

11. Ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι· Κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν.

12. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

13. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

14. Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·

15. Καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.

16. Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.

17. Ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς, ἄλλα δύο.

18. Ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

19. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον.

Cùm ergo aliquamdiu unà vigilaſſent, moraretúrque ſponſus, præter ſolitum, omnes dormitare cœperunt, ac tandem ſomno ſe dederunt. At circa initium tertiæ vigiliæ, ſubitò auditus eſt clamor nuntiantium adventare ſponſum, & jubentium illi properè obviam exire; quo clamore, excitatæ omnes virgines, cœperunt adornare lucernas, ut egrederentur. Verùm improvidæ quinque animadverterunt lucernis ſuis deeſſe oleum, ellychniúmque propterea exſtingui. Quare petierunt à quinque providis, ut ſibi oleum mutuum darent. Verùm illæ negarunt ſe daturas, ne ſi partirentur ſibi quoque deficeret; itaque rectiùs illas facturas, ſi ad mercatorem olei irent, & quantum ſatis eſſet ſibi compararent. Improvidæ verò virgines illico quidem ad mercatorem profectæ ſunt, ſed interea dum aberant, advenit ſponſus; virgineſque, quæ oleo non carebant, cùm obviam ei progreſſæ fuiſſent, cum eo ingreſſæ triclinium, in quo paratum erat convivium, accubuerunt, januáque ædium clauſa eſt, nemini poſtea aperienda. Tum & quinque improvidæ virgines venerunt, pulſatáque januâ, orabant

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXV. 5. Moram autem faciente ſponſo, dormitaverunt omnes, & dormierunt. 6. Mediâ autem nocte clamor factus eſt: Ecce ſponſus venit, exite obviam ei. 7. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornaverunt lampades ſuas. 8. Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ exſtinguuntur? 9. Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis. 10. Dum autem irent emere, venit ſponſus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt janua. 11. Noviſſimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. 12. At ille reſpondens ait: Amen dico vobis, neſcio vos. 13. Vigilate itaque, quia neſcitis diem, neque horam. 14. Sicut enim homo peregrè proficiſcens vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua. 15. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique ſecundùm propriam virtutem, & profectus eſt ſtatim. 16. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque. 17. Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo. 18. Qui autem unum acceperat abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui. 19. Poſt multum verò temporis, venit dominus ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis.			

bant magnâ voce ſponſum, ut ſibi aperiri juberet. At ille haud aliter audivit earum preces, ac ſi prorſus ignotæ fuiſſent, quia tempore non adfuerant. Eodem modo me geram erga eos, quos adveniens mancipatos vitiis deprehendam; ac proinde cùm neſciatis quando venturus ſim, jugem atque aſſiduam operam omni virtutum generi date.

Alterum etiam, eamdem in rem, Apologum ſimilem ei quo nuper uſus erat, (*Cap.* LI.) ſubjecit Jeſus; &, vir quidam, inquit, peregrè profecturus vocavit ſervos ſuos, eiſque pecunias ſuas diviſit, ut mercaturâ eas augerent; & uni quidem eorum credidit quinque talenta; alii verò duo, alii denique unum; prout norat alium alio peritiorem eſſe negotiandi. Tum peregrè abiit. Eo verò abſente, is qui quinque talenta acceperat, tantâ induſtriâ negotiatus eſt, ut præterea quinque alia lucratus fuerit. Sic & qui duo acceperat, alterum tantum induſtriâ ſuâ ex iis confecit. Verùm is, cui unum dumtaxat talentum creditum fuerat, id terræ infodit; nec auſus eſt ullas merces emere. Longo pòſt tempore, rediit herus ad ſervos ſuos, & cum iis rationem inire cœpit.

Venit

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XXV.

20. Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων· Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας. ἴδε, ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.

21. Ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

22. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε. Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.

23. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

24. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε· Κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25. Καὶ φοβηθεὶς, ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε, ἔχεις τὸ σόν.

26. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ· Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα·

27. Ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις· καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

28. Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.

29. (Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.)

30. Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

31. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.

Venit ad eum primus is, cui quinque talenta crediderat, & altera quinque obtulit, quæ erat lucratus, præter quinque ſibi credita. Quibus conſpectis, herus, hinc intelligo, inquit, te eſſe virum fidum atque induſtrium; & quoniam fidus in ſumma non magna fuiſti, majorem poſthac fidei tuæ credam. Hodie verò menſæ mecum accumbito, ut hilari convivio reditum meum celebres. Qui duo talenta acceperat ſimiliter duo alia præterea hero ſuo numeravit, atque ab eo pariter collaudatus ſimilia promiſſa accepit, & cum hero accumbere juſſus eſt. Tandem & ille, cui unum creditum fuerat talentum, ſe ſe hero ſtitit, quem hac oratione aggreſſus eſt: ſciebam, inquit, here, te eſſe hominem ingenio iniquo, qui metis ubi non feciſti ſementem, & cogis quod minimè ſparſiſti; ſeu aliena invadis, nedum ut ſis contentus tuis. Itaque cùm metuerem ne fortè talentum tuum amitterem, debitúmque acerbiùs à me exigeres, id terræ infodi, & nunc tibi quale accepi reddo. Herus verò repoſuit: ô ſervorum nequiſſime & pigerrime, ais te ſciviſſe me ejus eſſe indolis, ut metam quæ non ſevi, & colligam quæ non ſparſi. Quod cùm ſentires de me, ſaltem trapezitæ credenda erat mea pecunia, ut reverſus eam

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXV. 20. Et accedens, qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuper lucratus ſum. 21. Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui. 22. Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia duo lucratus ſum. 23. Ait illi dominus ejus: Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui. 24. Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait: Domine, ſcio quia homo durus es, metis ubi non ſeminaſti, & congregas ubi non ſparſiſti. 25. Et timens abii, & abſcondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum eſt. 26. Reſpondens autem dominus ejus, dixit ei: Serve male, & piger, ſciebas quia meto ubi non ſemino, & congrego ubi non ſparſi. 27. Oportuit ergo te committere pecuniam meam nummulariis, & veniens ego recepiſſem utique quod meum eſt cum uſura. 28. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. 29. (Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere auferetur ab eo.) 30. Et inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores. Illic erit fletus, & ſtridor dentium. 31. Cùm autem venerit Filius hominis in majeſtate ſua, & omnes Angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ.			

reciperem cum ſolito fœnore, quandoquidem negotiatione eam augere neſciebas. Itaque juſſit alios ſervos auferre illi talentum, atque ei dare cui erant decem, (Quiſquis enim quidpiam habuit, eóque rectè uſus eſt, plura accipiet: quiſquis verò malè uſus eſt eo quod habuit, id licèt exiguum ei auferetur.) ejicíque ſervum nullius pretii ædibus; ut ſine luce noctem tranſigeret in aula, in qua fruſtra ejularet ac ringeretur; dum ſtrenui ac fidi ſervi in triclinio, facibus illuſtrato, eſſent cum hero epulaturi.

Cùm hoſce Apologos proloquutus eſſet Jeſus, ut virtutem conſtanter colendam eſſe doceret, ſuum ipſius adventum, & potiſſima officia, quorum rationem repetet ab hominibus, ſic deſcripſit: Cùm veniet, inquit, is qui nunc homo plebeius exiſtimatur, ſplendidiſſimo ſatellitio omnium ſanctorum Angelorum cinctus, tum ſedebit in ſublimi ſolio, de univerſo humanò genere judicaturus.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXV. 32. Καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων. 33. Καὶ στήσει, τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. 34. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· 35. Ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· 36. Γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. 37. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; 38. Πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν, καὶ περιεβάλομεν; 39. Πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε; 40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς, ἐρεῖ αὐτοῖς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. 41. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· Πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. 42. Ἐπείνασα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· 43. Ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. 44. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ, λέγοντες· Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνὸν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;			

Simul omnes omnium gentium homines, è morte excitati, ei ſiſtentur, quos ille in duas claſſes dividet, haud aliter ac paſtor ovillum genus à caprino ſecernit. Oves autem, ſive bonos, jubebit ad dextram ſuam ſtare: hædos verò, ſeu malos, ad ſiniſtram. Tum Rex Angelorum atque Hominum ita alloquetur eos qui ad dextram ſtabunt: Accedite, ô homines, quibus Pater meus benefacere ſtatuit, adite poſſeſſionem Regni Cœleſtis, bonis, quales eſtis, ab initio rerum paratum. Cùm enim eſurirem, cibum mihi ſuppeditaſtis; cùm ſitirem, potum præbuiſtis; cùm peregrè verſarer, hoſpitio me excepiſtis; cùm nudus eſſem, veſtes præbuiſtis; cùm ægrotarem, omni ope adjuviſtis; cùm in carcerem conjectus fuiſſem, me inviſiſtis ut ſolaremini captivum, auxiliumque veſtrum offerretis. Boni verò quærent ab illo quando hæc contigerint, ſe enim numquam eum vidiſſe auxilio ſuo indigentem, neque

ſe

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXV.			
32. Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut paſtor ſegregat oves ab hædis:			
33. & ſtatuet oves quidem à dextris ſuis, hædos autem à ſiniſtris.			
34. Tunc dicet Rex his, qui à dextris ejus erunt: Venite, benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis Regnum, à conſtitutione mundi.			
35. Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me:			
36. nudus, & cooperuiſtis me: infirmus, & viſitaſtis me: in carcere eram, & veniſtis ad me.			
37. Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, & pavimus te: ſitientem, & dedimus tibi potum?			
38. Quando autem te vidimus hoſpitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?			
39. Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te?			
40. Et reſpondens Rex, dicet illis: Amen dico vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.			
41. Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris erunt: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis ejus;			
42. eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare: ſitivi, & non dediſtis mihi potum:			
43. hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus, & non cooperuiſtis me: infirmus, & non viſitaſtis me.			
44. Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes: Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non miniſtravimus tibi?			

ſe recordari præbitum à ſe ei fuiſſe. Reponet autem Rex, ſibi cenſere ſe factum eſſe, quod fecerant in gratiam eorum quos fratrum loco habebat, quamvis viliſſimæ ſortis viderentur, quòd ſibi crediſſent ac præceptis ſuis paruiſſent. Deinde iis, qui ad ſiniſtram ejus ſtabunt, abite, inquiet, ô damnati, procul à me in ignem æternum, paratum Cacodæmonibus & malis hominibus, quales eſtis. Eſurienti enim mihi cibum negaſtis, ſitienti potum; peregrinum me hoſpitio excipere noluiſtis; nudum nullâ veſte donaſtis; ægrum & captivum inviſere dignati non eſtis. Illi verò quærent, quando eum viderint eſurientem, ſitientem, peregrinum, nudum, ægrotantem, aut captivum, eúmque ſublevare noluerint.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXV.		Cap. XXI.	
45. Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. 46. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. ☞	☞	37. Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων· τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν. 38. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, ἀκούειν αὐτοῦ.	
Cap. XXVI.	Cap. XIV.	Cap. XXII.	
1. ΚΑὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ·	☜	☜	
2. Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται,	1. ΗΝ δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας.	1. ΗΓγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγομένη πάσχα·	
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. 3. Τότε συνήχθησαν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου Καϊάφα.	☜	☜	
4. Καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν κρατήσωσι δόλῳ, καὶ ἀποκτείνωσιν.	καὶ ἐζήτουν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.	2. Καὶ ἐζήτουν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς, τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν·	
5. Ἔλεγον δέ· Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ. ☞	2. Ἔλεγον δέ· Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ. ☞	☜ ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. ☜	
6. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, 7. Προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, ☞ καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου.	3. Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς· καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.		
8 Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;	4. Ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ λέγοντες· Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν;		
9. Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι πτωχοῖς. ☞	5. Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. Καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.		

Reſpondebit autem eis, ſe exiſtimare ſibi negatum fuiſſe id quod negaſſent humillimis ejus diſcipulorum. Itaque hi luent æternum ſupplicium, alii verò æterna beatitudine fruentur.

Caput LIX.

Jeſus quotidie in Templo docet. Biduo ante Paſcha, prædicit mortem, quam ei moliebatur Synedrium, & inungitur in ædibus Simonis. Judas paciſcitur cum Synedrio. Jeſus cum Apoſtolis ultimum celebrat Paſcha, prædicit ſe à Juda prodendum, inſtituitque Euchariſtiam.

Solebat autem Jeſus interdiu in Templo populum leges Regni Cœleſtis docere, nocte verò in monte Oliveti, aut in vicinia agebat; ne mœnibus Jeroſolimæ clauſus, citiùs quàm volebat, à Synedrio opprimeretur. At populus ſummo mane in Templo, in quod ſolebat ſe conferre, exſpectabat eum auditurus. Cùm verò eos ſermones, quos antea memoravimus, habuiſſet, Apoſtolis ſuis dixit a. d. X. Calendas Apriles, fore, ut norant, Paſcha perendie, ipſoque die paſchali ſe traditum iri Romanis, ut ipſum in crucem tollerent. Ac ſanè jam ab illo

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXV.		Cap. XXI.	
45. Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen dico vobis: quamdiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis. 46. Et ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam.		37. Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens morabatur in Monte qui vocatur oliveti. 38. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.	
Cap. XXVI.	Cap. XIV.	Cap. XXII.	
1. ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis:			
2. Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet,	1. ERat autem Paſcha & Azyma poſt biduum:	1. APpropinquabat autem dies feſtus Azymorum, qui dicitur Paſcha,	
& Filius hominis tradetur, ut crucifigatur. 3. Tunc congregati ſunt Principes Sacerdotum, & Seniores populi, in atrium Principis Sacerdotum, qui dicebatur Caïphas;			
4. & conſilium fecerunt, ut Jeſum dolo tenerent, & occiderent.	& quærebant ſummi Sacerdotes, & Scribæ, quomodo eum dolo tenerent, & occiderent:	2. & quærebant Principes Sacerdotum, & Scribæ, quomodo Jeſum interficerent;	
5. Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.	2. dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.		
		timebant verò plebem.	
6. Cùm autem Jeſus eſſet in Bethania, in domo Simonis leproſi, 7. acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi,	3. Et cùm eſſet Bethaniæ, in domo Simonis leproſi, & recumberet: venit mulier habens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi,		
	&, fracto alabaſtro,		
& effudit ſuper caput ipſius recumbentis.	effudit ſuper caput ejus.		
8. Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt, dicentes: Ut quid perditio hæc?	4. Erant autem quidam indignè ferentes intra ſemetipſos, & dicentes: Ut quid perditio iſta unguenti facta eſt?		
9. Potuit enim iſtud venumdari multo, & dari pauperibus.	5. Poterat enim unguentum iſtud venumdari pluſquàm trecentis denariis, & dari pauperibus:		
	& fremebant in eam.		

illo tempore Synedri multi convenerunt in ædes Caïphæ Pontificis Maximi, & decreverunt arte quapiam ei manus injicere, ut eum è medio tollerent. Verùm non audebant id facinus aggredi, feſtis Paſchatis diebus, ne qua ſeditio à multitudine quæ Jeroſolimam convenerat exoriretur, cujus pœnas darent Romano Præſidi; timebant enim ne plebs, à quo Jeſus habebatur Propheta, ad eum liberandum tumultuaretur.

Cùm verò cœnaret Jeſus Bethaniæ, apud Simonem, cui cognomen erat Leproſo, ingreſſa eſt triclinium mulier quædam, gerens Alabaſtrum pretioſo ex vera nardo unguento plenum, quod cùm non ſatis expeditè per os vaſis efflueret, vas effregit, & totum unguentum in caput Jeſu accumbentis effudit. Nonnulli verò eorum qui aderant factum improbantes, negabant amittendum eo modo fuiſſe unguentum, cùm ſcirent Jeſum ejuſmodi delicias minimè expetere, neque iis capi. Quin & dictitabant potuiſſe id unguentum pluris vendi, quàm trecentis denariis, eámque ſummam potiùs dividendam fuiſſe pauperibus, quàm temerè profundendum unguentum. Itaque in mulierem fremebant, quaſi intempeſtivo in Jeſum affectu grave delictum admiſiſſet.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVI.	CAP. XIV.	CAP. XXII.	
10. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ.	6. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο εἰς ἐμέ.		
11. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν· ☞	7. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε, δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι·		
ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ☞	ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.		
12. Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.	8. Ὃ εἶχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα, εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.		
13. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. ☞	9. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. ☞	3. Εἰσῆλθε δὲ ὁ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα.	
14. Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς. ☞	10. Καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, ☞ ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς. ☜	4. Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς τό, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς. ☜	
15. Εἶπε· Τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; ☞	11. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν· καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. ☜	5. Καὶ ἐχάρησαν· καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. ☜	
Οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. ☞	☞	6. Καὶ ἐξωμολόγησε·	
16. Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.	καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ.	καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.	

PASCHA QUARTUM.

Poſt CHRISTI Baptiſmum.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
☞	☞	7. Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα. ☜	
17. Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων, ☞	12. Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον,		
προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ· Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;	λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα;	9. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν;	

At Jeſus eos caſtigavit, vetuitque ei moleſtos eſſe, cùm benefaciendi animo in ſe unguentum effudiſſet. Nec eſt, inquiebat, cur doleatis quòd pretio unguenti donati non ſint pauperes; nam ſatis vobis erit temporis, ſatque frequentes occaſiones, quibus pauperibus benefaciatis, qui numquam vobis deerunt. Verùm ego ſemper non ero vobiſcum, ut mihi benefaciatis, brevi enim terras relinquam. Hæc mulier eo me affecit beneficio, quo potuit; quid enim aliud in me conferret opportunius, quàm ut corpus meum, brevi ſepeliendum, inungeret? Quamobrem vobis prædico fore ut, ubicumque ſpargetur mea doctrina, eò perveniat etiam hujus facti fama.

Paulò pòſt avarum Judæ, qui unus erat ex Duodecim Apoſtolis, animum adduxit; ſpe lucri, Cacodæmon, ad prodendum Judæis Magiſtrum. Itaque convenit nonnullos Principum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVI.	Cap. XIV.	Cap. XXII.	
10. Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid moleſti eſtis huic mulieri? Opus enim bonum operata eſt in me.	6. Jeſus autem dixit: Sinite eam, quid illi moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in me;		
11. Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum: ☞	7. ſemper enim pauperes habetis vobiſcum; &, cùm volueritis, poteſtis illis benefacere:		
me autem non ſemper habebitis.	me autem non ſemper habetis.		
☞	8. Quod habuit hæc fecit:		
12. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.	prævenit ungere corpus meum in ſepulturam.		
13. Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus.	9. Amen dico vobis: ubicumque prædicatum fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, & quod fecit hæc narrabitur in memoriam ejus.		
☞	☞	3. Intravit autem Satanas in Judam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim.	
14. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Judas Iſcariotes, ad Principes Sacerdotum:	10. Et Judas Iſcariotes, unus de duodecim, abiit ad ſummos Sacerdotes,	4. Et abiit & loquutus eſt cum Principibus Sacerdotum,	
☞	☞	& Magiſtratibus.	
15. & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?	ut proderet eum illis.	quemadmodum illum traderet eis.	
☞	11. Qui audientes gaviſi ſunt:	5. Et gaviſi ſunt,	
	& promiſerunt ei pecuniam ſe daturos:	& pacti ſunt pecuniam illi dare.	
At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.	☜	☜	
☞	☞	6. Et ſpopondit.	
16. Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.	& quærebat quomodo illum opportunè traderet.	Et quærebat opportunitatem, ut traderet illum ſine turbis.	

PASCHA QUARTUM
Poſt CHRISTI Baptiſmum.

☞	☞	7. Venit autem dies Azymorum, in quo neceſſe erat occidi Paſcha.	
17. Primo autem die azymorum	12. Et primo die Azymorum	☜	
☞	quando Paſcha immolabant,		
acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha?	dicunt ei diſcipuli: Quò vis eamus & paremus tibi, ut manduces Paſcha?	9. At illi dixerunt: Ubi vis paremus?	

pum ſacerdotum, & Præfectorum cuſtodiæ Templi, ut eis operam ſuam, ad comprehendendum Jeſum, offerret; &, quodnam præmium, inquit, à vobis accipiam, ſi vobis Jeſum tradidero facilè capiendum. Illi verò, hoc audito, ſummopere gaviſi ſunt, quòd rationem ejus comprehendendi nacti eſſent, atque illico ei triginta ſiclos argenteos obtulerunt. Quam ſummam pactus promiſit ſe eis Magiſtrum traditurum. Nec quidquam exſpectabat, præter tempus, quo ſine tumultu rem effectam dare poſſet.

Cùm verò illuxiſſet primus dies Azymorum, ſeu VIII. Calendas Apriles, qui in quintam hebdomadis feriam incidebat, & quo ex Lege, ante veſperam, mactari oportebat Paſchales Agnos; quæſiverunt ab Jeſu Apoſtoli, ubi vellet Paſchalem Cœnam parari.

Juſſit

MATTHÆUS. Cap. XXVI.	MARCUS. Cap. XIV.	LUCAS. Cap. XXII.	JOANNES
☞	13. Καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ☞	8. Καὶ ἀπέστειλε Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπών· Πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν.	
18. Ὁ δὲ εἶπεν· Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, ☞	καὶ λέγει αὐτοῖς· Ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν· καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ. ☞	10. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἰδού, εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ. ☞ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται·	
καὶ εἴπατε αὐτῷ· Ὁ διδάσκαλος λέγει· Ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου. ☞	14. Καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ· Ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει· ☜ Ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω. 15. Καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν.	11. Καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας· Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος· ☜ Ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω; 12. Κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.	
19. Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.	16. Καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς· καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.	13. Ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἴρηκεν αὐτοῖς· καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.	
20. Ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.	17. Καὶ ὀψίας γενομένης, ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.	14. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε· καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.	
☞	18. Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν,	☜	
21. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. ☞	καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.	21. Πλὴν ἰδού, ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. ☜	
22. Καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν· Μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε;	19. Οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς· Μήτι ἐγώ; Καὶ ἄλλος· Μήτι ἐγώ;	23. Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτούς, τό, τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν. ☜	
23. Ὁ δὲ ἀποκριθείς, εἶπεν· Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει.	20. Ὁ δὲ ἀποκριθείς, εἶπεν αὐτοῖς· Εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.		
24. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.	21. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.	22. Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται. ☜	
25. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, εἶπε· Μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ· Σὺ εἶπας.	☜		

Juſſit verò Petrum & Joannem ire Jeroſolimam, illic Paſchalem Cœnam, quam celebrare cum illis volebat, paraturos; prædixitque fore ut urbem ingreſſi inciderent in hominem hydriam teſtaceam aqua plenam ferentem; & mandavit ut illum ſequerentur, ad ædes uſque ad quas ibat; dein dominum ædium convenirent, eique nomine ſuo dicerent: inſtare ſibi ultimum tempus, ſéque conſtituiſſe apud eum Paſchalem Cœnam, unà cum Apoſtolis celebrare; itaque orare ut ſibi oſtenderet conclave, quod ſibi commodare poterat eam in rem. Ille, inquit, Jeſus vobis illico oſtendet cœnaculum amplum & conſtratum, in quo Agnum Paſchalem nobis parabitis. Paruerunt illi Magiſtro, idque eis urbem ingreſſis contigit quod ille prædixerat. Itaque poſtridie paraverunt Paſchalem Agnum, eo quo juſſerat loco. Cùm autem ſol occidiſſet, eſsétque hora, quâ Paſchali menſæ accumbere ſolent Judæi, ivit Jeroſolimam cum duodecim Apoſtolis ſuis, atque unà cum illis accubuit. Cùm ergo Paſchalem agnum

num

MATTHÆUS. Cap. XXVI.	MARCUS. Cap. XIV.	LUCAS. Cap. XXII.	JOANNES.
	13. Et miſit duos ex diſcipulis ſuis,	8. Et miſit Petrum & Joannem, dicens: Euntes parate nobis Paſcha ut manducemus.	
18. At Jeſus dixit: Ite in civitatem ad quemdam,	& dicit eis: Ite in civitatem, & occurret vobis homo lagenam aquæ bajulans, ſequimini eum:	10. Et dixit ad eos: Ecce, introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans, ſequimini eum	
		in domum, in quam intrat;	
& dicite ei: Magiſter dicit:	14. & quocumque introierit, dicite domino domûs quia magiſter dicit:	11. & dicetis patrifamilias domûs: Dicit tibi Magiſter,	
Tempus meum prope eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.			
	Ubi eſt refectio mea, ubi Paſcha cum diſcipulis meis manducem?	ubi eſt diverſorium, ubi Paſcha cum diſcipulis meis manducem?	
	15. Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande, ſtratum: & illic parate nobis.	12. Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate.	
19. Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus, & paraverunt Paſcha.	16. Et abierunt diſcipuli ejus, & venerunt in civitatem: & invenerunt ſicut dixerat illis, & paraverunt Paſcha.	13. Euntes autem, invenerunt ſicut dixit illis, & paraverunt Paſcha.	
20. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.	17. Veſpere autem facto, venit cum duodecim.	14. Et, cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo.	
	18. Et diſcumbentibus eis,		
21. Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia unus veſtrum me traditurus eſt.	& manducantibus, ait Jeſus: Amen dico vobis quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.	21. Verumtamen ecce manus tradentis me mecum eſt in menſa.	
22. Et, contriſtati valde, cœperunt ſinguli dicere: Numquid ego ſum, Domine?	19. At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſingulatim: Numquid ego?	23. Et ipſi cœperunt quærere inter ſe quis eſſet ex eis, qui hoc facturus eſſet.	
23. At ipſe reſpondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet.	20. Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.		
24. Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur. Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.	21. Et Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur; bonum erat ei, ſi non eſſet natus homo ille.	22. Et quidem Filius hominis, ſecundùm quod definitum eſt, vadit. Verumtamen væ homini illi, per quem tradetur.	
25. Reſpondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit: Numquid ego ſum, Rabbi? At illi: Tu dixiſti.			

num comederent; profectò, ait Jeſus, prædico vobis fore ut me Synedrio prodat unus veſtrûm, qui nunc mecum cœnat. Tum verò Apoſtoli gravi triſtitiâ affecti inter ſe cœperunt quærere quemnam deſignaret Jeſus, è ſuo numero; atque ab illo ſinguli petierunt, an ſe intelligeret? Repetiit Jeſus, unum ex duodecim Apoſtolis eo ſcelere caput ſuum obſtricturum; útque eum non procul à ſe accumbere intelligerent, dixit eum ex eadem lance ſecum comedere, & tempus quidem inſtat, inquiebat, quo morte afficiar, prout vaticinati ſunt Prophetæ; attamen graviſſimas pœnas ſibi contrahet is qui me prodet; ita ut ſatius eſſet ei homini numquam natum fuiſſe, quàm natum eo ſcelere ſe ſe obſtringere. Judas verò quæſivit etiam, num ſe deſignaret; quod ei, ſubmiſſâ voce, confirmavit Jeſus, qui tamen hominem nullâ graviore caſtigatione affecit, nec abire juſſit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

MATTHÆUS. Cap. XXV.

26. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε· Λάβετε, φάγετε. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

27. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες.

28. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον. εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν·

29. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

MARCUS.

22. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, εὐλογήσας ἔκλασε· καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε· Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

23. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς· * καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.

24. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.

25. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.

LUCAS.

19. Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε· καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

20. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.

15. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν·

16. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.

17. Καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε· Λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς·

18. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ.

JOANNES.

PAULUS.

1. Cor. Cap. XI.

24 Καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε· Λάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

25. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Cap. XIII.

1. ΠΡὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.

Cùm autem ádhuc cœnarent, Jeſus ſumſit panem, gratiiſque Deo, propter fruges hominibus conceſſas, actis, eum rupit, diviſitque fruſta Apoſtolis, his verbis additis: accipite, comedite, hoc eſt corpus meum, pro vobis laceratum. Id facite in poſterum, quod nunc facio, non ampliùs in memoriam liberationis ex Ægyptiaca tyrannide, ſed in memoriam mei. Similiter, cùm jam cœnaſſent, cepit calicem vino plenum, gratiiſque pariter Deo actis, ob vitem quâ homines donavit, porrexit eum ebibendum Apoſtolis, juſsitque ab omnibus ex eo bibi; hoc enim dixit eſſe ſuum ſanguinem, quo effuſo novum Fœdus Dei cum hominibus ſanciendum erat, eorúmque & multorum aliorum peccata expianda. Subjecit etiam ſe velle quotieſcumque memoriam ſui inter ſe celebrarent, eumdem ritum, quem à ſe adhibitum videtant, obſervari.

Hiſce peractis, optavi, inquit Jeſus, ultimam hanc Paſchalem Cœnam vobiſcum celebrare, antequàm morerer; neque enim poſthac vobiſcum ullam hujuſmodi Cœnam, quâ memoria liberationis ullius renovetur, celebrabo; donec mecum ſitis in Regno Dei, liberationémque veſtram ex hujus vitæ miſeriis unà celebremus. Cùm hæc dixiſſet Jeſus, alterum calicem vini ſumſit, & gratiis Deo iterum actis, porrexit ei qui proximus accumbebat, juſsítque Apoſto-

los

MATTHÆUS. Cap. XXVI.

26. Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, dedítque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum.

27. Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes;

28. hic eſt enim ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

29. Dico autem vobis: Non bibam à modò de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum novum, in Regno Patris mei.

MARCUS. Cap. XIV.

22. Et, manducantibus illis, accepit Jeſus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc eſt corpus meum.

23. Et, accepto calice, gratias agens dedit eis: *

24. & ait illis; Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur.

* & biberunt ex illo omnes:

25. Amen dico vobis quia jam non bibam de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud bibam novum, in Regno Dei.

LUCAS. Cap. XXII.

19. Et, accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem.

20. Similiter & calicem, poſtquàm cœnavit, dicens: Hic eſt calix novum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.

15. Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum antequàm patiar.

16. Dico enim vobis quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in Regno Dei.

17. Et, accepto calice, gratias egit, & dixit: Accipite, & dividite inter vos.

18. Dico enim vobis quod non bibam de generatione vitis, donec Regnum Dei veniat.

JOANNES.

PAULUS 1 Cor. Cap. XI.

24. & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & manducate: hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.

25. Similiter & calicem, poſtquàm cœnavit dicens: Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine: hoc facite, quotieſcumque bibetis, in meam commemorationem.

Cap. XIII.

1. Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.

---

los cum inter ſe dividere; ac ſubjecit ſe ultimùm unà bibere Paſchalem illum calicem, nec ſe aliam cum illis celebraturum liberationem, præter eam quâ erant fruituri ſecum in Regno Cœleſti Patris, vitæ mortalis omnibus malis erepti.

Caput LX.

Docet Jeſus Apoſtolos ſuos humilitatem, ablutis eis pedibus, ſuámque mortem inſtare, cùm brevi à Juda eſſet prodendus. Quo à ſe dimiſſo, iterum loquitur de ſua morte, præcipit Apoſtolis ut mutuo amore ſe invicem proſequantur, prædicit ſe à Petro abnegandum, Apoſtolóſque ſolatur.

Cum Jeſus ſemper ſingulari amore proſequutus eſſet Apoſtolos ſuos, iiſque ante Paſcha prædixiſſet mortem ſuam inſtare, poſt quam relictis hominibus ad Patrem Cœleſtem brevi erat migraturus; ad ultimum uſque tempus, quo cum Apoſtolis verſatus eſt, perpetuæ ſuæ erga eos voluntatis luculenta teſtimonia edidit, dictis & factis, quæ deinceps narrabimus.

MATTHÆUS. | MARCUS. | LUCAS. | JOANNES.

LUCAS, Cap. XXII. — JOANNES, Cap. XIII.

Joannes, Cap. XIII.

2. Καὶ δείπνου γενομένου, (τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ.)

3 Εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπάγει·

Lucas, Cap. XXII.

24. Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.

25. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν· καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται.

26. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ᾽ ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν.

27. Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ὁ διακονῶν.

28. Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ᾽ ἐμοῦ, ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.

29. Κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου, βασιλείαν

30. Ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσησθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

Joannes, Cap. XIII.

4. Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια· καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν.

5. Εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος.

6. Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον· καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· Κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;

7. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὃ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα·

Jam Cacodæmoni avarum animum ſuum mancipārat Judas, ut antea diximus, ſtatuerátque Magiſtrum Judæis prodere; nec tamen, quæ erant hominis impudentia atque audacia, ei adeſſe deſtiterat. Quod cùm probè noſſet Jeſus, poſsétque quidvis effectum dare, poteſtate acceptâ à Patre Cœleſti, à quo venerat, & ad quem brevi ſe rediturum ſciebat; attamen nec ejus cœptis obſtitit, nec ceteros Apoſtolos ſuos minùs amanter alloquutus eſt.

Cùm illi crederent, quæ erat eo tempore illorum cæcitas, tandem inſtare tempus quo Jeſus in terris regnaturus erat, inter ſe cœperunt acriter diſceptare de prima honoris ſede in regno Magiſtri, quam non unus ſibi vindicabat. Iterum Jeſus, animadverſâ eorum contentione, eos caſtigavit, quemadmodum antea fecerat eadem de cauſa rixantes; (*Cap.* LI.) &, Reges, inquit, Gentium inſtar dominorum erga eas ſe gerunt; ac adeò ſibi ſubditas habent, ut honorifico beneficorum Principum cognomine appellentur, dum pro imperio iis dominantur. Sed cavete ne ita vos geratis, & ſcitote eum qui primas tenere inter vos cupiet, oportere, quaſi eſſet è numero juniorum, quorum minor eſt auctoritas, modeſtum eſſe; eúmque, qui céteris præeſſe volet, eorum commodis, potiuſquàm ſuis, diligentiſſimè ſervire. Uter honoratior

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		CAP. XXII.	CAP. XIII.
			2. Et, cœnâ factâ, cum Diabolus jam miſiſſet in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iſcariotæ, 3. ſciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit, ☞
		24. Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major. 25. Dixit autem eis: Reges Gentium dominantur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur. 26. Vos autem non ſic: ſed, qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor; & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. 27. Nam quis major eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat. 28. Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum, in tentationibus meis. 29. Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus Regnum; 30. ut edatis & bibatis ſuper menſam meam in Regno meo, & ſedeatis ſuper thronos judicantes duodecim tribus Iſraël. ☞	
			4. ſurgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua: &, cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe: 5. deinde mittit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes diſcipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus. 6. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi avas pedes? 7. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quod ego facio tu neſcis modò, ſcies autem poſtea.

noratior eſt, qui menſæ accumbit, an qui ei miniſtrat? Sine dubio, is qui accumbit. At ego vobis accumbentibus miniſtrare nunc ſtatui, ut ex meo exemplo intelligatis quid ſit veſtri officii. Quod non eò dico, quòd honoribus Regni mei vos indignos cenſeam. Conſtanter enim mihi adhæſiſtis, difficillimis meis temporibus, quibus pravi homines conſtantiam meam tentarunt. Quamobrem ſicut Pater meus Cœleſtis me regni participem fecit: ita & ego poteſtatem meam vobiſcum volo communicare, vóſque in Regno meo jubebo mecum accumbere, & ſedere in duodecim ſoliis, ut de duodecim Tribubus Iſraëlitarum mecum judicetis. Verùm ut ſciatis quî velim primores veſtrûm ſe gerere, videte quid ſim nunc facturus. Quibus dictis, ſurgit è menſa, accumbentibus etiamnum Apoſtolis, tunicam exteriorem deponit, arreptóque linteo ſe cingit. Tum conjectâ in pelvim aquâ, incipit ſervilem in modum abluere pedes Apoſtolorum, eóſque linteo quo cinctus erat abſtergere. At cùm deveniſſet ad Petrum; túne, inquit, Domine, aggrederis abluere pedes meos? Jeſus verò, nondum, ait, intelligis cur vobis pedes abluam, ſed mox intelliges.

 Verùm

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. XIII.

8 Λέγει αὐτῷ Πέτρος· Οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ.

9. Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν.

10 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ᾽ ἔστι καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ᾽ οὐχὶ πάντες.

11. Ἤιδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ τοῦτο εἶπεν· Οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.

12. Ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς· Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;

13. Ὑμεῖς φωνεῖτέ με· Ὁ διδάσκαλος, καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ.

15. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας.

14. Ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.

16. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

17. Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά.

18. Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην· ἀλλ᾽ ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· Ὁ τρώγων μετ᾽ ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπῆρεν ἐπ᾽ ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ.

19. Ἀπ᾽ ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι.

20. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν. Ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

Verùm negat Petrus ſe umquam paſſurum pedes ſibi ablui à Magiſtro. Illi Jeſus, atqui niſi patiaris, inquit, te à me ablui, bonorum Regni Cœleſtis particeps eſſe mecum non poteris. Quibus verbis, ſignificabat obiter Jeſus, oratione à re corporea ad ſpiritualem tranſlatâ, abluendas eſſe omnes vitiorum ſordes iis, qui beatitudinem æternam conſequi cupiunt; iiſque auditis, nec tamen intellectis, ſi ita eſt uti dicis, inquit Petrus, ne pedes tantùm, ſed & manus & caput, ſi ita tibi videatur, mihi abluito. At Jeſus, qui, inquit, totum corpus jam abluit mundus eſt, nec novâ ablutione indiget; niſi pedum, qui facilè pulverem, aut lutum contrahunt. Vos autem mundi eſtis, ſed non omnes. Quâ reſponſione, ſignificabat eos qui jam cœperant vitiis nuntium remittere, integrâ mutatione morum non ampliùs indigere, ſed eſſe iis dumtaxat reliquias vitiorum exuendas. Simul reſpiciebat ad Judam, qui aderat, quem aliorum numero eximebat; quippe qui turpiſſimorum vitiorum ſordibus etiamnum conſpurcatus erat, ut res ipſa oſtendit, & perfrictâ fronte, ſcelerata ſua conſilia, quamquam videbat ea Jeſu nota eſſe, diſſimulabat. Ablutis ergo pedibus duodecim Apoſtolorum, iterum tunicam induit, atque accubuit, menſâ nondum amotâ. Tum eos interrogavit, an intelligerent quid ſibi vellet id quod modò fecerat? Cúmque facti interpretationem ab ipſo exſpectarent, vocatis me, inquit, Magiſtrum ac Dominum, nec immeritò; utrumque enim ſum, & quidem optimo jure. Si igitur ego, qui Dominus ac Magiſter veſter ſum, non dubitavi vobis abluere pedes, quod munus eſt ſervorum; hoc & alia neceſſaria officia vobis invicem, abſ-

que

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			Cap. XIII.
			8. Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Reſpondit ei Jeſus: Si non lavero te, non habebis partem mecum.
			9. Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantùm pedes meos, ſed & manus, & caput.
			10. Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus: & vos mundi eſtis, ſed non omnes.
			11. Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet eum; propterea dixit: Non eſtis mundi omnes
			12. Poſtquàm ergo lavit pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua: cùm recubuiſſet iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?
			13. Vos vocatis me Magiſter, & Domine: & bene dicitis; ſum etenim.
			14. Si ergo ego lavi pedes veſtros, Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lavare pedes;
			15. exemplum enim dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.
			16. Amen, amen, dico vobis: Non eſt ſervus major domino ſuo: neque Apoſtolus major eſt eo, qui miſit illum.
			17. Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea.
			18. Non de omnibus vobis dico: ego ſcio quos elegerim; ſed ut adimpleatur Scriptura: Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum ſuum.
			19. A modò dico vobis, priuſquàm fiat: ut, cùm factum fuerit, credatis quia ego ſum.
			20. Amen, amen, dico vobis: Qui accipit ſi quem miſero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me miſit.

que ſuperbia ac faſtidio, præſtare debetis. Exemplum enim vobis modeſtiæ præbui, ut, ad exemplar meum vos componentes, modeſtiam colatis. Certè ſervus pluris ſe facere non debet, quàm herum; neque ſe nuntius pluris, quàm eum à quo miſſus eſt. Sin minùs, malum ſibi uterque acceſſet. At bene vobis erit, nedum ut rem ægrè ferre meritò poſſitis, ſi feceritis ea quæ me facientem vidiſtis, ſeu modeſtè erga inferiores dignitate vos gelleritis, omniáque officia eis præſtiteritis, quibus indigebunt. At omnibus vobis bene futurum non ſpero, omnium enim, quos comites mihi elegi, animos perſpectos habeo. Si proditorem, unà cum aliis, me juſſi adſectari, non eſt id à me factum, quòd ignorarem quo eſſet animo; ſed minimè refugi id pati, quod ſibi eveniſſe queritur David, (Pſ. XLI. 10.) his verbis: *Qui mecum panem comedebat, is calcem ſuum contra me ſuſtulit.* Quæ vobis prænuntio, antequàm fiant, ne quis veſtrûm putet nunc quidquam mihi imprudenti contingere; útque intelligatis, hoc quoque argumento, me eum eſſe quem hactenus credidiſtis, & fortiter muneribus à me vobis mandandis fungamini. Scitote enim me quidquid vobis contingет, id mihi ipſi contigiſſe exiſtimaturum. Quiſquis vos exceperit, ut nuntios à me miſſos, ego me ab illo exceptum eſſe cenſebo; & quicumque me excepiſſe à me judicabitur, ab eo Deus, qui me miſit, ſe exceptum exiſtimabit.

Hæc

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. XIII.
			21. Cùm hæc dixiſſet Jeſus, turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit: Amen, amen, dico vobis: Quia unus ex vobis tradet me. 22. Adſpiciebant ergo ad invicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret. 23. Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis ejus in ſinu Jeſu, quem diligebat Jeſus. 24. Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei: Quis eſt, de quo dicit. 25. Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus Jeſu, dicit ei: Domine, Quis eſt? 26. Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et, cùm intinxiſſet panem, dedit Judæ Simonis Iſcariotæ. 27. Et poſt buccellam, introivit in eum Satanas. Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac citiùs. 28. Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium ad quid dixerit ei. 29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quòd dixiſſet ei Jeſus: Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum; aut egenis ut aliquid daret. 30. Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exivit continuò: erat autem nox. 31. Cùm ergo exiſſet, dixit Jeſus: nunc clarificatus eſt Filius hominis, & Deus clarificatus eſt in eo. 32. Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo: & continuò clarificabit eum. 33. Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum. Quæretis me; & ſicut dixi Judæis: quò ego vado vos non poteſtis venire, & vobis dico modò. 34. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.

ſibi erant per reliquos dies feſtos, aut pecuniam pauperibus elargiri. Interea ille, poſtquàm comediſſet panem ſibi à Magiſtro datum, continuò egreſſus eſt, cùm dudum nox eſſet.

Eo vero egreſſo, liberiùs loqui cœpit Jeſus, & nunc tandem, inquit, inſtante fine muneris, quod in terris gerere debui, profiteri poſſum Deum, quis ſim, qui homo plebeius à Judæis habeor, inſignibus miraculis oſtendiſſe; Dei verò gloriam per me, apud homines, auctam fuiſſe. Quemadmodum autem ego hactenus Dei honorem, in terris, amplificavi: ſic Deus etiam ipſe claris indiciis manifeſtum faciet me à ſe miſſum fuiſſe, & quidem brevi ea in mei gratiam miracula edet, qualia nondum conſpecta fuerunt. Exiguo etiamnum tempore, ô cariſſimi Diſcipuli, vobiſcum verſabor; & quò ibo, quemadmodum aliquando dixi contumacibus Jeroſolimitis, (*Cap.* XXXIX.) iterùmque vobis repeto, non poteritis illico venire. Interea vobis novum hoc præceptum, me abſente diligenter obſervandum, relinquo; ut vos invicem omnéſque qui mihi credent, cujuſcumque ſint gentis, eodem affectu, quo vos ego proſequutus ſum, ametis.

Hinc

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES

Lucas — Cap. XXII.

31. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος· Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ, ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον·

32. Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου· καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας, στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.

33. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34. Ὁ δὲ εἶπε· Λέγω σοι Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

35. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; Οἱ δὲ εἶπον· Οὐδενός.

36. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς· Ἀλλὰ νῦν, ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν·

37. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοὶ, τό· Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη· Καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.

38. Οἱ δὲ εἶπον· Κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο· Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἱκανόν ἐστι. ☞

Joannes — Cap. XIII.

35. Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

36. Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅπου ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

37. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; ☞ τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

38. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς. ☞

Cap. XIV.

1. Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία· πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

Hinc enim volo vos à diſcipulis ceterorum omnium doctorum diſtingui, ac pro meis agnoſci, quòd arctiſſimâ amicitiâ inter vos conjuncti ſitis.

Petrus verò, cùm audiviſſet Jeſum dicentem Apoſtolos non poſſe venire quò iturus erat, ab eo quæſivit quò ergo ſe eſſet recepturus. At Jeſus, quò nunc ibo non potes è veſtigio me ſequi, attamen poſthac ſequêris. Ibi Petrus petiit, cur non illico Magiſtrum poſſet ſequi? Reſpondit verò Jeſus hiſce verbis: ſcito, inquit, ô Petre, Cacodæmonem à Deo petiiſſe, ut ſibi poteſtas fieret graviſſimâ tentatione experiendi conſtantiam veſtram, fortéſque à timidis ſecernendi. At ego Deum oravi ne fides, quam incorruptam mihi ad extremum præſtare debes, ex animo tuo penitus evelleretur. Itaque hoc tibi præcipio ut, poſtquàm animum receperis, alios diſcipulos meos fidei tuæ exemplo confirmes. At Petrus miratus cur ita Jeſus de ſe loqueretur; paratus ſum, inquit, Domine, te vel in carcerem, imò & ad mortem ipſam ſequi, animámque tui causâ profundere. Atqui, inquit Jeſus, ante quàm gallus hodie bis cecinerit, ter negabis me tibi notum eſſe.

Tum ad alia conversâ oratione, ut Apoſtolos doceret difficiliora iis imminere tempora, quæſivit Jeſus ab iis an, cùm ab ipſo miſſi erant abſque ullo viatico, ullòve alio itineris apparatu, ulla re indiguiſſent, aut adverſi quidquam paſſi eſſent? (*Cap.* XXX.) Illi verò quidquam

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

LUCAS. Cap. XXII.

31. Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum:

32. ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos.

33. Qui dixit ei: Domine, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire.

34. At ille dicn tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me.

35. Et dixit eis: Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?

36. At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc, qui habet ſacculum, tollat; ſimiliter & peram: &, qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.

37. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod ſcriptum eſt oportet impleri in me: Et cum iniquis deputatus eſt; etenim ea, quæ ſunt de me, finem habent.

38. At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis eſt.

☞

JOANNES. Cap. XIII.

35. In hoc cognoſcent omnes quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.

36. Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis? Reſpondit Jeſus: Quò ego vado, non potes me modò ſequi; ſequêris autem poſtea.

37. Dicit ei Petrus: Quare non poſſum te ſequi modò?

☜

Animam meam pro te ponam.

38. Reſpondit ei Jeſus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen, dico tibi; Non cantabit gallus, donec ter me neges.

☜

Cap. XIV.

1. Non turbetur cor veſtrum. Creditis in Deum, & in me credite.

---

quam ſibi defuiſſe negarunt. Nunc verò, inquit, multùm aucto inimicorum veſtrorum numero, quiſquis habet pecuniam eam ſumat; quiſquis habet peram, victibus eam impleat, antequàm iter ingrediatur; quiſquis non habet gladium, quovis pretio ſibi comparet. Quibus verbis, non tam præcipiebat Jeſus gladios comparari, aliáque memorata; quàm ſignificabat ea Judæorum odia imminere Apoſtolis, propter quæ nullum ampliùs auxilium ab illis exſpectandum erat. Subjecit enim jam adveniſſe tempus, quo abſoluturus eſſet quæ ſibi implenda ſupererant, & illud quidem Eſaïæ, *reputatus eſt cum iniquis*, hoc eſt, habitus eſt inſtar hominis ſcelerati; (*Cap.* LIII, 12.) quod ubi contigiſſet, nihil ſibi agendum fore ampliùs in terris. At ejus dicta non ſatis intelligentes Apoſtoli reſponderunt, ſibi eſſe ad manum duos gladios. Jeſus tamen, aliis curis diſtrictus, eos illico ab errore revocare noluit; cùm olim per ſe, ex rebus ipſis, intellecturi eſſent quid voluiſſet. Itaque ſatis eſſe, ut ea de re ſermonem abrumperet, reſpondit; cœpítque homines territos ac triſtes ſolari, atque ad conſtantiam hortari.

Forti, inquiebat, animo eſtote, divino auxilio freti. Ab infantia Deo crediditis, nec mihi, qui ab eo miſſus ſum, fidem poteſtis negare; nec proinde, me vos bene ſperare jubente, animum deſpondere.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XIV.

2. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν· πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν.

3 Καὶ ἐὰν πορευθῶ, καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν· ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε.

4. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.

5. Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· Κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;

6. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι᾽ ἐμοῦ.

7. Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν· καὶ ἀπ᾽ ἄρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν.

8. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.

9. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Τοσοῦτον χρόνον μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; Φίλιππε, ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις· Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα;

10. Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.

11. Πιστεύετέ μοι, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι.

12. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι.

13. Καὶ ὅ, τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω· ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ.

14. Ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.

Ampla eſt Patris mei Cœleſtis domus, quæ & vos & credentes omnes excipere facilè poſſit. Sin minùs, vos monuiſſem, vetuiſsémque, meâ causâ, inanem ullum laborem ſuſcipere. Nunc verò ante vos in eam me conferam, veluti ut locum vobis illic parem. At poſtquàm abiero, ſedéſque vobis paravero, redibo, quò vos in eas intromittam, cùm ſapientiæ divinæ viſum fuerit; ut in æternum eodem loco, quo ero, mecum ſitis. Vos jam ſatis docui quò ſim iturus, & quâ viâ eò liceat pervenire.

Hîc ſermonem Magiſtri interpellavit Thomas, negans Apoſtolos ſcire quò eſſet iturus, ac proinde quâ viâ eum poſſent ſequi. Reſpondit Jeſus viam beatitudinis, veritatem ſalutarem, ac vitam æternam non eſſe quærendas alibi, quàm in ipſius doctrina; neque quemquam pervenire in beatas ſedes, in quibus præſentiſſimum ſe præbet Pater Cœleſtis, & in quas brevi erat iturus, niſi qui ad eam doctrinam mores ſuos compoſuiſſet. Si probè, inquit, me ac doctrinam meam noſſetis, cognoſceretis etiam Patrem ac intelligeretis quid poſtulet à vobis. Imo verò eum jam noſtis, atque oculis veſtris veluti ſubjectum vidiſtis.

Ibi Philippus, fac, inquit, Domine, ut Pater ſe ſe conſpiciendum nobis præbeat, ut olim Moſi; nec tibi ampliùs moleſti erimus, quæſtionibus noſtris. Jeſus verò, igiturne, inquit, per

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

CAP. XIV.

2. In domo Patris mei manſiones multæ ſunt. Sin minùs, dixiſſem vobis; quia vado parare vobis locum:

3. & ſi abiero, & præparavero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis.

4. Et, quò ego vado, ſcitis, & viam ſcitis.

5. Dicit ei Thomas, Domine, neſcimus quò vadis: & quomodo poſſumus viam ſcire?

6. Dicit ei Jeſus: Ego ſum via, & veritas, & vita: nemo venit ad Patrem, niſi per me.

7. Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis: & à modò cognoſcetis eum, & vidiſtis eum.

8. Dicit ei Philippus: Domine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.

9. Dicit ei Jeſus: Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognoviſtis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Oſtende nobis Patrem?

10. Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipſo non loquor: Pater autem in me manens, ipſe facit opera.

11. Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Alioqui propter opera ipſa credite.

12. Amen, amen, dico vobis, qui credit in me; opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet, quia ego ad Patrem vado.

13. Et, quodcumque petieritis Patrem, in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.

14. Si quid petieritis me, in nomine meo, hoc faciam.

per tantum tempus vobiſcum fui, nec tamen ſatis noſti quis ſim? O Philippe, Patris inconſpicui conſpicuus ſum legatus; & quiſquis me vidit, is Patrem vidiſſe cenſendus eſt. Quomodo ergo poſtulas Patrem tibi conſpicuum fieri, quaſi dubitares an verè ab eo miſſum me prædicem? Annon credis me eſſe conſcium paternorum conſiliorum, Patris verò auctoritatem in me eſſe, quaſi in ejus legato ampliſſimâ poteſtate inſtructo? Quæ vobis dico ea minimè commentus ſum, nec ſponte meâ, ſeu injuſſu Patris, quidquam facio; ſed Deus auctor mihi eſt dicendorum omnium ac faciendorum. Adcredite mihi affirmanti, me eſſe divinorum conſiliorum participem, Deúmque in me poteſtatem ſuam contuliſſe. Sin minùs, at miraculis certè permoti dictis meis fidem habete. Quiſquis, mihi credite, fidem mihi non detraxerit, is quoque edendi miracula facultatem à Deo accipiet, cùm qualia feci, tum etiam majora. Brevi enim proficiſcar ad Patrem, & poſtquàm ad eum adſcendero, quidquid petetis, cum impetrandi fiducia eò quòd dicamini & ſitis diſcipuli mei, id vobis ego effectum dabo; ut gloria Patris per Filium augeatur. Quidquid, inquam, petetis, additâ hac impetrandi ratione, quòd profiteamini vos eſſe diſcipulos meos, id exſequar.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

JOANNES.

CAP. XIV.

15. Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.

16. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα·

17. Τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτὸ, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται.

18. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

19. Ἔτι μικρὸν, καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ· ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.

20. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.

21. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου, καὶ τηρῶν αὐτὰς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.

22. Λέγει αὐτῷ Ἰούδας· (οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης) Κύριε, τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;

23. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει· καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.

24. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

25. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων.

26. Ὁ δὲ παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.

At ſi ex animo me amatis, diligenter quæcumque vobis præcepi obſervate; quod ſolum mihi erit non ambiguum veſtri in me amoris indicium.

Poſtquàm verò diſceſſero à vobis, Patrem orabo, ut alium mittat, qui vos tueatur ac defendat in terris, quemadmodum feci, atque in perpetuum vobiſcum maneat. Is erit Spiritus, veritatis doctor, quem homines hujus vitæ rebus mancipati accipere non poſſunt; quòd eum neque norint, neque ament. Vos verò eum amatis, quare apud vos nunc eſt, & poſthac etiam erit. Non relinquam vos orphanos, in perpetuum; ſed non multò poſtquàm vobis ereptus fuero, ad vos inviſendos redibo. Poſt breve tempus, vulgò homines me non ampliùs videbunt; at vos me viventem vivi contemplabimini, ad vitam enim revertar. Illo demum tempore, ex claris indiciis intelligetis me verè paternorum conſiliorum conſcium fuiſſe, quemadmodum vos meorum, ego veſtrorum. Quiſquis præceptis à me acceptis parebit, is demum me amare à me cenſebitur; idémque à Patre meo & à me amabitur, ac poſt reſurrectionem meam me conſpiciet.

Tum Judas, non qui cognomine Iſcariota appellabatur, ſed alter ei cognominis, Domine, inquit,

MATTHÆUS	MARCUS	LUCAS	JOANNES

CAP. XIV.

15. Si diligitis me, mandata mea ſervate:

16. & ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum,

17. Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum. Vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

18. Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.

19. Adhuc modicum: & mundus me jam non videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo, & vos vivetis.

20. In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

21. Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.

22. Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes: Domine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo?

23. Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.

24. Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat. Et, ſermonem quem audiſtis, non eſt meus: ſed ejus, qui miſit me, Patris.

25. Hæc loquutus ſum vobis, apud vos manens.

26. Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.

---

inquit, quî fit ut te velis nobis tantùm conſpiciendum præbere, non verò promiſcuæ multitudini, quam ſic poſſes ad ſaniorem mentem revocare? Reſpondit verò Jeſus: quicumque me amabit, præceptíſque adeò meis parebit, ei vice verſâ cùm Pater meus, tum ego omnia amoris argumenta præbebimus, atque ad eum veniemus, præſentéſque ſemper ei aderimus. At æquum non eſt eos, qui neque Patrem, neque me amant, iiſdem affici beneficiis, ac eos qui amorem ſuum non ambiguis indiciis nobis approbarunt. Víſne autem ſcire quinam ſint, à quibus me non amari exiſtimo? Illi, nimirum, qui præcepta mea negligunt. Præcepta autem hæc mea, ut vobis ſæpe dixi, minimè commentus ſum, ſed à Patre qui me miſit accepi.

Hæc vos edocui, dum vobiſcum verſarer, nec poteſtis ignorare. Attamen Spiritus Sanctus, quem vos patronum ac defenſorem accepturos dixi, quémque ad vos mittet Pater, quaſi Spiritum meum, adeóque dicendum Spiritum Meſſiæ, is omnia neceſſaria vos docebit, revocabítque vobis in memoriam quæcumque me dicentem audiviſtis.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
			CAP. XIV.
			27. Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν· μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.
			28. Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι.
			29. Καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι· ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε.
			30. Οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου τούτου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.
			31. Ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.
CAP. XXVI.	CAP. XIV.	CAP. XXII.	
30. Καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.	26. Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.	39. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.	
			CAP. XV.
			1. ΕΓώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι.
			2. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ.
			3. Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν.
			4. Μείνατε ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν· καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε.
			5. Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν. ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.

Salutem vobis abiens precor, imò verò, pro poteſtate à Patre accepta, impertior. Neque enim eam vobis precor, quemadmodum vulgò homines aliis alii ſolent; qui ſæpe eam ex animo minimè precantur, vel, ſi verè precentur, largiri reipsâ quod optant non poſſunt. Igitur ne doleatis eò quòd à vobis diſcedam, nec mali quidquam vobis timeatis. Audiſtis me dicentem me diſceſſurum, atque ad vos rediturum, nec dubitare poteſtis quin ſim promiſſa mea præſtiturus. Si me, ut par eſt, amaretis, gauderetis quòd dixerim me ad Patrem proficiſci; nam ille major me eſt, cùm omnia ab eo acceperim & ſim accepturus. Hæc antequàm contingerent, prædicere vobis volui; ut cùm ea contigiſſe omnia animadvertetis, ceteris etiam meis promiſſis fidem habeatis. Plura hîc vobis non dicam, veniunt à Cacodæmone afflati homines, me comprehenſuri. Quod patitur Deus, non quia Cacodæmon ullius me delicti apud illum reum fecit; ſed ut homines intelligant, quanto amore Patrem meum proſequar, & quàm religiosè mandata ejus omnia exſequar. Igitur ſurgite, hinc extra urbem abeamus.

CAPUT LXI.

Jeſus it in montem Olearum, cum Apoſtolis, quos hortatur ad obſervanda conſtanter ſua præcepta, ac præſertim ad mutuum amorem. Prænunciat eis calamitates, Evangelii cauſâ ferendas, eximiiſque promiſſis, ac præſertim de mittendo Spiritu Sancto, eos ſolatur. Tum eos precibus Deo commendat.

HISCE ſermonibus habitis in Cœnaculo, in quo Paſchalem Agnum comederant, cœnam clauſit

MATTHÆUS.

Cap. XXVI.

30. Et, hymno dicto, exierunt in Montem Oliveti.

MARCUS.

Cap. XIV.

26. Et hymno dicto exierunt in Montem olivarum.

LUCAS.

Cap. XXII.

39. Et egreſſus ibat, ſecundùm conſuetudinem, in Montem olivarum; ſequuti ſunt autem illum & diſcipuli.

JOANNES.

Cap. XIV.

27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.

28. Audiſtis quia ego dixi vobis: Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem: quia Pater major me eſt.

29. Et nunc dixi vobis priuſquàm fiat, ut, cùm factum fuerit, credatis.

30. Jam non multa loquar vobiſcum: venit enim Princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.

31. Sed, ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio: Surgite, eamus hinc.

Cap. XV.

1. Ego ſum vitis vera: & Pater meus agricola eſt.

2. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, & omnem qui fert fructum purgabit eum, ut fructum plus afferat.

3. Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem loquutus ſum vobis.

4. Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.

5. Ego ſum vitis, vos palmites. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum; quia ſine me nihil poteſtis facere.

---

clauſit Jeſus hymno, qui poſt Convivium Paſchale cani ſolet; cúmque diſcipulis in montem Oliveti ſe contulit. Ubi cùm eſſet, cœpit ita Apoſtolos alloqui: me, inquit, & meos diſcipulos poſſit quiſpiam rectè vitem vocare; Patrem verò meum Cœleſtem vinitorem, qui eam diligenter colit. Si quis ſit in ea vite palmes, hoc eſt, ſi quis diſcipulum meum ſe profiteatur, qui tamen fructum virtutis nullum ferat; eum Pater meus penitus reſecat, & pro meo diſcipulo non habet. Palmitem verò fructus ferentem dumtaxat putat, ut plures proferat; ſeu homines virtutis amantes variis vitæ commodis ſpoliari patitur, ut eo magis eorum virtus eniteat ac confirmetur. At vos, qui in diſciplina mea diu fuiſtis, ſupervacaneis cupiditatibus jam eſtis liberati. Conſtanter ergo præcepta mea obſervatote, ego verò vobis omnia mea promiſſa præſtabo, ſempérque adero. Quemadmodum enim nullus palmes à vite reciſus fructus proferre poteſt: ita nec vos vitam veræ virtutis conſentaneam agetis, ſi à diſciplina mea defeceritis. Ego ſum, ut dixi, vitis, vos verò palmites; quicumque præceptorum meorum obſervans eſt, & cui proinde ego conſtanter adſum, is copioſiſſimos virtutum omnium fructus profert; verùm ſi à me diſceſſeritis, fruſtra boni quidquam à vobis exſpectetur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XV.

6. Ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοὶ, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη· καὶ συνάγουσιν αὐτὰ, καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται.

7. Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν.

8. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε· καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί.

9. Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

10. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου· καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

11. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.

12. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

13. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

14. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστὲ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.

15. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους· ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν.

16. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ, τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν.

17. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

18. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.

Si quis præcepta mea obſervare deſinat, is erit inſtar palmitis qui reſecatur, reſectúſque ſiccatur & in faſciculum cum aliis colligitur, ut poſtea comburatur; expulſus enim à beatorum cœtibus, igne æterno pœnas dabit. Si indeſinenter ad leges meas vitam veſtram exigatis, nec umquam eas oblivioni manderis; quidquid cupietis petite, nullam à me paſſuri eſtis repulſam. Sic verè honor Deo debitus tribuetur à vobis, ſi uberes virtutis fructus edatis; ſic verè eritis ac dicemini mei diſcipuli.

Quemadmodum me amat Pater, ita & ego vos amavi, & porrò amabo; ſi modò nihil faciatis, quod vos eo amore indignos reddat. Nihil autem facietis, quod meum à vobis animum alienare poſſit, quaſi ab indignis qui à me diligamini, ſi ſemper præceptorum meorum obſervantes fueritis: quemadmodum me Pater meus ſemper amavit, quia diligentiſſimè ejus mandata exſequutus ſum. Hæc vobis dixi, ut præmoniti fideli obedientiâ perpetuum mihi gaudium creetis, útque lætitia veſtra, abſque ulla triſtitiæ miſtura, æternùm novis acceſceſſionibus cumuletur.

Potiſſimum autem meorum præceptorum id eſt, quo vos jubeo eo amore vos invicem proſequi,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XV.

6. Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

7. Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.

8. In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.

9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos: Manete in dilectione.

10. Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione.

11. Hæc loquutus ſum vobis, ut gaudium meum ſit in vobis, & gaudium veſtrum impleatur.

12. Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.

13. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

14. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis.

15. Jam non dicam vos ſervos; quia ſervus neſcit quid faciat dominus ejus: vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.

16. Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat: ut, quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

17. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

18. Si mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.

ſequi, quo à me dilecti fuiſtis, & quo major eſſe non poteſt. Nam certè nullum eſt majus amoris argumentum, quàm quo anima, in amicorum gratiam, profunditur. Mihi verò amici eritis, ſi quæcumque vobis præcipio feceritis. Non ampliùs vos voco ſervos, quia ſervi conſiliorum heri minimè ſunt participes; ſed vos amicos vocavi, quia quæcumque à Patre meo accepi vobis patefeci, adeóque divina conſilia aperui. Me Magiſtrum nequaquam priores elegiſtis, ſed vos ego prior Apoſtolos meos futuros elegi. Vos conſtitui præcones Evangelii mei, ut ne ſine fructu maneretis, & eo quidem fructu, qui in æternum ſuperſit; qualis eſt ſola virtus, quæ etiam poſt mortem prodeſt. Quam ſi, prout par eſt, colueritis, quidquid à Patre meo vobis ideò concedi petetis, quòd ſitis diſcipuli mei, dabo operam ut impetretis. Iterum repeto quod ſæpiùs dixi, ante omnia vos invicem amate.

Si vulgus hominum, ſupra res hujus vitæ minimè ſapientium, vos odio habeat, quia vos profitebimini eſſe meos diſcipulos; mementote me illis ſummopere inviſum fuiſſe, antequàm vos odiſſent; ſpernetiſque odium, quod ego priùs vicero.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XV.

19. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

20 Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.

21. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν, διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.

22. Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν.

23. Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ.

24. Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς, ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι, καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

25. Ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν· Ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.

26 Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, (τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται) ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

27. Καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

CAP. XVI.

1. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.

2. Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ.

3. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ.

Si eſſetis ex eo hominum genere, moréſque eorum imitaremini, vos illi ſui ſimiles amarent; at vos ego ſelectos ab eorum moribus revocavi, ut diverſum prorſus vitæ iter ingrederemini. Quamobrem eis odio eſtis, propter ſtudiorum diſſimilitudinem. At memores eſtote admonitionis, antea à me prolatæ, ſervum non oportere ſe pluris facere, quàm herum; quod fieret à vobis, ſi quod perpeſſus ab hominibus fuero, id ferre recuſaretis. Quemadmodum ergo me inimicè inſectati fuerint: ſic & vos inſectabuntur, nec majorem rationem dictorum veſtrorum habebunt, quàm meorum. Verùm vos vexabunt, eò quòd vos diſcipulos meos prædicaturi eſtis; neque enim à quo ad homines miſſus ſim intelligent. Quòd ſi ad eos minimè veniſſem, neque mandata à Patre accepta illis expoſuiſſem, nullum hoc in negotio delictum eis exprobrari poſſet; cauſarentur enim ſe à me ejuſmodi nihil audiviſſe, nec, me tacente, potuiſſe ſcire à quo miſſus eſſem. Nunc verò culpæ ſuæ nihil obtendere poſſunt, quo eam elevent. Quiſquis autem me odio habet, quemadmodum contumaces Judæi, is eadem operâ Dei; qui me miſit, inimicus eſt, cùm mandatis ejus per me allatis obſequi nolit. Niſi ea, apud illos, ediſiſſem miracula, qualia à nemine umquam alio perpetrata ſunt, contumacia eis exprobrari non poſſet, quòd mihi poteſtatem, qualem nemo alius habuit, à Deo accepiſſe me dicenti

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

Cap. XV.

19. Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret: goia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, proptærea odit vos mundus.

20. Mementote ſermonis mei, quem ego dixi vobis: Noo eſt ſervus major domino ſuo, ſi me perſequuti ſunt, & vos perſequentur: ſi ſermonem meum ſervaveruot, & veſtrum ſervabunt.

21. Sed hæc omnia facieot vobis, propter oomen meum; goia neſciunt eum, qui miſit me.

22. Si non veniſſem, & loquutus fuiſſem eis, peccatum ooo haberent: ounc autem excuſationem non habent de pecceto ſoo.

23. Qui me odit, & Patrem meum odit.

24. Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: ounc autem & viderunt, & oderuot & me, & Patrem meum;

25. ſed ut adimpleatur ſermo, qoi io lege eorum ſcriptus eſt: Quia odio habuerunt me gratis.

26. Cùm eutem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me:

27. & vos teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.

Cap. XVI.

1. HÆc loquutus ſum vobis, ut non ſcandalizemiol.

2. Abſque Synagogis facient vos: ſed venit hora: ut omoìs, qui ioterficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.

3. Et hæc facient vobis, quia non noveruot Patrem, neque me.

---

dicenti adcredere noluiſſent. Cùm verò miracula prorſus inuſitata à me edita conſpexerint; manifeſtum eſt eos pravo odio, non in me tantùm, ſed & in Patrem meum laborare. Qua in re, idem mihi contingit, quod olim ſibi contigiſſe querebatur David, (*Pſ. XXXV, 19.*) hiſce verbis: *oderunt me immeritò.* Poſtquàm verò venerit patronus ille, quem ego ad vos demittam, Spiritus ille veritatis doctor, qui à Patre meo proficiſcitur, claré oſtendet quis ſim, & quàm immeritò à Judæorum gente repudiatus. Sed & vos de dictis & factis meis teſtimonium minimè fallax dicere poteritis, cùm ex quo tempore cœpi munere meo defungi, aſſidui comites mihi adfueritis.

Hæc vobis prædicere volui, ne poſtea à me deficeretis, propter vexationes Judæorum. Neque enim vos dumtaxat conſortio familiari hominum arcebunt; ſed erit etiam tempus, quo cùm vos interficient, rem Deo acceptam ſe facere exiſtimabunt. Quomodo ſe gerent, quia minimè intelligent quæ Deus ab hominibus poſtulet, méque ab eo miſſum fuiſſe, ut ea illos docerem.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XVI.

4. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ᾽ ὑμῶν ἤμην.

5. Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με· Ποῦ ὑπάγεις;

6. Ἀλλ᾽ ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

7. Ἀλλ᾽ ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς.

8. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος, ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως.

9. Περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ.

10. Περὶ δικαιοσύνης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με·

11. Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται.

12. Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ᾽ οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι.

13. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἀλλ᾽ ὅσα ἂν ἀκούσῃ, λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

14. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

15. Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Verùm hæc vobis prædixi, ne præter exſpectationem ingruentes vexationes vos nimiùm terreant, ſed potiùs excipiantur à vobis, paratis animis, & memoribus eorum de quibus vos præmoneo. Ab initio quidem hæc vobis, tantâ perſpicuitate, non expoſui; quia vobiſcum eram animos vobis, præſentiâ meâ & tempeſtivis monitis, ſi neceſſe eſſet, additurus. Nunc verò prædicendum ſtatui, quia brevi abibo ad Deum qui me miſit; quamvis nemo veſtrûm me ampliùs interroget de loco, in quem ſim iturus, prout deberet à vobis fieri. Interea animadverti vos triſtiores factos, ex quo dixi me brevi diſceſſurum. At ſcitote quod veriſſimum eſt; vobis, nimirum, conducere, ut hinc proficiſcar, Regni mei Cœleſtis poſſeſſionem aditurus; quam niſi adiero, patronus ille, de quo dixi, minimè ad vos veniet; ſi verò adiero, à me demittetur, pro poteſtate à Patre accepta. Cùm autem ille venerit, arguet ac convincet Judæos ignoratorum trium ad me pertinentium; quorum primum eſt delictum, quod in me admiſerint; alterum innocentia mea; tertium damnatio, ac ſupplicium ejus, qui potiſſimùm mihi adverſatus eſt. Delictum quidem erit contumacia, quâ fidem mihi negarint, ejúſque contumaciæ turpia ac crudelia omnia conſectaria. Innocentia verò mea manifeſta fiet, diſceſſu meo ad Patrem, ad quem me adſcendentem videbitis, donec oculis veſtris ereptus fuero. Damnatio denique Cacodæmonis, cujus ope miracula à me fieri calumniati ſunt Judæi, conſpicua erit in ejus regni everſione, dum ubique Evangelium nuntiabitis, atque homines Cacodæmoni antea mancipatos ad fidem Deo habendam adducetis. Quæ omnia aut manifeſta fient, aut exſequutioni mandabuntur poſt Spiritûs Sancti deſcenſum. Miracula enim

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

JOANNES.

Cap. XVI.

4. Sed hæc loquutus ſum vobis, ut, cùm venerit hora eorum, reminiſcamini quia ego dixi vobis.

5. Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiſcum eram. Et nunc vado ad eum, qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me quò vado.

6. Sed, quia hæc loquutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.

7. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam; ſi enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.

8. Et, cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio:

9. De peccato quidem, quia non crediderunt in me:

10. De juſtitia verò, quia ad Patrem vado, & jam non videbitis me:

11. De judicio autem, quia Princeps hujus mundi judicatus eſt.

12. Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò.

13. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à ſemetipſo, ſed quæcumque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt adnuntiabit vobis.

14. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & adnuntiabit vobis.

15. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt: propterea dixi quia de meo accipiet, & adnuntiabit vobis.

---

enim quæ facietis, eo accepto, oſtendent non ſine contumacia, nullâ excuſatione elevanda, mihi fidem detrahi potuiſſe; nam niſi verè à Deo miſſus fuiſſem, terris ereptus ejuſmodi donis vos inſtruere non poſſem. Adſcenſus etiam meus in cœlum, cui vos, accepto Spiritu Sancto, teſtimonium omni exceptione majus præbebitis, me innocentem ac Deo acceptum eſſe demonſtrabit. Evangelium verò, quod eò totum tendet, ut genus humanum ad cultum veri Dei, atque ad virtutes omnes moribus exprimendas adducatur, & quod afflati demum à Spiritu Sancto nuntiabitis, in clara luce ponet conſilia omnia mea eò ſpectaſſe, ut regnum Cacodæmonis everteretur; erutis ejus fundamentis, idololatriâ, & vitiis, quibus ſolis ſtantibus, apud homines regnat. Nihil quidem, ut dixi, vos celavi conſiliorum Patris mei, ſed multa adſequuti non eſtis, quæ perinde ſunt ac ſi dicta à me non fuiſſent. Itaque denuò & quidem clariùs mihi dicenda eſſent; at eæ ſunt etiamnum præconceptæ in vobis opiniones, quæ nunc vos minùs aptos iis audiendis faciunt. Cùm verò venerit patronus ille veſter, Spiritus veritatis doctor, is vos deducet ad omnem illam veritatem, quam à me auditam hactenus non intellexiſtis. Spiritus enim ille, quo afflabimini, nulla nova placita comminiſcetur, ſed per vos, à me audita proferet; at futura præterea vos docebit. Idem quis fuerim oſtendet, dum quæ vos docui in memoriam vobis revocabit, ac veluti repetet, atque illuſtrabit. Si quæ præterea vos doceat, qualia ſunt futura illa, de quibus dixi, ea etiam de meis deſumta dicere queam; quia ſunt Patris conſilia, quorum omnium particeps factus ſum.

Poſt

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

JOANNES.

Cap. XVI.

16. Μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ πάλιν μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.

17 Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους· Τί ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν· Μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ· Ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;

18 Ἔλεγον οὖν· Τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ.

19. Ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾷν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ᾽ ἀλλήλων ὅτι εἶπον· Μικρὸν, καὶ οὐ θεωρεῖτέ με· καὶ πάλιν μικρὸν, καὶ ὄψεσθέ με;

20. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ᾽ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται.

21. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ, λύπην ἔχει ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκ ἔτι μνημονεύει τῆς θλίψεως, διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

22. Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ᾽ ὑμῶν.

23. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν.

24. Ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

25. Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ᾽ ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκ ἔτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παῤῥησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν.

26. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε· καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν.

27. Αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον.

Poſt breve tempus, me non ampliùs videbitis; at paullò pòſt viſuri eſtis, ſed non diu, nam ad Patrem meum brevi adſcendam. Hîc Apoſtoli cœperunt ab aliis alii invicem quærere, quid ſibi vellent poſtrema verba; quibus Jeſus non obſcurè reſurrectionem ſuam, atque adſcenſionem in cœlum deſignaverat. At non capiebant quale eſſet præſertim breve illud tempus, de quo loquutus fuerat, volebántque Magiſtrum hac de re interrogare. Quod cùm animadverteret Jeſus, quæritiſne, inquit, quæ ſit ſententia poſtremorum meorum verborum? Annon ergo ſunt ſatis perſpicua? Profectò inſtat tempus, quo, vobis flentibus ac lugentibus, gaudebunt vulgò Judæi; verùm paullò pòſt, triſtitia veſtra in gaudium vertetur. Quemadmodum enim mulier parturiens quidem acutiſſimis doloribus diſtenditur, ſed poſtquàm peperit, dolorum illorum oblita, propter editum in lucem infantem, gaudet: ſic vos nunc quidem ſummâ triſtitiâ affecti eſtis, ſed cùm vos reviſam, tum verò lætitiâ geſtietis, nec eam umquam quiſquam vobis eripiet, quia me vivere ſcietis. Tunc temporis, ita edocti eritis omnia quæ ad Evangelium pertinent, ut opus minimè habituri ſitis me præſente, ut quæſtio-

nibus

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVI.

16. Modicum, & jam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, quia vado ad Patrem.

17. Dixerunt ergo ex diſcipulis ejus ad invicem: Quid eſt hoc, quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem?

18. Dicebant ergo: Quid eſt hoc, quod dicit, Modicum? Neſcimus quid loquitur.

19. Cognovit autem Jeſus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi: Modicum & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me.

20. Amen, amen, dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.

21. Mulier, cùm parit, triſtitiam habet, quia venit hora ejus: cùm autem peperit puerum, jam non meminit preſſuræ propter gaudium quis natus eſt homo in mundum.

22. Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis: iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum; & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

23. Et in illo die me non rogabitis quidquam. Amen, amen, dico vobis, ſi quid petieritis Patrem, in nomine meo, dabit vobis.

24. Uſque modò non petiſtis quidquam in nomine meo. Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum.

25. Hæc in proverbiis loquutus ſum vobis. Venit hora cum jam non in proverbiis loquar vobis, ſed palam de Patre adnuntiabo vobis.

26. In illa die, in nomine meo petetis; & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis;

27. ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis, & crediditis quia ego à Deo exivi.

nibus veſtris ſatisfaciam. Quòd ſi quid vobis latebit, ejus cognitio petenda erit à Deo; qui profectò quidquid ab eo petetis vobis concedi, eò quod ſitis diſcipuli mei, precibus veſtris, largietur. Hactenus nihil à Deo petiiſtis, additâ hac impetrandi ratione; nunc eâ apud Deum utimini, atque ab eo impetrabitis quod cupietis, quò lætitia veſtra omnibus numeris abſoluta ſit. Hæc paullò obſcuriùs vos antehac docui, ſed tandem adveniet tempus, quo non ampliùs obſcurè vobiſcum ulla de re loquar, verùm apertè vos conſilia Patris mei docebo. Tum demum incipietis Deum orare, ut vos exaudiat, quia eſtis diſcipuli mei; nec vobis polliceor me, in veſtri gratiam, Patrem meum interpellaturum; vos enim Pater meus ſingulari amore proſequitur, quia mei amantes fuiſtis, & crediſtis me ab eo miſſum fuiſſe.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVI.

28. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

29. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· Ἴδε, νῦν παῤῥησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις.

30. Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ. ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθες.

31. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἄρτι πιστεύετε;

32. Ἰδοὺ, ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ᾽ ἐμοῦ ἐστι.

33. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

Cap. XVII.

1. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπε· Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε·

2. Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

3. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

4. Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω·

5. Καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί.

6. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.

7. Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ ἐστιν·

Veni ad homines, à Patre meo miſſus; & vice verſâ ab hominibus diſcedam, ut ad Patrem me recipiam. Tum Apoſtoli, nunc quidem, inquiunt, apertè, ac ſine ulla obſcuritatate mentem tuam exprimis. Hinc intelligimus tibi omnia eſſe nota, etiam cogitationes in ànimo latentes; quandoquidem non opus eſt tibi interrogatione ulla noſtra, ut ſcias quid animo agitemus. Cùm propter alia multa, tum etiam propter hoc, credimus te à Deo verè miſſum fuiſſe. Jeſus verò, an nunc tandem, inquit, mihi fidem habetis, & quidem eam fidem, cujus infirmitas brevi tempore manifeſta fiet? Inſtat enim hora, imò verò jam adeſt, quâ unuſquiſque veſtrûm fugâ ſeorſim ſibi conſulet, & me ſolum relinquet. Attamen ne ſic quidem ero ſolus, nam Pater meus mihi aderit. Hæc vobis dixi, ut ne anxii mei causâ ſitis, neu vobis etiam timeatis. Hominum nequitiâ, vexabimini; ſed bono animo eſtote, cùm me conſtantiâ meâ omnem hominum nequitiam ſuperaſſe reputabitis.

Hæc cùm dixiſſet Jeſus, ad confirmandos, ſolandóſque Apoſtolorum ſuorum animos, tum

verò

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVI.

28. Exivi à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo muudum, & vado ad Patrem.

29. Dicunt ei diſcipuli ejus: Ecce uunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis.

30. Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi ut quis te interroget: in hoc credimus, quia à Deo exiſti.

31. Reſpondit ei Jeſus: Modò creditis?

32. Ecce venit hora, & jam venit, ut diſpergamini unuſquiſque in propria & me ſolum reliuquatis: & non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.

33. Hæc loquutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo preſſuram habebitis: ſed confidite, ego vici mundum.

Cap. XVII.

1. HÆc loquutus eſt Jeſus, & , ſublevatis oculis in cœlum, dixit: Pater, venit hora, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te:

2. ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut omne, quod dediſti ei, det eis vitam æternam.

3. Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.

4. Ego te clarificavi ſuper terram: opus conſummavi, quod dediſti mihi ut faciam,

5. Et nunc clarifica me tu, Pater, apud temetipſum, claritate quam habui, priuſquàm mundus eſſet, apud te.

6. Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dediſti, & ſermonem tuum ſervaverunt.

7. Nunc cognoverunt quia omnia, quæ dediſti mihi, abs te ſunt:

---

verò ſublatis in cœlum oculis, Patrem cœpit in hanc ſententiam, clarâ voce, orare: Pater, jam adeſſe video horam, quâ me oportet omnes indignitates perpeſſum mortem ſubire. Fac ergo ut me eo modo geram, qui dignus ſit eo, quem Filium tuum eſſe agnoſcis; ut gloriam etiam tuam, apud homines, amplificem. Poteſtatem mihi feciſti quoſcumque adduceres ad mihi credendum, ex humano genere, æternâ felicitate donandi; ad quam hac unâ viâ hominibus pervenire licet, ſi te cognoſcant, qui ſolus verus Deus es, & me quem miſiſti, qui ſum Meſſias. Quamobrem gloriæ tuæ in terris propagandæ operam dedi, & jam defunctus ſum munere, quod mihi demandaſti. Nunc igitur me admittito ad eos honores, qui mihi, antequàm mundus eſſet conditus, apud te erant repoſiti. Docui eos, qui ad fidem mihi habendam à te adducti ſunt, quid ab iis poſtulares. Tibi jam credebant, effeciſtique ut mihi etiam crederent; à quo tempore præceptis tuis, per me allatis, paruerunt. Nunc intellexerunt quæ-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVII

8. Ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

9. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ, οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι ὅτι σοί εἰσι.

10. Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά· καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.

11. Καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς.

12. Ὅτε ἤμην μετ᾽ αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας· ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.

13. Νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

14. Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

15. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ᾽ ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.

16. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.

17. Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι.

18. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον.

19. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

20. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευσόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ.

---

cumque habeo, ea mihi abs te data fuiſſe; quia mandata à te accepta illis expoſui, quæ amplexati ſunt, & ex quibus cognoverunt me à te verè miſſum fuiſſe ad homines. Pro aliis hominibus, nunc quidem te non interpellabo, ſed tantùm pro iis qui mihi crediderunt, & quos tuorum numero cenſes. Quicumque enim mei ſunt ad te pertinent, & quicumque tui ſunt eos meos eſſe cenſeo, & ab iis facilè quis ſim agnoſcor. Non ampliùs apud homines verſabor, ad te quippe brevi iturus; at mei Apoſtoli apud eos manebunt. O Pater ſancte, potentiâ tuâ eos tuere, contra malorum molitiones; ita ut ſemper inter ſe concordes agitent, & unam, eamdémque doctrinam à me acceptam uno ore per orbem terrarum ſpargant. Dum apud homines verſatus ſum; cum illis; auctoritate ac potentiâ à te acceptâ, eos ſervavi. Quicumque, te auctore, mihi crediderunt, à me diligenter ſervati ſunt; excepto uno qui proditione ſuâ ſibi exitium accerſet, & in quo implebuntur diræ in perfidos à Prophetis prænuntiatæ. Nunc verò inſtat meus ad te diſceſſus, propter quem, dum etiamnum in terris ſum, ita Apoſtolis meis audientibus loquor, ut augeatur illis lætitia, quam propter me conceperunt, ne

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XVII.

8. quia verba, quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt, & cognoverunt verè quia à te exivi, & crediderunt quia tu me miſiſti.

9. Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo; ſed pro his, quos dediſti mihi: quia tui ſunt.

10. Et mea omnia tua ſunt; & tua mea ſunt: & clarificatus ſum in eis.

11. Et jam non ſum in mundo: & hi in mundo ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ut ſint unum, ſicut & nos.

12. Cùm eſſem cum eis, ego ſervabam eos in nomine tuo. Quos dediſti mihi, cuſtodivi. & nemo ex eis periit; niſi filius perditionis, ut Scriptura impleatur.

13. Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in ſemetipſis.

14 Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo.

15. Non rogô ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos à malo.

16. De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum de mundo.

17. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas eſt.

18. Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

19. Et pro eis ego ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

20. Non pro eis autem rogo tantùm, ſed & pro eis, qui crediturі ſunt per verbum eorum in me;

ne nimiâ triſtitiâ animi eorum obruantur. Ego illis mandata à te accepta expoſui, quibus quia fidem habuerunt, odium contumacium Judæorum ſibi crearunt; quorum mores nequaquam imitantur, uti nec eorum Magiſter. Non peto abs te ut eos terris eripias, ſed ut apud homines verſantes contra omnes malorum fraudes tuearis. Non ſunt ex eorum numero, qui ita mores inſtituunt, prout vulgò homines ſolent; quia ab eorum inſtitutis me etiam abhorrere norunt. Fac autem ut veriſſimâ tuâ doctrinâ ita afficiantur, ut eam moribus ſuis ſemper exprimant; vera autem illa tua doctrina ſunt mandata, quæ mihi ad homines perferenda dediſti. Neceſſarium hoc eſt, ut poſſint munere ſuo non fruſtra defungi, nam quemadmodum à te ad homines cum mandatis miſſus ſum: ita & ego Apoſtolos meos ad homines ire juſſi, ut eos ad ſanctiorem vitam revocarent. Me tibi, pro iis, victimam offero, ac conſecro, quò & ipſi præceptis tuis, quæ illis aperui, ſic percellantur, ut conſpicua in iis ſit morum integritas, ac ſanctitas. Nec hiſce dumtaxat undecim Apoſtolis hæc abs te peto; ſed & iis omnibus, qui, propter horum prædicationem, mihi, poſthæc fidem habebunt; ut omnes con-

 cordes

MATTHÆUS.

C a p. XXVI.

31. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, γέγραπται γάρ· Πατάξω τὸν ποιμένα, ϗ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.

32. Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

33. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ· Εἰ ϗ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.

MARCUS.

C a p. XIV.

27. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· ὅτι γέγραπται· Πατάξω τὸν ποιμένα ϗ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.

28. Ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

29. Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ· Καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγώ.

LUCAS.

JOANNES.

C a p. XVII.

21. Ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν σοὶ, ἵνα ϗ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

22. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς· ἵνα ὦσιν ἓν, καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν.

23. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, ϗ σὺ ἐν ἐμοὶ, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν. ϗ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας. ϗ ἠγάπησας αὐτοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.

24. Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ᾽ ἐμοῦ· ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

2 Πάτερ δίκαιε, ϗ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων, ϗ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

20. Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, ϗ γνωρίσω ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

C a p. XVIII.

1. Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάῤῥου τοῦ Κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς ϗ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

cordes per omnia agant, quemadmodum ego in omnibus tuis mandatis adquieſco, tu verò omnia dicta ac facta mea probas; útque nobiſcum ſemper conſentiant, & præceptis noſtris obſequantur. Quod ſi fecerint, faciliùs adducentur homines ut credant me à te miſſum fuiſſe, ſanctimoniâ eorum à quibus doctrinam meam accipient. Poteſtatem edendi miracula, quâ me inſtruxeras, in eos contuli; ut eodem Spiritu acti inter ſe conſentiant, quemadmodum ego tecum idem ſentio.

Ego illos eâ poteſtate inſtruxi, tu verò me; ut uno animo omnes ſimus, útque homines intelligant, & me miſſum à te fuiſſe, & illos tibi gratos acceptóſque eſſe, quemadmodum ego hactenus fui. Cupio, ô Pater, hoſce Apoſtolos, alióſque qui mihi crediderunt, mecum poſt mortem verſari in iiſdem beatis ſedibus, ut videant honores quos in me contuliſti, pro illo tuo ſummo amore erga me, quem jam ante conditum mundum conceperas. O Pater juſte, quamvis plerique homines quid ab iis poſtules minimè ſciant, nec ſcire velint; id mihi conſtat, & per me patefactum eſt hiſce undecim Apoſtolis, quibus perſuaſum eſt me à te miſſum fuiſſe, præceptíſque tuis per me allatis eſſe parendum. Ego enim quid velis ab hominibus fieri illis aperui, & porrò aperiam, ut obedientiâ ſuâ amorem tuum ſibi concilient, quemadmodum ego feci; útque ego eos tibi parentes amare pergam, & donem præmiis quæ tu amantibus tui pollicitus es.

MATTHÆUS. **MARCUS.** **LUCAS.** **JOANNES.**

MATTHÆUS — Cap. XXVI.

31. Tunc dicit illis Jeſus: Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte. Scriptum eſt enim: Percutiam Paſtorem, & diſpergentur uves gregis.

32. Puſtquàm autem reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

33. Reſpondens autem Petrus, ait illi: Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego numquam ſcandalizabor.

MARCUS — Cap. XIV.

27. Et ait eis Jeſus: Omnes ſcandalizabimini in me, in nocte iſta; quia ſcriptum eſt: Percutiam Paſtorem, & diſpergentur oves.

28. Sed poſtquàm reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

29. Petrus autem ait illi: Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.

JOANNES — Cap. XVII.

21. ut omnes unum ſint; ſicut tu Pater in me, & ego in te: ut & ipſi in nobis uuum ſint, ut credat mundus, quia tu me miſiſti.

22. Et ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis, ut ſint unum ſicut & nos unum ſumus.

23. Ego in eis, & tu in me, ut ſint conſummati in unum, & cognoſcat mundus quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.

24. Pater, quos dediſti mihi volo ut ubi ſum ego & illi ſiut mecum; ut videant claritatem meam, quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi.

25. Pater juſte, mundus te non cognovit: egu autem te cognovi, & hi cognoverunt, quia tu me miſiſti.

26. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam, ut dilectio, quâ dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis.

Cap. XVIII.

1. HÆc cùm dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipſe, & diſcipuli ejus.

Caput LXII.

Jeſus trajicit torrentem Cedronem, in hortum Gethſemanes iturus. Prædicit ſe mox capiendum, & alia. In horto, graviſſimè conflictatur cum metu mortis, Apoſtolis ægrè cum eo vigilantibus. Capitur à coborte, cui ducem ſe præbuit Judas. Petrus aurem ſervo Sacerdotis amputat; quem Jeſus curat, additâ caſtigatione quâ inconſultum amorem Petri coërcet. Ad Sacerdotes abducitur Jeſus, dùmque iis ſiſtitur, Petrus ter negat eum ſibi notum fuiſſe, dein delictum ſuum deflet. Jeſus interea profitetur ſe Meſſiam eſſe coram Synedrio, à quo damnatur.

Jesus hiſce dictis, unà cum Apoſtolis trajecit torrentem Cedronem, iturus in hortum trans eum ſitum. Quò dum ſe conferret, hac nocte, inquit, omnes me deſeretis; continget enim quod exprimi queat verbis Zachariæ: (*Cap.* XIII, 7.) *occidam Paſtorem, & diſpergentur oves gregis.* Captus enim capitis ſupplicium ſubibo, ſed mox reſurgam, atque ante vos in Galilæam ibo. Quibus verbis auditis, Petrus, ſi omnes alii, inquit, te deſerant, at ego conſtanter tibi adero.

Reſpon-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVI.	CAP. XIV.	CAP. XXII.	
34. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ☞ ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.	30. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ☞ ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.		
35. Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος· Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. Ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.	31. Ὁ δὲ ἐκπερισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον· Ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. Ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.		
36 Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· Καθίσατε αὐτοῦ, ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ. ☞	32. Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανῆ· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Καθίσατε ὧδε, ἕως προσεύξωμαι. ☞	40. Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς· ☜ Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. ☜	
37. Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.	33. Καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.		
38. Τότε λέγει αὐτοῖς· Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.	34. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε.		
39 Καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, προσευχόμενος, ☞ καὶ λέγων· Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. ☞	35. Καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ προσηύχετο ἵνα, εἰ δυνατόν ἐστι, παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα· 36 Καὶ ἔλεγεν· Ἀββᾶ ὁ πατὴρ, πάντα δυνατά σοι· παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ. ☞	41. Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολὴν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο, ☜ 42. Λέγων· Πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. 43 Ὤφθη δὲ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. 44. Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο, ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.	
40. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, ☞ καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;	37. Καὶ ἔρχεται, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας· ☞ καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Σίμων, καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;	45. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης. 46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί καθεύδετε; ☜	
41. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.	38. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.	ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. ☜	

Reſpondit verò Jeſus, jam ſe illum monuiſſe fore ut hac nocte, antequàm gallus bis cecinifſet, negaret ter ſe diſcipulum ejus fuiſſe. At Petrus, ſi me, inquit, tecum mori oporteat, numquam negabo te meum Magiſtrum eſſe. Similia etiam dixerunt ceteri omnes Apoſtoli. Inter hæc perveniunt ad hortum Gethſemanes, quem cùm ingreſſi eſſent, jubet Jeſus Apoſtolos certo loco conſiſtere, ſe verò ait ſeceſſurum aliquantulùm ut preces fundat; ipſóſque interea oportere etiam Deum orare, ne nimis difficile experimentum conſtantiæ ſuæ ſumatur, quod ferre nequeant. Attamen Petro & duobus Zebedæi filiis præcipit ut ſecum veniant, & nonnihil cum iis progreſſus incipit vehementiſſimè metu ac triſtitiâ commoveri, ob mala ſibi poſt paucas horas ſubeunda. Tum fatetur tribus illis Apoſtolis ſe cum longè maximo mœrore conflictari, eóſque ſecum manere ac vigilare jubet. Dein ab illis digreſſus, eo intervallo, quo lapis manu jaci poteſt, in genua concidit atque in vultum pronus, magnâ voce, Deum orat ut, ſi ſapientiſſima ejus conſilia paterentur, à ſe impendentia mala averruncet; &, Pater, inquit, cùm omnia poſſis, indignitates crudelémque mortem, quæ mihi imminent, à me amoliri

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVI.	Cap. XIV.	Cap. XXII.	
34. Ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quie in hac nocte antequàm gallus ☞ cantet, ter me negabis.	30. Et ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quis tu hodie io oocte hac, priuſquàm gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.		
35. Ait illi Petrus: Etiamſi nportuerit me mori tecum, non te negebo. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt.	31. At ille ampliùs loquebatur: Etſi oportuerit me ſimul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.		
36. Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quæ dicitur Gethſemsol, & dixit diſcipulis ſuis: Sedete ble, donee vadam ilue, & orem. ☞	32. Et veniunt in prædium, cui nomen Gethſemani, & ait diſcipulis ſuis: Sedete hlc, donec orem. ☞	40. Et, cùm perveniſſet ad locum, dixit illis: ☜ Orate ne intretis in tentatiouem. ☜	
37. Et, edſumto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.	33. Et adſumit Petrum, & Jacobum, & Joannem ſecum: & cœpit pavere, & tædere.		
38. Tune ait illis: Triſtis eſt anima mea, uſque ad mortem: ſuſtinete hic, & vigilate mecum.	34. Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hic, & vigilate.		
39. Et, progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans, ☞	35. Et, cùm proceſſiſſet paululum, procidit ſuper terram: & orabat,	41. Et ipſe avulſus eſt ab eis quantùm jactus eſt lapidis; & poſitis genibus, orabat, ☜	
& dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. ☞	ut, ſi fieri poſſet, tranſiret eb eo hora: 36. & dixit: Abba Pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me: ſed onn quod ego voln, ſed quod tu. ☞	42. dicens: Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum à me: Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat.	
		43. Apparuit autem illi Angelus de Cœlo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixiùs nrabat. 44. Et factus eſt ſodor ejus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.	
40. Et venit ad diſcipulos ſuos. & invenit eos dormientes, ☞	37. Et venit, & invenit eos dormientes. ☞	45. Et cùm ſurrexiſſet eb oratinoe, & veniſſet ad diſcipulos ſnos, invenit eos dormientes præ triſtitia.	
& dicit Petro: Sic non potuiſtis unâ horâ vigilare mecum?	Et ait Petro: Simon, dormis? Non potuiſti unâ horâ vigilare?	46. Et ait illis: Quid dormitis? ☜	
41. Vigilate, & orate, ut non intretis io tentationem.	38. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem:	Surgite, oratè, ne iutretis in tentationem. ☜	
Spiritus quidem promtus eſt, caro autem infirma.	Spiritus quidem promtus eſt, caro verò infirma.		

liri poſſes ſi velles; attamen ſi ita apud te rem conſtituiſti, ut æterna tua ſapientia mutari conſilium non ſinat, in eo adquieſcam, quamvis cuperem hiſce malis eripi, ſi per tua conſilia liceret. Cùm tantis animi angoribus teneretur Jeſus, delapſus è cœlo Angelus, ëi conſpicuus ſubitò factus, ſolari & confirmare animum ejus cœpit. At Jeſus, quò magis metu perturbabatur, eò intentioribus precibus ad Deum confugiebat; quamquam interea, præ anxietate animi, ſudor tantâ copiâ ex ejus corpore defluebat, ut viderentur guttæ ſanguinis in humum cadere. Deinde ſurrexit, atque ad Apoſtolos reverſus, deprehendit eos ſomno ſe dediſſe; qui ſolet, poſt gravem mœſtitiam, interdum irrepere. Quos cùm conſpexit, Petre, inquit, & vos Zebedæi filii, dormitis? An tam parum cordi vobis ſum, ut mecum, in graviſſimo mœrore, ne per unam quidem horam, vigilare potueritis? Surgite, ut vigiletis atque oretis Deum, ne patiatur vos ſuccumbere, in experimento fidei ac conſtantiæ veſtræ quod mox ſumetur. Nam quamvis facilè intelligatis veſtri eſſe officii, ut conſtantes ſitis; attamen homines nimio metu, aut alio affectu perturbati perfacilè labuntur, & animum deſpondent.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVI.	CAP. XIV.	CAP. XXII.	CAP. XVIII.
42. Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο, λέγων· Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.	39. Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.		
43. Καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. ☞	40. Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας, (ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι) καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι. ☜		
44. Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.			
45. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· Καθεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.	41. Καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς· Καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει, ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ, παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.		
46. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ, ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με. ☞	42. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ, ὁ παραδιδούς με ἤγγικε. ☞	☞	2. Ἤιδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον· ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. 3. Ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων.
47. Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ, Ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.	43. Καὶ εὐθέως, ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, παραγίνεται Ἰούδας, εἷς ὢν τῶν δώδεκα· καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Γραμματέων καὶ τῶν Πρεσβυτέρων.	47. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο αὐτῶν,	☜
48. Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων· Ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν. ☞	44. Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων· Ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτὸν, καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς.	☜	
49. Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ, εἶπε· Χαῖρε ῥαββί. Καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.	45. Καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ, λέγει· Ῥαββὶ, ῥαββί, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.	καὶ ἤγγισε τῷ Ἰησοῦ, φιλῆσαι αὐτόν.	
50. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·	☜ ☞	48. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ·	
Ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; ☞	☜ ☞	☜ Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως; ☞	4. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς· Τίνα ζητεῖτε;

His dictis, iterum Jeſus, digreſſus ab Apoſtolis à Deo eadem petebat quæ antea petierat. Quod dum faceret, denuò Apoſtoli in ſomnum prolapſi ſunt, quo arctiſſimo oppreſſi erant, ita ut eum ægrè excutere poſſent. Itaque Jeſus ad eos rediens dormientes offendit, cúmque homines excitaſſet, & caſtigaret tantam ſomnolentiam, nihil erat quod illi reponerent, quo eam excuſarent. Tum tertiùm ſeceſſit, ſimiléſque preces fudit; cúmque à Patre nihil impetraret, in ejus mandatis adquievit, mortem fortiter perpeti paratus. Itaque reverſus ad Apoſtolos, dormire nunc, inquit, & quieſcere vobis licet; non ampliùs indigeo vigilia veſtra. Jam animum planè confirmavi contra imminens periculum; adéſtque articulus temporis, quo tradar in malorum hominum, cùm Romanorum tum Judæorum, poteſtatem. Cui rei ſi adeſſe vultis, ſurgite, obviam eamus proditori, qui jam appropinquat.

Noverat Judas in locum illum noctu ire ſolitum fuiſſe Jeſum, quia ſæpe cum diſcipulis ſuis

MATTHÆUS. Cap. XXVI.	MARCUS. Cap. XIV.	LUCAS. Cap. XXII.	JOANNES. Cap. XVIII.
42. Iterum ſecundò abiit, & oravit, dicens: Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.	39. Et iterum abiens oravit, eumdem ſermouem dicens.		
43. Et venit iterum, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati. ☞	40. Et, reverſus, denuò invenit eos dormientes. (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabaut quid reſpouderent ei.		
44. Et, relictis illis, iterum abiit, & oravit tertiò, eumdem ſermonem dicens.	☜		
45. Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit illis: Dormite jam, & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur iu manus peccatorum.	41. Et venit tertiò, & ait illis: Dormite jam, & requieſcite: ſufficit: venit hora: ecce Filius hominis tradetur in mauus peccatorum:		
46. Surgite, eamus: ecce appropiuquavit qui me tradet. ☞	42. ſurgite eamus: ecce, qui me tradet, prope eſt. ☞	☞	2. Sciebat autem & Judas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter Jeſus convenerat illuc cum diſcipulis ſuis. 3. Judas ergo, cùm accepiſſet cohortem & à Pontificibus & Phariſæis miniſtros, venit illuc cum laternis, & facibus, & armis.
47. Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis & fuſtibus, miſſi à Principibus Sacerdotum, & Senioribus populi.	43. Et, adhuc eo loquente, venit Judas Iſcariotes, unus de duodecim, & cum eo turba multa, cum gladiis & lignis, à ſummis Sacerdotibus, & Scribis, & Senioribus.	47. Adhuc eo loquente, ecce turba; & qui vocabatur Judas, unus de duodecim, antecedebat eos:	☜
48. Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum. ☞	44. Dederat autem traditor ejus ſignum eis, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè.	☜	
49. Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit: Ave Rabbi. Et oſculatus eſt eum.	45. Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi, & oſculatus eſt eum.	& appropinquavit Jeſu, ut oſcularetur eum.	
50. Dixítque illi Jeſus:	☜ ☞	48. Jeſus autem dixit illi:	
Amice, ad quid veniſti? ☞	☜ ☞	☜ Juda, oſculo Filium hominis tradis?	
		☞	4. Jeſus itaque, ſciens omnia quæ ventura erant ſuper eum, proceſſit, & dixit eis: Quem quæritis?

ſuis illic fuerat. Itaque eò ſe contulit, unà cùm cohorte Romana, & Synedrii apparitoribus armatis, atque inſtructis facibus & laternis, ut, ſi neceſſe eſſet, Jeſum per horti receſſus latentem inveſtigarent. Itaque etiamnum loquente Jeſu, conſpectus eſt armatorum globus, quem ducebat Judas. Monuerat ille milites ſe Jeſum oſculo ſalutaturum, eúmque comprehendendum, quem ſic ſalutaſſet, & tutò ducendum ad Synedrium, ne elaberetur ex eorum manibus. Igitur accedens ad Jeſum, ſalve, inquit, Magiſter; ſimúlque eum oſculatus eſt. Jeſus verò, cur, inquit, amice, huc cum tanto ſatellitio venis? Siccine me blandâ ſalutatione prodis? Tum (quippe qui, ut oſtendimus, probè norat quid futurum eſſet) converſus ad milites, quem, inquit, quæritis?

 Illi

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVI.	Cap. XIV.	Cap. XXII.	Cap. XVIII.
			5. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐγώ εἰμι. Εἱστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, μετ' αὐτῶν. 6 Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί. 7. Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε· Τίνα ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. 8. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν· 9. Ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν· Ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. 12. Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν.
Τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. ☞	46. Οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. ☞	☜	☜
		49. Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ· Κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ;	
51. Καὶ ἰδοὺ, εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ Ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. ☞	47. Εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. ☞	50 Καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ Ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. ☞	10. Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν, εἵλκυσεν αὐτὴν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ Ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος.
52. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς·	☜	51. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Ἐᾶτε ἕως τούτου.	11. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ· Βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην·
πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται. 53. Ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων; 54 Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι; ☞	☜ ☞	☜ ☞ Καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν.	☜ τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό; ☜

Illi verò reſponderunt ſe quærere Jeſum Nazarenum; quem ſe eſſe illico profeſſus eſt, cùm jam Judas, ſalutato Magiſtro, in eorum agmen retroceſſiſſet. At vix audiverant verba Jeſu, cùm, ſubito pavore eis divinitus immiſſo, regreſſi in humum attoniti conciderunt. Quo tempore, tantùm abfuit ut Jeſus fugam capeſſeret, veluti poterat, ut contrà ad homines iterum accederet, eóſque denuo interrogaret quem quærerent. Qui cùm, ut antea, reſpondiſſent ſe quærere Jeſum Nazarenum; jam profeſſus ſum, inquit, eum me eſſe; ſi ergo me ſolum quæritis, hoſce, (ſimul oſtendebat Apoſtolos) dimittite. Quod cùm ab aliis impetraſſet, eo quoque ſenſu contigit impleri quod modò dixerat, ſe neminem ex Apoſtolis amiſiſſe.

Igitur Tribunus, unà cum Cohorte accedens, Jeſum ſe ipſis ſponte ſuâ offerentem, comprehenſum vinxit. Quod cùm Apoſtoli viderent, duo ex illis, qui, ut antea diximus, gladios

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVI.	Cap. XIV.	Cap. XXII.	Cap. XVIII.
			5. Reſponderunt ei: Jeſum Nazarenum. Dicit eis Jeſus: Ego ſum. Stabat autem & Judas; qui tradebat eum, cum ipſis. 6. Ut ergo dixit eis: Ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. 7. Iterum ergo interrogavit eos: Quem quæritis? Illi autem dixerunt: Jeſum Nazarenum. 8. Reſpondit Jeſus: Dixi vobis quia ego ſum. Si ergo me quæritis, ſinite hos abire; 9. ut impleretur ſermo, quem dixit: Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quemquam. 12. Cohors ergo, & Tribunus, & miniſtri Judæorum, comprehenderunt Jeſum, & ligaverunt eum;
Tunc acceſſerunt, & manus injecerunt in Jeſum, & tenuerunt eum.	46. At illi manus injecerunt in eum, & tenuerunt eum.		
		49. Videntes autem hi, qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi percutimus in gladio?	
51. Et ecce unus ex his, qui erant cum Jeſu, extendens manum, exemit gladium ſuum, & percutiens ſervum Principis Sacerdotum amputavit auriculam ejus.	47. Unus autem quidam de circumſtantibus, educens gladium, percuſſit ſervum ſummi Sacerdotis, & amputavit illi auriculam.	50. Et percuſſit unus ex illis ſervum Principis Sacerdotum, & amputavit auriculam ejus	10. Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum; & percuſſit Pontificis ſervum; & abſcidit auriculam ejus
		dexteram.	dexteram. Erat autem nomen ſervo Malchus.
52. Tunc ait illi Jeſus: Converte gladium tuum in locum ſuum; omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt. 53. An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò pluſquàm duodecim legiones Angelorum? 54. Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet fieri?		51. Reſpondens autem Jeſus, ait: Sinite uſque huc.	11. Dixit ergo Jeſus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam:
			Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?
		Et, cùm tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eum.	

gladios habebant, quæſiverunt à Jeſu num, ſtrictis gladiis, injuriam eſſent propulſaturi; & alter quidem eorum Petrus, non exſpectato Magiſtri reſponſo, ſtricto enſe amputavit aurem dextram Pontificis Maximi ſervo, cui nomen Malcho erat. Quem conſpicatus Jeſus, juſſit illico Petrum recondere gladium in vaginam; nam abſque ejus opera futurum ut omnes, qui arma in ſe innocentem ceperant, hoſtilibus telis caderent. Quòd ſi vellet ſe tueri contra molitiones Romanorum ac Judæorum, poſſe ſe accipere à Patre Cœleſti, non exercitum hominum, ſed vel duodecim legiones Angelorum ac plures, ſi neceſſe eſſet. Sed ſe nihil ſimile velle tentare, quia conſtituerat implere vaticinia Prophetarum de ſua morte, atque ebibere calicem, quamvis amarum, quem porrigebat Pater Cœleſtis. Tum tactam aurem Malchi è veſtigio curavit.

MATTHÆUS.

Cap. XXVI.

55. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις· Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με.

καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

56. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες, ἀφέντες αὐτὸν, ἔφυγον.

57. Οἱ δὲ, κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν, ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν τὸν Ἀρχιερέα,

ὅπου οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι συνήχθησαν.

58. Ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν.

ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ Ἀρχιερέως· καὶ εἰσελθὼν ἔσω, ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν,

ἰδεῖν τὸ τέλος.

69. Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη,

MARCUS.

Cap. XIV.

48. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;

49. Καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

50. Καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον.

51. Καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθει αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ· καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.

52. Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

53. Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν Ἀρχιερέα·

καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ οἱ Γραμματεῖς.

54. Καὶ ὁ Πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ

ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀρχιερέως· καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

66. Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ Ἀρχιερέως

67. Καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ,

LUCAS.

Cap. XXII.

52. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτὸν Ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ, καὶ Πρεσβυτέρους· Ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων.

53. Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν, ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ·

ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

54. Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀρχιερέως.

Ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.

55. Ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

56. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ,

JOANNES.

Cap. XVIII.

13. Καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς Ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν Ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.

14. Ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

24. Ἀπέστειλεν οὖν αὐτὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν Ἀρχιερέα.

15. Ἠκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος,

καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ Ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀρχιερέως.

16. Ὁ δὲ Πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ Ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγε τὸν Πέτρον.

Deinde converſus ad nonnullos è Principibus Sacerdotum, Præfectis Templo, ac Synedris, qui aderant; quare, inquit, gladiis, ac telis armati egreſſi eſtis contra me, quaſi contra latronem? Quotidie hactenus plebem docui in Templo, nec tamen me apprehendi curaſtis. At venit tandem hora, quâ Deus vobis, & Angelis tenebrarum poteſtatem fecit conſilia veſtra exſequendi; ídque, ut priſcæ de morte mea prophetiæ implerentur.

Interea Apoſtoli, Magiſtro deſerto, omnes, prout prædixerat, aufugerunt. At adoleſcens quidam, qui, tecto corpore ſindone, ſpectaturus adcurrerat, captus eſt à militibus; verùm ille relictâ in manibus eorum ſindone, elapſus aufugit nudus.

Jeſum verò primùm duxerunt ad ædes Annæ, qui ſocer erat Caïphæ, Pontificis Maximi ejus anni. Is autem Caïphas idem ille erat, qui in Synedrio cùm ageretur de Jeſu, pro ſententia

MATTHÆUS. Cap. XXVI.	MARCUS. Cap. XIV.	LUCAS. Cap. XXII.	JOANNES. Cap. XVIII.
55. In illâ horâ, dixit Jeſus turbis : Tamquam ad latronem exiſtis, cum gladiis & fuſtibus, comprehendere me :	48. Et reſpondens Jeſus, ait illis : Tamquam ad latronem exiſtis, cum gladiis & lignis, comprehendere me.	52. Dixit autem Jeſus ad eos, qui venerant ad ſe, Principes Sacerdotum, & Magiſtratus templi, & Seniores : Quaſi ad latronem exiſtis, cum gladiis & fuſtibus.	
quotidie apud vos ſedebam docens in templo, & non me tenuiſtis.	49. Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuiſtis :	53. Cùm quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me :	
56. Hoc autem totum factum eſt, ut adimplerentur Scripturæ Prophetarum. Tunc diſcipuli omnes, relicto eo, fugerunt.	ſed ut impleantur Scripturæ. 50. Tunc diſcipuli ejus, relinquentes eum, omnes fugerunt. 51. Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo : & tenuerunt eum ; 52. at ille, rejectâ ſindone, nudus profugit ab eis.	ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.	
			13. & adduxerunt eum ad Annam primùm, erat enim ſocer Caïphæ, qui erat Pontifex anni illius. 14. Erat autem Caïphas, qui conſilium dederat Judæis, quia expedit unum hominem mori pro populo. 24. Et miſit eum Annas ligatum ad Caïpham Pontificem.
57. At illi, tenentes Jeſum, duxerunt ad Caïpham Principem Sacerdotum,	53. Et adduxerunt Jeſum ad ſummum Sacerdotem :	54. Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum Principis Sacerdotum :	
ubi Scribæ & Seniores convenerant.	& convenerunt omnes Sacerdotes, & Scribæ, & Seniores.		
58. Petrus autem ſequebatur eum à longe,	54. Petrus autem à longe ſequutus eſt eum,	Petrus verò ſequebatur à longè.	15. Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus,
			& alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus Pontifici, & introivit cum Jeſu in atrium Pontificis. 16. Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exivit ergo diſcipulus alius, qui erat notus Pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum.
uſque in atrium Principis Sacerdotum. Et ingreſſus intrò ſedebat cum miniſtris,	uſque intrò in atrium ſummi Sacerdotis : & ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefaciebat ſe.	55. Accenſo autem igne in medio atrii, & circumſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.	
ut videret finem. 69. Petrus verò ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum una ancilla,	66. Et, cùm eſſet Petrus in atrio deorſum, venit una ex ancillis ſummi Sacerdotis ;		
	67. &, cùm vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum,	56. Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſedentem ad lumen, & eum fuiſſet intuita,	

tia dixerat, oportere hominem unum pro populo mori ; quod verius erat, quàm putabat, ut jam diximus. Annas verò amandavit Jeſum vinctum in ædes Pontificis Maximi, in quas Synedri multi convenerunt.

Interea è longinquo Jeſum ſequuti erant Petrus, & Joannes, Zebedæi Filius, qui cùm notus eſſet Pontifici Maximo ejúſque familiæ, ingreſſus eſt poſt Jeſum in aulam domûs. Petrus verò extra januam ſteterat, cùm eum ignotum janitrix arcuiſſet, ne ingrederetur. Sed Joannes ex aula egreſſus, ut Petrum quæreret, eúmque illic inveniens impetravit à janitrice, ut hominem pateretur ingredi. Cùm verò, propter nocturnum frigus, ignis accenſus eſſet in aula, Petrus unà cum Sacerdotum miniſtris ac ſervis adſedit, ut ſpecularetur quò evaderet negotium. Dum autem illic ſederet, venit ancilla quædam janitrix Pontificis Maximi, quæ Petrum attentiùs intuens, ab eo quæſivit annon eſſet ex diſcipulis Jeſu Nazareni.

Tum

MATTHÆUS. Cap. XXVI.	MARCUS. Cap. XIV.	LUCAS. Cap. XXII.	JOANNES. Cap. XVIII.
	☞	☞	17. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ Πέτρῳ·
λέγουσα· Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου. 70. Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, λέγων· Οὐκ οἶδα τί λέγεις. ☞	Λέγει· Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ Ἰησοῦ ἦσθα. 68 Ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων· Οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις· Καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον· καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε. ☞	εἶπε· Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. 57. Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων· Γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν. ☜ ☞	Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Λέγει ἐκεῖνος· Οὐκ εἰμί. ☜
			18. Εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. 25. Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος·
71. Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ· Καὶ οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου. 72. Καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ' ὅρκου· Ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.	69. Καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν· Ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστι. 70. Ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. ☜	58. Καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη· Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν· Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. ☜	☜ εἶπον οὖν αὐτῷ· Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; Ἠρνήσατο ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν· Οὐκ εἰμί. ☜
73. Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ Πέτρῳ· Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· ☞ καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.	Καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ· Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.	59. Καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων· Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστι. ☜	26. Λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ Ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε Πέτρος τὸ ὠτίον· Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; ☜
74. Τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν, καὶ ὀμνύειν· Ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. Καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε. ☞	71. Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν· Ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὃν λέγετε. 72. Καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε. ☞	60. Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος· Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Καὶ παραχρῆμα, ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ὁ ἀλέκτωρ. 61. Καὶ στραφεὶς ὁ Κύριος ἐνέβλεψε τῷ Πέτρῳ.	27. Πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ Πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. ☜
75. Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ Ἰησοῦ, εἰρηκότος αὐτῷ, Ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ☞ τρὶς ἀπαρνήσῃ με. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς. ☞	καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρίς. Καὶ ἐπιβαλὼν, ἔκλαιε. ☞	καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ· Ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ☜ ἀπαρνήσῃ με τρίς. 62. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς. ☞	
			19. Ὁ οὖν Ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. 26. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν.

Tum verò negavit Petrus ſe ejus diſcipulum fuiſſe, aut ſe capere cur ejus rei inſimularetur. Paullò pòſt, egreſſus eſt ex aula in domûs veſtibulum; ubi cùm eſſet, audita eſt vox Galli canentis. Deinde rediit ad eoſdem homines, qui circa ignem accenſum erant; ſtabàtque illic denuò, ut ſe calefaceret, cùm alia ancilla, quæ ad veſtibulum euntem illum viderat, cœpit dicere illum fuiſſe ex diſcipulis Jeſu Nazareni. Quod cùm audiret, iterum inficiatus eſt, addito etiam jurejurando, hominem ſibi notum eſſe. Dein poſt elapſam circiter horam, unus ex ſervis Pontificis Maximi, cognatus ejus cui auris à Petro abſciſſa fuerat, affirmavit ſe eum vidiſſe in horto Gethſemanes unà cum Jeſu; aliique ſimiliter non diſſimulabant ſibi videri ex ejus diſcipulis fuiſſe, cùm præſertim eſſet Galilæus, quod ex ejus ſermone intelligere licebat. Tum verò cœpit Petrus metu perturbatus ſe diris devovere, ſi Jeſum noſſet, quemadmodum illi dicebant. Vix abſolverat hæc dicere, cùm gallus ſecundùm cecinit. Jeſus verò, qui eo tempore

pore

MATTHÆUS	MARCUS	LUCAS	JOANNES
CAP. XXVI.	CAP. XIV.	CAP. XXII.	CAP. XVIII.
			17. Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria,
dicens: Et tu cum Jeſu Galilæo eras?	ait: Et tu cum Jeſu Nazareno eras.	dixit: Et hic cum illo erat.	Numquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius?
70. At ille negavit, coram omnibus, dicens: Neſcio quid dicis.	68. At ille negavit, dicens: Neque ſcio, neque novi quid dicas.	57. At ille negavit eum, dicens: Mulier, non novi illum.	Dicit ille: Non ſum.
	Et exiit foràs ante atrium, & gallus cantavit.		
			18. Stabant autem ſervi & miniſtri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant ſe. Erat autem cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe. 25. Erat autem Simon Petrus ſtans, & calefaciens ſe.
71. Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla,	69. Rurſus autem, cùm vidiſſet illum ancilla,	58. Et poſt puſillum, alius videns eum,	
& ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Jeſu Nazareno.	cœpit dicere circumſtantibus: Quia hic ex illis eſt.	dixit: Et tu de illis es.	Dixerunt ergo ei: Numquid & tu ex diſcipulis ejus es?
72. Et iterum negavit cum juramento: Quia non novi hominem.	70. At ille iterum negavit.	Petrus verò ait: O homo, non ſum.	Negavit ille, & dixit: Non ſum.
73. Et poſt puſillum, acceſſerunt qui ſtabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es;	Et poſt puſillum rurſus, qui adſtabant dicebant Petro: Verè ex illis es;	59. Et, intervallo facto quaſi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens: Verè & hic cum illo erat;	26. Dicit ei unus ex ſervis Pontificis, cognatus ejus, cujus abſcidit Petrus auriculam: Nonne ego te vidi in horto cum illo?
nam & loquela tua manifeſtum te facit.	nam & Galilæus es.	nam & Galilæus eſt.	
74. Tunc cœpit deteſtari & jurare quia non noviſſet hominem.	71. Ille autem cœpit anathematizare, & jurare: Quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis.	60. Et ait Petrus: Homo, neſcio quid dicis.	27. Iterum ergo negavit Petrus:
Et continuò gallus cantavit.	72. Et ſtatim gallus iterum cantavit.	Et continuò, adhuc illo loquente, cantavit gallus.	& ſtatim gallus cantavit.
		61. Et converſus Dominus reſpexit Petrum.	
75. Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu, quod dixerat: Priuſquàm gallus cantet,	Et recordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Jeſus: Priuſquam gallus cantet bis,	Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat: Quia, priuſquàm gallus cantet,	
ter me negabis.	ter me negabis.	ter me negabis:	
Et egreſſus foràs flevit amare.	Et cœpit flere.	62. &, egreſſus foràs, Petrus flevit amare.	
			19. Pontifex ergo interrogavit Jeſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina ejus: 20. Reſpondit ei Jeſus: Ego palam loquutus ſum mundo: ego ſemper docui in Synagoga, & in templo, quò omnes Judæi conveniunt; & in occulto loquutus ſum nihil.

pore in aula erat, ad eum converſus, tacito adſpectu ſcelus quod admiſerat ei exprobravit. Quamobrem Petrus recordatus eſt illico præmonitionis Jeſu, quâ prædixerat ſe, antequàm gallus bis ceciniſſet, eâ nocte, ter eſſe ab eo abnegandum. Itaque dolore & pœnitentiâ percitus ſe ex aula ejecit, atque amaris lacrimis delictum ſuum eluit.

Poſtea Jeſus vocatus in conclave, in quo ſedebat Pontifex Maximus, cum aliquot aliis Judæorum proceribus, interrogatus eſt de doctrina ſua, déque diſcipulis, à Pontifice. Cui ita reſpondit: Palam omnes, qui me voluerunt audire, ſum alloquutus. Per omnes enim propemodùm Synagogas Judææ, atque in ipſo Templo, in quod convenit longè maxima Judæorum multitudo, docui; nec quidquam in occultis cœtibus prætereà dixi.

MATTHÆUS. Cap. XXVI.	MARCUS. Cap. XIV.	LUCAS. Cap. XXII.	JOANNES Cap. XVIII.
			21. Τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε, οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. 22 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ, εἰπών· Οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ Ἀρχιερεῖ; 23. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;
59. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι.	55. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν·		
60. Καὶ οὐχ εὗρον.	καὶ οὐχ ηὕρισκον. 56 Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ		
καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον.	καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν.		
ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες, 61 Εἶπον· Οὗτος ἔφη· Δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν.	57. Καί τινες ἀναστάντες, ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες· 58. Ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος· Ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. 59. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.		
		66. Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, Ἀρχιερεῖς τε καὶ Γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον ἑαυτῶν.	
62. Καὶ ἀναστὰς ὁ Ἀρχιερεὺς, εἶπεν αὐτῷ· Οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;	60. Καὶ ἀναστὰς ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν Ἰησοῦν, λέγων· Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;		
63. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.	61. Ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο		
		67. Λέγοντες· Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός; εἰπὲ ἡμῖν. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε· Ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε.	

Igitur nulla cauſa eſt, cur à me quæras quid docuerim; cùm poſſis hoc reſciſcere ab iis qui me docentem audiverunt & qui norunt quid dixerim. Cùm hæc dixiſſet, quidam ex apparitoribus colaphum ei impegit, cauſatus non ſatis reverenter eum reſpondiſſe Pontifici Maximo. At Jeſus, ſi quid mali dixi, oſtende quid ſit; ſi verò bene reſpondi, cur me immerentem cædis?

Principes autem Sacerdotum, & reliquus Conſeſſus anxiè quærebant teſtes, qui poſſent teſtimonium dicere contra Jeſu, ex quo eum capitis accuſarent; nec tamen ullum ejuſmodi teſtimonium poterant invenire; nam multi quidem aderant falſi teſtes, qui eum inſimularent, ſed nulla erat ſat gravis criminatio. Deinde ſe ſe obtulerunt duo falſi teſtes, qui dicebant ſe audiſſe Jeſum dicentem, ſe everſurum Templum hoc, hominum manibus ædificatum, atque intra triduum alterum, abſque ulla hominum opera, excitaturum. Verùm ne hoc quidem teſtimonium de re ſat gravi erat, ut Jeſus propterea poſſet capitis reus fieri.

Itaque

MATTHÆUS. Cap. XXVI.	MARCUS. Cap. XIV.	LUCAS. Cap. XXII.	JOANNES. Cap. XVIII.
			22. Hæc autem cùm dixiſſet, unus adſiſtens miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens: Sic reſpondes Pontifici? 23. Reſpondit ei Jeſus: Si malè loquutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene, quid me cædis?
59. Principes autem Sacerdotum, & omne Concilium, quærebant falſum teſtimonium contra Jeſum, ut eum morti traderent:	55. Summi verò Sacerdotes, & omne Concilium, quærebant adverſùs Jeſum teſtimonium, ut eum morti traderent,		
60. & non invenerunt,	nec inveniebant.		
cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent.	56. Multi enim teſtimonium falſum dicebant adverſùs eum; & convenientia teſtimonia non erant.		
Noviſſimè autem venerunt	57. Et quidam, ſurgentes,		
duo falſi teſtes,	falſum teſtimonium ferebant adverſùs eum dicentes:		
61. & dixerunt: Hic dixit: Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.	58. Quoniam nos audivimus eum dicentem: Ego diſſolvam templum hoc manu factum, & per triduum aliud, non manu factum, ædificabo:		
	59. & non erat conveniens teſtimonium illorum.		
		66. Et, ut factus eſt dies, convenerunt Seniores plebis, & Principes Sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in Concilium ſuum,	
62. Et ſurgens Princeps Sacerdotum, ait illi: Nihil reſpondes ad ea, quæ iſti adverſùm te teſtificantur?	60. Et exſurgens ſummus Sacerdos in medium interrogavit Jeſum, dicens: Non reſpondes quidquam ad ea, quæ tibi objiciuntur ab his?		
63. Jeſus autem tacebat.	61. Ille autem tacebat, & nihil reſpondit.		
		dicentes: Si tu es Chriſtus, dic nobis? 67. Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi: 68. ſi autem & interrogavero, non reſpondebitis mihi, neque dimittetis.	

Itaque non ſatis expediebant Judæorum proceres, qui in Caïphæ ædes convenerant, quid eſſent facturi, ut Jeſum perderent.

Poſtquàm verò illuxiſſet, integrum Synedrium Magnum in locum ſolitum convocatum eſt; atque in id intromiſſus eſt Jeſus, ab iis qui apud Caïpham fuerant. Auditis illic iterum teſtibus, nec Jeſu quidquam iis reponente, ſurrexit Pontifex Maximus, & ab eo quæſivit, cur nihil reſponderet. At Jeſus, non minùs ac antea, conticuit. Tum plures alii Synedri ſimul ab eo quæſiverunt an eſſet Meſſias, juſſerúntque eum ad hanc ſuam interrogationem reſpondere. Igitur Jeſus, ſi hîc, inquit, apud vos, profeſſus fuero me eſſe Meſſiam, attamen mihi non credetis. Quod ſi ipſe vos interrogavero, non reſpondebitis, neque me dimittetis, quamvis nihil habeatis quod quæſitis meis reponatis. Quare non eſt operæ pretium à me quidquam hîc dici.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVI.	Cap. XIV.	Cap. XXII.	Cap. XVIII.
Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἀρχιερεὺς, εἶπεν αὐτῷ·	Πάλιν ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ·		
Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς,			
εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ·	Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;	70. Εἶπον δὲ πάντες· Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ;	
64. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Σὺ εἶπας·	62. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· Ἐγώ εἰμι.	Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη· Ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγώ εἰμι.	
πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.	καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.	69. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ.	
65 Τότε ὁ Ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων.	63. Ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς, διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ, λέγει·		
Ὅτι ἐβλασφήμησε·			
Τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;	τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;	71. Οἱ δὲ εἶπον· Τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.	
ἴδε, νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.	64. Ἠκούσατε τῆς βλασφημίας·		
66. Τί ὑμῖν δοκεῖ; Οἱ δὲ ἀποκριθέντες, εἶπον· Ἔνοχος θανάτου ἐστί.	τί ὑμῖν φαίνεται; Οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου.		
67. Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐρράπισαν, 68. Λέγοντες· Προφήτευσον ἡμῖν Χριστὲ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.	65. Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ· Προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.	63. Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες· 64 Καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες· Προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε. 65. Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.	
Cap. XXVII.	Cap. XV.		
1. Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ,	1. Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ Ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν Πρεσβυτέρων καὶ Γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον,		
ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.		Cap. XXIII.	
2. Καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν Ποντίῳ Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.	δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ.	1. Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτον.	28. Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐα· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.

Verùm Pontifex Maximus, ut reſponſum exſculperet, cœpit eum adjurare per Deum verum, ut diceret num eſſet Meſſias Filius Dei, nécne; iterúmque alii Synedri eum urſerunt, ut reſponderet. Tum verò Jeſus, jurisjurandi religione obſtrictus; ſum, inquit, Meſſias, ut dicitis, & poſthac me videbitis ſedentem ad dextram inacceſſæ lucis, quâ Deus ſe præſentem in cœlo teſtatur, & deſcendentem in terras nubibus cinctum, ita ut ampliùs dubitaturi non ſitis an fuerim Meſſias.

His auditis, Pontifex Maximus, quaſi audiſſet verba minùs religioſa, laceravit veſtem ſuam, exclamavítque Jeſum contumelioſè in Deum eſſe loquutum. Exin ad Synedrium converſus, quid opus eſt, inquit, nobis teſtibus? Ipſi audiviſtis hominem contumelioſè de Numine loquentem. Quid vobis de eo nunc videtur? Illi verò reſponderunt impia verba proloquutum Jeſum, dignúmque eſſe qui propterea capite pœnas lueret. Apparitores verò, qui Jeſum vinctum tenebant, illudere ei tunc temporis cœperunt, ſputis & colaphis; capitéque ei veſtibus involuto, eum percutiebant, jubebántque divinare à quo percuſſus eſſet, quandoquidem Meſſias, ac proinde Propheta erat. Alia etiam multa contume-

lioſa

MATTHÆUS.

Cap. XXVI.

Et Princeps Sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.

64. Dicit illi Jeſus: Tu dixiſti: verumtamen dico vobis, à modò videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.

65. Tunc Princeps Sacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Blaſphemavit: quid adhuc egemus teſtibus? Ecce nunc audiſtis blaſphemiam:

66. Quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt: Reus eſt mortis.

67. Tunc exſpuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem ejus dederunt,

68. dicentes: Prophetiza nobis, Chriſte, quis eſt qui te percuſſit?

Cap. XXVII.

1. Mane autem facto, conſilium inierunt omnes Principes Sacerdotum & Seniores populi adversùs Jeſum, ut eum morti traderent.

2. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato Præſidi.

MARCUS.

Cap. XIV.

Rurſum ſummus Sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?

62. Jeſus autem dixit illi: Ego ſum: & videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cœli.

63. Summus autem Sacerdos, ſcindens veſtimenta ſua, ait: Quid adhuc deſideramus teſtes?

64. Audiſtis blaſphemiam? Quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum eſſe reum mortis.

65. Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza: & miniſtri alapis eum cædebant.

Cap. XV.

1. Et confeſtim mane conſilium facientes ſummi Sacerdotes, cum Senioribus, & Scribis, & univerſo concilio, vincientes Jeſum, duxerunt & tradiderunt Pilato.

LUCAS.

Cap. XXII.

70. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum.

69. Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei.

71. At illi dixerunt: Quid adhuc deſideramus teſtimonium, ipſi enim audivimus de ore ejus?

63. Et viri, qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.

64. Et velaverunt eum & percutiebant faciem ejus; & interrogabant eum, dicentes: Prophetiza quis eſt, qui te percuſſit?

65. Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum,

Cap. XXIII.

1. Et ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum;

JOANNES.

Cap. XVIII.

28. Adducunt ergo Jeſum à Caïpha in Prætorium. Erat autem mane: & ipſi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent Paſcha.

---

lioſa ei homines nequiſſimi oggerebant. Synedrium verò, abſque ulla mora, judicavit eum dignum eſſe, qui capite pœnas daret.

Caput LXIII.

Proceres Judæorum ducunt Jeſum ad Pilatum, ut eum capite plecti jubeat. Pilatus eorum accuſationes audit, interrogátque Jeſum, quem innocentem judicat; invitúſque metu ſeditionis damnat, & Barabbam liberat. Judæ deſperatio.

Jesu damnato, è veſtigio conſurrexit Synedrium, rectáque contendit ad Prætorium, ut eum apud Pontium Pilatum, Procuratorem Cæſaris, accuſaret. Cùm igitur illuc duci curaſſent ſecum Jeſum, non tamen ingreſſi ſunt Prætorium, ne domum hominis Ethnici ingreſſi polluerentur, ac proinde excluderentur comeſtione ſalutarium victimarum eo die mactandarum, & quæ ſolent, ut & ceteræ quæ per octo dies paſchales mactantur, Paſchata vocari.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVII.	Cap. XV.	Cap. XXIII.	Cap. XVIII.
			29. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτοὺς, καὶ εἶπε· Τίνα κατηγορίαν φέρετε, κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; 30. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ· Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. 31 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. 32. Ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.
		2. Ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες· Τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα Καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν Χριστὸν βασιλέα εἶναι.	
11. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος·			
καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, λέγων· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ· Σὺ λέγεις.	2. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτῷ· Σὺ λέγεις.	3. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη· Σὺ λέγεις.	
12. Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Πρεσβυτέρων,	3. Καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ Ἀρχιερεῖς πολλά·		
οὐδὲν ἀπεκρίνατο.			
13 Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος. Οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι;	4. Ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων. Οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν.		
14. Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα· ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.	5. Ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον.		
			33. Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ Πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν Ἰησοῦν· καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; 34 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; 35 Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος· Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας;

Monitus Pilatus Proceres Judæorum adeſſe, cum homine vincto, quem ei tradere cupiebant, quòd eum morte dignum judicaſſent, eorùmque ſuperſtitioni, hac in re, indulgens, ad eos egreſſus eſt, & quæſivit cujus ſceleris hominem inſimularent. Reſponderunt vero illi ſubirati, quòd Pilatus videretur ſuſpicari eos innocentem velle perdere; niſi eſſet homo facinoroſus, ſe nequaquam ei plectendum tradituros fuiſſe. Itaque Pilatus juſſit ipſos, ex lege Judaïca, Jeſum judicatum plectere. At illi repoſuerunt, ſe jam judicaſſe reum eſſe capitis; quod ſupplicium à ſe de ullo ſumi leges Romanæ non ampliùs patiebantur. Quâ ratione, contigit id quod Jeſus prædixerat de genere mortis, quo erat e medio tollendus; Romani enim vulgò ſolent peregrinos, capitis reos, in crucem tollere; non verò Judæi, quibus præterea demta erant capitalia judicia, quique neminem, niſi ſubitâ ſeditione, occidere tunc temporis potuiſſent.

Deinde cœperunt dicere ſibi compertum Jeſum conatum eſſe Judæam gentem, ad res novas moliendas, concitare, atque impedire ne tributa Cæſari ſolverentur; dum ſe Meſſiam, hoc eſt, Regem Judæorum eſſe dictitaret. Tunc temporis Jeſus, ſtans coram Pilato, & ab eo interrogatus

MATTHÆUS. Cap. XXVII.	MARCUS. Cap. XV.	LUCAS. Cap. XXIII.	JOANNES. Cap. XVIII.
			29. Exivit ergo Pilatus ad eos foràs, & dixit: Quam accuſationem affertis adverſùs hominem hunc? 30. Reſponderunt, & dixerunt ei: Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. 31. Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos: & ſecundùm legem veſtram judicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet interficere quemquam: 32. ut ſermo Jeſu impleretur, quem dixit, ſignificans quâ morte eſſet moriturus.
		2. Cœperunt autem illum accuſare, dicentes hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum Regem eſſe.	
11. Jeſus autem ſtetit ante Præſidem, & interrogavit eum Præſes, dicens: Tu es Rex Judæorum? Dicit illi Jeſus: Tu dicis.	2. Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex Judæorum? At ille, reſpondens, ait illi, Tu dicis.	3. Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Tu es Rex Judæorum? At ille reſpondens ait. Tu dicis.	
12. Et, cùm accuſaretur à Principibus Sacerdotum, & Senioribus, nihil reſpondit.	3. Et accuſabant eum ſummi Sacerdotes in multis.		
13. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adverſùm te dicunt teſtimonia? 14. Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Præſes vehementer.	4. Pilatus autem rurſum interrogavit eum, dicens: Non reſpondes quidquam? Vide in quantis te accuſant. 5. Jeſus autem ampliùs nihil reſpondit; ita ut miraretur.		
			33. Introivit ergo iterum in Prætorium Pilatus, & vocavit Jeſum, & dixit ei: Tu es Rex Judæorum? 34. Reſpondit Jeſus: A temetipſo hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? 35. Reſpondit Pilatus: Numquid ego Judæus ſum? Gens tua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid feciſti?

interrogatus num eſſet Rex Judæorum, impavidè reſpondit ſe eſſe. Interea Synedri multa crimina ei ingerebant, nec tamen quidquam ad eorum criminationes reſpondebat, quæ nec dignæ erant quæ ullo reſponſo diluerentur; præterquàm quòd nihil dicere aut facere volebat Jeſus, quo mortem fugere poſſet. Pilatus verò, qui ejus conſilium ignorabat, quæſivit cur nihil reſponderet, annon audiret quæ crimina ſibi à Judæorum proceribus objicerentur. At Jeſus ne hiſce quidem permoveri potuit, ut quidquam reſponderet; quod ejus ſilentium vehementer mirabatur Pilatus.

Dein in Prætorium denuò ingreſſus, dum foris conſtiterat Synedrium Judaïcum, ad ſe vocavit Jeſum, iterúmque ab eo quæſivit num reverâ eſſet Rex Judæorum. Jeſus verò viciſſim eum interrogavit, utrùm ſponte ſuâ hoc à ſe quæreret, cupiditate veri cognoſcendi, an verò ab aliis monitus; ut eliceret ex ore Procuratoris accuſationem, quam faciliùs confutaret. At Pilatus commotior negavit ſe eſſe Judæum, Judæorúmve placitorum cognoſcendorum ullâ cupidine tangi; dixítque ſe interrogare Jeſum, eò quòd inſimulatus apud ſe eſſet, ab ipſius popularibus, & principibus quidem præſertim Sacerdotum.

Tum

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. XXIII.	Cap. XVIII.
			36. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. 37. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Σὺ λέγεις ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς. 38. Λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Τί ἐστιν ἀλήθεια; Καὶ τοῦτο εἰπών, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.
		4. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους· Οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. 5. Οἱ δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες· Ὅτι ἀνασείει τὸν λαόν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως ὧδε. 6. Πιλάτος δὲ ἀκούσας Γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστι. 7. Καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. 8. Ὁ δὲ Ἡρώδης, ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτόν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. 9. Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. 10. Εἱστήκεισαν δὲ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς, εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. 11. Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ. 12. Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ,τε Πιλάτος καὶ ὁ Ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.	

Tum verò Jeſus, quandoquidem fatebatur Pilatus nullius ab ipſo tumultûs excitati famam ad ſe perveniſſe; verè quidem, inquit, dicor eſſe Rex Judæorum; ſed ejus meæ regiæ dignitatis ea non eſt natura, quæ vel minimam Romanis anxietatem creare poſſit; regnum enim meum terreſtre non eſt, ut Romanorum Imperium. Si enim terreſtre eſſet, copias coëgiſſem & qui è partibus meis ſtetiſſent pugnaſſent acerrimè pro me, ne in poteſtatem Judæorum, adverſariorum meorum, venirem. At regnum meum, ut dixi, terreſtre non eſt. Quibus auditis, Pilatus, es ergo, inquit, Rex. Cui Jeſus, non falsò, ait, Regem me eſſe dicis. Sum enim propterea natus, ut regnem; atque ad homines veni, ut eos docerem veritatem; quam quiſquis amat, mihi facilè adſentitur. Illico ſciſcitatus eſt Pilatus quamnam Jeſus veritatem doceret; nec tamen exſpectato ejus reſponſo, & ſatis intelligens Jeſum minimè aptum eſſe ad concitandam multitudinem, egreſſus eſt ad Judæos, negavitque ſe ullius ſceleris Jeſum reum deprehendiſſe. At illi vehementiùs inſtiterunt, dictitantes hominem doctrinâ ſuâ ad ſeditionem concitare Judæos, eámque ſparſiſſe per totam Judæam, ne exceptâ quidem Jeroſolımâ, initio à Galilæa facto.

Pilatus

MATTHÆUS.

MARCUS.

LUCAS.

Cap. XXIII.

4. Ait autem Pilatus ad Principes Sacerdotum, & turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc homine.

5. At illi invaleſcebant, dicentes: Commovet populum, docens per univerſam Judæam, incipiens à Galilæa, uſque huc.

6. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit ſi homo Galilæus eſſet:

7. &, ut cognovit quòd de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Jeroſolymis erat illis diebus.

8. Herodes autem, viſo Jeſu, gaviſus eſt valde; erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quòd audierat multa de eo, & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri.

9. Interrogabat autem eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpondebat.

10. Stabant autem Principes Sacerdotum & Scribæ, conſtanter accuſantes eum.

11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo: & illuſit indutum veſte albâ, & remiſit ad Pilatum.

12. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus, in ipſa die; nam antea inimici erant ad invicem.

JOANNES.

Cap. XVIII.

36. Reſpondit Jeſus: Regnum meum non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo eſſet Regnum meum, miniſtri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis: nunc autem Regnum meum non eſt hinc.

37. Dixit itaque ei Pilatus: Ergo Rex es tu? Reſpondit Jeſus: Tu dicis, quia Rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati: omnis, qui eſt ex veritate, audit vocem meam.

38. Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? Et, cùm hoc dixiſſet, iterum exivit ad Judæos, & dicit eis: Ego nullam invenio in eo cauſam.

Pilatus, audito Galilææ nomine, ſciſcitatus eſt num Galilæus eſſet. Quod cùm accepiſſet, ad Herodem Antipam, qui tunc temporis erat Jeroſolimæ, eum miſit; quippe in ejus ditione natum, atque educatum; & accuſatores etiam accuſatum ire ad Herodem, harum rerum peritiorem, juſſit. Herodes verò, Jeſu conſpecto, valde lætatus eſt; à longo enim tempore fruſtra cupiverat eum videre, propter ea quæ de eo inaudiverat; ſperabàtque, ſe præſente, ab eo miraculum quodpiam editum iri. Itaque multa ab eo quæſivit, ſed Jeſus hominem, curioſitatis dumtaxat causâ, non veri amore, ſe interrogantem nullo reſponſo dignatus eſt; cùm præſertim, nullâ ratione, mortem deprecari vellet. Interea nonnulli ex Synedris, qui unà iverant ad Herodem, non deſinebant eum accuſare. At Herodes, cùm nullum verbum ab eo exprimere potuiſſet, nec quidquam animadverteret ex quo formidari eum potuiſſe intelligeret, contemtum habitum, & à ſatellitio illuſum, indui juſſit albâ veſte, quaſi innocuum, atque ad Pilatum reduci. Antea ſimultas fuerat inter Herodem & Pilatum, ſed illo die atque ea ex occaſione, reconciliata eſt inter eos amicitia.

MATTHÆUS. Cap. XXVII.

15. Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον,

ὃν ἤθελον.

16. Εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον Βαραββᾶν.

17. Συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; Βαραββᾶν,

ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;

18. Ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.

19. Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· Μηδέν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

20. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

21. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν, εἶπεν αὐτοῖς·

Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; Οἱ δὲ εἶπον, Βαραββᾶν.

MARCUS. Cap. XV.

6. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον,

ὅνπερ ᾐτοῦντο.

7. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς, μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.

8. Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς.

9. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων· Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν

τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;

10. (Ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ Ἀρχιερεῖς)

11. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

12. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀποκριθεὶς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς·

LUCAS. Cap. XXIII.

13. Πιλάτος δὲ, συγκαλεσάμενος τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν,

14. Εἶπε πρὸς αὐτούς· Προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν· καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ.

15. Ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ, οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.

16. Παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

17. Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα·

18. Ἀνέκραξαν δὲ παμπληθεὶ, λέγοντες· Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν·

19. Ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον βεβλημένος εἰς φυλακήν.

20. Πάλιν οὖν ὁ Πιλάτος προσεφώνησε,

θέλων ἀπολῦσαι τὸν Ἰησοῦν.

JOANNES. Cap. XVIII.

39. Ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα·

βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν

βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;

40. Ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες· Μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν·

ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς λῃστής.

Cùm ergo ad Pilatum rediiſſet Jeſus, Synedrium & populum Judæum ad Prætorium revocari juſſit; quò cùm confluxiſſent, ſic eos eſt alloquutus: Ad me, inquit, adduxiſtis vinctum hominem, quaſi res novas molientem; attamen coram vobis interrogatum non comperi reum criminis, quod ei impingitis. Herodes quoque Tetrarcha Galilææ, ex qua Judææ parte ortum hunc dicitis, hominem abſolvit; ad Tetrarcham enim vos amandavi, nec tamen judicavit quidquam ab eo admiſſum, quod capitis ſupplicio dignum eſſet. Itaque virgis cæſum, cùm graviora non ſit commeritus, dimittam. Solebant autem Judææ Procuratores, Paſchatis tempore, ut Judæis gratificarentur, dimittere ex captivis quemcumque vellent. Cumque tunc vinctus eſſet inſignis latro, cui nomen erat Barabbæ, & qui captus fuerat inter ſeditioſos, à quibus cædes admiſſa erat; plebs cœpit clamoribus petere à Pilato, ut, pro more, captivum quempiam dimitteret, quemadmodum ſemper fecerat ex quo Judææ præerat. Tum verò Pilatus ab iis quæſivit utrum vellent dimitti, Barabbámne, an Jeſum qui dicebatur Meſſias, ſeu Rex Judæorum? Noverat enim Jeſu mortem à proceribus Judæo-

rum

MATTHÆUS. Cap. XXVII.	MARCUS. Cap. XV.	LUCAS. Cap. XXIII.	JOANNES. Cap. XVIII.
		13. Pilatus autem, convocatis Principibus Sacerdotum, & Magiſtratibus, & plebe, 14. dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hunc hominem, quaſi avertentem populum; & ecce ego, coram vobis interrogans, nullam cauſam invenio in homine iſto ex his, in quibus eum accuſatis, 15. ſed neque Herodes: nam remiſi vos ad illum; & ecce nihil dignum morte actum eſt ei. 16. Emendatum ergo illum dimittam.	
15. Per diem autem ſolemnem, conſueverat Præſes populo dimittere unum vinctum,	6. Per diem autem feſtum, ſolebat dimittere illis unum ex vinctis,	17. Neceſſe autem habebat dimittere eis, per diem feſtum, unum.	39. Eſt autem conſuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Paſcha,
quem voluiſſent:	quemcumque petiſſent.	☜	☜
16. Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barabbas. ☞	7. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus: qui in ſeditione fecerat homicidium. 8. Et, cùm adſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis.		
17. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam,	9. Pilatus autem reſpondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis ☜	☜	☞ vultis ergo dimittam vobis ☜
an Jeſum, qui dicitur Chriſtus?	Regem Judæorum?		☞ Regem Judæorum?
18. Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum.	10. (Sciebat enim quod per invidiam tradidiſſent eum ſummi Sacerdotes.)	☜	☜
19. Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & juſto illi, multa enim paſſa ſum hodie per viſum, propter eum.	☜		
20. Principes autem Sacerdotum, & Seniores perſuaſerunt populis ut peterent Barabbam, Jeſum verò perderent. ☞	11. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis. ☞	18. Exclamavit autem ſimul univerſa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam: 19. qui erat propter ſeditionem quamdam factam in civitate, & homicidium, miſſus in carcerem.	40. Clamaverunt ergo rurſum omnes, dicentes: Non hunc, ſed Barabbam, Erat autem Barabbas latro.
21. Reſpondens autem Præſes, ait illis: ☞ Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.	12. Pilatus autem, iterum reſpondens, ait illis: ☞ ☜	20. Iterum autem Pilatus loquutus eſt ad eos, volens dimittere Jeſum. ☜	☜

rum expeti, non quòd reus ullius ſceleris eſſet, ſed quòd ei inviderent exiſtimationem, quam doctrina & miracula ei apud populum pepererant; nam & antea fama Jeſu ad ejus aures pervenerat. Dum autem hæc gererentur, ad Pilatum pro tribunali ſedentem miſit uxor, qui vetaret eum quidquam decernere contra innocentem illum virum, qui accuſabatur à Judæis; aiebat enim ſe eâ nocte hominis cauſâ gravia paſſam, quòd videretur vir ſuus innocentem damnaſſe. At Synedrium concitabat populum, ut poſceret Jeſum occidi; Barabbam verò, cædis & latrociniũ, ut diximus, reum, dimitti. Verùm Pilatus, cùm innocentiâ Jeſu, tum ſomnio uxoris permotus, cupiens eum potiùs dimittere, iterum exclamavit, utrum vellent liberari, Jeſúmne an Barabbam? Multitudo, incenſa ac ſubornata à Synedrio, Barabbam reſpondit.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVII.	CAP. XV.	CAP. XXIII.	CAP. XVIII.
22. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν, τὸν λεγόμενον Χριστόν;	Τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;		
Λέγουσιν αὐτῷ πάντες· Σταυρωθήτω.	13. Οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν· Σταύρωσον αὐτόν.	21. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες· Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.	
23. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; ☞	14. Ὁ δὲ Πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησε; ☞	22. Ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς· Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.	
Οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες· Σταυρωθήτω. ☞	Οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν· Σταύρωσον αὐτόν. ☞	23. Οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι· καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν Ἀρχιερέων.	CAP. XIX.
			☞ 1. ΤΟτε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε. 2. Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν. 3. Καὶ ἔλεγον· Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα. 4. Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ Πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἴδε, ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω. 5. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον, καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἴδε ὁ ἄνθρωπος. 6. Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν, λέγοντες· Σταύρωσον, σταύρωσον. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. 7. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι· Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐποίησεν. 8. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη.

Tum Pilatus, quæſivit quid ergo facturus eſſet Jeſu, qui dicebatur eſſe Meſſias, ſeu Rex Judæorum. Reſpondit iterum Jeroſolimitana plebs nolle ſe Jeſum dimitti, ſed in crucem tolli. Pilatus verò, ejus iram mollire conatus, negabat ſe ullius ſceleris reum Jeſum deprehendiſſe, quod ex Romanis legibus capite pœnas luere oporteret. Igitur ſatis ſupplicii daturum aiebat, ſi quid delicti admiſiſſet, virgis cæſum; quo facto, eſſe dimittendum. Sed Judæi cùm proceres, tum etiam plebeii homines, magnis clamoribus, ut in crucem tolleretur popoſcerunt.

Attamen iis clamoribus victus non eſt illico Pilatus, ſed aliquamdiu in ſententia perſtitit. Itaque juſſit Jeſum virgis cædi, ſperans fore ut Judæi eo ſupplicio ſibi ſatisfieri paterentur. At milites non modò id quod juſſerat exſequuti ſunt, ſed præterea, inhumanitate militari, flagris ludibrium addiderunt; coronam enim ex ſpinis contextam capiti ejus impoſuerunt, eumque ſagulo purpureo induerunt. Tum ei illudentes ſalutabant Regem Judæorum, deinde etiam colaphis cædebant. Poſtquàm verò virgis cæſus fuiſſet Jeſus, ex Prætorio iterum egreſſus eſt Pilatus, jubens eum ſe ſequi, dixitque Judæis ſe ad eos exire, ut palam teſtaretur ſe

nullius

MATTHÆUS.

Cap. XXVII.

22. Dicit illis Pilatus:

Quid igitur faciam de Jeſu, qui dicitur Chriſtus?

23. Dicunt omnes: Crucifigatur.

At illis Præſes: Quid enim mali fecit?

☞

At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur.

☞

MARCUS.

Cap. XV.

Quid ergo vultis faciam Regi Judæorum?

13. At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum.

14. Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali fecit?

☞

At illi magis clamabant: Crucifige eum.

☞

LUCAS.

Cap. XXIII.

21. At illi ſucclamabant, dicentes: Crucifige, crucifige, eum.

22. Ille autem tertiò dixit ad illos: Quid enim mali fecit iſte?

Nullam cauſam mortis invenio in eo: corripiam ergo illum, & dimittam.

23. At illi inſtabant vocibus magnis, poſtulantes ut crucifigeretur:

& invaleſcebant voces eorum.

☞

JOANNES.

Cap. XVIII.

Cap. XIX.

1. Tunc ergo apprehendit Pilatus Jeſum, & flagellavit.

2. Et milites, plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti ejus: veſte purpureâ circumdederunt eum.

3. Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave, Rex Judæorum: & dabant ei alapas.

4. Exivit ergo iterum Pilatus foràs, & dicit eis: Ecce adduco vobis eum foràs, ut cognoſcatis quia nullam invenio in eo cauſam.

5. Exivit ergo Jeſus, portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum; & dicit eis: Ecce homo.

6. Cùm ergo vidiſſent eum Pontifices, & miniſtri, clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum: Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite; ego enim non invenio in eo cauſam.

7. Reſponderunt ei Judæi: Nos legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit.

8. Cùm ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem, magis timuit.

---

nullius criminis reum Jeſum comperiſſe, & ſuo quidem judicio ſatis nunc eſſe ſupplicii de eo ſumtum, ſi quâ in re Judæos offendiſſet, cùm virgis cæſus eſſet. Simul egreſſus eſt Jeſus, etiamnum geſtans coronam ſpineam, & purpureum ſagulum. Quem oſtendit Judæis Pilatus, ut eorum miſericordiam moveret; ſi fortè tangi poſſent pœnis & ludibriis, quibus eorum popularis, nulla de cauſa, affectus fuerat. At cùm Jeſum viderunt Sacerdotes, eorúmque miniſtri, qui eò concurrerant ut ejus mortem clamoribus ſuis flagitarent, iterum cœperunt vociferari crucifigendum eſſe. Igitur Pilatus juſſit ipſos Jeſum in crucem tollere, ſi vellent; nam ad ſe quidem quod attinet, negavit ſe ullius ſceleris reum illum deprehendiſſe. Verùm Judæi, qui non audebant jura Procuratoris invadere, repoſuerunt, ſibi eſſe leges patrias, quibus per edicta Cæſarum, inter ſe atque in ſuos, uti licebat; ex illis autem legibus, Jeſum mortis reum eſſe, cùm ſe finxiſſet eſſe Filium Dei, ſeu Meſſiam. Quod cùm audivit Pilatus, ad quem, ut diximus, miraculorum Jéſu fama pervenerat, magis timere cœpit, ne virum à Deo genitum, quales multi fuiſſe credebantur ab Ethnicis, eúmque innocentem damnare cogeretur à Judæis.

 Igitur,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVII.	Cap. XV.	Cap. XXIII.	Cap. XIX.
			9 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· Πόθεν εἶ σύ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ.
			10. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος· Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;
			11. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.
			12. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ Πιλάτος ἀπολῦσαι αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες· Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος. πᾶς ὁ βασιλέα αὐτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι.
			13. Ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἑβραϊστὶ δὲ Γαββαθᾶ.
			14. Ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη· καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις· Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.
			15. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν· Ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; Ἀπεκρίθησαν οἱ Ἀρχιερεῖς· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα.
24. Ἰδὼν δὲ ὁ Πιλάτος, ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ, ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων· Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου. ὑμεῖς ὄψεσθε.			
25. Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς, εἶπε· Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.			
	15. Ὁ δὲ Πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι,	24. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.	

Igitur, ingreſſus Prætorium, Jeſum denuò interrogare cœpit, unde ortum duceret, ut cognoſceret quis tandem eſſet ille vir, de quo tam mira narrabantur, & quem proceres Judæorum uſque adeò è medio ſublatum cupiebant. Jeſus verò nihil quidquam reſpondit, ne mortem deprecari videretur. At Pilatus, nihil, inquit, reſpondes quæſtitis meis? An neſcis me eâ poteſtate eſſe inſtructum, ut poſſim jubere te in crucem tolli, aut dimitti, quidquid tumultuentur Judæi? Tum verò repoſuit Jeſus, nullam Pilato in ſe futuram fuiſſe poteſtatem, niſi Deo viſum eſſet ſe illi permittere. Verùm hæc, inquit, aliàque ejuſmodi quæ Judæis nota ſunt, ignoras, ideòque magis illi in juſtitiam delinquunt, quàm tu; qui tamen gratiæ Judæorum quàm legum majorem rationem habuiſti, cùm me innocentem, prout ipſe fateris, virgis cædi juſſeris. Quæ cùm animo expenderet Pilatus, voluiſſet quidem Jeſum abſolvere; ſed Judæi clamitabant non poſſe hominem dimitti, niſi ab inimico Cæſaris; cùm quicumque ſe Regem diceret Provinciæ Romanæ, non conſentiente Cæſare, Cæſaris hoſtis eſſet habendus. Hiſce clamoribus territus non uſque adeò fuit Pilatus, ut propterea deſierit illico tentare Jeſum liberare. Igitur cùm iterum produxit, ad populum Judæum, & pro tribunali ipſe ſedit, in platea lapidibus conſtrata, quæ Gabbatha dicebatur. (Erat autem dies Veneris, VII. Calendas

MATTHÆUS. Cap. XXVII.

24. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua lavit manus coram populo, dicens: Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus: vos videritis.

25. Et reſpondens univerſus populus, dixit: Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios noſtros.

MARCUS. Cap. XV.

15. Pilatus autem, volens populo ſatisfacere,

LUCAS. Cap. XXIII.

24. Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum.

JOANNES. Cap. XIX.

9. Et ingreſſus eſt Prætorium iterum, & dixit ad Jeſum: unde es tu? Jeſus autem reſponſum non dedit ei.

10. Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te?

11. Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem adverſùm me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper. Propterea qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.

12. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris; omnis enim, qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.

13. Pilatus autem, cùm audiſſet hos ſermones, adduxit foràs Jeſum: & ſedit pro Tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha:

(14. Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi ſexta) & dicit Judæis: Ecce Rex veſter.

15. Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non habemus Regem, niſi Cæſarem.

---

lendas Apriles, idémque dies Paſchalis, qui more Judaïco à præterita veſpera inceperat; hora verò circiter tertia, ab ortu Solis) Tum Judæis, en, inquit ille, Regem veſtrum; divinâ Providentiâ ore hominis Ethnici eos docente quid de Jeſu eſſet iis credendum. At illi pervicaciùs clamabant in crucem eſſe tollendum. Iterum verò Pilatus, an ego, inquit, Regem veſtrum cruci figam? quaſi Deus per eum Judæis nefarium ſcelus, quo capita ſua obſtringebant, exprobraſſet. Sed Sacerdotum principes repoſuerunt, nullum ſibi Regem eſſe, præter Cæſarem.

Tandem igitur Pilatus intelligens ſe nullâ ratione Judæorum iram poſſe mitigare, ſed illos magis ac magis incendi, ut palam eſſet ipſo invito Jeſum ad mortem damnari, juſſit ad ſe in tribunal afferri aquam; quâ allatâ, coram omnibus abluit manus, additis hiſce verbis: auctor non ſum necis innocentis hujuſce viri; vos verò videritis, ut pervicaciæ veſtræ rationem reddere poſſitis. Ibi univerſa multitudo: ſi eſt innocens, pœnæ ejus ſupplicii à nobis, liberiſque noſtris repetantur. Quâ voce divinæ juſtitiæ ſua ac ſuorum capita obligarunt.

Itaque Pilatus cùm cuperet Judæis gratificari, juſſit ſolvi Barabbam, cædis ac ſeditionis reum,

MATTHÆUS. Cap. XXVII.

26. Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν· τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

27. Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος, παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν.

28. Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην.

29. Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ· καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες· Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

30. Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

31. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς Ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς Πρεσβυτέροις.

4. Λέγων. Ἥμαρτον, παραδοὺς αἷμα ἀθῶον. Οἱ δὲ εἶπον· Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.

5 Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε· καὶ ἀπελθὼν, ἀπήγξατο.

6. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια, εἶπον· Οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν· ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι.

7. Συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

8. Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον.

MARCUS. Cap. XV.

ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.

16. Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς. ὅ ἐστι πραιτώριον· καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν.

17 Καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον.

καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν· Χαῖρε βασιλεῦ τῶν Ἰουδαίων.

19. Καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ.

20. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια. καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

LUCAS. Cap. XXIII.

25 Ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακὴν, ὃν ᾐτοῦντο· τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.

JOANNES. Cap. XIX.

16. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ.

παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον.

Actor. Cap. I.

* καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ.

Οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον, ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας.

19. Καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν, Ἀκελδαμὰ, τουτέστι, χωρίον αἵματος.

---

reum, quem ſibi potiùs concedi poſtulaverunt; & cùm jam Jeſum virgis cecîdiſſet, eum in crucem tollendum juſſit à militibus abduci. Illi verò, convocatâ integrâ cohorte, iterum ei illudere cœperunt, detractiſque veſtibus, quas in Prætorium ingreſſus denuò induerat, ſagulum purpureum, ut antea, ei injecerunt, coronámque ſpineam capiti ejus impoſuerunt, & calamum dextrâ, quaſi ſceptrum, gerendum dederunt. Tum quaſi eum adoraturi genua coram eo flectebant, eúmque Regem Judæorum ſalutabant. Deinde erepto ei calamo, caput ejus tundebant, atque inſpuebant. Poſtquàm verò, immanitate militari, ſic Jeſu damnato illuſiſſent, ſagulo purpureo exutum, priſtinis veſtibus induerunt, atque ad locum ſupplicii duxerunt, ut eum in crucem tollerent.

Cùm verò Judas vidiſſet Magiſtrum à Pilato ad crucem damnatum, quem fortè ſperaverat elapſurum, conſcientiâ ſceleris agitatum pœnitere cœpit crudeliſſimæ proditionis. Quod ut teſtatum faceret, ſe ad Synedrium contulit, ut reſtitueret triginta ſiclos, quos ab eo proditio-

nis

MATTHÆUS.

Cap. XXVII.

26. Tunc dimiſit illis Barabbam: Jeſum autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur.

27. Tunc milites Præſidis ſuſcipientes Jeſum in Præturium, congregaverunt ad eum univerſam cohórtem,

28. &. exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei;

29. &. plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput ejus, & arundinem in dextra ejus. Et, genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Ave rex Judæorum.

30. Et exſpuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus.

31. Et. poſtquàm illuſerunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ejus, & duxerunt eum, ut crucifigerent.

3. Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus eſſet, pœnitentiâ ductus, retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum, & Senioribus,

4. dicens: Peccavi, tradens ſanguinem juſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu videris.

5. Et, projectis argenteis in templo, receſſit: & abiens laqueo ſe ſuſpendit.

6. Principes autem Sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt.

7. Conſilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorum.

8. Propter hoc vocatus eſt ager ille, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis, uſque in hodiernum diem.

MARCUS.

Cap. XV.

dimiſit illis Barabbam, & tradidit Jeſum flagellis cæſum, ut crucifigeretur.

16. Milites autem duxerunt eum in atrium Prætorii, & convocant totam cohórtem.

17. Et induunt eum purpurâ, & imponunt ei plectentes ſpineam coronam:

&, ponentes genua, adorabant eum.

18. & cœperunt ſalutare eum: Ave, Rex Judæorum.

19. Et percutiebant caput ejus arundine: & conſpuebant eum.

20. Et, poſtquàm illuſerunt ei, exuerunt illum purpurâ, & induerunt eum veſtimentis ſuis: & educunt illum, ut crucifigerent eum.

LUCAS.

Cap. XXIII.

25. Dimiſit autem illis eum, qui propter homicidium & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quem petebant: Jeſum verò tradidit voluntati eorum.

JOANNES.

Cap. XIX.

16. Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur.

Suſceperunt autem Jeſum, & eduxerunt;

Actor. Cap. I.

* & ſuſpenſus crepuit medius: & diffuſa ſunt omnia viſcera ejus,

18. & hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis, *

19. Et notum factum eſt omnibus habitantibus Jeruſalem, ita ut appellaretur ager ille, linguâ eorum, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis.

---

nis præmium acceperat, &, peccavi, inquit, vobis prodens innocentem Magiſtrum. Homines verò flagitioſi, quaſi ejuſdem ſceleris minimè participes fuiſſent; hoc ad nos, inquiunt, nihil pertinet, tu quid tibi faciendum ſit videris. Itaque Judas, projectis nummis in medium Templum, abiit, ac ſe ſe in edito loco ſuſpendit; unde rupto laqueo delapſi, lacerato ventre, viſcera omnia ſunt effuſa. Interea Sacerdotum principes ſuſtulere ſiclos in Templum projectos; cúmque cenſerent pollutam hanc eſſe pecuniam, quòd emendæ proditioni hominis occidendi numerata fuiſſet, eam ſacro theſauro inferre noluerunt. Igitur eâ emerunt agellum Figuli, in quo poſthac ſepelirentur peregrini, qui Jeroſolimæ morerentur. Quod omnibus urbis incolis innotuit, ita ut ab eo tempore ager ille dictus fuerit Jeroſolimitanâ linguâ *Hakeldama*, hoc eſt, *prædium ſanguinis*,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVII.	Cap. XV.	Cap. XXIII.	Cap. XIX.
9. (Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ Προφήτου, λέγοντος· Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ. 10. Καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι Κύριος.)			
		Evang. Cap. XXIII.	17. Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθᾶ.
32. Ἐξερχόμενοι δὲ, εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.	21. Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον, (ἐρχόμενον ἀπ᾽ ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου) ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.	26. Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτὸν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνός τινος Κυρηναίου τοῦ ἐρχομένου ἀπ᾽ ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν, φέρειν ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ. 27. Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. 28. Στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰησοῦς, εἶπε· Θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαίετε ἐπ᾽ ἐμὲ, πλὴν ἐφ᾽ ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν· 29. Ὅτι ἰδοὺ, ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσι· Μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν. 30. Τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι· Πέσετε ἐφ᾽ ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς· Καλύψατε ἡμᾶς. 31. Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται; 32. Ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.	
33. Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου τόπος.	22. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ Γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος.	33. Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον,	
34. Ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος, οὐκ ἤθελε πιεῖν.	23. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.		
35. Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,	24. Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, τίς τί ἄρῃ.	ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν, * 34. * Διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,	18. Ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν,* 23. Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ

Sic fieri contigit ſimile quiddam ei, quod exſtat apud Zachariam Prophetam, (*Cap.* XI, 12.) ubi dicitur accepiſſe triginta argenteos ſiclos, pretium quo æſtimatus fuerat ab Iſraëlitis, eóſque ad figulum projeciſſe.

CAPUT LXIV.

Jeſus ducitur ad ſupplicium. In crucem tollitur cum duobus latronibus; quorum uni ad ſaniorem mentem reverſo Paradiſum pollicetur. Verba Jeſu è cruce pendentis, mors, miracula ante & poſt mortem ejus à Deo edita. Judicia Centurionis & aliorum de Jeſu. Ejus ſepultura.

Jesus verò, cruce ſuâ onuſtus, eductus eſt ex urbe in locum, qui dicitur Calvariæ, ſeu Jeroſolimitarum linguâ *Golgotha.* Verùm cùm ægrè, propter defatigationem noctis & diei, eam bajularet, milites coëgerunt Judæum Cyrenenſem, fortè rure tunc temporis redeuntem, humeros oneri ſubjicere: Ei nomen erat Simoni; filiique ejus ſunt Alexander & Rufus, homines minimè ignoti. Interea ingens turba omnis generis hominum, ut ſolet, eum ſequebatur,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVII.	Cap. XV.	Cap. XXIII.	Cap. XIX.
9. Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam prophetam, dicentem. Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati, quem appretiaverunt, à filiis Iſraël; 10. & dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.			
		Evang. Cap. XXIII.	17. & bajulans ſibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraicè autem Golgotha:,
32. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem ejus.	21. Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem ejus.	26. Et, cùm ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam, Cyrenenſem, venientem de villa: & impoſuerunt illi crucem portare poſt Jeſum. 27. Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant & lamentabantur eum. 28. Converſus autem ad illas, Jeſus dixit: Filiæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros: 29. quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ ſteriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera quæ non lactaverunt. 30. Tunc incipient dicere montibus: Cadite ſuper nos; & collibus: Operite nos. 31 Quia, ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? 32. Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.	
33. Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus,	22. Et perducunt illum in Golgotha locum: quod eſt interpretatum Calvariæ locus,	33. Et poſtquàm venerunt in locum, qui vocatur Calvariæ,	
34. & dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et, cùm guſtaſſet, noluit bibere.	23. & dabant ei bibere myrrhatum vinum, & non accepit.		
35. Poſtquàm autem crucifixerunt eum, diviſerunt veſtimenta ejus,	24. Et, crucifigentes eum, diviſerunt veſtimenta ejus, mittentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret.	ibi crucifixerunt eum, * 34. * Dividentes verò veſtimenta ejus	18. ubi crucifixerunt eum, * 23. Milites ergo, cùm crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta ejus,

batur, & mulieres quidem multæ Jeroſolimitides, doctrinæ, miraculorúmque ejus minimè ignaræ, graviſſimo planctu eum lugebant. Ad quas converſus Jeſus: ne propter mortem meam lugete, ſed propter calamitates vobis, liberiſque veſtris imminentes. Ea enim tempora inſtant, quibus ad tantas anguſtias adacta erit Jeroſolima, ut illæ demum mulieres beatæ ſint cenſendæ, quæ ſteriles fuerint, aut carebunt liberis. Eò deſperationis Jeroſolimitæ devenient, ut optaturi ſint montibus ac collibus, quæ urbis ſuæ mœnibus cinguntur, opprimi, potiùs quàm incidere in hoſtium poteſtatem. Si enim hodie gens Judæa, novas res minimè molita, tam malè habetur à Romanis Præſidibus; quodnam ſupplicium de ea ſument, poſtquàm ad arma concurrerit?

Simul cum Jeſu ducebantur facinoroſi duo viri, unà crucifigendi; qui cùm veniſſent ad locum Calvariæ, cruces fixæ ſunt & omnia ad ſupplicium parata. Tum obtulerunt milites Jeſu acetum, myrrhâ miſtum; quo potu animi reorum exſternabantur, ne dolores uſque adeò ſentirent. Sed cùm eum guſtaſſet, noluit ampliùs bibere. Itaque eum veſtibus exutum in crucem ſuſtulerunt, veſtimentáque ei detracta in quatuor partes diviſerunt, ita ut quatuor milites

MATTHÆUS. Cap. XXVII.	MARCUS. Cap. XV.	LUCAS. Cap. XXIII.	JOANNES. Cap. XIX.
			(& fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem) & tunicam: erat autem tunica inconſutilis, deſuper contexta per totum:
ſortem mittentes: ut impleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: Diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.		miſerunt ſortes.	24. dixerunt ergo ad invicem: Non ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cujus ſit: ut Scriptura impleretur, dicens: Partiti ſunt veſtimenta mea ſibi, & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt.
36. Et ſedentes ſervabant eum.			
37. Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam ipſius ſcriptam: HIC EST JESUS REX JUDÆORUM.	26. Et erat titulus cauſæ ejus inſcriptus: REX JUDÆORUM.	38. Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper eum, litteris græcis & latinis & hebraicis: HIC EST REX JUDÆORUM.	19. Scripſit autem & titulum Pilatus, & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: JESUS NAZARENUS, REX JUDÆORUM.
	28. Et impleta eſt Scriptura, quæ dicit; & cum iniquis reputatus eſt.		
			20. Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt, quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus eſt Jeſus. Et erat ſcriptum Hebraicè, Græcè, & Latinè. 21. Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: Noli ſcribere, Rex Judæorum; ſed quia ipſe dixit: Rex ſum Judæorum. 22. Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi.
38. Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones: unus à dextris, & unus à ſiniſtris.	25. Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum. 27. Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & alium à ſiniſtris ejus:	* & latrones, unum à dextris, & alterum à ſiniſtris.	33. * & cum eo alios duos, hinc & hinc, medium autem Jeſum.
		34. Jeſus autem dicebat: Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.	
39. Prætereuntes autem blaſphemabant eum, moventes capita ſua, 40. & dicentes: Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas: ſalva temetipſum. Si filius Dei es, deſcende de cruce.	29. Et prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes: Vah, qui deſtruis templum Dei, & in tribus diebus reædificas, 30. ſalvum fac temetipſum, deſcendens de cruce.	35. Et ſtabat populus ſpectans, & deridebant	

bus, inſcriptióque, ut diximus, non modò Latinè & Græcè, ſed & Hebraïcè eſſet concepta, ut intelligeretur ab iis qui vel unius trium harum Linguarum eſſent periti. Quamobrem principes Sacerdotum Pilatum orarunt, ut mutari juberet inſcriptionem; ita ut, pro verbis allatis, ſcriberetur: *hic eſt Jeſus Nazarenus, qui dixit ſe eſſe Regem Judæorum.* Verùm Pilatus negavit ſe quidquam, in eo quod ſcribi juſſerat, mutaturum; ita ut Providentiâ divinâ factum ſit, ut ab Ethnico quiſnam eſſet Jeſus acciperent Judæi.

Erat autem, ut diximus, hora ab ortu ſolis circiter tertia, quando Jeſus in crucem eſt ſublatus. Latrones verò duo, ita crucifixi erant, ut unus quidem eſſet ad dextram Jeſu, alter verò ad ſiniſtram. At Jeſus, pro diris imprecationibus, quibus digni erant contumaces Judæi; Deum orabat ut ne meritas pœnas de iis ſumeret, quòd multi eorum ignorantiâ peccarent. Interea concurrentes plebeii homines contumelioſè de eo loquebantur, pendentémque immani petulantiâ irridebant; & motis capitibus, ô tu, inquiebant, qui dictitabas te everſurum Templum Jeroſolimitanum, idque triduo inſtauraturum; nunc te ipſum ſervato, ex cruce delapſus, ſi es Meſſias.

Similiter

MATTHÆUS. Cap. XXVII.

41. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς, ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν Γραμματέων καὶ Πρεσβυτέρων, ἔλεγον.

42. Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. εἰ βασιλεὺς Ἰσραήλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ.

43. Πέποιθεν ἐπὶ τὸν Θεόν· ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν, εἰ θέλει αὐτόν. εἶπε γάρ· Ὅτι Θεοῦ εἰμι υἱός.

44. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ, οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτῷ.

MARCUS. Cap. XV.

31. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν Γραμματέων, ἔλεγον· Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι.

32. Ὁ Χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. Καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

LUCAS. Cap. XXIII.

καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες· Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτός.

36. Ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται, προσερχόμενοι καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ,

37. Καὶ λέγοντες· Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

39 Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν, λέγων· Εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.

40 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων· Οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν Θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ;

41. Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.

42. Καὶ ἔλεγε τῷ Ἰησοῦ· Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

43. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

JOANNES. Cap. XIX.

25. Εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή.

26. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα, καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.

27. Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια.

Similiter & ipſi Sacerdotes, ceterique Judææ gentis proceres, ſi alios, inquiebant, liberavit tot morbis, ut vulgò fertur, nunc tempus eſt quo ſemet ipſe liberare deberet; attamen nequit ſe ſupplicio eripere, ideòque fide digna non ſunt quæ de ejus miraculis narrantur. Si eſt Meſſias ille à Deo, ad liberationem gentis noſtræ mittendus, ſemet ipſe periculo eripiat. Rex Judæorum nunc deſcendat è cruce, nobis inſpectantibus; eóque miraculo conſpecto, fidem ei habebimus. Summâ fiduciâ in Dei erga ſe amore adquieſcebat; ſi ergo Deus eum amat, nunc liberet eum qui ſe Filium ejus eſſe profeſſus eſt. Milites quoque ei illudebant, porrigentes acetum, quo animum ejus, ne deliquium pateretur, reficerent; ſimúlque dictitantes: ſi es Rex Judæorum, te cruci & morti eripito.

Quin & alter latronum, qui unà crucifixus erat, eum contumelioſè hiſce verbis alloquebatur: ſi tu es Meſſias, & te & nos liberato. Alter vero latro, qui antequàm crucifigeretur adſaniorem mentem redierat, & doctrinam ac miracula Jeſu noverat, ſodalem objurgabat, & nullóne, inquiebat, Dei timore, etiam in cruce, duceris? Nos quidem merito noſtro in crucem

MATTHÆUS. Cap. XXVII.

41. Similiter & Principes Sacerdotum illudentes, cum Scribis & Senioribus, dicebant:

42. Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere. ☞ Si Rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei:

43. Confidit in Deo, liberet nunc ſi vult eum; dixit enim: Quia filius Dei ſum. ☞

44. Idipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei. ☞

MARCUS. Cap. XV.

31. Similiter & ſummi Sacerdotes, illudentes ad alterutrum cum Scribis, dicebant: Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere: ☞

32. Chriſtus Rex Iſraël deſcendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus. ☞ Et, qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei. ☞

LUCAS. Cap. XXIII.

cum Principes cum eis, dicentes: Alios ſalvos fecit. ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei electus. ☞

36. Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei,

37. & dicentes: Si tu es Rex Judæorum, ſalvum te fac.

39. Unus autem de his, qui pendebant, latronibus blaſphemabat eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.

40. Reſpondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?

41. Et nos quidem juſtè; nam digna factis recipimus, hic verò nihil mali geſſit.

42. Et dicebat ad Jeſum: Domine, memento mei, cùm veneris in Regnum tuum.

43. Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiſo. ☞

JOANNES. Cap. XIX.

25. Stabant autem juxta crucem Jeſu mater ejus, & ſoror matris ejus, Maria Cleophæ, & Maria Magdalene.

26. Cùm vidiſſet ergo Jeſus matrem, & diſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus.

27. Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua.

---

cem ſumus ſublati, propter latrocinia à nobis admiſſa; hic verò, cui illudis, nihil commiſerat, quod jure poſſet carpi, eſtque ex mera invidia in crucem ſublatus; nec dubitò quin Deus, qui ei poteſtatem fecit edendi innumera miracula, eum liberet, quâ ratione ei viſum fuerit; quamvis nunc è cruce, inſtar noſtri, pendeat. Quæ cùm dixiſſet, ad Jeſum converſâ oratione, ô Domine, inquit, cùm regni tibi à Deo promiſſi poſſeſſionem adiveris, memor eſto mei. Reſpondit verò illico Jeſus, eum, propter inſignem hanc ſuam fidem, illo ipſo die, ſecum futurum in beatis ſedibus, in quas piorum animi poſt mortem transferuntur.

Eo tempore, ad crucem Jeſu ſtabant Maria ejus mater, ſoror matris Maria Cleopæ filia, & Maria Magdalena, cum Joanne, Zebedæi Filio. Quos conſpicatus Jeſus, ita matrem ſolari cœpit: mulier hic tibi erit (Joannem deſignans) filii inſtar, qui ſenectutis tuæ curam geret. Diſcipulum verò illum juſſit eam matris loco habere, ac colere. Ac ſanè ab eo tempore, Joannes Mariam ſecum habitare voluit, & haud ſecùs ac matrem ſuam reveritus eſt.

Cùm

MATTHÆUS. Cap. XXVII.	MARCUS. Cap. XV.	LUCAS. Cap. XXIII.	JOANNES. Cap. XIX.
45. Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.	33. Γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.	44. Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης. 45. Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος,	
46. Περὶ δὲ τὴν ἐννάτην ὥραν, ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· Ἠλὶ, Ἠλὶ, λαμμᾶ σαβαχθανί; τοῦτ' ἔστι, Θεέ μου, Θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;	34. Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐννάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· Ἐλωῒ, Ἐλωῒ, λαμμᾶ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· Ὁ Θεός μου, ὁ Θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;		
47. Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον· Ὅτι Ἠλίαν φωνεῖ οὗτος. 48. Καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν.	35. Καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον· Ἰδοὺ, Ἠλίαν φωνεῖ. 36. Δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν,		
49. Οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον· Ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας σώσων αὐτόν.	λέγων· Ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.		28. Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει· Διψῶ. 29. Σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ, πλήσαντες σπόγγον ὄξους, καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. 30. Ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς, εἶπε· Τετέλεσται·
50. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ,	37. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην,	46. Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. Καὶ ταῦτα εἰπὼν	
ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.	ἐξέπνευσε.	ἐξέπνευσε.	καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα.
51. Καὶ ἰδοὺ, τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω·	38. Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.	45. καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.	
καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη· καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν· 52. Καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν· καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη. 53. Καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.			

Cùm verò Jeſus pependiſſet è cruce per tres horas, circa horam ſextam, denſa ac tenebricoſa nebula toti terræ Judææ ſubitò incubuit, uſque ad nonam, ita ut ſol conſpici non poſſet. Tum horâ nonâ, magnâ voce exclamavit Jeſus, linguâ Judaïcâ: ELOHI ELOHI LAMMAH SABACHTHANI? quæ verba Latinè ſonant, *ô Deus mi, ô Deus mi, cur me dereliquiſti?* ex quibus magnitudinem cruciatuum ejus intelligere licebat. Quidam verò ex iis qui adſtabant, nec ſatis attenderant ſubitum hunc ejus clamorem, ex malè auditis verbis exiſtimarunt Eliam Prophetam ab eo eſſe vocatum. Igitur unus ex iis ſpongiam implevit aceto, eámque extremo calamo alligatam admovit ori Jeſu, ut eum nonnihil reficeret; donec veniret Elias, quem, ut putabat, vocaverat Jeſus; exſpectabátque, cum aliis, an Elias eſſet venturus & cruci eum erepturus.

Jeſus verò intelligens inſtare finem perpeſſionum ſuarum, animum recollegit & ſe ſitire dixit. Poſitum autem erat illic vas, in quo fuit acetum myrrhâ miſtum, de quo diximus, &

quo

MATTHÆUS. Cap. XXVII.	MARCUS. Cap. XV.	LUCAS. Cap. XXIII.	JOANNES. Cap. XIX.
45. A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram, uſque ad horam nonam.	33. Et, factâ horâ ſextâ, tenebræ factæ ſunt per totam terram, uſque in horam nonam. ☞	44. Erat autem ferè hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in univerſam terram uſque in horam nonam. 45. Et obſcuratus eſt ſol:	☞
46. Et circa horam nonam, clamavit Jeſus voce magnâ, dicens: Eli, Eli, lamma ſabachthani? hoc eſt: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?	34. Et horâ nonâ exclamavit Jeſus voce magnâ, dicens: Eloi, Eloi, lamma ſabachthani: quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?		
47. Quidam autem illic ſtantes, & audientes, dicebant: Eliam vocat iſte.	35. Et quidam de circumſtantibus, audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat		
48. Et continuò currens unus ex eis, acceptam ſpongiam implevit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.	36. Currens autem unus, & implens ſpongiam aceto, circumponénſque calamo, potum dabat ei,		
49. Ceteri verò dicebant: Sine, videamus an veniat Elias liberans eum. ☞	dicens: Sinite, videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum. ☞	☞	28. Poſtea ſciens Jeſus quia omnia conſummata ſunt, ut conſummaretur Scriptura, dixit: Sitio. 29. Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori ejus. 30. Cùm ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit: Conſummatum eſt.
50. Jeſus autem, iterum clamans voce magnâ, ☞	37. Jeſus autem, emiſsâ voce magnâ, ☞	46. Et, clamans voce magnâ, Jeſus ait: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hæc dicens, ☞	☞
emiſit ſpiritum.	exſpiravit.	exſpiravit.	Et inclinato capite tradidit ſpiritum.
51. Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes, à ſummo uſque deorſum,	38. Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo uſque deorſum. ☞	& velum templi ſciſſum eſt medium. ☞	☞
& terra mota eſt: & petræ ſciſſæ ſunt: 52. & monumenta aperta ſunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt; 53. &, exeuntes de monumentis, poſt reſurrectionem ejus, venerunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis.			

quo ſpongiam adſtantium quiſpiam implevit, dein vinctam extremo hyſſopi ſcapo ejus ori admovit; ita ut Jeſu contigerit id quod de ſe dixerat David: (*Pſ.* LXIX, 23.) *in ſiti mea, propinarunt mihi acetum.* Jeſus igitur ſpongiam ſuxit, dixítque omnibus ſe eſſe defunctum. Dein paullò pòſt, magnâ voce exclamavit: ô Pater, animum meum apud te depono. Quibus dictis, capite inclinato animam efflavit.

Eodem tempore, mira prodigia contigerunt; nàm velum illud, quod Adytum à Sanctuario ſecernit, à ſumma ora ad infimam, in duas partes ſciſſum eſt; factus eſt terræ motus tantus, ut multæ rupes concuſſæ diſſilierint; monumenta non pauca reſerata ſunt, atque ſanctorum virorum cadavera, quæ in iis jacuerant, excitata poſt ejus reſurrectionem, & Jeroſolimam ingreſſa multis conſpicua ſacta.

MATTHÆUS. Cap. XXVII.

54. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες· Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.

55. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ, ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι· *

56. Ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

55. * αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ.

MARCUS. Cap. XV.

39. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτως κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν· Ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν Θεοῦ.

40. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι· ἐν αἷς ἦν καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ Σαλώμη·

41. Αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ· καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

LUCAS. Cap. XXIII.

47. Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν Θεὸν, λέγων· Ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.

48. Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

49. Εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

JOANNES. Cap. XIX.

31. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, (ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου) ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν.

32. Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ·

33. Ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη·

34. Ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

35. Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστιν ἡ μαρτυρία· κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε.

36. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ· Ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ.

At Centurio, & tres milites, qui ſervabant in crucem ſublatos, ne raperentur, atque è regione conſtiterant, cùm ſenſiſſent terræ motum qui clamorem ac mortem Jeſu ſequutus erat, poſt trium horarum denſiſſimas nebulas, ſummopere territi ſunt; & verum palam profeſſi, dixerunt ſine dubio Jeſum fuiſſe innocentem ac verè Dei Filium, quemadmodum ſe ipſe dixerat. Multitudo verò cetera eorum qui tunc aderant, his etiam animadverſis, ſummopere perculſa eſt; redieruntque homines in urbem pectora ſua tundentes, præ dolore, atque indignatione in eos, qui Jeſum in crucem tolli curaverant. Erant etiam illic è longinquo ſpectantes mulieres; inter quas Maria Magdalena, Maria Jacobi & Joſæ mater, Maria uxor Zebedæi, duorum Apoſtolorum mater, & Salome; quæ Jeſum per Galilæam ſolebant adſectari, eique & Apoſtolis miniſtrare; & quæ Jeroſolimam ad feſtum, unà cum illis venerant, ut & multæ aliæ, quæ Jeſu fidem habuerant.

Cùm autem eſſet, ut diximus, dies Veneris, quem præparationem Sabbathi vocare ſolent Judæi, Sabbathùmque ſequens ſolenniùs celebraretur, quòd in unum ex octo diebus paſchalibus

MATTHÆUS. Cap. XXVII.	MARCUS. Cap. XV.	LUCAS. Cap. XXIII.	JOANNES. Cap. XIX.
54. Centurio autem,	39. Videns autem Centurio, ☞ qui ex adverſo ſtabat,	47. Videns autem Centurio ☜	
& qui cum eo erant cuſtodientes Jeſum, viſo terræ motu & his quæ fiebant,	☜ quia ſic clamans exſpiraſſet,	quod factum fuerat;	
timuerunt valde,	☜ ☞ ait:	glorificavit Deum,	
dicentes: Verè Filius Dei erat iſte. ☞	Verè hic homo Filius Dei erat. ☞	dicens: Verè hic homo juſtus erat. 48. Et omnis turba eorum, qui ſimul aderant ad ſpectaculum iſtud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora ſua revertebantur.	
55. Erant autem ibi mulieres multæ à longè, *	40. Erant autem & mulieres de longè adſpicientes:	49. Stabant autem omnes noti ejus à longè,	
56. inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Joſeph mater, & mater filiorum Zebedæi.	inter quas erat Maria Magdalene, & Maria, Jacobi minoris & Joſeph mater, & Salome:	☜	
* quæ ſequutæ erant Jeſum à Galilæa, miniſtrantes ei; ☞	41. & cùm eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, & miniſtrabant ei: & aliæ multæ, quæ ſimul cum eo adſcenderant Jeroſolymam. ☞	& mulieres, quæ ſequutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes. ☜	
		☞	31. Judæi ergo, quoniam paraſceve erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbato (erat enim magnus dies ille Sabbati) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. 32. Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo. 33. Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura; 34. ſed unus militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuò exivit ſanguis & aqua. 35. Et qui vidit teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium ejus; & ille ſcit quia vera dicit, ut & vos credatis. 36. Facta ſunt enim hæc, ut Scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo.

bus incideret; proceres Judæorum Pilatum adiere, ut antequàm Sabbathum inchoaretur, crura pro more frangerentur reis crucifixis, dein eorum cadavera ſepelirentur; ne pollueretur Jeroſolimitanus ager, cadaveribus noctu è cruce pendentibus. Conceſſit Pilatus quod petebant, & miſſi quidem milites utriuſque latronis etiamnum viventis crura fregerunt, ut mortem eorum accelerarent. Sed cùm ad Jeſum veniſſent, mortuúmque jam eſſe animadverterent, frangere illi crura neceſſe eſſe non exiſtimarunt. Verùm unus militum lanceâ latus ejus confodit, atque ex eo vulnere ſanguis & ſerum erupere. Quod vidit Joannes, Zebedæi filius, cujus teſtimonii veritas in dubium revocari nequit; cùm neque fallax ſit, neque ipſe falli hac in re potuerit, quæ, eo præſente & inſpectante, contigit, atque ſcriptis ab eo eſt mandata, ut fidem faceret verè mortuum fuiſſe Jeſum. Hoc autem, non ſine ſingulari divina providentia, factum eſt; ut in eo impleretur quod piis pollicitus eſt Deus, ſine ſuo numine, *nullum oſſium eorum confractum iri.* (*Pſ. XXXIV.* 21.)

MATTHÆUS. Cap. XXVII.	MARCUS. Cap. XV.	LUCAS. Cap. XXIII.	JOANNES. Cap. XIX.
			37. Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει· Ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.
57. Ὀψίας δὲ γενομένης,	42. Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, (ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον)	54. Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευὴ, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.	
ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοὔνομα Ἰωσὴφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ Ἰησοῦ.	43. Ἦλθεν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ,	50. Καὶ ἰδοὺ, ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσὴφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, * ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων· ὃς καὶ προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. 51. (Οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν) *	* (ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων)
58. Οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.	τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.	52. Οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.	38. Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν Πιλάτον ὁ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, * ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· 39. Ἦλθε δὲ καὶ Νικόδημος (ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον) φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν.
	44. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε. 45. Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος,		
Τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα.	ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ Ἰωσήφ.		καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 40. Ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις
59. Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσὴφ, ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ.	46. Καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι·	53. Καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι,	μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. 41. Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν, * 42. Ἐκεῖ οὖν, διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον,
60. Καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ·	καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας·	καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.	ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν. 41. * ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.

Eſt & alius locus Scripturæ, qui partim impletus eſt, hac confoſſione lateris Jeſu; in quo loco, Jeroſolimitæ dicuntur *adſpecturi quem confoderint.*

Sub veſperam verò, inſtante Sabbatho, Joſephus Arimathæenſis, vir probus ac religioſus, atque Adſeſſor Magni Synedrii, qui exſpectabat regnum Meſſiæ, neque conſenſerat cum Synedrio, de opprimendo Jeſu; cujus occultus erat diſcipulus, quamquam metu Collegarum diſſimulabat; Is, inquam, Joſephus, ſumtâ fiduciâ, ad Pilatum ſe contulit, atque ab eo petiit, ut ſibi liceret cadaver Jeſu ſepelire. Aderat illi etiam Nicodemus, à quo aliquando (*Cap.* XI.) noctu Jeſum conventum eſſe narravimus; qui comparaverat ſibi circiter centum libras unguenti, myrrhâ & aloë confecti, quo cadaver condiret. Cùm hoc peteretur à *Pila*-

to,

MATTHÆUS. Cap. XXVII.	MARCUS. Cap. XV.	LUCAS. Cap. XXIII.	JOANNES. Cap. XIX.
			37. Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.
57. Cùm autem ſerò factum eſſet,	42. Et cùm jam ſerò eſſet factum (quia erat Paraſceve, quod eſt ante Sabbatum)	54. Et dies erat Paraſceves, & Sabbatum illuceſcebat.	
venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Joſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu,	43. venit Joſeph ab Arimathæa, nobilis Decurio, qui & ipſe erat exſpectans Regnum Dei, &	50. Et ecce vir, nomine Joſeph, qui erat Decurio, vir bonus & juſtus, * ab Arimathæa civitate Judææ, qui exſpectabat & ipſe Regnum Dei. 51. Hic non conſenſerat conſilio & actibus eorum: *	* (eo quòd eſſet diſcipulus Jeſu, occultus autem propter metum Judæorum)
58. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu.	audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu.	52. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Jeſu.	38. Poſt hæc autem rogavit Pilatum Joſeph ab Arimathæa, * ut tolleret corpus Jeſu; 39. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Jeſum nocte primùm, ferens miſturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum,
	44. Pilatus autem mirabatur, ſi jam obiiſſet. Et, accerſito Centurione, interrogavit eum, ſi jam mortuus eſſet. 45. Et cùm cognoviſſet à Centurione,		
Tunc Pilatus juſſit reddi corpus.	donavit corpus Joſeph.		& permiſit Pilatus.
			Venit ergo, & tulit corpus Jeſu.
59. Et, accepto corpore, Joſeph involvit illud in ſindone munda,	46. Joſeph autem mercatus ſindonem, & deponens eum involvit ſindone,	53. Et depoſitum involvit ſindone,	40. Acceperunt ergo corpus Jeſu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Judæis ſepelire. 41. Erat autem in loco, ubi crucifixus eſt, hortus: & in horto monumentum novum. 42. Ibi ergo propter Paraſceven Judæorum, quia juxta erat monumentum,
60. & poſuit illud in monumento ſuo novo, quod exciderat in petra.	& poſuit eum in monumento, quod erat exciſum de petra.	& poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.	poſuerunt Jeſum; in quo nondum quiſquam poſitus erat.

to, Jeſus dicebatur dudum animam efflaſſe; quod cùm ille miraretur tam citò factum, an ita res haberet quæſivit à Centurione, qui cuſtodiæ reorum præfectus fuerat; à quo cùm verum eſſe accepiſſet, poteſtatem fecit Joſepho auferendi, ac ſepeliendi cadaveris. Joſephus ergo ſine mora ad Calvariam properavit, cadaverque Jeſu è cruce detraxit, ac mundâ ſindone involutum, & more Judaico aromatibus à Nicodemo perfuſum, ad ſepulcrum ſuum tranſtulit. Hoc autem erat in horto Calvariæ vicino; nec certè poterat cadaver in locum remotiorem ferri, quòd inſtaret Sabbathum, exactâ fermè luce diei Veneris. Illic igitur depoſitus Jeſus, in monumento quod nuper in rupe excavari ſibi curaverat Joſephus, & in quo nondum ullum cadaver collocatum fuerat.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVII.	CAP. XV.	CAP. XXIII.	
καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.	καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.		
61. Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία ἡ Μαγδαληνή, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία,	47. Ἡ δὲ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία Ἰωσῆ	55. Κατακολουθήσασαι δὲ καὶ γυναῖκες,	
		αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας.	
καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.	ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.	ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον,	
		καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ.	
		56. Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα· καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν.	
62. Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον.			
63. Λέγοντες· Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν, ἔτι ζῶν· Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.			
64. Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας· μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτός, κλέψωσιν αὐτόν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ· Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.			
65. Ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ Πιλάτος· Ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.			
66. Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.			
CAP. XXVIII.	CAP. XVI.	CAP. XXIV.	CAP. XX.
	1. Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, *		
1. Ὀψὲ δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων,	2. Καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων,	1. Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου βαθέος.	1. Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων πρωΐ, σκοτίας ἔτι οὔσης.
ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνή, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία,	1. * Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Σαλώμη		Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ
	ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.		

Oſtio verò monumenti curavit Joſephus advolvi ingentem lapidem, quo peracto, in urbem rediit.

CAPUT LXV.

Piæ mulieres parant unguenta, quibus cadaver Chriſti denuò condiant. Judæorum proceres die Sabbathi curant ſepulcrum ejus ſigillo muniri & ſervari à militibus Romanis. Die Solis mane, adeunt mulieres ſepulcrum, à quo lapidem quo claudebatur amotum inveniunt. Ab Angelis accipiunt Jeſum reſurrexiſſe, quod jubentur nuntiare Apoſtolis, qui nolunt mulieribus credere. Petrus & Joannes inviſunt ſepulcrum vacuum. Maria Magdalena videt iterum duos Angelos in monumento, deinde ipſum Jeſum, quod nuntiat Apoſtolis, qui fidem ei non habent.

DUM Joſephus conderet cadaver Jeſu, aderant Maria Magdalena, & Joſæ mater, aliæque mulieres Jeſum è Galilæa ſequutæ; quæ interea è regione ſepulcri ſederant, ut viderent quo in loco, & quomodo ſepeliretur. Quod cùm vidiſſent, Jeroſolimam properè reverſæ, ante ſolis occaſum aromata atque unguenta emerunt, quibus iterum condirent cadaver Jeſu, poſtquàm Sabbathi feriæ præteriiſſent; quas diligenter, ex Legis præſcripto, obſervarunt.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVII.	CAP. XV.	CAP. XXIII.	
Et advolvit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit.	& advolvit lapidem ad oſtium monumenti.		
61. Erat autem ibi Maris Magdalene, & altera Maria,	47. Maria autem Magdalene, & Maria Joſeph,	55. Subſequutæ autem mulieres,	
		quæ cum eo venerant de Galilæa,	
ſedentes contra ſepulchrum.			
	adſpiciebant ubi poneretur.	viderunt monumentum,	
		& quemadmodum poſitum erat corpus ejus. 56. Et revertentes paraverunt aromata & unguenta: & Sabbato quidem ſiluerunt, ſecundùm mandatum.	
62. Alterâ autem die, quæ eſt poſt Paraſceven convenerunt Principes Sacerdotum & Phariſæi ad Pilatum, 63. dicentes: Domine, recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc vivens: Poſt tres dies reſurgam: 64. Jube ergo cuſtodiri ſepulcrum uſque in diem tertium, ne fortè veniant diſcipuli ejus, & furentur eum, & dicant plebi: Surrexit à mortuis; & erit noviſſimus error pejor priore. 65. Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam, ite, cuſtodite ſicut ſcitis. 66. Illi autem, abeuntes, munierunt ſepulcrum, ſignantes lapidem, cum cuſtodibus.			

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVIII.	CAP. XVI.	CAP. XXIV.	CAP. XX.
	1. ET cùm tranſiſſet Sabbatum, *		
1. VEſpere autem Sabbati, quæ luceſcit in prima Sabbati, venit	2. Et valde mane unâ Sabbatorum,	1. UNâ autem Sabbati valde diluculo,	1. UNâ autem Sabbati, mane, cùm adhuc tenebræ eſſent,
Maria Magdalene, & altera Maria,	1. * Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome, emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum.		Maria Magdalene

At die Sabbathi, Proceres Judæorum Pilatum convenere, cui dixerunt ſe meminiſſe impoſtorem illum (ſic conſcelerati homines Jeſum vocabant) qui in crucem pridie ejus diei ſublatus fuerat, jactaſſe cùm in vivis eſſet, ſe intra tres dies excitatum iri. Quare ſe orare Pilatum ut juberet ſervari diligenter ſepulcrum, donec tertius dies elapſus eſſet; ne fortè diſcipuli ejus, eo erepto, ſpargerent in vulgus Magiſtrum ſuum excitatum è mortuis fuiſſe; qui poſterior error gravior ac curatu difficilior futurus eſſet priore, quo multi Jeſum divinitùs ad homines miſſum exiſtimaverant. Tum Pilatus, habetis, inquit, cohortem, quæ in Porticibus Templi excubat; ex ea milites evocate, prout videbitur, qui ſepulcrum Jeſu ſervent. Quâ facultate acceptâ, proceres Judæorum iverunt ad monumentum, cum aliquot militibus; qui ſigillo lapidem oſtio advolutum munierunt, idque ad tertium uſque diem cuſtodire aggreſſi ſunt, prout cupiebant Judæi.

Die verò Solis, V. Calendas Apriles, ſummo mane antequàm ſol ortus eſſet, circiter triginta ſex horis poſtquàm cadaver Chriſti in ſepulcrum illatum fuerat, Maria Magdalena, Maria Jacobi mater & Salome, aliæque mulieres, ſumtis aromatibus, quæ, ut diximus, ſibi die Veneris

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVIII.	Cap. XVI.	Cap. XXIV.	Cap. XX.
θεωρῆσαι τὸν τάφον	ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.	ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, ☞	ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον ☞
☞	☞	φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς.	
	3. Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;	☞	
2. Καὶ ἰδοὺ, σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.	☞		
☞	4. Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ☞ ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.	2. Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου ☞	καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. ☞
	5. Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, ☞	3. Καὶ εἰσελθοῦσαι ☞ οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. 4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου,	
3. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών.	εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκήν·	καὶ ἰδοὺ, δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις·	
4. Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί.	☞		
☞	καὶ ἐξεθαμβήθησαν. ☞	5. Ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν,	
5. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος, εἶπε ταῖς γυναιξί· Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε.	6. Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον·	εἶπον πρὸς αὐτάς· ☞	
6. Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ, καθὼς εἶπε· δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος. ☞	ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε, ☞ ἴδε, ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. ☞	Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν; 6. Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ᾽ ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.	

neris comparaverant, ut inungerent cadaver Jeſu, ad monumentum ſe contulerunt, ad quod orto demum ſole pervenerunt. Inter eundum quæſiverant, inter ſe, cujus operâ poſſent uti ad revolvendum ingentem lapidem, quem oſtio monumenti objici viderant.

Verùm interea orta eſt ingens venti procella, deſcenditque Angelus è cœlo, qui lapidem revolvit, atque in eo ſedit; poſtquàm Jeſus, relictâ illic ſindone quâ involutus erat, vivus egreſſus eſſet. Cùm ergo acceſſiſſent, viderunt ſepulcrum eſſe apertum, lapide revoluto. Itaque monumentum ingreſſæ, nullum invenerunt cadaver; ſed tantùm adoleſcentem, candidis veſtibus indutum, ad dextram ſepulcri ſedentem. Cúmque egreſſæ conſilii inopiâ laborarent, neſciæ quò potuiſſet transferri; adſtiterunt illis duo viri, candidiſſimis veſtibus induti; qui Angeli erant, quorum alterum diximus revoluto lapidi inſediſſe, alterum fuiſſe intra monumentum; & quorum adſpectu, milites qui cuſtodiæ præfecti fuerant,

MATTHÆUS. Cap. XXVIII.	MARCUS. Cap. XVI.	LUCAS. Cap. XXIV.	JOANNES. Cap. XX.
vi-	veniunt ad monumentum;	venerunt ad mo-	venit ad monumentum :
dere ſepulcrum.		numentum,	
	orto jam ſole:	☜	☜
	☞	portantes quæ paraverant aromata;	
	3. & dicebant ad invicem : Quis revolvet nobis lapidem, ab oſtio monumenti?	☜	
2. Et ecce terræ motus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de Cœlo, & accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eum.	☜		
☞	4. Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem : erat quippe magnus valde.	2. & invenerunt lapidem revolutum à monumento.	& vidit lapidem ſublatum à monumento.
		☜	☜
	5. Et, introeuntes in monumentum,	3. Et ingreſſæ	
	☞	non invenerunt corpus Domini Jeſu. 4. Et factum eſt, dum mente conſternatæ eſſent de iſto,	
3. Erat autem adſpectus ejus ſicut fulgur, & veſtimentum ejus ſicut nix.	viderunt juvenem ſedentem in dextris, coopertum ſtolâ candidâ,	ecce duo viri ſteterunt ſecùs illas, in veſte fulgenti.	
4. Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.	☜		
☞	& obſtupuerunt.	5. Cùm timerent autem,	
	☞	& declinarent vultum in terram,	
5. Reſpondens autem Angelus dixit mulieribus :	6. Qui dicit illis:	dixerunt ad illas:	
Nolite timere vos : ſcio enim, quòd Jeſum, qui crucifixus eſt, quæritis. 6. Non eſt hîc: ſurrexit enim,	Nolite expaveſcere: Jeſum quæritis Nazarenum crucifixum: ſurrexit, non eſt hîc:	☜	
ſicut dixit.	☜		
Venite, & videte locum ubi poſitus erat Dominus.	Ecce locus ubi poſuerunt eum.		
	☞	Quid quæritis viventem cum mortuis? 6. Non eſt hîc, ſed ſurrexit: recordamini qualiter loquutus eſt vobis, cùm adhuc in Galilæa eſſet.	

quorum adſpectu, milites qui cuſtodiæ ſepulcri præfecti fuerant, uſque adeò erant territi, ut ſimiliores viderentur mortuis, quàm vivis hominibus. Nec mulieres, iis propiùs conſpectis, exiguo timore perculſæ ſunt. Verùm pavidas atque oculos contrà tollere non audentes alloquutus eſt alter Angelorum; &, bono, inquit, eſtote animo; ſcio enim vos quærere Jeſum Nazarenum, in crucem antea ſublatum, deinde hîc ſepultum. Sed in hoc monumento ampliùs non eſt, etenim reſurrexit quemadmodum ipſe prædixerat. Inſpicite diligentiùs, ſi vultis, locum in quo repoſitus fuerat; ſed cavete ne viventem quæratis inter mortuos. Hoc loco relicto, ad vitam rediit, quod ab ipſo prædictum, dum etiamnum eſſet in Galilæa, (*Cap. XXXV.*) poteſtis meminiſſe.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVIII.	CAP. XVI.	CAP. XXIV.	CAP. XX.
		7. Λέγων· Ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.	
7. Καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἰδοὺ, προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε· ἰδοὺ, εἶπον ὑμῖν.	7. Ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.		
		8. Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.	
8. Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης,	8 Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ, ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις· καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.		
		9. Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς.	
ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.		10 Ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ, σὺν αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα. 11. Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς·	
			2. Τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς· καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἦραν τὸν Κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.
		12. Ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον·	3. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον.
			4. Ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον.
		καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα·	5. Καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια· οὐ μέντοι εἰσῆλθεν.
			6. Ἔρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα. 7. Καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον. 8. Τότε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίστευσεν.

Apertè enim dixit fore ut traderetur in poteſtatem Ethnicorum, in crucem tolleretur, moreretur, ac tertio die reſurgeret. At nunc ad ejus Apoſtolos properate, ut iis nuncietis eorum Magiſtrum è mortuis excitatum fuiſſe, præiturum in Galilæam, atque illic iterum conſpicuum illis fore, quemadmodum prædixit. Quæ à me vobis dicta fuiſſe, facite ut memineritis.

Hic mulieres recordatæ ſunt Jeſum reverâ prædixiſſe ſe tertio die excitatum iri, ac properè egreſſæ ex loco, in quo ſitum erat ſepulcrum, animo metum inter & gaudium diſtracto, abierunt, nec obvio cuiquam, iram Synedrii veritæ, quod ſibi contigerat narrarunt. Feſtinarunt dumtaxat ut convenirent quàm primùm undecim Apoſtolos, ceterósque diſcipulos Jeſu, eos nuntii jucundiſſimi ſolos participes facturæ. Igitur Maria, ut diximus, Magdalena, Joanna, & Maria Jacobi mater, & nonnullæ aliæ Apoſtolis nuntiarunt quid ab Angelis accepiſſent. Verùm hactenus uſque adeò hebetes fuerant Apoſtoli, ut ſæpiùs repetitæ prædictionis Chriſti immemores,

MATTHÆUS.

Cap. XXVIII.

7. Et citò euntes dicite diſcipulis ejus quia ſurrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis: ecce prædixit vobis. ☞

8. Et exierunt citò de monumento cum timore & gaudio magno. ☞

currentes nuntiare diſcipulis ejus. ☞

MARCUS.

Cap. XVI.

7. Secedite, dicite diſcipulis ejus, & Petro, quia præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis. ☞

8. At illæ, exeuntes, fugerunt de monumento; invaſerat enim eas tremor & pavor: & nemini quidquam dixerunt; timebant enim. ☞

☞

LUCAS.

Cap. XXIV.

7. dicens: Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertiâ reſurgere. ☞

8. Et recordatæ ſunt verborum ejus. ☞

9. Et, regreſſæ à monumento, nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & ceteris omnibus.

10. Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, & Maria Jacobi, & ceteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.

11. Et viſa ſunt ante illos, ſicut deliramentum, verba iſta: & non crediderunt illis. ☞

12. Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentum; ☞

& procumbens vidit linteamina ſola poſita, ☞

JOANNES.

Cap. XX.

2. Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum, quem amabat Jeſus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus ubi poſuerunt eum.

3. Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum.

4. Currebant autem duo ſimul, & ille alius diſcipulus præcurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum;

5. &, cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina; non tamen introivit.

6. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita,

7. & ſudarium, quod fuerat ſuper caput ejus; non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum.

8. Tunc ergo introivit & ille diſcipulus, qui venerat primus ad monumentum: & vidit, & credidit;

---

immemores, aut eam non ſatis rectè intelligentes, exiſtimarent à mulieribus ſomnia narrari. At Maria Magdalena ſeorſim Petro & Joanni confirmavit ſe certè inſpectum monumentum vacuum vidiſſe, ac Jeſu cadaver, niſi reſurrexiſſet, ablatum illinc fuiſſe, nec ſe poſſe ſuſpicari ubi reponi potuiſſet. Quibus auditis, Petrus & Joannes ad ſepulcrum ſe contulerunt, ut viderent num verum diceret mulier; cúmque ambo feſtinarent, Joannes, utpote junior, prior ad locum pervenit. Inclinato autem capite, ut introſpiceret per humilius oſtium in monumentum, vidit quidem lintea, quibus cadaver Jeſu involutum fuerat, ſed præterea nihil, nec tamen monumentum ingreſſus eſt. At Petrus, eum proximè ſequutus, ingredi voluit, viditque eadem lintea illic jacentia; & præterea ſudarium quo caput Jeſu tectum fuerat, non juxta lintea, ſed ſeorſim poſitum, atque involutum. Tùm verò & Joannes ingreſſus, omnibus luſtratis, non dubitavit ampliùs quin verè dixiſſet Maria Magdalena, ablatum corpus Jeſu fuiſſe.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. XVI.	CAP. XXIV.	CAP. XX.
			9 Οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.
		καὶ ἀπῆλθε,	10 Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.
		πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.	
			11. Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον·
			12. Καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς, καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.
			13 Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι· Γύναι, τί κλαίεις. Λέγει αὐτοῖς· Ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.
			14. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα, ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἑστῶτα· καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστι.
			15. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; Ἐκείνη, δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ· Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ αὐτὸν ἔθηκας· κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ.
			16 Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μαρία. Στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ· Ῥαββουνί, ὃ λέγεται, διδάσκαλε.
			17. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Μή μου ἅπτου, οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου· πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν.
			18. Ἔρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἑώρακε τὸν Κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.
	9. Ἀναστὰς δὲ πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.		

Nam ad reſurrectionem quidem quod attinet, nondum adſequuti erant Apoſtoli vaticinia, ex quibus eam futuram fuiſſe reſcire potuiſſent; nec verba Jeſu hac de re intellexerant, uſque adeò tardo erant ingenio. Igitur à monumento domum redierunt Petrus & Joannes, nec potuerunt capere quid factum eſſet cadavere Magiſtri.

Maria verò conſtitit ad monumentum, luctui indulgens; quòd Jeſum ſibi non liceret videre aut vivum, aut certè mortuum. Cùmque abiiſſent duo memorati Apoſtoli, ſola, incurvato corpore, per oſtium ſepulcri, quaſi luctum ſolatura, introſpicere cœpit. Ecce verò, vidit iterum duos Angelos candidis veſtibus indutos, ſedentes intra monumentum, & alterum quidem ad locum in quo fuerat caput Jeſu, alterum verò ad locum in quo fuerant ejus pedes. Qui mulieri, cur, inquiunt, ita lacrimaris? Quia, inquit illa, hinc ablatum eſt Domini mei cadaver, nec ſcire poſſum ubi repoſitum fuerit. Quibus dictis, converſa vidit ipſum Jeſum adſtantem, ſed præ luctu minimè agnovit. Tum illi Jeſus, mulier, inquit, quare fles, quémve hic quæris? Maria verò hortulanum eſſe rata, Domine, ait, ſi id hinc abſtuliſti, dic mihi, quæſo, ubi depoſueris, ut id in commodiorem locum transferam, ne ampliùs moveatur. At Jeſus eam nomine appellare cœpit, quâ appellatione perculſa eum qui ſe alloquebatur attentiùs intuita Jeſum eſſe agnovit, Magiſtrúmque, ut ſolebat, vocavit, volebátque pedes ejus complecti. Verùm Jeſus, ne me tangas, inquit, néve moreris, dum mihi reverentiæ atque amicitiæ ſigna exhibes; nam me poſthac tangere poteris, nondum enim ad Patrem adſcendam; ſed properè ito ad diſcipulos meos, quos fratrum loco habeo, & nuntia illis me tibi conſpi-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. XVI.	CAP. XXIV.	CAP. XX.
		& abiit, ſecum mirans quod factum fuerat.	9. nondum enim ſciebant Scripturam: quia oportebat eum à mortuis reſurgere. 10. Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſemet-ipſos.
			11. Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum, 12. & vidit duos Angelos in albis, ſedentes unum ad caput & unum ad pedes, ubi poſitum fuerat corpus Jeſu. 13. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & neſcio ubi poſuerunt eum. 14. Hæc cùm dixiſſet, converſa eſt retrorſum, & vidit Jeſum ſtantem: & non ſciebat quia Jeſus eſt. 15. Dicit ei Jeſus: Mulier, quid ploras? Quem quæris? Illa, exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi ubi poſuiſti eum; & ego eum tollam. 16. Dicit ei Jeſus: Maria. Converſa illa, dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magiſter.) 17. Dicit ei Jeſus: Noli me tangere, nondum enim adſcendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Adſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum; Deum meum, & Deum veſtrum. 18. Venit Maria Magdalene adnuntians diſcipulis: Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.
	9. Surgens autem mane, primâ Sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua ejecerat ſeptem Dæmonia.		

conſpicuum factum fuiſſe ac dixiſſe me brevi ex hiſce terris ad beatas ſedes, in quibus Pater ac Deus communis omnium noſtrûm ſingulari ratione præſentem ſe præbet, adſcenſurum, quemadmodum illis ante mortem prædixi. Quod mandatum properè exſequuta eſt Maria.

CAPUT LXVI.

Maria Magdalena nuntiat Apoſtolis Jeſum à ſe conſpectum, nec creditur. Jeſus ſecundùm cernitur à pluribus mulieribus. Judæi ſpargunt rumorem de cadavere Jeſu ſublato. Eodem die tertiùm ſe conſpiciendum præbet Petro; quartùm duobus diſcipulis Emmauntem euntibus; quintùm decem Apoſtolis, quibus incredulitatem exprobrat, & dat mandata de prædicatione Evangelii; ſextùm octo diebus pôſt, in Galilæa, undecim Apoſtolis, & pertinaciam Thomæ caſtigat.

IGITUR prima omnium Jeſum, die Solis ſummo mane, excitatum è mortuis vidit Maria Magdalena; ex cujus corpore antea ſeptem Cacodæmonas ejecerat Jeſus, quamobrem eum erat deinceps adſectata.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVIII.	CAP. XVI.	CAP. XXIV.	
	10. Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. 11. Κἀκεῖνοι, ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν.		
9. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ, ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων· Χαίρετε. Αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. 10. Τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· Μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται. 11. Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ, τινὲς τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. 12. Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν Πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις. 13. Λέγοντες· Εἴπατε, Ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν, ἡμῶν κοιμωμένων. 14. Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. 15. Οἱ δὲ, λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν· καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον.			
PAULUS 1. Cor. XV, 5. Ὤφθη Κηφᾷ.			
☞	12. Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν.	13. Καὶ ἰδοὺ, δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι, ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα Ἐμμαούς. 14. Καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. 15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς.	

Verùm cùm nuntiaret Apoſtolis, Diſcipuliſque ejus lugentibus, Jeſum ipſum à ſe jam eſſe conſpectum, & quæ ab eo ſibi dicta fuerant, rem perſuadere eis non potuit; uſque adeò occæcati erant, aut parum memores promiſſorum Magiſtri.

Quemadmodum Maria Magdalena, cùm nuntiaſſet Apoſtolis ſe vidiſſe Jeſu monumentum vacuum, atque ab Angelis accepiſſe eum reſurrexiſſe, redierat ad ſepulcrum, ubi ſe ei præſentem exhibere dignatus eſt Jeſus: ita & ceteræ memoratæ mulieres eodem regreſſæ, dum Maria ad Apoſtolos iret, denuo viderunt ſepulcrum vacuum. Verùm cùm iterum ſe conferrent ad Apoſtolos, ut confirmarent cadaver Jeſu nequaquam comparere; occurrit eis vivus Jeſus, qui cùm eas prior ſalutaſſet, ab iis illico eſt agnitus. Igitur ad pedes ei accidentes, ejus crura amplexæ ſunt, quamvis non exiguo timore eſſent perculſæ. Tum verò Jeſus, vetuit eas timere, juſſitque ad Apoſtolos, quos iterum fratrum ſuorum honorifico vocabulo inſignivit, ire iiſque ſuo nomine præcipere ut proficiſcerentur in Galilæam, illic ipſum viſuros.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
Cap. XXVIII.	Cap. XVI.	Cap. XXIV.	

MATTHÆUS, Cap. XXVIII.

9. Et ecce Jeſus occurrit illis, dicens: Avete. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum.

10. Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere, ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam: ibi me videbunt.

11. Quæ cùm abiiſſent ecce qnidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerant:

12. Et congregati cum Senioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus,

13. dicentes: Dicite quia diſcipuli ejns nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis dormientibus.

14. Et ſi hoc auditum fuerit à Præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.

15. At illi, acceptâ pecuniâ, fecerunt ſicut erant edocti, Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Judæos, uſque in hodiernum diem.

PAULUS
1 Cor. XV, 5.

Viſus eſt Cephæ,

MARCUS, Cap. XVI.

10. Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus.

11. Et illi audientes quia viveret, & viſus eſſet ab ea, non crediderunt.

12. Poſt hæc autem duobus ex his ambulantibus oſtenſus eſt in alia effigie, euntibus in villam:

LUCAS, Cap. XXIV.

13. Et ecce duo ex illis ibant ipsâ die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Jeruſalem, nomine Emmaus;

14. & ipſi loquebantur ad invicem, de his omnibus quæ acciderant.

15. Et factum eſt, dum fabularentur, & ſecum quærerent, & ipſe Jeſns appropinquans ibat cum illis:

Inter hæc, nonnulli ex militibus, qui cuſtodiæ ſepulcri præfecti fuerant & Jeſum excitatum è mortuis, Angelóſque viderant, urbem ingreſſi, certiores fecerunt principes Sacerdotum de omnibus quæ contigerant. At illi Synedrio convocato, conſilium ceperunt corrumpendi milites pecuniâ; quam præſentem ſat magnam eis numerarunt, eâ lege ut dicerent cuſtodes, ſe dormientibus, cadaver Jeſu à diſcipulis ejus ſublatum fuiſſe. Quod ſi deferretur ad Præſidem, pollicebantur Sacerdotes ſe operam daturos ut iis placaretur, atque immunes ab omni negligentiæ pœna præſtituros. Igitur milites, acceptâ à Sacerdotibus pecuniâ, quod jubebantur fecerunt; iſque rumor propterea ſparſus eſt apud Judæos; & per multos annos viguit.

Poſtea etiam Jeſus ſe conſpiciendum præbuit Petro, quamvis rei circumſtantiæ ad poſteros tranſmiſſæ non ſint.

Cùm verò duo ex Diſcipulis Jeſu, mane ejuſdem diei, antequàm ſe Mariæ Magdalenæ ſtitiſſet Jeſus, profecti eſſent Jeroſolimâ Emmauntem; qui vicus eſt circiter ſeptem paſſuum millibus Jeroſolimâ remotus; atque inter eundum colloquerentur de Jeſu ejúſque crucifixione, Jeſus ipſe ſe iis iter facientibus adjunxit comitem, nec tamen ab iis nihil ſimile ſperantibus,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XXIV.

16. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.

17. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καί ἐστε σκυθρωποί;

18. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς ᾧ ὄνομα Κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν· Σὺ μόνος παροικεῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ποῖα; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.

20. Ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

21 Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ· ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις, τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον ἀφ᾽ οὗ ταῦτα ἐγένετο.

22. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον.

23. Καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.

24. Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον· αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.

25. Καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς· Ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται.

26. Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;

27. Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ αὐτοῦ.

28. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρώτερω πορεύεσθαι.

rantibus, agnitus eſt. Dein quæſivit qua de re inter ſe colloquerentur, & cur triſtes eſſent. Alter verò eorum cui nomen erat Cleopæ, reſpondit ſe mirari hominem Jeroſolimâ, ut videbatur, venientem, quaſi peregrinum ſolum ignorare ea quæ ſuperiore die Veneris eâ in urbe coram omnibus geſta erant. Quænam verò illa eſſent ſciſcitatus eſt Jeſus. Reſpondêre Cleopas & ſocius itineris, ſe intelligere crucifixionem Jeſu Nazareni, viri qui Propheta fuerat, & eximios ſermones ſæpe habuerat, divináque miracula ediderat, inſpectante univerſo populo. Hunc autem à Magno Synedrio traditum eſſe Pilato, quaſi capitis reum, ut in crucem tolleretur, in quam à militibus Romanis ſublatus fuerat. Se verò hactenus ſperaſſe Deum, ejus miniſterio, liberaturum fuiſſe Judæos, quippe quem Meſſiam eſſe crediderant. Attamen jam eſſe tertium diem, ex quo crucifixus fuerat, adeò ut ſpes omnis liberationis jam ſublata videretur. Nam mulieres nonnullas, ex iis quæ Jeſu fidem habuerant, & quæ eo mane ad monumentum iverant, in eo cadavere Jeſu non invento, miranda quidem narraſſe, cùm ſe dictitarent

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
		Cap. XXIV.	
		16. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoſcerent. 17. Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & eſtis triſtes? 18. Et reſpondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Jeruſalem, & non cognoviſti quæ facta ſunt in illa his diebus? 19. Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Jeſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & ſermone, coram Deo & omni populo: 20. & quomodò eum tradiderunt ſummi Sacerdotes & Principes noſtri, in damnationem mortis, & crucifixerunt eum? 21. Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redemturus Iſraël; & nunc ſuper hæc omnia tertia dies eſt hodie, quòd hæc facta ſunt. 22. Sed & mulieres quædam ex noſtris terruerunt nos; quæ ante lucem fuerunt ad monumentum; 23. & non invento corpore ejus, venerunt, dicentes ſe etiam viſionem Angelorum vidiſſe, qui dicunt eum vivere. 24. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum; & ita invenerunt ſicut mulieres dixerunt: ipſum verò non invenerunt. 25. Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad credendum, in omnibus quæ loquuti ſunt Prophetæ! 26. Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? 27. Et incipiens à Moyſe, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipſo erant. 28. Et appropinquaverunt caſtello quò ibant, & ipſe ſe finxit longiùs ire.	

dictitarent vidiſſe Angelos, atque ab iis accepiſſe Jeſum eſſe iterum in vivis; ſed nonnullos ex Diſcipulis Jeſu iſſe ad monumentum, quod vacuum quidem pariter invenerant, quemadmodum mulieres dixerant; at neque Jeſum, neque Angelos iis conſpicuos factos.

Quibus auditis, Jeſus cœpit eorum tarditatem, ac contumaciam caſtigare, quòd neque antiqua vaticinia intelligerent, neque iis ſæpiùs explicatis ſatis conſtanter crederent. Tum ſubjecit ita ſtatuiſſe Deum, & per Prophetas prænuntiaſſe Meſſiam occiſum iri, & tum demum regni poſſeſſionem aditurum. Quod, initio facto à Moſaica lege, omnium Prophetarum ſcriptis allatis atque explicatis, ex dogmatibus apud Judæos receptis, oſtendit. Dum ita confabularentur, pervenerunt duo illi viri ad locum, ad quem ire inſtituerant; Jeſus verò ſimulabat ſe remotiorem locum petere, quò hominum erga ſe voluntatem experiretur.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. XVI.	CAP. XXIV.	CAP. XX.

LUCAS, Cap. XXIV.

29 Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγοντες· Μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. Καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς.

30. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς.

31. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν.

32. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους· Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;

MARCUS, Cap. XVI. 13. Κἀκεῖνοι ἀπελθόντες

LUCAS. 33. Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς.

34. Λέγοντας· Ὅτι ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη Σίμωνι.

MARCUS. ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς.

LUCAS. 35. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

MARCUS. οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

JOANNES, Cap. XX. 19. Οὔσης οὖν ὀψίας, τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς,

PAULUS
1. Cor. XV, 5.

Εἶτα τοῖς δώδεκα.

MARCUS. 14. Ὕστερον, ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη,

LUCAS. 36. Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη ὑμῖν.

JOANNES. καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἰρήνη ὑμῖν·

MARCUS. καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ σκληροκαρδίαν ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.

LUCAS. 37. Πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

38. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί τεταραγμένοι ἐστὲ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Verùm multis precibus apud eum egerunt, ſermonibus ejus capti, ut apud ſe maneret, quandoquidem jam adventabat veſpera. Igitur quaſi permotus precibus ædes ingreſſus eſt, ad quas eum duxerunt, veluti ut illic pernoctaret. Cùm verò accubuiſſent cœnaturi, Jeſus, pro more, ſumto pane Deo gratias egit, fractúmque iis diviſit. Quo facto, animadverterunt ipſum eſſe Jeſum, eúmque abſque ullo dubio agnoverunt; verùm paullò pòſt eorum oculis ſe ſurripuit. Tum verò invicem faſſi ſunt, dum loqueretur Jeſus antequàm illum agnoviſſent, ſe præter ſolitum ejus ſermonibus commotos fuiſſe, & interpretationes obſcuriorum Scripturæ locorum avidiſſimè accepiſſe. Quod ſi illo tempore ad animum revocaſſent, facilè intellexiſſent, neminem præter Jeſum ita Prophetas interpretari potuiſſe. Itaque è veſtigio ſurrexerunt, & quàm maximâ celeritate potuerunt Jeroſolimam reverſi convenerunt Apoſtolos, quos cum aliis Jeſu Diſcipulis congregatos invenerunt; qui ejus reſurrectionem non à mulieribus tantùm acceperant, ſed & à Petro, cui ſe conſpiciendum, ut diximus, poſtea præbuerat. Cleopas verò & ſocius narrarunt etiam quæ ſibi in itinere contigiſſent, & quomodo

à ſe

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	Cap. XVI.	Cap. XXIV.	Cap. XX.
		29. Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiſcum quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt jam dies; & intravit cum illis. 30. Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. 31. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum; & ipſe evanuit ex oculis eorum. 32. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?	
	13. & illi euntes	33. Et ſurgentes eadem horâ regreſſi ſunt in Jeruſalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant, 34. dicentes: Quod ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.	
	nuntiaverunt ceteris:	35. Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via; & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.	
	nec illis crediderunt.		19. Cùm ergo ſerò eſſet die illo, unâ Sabbatorum, & fores eſſent clauſæ, ubi erant diſcipuli congregati, propter metum Judæorum, venit Jeſus,
PAULUS 1 Cor. XV, 5. & poſt hoc undecim.	14. Noviſſimè recumbentibus illis undecim apparuit,		
		36. Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Jeſus in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis: ego ſum, nolite timere.	& ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.
	& exprobravit incredulitatem eorum; & duritiam cordis; quia iis, qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderant.		
		37. Conturbati verò, & conterriti, exiſtimabant ſe Spiritum videre. 38. Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra?	

à ſe in fractione panis & precatione ſolita agnitus fuiſſet Jeſus, qui poſtea ſe ſubitò iis ſubduxerat. At ceteri fidem non habebant iis, qui Jeſum à ſe conſpectum dicebant; quamvis jam plures eſſent cùm viri, tum mulieres.

Verùm illo ipſo die, cùm, clauſis januis quòd ſibi à Synedrio timerent, in multam noctem ſermones, ut fit, ea de re protraxiſſent, ac tandem ſerò decem Apoſtoli, abſente Thoma, accubuiſſent, & etiamnum cum iis Cleopas colloqueretur; ſubitò, reſeratis ſponte ſuâ januis, iis adſtitit Jeſus, hominéſque pro more ſalutavit. Dein reprehendit pertinaciam atque incredulitatem eorum, qui fidem detrahebant iis qui ipſum è mortuis excitatum ſe vidiſſe dixerant. At illi præconceptis opinionibus uſque adeò occæcati erant, ut à ſe impetrare non poſſent ut crederent Jeſum eſſe. Exiſtimabant enim ſibi non Magiſtrum, ſed Angelum ejus formâ indutum adſtare.

At Jeſus, quare, inquit, perturbati eſtis meo adventu? Cur inania figmenta animis veſtris agitatis?

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. XVI.	CAP. XXIV.	CAP. XX.
		39. Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου· ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε· ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.	
		40. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας ☞ καὶ τοὺς πόδας. ☞	20. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας ☜ καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον. ☜
		41. Ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς· Ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε;	
		42. Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου.	
		43. Καὶ λαβὼν, ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγε.	
		44. Εἶπε δὲ αὐτοῖς· Οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως, καὶ προφήταις, καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.	
		45. Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν, τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς.	
		46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ὅτι οὕτω γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ.	
		47. Καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ.	
		48. Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων.	
		49. Καὶ ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ᾽ ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους. ☞	21. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν· Εἰρήνη ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. ☜
	15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. ☜		

Inſpicite manus meas ac pedes meos, in quibus crucifixionis veſtigia animadvertetis, nec me Magiſtrum illum veſtrum eſſe ampliùs dubitabitis. Angeli ſpeciem quidem corpoream interdum induunt, ſed non habent carnem & oſſa, qualia mihi eſſe cernitis. Simul oſtendit illis manus & pedes, & latus lanceâ vulneratum, ut fidem dictis ſuis faceret. Itaque plerique ſummopere lætari cœperunt, cùm viderent Jeſum è mortuis, prout prædixerat, excitatum. Cùm tamen nonnulli, præ nimio gaudio, magnitudinéque miraculi, etiamnum obſtupefacti hæſitarent, quæſivit an ſupereſſet iis aliquid cibi. Appoſuerunt verò illi particulam piſcis toſti, & favi mellis, quæ ad manum erant. Tum ille, iis inſpectantibus, ea, ut ſolebat, comedit. Deinde, inquit, videtis non fruſtra me vobis dixiſſe, cùm etiamnum vobiſcum viverem, hæc omnia fieri oportere, & implenda eſſe quæcumque de me in Scriptura prædicta fuerant. Poſtea ea loca explicuit, ita ut aperta eis fierent quæ antea obſcura fuerant. Igitur, inquiebat, intelligitis ea fuiſſe Prophetarum vaticinia; quæ ut implerentur, neceſſe erat Meſſiam occidi & tertio die reſurgere. Eadem etiam vos docent oportere jam juſſu meo, &

poteſtate

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. XVI.	CAP. XXIV.	CAP. XX.
		39. Videte manus meas, & pedes; quia ego ipſe ſum: palpate, & videte quia Spiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.	
		40. Et, cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & pedes.	20. Et, cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & latus. Gaviſi ſunt ergo diſcipuli, viſo Domino.
		41. Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hîc aliquid quod manducetur?	
		42. At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & favum mellis.	
		43. Et, cùm manducaſſet coram eis, ſumens reliquias, dedit eis;	
		44. & dixit ad eos: Hæc ſunt verba, quæ loquutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Moyſis, & Prophetis & Pſalmis, de me.	
		45. Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelligerent Scripturas.	
		46. Et dixit eis: Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertiâ die,	
		47. & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jeroſolima.	
		48. Vos autem teſtes eſtis horum.	
		49. Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos: vos autem ſedete in civitate, quoad uſque induamini virtute ex alto.	
			21. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.
	15. Et dixit eis: Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ.		

poteſtate à me acceptâ, gentes omnes ad pœnitentiam, ac remiſſionem peccatorum vocari, initio à Jeroſolima facto. Quo munere nemo meliùs defungi queat, quàm vos, qui ſermonum meorum auditores perpetui, & totius miniſterii mei teſtes oculati fuiſtis. Quamobrem in vos demittam Spiritum Sanctum mihi à Patre promiſſum, ut eum vobis conferrem. Eum hîc Jeroſolimæ accipietis, adeòque, poſtquàm huc è Galilæa ante Pentecoſten redieritis, in hac urbe exſpectate, donec acceperitis divinas illas facultates è cœlo delapſas. Hîc Jeſus iterum Apoſtolos ſalutavit, pacem iis, hoc eſt, omnis generis felicitatem adprecatus; &, quemadmodum, inquit, juſſus ſum à Patre venire ad homines, ut eos ad ſanctiorem vitam vocarem: ita & ego vos ſimilibus mandatis inſtructos ad homines mitto, ut poſtquàm acceperitis Spiritum Sanctum, Evangelium meum nuntiare incipiatis. Nolo autem vos intra Judææ fines conſiſtere, ſed totum terrarum orbem id nuntiando peragrare, atque apud omnes populos docere quod à me acceperitis.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVIII.	CAP. XVI.		CAP. XX.

MARCUS, CAP. XVI.

16. Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς, σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας, κατακριθήσεται.

17. Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· Ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι· γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς·

18 Ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει· ἐπὶ ἀῤῥώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσιν.

JOANNES, CAP. XX.

22. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς· Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον.

23. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε κεκράτηνται.

24. Θωμᾶς δὲ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς.

25. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί· Ἑωράκαμεν τὸν Κύριον. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

MATTHÆUS, CAP. XXVIII.

15. Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

JOANNES, CAP. XX.

26. Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν· ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν· Εἰρήνη ὑμῖν.

27. Εἶτα λέγει τῷ Θωμᾷ· Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου· καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου· καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός.

28. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ Θωμᾶς, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὁ Κύριός μου, καὶ ὁ Θεός μου.

29 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ὅτι ἑώρακάς με, Θωμᾶ, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες, καὶ πιστεύσαντες.

Quicumque Evangelio crediderit, & baptiſmo à vobis ſuſcepto, credere ſe profeſſus fuerit, æternam beatitudinem conſequetur; quicumque verò doctrinæ veſtræ fidem habere noluerit, æternùm damnabitur. Vobis autem, ceteriſque præconio veſtro credentibus, ut veritas Evangelii extra omne dubium collocetur, largiar poteſtatem horum, ſimiliúmque edendorum miraculorum. Prolato nomine meo, Cacodæmonas, ex hominum corporibus quæ inſidebunt, ejicietis; linguis, antea vobis ignotis, & quas numquam didiceritis, expeditè utemini; tantùm aberit ut morſus venenatarum ſerpentium timere queatis, ut eas pro arbitrio ſitis interfecturi; ſi venenum vobis propinatum fuerit ab inimicis, vobis minimè nocebit; ac manuum impoſitione, ægros quoſvis curabitis.

His dictis, ut conſpicuo ſigno exprimeret largitionem Spiritûs Sancti, flavit in Apoſtolos; & accipite, inquit, Spiritum Sanctum; quaſi dixiſſet non minùs verè acceptuos eos fuiſſe poſt aliquot dies Spiritum Sanctum, ac nunc ſpiritu ex ore ſuo erumpente adſlati fuerant. Dein ſubjecit iis quibus Apoſtoli remitti cuperent pœnas peccatorum causâ divinitùs inflictas, quales ſunt morbi, eas à Deo quoque remiſſum iri, curatis morbis; ſed ſi quem vellent pœnas luere, eum minimè curatum iri, donec ei ignoſcerent.

Cùm hi ſermones à Jeſu ſunt habiti, aberat Thomas, cui Didymo cognomen fuit. Is verò cùm rediiſſet, à ceteris Apoſtolis accepit Jeſum ſibi conſpicuum factum eſſe; quibus

MATTHÆUS. Cap. XXVIII.	MARCUS. Cap. XVI.	LUCAS.	JOANNES. Cap. XX.
	16. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. 17. Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur: In nomine meo Dæmonia ejicient: linguis loquentur novis: 18. ſerpentes tollent: &, ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit: ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt.		
	☞	☞	22. Hæc cùm dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum. 23. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. 24. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Jeſus. 25. Dixerunt ergo ei alii diſcipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.
16. Undecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam.	☜	☜	☜
			26. Et poſt dies octo, iterum erant diſcipuli ejus intus, & Thomas cum eis. Venit Jeſus, januis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis. 27. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis: 28. Reſpondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus. 29. Dixit ei Jeſus: Quia vidiſti me, Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt, & crediderunt.

reſpondit ſe tum demum crediturum Jeſum ab illis conſpectum, cùm videret manus ejus clavis pertuſas & latus lanceâ confoſſum, digitóſque in vulnera immiſiſſet; alioqui ſe minimè fidem iis habiturum.

Jeſu autem nuſpiam ampliùs comparente, Thomas unà cum aliis decem Apoſtolis in Galilæam profectus eſt, quò ſe eos iterum conventurum promiſerat Jeſus. Octavo verò die, poſtquàm reſurrexerat, cùm eſſet Thomas cum illis, & januis clauſis colloquerentur, ne quis ſermonum arbiter eos ad Synedrium deferret; ecce verò, nemine januas aperiente, ſubitò patuerunt, adſtititque Jeſus Apoſtolis; quibus ſalutatis, ad Thomam converſus: vide, inquit, manus haſce meas & latus meum, utraque tange, ne poſtea fidem reſurrectioni meæ detrahas, ſed certè credas quod videris, quandoquidem aliis adcredere noluiſti. Thomas verò cùm oculis & tactu intellexiſſet verè excitatum fuiſſe Jeſum, exclamavit: Dominus meus es, quem antea adſectatus ſum; imò & Deus, qui mortem reſurrectione tuâ viciſti. At repoſuit Jeſus: tu quidem, ô Thoma, credidiſti, quia oculis tuis fidem non potuiſti detrahere; at multò præſtantior erit eorum fides, & majore præmio digna, qui reſurrectionem meam, quam non viderint, tamen credent. Hæc tunc temporis Jeſus, qui poſtea ſe ſe Apoſtolorum cœtui ſubduxit.

Caput

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

Cap. XXI.

1. Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος· ἐφανέρωσε δὲ οὕτως.

2. Ἦσαν ὁμοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος, καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

3. Λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος· Ὑπάγω ἁλιεύειν. Λέγουσιν αὐτῷ· Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. Ἐξῆλθον, καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

4. Πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης, ἔστη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν· οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστι.

5. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ· Οὔ.

6. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. Ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκ ἔτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

7. Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, τῷ Πέτρῳ· Ὁ Κύριός ἐστι. Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὁ Κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο, (ἦν γὰρ γυμνός) καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν.

8. Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον (οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων) σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.

9. Ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον.

10. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.

11. Ἀνέβη Σίμων Πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν· καὶ τοσούτων ὄντων, οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.

Caput LXVII.

Septimùm ad Lacum Tiberiadis Diſcipuli nonnulli vident Chriſtum, qui Petri & Joannis futuram ſortem prædicit. Octavò cernitur ab undecim Apoſtolis in monte; quibus dat mandata, de prædicando Evangelio; nonò à D diſcipulis, decimò à Jacobo, undecimò ab omnibus Apoſtolis, duodecimò ab iiſdem, quos tertiùm mandatis inſtruit, & quibus adſpicientibus in cœlum adſcendit. Epilogus.

Postea conſpiciendum ſe præbuit Jeſus aliquot Diſcipulis, ad lacum Tiberiadis, quod hac ratione contigit. Cùm unà eſſent Petrus, Thomas, Nathanael Canenſis Galilæus, duo filii Zebedæi & duo alii Diſcipuli; dixit Petrus ſub veſperam ſe cupere ire piſcatum, ceterique ſe ejus comites futuros profeſſi ſunt. Itaque omnes unà naviculam illico conſcenderunt, verùm

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XXI.

1. POſtea manifeſtavit ſe iterum Jeſus diſcipulis ad mare Tiberiadis. Manifeſtavit autem ſic.

2. Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanaël qui erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex diſcipulis ejus duo.

3. Dicit eis Simon Petrus: Vado piſcari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & adſcenderunt in navim: & illâ nocte nihil prendiderunt.

4. Mane autem facto, ſtetit Jeſus in littore: non tamen cognoverunt diſcipuli quia Jeſus eſt.

5. Dixit ergo eis Jeſus: Pueri, numquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei: Non.

6. Dicit eis: Mittite in dextram navigii rete, & invenietis. Miſerunt ergo; & jam non valebant illud trahere, præ multitudine piſcium.

7. Dixit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Jeſus, Petro: Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt, tunicâ ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.

8. Alii autem diſcipuli navigio venerunt, (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

9. Ut ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

10. Dicit eis Jeſus: Afferte de piſcibus, quos prendidiſtis nunc.

11. Adſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.

---

rùm eâ nocte nullos piſces capere potuerunt. Summo verò mane, conſpexerunt virum in ripa ſtantem, qui Jeſus quidem erat, ſed qui ab illis primò intuitu minimè agnitus eſt. Quæſivit autem ille num piſces cepiſſent, quaſi cibo indigeret; at illi negarunt à ſe quidquam captum eſſe. Tum eos Jeſus juſſit ad dextram navigii jacere retia, quo in loco aiebat eſſe piſces. Illi verò, quamquam hactenus minimè agnito, paruerunt; & ſubitò tantâ copiâ piſcium retia referta ſunt, ut ea in navim trahere non poſſent. Quo conſpecto, Joannes dixit Petro ſine dubio eſſe Jeſum, quem ex ſimili miraculo olim divinitus ad ſe miſſum eſſe intellexerant. Petrus verò, qui ſolâ interiore tunicâ indutus tunc temporis erat, ut piſcationi faciliùs operam daret, ſuperinjectâ ſibi ſuperiore tunicâ, in mare deſiliit, Jeſum illico conventurus, ne fortè ſe proriperet antequàm navicula appuliſſet; neque enim à ripa aberant longiùs, quàm ducentis circiter cubitis. Ceteri verò retia trahentes naviculâ ad ripam vecti ſunt. Cùm verò exſcendiſſent, viderunt in ripa prunas, quibus erat impoſitus piſciculus, & panem; quaſi hæc ſibi ſoli paraſſet Jeſus. Dein eos juſſit afferre aliquot piſces, ex iis quos modò ceperant.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

Cap. XXI.

12. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Δεῦτε, ἀριστήσατε. Οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτὸν, Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ Κύριός ἐστιν.

13. Ἔρχεται οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

14. Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

15. Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; Λέγει αὐτῷ· Ναὶ Κύριε· σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ· Βόσκε τὰ ἀρνία μου.

16. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; Λέγει αὐτῷ· Ναὶ Κύριε· σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει αὐτῷ· Ποίμαινε τὰ προβατά μου.

17. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον. Σίμων Ἰωνᾶ, φιλεῖς με; Ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον· Φιλεῖς με; καὶ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε· Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Βόσκε τὰ προβατά μου.

18. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.

19. Τοῦτο δὲ εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν Θεόν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν, λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι.

20. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε· Κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε;

21. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· Κύριε, οὗτος δὲ τί;

22. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι.

Itaque Petrus iterum conſcendit navigium ut traheret rete ad ripam, quod refertum erat centum quinquaginta tribus magnis piſcibus, nec tamen ingenti pondere uſpiam fractum eſt. Quibus in ripa expoſitis, Jeſus Apoſtolos toſtis piſcibus, ut ſecum epularentur, invitavit; nec quiſquam eorum auſus eſt eum interrogare quis eſſet, quia non dubitabant quin eſſet Jeſus, quamvis vultus ejus nonnihil immutatus eſſet. Ipſe verò arreptum panem fregit, diviſitque convivis, ſimilitérque piſcem ſecuit. Sic Jeſus tertiùm pluribus Diſcipulis ſimul, ex quo excitatus fuerat, conſpiciendum ſe præbuit.

Cùm verò jam pranſi eſſent, hiſce verbis Petrum aggreſſus eſt Jeſus: ô Petre, an me majore amore proſequeris, quàm hi alii Diſcipuli mei? Reſpondit Petrus ſe Jeſu amantiſſimum eſſe, neque amorem ſuum ei latere. Jeſus verò: eſto igitur, inquit, paſtor ovium mearum, quas fidei tuæ poſthac committam. Idem ſecundùm quæſivit Jeſus, ſiméque reſponſum accepit, ac ſimilia repoſuit. At cùm tertiùm idem eſſet ſciſcitatus, doluit Petrus ſe tertiùm interrogari de re, de qua Jeſum dubitare non poſſe exiſtimabat. Igitur reſpondit Jeſum, quando-

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.

CAP. XXI.

12. Dicit eis Jeſus: Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum: Tu quis es? Scientes, quia Dominus eſt.

13. Et venit Jeſus, & accipit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

14. Hoc jam tertiò manifeſtatus eſt Jeſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.

15. Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Jeſus: Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos.

16. Dicit ei iterum: Simon Joannis, diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos.

17. Dicit ei tertiò: Simon Joannis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei: Domine tu omnia noſti: tu ſcis quia amo te. Dixit ei: Paſce oves meas.

18. Amen, amen, dico tibi: cùm eſſes junior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas: cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis.

19. Hoc autem dixit, ſignificans quâ morte clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet, dicit ei: Sequere me.

20. Converſus Petrus vidit illum diſcipulum, quem diligebat Jeſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus ejus, & dixit: Domine quis eſt qui tradet te?

21. Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dixit Jeſu: Domine, hic autem quid?

22. Dicit ei Jeſus: Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.

quandoquidem omnia ei nota erant, non poſſe ignorare ſe ipſius amantiſſimum eſſe. Jeſus verò ſimiliter juſſit eum eſſe paſtorem ſuarum ovium; ut ter repetitâ quæſtione, & poteſtate ter in eum collatâ, ipſi à Petro ſatisfieret propter tres abnegationes, & ipſe vice verſâ ſe Petro ignoviſſe oſtenderet. Tum ſubjecit fore ut Petrus, dum junior foret, ſemet ipſum cingeret, & iret quò vellet, quemadmodum antea fecerat; ſed ut, poſtquàm conſenuiſſet, extenderet manus, ab alio cingeretur & duceretur quò minimè vellet. Quibus verbis ſignificabat, quo mortis genere Petrus veritatem Evangelii eſſet confirmaturus. Dein juſſit Petrum ſe ſequi & præire cœpit, ut hoc quoque ſigno innueret Petri mortem ſuæ ſimilem futuram.

Sequutus verò eſt jubentem Petrus, ſed capite ad alios Apoſtolos converſo, vidit Joannem etiam ſequentem. Quamobrem à Jeſu quæſivit, num vellet Joannem quoque ſecum ſeorſim ab aliis venire. At reſpondit Jeſus, ſi vellet Joannem manere, donec ipſe veniret, nihil hoc ad Petrum pertinere, quem oportebat præeuntem ſequi.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
CAP. XXVIII.			CAP. XXI.

JOANNES. Cap. XXI.

23. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει· ἀλλ᾽· Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε;

24. Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

MATTHÆUS. Cap. XXVIII.

16. εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.

17. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίστασαν.

18. Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς, λέγων· Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.

19. Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

20. Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδού, ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν.

PAULUS

1. Cor. XV.

6 Ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν.

7 Ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ· εἶτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν.

Actor. Cap. I.

3. Οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτόν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι᾽ ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

4 Καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρός, ἣν ἠκούσατέ μου.

Cùm verò mens Jeſu partim intellecta à Diſcipulis fuiſſet, rumor inter alios ſparſus eſt Joannem numquam moriturum. Attamen Jeſus minimè dixerat eum moriendi neceſſitati exemtum iri, ſed quæ modò narravimus. Hic autem Apoſtolus Jeſu poſtea hunc & alios Magiſtri ſermones, & nonnullos inſigniores ejus vitæ eventus litteris mandavit; nec dubium eſt quin vir ſpectatæ fidei vera de Magiſtro ſcripſerit.

Poſtea undecim Apoſtoli ſe contulerunt ad montem quemdam Galilææ, quem locum in Judæa præſtituerat Jeſus, in quem eos conveniret. Quò accedentem, inflexo corpore omnes adorarunt; ne eo quidem excepto, qui antea de ejus reſurrectione fidem aliis habere noluerat. Propiùs ergo accedens Jeſus, ita eos alloquutus eſt: Nunc mihi Pater fecit poteſtatem faciendi quidquid vellem, cùm in cœlo, tum in terris. Vos verò mitto ego ad omnes gentes, ut diſcipulos mihi apud eas faciatis, admittatiſque præconio veſtro credentes baptiſmo in meam Eccleſiam, ita ut poſthac ſint & dicantur diſcipuli non modò Patris, qui in prioris Fœderis tabulis quid vellet à Judæis fieri patefecit; ſed & Filii, cujus vos doctrinam apud omnes populos ſpargetis; ac Spiritûs Sancti, quo à me donabimini, & cujus auxilio quæ à me audiviſtis, abſque ullo erroris periculo, alios docebitis. Nam omnibus hominibus proponetis

MATTHÆUS. MARCUS. LUCAS. JOANNES.

JOANNES. Cap. XXI.

23. Et iit ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei Jeſus: Non moritur; ſed: Si eum volo manere donec veniam, quid ad te?

24. Hic eſt diſcipulus, ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus quia verum eſt teſtimonium ejus.

MATTHÆUS. Cap. XXVIII.

in montem, ubi conſtituerat illis Jeſus.

17. Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt.

18. Et accedens Jeſus loquutus eſt eis, dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.

19. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti;

20. docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiſcum ſum, omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi.

PAULUS

1 Cor. XV.

6. Deinde viſus eſt pluſquàm quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent uſque adhuc, quidam autem dormierunt.

7. Deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis omnibus;

Actor. Cap. I.

3. Quibus & præbuit ſeipſum vivum poſt paſſionem ſuam in multis argumentis, per dies quadraginta, apparens eis, & loquens de Regno Dei.

4. Et conveſcens præcepit eis ab Jeroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem patris, quam audiſtis (inquit) per os meum:

---

ponetis præcepta mea obſervanda, quemadmodum à me ea accepiſtis. Ego verò vobis, iiſque, qui Evangelio credent, uſque ad finem omnium rerum, adero.

Poſtea etiam Jeſus ſe conſpiciendum præbuit quingentis Diſcipulis ſimul; qui omnes quod viderant poſtea narrarunt, per plures, aut per pauciores annos, prout diutiùs aut minùs diu ſuperſtites fuerunt.

Conſpectus eſt deinde à Jacobo, qui frater Domini dicebatur, & primus Jeroſolimitanæ Eccleſiæ præfuit.

Tandem & omnibus Apoſtolis ſe ſtitit, qui per quadraginta dies, poſt ejus reſurrectionem, ſæpiùs eum viderunt & repetita aliquoties mandata ab eo, de Evangelii prædicatione, acceperunt.

Aliquot verò diebus ante Pentecoſten, Apoſtoli, prout Jeſus juſſerat, redierunt Jeroſolimam; ubi cùm unà eſſent, quadrageſimo die ex quo è mortuis excitatus fuerat, pridie Nonas Maias, Jeſum viderunt; qui eos iterum vetuit eâ urbe abire, antequàm accepiſſent id quod iis à Patre ſibi, in eorum gratiam, promiſſum pollicitus illis erat.

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	Cap. XVI.	Actor. Cap. I.	
		5. Ὅτι Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν Πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. 6. Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες· Κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ Ἰσραήλ; 7 Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· Οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. 8. Ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ, καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.	
		Evang. Cap. XXI.	
		50. Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω, ἕως εἰς Βηθανίαν· καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς.	
	19. Ὁ μὲν οὖν Κύριος, μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν,	51. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.	
		Actor. Cap. I.	
		9. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.	
	καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ.	10. Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν, πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ, ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ. 11. Οἳ καὶ εἶπον· Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.	
		Evang. Cap. XXIV.	
		52. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, μετὰ χαρᾶς μεγάλης.	

Nam cùm Joannes Baptiſta olim aquâ dumtaxat eos, qui ſe pœnitere peccatorum profitebantur, abluiſſet; illos, paucis pòſt diebus, Spiritu Sancto è cœlo delapſo veluti ablutum iri.

Cùm verò omnes Apoſtoli adeſſent, viderentque Jeſum ſummam poteſtatem faciendi quod liberet, in cœlo atque in terra, à Patre accepiſſe; ab eo quæſiverunt, annon tandem, eo tempore, Judæos à peregrinorum jugo liberaturus eſſet. Quæ interrogatio, quamquam apertè oſtendebat Apoſtolos nondum intellexiſſe quænam eſſet natura regni Meſſiæ, attamen à Jeſu minimè caſtigata eſt. Satis enim habuit reſpondere eorum non eſſe noſſe ejuſmodi rerum tempora, quorum cognitionem Deus hominibus impertiri noluiſſet; ſed accepturos à Spiritu Sancto dotes neceſſarias, ut poſſent rectè defungi munere quod jam iis erat impoſiturus; teſtium, nimirum, ac præconum eorum quæ audiverant ac viderant, ex quo ſecum verſabantur, Jeroſolimæ ac per univerſam Judæam ac Samariam, imò & per totum terrarum orbem.

His dictis, juſſit eos ſe ad montem Oliveti, Bethaniam verſùs, ſequi; quò cùm perveniſſent,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	Cap. XVI.	Actor. Cap. I.	
		5. quia Joannes quidem baptizavit aquâ. vos autem baptizabimini Spiritu Sancto non poſt multos hos dies. 6. Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicentes: Domine, ſi in tempore hoc reſtitues Regnum Iſraël? 7. Dixit autem eis: Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. 8. Sed accipietis virtutem ſupervenientis Spiritûs Sancti in vos, & eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.	
		Evang. Cap. XXI.	
		50. Eduxit autem eos forâs in Bethaniam: & elevatis manibus ſuis benedixit eis:	
	19. Et Dominus quidem Jeſus, poſtquàm locutus eſt eis, aſſumtus eſt in cœlum.	51. & factum eſt, dum benediceret illis, receſſit ab eis, & ferebatur in cœlum.	
		Actor. Cap. I.	
		9. Et, cùm hæc dixiſſet, videntibus illis, elevatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.	
	& ſedet	☜	
	à dextris Dei.		
	☞	10. Cúmque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri adſtiterunt juxta illos in veſtibus albis, 11. qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſtatis adſpicientes in cœlum? Hic Jeſus, qui aſſumtus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum.	
		Evang. Cap. XXIV.	
		52. Et ipſi, adorantes, regreſſi ſunt in Jeruſalem, cum gaudio magno:	

ſent, ſublatis manibus, cœpit eis bene precari. Tum verò ſubitò ab iis raptus, nube, iis ſpectantibus, ſublatus eſt in eum rerum univerſitatis locum, cui Deus præſentiſſimum ſe præbet; conſeditque ad dextram inacceſſæ lucis, quæ divinæ præſentiæ illic conſpicuum eſt ſignum. Cùm autem Apoſtoli, oculis in cœlum affixis, ſuſpicerent fugientem nubem, dum licuit eam videre; duo Angeli, candidis veſtibus induti, hominibus adſtiterunt, atque hiſce verbis eos ſunt alloquuti: ô viri Galilæi, quid ſtatis diutiùs hìc, ſublatis in cœlum oculis? Jeſus ille veſter in æternæ beatitudinis ſedes ſubvehitur, & quemadmodum eum cœlum petentem vidiſtis: ita & redeuntem in terras olim conſpicietis.

Quibus auditis, Apoſtoli adorato Jeſu Jeroſolimam læti redierunt, quòd vidiſſent eum, prout pollicitus erat, ad Patrem ſubvectum.

MATTHÆUS.

MARCUS.

CAP. XVI.

20. Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων.

LUCAS.

Actor. Cap. I.

12. * ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου Ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς Ἱερουσαλήμ, σαββάτου ἔχον ὁδόν.

Evang. Cap. XXIV.

53. Καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν. Ἀμήν.

JOANNES.

CAP. XX.

30. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

31. Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

CAP. XXI.

25. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. Ἀμήν.

Quarti Anni Præconii CHRISTI & HARMONIÆ EVANGELICÆ.

F I N I S.

Digreſſi autem erant Jeroſolimâ in montem Oliveti, circitur mille paſſibus. Abhinc verò, maximâ diei parte, verſabantur in Templo, ubi Deo gratias ac laudes rependebant, ob inſignia beneficia per Jeſum ab eo in ſe collata. Accepto verò, paucis pòſt diebus, Spiritu Sancto, Jeroſolimâ egreſſi nuntiarunt Evangelium, per Judæam primùm, deinde & per quaſvis alias orbis terrarum oras; nec pauci iis crediderunt, cùm Deus ſanctiſſimo munere ſummâ fide defungentibus ſingulari ratione adfuerit, atque inſignia miracula, in eorum gratiam, ediderit.

HANC vitam in terris egit Jeſus Nazarenus, hæc docuit, hæc miracula perpetravit coram diſcipulis, aliiſque; quæ ad poſteros ab ejus Apoſtolis, ac eorum diſcipulis, litterarum beneficio,

MATTHÆUS.	MARCUS.	LUCAS.	JOANNES.
	CAP. XVI.		
		Actor. Cap. I.	
		12. * à monte qui vocatur Oliveti, qui eſt juxta Jeruſalem, Sabbati habens iter. *	
		Evang. Cap. XXIV.	
		53. Et erant ſemper in templo, laudantes & benedicentes Deum. Amen.	
	20. Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis.		CAP. XX.
			30. Multa quidem & alia ſigna fecit Jeſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc.
			31. Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei: &, ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus.
			CAP. XXI.
			25. Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus: quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros.

Quarti Anni Præconii CHRISTI & HARMONIÆ EVANGELICÆ

F I N I S.

---

ficio, tranſmiſſa ſunt; præter alia multa, quæ ſcriptis minimè ſunt mandata. Hæc autem litteris conſignata fuere, ut veritatis amantes intelligerent Jeſum eſſe Meſſiam, ſeu Filium Dei; útque fidem Evangelio habentes, & vitam ex ejus præceptis inſtituentes felicitatem æternam conſequerentur, dum ſe diſcipulos ejus non falsò profiterentur. Quòd ſi quis omnia Jeſu dicta & facta particulatim & ſubtiliter deſcribere aggreſſus eſſet, ab eo plura, eáque ingentia volumina fuiſſent conſcribenda.

F I N I S.

DISSERTATIO PRIMA,

in qua

CHRONOLOGIÆ,

quam ſequuti ſumus, ratio redditur.

Conſilium harum Diſſertationum I. *Quo anno & quâ tempeſtate anni, Rex ſalutatus & mortuus ſit Herodes.* II. *Jeſum eſſe natum penultimo ejus regni anno.* III. *Duplex fuiſſe initium Principatûs Tiberii, ad quorum prius referendam deſignationem temporis, quæ exſtat Lucæ* III, I. IV. *Paſchata quatuor eſſe in tempore Miniſterii Chriſti numeranda, ex Joannis Evangelio.* V. *Ultimum incidiſſe in annum Æræ Vulgaris vigeſimum nonum, quo mortuum Chriſtum antiquiſſimi Scriptores Chriſtiani prodiderunt.*

QUAMQUAM non eſt animus Hiſtoriæ Chriſti, à nobis conſcriptæ, particulatim rationem reddere; aut verò verborum Evangeliſtarum, quorum ſententiam exprimere in ea conati ſumus, interpretationem perpetuam aggredi; attamen neceſſe habemus ſummatim oſtendere, quæ ſit ratio totius noſtri inſtituti. Ante omnia dicendum nobis eſt, quâ viâ & quo ordine annos vitæ Jeſu Chriſti, in terris agentis, diſpoſuerimus; deinde tradenda nobis erit *Harmoniæ* Evangeliſtarum à nobis confectæ ratio; ac tandem de conſcriptione Evangeliorum erit agendum, ut antiquiſſimam & ſanctiſſimam horum ſcriptorum auctoritatem tueamur, & quo animo, quoad ejus fieri poterit, in lucem edita ſint aperiamus. Quæ tribus Diſſertationibus ita complectemur, ut in duabus quidem prioribus noſtra dumtaxat exponamus; nullius opinionis, aut viri confutatione ſuſceptâ; in poſtrema verò conjecturas aliquot nuperas, ſine ulla tamen conjicientium inſectatione, evertere nitamur.

I. Jeſum Chriſtum natum eſſe non multò ante mortem Herodis Magni, totius Judææ Regis, dubitare nemo poteſt, qui fidem Evangelio Matthæi habeat. Hæc igitur duo tantùm quærenda ſibi propoſita eſſe exiſtimarunt viri docti, qui de hiſce rebus agere aggreſſi ſunt; quonam, nimirum, anno, quâve anni tempeſtate, de vita deceſſerit Herodes; tum etiam quot menſibus eam mortem anteceſſerit Chriſti natalis dies. Diverſas hominum eruditorum, hiſce de capitibus Sacræ Chronologiæ, ſententias quærent Studioſi apud eos qui datâ operâ de Chronologia Sacra egerunt; nam nos quidem hîc eam ſolam, quæ nobis veriſimillima viſa eſt, exponemus.

Exiſtimamus autem eos rectiſſimè omnium ſentire qui putant, (ut hinc initium faciamus) Herodem mortuum eſſe regni anno XXXVII. ſi initium ducamus à die quo Romæ à Senatu Rex Judææ ſalutatus eſt, at XXXIV. ſi ab expugnatione Jeroſolimæ; quam poſteriorem notationem temporis, ob rationem poſtea dicendam, ſequuti ſumus, in ſumma pagina, in qua anni primi Chriſti geſta narravimus. Hic autem annus Herodis fuit ab Urbe Condita DCC L, Auguſti XLI. ante Æram Vulgarem IV.

Potiſſima hujus ſententiæ ratio eſt ex *Joſepho* petita, qui cùm haberet vitam Herodis conſcriptam ab ejus familiari *Nicolao* Damaſceno, accuratus eſſe, in Chronologia vitæ ejus Regis, potuit. Is autem ita loquitur de anno, quo eſt Romæ Rex ſalutatus, Ant. Jud. Lib. XIV. c. 29. Οὕτως τὴν βασιλείαν παρελάμβανε τυχὼν ἐπὶ τῆς ρ' καὶ π' καὶ δ' ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος Γαΐου Δομετίου Καλβίνου τὸ δεύτερον, καὶ Γαΐου Ἀσινίου Πωλίωνος: *ſic accepit regnum, quod conſequutus eſt Olympiade* CLXXXIV. *C. Domitio Calvino ſecundùm, & C. Aſinio Pollione Coſſ.* Qui Conſules magiſtratu functi ſunt, anno ab Urbe Condita DCCXIV.

DCCXIV. Ejuſdem verò libri Cap. XXVII. narrat illum obſediſſe Jeroſolimam, anno tertio, ex quo Romæ Rex ſalutatus erat: τρίτον δὲ αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἦν, ἐξ οὗ βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ ἀποδέδεικτο: *tertius is ipſe erat annus, ex quo Romæ Rex renuntiatus fuerat.* Deinde, Capite ſequente, de tempore captæ urbis: τοῦτο τὸ πάθος συνέβη τῇ Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, ὑπατεύοντος ἐν Ῥώμῃ Μάρκου Ἀγρίππα καὶ Κανιδίου Γάλλου, ἐπὶ τῆς ρπέ. ὀλυμπιάδος: *hæc calamitas contigit Jeroſolimitarum urbi*, COSS. *Romæ M. Agrippa, & Canidio Gallo, Olympiade* CLXXXV. Ac ſanè inter Conſules, quibus Magiſtratum obtinentibus, Herodes Rex eſt ſalutatus, & eos, quos hîc memorat, ſunt tantùm duo paria Conſulum; ita ut ſi æſtate anni ab Urbe Condita, ut poſtea oſtendemus, DCCXIV. regnare cœperit Herodes, nondum exacto tertio anno, aut eo certè vertente, Jeroſolimam ceperit. Ea enim potitus eſt, menſe tertio, hoc eſt, ineunte æſtate, ut poſtea docet *Joſephus*, cujus proximè ſequuntur hæc verba, τῷ γ΄ μηνὶ, τῇ ἑορτῇ νηστείας, ὥσπερ ἐκ περιτροπῆς τῆς γενομένης ἐπὶ Πομπηΐου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς, καὶ γὰρ ὑπ᾽ ἐκείνου τῇ αὐτῇ ἑάλωσαν ἡμέρᾳ, μετὰ ἔτη κζ. *tertio menſe* (ab æquinoctio verno) *feſto jejunii, quaſi in orbem redeunte in Judæos calamitate, quam olim à Pompeio paſſi erant; nam ab eo, eodem die capti fuerant, ante viginti ſeptem annos*; hoc eſt ab Urbe Condita DC XCI, quo erant Coſſ. *C. Antonius* & *M. Tullius*, ut habet *Joſephus* ejuſdem libri Capite VIII. conſentientibus Romanis Faſtis. Jejunium autem exiſtimo intelligi quod celebrabatur XXIII. menſis Sivan, qui tertius eſt, ob idololatriam à Jeroboamo inſtitutam. Vide Calendarium Judaïcum editum à *Joan. Seldeno*, in libro de anno civili Judæorum, Cap. VII.

Ita conſtituto initio regni Herodis, ut nulla ſupereſſe nunc poſſit dubitatio, videndum quo anno regni ſit mortuus, quod idem docuit Hiſtoricus Ant. Jud. Lib. XVII. c. 10. hiſce verbis: τελευτᾷ βασιλεύσας, μεθ᾽ ὃ μὲν ἀνεῖλεν Ἀντίγονον, ἔτη τέσσαρα καὶ τριάκοντα, μεθ᾽ ὃ δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀποδέδεικτο ἑπτὰ καὶ τριάκοντα: *moritur cùm regnaſſet, poſt ſublatum quidem Antigonum, triginta quatuor annos: poſtquàm verò renuntiatus fuerat à Romanis, triginta ſeptem.* Idem repetit, ne quis poſſit ſuſpicari errorem eſſe in numeris, Lib. I. de Bello Judaico, Cap. XXI.

Jam ſi anno ab Urbe Condita DCCXIII. addas annos XXXVII. numerato anno DCCXIV. quo Herodes regnare cœpit, incides in annum DCCL. qui etiam oritur ex additione XXXIV. annorum anno DCCXVI. quo elapſo, Antigonus è medio ſublatus eſt, in gratiam Herodis, qui ab eo tempore ſolus Rex Judæorum dici potuit.

Sed & aliâ certiſſimâ ratione, emortualis annus Herodis ab *Joſeplo* eſt deſignatus. Nimirum, eo anno, quo Herodes mortuus eſt, Luna defecit, ut teſtatur Antiq. Jud. Lib. XVII. c. 8. quod deliquium contigit Jeroſolimæ, ex Aſtronomorum calculo, Martii Menſis die XIII. horâ tertiâ, poſt mediam noctem, anno ab Urbe Condita DCCL.

Poſſunt & alia proferri argumenta, quibus conſtet Herodem ultra hunc annum non vixiſſe, neque citiùs fato functum, quæ etiam à viris doctis, nuper in Gallia, ſtudioſè ſunt propoſita. Verùm hæc ſatis ſunt, ut ait ille, aut nihil erit ſatis; & nos argumentorum vim ex ſingulorum pondere, non ex numero, æſtimare ſolemus. Jam quærendum, quâ anni tempeſtate, regnare cœperit Herodes.

Hoc autem ſic confici poſſe nobis videtur. *Joſephus* antea nos docuit primum ejus regni annum, initio facto à tempore quo Romæ Rex ſalutatus eſt, incidiſſe in CLXXXIV. Olympiadem; ex quo intelligere licet Herodem ſalutatum fuiſſe Regem Romæ, ante ſolſtitium æſtivum anni ab U. C. DCCXIV. nam à ſolſtitio ejùs anni incipit Olympias CLXXXV. quæ celebrata fuit, ex calculo *Sethi Calviſii*, die XVII. Auguſti. Hinc obiter colligere licet eos errare, qui differunt in autumnum memorati anni regiam Herodis dignitatem; quorum tamen rationes confutare non aggrediar.

Certè nihil habet *Joſephus*, quod perſuadere poſſit Herodem ſeriùs ſalutatum fuiſſe Regem Judææ. Narrat enim Ant. Jud. Lib. XIV. c. 26. eum hyeme Alexandriâ ſolviſſe, χειμῶνος ὄντος. & Belli Jud. Lib. I. c. 11. cum minimè veritum τὴν ἀκμὴν τοῦ χειμῶνος, hoc eſt, *vim maximam hyemis*, quæ aſperrima eſt menſe Januario; periclitatum verò eum eſſe circa Pamphiliam, & ægrè Rhodum perveniſſe, ac ibi inſtructâ triremi in Italiam navigaſſe. Quò pervenire potuit menſe Aprili, dein mediâ æſtate, aut circiter, regiam dignitatem conſequi.

Hinc jam ſatis liquet, ſi ſtatuamus Herodem mortem obiiſſe ſub finem æſtatis anni ab U. C. DCCL. mortuum eum eſſe inchoato trigeſimo ſeptimo regni anno, ſi cœperimus ab anni U. C. DCCXIV. æſtate. Nec minùs certè regnare eum oportuit, ut poſſet dici regnaſſe triginta ſeptem annos; ultimus enim annus non potuit numerari, niſi eſſet inchoatus. Inchoatos autem annos pro integris paſſim ſumi, apud omnis generis Scriptores, nemo ignorat; quare nec opus eſt ejus rei exempla ulla à nobis proferri.

II. Indicato & certis argumentis firmato anno emortuali Herodis, quærendum quot menſibus ante ejus mortem natus videri poſſit Jeſus Chriſtus. Exiſtimamus nos de numero menſium nihil poſſe certum conſtitui; at natum Chriſtum anno U. C. DCCXLIX. vel Juliano XLI. cujus partem dimidiam poſteriorem ſibi vindicat XXXIII. Herodis, ab expugnata Jeroſolima.

Conſtat quidem ex Luca, Jeſum ſex menſibus poſt Joannem Baptiſtam natum eſſe; ſed cùm incertus ſit menſis conceptionis, ac natalium Joannis, nihil hinc explorati colligi poteſt. Scio quidem quæ viri doctiſſimi conjecerint de hebdomade, quâ claſſis Abiæ, quæ erat Zachariæ patris Joannis, ſacris in

Templo operaretur; verùm & illa ſunt leviſſimis fulcris ſubnixa, & præterea parum conſtat an ſtatim, poſtquàm Zacharias domum rediit, gravida facta fuerit ejus uxor Eliſabetha. Igitur ne conjecturas conjecturis cumulemus, in re tam ſeria, à conjiciendo prorſus abſtinere maluimus.

Norunt omnes Occidentales Eccleſias exiſtimaſſe Chriſtum eſſe natum VIII. Calendas Januarias; qui dies propterea etiamnum, quaſi natalis Chriſti, celebratur per totum Occidentem. At Orientales contendebant natum eſſe VIII. Idus Januarias, rémque ſibi magis exploratam dictitabant, quàm Occidentalibus, remotioribus à loco, in quo Chriſtus natus erat. Congeſſit hanc in rem multa Veterum loca *Joan. Ger. Voſſius*, in Diſſertatione *de tempore Nativitatis Chriſti.* Sed neutris rem exploratam fuiſſe facilè ſibi perſuadebit quiſquis eam expenderit, ſciverítque antiquiſſimis temporibus minimè conſecratum fuiſſe hunc diem, à Chriſtianis. Quæ res cùm nemini erudito dubia ſit, à me pluribus non commemorabitur.

Nolim negare aut affirmare natum eſſe Chriſtum hoc, aut illo menſe anni Juliani XLI, quia res minimè conſtat. Hoc unum conſtare poſſe mihi videtur natum eum eſſe hoc anno, quamquam ignotus eſt menſis. Quamobrem anno ſequenti, ſeu Juliano XLII. natalis anni Chriſti titulum præſcripſimus, neglectis menſibus aut diebus anni ſuperioris; quemadmodum ſolet vulgò, etiam in Æra Dionyſiana, fieri.

Referendi autem anni natalis Chriſti ad XLI. Julianum, has potiſſimùm rationes habemus, quas paucis exponemus; quia jam ſunt ab aliis copioſè propoſitæ, atque illuſtratæ. Docet Lucas Evangelii Cap. III, 1. *decimo quinto Imperii Tiberii* cœpiſſe baptizare Joannem, cúmque ad eum permulti confluerent, ad hominem iviſſe Jeſum, ut ab eo etiam ablueretur, ℣. 21. Tum ſubdit: Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος: *& ipſe erat Jeſus circiter triginta annorum incipiens*; nimirum, munere ſuo defungi. Nam illis verbis nullam ineſſe obſcuritatem putamus; nec ullam quiſquam in iis reperiſſet, niſi, ob rationes nihil huc facientes, iis vis inferenda fuiſſet. Hoc unum dubium eſt, quo menſe anni decimi quinti Principatûs Tiberii à Joanne baptizari Chriſtus voluerit. Incipit autem annus quindecimus Tiberii à die XXVIII. Sextilis menſis, anni ab Urbe Condita DCCLXXIX. At eum baptiſmum ſeu ad poſtremos menſes hujus anni, ſeu ad primum ſequentis referamus non multùm intereſt; nec certè quidquam, ea de re, minimè dubium ſtatui poteſt. Itaque nos ad initium anni ſequentis retulimus, potiùs ut morem Occidentalium Eccleſiarum ſequeremur, quàm quòd quidquam ea de re compertum haberemus.

Verùm cùm Jeſus natus non ſit ſeriùs ultimo Herodis anno, qui incidit, ut diximus, in annum ab Urbe Condita DCC L. neceſſe eſt Jeſum anno DCCLXXIX. circiter triginta annos natum fuiſſe, ſeu trigeſimum annum egiſſe, ſi ſtatuamus natum anno ab Urbe Condita DCCXLIX. quemadmodum antea diximus. Nos quidem non fugit voculam ὡσεὶ, *circiter*, poſſe paullò latiùs extendi; at nemo negarit commodiùs eam adhiberi ab Evangeliſta, ſi Jeſus trigeſimum ætatis ſuæ annum decurreret. Quod cùm ita ſit, nulla ratio eſt cur eam ita non intelligamus; nam objectionem petitam ab anno Principatûs Tiberii XV. nullam eſſe poſtea oſtendemus. Igitur rectè à nobis, & convenienter hiſtoriæ ſacræ, annus natalis Chriſti eſt antea conſtitutus.

Eſt & alterum indicium temporis, petitum ex Joannis Cap. II, 20. ubi primo præconii Chriſti anno ex Harmonia noſtra, Judæi aiunt *quadraginta ſex annis ædificatum fuiſſe Templum* Jeroſolimitanum; quibus verbis volunt Templum ædificari cœptum à XLVI. annis, atque ab eo tempore perpetuò exornatum; nam ipſum ædificii corpus, ut ita loquar, ab Herode Magno perfectum, intra novem annos & dimidium, conſtat ex *Joſepho* Lib. XV. c. 14. Antiquitatum Judaicarum. Sic intellexerim etiam quod habet *Plinius* de Templo Dianæ Epheſiæ, Libro XXXVI. c 14. *ducentis viginti annis factum à tota Aſia.* Docet autem *Joſephus* decimo octavo regni anno id operis cœpiſſe Herodem, quod intelligendum de regno ab expugnata Jeroſolima inchoato; ut liquet ex *Annalibus Petavianis.* Ac ſanè ab eo tempore, Herodes fuit ſine controverſia Rex Judææ; quo factum ut eâ ratione numerandi utatur Joſephus, quam & nos ſequuti ſumus. Annus autem XVIII. Herodis incidit partim in XXVI, partim in XXVII. Julianum; ac proinde deſumto initio ædificationis Templi à XXVI. anno Juliano, ad LXXI, ſeu Æræ Vulgaris XXVI. qui primus eſt præconii Chriſti, erunt anni XLVI. numeratis, ut paſſim fieri ſolet in calculis minùs accuratis, primo & ultimo anno, quaſi integris.

Hic autem calculus ejuſmodi eſt, ut ſtare nequeat, ſi citiùs, aut ſeriùs ſtatuamus Jeſum Chriſtum munus ſuum nuntiandi Evangelii iniviſſe. Si enim citiùs cœpiſſet eo munere fungi, nondum potuiſſent dicere Judæi ſextum & quadrageſimum eſſe annum, ex quo ædificabatur Templum. Si verò ſeriùs hi ſermones eſſent habiti, plures elapſi fuiſſent anni. Non diffiteor tamen, anno ſequente, ſeu Æræ Vulgaris XXVII. ſimile quid potuiſſe dici, neglectis in eo calculo paucis menſibus; at certè non ſeriùs, & præterea ea ſententia conſiſtere nequit, cum numero quatuor Paſchatum, de quo poſtea agemus.

Ex hiſce colligere licet Chriſtum natum eſſe penultimo Herodis anno, cùm quadraginta ſex annis, poſt inchoatum Templi ædificium, triginta circiter annos natus eſſet. Atque hinc vice verſâ confirmatur quod docet *Joſephus*, de duplici initio regni Herodis, déque anno ejus emortuali. Quò enim plura, in hoc rerum genere conſentiunt, eo veriſimiliora fiunt quæ ex eo conſenſu eliciuntur.

III. Verùm

III. Verùm hîc quærunt Eruditi, quî fieri poſſit ut *quindecimo Tiberii anno*, quo ſtatuimus, auctore Lucâ, Chriſtum cœpiſſe munere ſuo fungi, poſſet eſſe tantùm triginta annos natus, cùm hic Tiberii annus incidat in annum Julianum LXXIII. à cujus Auguſto menſe, & die quidem XX. incipit, annus verò natalis Chriſti fuerit Julianus XLI.? Huic quæſtioni commodiſſimè omnium videntur reſpondere, qui duplex initium Principatui Tiberii fuiſſe ſtatuunt; alterum cùm eſt Collega Imperii ab Auguſto creatus, alterum cùm, mortuo Auguſto, rerum habenas ſolus moderatus eſt; & de priori quidem, apud Lucam, ſermonem eſſe volunt. Renunciatus eſt autem Tiberius Collega Imperii, anno Æræ Vulg. XI. & quidem V. Calendas Septembres, unde ſequitur anno ejuſdem Æræ XXV. eodem die, ſeu XXVIII. Auguſti, cœpiſſe XV. Tiberii annum, quo tempore munus ſuum iniiſſe videtur Joannes Baptiſta. Quod tamen ita intelligi nolim, quaſi pro comperto ſtatuerem Joannem Baptiſtam nonniſi ſub finem anni Æræ Vulgaris XXVI. cœpiſſe baptizare; nihil enim obſtat quo minùs aliquot antea menſibus cœperit, qui à Luca neglecti fuerint, quemadmodum frequentiſſime fieri ſolet.

Poſſem Lectorem amandare ad virum eruditum, qui Annales *Cæſaris Baronii* emendare aggreſſus eſt, & qui ad annum Chriſti XI. multis oſtendit eo anno Tiberium factum eſſe Collegam Imperii, ac objectionibus omnibus ſatisfecit. Is enim ita rem videtur exhauſiſſe, ut aliis omnibus, quibus de ea agendum eſſet, otium fecerit. Attamen paucis indicabimus rationem, quâ hoc tempus Proconſularis Imperii Tiberii eruatur.

Dio Hiſtoriarum Romanarum Lib. LVI. deſcriptis iis quæ contigerant P. Sulpicio Camerino & C. Poppæo Sabino Coſſ. Æræ Vulgaris anno IX. ſubjicit p. 400. Ed. Rob. Stephani: Τῷ δὲ ἑξῆς ἔτει τό, τε Ὁμονόειον ὑπὸ τοῦ Τιβερίου καθιερώθη: *ſequente anno, Concordiæ Templum conſecratum eſt à Tiberio.* Deinde illico ſequuntur geſta anni Æræ Vulgaris XI, M. Æmilio Lepido & T. Statilio Tauro Coſſ. Μάρκου δὲ Αἰμυλίου, καὶ Στατιλίου Ταύρου ὑπατευσάντων, Τιβέριος μὲν καὶ Γερμανικὸς ἀντὶ ὑπάτου ἄρχων, εἰς τὴν Κελτικὴν ἐσέβαλον: *Cùm M. Æmilius & Statilius Taurus Magiſtratum iniiſſent, Tiberius & Germanicus Proconſul in Galliam iverunt.* Tum ſequitur deſcriptio rerum in Germania geſtarum. Dum autem in hac expeditione abeſſet Tiberius, *Collega Imperii & conſors Tribunitiæ poteſtatis adſumtus* eſt ab Auguſto, ut loquitur *Tacitus* Annal. Lib. I. c. I. Sic verò rem exprimit *Velleius Paterculus* Lib. II. c. 120. *Concuſſis*, inquit, *hoſtium viribus, claſſicis peditúmque expeditionibus, cùm res Galliarum maximæ molis, accenſáſque plebis Viennenſium diſſenſiones, coërcitione, magis quàm pœnâ, molliſſet, & Senatus Populúſque Romanus, poſtulante patre ejus,* (Auguſto) *ut æquum ei jus in omnibus provinciis, exercitibúſque eſſet, quàm erat ipſi, decreto complexus eſſet;* ——— *in Urbem reverſus jam pridem debitum, ſed continuatione bellorum dilatum, ex Pannoniis, Dalmatíſque egit triumphum.* Qui triumphus incidit in annum Æræ Vulgaris XII.

Collegit autem vir doctiſſimus duplex initium Tiberii ex loco *Clementis* Alexandrini Stromat. Lib. I. p. 339. ubi tradit Chronologiam Impp. Romanorum, uſque ad Commodum; & in qua, poſtquàm dixit ex vulgari ſententia Tiberium regnaſſe XXII. annos, eamdem habet Chronologiam, ex aliorum ſententia, atque hæc de Tiberio: ἔπειτα Τιβέριος ἔτη κϛ′, μῆνας ϛ′, ἡμέρας ιθ′: *deinde Tiberius annos* XXVI. *menſes* VI. *dies* XIX. Ex quibus verbis hic calculus initur. Deceſſit ex vita Tiberius XVII. Calendas Apriles anni Æræ Vulgaris XXXVII. à cujus anni die V. Calendas Septembres, ad eumdem diem anni Æræ Vulgaris XI. ſunt viginti ſex integri anni. Ab eo die ad V. Calendas Martias ſunt ſex menſes; à V. verò Calendas Martias ad diem XVII. Calendas Apriles, quo obiit Tiberius, ſunt XIX. dies. Unde liquet initium primi anni Tiberii à nonnullis Scriptoribus relatum fuiſſe ad XI. Æræ Vulgaris ac proinde initium XV. anni Tiberii referri, ex illorum ſententia debuiſſe, ad annum Æræ Vulgaris XXV. quod cum calculo noſtro conſentit. Sunt & alia argumenta, quæ ſuadeant diem V. Calendas Septembres ab Auguſto electum, ut ſibi Collegam adſumeret, quæ apud virum eruditiſſimum legi poterunt, ut & alia multa huc facientia.

Duplex autem initium tribui Tiberio, non magis mirum videri debet, quàm triplex Auguſto. Sunt enim qui ejus Principatum ordiantur ab anno, quo Julius Cæſar eſt occiſus; alii ab ejus primo Conſulatu, quem anno ſequente iniit; alii denique à victoria Actiaca, ut multis docet *Dionyſius Petavius* de Doctrina Temporum Lib. X. c. 64. quem non exſcribemus.

Nulla igitur cauſa proferri poteſt, cur Lucæ non licuerit eorum ſententiam ſequi, qui initium Principatûs Tiberii repetebant ab eo tempore, quo Collega Imperii factus eſt; cùm præſertim, in Provinciis, pari dignitate haberetur ac Auguſtus. In Urbe quidem ſe quaſi minorem eo gerebat, videbatúrque potiùs ejus legatus aut adminiſter, quàm Collega; adeò ut poſt mortem demum Auguſti ſummæ rerum præeſſe viſus ſit. Verùm ſi rem probè introſpiciamus, illa erant Tiberianæ diſſimulationis mera ludibria, quæ accuratè à *Tacito* Lib. I. Annalium deſcribuntur. At Provinciales ſimpliciores, ſtatim ac Proconſulare Imperium adeptum eum intellexerunt, participem ſummæ poteſtatis factum, & Principatum iniiſſe, nec falsò, intellexerunt. Eadem ſimplicitate Reges vocabant eos, qui Romæ Principes aut Imperatores, fictâ modeſtiâ, dicebantur. Hinc quod in nummis Druſo Tiberii Filio TRIBUNITIA POTESTAS tribuitur, id vocavit *Euſebius* in Chronico τῆς ἀρχῆς κοινω-

νὶν προσλαμβάνεσθαι, & Hieronymus *Conſortem Regni fieri.*

IV. Nunc deveniendum nobis eſt ad Paſchata, quibus diſtinguitur Chriſti miniſterium, & de quibus quid ſentiant alii non dicemus, cùm & *Ger. Joannis Voſſii* & aliorum collectanea hac de re omnium manibus terantur. Quiſquis Hiſtoriam noſtram Evangelicam, ſingulis paginis ſubjectam, leget facilè intelliget non falsò quatuor Paſchata à nobis, poſt multos eruditiſſimos viros, in Evangeliis inventa; ſed rem in pauciora verba hîc contrahemus, ut eam quaſi in brevi Tabella, Lectori ob oculos ponamus.

Primum ergo Paſcha eſt id, cujus meminit Joannes, Cap. II, 13. quo primùm Jeſus mercatores ejecit è Templo. Inde Jeroſolimâ Jeſus, cum paucis diſcipulis, inter quos erat Philippus, ſe in alium Judææ tractum contulit, in quo commoratus eſt donec Joannes Baptiſta in carcerem conjiceretur. Poſtea in Galilæam abiit, per Samariam, in qua ſatis apertè Evangelium nuntiavit. Cùm verò Nazarethæ fruſtra id nuntiaſſet, profectus eſt Capernaümum; ubi habitare, aut diutiùs commorari, quàm uſpiam alibi, cœpit. Illic ſibi adſcivit diſcipulos plures, & præſertim quidem Petrum, Andream, Joannem & Jacobum. Tum peragravit urbes Galilææ, in quibus, diebus Sabbathi, in Synagogis Regnum Cœleſte nuntiabat. Hiſce omnibus faciendis, non nimium eſt anni ſpatium; nam ut homines per agros ac villas diſſitos, negotiiſque aliis occupatos doceret Jeſus, neceſſe habebat dies Sabbathi exſpectare, quibus conveniebant in Synagogas.

Secundum igitur Paſcha fuit ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, *feſtum Judæorum*, cujus mentio occurrit apud Joannem Cap. V, 1. quo nomine κατ᾽ ἐξοχὴν. non modò præfixo articulo, deſignari ſolet Paſcha, primum & potiſſimum omnium feſtorum Judaïcorum, ut ad eum locum oſtendit *H. Grotius.* Per paſchale feſtum Jeſus commoratus eſt Jeroſolimæ, deinde rediit in Galilæam, ubi e numero omnium diſcipulorum, duodecim Apoſtolos elegit, qui ſibi in poſterum perpetuò adeſſent, & quos mitteret quò vellet. Ab eo tempore, clariùs ac copioſiùs cœpit doctrinam Evangelicam proloqui, ut liquet ex ſermonibus, quos complexi ſumus Capp. XXI & XXII. Hiſtoriæ noſtræ, atque ex ſequentibus omnibus. Miracula multa edidit & diu ad ſe confluentem undequaque multitudinem docuit Capernaümi, & circa lacum Geneſarethicum; deinde ſe contulit Nazaretham, unde profectus per Galilæam dimiſit Apoſtolos, Evangelium nuntiaturos, dum ipſe alia loca peragraret. Apoſtoli verò munere defuncti ad eum redierunt, Capernaümi, aut in alio oppido Geneſarethico lacui vicino agentem. Nemini mirum videbitur annum, aut circiter, in hiſce abſumtum.

Tertium Paſcha id eſt cujus meminit Joannes Cap. VI, 4. & quo inſtante, quinque millia virorum, præter mulieres & pueros, quinque panibus & duobus piſcibus excepit ac ſatiavit. Tum perrexit ſuo more Capernaümi & alibi docere eos, quibus cordi erat audire quæ ad ſalutem ſuam pertinebant. Jeroſolimam ad feſtum Paſchale ivit, ſi de hoc anno ex aliis judicemus. Deinde redux profectus eſt in eum Galilææ tractum, qui proximus erat Tyriorum ac Sidoniorum finibus, in quo tractu minùs erat notus. Inde rediit ad Geneſarethicum lacum, atque in Decapolitana regione diu verſatus eſt. Tum navigabat per lacum, ſubinde mutatis locis, ad vitandos, ut videtur, nimios hominum concurſus; ex quibus ſeditio fortè aliqua naſci potuiſſet, quam ab eo concitatam dixiſſent ejus adverſarii, qui eum majeſtatis reum, apud Pilatum, facere poſtea multò minori de cauſa conati ſunt. Quamobrem vetabat ſe dici Meſſiam, & varia ſua miracula promulgari, ne homines rerum novarum cupidi ad ſe confluerent. Se contulit poſtea Paneadem, ad fontes Jordanis. Aliquot abhinc diebus in monte Galilææ transfiguratus eſt, & per Galilæam huc, illuc, varia itinera fecit. Deinde initio Octobris, medio Tabernaculorum feſto, Jeroſolimæ ſe ſtitit; miſſis quaquaverſum LXX. diſcipulis, qui ad illum poſt feſtum, ut videtur, redierunt, cùm in Galilæam jam profectus eſſet. Inde ad feſtum Dedicationis, Jeroſolimam rediit, lentis itineribus, oppidatim & vicatim docens, eòque pervenit initio Decembris. Iterum reverſus eſt in Galilæam, unde tranſiit in Judæam, brevi in Galilæam rediturus; unde rediit in Judæam, ut excitaret è mortuis Lazarum, quo excitato in Jerichuntinam ſolitudinem ſeceſſit, ad tempus uſque Paſchatis; nimirum, quarti, quod θανάσιμον dicitur.

Ex brevi hac narratione itinerum Chriſti, facilè intelligere eſt, intercapedine temporis quæ interceſſit inter tertium & quartum ſeu ultimum Paſcha, Jeſum plura itinera feciſſe, quàm ſuperioribus annis. Quod duabus, iiſque graviſſimis de cauſis, fieri potuit. Altera quidem erat, quòd, inſtante tempore diſceſsûs ſui ex hiſce terris, vellet quàm latiſſimè per Palæſtinam Evangelium ipſe ſuum ſpargere; ut firma fundamenta jaceret ædificii, poſtea ab Apoſtolis abſolvendi. Altera verò, quòd, frequenti mutatione locorum, impediret ne ad ſe concurſus fierent hominum jugum Romanorum iniquo animo ferentium, quales erant permulti in Judæa, aut potiùs plerique omnes Judæi. Cùm enim fama ejus miraculorum longè latèque ſparſa eſſet, non pauci ſuſpicabantur eum eſſe Meſſiam, & nonnulli etiam omnino credebant. Meſſias autem exiſtimabatur ab omnibus dux fore Judaïcæ Gentis, qui non modò priſtinam libertatem popularibus ſuis redditurus eſſet, ſed etiam reliquum humanum genus ſubditurus. Igitur ſi ſedes uno in loco fixiſſet, ſemper magnâ hominum multitudine cinctus fuiſſet, quæ ſequi eum ſubinde loca mutantem non poterat. Ad eum, quaſi in præſtitutum ac condictum locum, omnes ſeditioſi

ditioſi confluxiſſent; ſeditionémque, eo invito, concitaſſent. Quod quàm futurum fuiſſet noxium naſcenti Chriſtianæ Eccleſiæ, nihil attinet dicere.

Hæc cùm ita ſint, nonnulla nobis diluenda ſunt, quæ forte objici poſſent, aut reipsâ objiciuntur tecenſioni noſtræ Paſchatum, quibus præconium Chriſti diſtingui diximus. Sunt ergò qui velint, Joan. IV, 13. Chriſtum ita loquentem, *nonne vos dicitis, adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis veniet*, ſignificare, hiſce verbis, eo tempore quo tranſiit per Samariam, ſuperfuiſſe quatuor menſes ad ſecundum ejus Paſcha. Verùm in Evangelica Hiſtoria proverbium eſſe à meſſe hordeacea ductum innuimus; qua de re conſulendus eſt & *Joan. Lightfootus*, in horis Hebraïcis ad Joannem, quamvis aliter ſentiat.

Nos quidem ſecundum Paſcha id feſtum eſſe cenſemus, cujus meminit Joannes Cap. V, 1. At viri eruditi aliter ſentientes, noſtræ ſententiæ objiciunt primò, hunc Evangeliſtam, quotieſcumque alibi de Paſchate loquitur, id proprio nomine appellare, ut Cap. II, 13. XI, 55. Sed quamvis hoc verum eſſet, non ſequeretur Joannem, uno loco, aliter non eſſe loquutum, cùm præſertim loquutio ſit commoda & facilis. Deinde falluntur, nam Cap. IV, 45. ἡ ἑορτὴ bis dicitur Paſcha. At certè, inquiunt, additur articulus. Non nego, ſed omittitur etiam ubi ſermo eſt de hoc feſto, ut animadvertit *H. Grotius*, Marc. XV, 6. Luc. XXIII, 17. quemadmodum loquutum eſſe Joannem ſi dixerimus, uemo poterit mirari.

Secundò, *Chryſoſtomus*, *Cyrillus* Alexandrinus, aliique Interpretes exiſtimant de alio quopiam Judæorum feſto agi. Verùm eorum, aliorúmque Interpretum auctoritas, rationibus deſtituta, leviſſimum eſt argumentum veritatis; cùm nemo neget eos nulla alia monumenta habuiſſe, quibus hanc in rem uterentur, præter ea quæ etiamnum habemus, hoc eſt, Evangelia; ne jam dicam fuiſſe errori obnoxios, nec rarò erraſſe in interpretatione Scripturæ.

Tertiò, objiciunt quinquaginta verſibus inferiùs, hoc eſt Cap. VI, 4. fieri denuo mentionem Paſchatis. Verùm quid vetat Paſcha anni ſequentis, poſteriore hoc loco, memorari? At nimis pauca, inquiunt, Joannes inter duo hæc Paſchata narraret. Quod ego ſummâ ratione ab eo factum puto, cùm ea fermè commemorare vellet, quæ erant ab aliis Evangeliſtis omiſſa. Ac ſanè, quamvis ſtatueremus Cap. VI. 4. memorari à Joanne ſecundum tantùm Paſcha; fateri eos oporteret paucos ex ſermonibus Chriſti, habitis inter duo Paſchata, à Joanue commemorari, cùm incipiat, ex illorum ſententia, de iis agere Cap. II. ℣. 14. & deſinat Cap. VI. ab initio; præſertim ſi eos conferamus, cum iis quos habent alii Evangeliſtæ.

Quartò, objiciunt alii, ſi Joannes Cap. II, 13. loquutus eſt de feſto Paſchali, eum devenire Cap. V, 1. ad feſtum Pentecoſtes, déque eo ſine dubio loqui, ſerie temporis hoc comprobante. Verùm hoc poſſet fortè perſuaderi iis, qui ſolum Joannem legiſſent; verùm quicumque itinera Chriſti in aliis legerint, ac compararint inter ſe, intelligent nonniſi abſurde coarctari poſſe ejus miniſterium inter duo Paſchata; quemadmodum volunt ii, qui hæc objiciunt, & quorum partes tuetur vir doctiſſimus *Ger. Joan. Voſſius*, in libro *de Tempore Dominicæ Paſſionis*.

Quintò, iidem negant Joannem loquutum eſſe Cap. VI, 4. de medio aliquo Paſchate, inter primum, Cap. II. memoratum, & ultimum de quo Cap. XI, & XII. quia non contentus fuiſſet dicere Paſcha inſtare, ſed aliqua ſubdidiſſet de iis, quæ paſchali eo feſto eveniſſent. At ſi nihil evenerit memorabile, per id tempus? Certe neceſſe non eſt Jeſum quidquam eo tempore Jeroſolimæ feciſſe, quod litteris mandari oporteret.

Sextò, negant, ex ordine Joannis, ullum conſectarium deduci poſſe; quaſi minime ſequatur, ex eo quòd mentio poſtea fit Scenopegiæ & Encæniorum, hic aliud memorari Paſcha, præter σταυρώσιμον; quia poteſt eſſe ὕστερον πρότερον, qualia alibi ſunt in Evangeliſtis. Fateor non rarò in Matthæo tales eſſe inverſiones ordinis, in recenſione ſermonum Chriſti; ſed nuſpiam ejuſmodi inverſio occurrit, in deſignatione temporis, qualem hîc eſſe oporteret. Ratio ejus rei eſt, quia plane inutilis eſſet ejuſmodi ambigua deſignatio temporis, ex qua nullâ ratione intelligere liceret quinam annus deſignetur. Præterea narratio Joannis multò magis ordinem temporum ſequitur, quàm narrationes Matthæi, videtúrque hiſtoria ab eo feſtorum temporibus datâ operâ diſtincta, ut suppleret quod deeſt ceteris Evangeliis; ſicut oſtendemus, in ſequente Diſſertatione.

Verùm hîc, inquiunt, ſermonem eſſe de inſtante Paſchate σταυρωσίμῳ elucebit Joannem cum Luca conferenti. Joannes enim ait Cap. VI. appropinquante Paſchate Chriſtum paviſſe quinque millia hominum, quinque panibus & duobus piſciculis. Lucas verò Cap. IX. idem narrat miraculum, & alia quædam ejuſce temporis, ac deinde eodem Cap verſ. 51. ſubjungit, *factum eſt autem, dum complerentur dies adſumtionis ejus*; quod quid aliud eſt, quàm in propinquo fuiſſe ultimum Paſcha? Sic illi ratiocinantur, quaſi neceſſe eſſet quæ eo loco habet Lucas ea ad proximè antecedentia referri, quod nullo argumento probant. Nos quidem hæc ita in Harmonia noſtra diſpoſuimus ut referrentur ad ſequentia, quæ geſta ſunt à Jeſu; non ſex integris menſibus, antequàm in crucem tolleretur; cum jam, per triginta circiter menſes, Evangelium nunciaſſet, ut liquet ex pag. 234.

Hæc reſpondenda habuimus viris eruditis, qui duo, aut tria tantùm Paſchata, intra tempus miniſterii Chriſti, celebrata volunt. Sed nihil meliùs confutat eorum objectiones, quàm ordo ipſe hiſtoriæ atque itinerum Chriſti; qualem eum paucis tradidimus, qualémque fuiſſe intelligent quicumque integram

gram noſtram Hiſtoriam legere non gravabuntur.

V. Supereſt nunc ut videamus cur ad annum Æræ Vulgaris XXIX. retulerimus ultimum Chriſti Paſcha; quod quamvis ex antea dictis liquere poſſit, attamen Veterum teſtimoniis probatum dabimus. Ab iis quidem minimè ignoramus graviſſima peccata eſſe admiſſa, in rebus Chronologicis, nec iis temerè credendum; imò in hoc ipſo negotio, de anno emortuali Chriſti, manifeſtò, ut mox dicam, hallucinatos eſſe; attamen duo mihi videntur, in iis, quæ hac de re habent, diſtinguenda. Sunt enim nonnulla, quæ nullo modo ex Evangeliis, ratiocinando colligere potuerunt, ſed ex ſola dumtaxat antiqua fama accipere; alia verò ex Evangeliis exſculpere ratiocinatione conati ſunt. Poſterioribus non poteſt eſſe majus apud nos pondus, quàm rationibus ipſis quibus ea nituntur; quæ ſi ſint parum firmæ, infirma etiam erunt quæcumque earum vi colliguntur; ſi verò graves, conſectaria pro levibus repudiari non poterunt. Cùm enim aliæ olim non fuerint rectè ratiocinandi leges hominibus latæ, quàm hodie, nec magis errandi periculo exemti fuerint Veteres, quàm Recentiores; de iis, ex iiſdem legibus ac de nobis, eſt judicandum, laudandíque cùm rectè ratione ſua uſi ſunt, deſerendi cùm ſecus, ut recentiores Scripturæ Interpretes ſolemus. Sed ſunt præterea, apud Veteres, eventus quidam, aut ſignati articuli temporum, quos à Majoribus acceperant, vel ex libris, qui nunc interciderunt, hauſerant. Hos, ſi nihil abſurdi complectantur, conſentiántque cum ceteris Hiſtoriis, quarum eſt explorata veritas, & præſertim à pleriſque ſummo conſenſu traditi ſint, cur repudiemus quaſi dubios nulla ratio eſt. A quibus enim ſuperiorum temporum res geſtas certiùs accipiemus, quàm ab iis qui non multò pòſt vixerunt, ſi æquales rebus ipſis teſtes nobis deſint? Quod de iis præſertim rebus intelligendum, quæ nec in ſe ullam mendacii ſpeciem præferunt, nec ſunt ejuſmodi ut cujuſquam interfuerit, eas mendacio interpolatas credulæ plebi proponi. Ut autem hæc duo diſtinguere poſſimus in locis Veterum, de anno emortuali Chriſti, ſunt hîc eorum verba proferenda. Sed antiquiſſimos tantùm teſtes adducemus, quia recentiorum antiquiores ſine examine paſſim exſcribentium minor multò eſt auctoritas; & Græcorum quidem priùs, deinde Latinorum teſtimonia recitabimus.

Ante omnes, audiamus *Clementem* Alexandrinum, qui, traditâ Imperatorum Romanorum ad ſuam uſque ætatem Chronologiâ, ita pergit: ἐγεννήθη δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν τῷ ὀγδόῳ καὶ εἰκοστῷ ἔτει (Auguſti, nempe, à capta Alexandria, ut ſolebant in Ægypto anni Auguſti numerari) ὅτε πρῶτον ἐκέλευσαν ἀπογραφὰς γενέσθαι, ἐπὶ Αὐγούστου. Ὅτι δὲ τοῦτ' ἀληθές ἐστιν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ κατὰ Λουκᾶν γέγραπται οὕτως· ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ ἐπὶ Τιβερίου Καίσαρος, ἐγένετο ῥῆμα Κυρίου πρὸς Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱόν· καὶ πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ· ἦν δὲ Ἰησοῦς ἐρχόμενος ἐπὶ τὸ βάπτισμα, ὡς ἐτῶν λ'. καὶ ὅτι ἐνιαυτὸν μόνον ἔδει αὐτὸν κηρύξαι καὶ τοῦτο γέγραπται οὕτως. Ἐνιαυτὸν δεκτὸν Κυρίου κηρύξαι ἀπέστειλέν με. Τοῦτο καὶ ὁ Προφήτης εἶπεν, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. πεντεκαιδεκάτῳ οὖν ἔτει Τιβερίου, καὶ πεντεκαιδεκάτῳ (Legendum πεντεκαίδεκα τοῖς ἐπὶ, niſi planè deliraverit *Clemens*, qui intra paucas lineas tam turpiter à ſe diſſentit) Αὐγούστου· οὕτω πληροῦνται τὰ τριάκοντα ἔτη, ἕως οὗ ἔπαθεν. ἀφ' οὗ δὲ ἔπαθεν, ἕως τῆς καταστροφῆς Ἱερουσαλὴμ γίνονται ἔτη μβ', μῆνες γ'. *Natus eſt autem Dominus noſter xxviij. anno* (Actiaco Ægyptiorum) *cùm primùm juſſerunt deſcriptiones fieri, tempore Auguſti. Quòd autem hoc verum ſit, ſcriptum eſt in Evangelio ſecundùm Lucam:* anno autem quintodecimo Tiberii Cæſaris fuit verbum Domini ad Joannem Zachariæ Filium; *& rurſus in eodem:* erat Jeſus veniens ad baptiſma, quaſi triginta annorum. *Et quòd oportebat eum per annum tantùm prædicare, hoc quoque ſic ſcriptum eſt:* annum acceptum Domini prædicatum miſit me. *Hoc & Propheta dixit & Evangelium. Quindecimo ergo anno Tiberii, & quindecim ſub Auguſto, ſic implentur triginta anni, donec paſſus eſt. Ex quo verò paſſus eſt ad excidium Jeroſolimæ, ſunt anni XLII. menſes III.* Quem ad locum varia ſunt obſervanda. I. Acceperat *Clemens*, aut is à quo Chronologiam hancce hauſit, Chriſtum natum eſſe circa annum XXVIII. à victoria Actiaca, quod verum eſt ſi numeres ipſum annum ejus victoriæ, cui additi anni XXVII. incidunt in annum ab Urbe Condita DCCL. ſeu Julianum 42. paucis ante quem menſibus natum eſſe Chriſtum, oſtendimus. At Actiacos annos more Alexandrino perperam numerans, à capta Alexandria, natales Jeſu Chriſti diſtulit in annum ſequentem, ad quem Herodes vitam non produxit, cùm conſtet Chriſtum ante mortem ejus eſſe natum. II. Pro ἀρχόμενος, quod eſt apud Lucam, in omnibus exemplaribus quæ nobis ſuperſunt, fuítque in veterum Interpretum Codicibus, legit *Clemens* ἐρχόμενος, cui voci ſubjungit, interpretationis causâ, ἐπὶ τὸ βάπτισμα. Quod ab eo ex conjectura emendatum videtur, ne ſi *incipiens* Chriſtus diceretur *circiter triginta* annos fuiſſe natus, neceſſe eſſet *deſinentem* dici minimùm XXXI. annum egiſſe, quod Chronologiam *Clementis* evertiſſet. Sed ſi ponas Jeſum nondum XXIX. annum exegiſſe, circa primum Paſcha; neceſſe erit eum morientem altero Paſchate XXX. annum egiſſe. III. Quàm inane ſit argumentum, à loco Eſaiæ deductum, nemo non videt, & videtur à *Clemente* exſcriptum ex aliquo Valentiniano; nam ita Valentiniani ratiocinabantur, ut docet *Irenæus* Lib. II. c. XXXVIII. ubi eos rectè confutat, hiſce verbis: *Duodecimo autem menſe, dicunt eum paſſum, ut ſit anno uno poſt baptiſmum prædicans, & ex propheta tentant hoc ipſum confirmare, ſcriptum eſt enim:* vocatum annum Domini acceptum & diem retributionis: *verè cæcutientes* —— *Neque enim de die, quæ duodecim horarum habet ſpatium, dictum eſt in propheta, nec de anno duodecim*

decim menſium habente menſuram. Quia enim prophetæ in parabolis & allegoriis, & non ſecundùm ſonum ipſarum dictionum, plurima dixerunt, & ipſi confitentur. Dies ergo retributionis dicta eſt, in qua retribuet Deus unicuique ſecundùm opera ſua, hoc eſt, judicium. Annus autem Domini acceptabilis tempus hoc, in quo vocantur ab eo qui credunt ei, & acceptabiles fiunt Deo; hoc eſt, omne ab adventu ejus tempus, uſque ad conſummationem &c. Poſtea ſequente Capite, oſtendit in Evangelio Joannis mentionem fieri trium Paſchatum, tum ſubjicit: *Quoniam autem tria hæc Paſchatis tempora non ſunt annus omnis quilibet confitebitur.* Quo fit ut mirer virum doctiſſimum *Ger. Joan. Voſſium* numerare *Irenæum* inter eos, qui quatuor Paſchata in miniſterii Chriſti tempore reperiunt. Vide librum ejus *de tempore Dominicæ Paſſionis* §. XIX. Verùm hoc obiter. IV. Igitur nemo dubitet quin abſurdè contraxerit *Clemens* tempus prædicationis & mortis Chriſti, in unum annum Tiberii XV. At acceperat à Majoribus eo anno Chriſtum eſſe mortuum; quod veriſſimum erat, ſed non eo *quindecimo anno*, cujus meminit Lucas, & quem fuiſſe antea oſtendimus quindecimum annum Proconſularis Imperii, non ejus quod iniit poſt mortem demum Auguſti. Cujus rei in mentem venire debuiſſet *Clementi*, cui duplex initium Tiberii non erat prorſus ignotum, ut antea oſtendimus. Itaque verè à Majoribus acceperat Chriſtum natum eſſe circa XXVIII. annum Auguſti, ab Actiaca victoria, & mortuum XV. Tiberii; ſed quinam eſſent hi anni non ſatis intellexit, & veritatem, quam acceperat, pravâ ratiocinatione interpolavit. V. Attamen cum non puto uſque adeò ineptum Chronologum fuiſſe, ut potuerit ſcribere πεντεκαιδεκάτῳ Αὐγούστου, poſtquàm paullò antea dixit Jeſum natum eſſe anno *vigeſimo octavo* ejus Imperatoris; & manifeſtum eſt hoc eum velle, ex quindecim annis, quos Jeſus ſub Auguſto vixit, & quindecim aliis, quibus ei fuit in terris ſuperſtes, ſub principatu Tiberii, conflari XXX. annos. Itaque omnino legendum πεντεκαιδέκα τοῖς ἐπὶ Αὐγούστου, niſi quis velit *Clementem* numerare hîc annos Auguſti ab ejus morte, retrogrediendo ad annum ejus XXVIII. quæ eſſet mira numerandi ratio, &, niſi fallor, ſine exemplo. VI. Veriſſimum tamen eſt, ab anno mortis Chriſti ad exſcidium Jeroſolimæ eſſe XLII. annos; atque hoc etiam crediderim derivatum ex priſca fama, orta ex obſervatione Chriſtianorum iis temporibus æqualium, qui diligenter animadverterant tempus implementi inſignis prædictionis Chriſti, quæ exſtat Matth. XXIV. Subdit *Clemens* varias opiniones de die, quo mortuus eſt Chriſtus; ſed videntur eſſe meræ conjecturæ, quas hîc non moramur.

Alter teſtis erit *Julius Africanus*, qui in quinto Temporum volumine, ubi agebat de LXX. hebdomadibus, hæc habebat, quæ ex eo profert *Hieronymus*, ad Cap. IX. Danielis. *Ipſi Macedones regnaverunt annis trecentis, atque exinde, uſque ad annum quintum decimum Tiberii Cæſaris, quando paſſus eſt Chriſtus, numerantur anni* LX.

Tertius erit *Origenes*, qui Lib. IV. contra Celſum, p. 174. Ed. Cantab. ita loquitur: τεσσαράκοντα γὰρ ἔτη καὶ δύο, οἶμαι, ἀφ' οὗ ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, γεγονέναι ἐπὶ τὴν Ἱεροσολύμων καθαίρεσιν: *quadraginta enim duos annos, puto, ex quo crucifixerunt Jeſum, fuiſſe ad Jeroſolimæ everſionem.* Qui annus, ante exſcidium Jeroſolimitanum XLII. eſt, ut vidimus, XV. Imperii Tiberii, à morte Auguſti.

Ut nunc ad Latinos veniamus, ita loquitur *Irenæus*, quem numeramus inter Latinos, quia in Gallia vixit, quamvis Græcè ſcripſerit, Lib. III. c. 25. *Natus eſt Dominus noſter, circa primum & quadrageſimum annum Auguſti Imperii*; nempe, quadrageſimo à nece Julii Cæſaris, ut antea oſtendimus. At idem graviter lapſus eſt, cùm Lib. II. c. 39. inter quadrageſimum & quinquageſimum ætatis annum in crucem quidem ſublatum eſſe vult Chriſtum, & tamen anno trigeſimo fuiſſe baptizatum; quod ſi verum eſſet, oporteret, quod longè abſurdiſſimum eſt, Chriſtum mortuum eſſe neque Pontio Pilato Procuratore Judææ, neque Tiberio imperante, ut dudum Eruditi animadverterunt. Nec ſanè hoc notarem, niſi utile eſſet hîc in memoriam revocari inſigne exemplum falſi imprudentiâ vero miſti; ex quo liquet neque admittenda quæcumque habent Veteres, neque omnia rejicienda, ſed delectum eorum eſſe habendum. Quod ſi Chriſtus natus ſit anno Auguſti XL. à nece Julii Cæſaris, ex iis quæ diximus de Paſchatibus ab eo celebratis, liquet eum eſſe mortuum anno ætatis XXXIII.

Irenæum ſequetur *Tertullianus*, cujus hæc ſunt verba, contra Judæos C. VIII. *Poſt Auguſtum, qui ſupervixit poſt nativitatem Chriſti, anni* XV. *efficiuntur; cui ſucceſſit Tiberius Cæſar — Hujus quinto decimo anno imperii paſſus eſt Chriſtus, annos habens quaſi* XXX. *cùm pateretur.* Paullò pòſt: *quæ paſſio*, inquit, *hujus exterminii, intra tempora* LXX. *Hebdomadum, perfecta eſt ſub Tiberio Cæſare, Coſſ. Rubellio Gemino & Fuſio Gemino.* Antea dixerat: *Videmus autem quoniam quadrageſimo & primo anno Imperii Auguſti, quo poſt mortem Cleopatræ imperavit, naſcitur Chriſtus:* Scio apud *Hieronymum* haberi *qui poſt* &c. Sed videtur eſſe emendatio, nam illa, *qui poſt* &c. abſurdè hîc inſeruntur, ſi *Tertullianus* ſcivit annum hunc eſſe numerandum à cæde Julii Cæſaris. Hinc autem intelligimus *Tertullianum* haud aliter peccare, ac *Clementem*, cùm vult unum eumdémque annum fuiſſe Chriſti ἀρχομένου, *incipientis* munere fungi, ac morientis; & præterea quo anno Auguſti natus eſſet Chriſtus non ſatis intellexiſſe, cùm miſcuerit Actiacos annos cum annis Imperii. Sed ab antiquis temporibus habuit quod ait de morte Chriſti XV. Tiberii, duobus Geminis Coſſ. quamquam ea neſcivit cum Lucæ narratione ſatis aptè componere, ut nec quod dixit de anno natali Chriſti. Subdit: *menſe Martio, temporibus Paſchæ, die* VIII. *Calendarum Aprilium.* Quod addimus,

addimus, propter ſequens *Lactantii* teſtimonium.

Eum enim ſubjiciemus *Tertulliano*, cum quo conſentit quidem de anno, diſſentit verò de die; ex quo intelligere licet *Tertullianum* ab eo non fuiſſe exſcriptum. Verba igitur faciens *Lactantius* de Judæis, ita loquitur, Inſt. Divin. Lib. IV. c. 10. *Exinde Tetrarchas habuerunt, uſque ad Herodem, qui fuit ſub Imperio Tiberii Cæſaris; cujus anno quinto decimo, id eſt, duobus Geminis Conſulibus, ante diem ſeptimam* (alii Codd. habent *decimam*, alii *decimam ſeptimam*) *Calendarum Aprilium, Judæi Chriſtum cruci affixerunt.* Libro verò de Moribus Perſequutorum, Cap. II. *Extremis temporibus Tiberii Cæſaris, ut ſcriptum legimus, Dominus noſter Jeſus Chriſtus à Judæis cruciatus eſt, poſt diem decimum Calendarum Aprilis.*

Ultimum teſtem adducemus *Sulpicium Severum*, qui Hiſt. Eccleſ. Lib. II. *Dominus*, inquit, *crucifixus eſt Fuſio Gemino, & Rubellio Gemino Conſulibus.* Alios non moramur, qui ex hiſce, aut ſimilibus fontibus, quæ habent hauſerunt.

Ex quibus ſatis liquet, niſi fallor, ſuperfuiſſe antiquam famam, ſecundo & tertio ſæculo poſt Chriſtum, ex qua vulgò perſuaſum erat eum natum eſſe circa XLI. Auguſti, mortuum duobus Geminis Coſſ. ſeu quindecimo Tiberii anno; quamvis tempora Chriſti ſatis apte vulgò non digererentur. Nec video cur ea de re dubitemus, cùm optimè conſentiat cum eo quod de ætate Chriſti antea ex Evangeliis collegimus. Si enim ponas Jeſum mortuum eſſe XXXIII. ætatis anno, qui inciderit in Conſulatum duorum Geminorum, ſeu annum Urbis Conditæ DCCLXXXII. & retrogrediaris in anteriora tempora; incides in annum Urbis Conditæ DCCXLIX. quo Coſſ. fuerunt Cæſar XII. & L. Cornelius Sulla, ſeu XL. Auguſti, initio facto à morte Julii Cæſaris, quo anno natum Jeſum antea oſtendimus. At fatendum menſem natalem inveniri non poſſe, ob rationes antea allatas.

Hiſce nihil objici poſſe videtur, quod ſit alicujus ponderis, aut quod jam non diluerimus, præter hoc unum, ex Lunæ motibus demonſtrari poſſe, anno Æræ Vulgaris XXIX. Lunam XV. poſt Novilunium quod proximè ſequutum eſt Æquinoctium vernum, non incidiſſe in diem Jovis, neque in eum menſem, quem in Hiſtoria Evangelica prodidimus. Nam anno Æræ Vulgaris XXIX. Novilunium vernum, ex Prutenicis Tabulis, fuit Aprilis 11. feriâ VII. horâ undecimâ & aliquot minutis poſt mediam noctem, Plenilunium verò Aprilis XVII. feriâ I. horâ propemodum ſextâ. Nos verò diximus Paſcha incidiſſe in diem VIII. Cal. Apriles ſeu Martii XXV. feriâ V. Verùm paucis huic objectioni ſatisfieri poteſt; nimirum, nos omnibus expenſis, amplexos profitemur ſententiam celeberrimi atque accuratiſſimi Chronologi *Dionyſii Petavii*, de tempore obſervationis Paſchatis, apud Judæos. Hic autem cùm in Animadverſionibus in Hæreſin Alogorum, quæ eſt apud *Epiphanium* LI. tum etiam Lib. XII. de Doctrina Temporum, oſtendit varia, quæ hîc ab eruditis adſumebantur quaſi explorata, falſa eſſe.

Primum eſt, primam Azymorum diem Lunâ XV. perpetuâ lege, celebratam fuiſſe; cùm Moſes nuſpiam XIV. Lunam, ſeu Plenilunium obſervari juſſerit, ſed tantùm XIV. diem menſis primi. Hoc unum obſervari neceſſe fuit, primum Menſem circa Æquinoctium vernum conſtitui, ut primitiæ frugum, altero die poſt Paſcha, poſſent offerri; ſecundùm legem quæ exſtat Levit. XXIII, 10. nam eo tantùm tempore, hordea mureſcunt, in Judæa. Alterum quod temerè ſtatuitur eſt, ſemper à Neomenia, quæ proximè ſequebatur Æquinoctium vernum, primum menſem inchoatum fuiſſe. Atqui, ut obſervavit *Petavius* p. 169. Animadverſ. in *Epiphanium*, XIV. Niſan in Æquinoctii diem ipſum olim incidiſſe, docent vetuſtiſſimi Judæorum Magiſtri, atque in primis *Agathobuli* duo, & *Ariſtobulus*, horum diſcipulus qui unus ex LXXII. Senibus fuit, in fragmento *Anatolii*, quod habet *Euſebius* Hiſt. Eccleſ. Lib. VII. c. 32. *Agathobuli* ergo, dum ſolutiones afferrent quæſtionum in Exodum, aiebant δεῖν τὰ διαβατήρια θύειν ἐπίσης ἅπαντας μετὰ ἰσημερίαν ἐαρινὴν, μεσοῦντος τοῦ πρώτου μηνὸς, *oportere Paſcha mactari pariter ab omnibus, poſt æquinoctium vernum, medio menſe primo.* Quod clarius fit verbis ſequentibus *Ariſtobuli*, ὡς εἴη ἐξανάγκης τῇ τῶν διαβατηρίων ἑορτῇ μὴ μόνον τὸν ἥλιον τὸ ἰσημερινὸν διαπορεύεσθαι τμῆμα, καὶ τὴν σελήνην δέ: *neceſſe eſſe Paſchali feſto, non tantùm ſolem ſegmentum æquinoctiale percurrere, ſed etiam Lunam.* Sic & *Philo*, de vita Moſis: τὴν ἀρχὴν τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας πρῶτον ἀναγράφει μῆνα Μωϋσῆς, *initium verni æquinoctii primum menſem ſtatuit Moſes.* Adſtipulatur & *Joſephus* Lib. III. Ant. Jud. Cap. X. de Paſchate: Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς Νισὰν παρ' ἡμῖν καλεῖται, καὶ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχὴ, τεσσαρεσκαιδεκάτῃ κατὰ σελήνην, ἐν Κριῷ τοῦ ἡλίου καθεστῶτος δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμιζε: *menſe Xanthico, qui Niſan à nobis vocatur, & anni eſt initium, decimâ quartâ ſecundùm Lunam, in ariete ſole conſtituto, ſingulis annis juſſit ſacra facere.*

Hæc cùm ita ſint, oſtendit præterea vir doctiſſimus Judæos nequaquam animadvertiſſe regreſſiones Æquinoctiorum, uſſque, ut docet *Epiphanius*, non accuratis tabulis Aſtronomicis, ſed Cyclo vitioſo, & qui minimè conſentiret cum motibus corporum cœleſtium. Quin & profert ejuſmodi Cyclum partim à *Joan. Keplero*, partim à ſe ad mentem *Epiphanii* confectum. Quæ omnia & alia huc pertinentia apud eum legentur, neque enim paucis poſſent ſatis dilucidè explicari.

Cùm verò hæc expendiſſemus, conjiceremúſque oculos in Cyclum illum LXXXIV. annorum, ex eo deſumſimus deſignationem Paſchalium dierum per IV. annos Miniſterii Chriſti; & invenimus quidem Neomeniam Niſan ejus anni, quo mortuum diximus Chriſtum,

ſtum, incidiſſe in xi. Martii, feriámque v. unde ſequebatur xv. Lunam eſſe xxv. diem ejuſdem Menſis, & quidem feriam v. quâ Paſcha à Chriſto eſt celebratum. Qua in re, tria ſunt obſervatu digna. Primum eſt *Petavium* nequaquam cogitare potuiſſe, de ita conſtituendo Cyclo illo vitioſo, ut hoc anno Plenilunium Niſan incideret in xxv. Martii, & quidem feriam v. quia non credidit hunc fuiſſe annum ςαυρώσιμον Chriſti. Itaque caſu non leve nobis præbuit argumentum, quo perſuadeamur Cyclum illum verè ad mentem Judæorum confectum fuiſſe; cùm nobis ſuppeditet veram feriam Hebdomadis, in quam incidit ultimum Chriſti Paſcha. Alterum eſt, ſi Judæi eo ævo exiſtimabant ſibi celebrandum Paſcha, proximè poſt Æquinoctium, eos non malè elegiſſe veſperam diei xxv. Martii; cùm à tempore Julii Cæſaris, ex Soſigenis ſententia, is dies eſſet attributus Æquinoctio verno. Tertium, à vero non aberraſſe Veteres qui, ut ex *Lactantio* vidimus, Chriſtum in crucem ſublatum cenſuerunt ante diem vii. Calendarum Aprilium. Nec multùm ab hoc calculo abierunt, qui viii. aut x. Calendas Apriles rem contigiſſe volunt. Imò minimè eſt incredibile priores qui diem illum prodiderunt, aut ab Apoſtolis accepiſſe, aut collegiſſe ex Cyclo Judaico, qui æquè potuit antea innotuiſſe nonnullis Chriſtianis, ac poſtea *Epiphanio*. Fortè & qui dixerunt Chriſtum paſſum eſſe viii. Calendas Apriles, ut *Tertullianus* & poſt eum multi, non alia de cauſa malè ſignarunt diem mortis Chriſti, quàm quia diem Paſchalem, quem ſciebant eo anno incidiſſe in viii. Calendas Apriles, volebant fuiſſe emortualem Chriſti, decepti male intellectis Joannis locis.

Una hîc agitanda ſupereſſet quæſtio; utrùm, nimirum, Chriſtus ultimum hoc Paſcha celebrarit eodem die ac ceteri Judæi, an verò legitimum tempus anticiparit, quia norat ſe poſtridie in crucem eſſe tollendum. Verùm à tot eruditis viris ita res pertractata eſt, ut neceſſe non ſit quidquam adjicere. Satis erit dixiſſe, id quod ex Hiſtoria noſtra Evangelica liquet, nos eſſe in eorum ſententia, qui à Chriſto Paſcha ſuo tempore celebratum cenſent, unà cum ceteris Judæis; quod, ut nobis quidem videtur, Matthæi, Marci & Lucæ narrationes ſatis perſpicuè oſtendunt. Nec quidquam ei ſententiæ objectum eſt hactenus, quod non etiam facilè ſolutum eſſe ab ejus patronis videatur. Unus, inſtar omnium, conſuli poterit *Sam. Bochartus* Hierozoici P. I. Lib. II. Capite L, ubi de Paſchali agno agit, & ubi ita explicuit loca Joannis, quæ huic ſententiæ objici ſolent, nulla ut ampliùs difficultas ſuperſit.

HÆC dicenda habui, de Chronologia vitæ Chriſti in terris agentis, quibus multa alia addi potuiſſe non ignoro, quæ ſciens & prudens præterii; non quòd ea omnia contemnam, ſed ne cramben repetitam Lectori offerrem, cùm ſint à multis viris doctis olim & nuper ſtudiosè collecta. Nolim tamen hæc ita intelligi, quaſi nova dumtaxat protulerim; quod verum non eſſet, pleraque enim priùs erant ab aliis occupata. Verùm ex antea dictis ſelegi ea tantùm, quæ inſtituto meo intelligendo ac confirmando planè neceſſaria viſa ſunt; eáque quantà maximâ potui brevitate ac perſpicuitate expoſui, & nonnullis etiam antehac, niſi fallor, inauditis illuſtravi ratiocinationibus, quibus dubia à compertis, diligentiùs quàm alii fecerant, diſcriminare conatus ſum. Igitur neque omnia, neque nihil ex meis ſcriniis propoſui; at ſatis laudis retuliſſe mihi videbor, ſi à vero minimè aberrarim; ſeu via tritâ, ſeu tramite minùs calcato, ad id pervenero. Quòd ſi quis me prorſus aberraſſe judicarit, non mirabor, prout ſunt nonnullorum hominum judicia; nec propterea illi infenſus ero, aut malè precabor, aut famæ ejus denique detraham. Officium ego hac in re, pro modulo ingenii, communi Servatori, ſi non quale debeo, at certè ex animo præſtiti; nec litterulam ſcripſi, quæ non profluxerit à veritatis, ſeu Evangelii amore. Cui ſi alii aliter inſervire ſe poſſe putent, per me licet; ſi modò pareant perſpicuis Evangelii præceptis, & ſupra omnes controverſias poſitis dogmatibus adſentiantur.

Primæ Diſſertationis FINIS.

DISSERTATIO SECUNDA,

in quâ traduntur

CANONES HARMONICI,

quos in concinnanda HARMONIA ſequuti ſumus.

Ex ipſa quidem *Harmoniæ* noſtræ, & ſubjectæ *Hiſtoriæ* lectione, non difficulter colligere licet quem ordinem ceteris prætulerimus, & quomodo Evangeliſtarum loca, quæ contraria primo intuitu videntur, in concordiam redigenda cenſeamus; ſed non ſemper animo ſeſe ingerunt rationes, quibus adducti, eam quam ſequuti ſumus ſententiam omnium veriſſimam, aut certè veriſimillimam eſſe rati ſimus. Igitur ne ſilentium nobis ſit fraudi, eas rationes, hac Diſſertatione, paucis exponemus; útque faciliùs earum pondus expendi atque intelligi poſſit, eas in certos Canones contrahemus, quos ſingulos exemplis argumentíſque illuſtrabimus. Quo peracto, non neceſſe erit nobis ſingulorum locorum operoſam interpretationem ſubjicere; uno enim Canone plura ſimul illuſtrabuntur loca, ad quorum explicationem, ſatis erit ad Canonem ad ea ſpectantem Lectorem amandare.

CANON I.

Lucas & Joannes, imò & Marcus, ordinem temporum accuratiùs ſequuti ſunt, quàm Matthæus.

HÆc conjiciendo non dicimus, ſed ad Lucam quod attinet, ipſi de ſua hiſtoria verba facienti credimus, de qua ita ſcribit Cap. I, 3. ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς ΚΑΘΕΞΗΣ σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε: *viſum eſt & mihi adſequuto omnia à principio diligenter EX ORDINE tibi ſcribere, optime Theophile.* Qui locus fecit ut *T. Beza*, exiſtimaverit, in Harmonia Evangeliſtarum ſcribenda, rectiorem ordinem ſervari, ſi in iis, quæ habent communia, reliqui ad Lucam potiùs accommodentur, quàm Lucas ad ceteros. Scio virum longè doctiſſimum contrà ſentire, & καθεξῆς interpretari *ſingillatim;* at tametſi non nego quæ ſingillatim fiunt, ea fieri καθεξῆς, attamen hæc non eſt propria vocis ſignificatio, quæ ſonat τῶ ἐχομένων, ſeu *continentium* connexum atque ordinem, ex ipſa eorum continuitate ortum. Nulla Hiſtoria, quamvis particulatim omnia exponeret, dici poſſet καθεξῆς ſcripta; ſi nulla temporum ratio, in ea, eſſet obſervata. Apud hunc ipſum Lucam, καθεξῆς eodem, aut ſimili ſenſu aliquoties occurrit. Cap. VIII, 1. ἐν τῷ καθεξῆς, eſt *ſequente proximè tempore.* Act. III, 24. οἱ καθεξῆς dicuntur *ſequentes* ordine Prophetæ. Ejuſdem Libri Cap. XI, 4. διηγεῖσθαι καθεξῆς eſt *narrare ordine*, ſeu à capite ad calcem, & Cap. XVIII, 23. διέρχεσθαι καθεξῆς eſt *ordine luſtrare*, pro ſitu locorum, non ſaltuatim.

Sed quamvis tacuiſſet Lucas, res ipſa nunc oſtendit poſſe commodiſſimè ad ejus ordinem referri ceteros Evangeliſtas; quod & ante nos judicavit vir eruditus *Joannes Richardſonus*, Ardachadenſis olim in Hibernia Epiſcopus, cujus Harmoniam potiſſimùm ſequuti ſumus, ad ſummam rei quod attinet; qualem eam nobis præbet, in Annalibus Novi Teſtamenti, *Jacobus Uſſerius.* Quæ ratio digerendi ſermones, & res à Chriſto geſtas, quamvis in ſingulis partibus non rarò ab ea diſſentiamus, eò commodior viſa eſt,

eſt, quòd quàm minimùm eo modo conjecturæ tribuatur; cùm tres Evangeliſtæ Marcus, Lucas & Joannes ſuo ordine progrediantur, abſque ulla fermè immutatione; niſi in ſingulis narrationibus, ut poſtea dicemus. Solus Matthæus, & quidem tantùm per tredecim priora Capita, & initium decimi quarti, ordinem neglexiſſe videtur; quod eſt veriſimilius, quàm tres alios Evangeliſtas illum ſupervacuum exiſtimaſſe. Sunt quidem qui objiciant Matthæum fuiſſe *αὐτόπτην*, ideóque ordinem potiùs obſervaſſe credendum. At ne dicam infirmam eſſe conſequentiam, Joannes etiam fuit ſpectator atque auditor rerum quas narrat; Lucáſque ab initio Evangelii teſtatur ſe ſua accepiſſe ab iis *qui ab initio viderant & miniſtri fuerant ſermonis*. Nec dubium eſt quin Marcus ex iiſdem fontibus hauſerit. Quidni autem & Marcus & Lucas, unà cum rebus ipſis, etiam rerum ordinem acceperint, aut cùm non traderetur inquiſiverint?

Verùm ſunt clara indicia, non apud Marcum quidem, ſed in Lucæ & Joannis narratione, ex quibus intelligere licet eos ordinis obſervantiores fuiſſe, quàm Matthæum. Ut à Luca ordiar; tempus natalium Jeſu Chriſti ſatis clarè deſignat, præſertim iis qui eo tempore quo ſcripſit vivebant; cùm dicit Cap. II, 1. & ſeqq. Chriſtum natum eſſe Bethlehemi, eo tempore quo prima deſcriptio plebis in Judæa facta eſt, jubente Auguſto; nemo enim ex iis qui hiſtoriæ Judaicæ paullò curioſiores fuerant, ignorabat quænam eſſet prima illa deſcriptio. Ambiguitatem fortè quiſpiam, in loquutione πρώτη ἡγεμονεύοντος Κυρηνίου, eſſe dixerit. Verùm ſi ſequentibus ſæculis aliqua fuit, nulla erat eo ævo; quo omnibus erat notum *P. Sulpicium Quirinum*, poſt mortem demum Archelai, Syriæ præfuiſſe, adeóque diu poſt Chriſtum natum. Sine ulla hæſitatione, interpretabantur, πρώτη ἡγεμονεύοντος Κυρηνίου τῆς Συρίας, *primam, antequàm Syriæ præeſſet Quirinius*, quia res ipſa ita intelligendum eſſe Lucam clamabat. Ea autem deſignatio temporis deſumta à Quirini cenſu, non poterat eſſe clarior; quia ab eo tempore Judæa in Provinciam Romanam planè atque in perpetuum redacta fuerat, quamvis Judæi, duce Judâ Gaulonitâ rebellaſſent, ut docet *Joſephus* Ant. Jud. Lib. XVIII. ab initio. Quòd ſi poſtea loquutio, quâ uſus erat *Lucas*, ambigua judicata eſt; tribuendum hoc Interpretum inſcitiæ, quorum erat ex re ipſa, cujus teſtem locupletiſſimum habebant *Joſephum*, ambiguitatem loquutionis diſcutere. Sed plurimorum mens adeò læva fuit, ut ne ambiguitatem quidem viderint.

Altera eſt deſignatio temporis, ex qua intelligere licet Lucæ ordinem cordi fuiſſe, Cap. III, 1, 2. de qua in ſuperiore Diſſertatione egimus, atque ex qua probè intellectâ, non exigua lux oritur toti Chronologiæ vitæ Chriſti, quemadmodum oſtendimus. Hinc quoque liquet quo ſenſu intelligi queat ꝟ. 23, ejuſdem Capitis, in quo Jeſus dicitur *circiter triginta annos* natus fuiſſe, *cùm cœpit* munere ſuo fungi. Quo invento, quo demum ætatis anno in crucem ſublatus fuerit atque in cœlum evectus, multò certiùs intelligimus, quàm ex omnibus Aſtronomicis calculis. Hæc autem ſoli Lucæ debemus, ideóque ſi ordinis obſervantiorem ſtatuamus, nihil mirum affirmare videri poſſumus.

Joanni verò ſingulare hoc debetur, quòd ſolus diſtinctè tria priora Paſchata, in qua miniſterium Chriſti incidit, ſignarit, cum alii tantùm poſtremi meminerint. Quin & tertio prædicationis Chriſti anno, præter Paſcha, meminit feſti Tabernaculorum, & Dedicationis Templi, quorum ope tempora illius anni commodiſſimè digeruntur. Vide Cap. VII, 2. X, 22. Quod in Joanne mirum non eſt, cùm hoc ſibi propoſuiſſe videatur, ut ſuppleret quod aliis deerat Evangeliis.

Cùm igitur ex diſerta profeſſione Lucæ, rebúſque ipſis, liqueat & Lucam & Joannem ordinis obſervantiores fuiſſe, quàm Matthæum; nemo nobis ſuccenſere poſſit, quòd Harmonicum ordinem à *Richardſono* potiſſimùm inventum ceteris prætulerimus. Quòd ſi apud Marcum nihil ſit, quod impediat quo minùs ad Lucæ & Joannis ordinem narrationem ejus referamus; hinc colligere non fruſtra poſſimus eum etiam ordinis obſervantem fuiſſe, prout ex noſtra Harmonia intelligere eſt.

CANON II.

In narratione ſingulorum factorum aut ſermonum Chriſti, Evangeliſtæ ſatis habuerunt ſummam rerum & dictorum proferre; ſæpe ſingularum circumſtantiarum aut verborum, ſenſuúmque ordine neglecto.

QUamvis enim Evangeliſtæ inducant fermè ſemper Chriſtum, directâ oratione utentem, more Orientalium, imò & antiquiſſimorum Scriptorum Græcorum, non eſt putandum ab iis ipſa ejus verba ſemper proferri; quod liquere poteſt ex comparatione eorumdem ſermonum, prout à variis narrantur Evangeliſtis. Exemplo eſſe queat inſignis ille dialogus Chriſti cum Phariſæis Matth. XIX, 3. & ſeqq. & Marc. X, 2. & ſeqq. Hic enim neque eadem prorſus ſunt verba, neque idem ordo, quamvis res ſit planè eadem. Conjiciat Lector oculos in pag. 314. Harmoniæ noſtræ, conferátque utrumque Evangeliſtam, ac videbit & inverſum ordinem & mutata nonnihil verba ab alterutro Evangeliſtarum. Si quæras ab utro, reſpondebo à Marco quidem initio dialogi videri clauſulam ejus poſitam, adeóque inverſum hac in re ordinem; à Matthæo verò verſ. 7. potiùs ſenſum, quàm verba Chriſti proferri. Quod ſentient, niſi fallor, quicumque ſubjectam Paraphraſticam Hiſtoriam paullò attentiùs legerint. Igitur Marci verba divulſimus, ut poſſent commodiùs cum verbis Matthæi comparari; alioqui quid commune habeant, quid diverſum difficiliùs intelligeretur.

tur.

tur. Sed ita ea divulſimus, ut quomodo conjuncta ſint in Marci exemplaribus illico pateat, ex numeris verſuum, ſubjectiſque aut præfixis aſteriſcis, in locis omnibus, in quibus luxata eſt, ut ita dicam, commiſſura.

Si autem meminerimus in directa oratione, apud Orientales, non magis proferri ipſa verba, eorúmve ſervari ordinem, quàm in obliqua, Apoſtolóſque magis ſententiam, quàm loquutiones, earúmve ſeriem exprimere voluiſſe; varietate verborum aut ordinis, minimè offendemur, cùm ubique res ſit eadem.

CANON III.

Neque unus Evangeliſta, neque omnes ſimul omnia habent facta & dicta Chriſti, imò nec omnes circumſtantias eorum quæ copioſiùs narrant.

A Singulis omnia non eſſe ſcripta, ex ſola apertione hujuſce noſtri voluminis conſtare poteſt, omnibus qui oculorum uſu non ſunt deſtituti; cùm paſſim unum Evangeliſtarum, ceteris tacentibus, quidpiam narrantem in eo videant. Omnes etiam omnia non collegiſſe diſertè docet Joannes, qui hiſce verbis claudit Evangelium ſuum: *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros.* Quæ verba, etſi hyperbolica ſunt, attamen nos docent multò plura dicta & facta à Jeſu fuiſſe, quàm quæ in quatuor Evangeliis habentur; neque enim videntur audiendi qui verba ὅσα ἐποίησεν, *quæ fecit*, intra ſola miracula coërcent; nam res geſtæ Chriſti non minùs ſunt in ſermonibus ſitæ, quàm in factis. Quod non eò dico quòd exiſtimem neſcio quid arcanæ doctrinæ fuiſſe, quod ab Apoſtolis non ſit promulgatum, aut in Evangeliis quidquam deeſſe eorum quæ ad conſequendam æternam ſalutem neceſſaria ſunt. Omnia ſine dubio eò pertinentia ſcriptis mandata ſunt, cùm ea quæ minimè ſunt ſcripta, ſi quæ eſſent, perinde ſint ad nos quidem quod attinet, ac ſi numquam revelata fuiſſent; quod enim non poteſt nobis conſtare an à Deo revelatum ſit, id non magis nobis credendum imponi queat, quàm obſervatio legis minimè promulgatæ.

Verùm quæcumque fecit aut dixit Chriſtus non eſſe litteris mandata, probè obſervandum; ne miremur in narratione primæ prædicationis Evangelii, quam habemus, multa eſſe hiulca, & quædam tempora minùs aut magis referta videri dictis & factis, quàm alia. Si Ephemerides vitæ Chriſti haberemus, quales ſcribebantur eorum quæ quotidie in Regiis Perſarum atque Ægyptiorum Regum fiebant; videremus innumera dicta & facta, quibus vacua, ut nunc nobis videntur, miniſterii ejus intervalla impleta fuerunt. Igitur non ſatis gravi argumento utuntur ii, qui miniſterium Chriſti in duos fermè annos contrahunt, duobus primis annis in unum coarctatis, ut plenius dictis & factis id intervallum fuiſſe videatur.

Cùm verò ex collatione Evangeliſtarum ſubinde liqueat circumſtantias quaſdam aut dictorum, aut factorum ab eorum aliquo prætermitti, etiam in iis quæ copioſiùs exponunt; duo hinc conſectaria naſcuntur non exigui momenti, cùm ad ea in concordiam redigenda, quæ pugnare primâ fronte videntur, tum etiam ad ea intelligenda quæ dicuntur, unde quoque Evangeliſtarum concordia pendet.

Prius eſt non poſſe circumſtantiæ, aut facilè ſupplendæ, aut etiam ignotæ omiſſionem ita urgeri, ut conſectarium quodpiam ſingulare ex ea deducatur. Nam ſi Evangeliſtæ ſubinde quidpiam omittunt, nemo negaverit, in hiulca narratione poſſe id ſubintelligi, quod nexui rerum planè neceſſarium eſt; aut etiam aliquid omiſſum, quod interea dictum, aut factum fuerit. Legantur Hiſtoriæ noſtræ Capp. LXV, LXVI. & LXVII. unà cum Evangeliſtarum narratione, cui ſubjecta ſunt, & manifeſtò liquebit nonnulla eſſe, ab omnibus Evangeliſtis omiſſa neceſſariò ſupplenda. Exempli causâ, in hiſtoria reſurrectionis, omiſſa eſt ejus deſcriptio ſuo loco, quam breviter inſeruimus, poſt paraphraſin ℣. 2. Cap. XXVIII. Matthæi. At in ſequentibus, inquies, res exprimitur. Non diffiteor, ſed hinc colligo etiam alibi ſupplenda eſſe apud ſingulos Evangeliſtas, quæ narrationi deſunt; qualis eſt, apud Joannem ante ℣. 11. Cap. XX. reditus Mariæ Magdalenæ ad ſepulcrum, cum Petro & Joanne, aut certè paullò pòſt; ut & ceterarum mulierum, ante ℣. 9. Cap. XXVIII. Matthæi. Clarum etiam eſt ex Lucæ Cap. XXIV, 34. Jeſum ſe conſpiciendum præbuiſſe Petro, poſtquàm à mulieribus conſpectus eſſet; verùm res neque ab aliis Evangeliſtis, ullâ ratione, neque à Luca ipſo memoratur ſuo loco. Quo factum ut verba Pauli ex 1. Epiſtolæ ad Cor. C. XV. narrationi Evangeliſtarum, quàm aptiſſimo loco, inſeruerimus, quia eò reſpicit Apoſtolus. Quòd ſi, in ſequentibus, Lucæ nulla occaſio fuiſſet loquendi ea de re, planè prætermiſſa eſſet; ex quo tamen ſilentio, ignotam Lucæ fuiſſe falsò collegiſſemus. Igitur minimè negandum eſt id notum fuiſſe Matthæo, exempli causâ, aut Joanni, quod omiſerunt; quod dico non iis qui de auctoritate ſanctiſſimorum virorum non dubitant, ſed iis qui poſſent fortè objicere neque Matthæum, neque Joannem meminiſſe adſcenſionis Jeſu in cœlum, ſed ſolos Marcum & Lucam. Quod autem de hac omiſſione dicimus, hoc de ceteris omnibus ſimilibus intelligi volumus. Exemplum enim unum attulimus, non catalogum contexuimus ſimilium omnium omiſſionum.

Alterum conſectarium eſt, ex nuda omiſſione non videri colligi poſſe non factum id quod non memoratur. Itaque errant qui, quia lapis oſtio ſepulcri Chriſti advolutus, non dicitur amotus antequàm reſurgeret Chriſtus ac ſepulcro egrederetur, exiſtimant Jeſum è clauſo

ſo monumento egreſſum penetratâ rupe; itémque, cùm *clauſis oſtiis*, Diſcipulis ſe conſpiciendum præbuit, quia non dicuntur fores apertæ, penetratum ab eo lignum januarum. Nam quamvis ea penetratio contraria non eſſet naturæ veri corporis humani; tamen tantum miraculum, ex mero Evangeliſtarum ſilentio, colligi non potuit.

CANON IV.

Ex ſequentibus circumſtantia, in antecedentibus omiſſa, ſæpe colligitur.

Hujuſce rei exemplum attulimus, ad antecedentem Canonem; ſed tanti eſt momenti in hoc negotio, ut aliquot aliis præterea ſit nobis illuſtranda. Lucæ C. I, 20. ita alloquitur Gabriel Zachariam, dubitantem de eo quod ei nuntiarat: *eris tacens, & non poteris loqui, uſque in diem, quo hæc fiant*, ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα. Quæ verba in Paraphraſi ita expreſſi: *ſurdus eris, ac mutus ab hac hora* &c. Carpendi avidior hæc fortaſſe reprehendat, ſi in ea inciderit, nec ulteriùs legerit, quaſi ſurditatem hîc fruſtra ori muto addiderimus. At quiſquis legerit ad ℣. 62. intelliget hanc circumſtantiam rectè atque ordine à nobis ſuppletam; niſi enim ſurdus fuiſſet Zacharias, non *innuiſſent* ei, ut de nomine filio imponendo ſententiam ejus reſcirent, ſed clarâ voce hominem interrogaſſent, qui ſcripto, ut fecit, reſpondiſſet.

Matth. I, 20. poſtquàm narratum eſt ſomnium divinitùs Joſepho immiſſum, de ducenda domum Maria, continuò ſubjicitur: *exſurgens autem Joſeph à ſomno fecit ſicut ei præcepit Angelus* &c. At cum dubium eſſe nequeat quin Joſephus de ſomnio ſuo cum Maria colloquutus fuerit, ac proinde ab ea acceperit divinam Jeſu generationem; quis etiam dubitet quin Joſephus, ex collatione ſomnii cum dictis Mariæ, intellexerit id à Deo ſibi immiſſum fuiſſe? Quod cum ita ſit, neceſſe habuimus, mollioris narrationis causâ, eam ſubnectere circumſtantiam; de qua non magis poteramus dubitare, quàm de iis quæ habet Matthæus, & ex quibus neceſſariò fluit.

Matth. III, 14. pag. 41. Harmoniæ noſtræ, Joannes Jeſu baptiſmum ab eo ſuſcipere cupienti primùm negat; quod ab illo potiùs deberet baptizari, quàm illum ipſe baptizare. Quo in loco addidimus: *quod adflatu prophetico ab eo dicebatur, nam Jeſum non norat.* Si quis hîc Matthæum tantùm conſulat, temerè additum à nobis judicabit; ſed adeat Joan. I, 33. p. 49. atque intelliget non ſine ratione hoc à nobis additum.

Verùm non tantùm in hiſce Hiſtoricis, rhetoricorum Canonum de narratione negligentioribus; ſed & in elegantiſſimis quibuſque Græcis & Latinis, ſimilia animadvertere licet, ut obſervavimus *Criticæ* noſtræ Part. III. S. 3. c. v.

CANON V.

Ex re ipſa ſæpe colligendæ circumſtantiæ omiſſæ, quæ neceſſariæ ſunt, ad intelligendam ſeriem narrationis.

Nullus eſt Hiſtoricus, ita in ſcribendo accuratus, ut aliquando aliquid non prætermittat; quod à perito atque attento Lectore ſupplendum eſt, ut liqueat quæ ſit ſeries narrationis. Quod quia non rarò feciſſe nobis videbantur Hiſtorici illi Sacri, quos in Harmoniam redegimus; ſæpe addidimus aliquid, ſine quo hiulca narratio fuiſſet, & aliis etiam in locis addi fortè oportuiſſet. Ejus rei exempla ſubjicienda ſunt, ne temerè conjecturas noſtras Evangeliſtarum narrationi miſcuiſſe videamur.

Pag. 26. ante paraphraſin ℣. 22. Cap. II. Lucæ, narrato diſceſſu Magorum, ſubjicimus *eodem tempore* exactos fuiſſe quadraginta dies, quibus puerpera ſacris arcetur. Quod ita ex rebus ipſis collegimus. I. Venerant Joſephus & Maria Bethlehemum, non ut illic ſedes figerent, ſed tantùm ut cenſerentur, ut docet Lucas C. II. 4. qui & diverſorio eos exceptos narrat, qui non fuit locus diuturniori moræ aptus. II. Cùm verò illic peperiſſet Maria, per quadraginta minimùm dies, commorari eodem in loco coacti ſunt, quamvis tot diebus illic eſſe, ut cenſerentur, neceſſe non eſſet. III. Dum eo tempore Bethlehemi commorarentur, venerunt Magi; non priùs, ut clarè docet Matthæus; neque poſteriùs, quia non eſt credibile eos qui Bethlehemum venerant, dumtaxat ut cenſerentur, eò rediiſſe, poſtquàm Jeroſolimam ſe contuliſſent. IV. Cùm ergo Magi iviſſent Bethlehemum, per illos quadraginta dies, &, ut quidem videtur, ſub ejus intervalli finem, ob rationem quam poſtea dicam, redierunt in patriam, non ſalutato Herode. V. Is cùm exſpectaſſet reditum Magorum, per paucos dies (neque enim opus erat multis diebus ad eundum Jeroſolimâ Bethlehemum, videndum Jeſum, & redeundum Jeroſolimam, cùm Bethlehemum dumtaxat ſex millibus paſſuum Jeroſolima diſtaret; & præterea æger corpore & animo Herodes diuturnioris moræ erat impatiens) nec videret eos reduces, milites immiſit, qui occiderent infantes. VI. At eo tempore, jam egreſſi erant Joſephus & Maria Bethlehemo, ideóque poſt quadraginta dies memoratos facta eſt cædes, & Magi ſub eorum finem eò ſe contulerant. VII. Poſt illam cædem, aut dum fieret, credibile non eſt Joſephum & Mariam, vivo Herode, iviſſe Jeroſolimam aut illic eſſe commoratos. Igitur credibile mihi ſit, paullò antequàm Herodes id conſilium exſequeretur, fugiſſe eos, monitu Angeli, de quo Matth. II, 13. Ac ſanè Matthæus poſtea cædem Bethlehemiticam narrat. Unde ulteriùs colligere licet monitum Joſephum fuiſſe, dum Jeroſolimæ moraretur, neque Nazaretham rediiſſe, niſi ex Ægypto reverſum. Si certè fuiſſet Nazarethæ, eo tempore

pore quo monitus eſt, juſſus fuiſſet potiùs in Syriam vicinam fugere, quàm in Ægyptum multò remotiorem; cùm non magis parêret Herodi Syria, quàm Ægyptus. Quiſquis expendet hæc omnia paullo attentiùs, fatebitur, niſi fallor, circumſtantiam illam temporis, antea memoratam, neceſſariò narrationi addendam fuiſſe.

In colloquio Jeſu cum Nathanaële, quod deſcribitur Joannis Cap. I, 48. & ſeqq. p. 52. ſupplevimus hæc: *unde intelligere poterat Jeſum eſſe Prophetam, cùm ſciret quod à nemine reſciri potuerat.* Quæ flagitat exclamatio ſequens Nathanaëlis, quæ alioquin ſine ratione fuiſſet. Reſponſum etiam Chriſti ſupplendum hoc eſſe manifeſtò oſtendit.

In ſequente hiſtoria Canenſium nuptiarum, nonnulla etiam fuere neceſſariò ſupplenda; quæ nobis non conjiciendi libido, ſed ipſa narrationis ſeries extorſit. Poſtquàm diximus animadvertiſſe Mariam vinum deeſſe, ſubjecimus: *quæ aliàs viderat Filium edentem miracula, quæ memoriæ prodita non ſunt* &c. Abſque hoc enim fuiſſet, Filium defectui vini ſupplere non poſtulaſſet. Poſtquàm etiam paraphraſi expreſſimus reſponſum Chriſti, quod illic exſtat Joan. Cap. II, 4. neceſſariò addendum fuit: *attamen ſe ei obſequi, hoc in negotio paratum eſſe oſtendit.* Nam factum Mariæ hoc à Jeſu ei ſignificatum fuiſſe flagitat. Plura non addam exempla, cùm hæc ſatis eſſe videantur ad ſatisfaciendum iis, qui poſſent paraphraſin noſtram carpere, quaſi ampliorem æquo. Si enim attendant, facile, ut ſpero, intelligent nihil uſpiam à nobis additum eſſe, quod narrationis ſeries non flagitaret.

CANON VI.

Ex Reſponſo ſæpe intelligere eſt aliquid in Interrogatione omiſſum, aut in narratione ſuppreſſum.

SIc cum Nicodemus Joan. III, 2. p. 57. noſtræ Harmoniæ, hiſce verbis Jeſum aggreſſus eſſet: *Rabbi ſcimus quia à Deo veniſti magiſter; nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo;* reſpondens inducitur Jeſus: *Amen, amen, dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei.* Quæ verba nihil faciunt ad præfationem, quâ uſus erat Nicodemus; ſed ſine dubio ſatisfaciunt quæſtioni, quam erat ille propoſiturus, & quam obliquè expreſſimus, hoc modò: *hac præmiſſâ præfatione, interrogaturus erat Jeſum, quid à ſe fieri oporteret, ut felicitatis regni Dei, quod inſtare audiebat, particeps fieret.* Quod eſt τὸ σιωπώμενον, ad quod ſpectat Chriſti reſponſio.

In eodem colloquio, cùm docuiſſet Chriſtus eum oportere renaſci, qui bonorum Regni Cœleſtis particeps fieri vult, neque hoc intelligeret Nicodemus, dicit tantùm: *quo modo poſſunt hæc fieri?* reſpondet Chriſtus, *tu es Magiſter in Iſraël & hæc ignoras?* ac continuò ſubjicit: *Amen, amen, dico vobis, quia quod ſcimus loquimur* &c. Quæ poſteriora verba oſtendunt, in Nicodemi interrogatione, latere hæc; *ſi verò fieri nequeant, quo jure ea vis credi?* At hæc non expreſſimus in paraphraſi interrogationis, ſed reſponſionis; quia commodiùs videbatur id poſſe fieri.

Lucæ Cap. XIV. cùm Chriſtus gravi oratione invectus eſſet in avaritiam & ſuperbiam, liberalitatémque contrà ac humilitatem ſummopere laudaſſet, ſubjicit Evangeliſta ỷ. 14. *audiviſſe hæc Phariſæos, qui erant avari, eúmque deriſiſſe.* Tum brevem quidem eorum caſtigationem à Chriſto, at eam magnis ſenſibus prægnantem, ſubdit; quæ oſtendit Phariſæorum μυκτηρισμὸν non minùs ex adrogantia natum, quàm ex avaritia. Superbiam enim eorum, fictâ religione veſtitam, acriter reprehendit Chriſtus. Deinde leges Cœleſtis Regni paucis deſcribit, ac tuetur, contra pravam eorum hominum ſententiam, qui cærimoniarum Moſaicarum obſervationem virtutibus omnibus præferebant; oſtenditque ſe majorem ſanctimoniam à Diſcipulis ſuis poſtulare, quàm à Judæis olim exegerat Moſes. Quibus ſine dubio aut Phariſæorum dicteria, aut tacitas cogitationes confutat Chriſtus; quamvis illorum nec ſenſa illa, nec dicta commemoret Lucas.

Sed eſt inſigne exemplum reſponſi ad tacitam cogitationem, potiùs quàm ad verba ab Evangeliſta expreſſa ſpectantis, Joan. XI, 21, 22, 23, 24. ubi Martha Jeſum Bethaniam, poſt mortem fratris Lazari advenientem, ita alloquitur: *Domine, ſi fuiſſes hîc, frater meus non fuiſſet mortuus; ſed & nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus.* Reſpondit verò Jeſus: *reſurget frater tuus.* Si hîc conſiſtas, videbitur Martha petere à Jeſu reſurrectionem fratris, eámque ſperare; ſed vide quid mulier Jeſu promiſſioni reponat: *ſcio quia reſurget in reſurrectione, in noviſſimo die;* ex quibus verbis liquet eam nec ſperaſſe, nec petiiſſe fratrem à Chriſto excitari. Igitur verba hæc Marthæ ad tacitam cogitationem ejus ſpectant, quam ſic expreſſimus p. 336. Harmoniæ noſtræ: *non auſa eſt addere Jeſum à Deo nequaquam petiturum ut homo, à quatuor diebus mortuus excitaretur, quòd talia Deus non ſoleret concedere.*

CANON VII.

Varietas paucularum circumſtantiarum non oſtendit in varias hiſtorias diſpeſcendas eſſe narrationes non per omnia ſimiles, ſi cetera conſentiant.

HIſtorici omnes, qui ſingulas circumſtantias minimè narrant, ſed nonnullas ſeligunt, neceſſariò fermè in illo delectu diffident, aut diffidere videntur, præſertim ſi rem breviter narrare inſtituant. Vix enim fieri poteſt ut eædem, per omnia, circumſtantiæ ab iis eligantur, útque paucis verbis concepta narratio eadem ratione ſit à plu-

nibus

ribns contracta. Cùm res ipſa clara ſit, mirum videri non poterit eam pro explorata hic à nobis adſumi. Igitut quamvis in narratione curationis ſervi Centurionis Capernaümenſis, quæ legitur Matth. VIII. & Luc. VII. pag. 128. Harmoniæ noſtræ, nonnulla ſit circumſtantiarum varietas; non eſt continnò colligendum duas eſſe hiſtorias, cùm, ad ſummam rei quod attinet, conſentiant Evangeliſtæ. I. Eſt utrobique Centurionis Capernaümenſis ſervus, qui curatur. II. Utrobique legitur eadem orario, qnâ Chriſtus adducitur ad ægrum curandum, & quæ eſt inſignis prorſus ac ſingularis fidei argumentum, & teſtificatio. III. Utrobique Jeſus abſens abſentem ægrum curat. Quæ non patiuntur nos dubitare, quin ſit una eadémque hiſtoria. Verùm, apud Matthæum, Centurio ipſe Chriſtum alloquens inducitur; apud Lucam verò, deſcribitur adlegans ad eum Judæos, qui negant ipſum auſum eſſe venire. At hæc minimè pugnant, ut poſtea oſtendemus; ideóque conſensús aliarum circumſtantiarum, quæ ſnnt planè ſingulares, major habenda eſt ratio, quàm exiguæ hujus varietatis, cenſendáque eſt apud Matthæum & Lucam una narrari hiſtoria.

Eſt & aliud hujus rei exemplum, in curatione cæci, vel cæcorum, quæ exſtat Matth. XX. Marc. X. & Luc. XVIII. Qua in narratione, ea ſunt, ut mihi quidem videtur, quæ non patiuntur plures hic quæri hiſtorias; quamvis non diffitear nonnullam eſſe varietatem circumſtantiarum. Hæc autem ſunt conſentientia: I. Cæcitatem curat Chriſtus, non procul Jerichunte, cùm Jeroſolimam iret: II. Qui ea ſanatione indigebant ſedebant juxta viam, per quam cùm intellexiſſent Jeſum mox tranſiturum, cœperunt clamare magnâ voce: *Jeſu, fili David, miſerere noſtri.* III. Quos clamores cùm ingeminarent, objurgantur à multitudine eorum, qui comitabantur Jeſum. IV. At Jeſus jubet cæcos ad ſe adduci, & ſciſcitatus quid ſibi vellent fieri, homines curat; qui poſtea eum ſequuntur, à quo tanto beneficio affecti fuerant. Hæc conſentientia mihi perſuadent unicam eſſe hiſtoriam; non, ut placet *Richardſono*, duas, quarum nnam atque eamdem Matthæus & Marcus narrent, alteram Lucas, quæ contigerit paullò pòſt. Numquam enim multitudo, quæ ſequebatur Chriſtum objurgaſſet cæcum opem ejus implorantem, paullò poſtquàm viderat duos alios à ſe perperam caſtigatos benignè à Chriſto curatos fuiſſe; ſed potiùs hominem rectà ad Chriſtum duxiſſent, ut ab eo ſimilis beneficii particeps fieret.

Verùm nobis objiciuntur diſcrimina, quæ in narratione Evangeliſtarum occurrunt. Primò cùm Matthæus duos cæcos memoret, unius meminit Lucas; ad quam objectionem, ſingulari Canone, poſtea reſpondebimus pleniùs. Hîc dumtaxat obſervabimus Marcum, qui ceteroqui prorſus conſentit cum Matthæo in circumſtantia, quæ objici potiſſimùm ſolet, & de qua poſtea agemus, unius etiam dumtaxat cæci meminiſſe. Secundò objicitur alterum diſcrimen, in eo ſitum, qnòd cùm Matthæus & Marcus narrent rem contigiſſe *Jeſu egrediente* Jerichunte, ἐκπορευομένων ἀπὸ Ἰεριχὼ, Lucas prodiderit ſanatum cæcum, qnem memorat, *cùm appropinquaret Jerichunti*, ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἰεριχὼ & poſtea ſubjiciat εἰσελθόντα διέρχεσθαι τὴν Ἰεριχώ, *ingreſſum tranſiviſſe Jerichunte*; unde colligunt Lucæ cæcum ſanatum fuiſſe à Jeſu, antequàm ingrederetur Jerichuntem per eam urbem tranſiturus; contrà verò cæcos Matthæi & Marci curatos, poſtquàm Jeſus Jerichunte egreſſus eſſet. Sed viri docti dudum obſervarunt ἐν τῷ ἐγγίζειν ſignificare ſæpe non motum ad locum, ſed tantùm diſtantiam, ideóque perinde eſſe ac ſi dixiſſet Lucas, ὅτι ἐγγὺς ἦν Ἰεριχώ, *cùm propinquus eſſet Jerichunti*; quæ loquutio eſt tantùm generalior, quàm eæ quibus uſi ſunt Matthæus & Marcus, cùm neque ingreſſum, neqne exitum ſonet. Vide *H. Grotium* ad Matthæum. Quæ verò ſequuntur, apud Lucam, non ſunt ita connectenda cum ſuperioribus, quaſi exprimerent quod proximè ſequutum eſt cæcorum curationem; cùm nihil vetet tranſitionem eſſe Evangeliſtæ, aliquatenus retrogredientis; quales innumeræ ſunt, apud omnes Scriptores. Quòd ſi falluntur, qui volunt hîc duas eſſe hiſtorias, multò magis à veritate aberrant, qui in tres eam diſpeſcunt; atque in eos validiùs torqueri poteſt telum, quo priorem opinionem confiximus, ex caſtigatione cæci à multitudine deſumtum.

CANON VIII.

Similitudo paucularum circumſtantiarum, quæ ad ſummam rei parum faciunt, non oſtendit unam à variis Evangeliſtis narrari hiſtoriam, ſi cetera diſſideant.

HIc Canon primo intuitu poſſit videri contrarius ſuperiori; quamvis non ſit, ſi paullò penitiùs res introſpiciatur. In ſuperiore enim urſimus ſimilitudinem circumſtantiarum potiſſimarum, negligendúmque oſtendimus diſcrimen exigui momenti, quod inter alias interſit; hîc verò ex ſimilitudine poſteriorum colligi non poſſe nnam, eamdémque narrari hiſtoriam contendimus. Potiſſimas autem vocamus circumſtantias, eas propter quas, omnium quippe obſervatione digniſſimas, hiſtoria narratur; quæ certè ſi variæ ſunt, res ad eamdem hiſtoriam referri nequeunt. Exempli causâ, narrat Lucas Cap. V. p. 78. noſtræ Harmoniæ, Petrum, Andream, Jacobnm & Joannem, cùm per totam noctem piſcatui operam dediſſent, in lacu Geneſarethico, nullum cepiſſe piſcem; ſed juſſu Jeſu, demiſſis retibus, ſubitò magnam piſcium copiam ab iis captam eſſe. Similem quidem huic hiſtoriam narrat Joannes Cap. XXI. p. 496. hujus Harmoniæ; ſed quia tempora minimè conſentiunt, aliáque dicta ac facta ſequuntur & antecedunt; nemo ita deſipiat, ut eamdem hiſtoriam eſſe dicat.

Idem eſt ferendum judicium de aliquot aliis hiſtoriis, quas confundi à multis ſolitas in Harmonia noſtra diſtinximus. Sic ſecundo prædicationis Chriſti anno, ex ordine noſtro, narrat Lucas Jeſum vocatum fuiſſe ad convivium, in ædes Simonis cujuſdam Phariſæi; ubi cùm eſſet, mulier, quæ impudicam vitam egerat, triclinium ingreſſa ſtetit à tergo Jeſu & tam ubertim flere cœpit, ut pedes ejus madefecerit lacrimis; quos comâ abſterſos oſculata, unguento oblevit. Idem propemodum narrat Joannes de Maria, Marthæ & Lazari ſorore, quarto præconii Chriſti anno. Sed præter tempus, variant & aliæ circumſtantiæ; ut quòd convivium hoc, ut videtur, celebratum ſit in ædibus Marthæ; & ſermones planè alii ſequantur factum Mariæ, quàm qui apud Lucam habentur. Quamobrem viri eruditi non ægrè concedunt duas hiſtorias has fuiſſe. Sed ſimile factum tertiò in Harmonia noſtra occurrit, pag. 405. ex Matth. XXVI. & Marc. XIV. quod multi volunt idem eſſe cum ſecundo. Imò verò vir longè doctiſſimus *H. Grotius* tres hiſtorias memoratas in unam miſcet. I. Exiſtimat ille Matthæum & Marcum hanc hiſtoriam, proximè ante ultimam Chriſti cœnam poſuiſſe, ut notarent quid Judam ad facinus impuliſſet; nam proximè ſubſequitur quod ad Judam pertinet. Lucam verò idem hoc narrare occupaviſſe, cùm ſermones quoſdam recitaſſet, ad pœnitentiæ commendationem pertinentes. Joannem denique hiſtoriam hanc ſuo tempori reddidiſſe, cùm ad confirmandum quod de Lazaro dixerat, tum ad connectenda quæ ſequebantur. Hæc *Grotius* conjicit, quæ partim ferri poſſent, ſi res eſſet manifeſta, & hoc unum ſupereſſet quærendum Interpretibus, quidni unam hiſtoriam uno eodémque loco narraſſent Evangeliſtæ. Nunc verò aliæ circumſtantiæ oſtendunt varias eſſe hiſtorias. Inane tamen eſt quod de conſilio Matthæi & Marci dicit, ſi enim voluiſſent nos docere Judam avaritiâ adductum fuiſſe, ad prodendum Dominum, eum ſine dubio hîc nomine appellaſſent, & obiter avarum ejus animum perſtrinxiſſent, quemadmodum fecit Joannes; non turpe ejus factum pluribus tribuiſſent, & ſine ulla cenſoria nota prætermiſiſſent. Sed *Grotium* audiamus. II. *Matthæo & Marco*, inquit, *omnia conveniunt.* Verum eſt, quia unam hi duo habent hiſtoriam III. *Matthæo, Marco & Lucæ, quòd hæc geſta in convivio, in domo Simonis; quòd mulier adventat habens alabaſtrum unguenti, quo Jeſum perfundit.* Hæc vera ſunt, ſed ut non uni convivio interfuit Jeſus: ita nec neceſſe eſt unum fuiſſe virum in Judæa, cui nomen eſſet *Simoni;* nec profectò erat, ut vel ex Evangeliis liquet, in quibus aliquot *Simones* memorantur. Similiter non uni mulieri fuit unguentum, nec una id potuit in honorem Chriſti profundere; cùm præſertim moris eſſet, in conviviis paullò lautioribus, ea munificentia uti. Quod una fecerat, non indignante Chriſto, potuere & altera, & tertia imitari; cùm, ut dixi, mos ille vulgaris eſſet. Præterea cùm Evangeliſtæ à *Grotio* memorati dicant Chriſtum unguento perfuſum in ædibus Simonis; Joannes non obſcurè ſignificat convivium, in quo Maria eo liberalitatis genere Dominum excepit, celebratum fuiſſe in ædibus ſororum illarum Bethanienſium; quandoquidem convivis miniſtrabat Martha, Maria verò unguentum ſuppeditabat Jeſu. *Fecerunt autem ei*, inquit Joannes, C. XII, 1. *cœnam ibi* (Bethaniæ) *& Martha miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex diſcumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi* &c. IV. Pergit tamen vir ſummus, &, *Matthæo*, inquit, *Marco & Joanni convenit, quòd hæc geſta Bethaniæ, in convivio; quòd unguentum à muliere allatum maximi erat pretii; quòd reprehenſa eſt hoc nomine mulier ab uno Diſcipulorum (nam ita pluralis accipi ſolet, Judam autem Joannes nominat) velut prodiga, hoc obtentu quòd rectiùs is ſumtus factus eſſet in pauperes; quòd Chriſtus mulierem defendit interpretatione benignâ, ad pollincturam ſuam hunc honorem pertinere. Hæ circumſtantiæ ſunt ἀκριβέστεραι, quàm ut diverſis temporibus congruant.* Paria hîc multa eſſe non diffiteor, ſed cùm ſit id diſcrimen quod antea notavi, de loco in quo celebratum eſt convivium; crediderim etiam id urgendum quòd dicatur Judas Mariam reprehendiſſe apud Joannem, apud Marcum verò & Matthæum ſimile factum arguentes inducantur nonnulli ex Apoſtolis. Non mirum eſt autem nonnullos alios Apoſtolos ſimile peccatum commiſiſſe ac Judam, quia in plurium convivio non animadverterant quid à Jeſu ea de re dictum eſſet; aut ſimile factum & paucis diebus à priori remotum, ſimili defenſione ab eo cohoneſtari. V. *Rurſus*, ait Grotius, *Lucæ cum Joanne convenit, quòd hæc mulier pedes Chriſto perfudit & capillitio ſiccavit; quæ itidem expreſſiora ſunt, quàm ut temerè credenda ſint ſæpiùs eveniſſe.* At tria ſunt, in quibus Lucas, & à Joanne & ab aliis Evangeliſtis diſſentit. Primum eſt quòd mulier, de qua loquitur Lucas, antequàm pedes Chriſti ungeret, lacrimis eos perfuderit; quam circumſtantiam notatu digniſſimam non omiſiſſent alii. Secundum quod ait mulierem illam fuiſſe ἁμαρτωλὸν, ſeu impudicam; quod de Maria Bethanienſi, aut de altera illa muliere nullo indicio conſtat. Tertium eſt, inſignis oratio Jeſu, quæ habetur apud Lucam; & pro qua in aliis hiſtoriis legimus caſtigationem mulieris ungentis, ejúſque defenſionem. VI. Denique vir ſummus vult nos obſervare *à Joanne Mariam Lazari ſororem hac veluti peculiari notâ deſcribi, quòd ea ſit quæ Chriſti pedes perfudit & deterſit; non potuiſſe autem ſatis certam notam deſumi ex eo quod ſæpiùs acciderat.* Rectum hoc fortè eſſet, ſi Joannes ſoleret ad alia Evangelia reſpicere, aut ſi aliarum mulierum ſimilia facta litteris ipſe mandaſſet. Nunc autem cùm ſolius Mariæ facti meminerit, nec uſquam ad res ab aliis Evangeliſtis narratas reſpiciat, nulla eſt ambiguitas ea in deſignatione. Sed hoc habere Joannes videtur, Cap. XI, 2. non tam ut diſtinguat

ab iis Lazari ſororem, quæ ſolo nomine fratris ſatis ſecernebatur, quàm ut factum hoc ejus in Lectoris memoriam revocet. Poſſimus hiſce omnibus addere, apud Matthæum & Marcum, prædicere Jeſum facti mulieris, de qua loquuntur, æternam, apud poſteros, fore memoriam; quod in aliis ſimilibus hiſtoriis, non legimus.

Quæ cùm ita ſint, nullam rationem eſſe putavimus ſatis gravem, ut conſtantem Evangeliſtarum ordinem, commodiſſimè procedentem, perturbaremus; quaſi eadem hiſtoria, alieno tempore à tribus eorum eſſet expreſſa. Imò verò vel ſola ratio ordinis ſuadet ſimilia non ſemel contigiſſe, quod pluribus illuſtrabimus, ad ſequentem Canonem.

CANON IX.

Similia fecit ac dixit ſæpiùs Chriſtus, ſimilibus occaſionibus ita poſtulantibus.

NEceſſarius eſt prorſus hic Canon, ne Evangeliſtarum ordo penitus evertatur ab iis, qui Harmonias facere aggrediuntur; dum ſimilia facta aut dicta, ſed ad varia tempora pertinentia, miſcent in unum, omniùmque Evangeliſtarum narrationem divellunt. Igitur eum exemplis aliquot indubitatis confirmabimus, ex quibus de iis, quæ minùs clara ſunt, judicium ferri queat.

Tempore primi Paſchatis, ut narrat Joannes Cap. II, 14. & ſeqq. Jeſus Templum ingreſſus mercatores omnes victimarum & nummularios ex eo ejecit, vetuitque eos facere ædem Patris ſui domum negotiationis. Sic, & paullò ante quartum Paſcha, ſe geſſit; ut narrant tres alii Evangeliſtæ, Matt. XXI. Marc. X. Luc. XIX. exprobravitque mercatoribus Templum ab iis in ſpeluncam latronum converti.

Jeſus Matth. VI. cùm multa alia de prece, ſponte ſuâ, docet, tum etiam formulam orationis, quâ uterentur Diſcipuli, tradit. At eamdem hanc Lucæ XI. ubi & aliæ occurrunt circumſtantiæ, rogatus recitat.

Cùm anno ſecundo præconii ſui, duodecim ſuos Apoſtolos mitteret, per Galilæam Evangelium nuntiaturos eos mandatis inſtruxit, quæ Matth. X. Marc. VI. & Luc. IX. leguntur, Harmoniæ verò noſtræ pag. 172. & ſeqq. Similiter ſeptuaginta alios Diſcipulos, per Judæam, eadem de cauſa, dimiſſurus eos alloquitur Lucæ X. p. 236. Nec immeritò, ſimilia enim facturi ſimilibus indigebant mandatis.

Interdum dogmata aut monita longè maximi momenti ſæpiùs, datâ operâ, repetiit ut altiùs deſcenderent in Diſcipulorum animos rudes atque obliviſos. Sic ſæpe, vel ab initio præconii, ut liquet ex Joan. II, 19. mortem ac reſurrectionem ſuam intra triduum prædixit. Quod quàm neceſſarium eſſet res ipſa oſtendit, cùm vix ipſum prædictionis illius implementum fidem ei ab Apoſtolis extorſerit. Non mirum ergo, ſi hominibus repetitione uſque adeò indigentibus eadem ſæpiùs, ut ita dicam, occentare neceſſe habuerit, cùm initio ſurdis propemodum caneret. Sæpiùs etiam homines præmonuit, de periculis ac vexationibus, quæ illis imminebant, propter Evangelium; ne ſibi res ſecundiores polliciti, contrario exſpectationi ſuæ eventu, conturbarentur, atque ab Evangelio alienarentur. Quibus tamen tot & tam perſpicuis admonitionibus, non impediit quo minùs Apoſtoli regnum quoddam terreſtre ejus fore putarent, & eo ipſo die, quo in cœlum evectus eſt, de eo illum interrogarent; ab inolito errore, nonniſi à Spiritu Sancto, revocandi. Igitur quamvis ſimiles ſententiis, aut etiam verbis ſermones Chriſti, in noſtra Harmonia, variis temporibus, occurrant; non eſt propterea exiſtimandum, ut multi ſolent, Evangeliſtas non ſatis accuratè inter ſe à nobis compoſitos fuiſſe.

CANON X.

Eadem objicientibus aut quærentibus, variis temporibus, ſæpe eodem modo reſpondit Chriſtus.

HUc quidem facere poſſunt nonnulla ex ſuperioribus exemplis, ſed nihil vetat ejuſdem rei aliam atque aliam veluti faciem contemplari; ſi ſit digna, quæ diligenter animo verſetur, qualis eſt ea ad quam pertinet Canon propoſitus. Hæc enim una res maximè adduxit Harmoniarum concinnatores, ut crederent nullum fermè temporum ordinem ab Evangeliſtis ſervatum; effecitque proinde ut permulta miſcuerint, in Harmoniis ſuis, quæ hic ſeorſim exhibemus.

Cùm Jeſus tertio præconii anno, ſe Jeroſolimam conferret, ad feſtum Dedicationis, Phariſæi nonnulli ab eo quæſiverunt, quando futurum eſſet regnum Dei, Luc. XVIII, 20. pag. 314. noſtræ Harmoniæ; quibus hiſce verbis reſpondit: *non veniet Regnum Dei cum obſervatione, neque dicent: ecce hic, aut ecce illic* &c. clauſitque reſponſionem ſuam hoc proverbio: *Ubicumque fuerit cadaver, illuc congregabuntur & aquilæ.* Similia quærentibus Apoſtolis quarto anno, paullò ante ultimum Paſcha, hoc atque alia ſimilia reſpondet Chriſtus Matth. XXIV. Marc. XIII. Luc. XXI.

Quod cùm ita ſit, nulla, ut puto, cauſa erit cur carpatur noſtra Harmonia, quaſi eaſdem hiſtorias in plures diviſas variis locis repeteremus, eò quòd ſimilibus quæſitis eodem modo reſponderit Chriſtus. Sic anno præconii ſecundo, Jeſum tranſiturum à ripa occidentali lacûs Geneſarethici ad orientalem, Scriba quidam aggreditur hiſce verbis, apud Matthæum Cap. VIII, 19. pag. 158. hujus Harmoniæ: *Magiſter, ſequar te quocumque ieris*, reſpondit verò Jeſus: *vulpes foveas habent & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Tum alium jubet ſe ſequi, quamvis ne id faceret,

obſervantiam & curam patris ſenis prætenderet; quo ſepulto, rediturum ſe pollicebatur. Quam excuſationem hiſce verbis confutat Chriſtus: *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos* &c. Tertio iterum anno præconii, ſimilia Jeſus iter faciens Jeroſolimam verba habuit, in ſimili occaſione. Vide Luc. IX, 57. & ſeqq. Harmoniæ p. 236.

CANON XI.

Exigua varietas circumſtantiarum, aut ordinis, in narratione unius ejuſdémque circumſtantiæ, non eſt repugnantia.

SI Evangeliſtæ omnia eodem prorſus modo narraſſent, ita ut inter eos nullum eſſet diſcrimen, niſi in verbis, & loquutionibus; ſuſpicari aliquis poſſet eos capita contuliſſe, aut hiſtorias ſuas legiſſe, eo animo ut conſentire viderentur, nec eſſet facilè eam ſuſpicionem ex animo minùs credulorum evellere; quomodo teſtimonio Evangeliſtarum pondus detraheretur. Nunc verò Spiritus divinus, qui eorum ſcriptioni præfuit, paſſus eſt eos in nonnullis circumſtantiis minoris momenti varietatis quamdam ſpeciem præbere; ut liqueret eos de compacto nihil egiſſe, útque omnis fraudis ſuſpicio longiſſime amoveretur. At in ſumma rei ſemper inter ſe conſentiunt, ſi modò commoda adhibeatur conciliatio. Exempli causâ, vocem è cœlo editam, in baptiſmo Chriſti, ſic repetit Matthæus Cap. III, 17. *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* At Marcus I, 11. & Lucas III, 22. ſecundâ perſonâ eam concipiunt: *Tu es filius meus dilectus, in te,* aut *in quo, complacui mihi.* Quarum loquutionum prior inducit Deum alloquentem Joannem, & alios qui eo loco aderant, poſterior verò compellantem Jeſum ſolum. Verùm idem utrobique plane eſt ſenſus. Sic & in hiſtoria tentationis, quæ hanc proximè ſequitur, aliqua eſt varietas ordinis, inter narrationem Matthæi & Lucæ; nam Matthæus poſtremam narrat tentationem, quæ facta eſt in præalto monte, Lucas verò eam quæ contigit in ſolario Templi Jeroſolimitani. Qua in re, Lucam Matthæo accommodandum cenſuimus, ut ex numeris verſuum liquet. At hoc repugnantia haberi non poteſt, cùm neuter Evangeliſtarum profiteatur ſe hac in re ordinem temporis accuratè ſequutum.

Auguſtinus, de Conſenſu Evangeliſtarum Lib. II. n. 28. exiſtimat Dei Spiritum hoc eſſe paſſum, ut intelligeremus *nos non debere arbitrari mentiri quemquam, ſi pluribus rem quam audierunt vel viderunt reminiſcentibus, non eodem modo atque iiſdem verbis, eadem tamen res fuerit indicata; aut ſive mutetur ordo verborum, ſive alia pro aliis, quæ tamen idem valeant, verba proferantur; ſive aliquid vel quod recordanti non occurrit, vel quod ex aliis quæ dicuntur poſſit intelligi, minùs dicatur; ſive aliorum, quæ magis dicere ſtatuit, narrandorum gratiâ, ut congruens temporis modus ſufficiat, aliquid ſibi non totum explicandum, ſed ex parte tangendum quiſque ſuſcipiat; ſive ad illuminandam declarandámque ſententiam, nihil quidem rerum, verborum tamen aliquid addat, cui auctoritas narrandi conceſſa eſt; ſive rem bene tenens non adſequatur, quamvis id conetur, memoriter etiam verba quæ audivit ad integrum enuntiare.* Præſtitiſſet dicere, ut contumacibus os obturaretur, quandoquidem apud homines non prorſus iniquos ea, quæ memoravit leviter variantia, mendacia non habentur; Evangeliſtarum narrationem eo modo variantem, falſam eſſe, aut pugnantem propterea dici non poſſe. Nam quamvis id quod ait, quaſi conſectarium, deduci queat ex narrationibus Evangeliſtarum; propterea tamen, niſi fallor, non dixerimus id fuiſſe conſilium Dei, in illa varietate.

CANON XII.

Qui pauciora habet non negat plura dicta aut facta, modò ne ulla ſit excluſionis nota; nec qui plura habet eum, qui pauciora narrat, malæ fidei arguit.

HIc Canon poſſet, certiſſimis Logicorum regulis, de natura Enuntiationum Particularium & Univerſalium, comprobari; ſed cùm etiam illorum ignaris ſit ſatis perſpicuus, ſi modò ejus verba intelligant, uno potiùs atque altero exemplo illuſtrabitur à nobis.

Matthæi Cap. VIII Marci Cap. IV. & Lucæ Cap. VIII. Harmoniæ p. 160. narratur hiſtoria de Dæmonibus, qui corpora ſuum ſubierunt. Marcus quidem & Lucas unum virum impuris Spiritibus obſeſſum memorant, at Matthæus duos fuiſſe ait. Verùm ut qui dicit duos, unum non negat: ita qui unum ponit, nec ullo indicio plures excludit, minimè adverſatur iis qui plures memorant. At quare, inquies, unum dixere Lucas & Marcus, non duos? Quia ſic acceperant ab iis, ex quorum ore hiſtoriam Evangelicam conſcripſerunt; qui cur alterum prætermiſerint neſcio. Poſſunt eſſe multæ cauſæ, quas memorare nihil attinet, cùm quænam ſit vera, aut veræ propior nullâ conjecturâ adſequi poſſimus. Hanc commentus eſt *Auguſtinus*; alterum, nempe, obſeſſorum à Cacodæmonibus notiorem ac celebriorem altero fuiſſe. Ita enim loquitur in Opere de Conſenſu Evangeliſtarum Lib. II. num. 56. *Quod verò Matthæus duos dicit fuiſſe, qui legionem illam Dæmonum patiebantur, quæ in porcos ire permiſſa eſt, Marcus verò & Lucas unum commemorant; intelligas unum eorum fuiſſe perſonæ alicujus clarioris & famoſioris, quem regio illa maximè dolebat, & pro cujus ſalute plurimum ſatagebat. Hoc volentes ſignificare duo Evangeliſtæ, ſolum commemorandum judicaverunt, de quo facti hujus fama latiùs præclariúſque fragraverat.* Verùm perinde hoc eſt, quaſi quiſpiam noctu in ſcopum jaculari aggrederetur, quem neque videret, nec ſe feriiſſe umquam ſcire poſſet, quamvis telum in illum impegiſſet. Itaque præſtat, ut dixi à conjecturis abſtinere. Attamen ſequentia

Augu-

Auguſtini verba digna ſunt quæ huc transferantur, quippe quæ multùm faciant ad intelligendum hac in hiſtoria Evangeliſtarum conſenſum. *Nec quod verba Dæmonum*, inquit, *diverſè ab Evangeliſtis dicta ſunt, habet aliquid ſcrupuli; cùm vel ad unam redigi ſententiam, vel omnia dicta poſſint intelligi. Nec quia pluraliter, apud Matthæum, apud illos ſingulariter loquitur, cùm & ipſi narrent quod interrogatus quid vocaretur, legionem ſe eſſe reſpondit, eo quòd multa eſſent Dæmonia.*

Simile quidpiam dicendum de alia haud diſſimili diſcrepantia eorumdem Evangeliſtarum, de cæcis qui à Jeſu curati ſunt, quarto præconii anno, cùm Jeroſolimam ſe conferret, & de quibus Matthæus Cap. XX. Marcus Cap. X. Lucas Cap. XVIII. Harmoniæ pag. 344. Nam Matthæus quidem duos cæcos memorat, ceteri verò unum, quem filium Timæi vocat Marcus, nomine ab aliis nequaquam appellatum. Ideòque ſimilia ad hanc hiſtoriam habet *Auguſtinus*, ejuſdem Libri num. 125. *Nam duorum etiam*, inquit, *cæcorum, quos modò interpoſuit, unum fuiſſe notiſſimum & in illa civitate famoſiſſimum, ex hoc etiam ſatis apparet quòd & nomen ejus & patris ejus Marcus commemoravit. Quod in tot ſuperiùs ſanatis à Domino, non facilè occurrit, niſi cùm Jairum Archiſynagogum nomine expreſſit, cujus filiam reſuſcitavit Jeſus. In quo etiam magis iſte ſenſus apparet, quia & iſte Archiſynagogus utique in loco iſto nobilis fuit. Procul dubio itaque Bartimæus iſte, Timæi filius, ex aliqua magna felicitate dejectus, notiſſimæ & famoſiſſimæ miſeriæ fuit, quòd non ſolùm cæcus, verùm etiam mendicus ſedebat. Hinc eſt ergo quòd ipſum ſolum voluit commemorare Marcus, cujus illuminatio tam claram famam huic miraculo comparavit, quàm erat illius nota calamitas.* Quæ autem à nobis dicta ſunt de duobus hiſce exemplis, ea dicta conſenda ſunt de omnibus factis; quorum pauciores aut plures, in hoc vel illo Evangeliſta, occurrunt circumſtantiæ. Qui enim plura narrat, pauciora complectitur; qui pauciora memorat, plura non negat.

CANON XIII.

Librariorum peccata, ſi quæ ſunt in Evangeliis, non ſunt repugnantiarum loco habenda.

MUlti doctiſſimi viri exiſtimant mendum eſſe Librariorum in Joanne, omnibus fruſtra tentatis ad eum in concordiam cum ceteris Evangeliſtis redigendum, de hora quâ Pilatus damnavit Jeſum; quam *circiter ſextam* fuiſſe ait Joannes Cap. XIX, 14. cùm Marcus dicat in crucem ſublatum eum fuiſſe *horâ tertiâ*, Cap. XV, 25. Matthæus verò, Marcus & Lucas, cùm aliquamdiu è cruce pependiſſet Jeſus, circa horam ſextam factas eſſe tenebras uſque ad nonam. Vide Harmoniæ pag. 472. Contendunt ergo, apud Joannem, pro ὡσεὶ ἕκτη legendum eſſe ὡσεὶ τρίτη, *quaſi tertia*. Ac ſane dubium eſſe nequit quin ita ſit intelligendus Joannes, ut idem dicere voluiſſe ſtatuatur ac Marcus, qui cum tribus aliis Evangeliſtis ad amuſſim conſentit. Itaque ſi quid ſit mendi, non eſſet Marcus refingendus ad Joannem, ſed potius Joannes ad Marcum; contrà quàm cenſebat ſcriptor commentarii in Pſalm. LXXVII. quem ſub nomine *Hieronymi* habemus. Poſſet certè ἐπίσημον ϛ apud Joannem poſitum fuiſſe loco Γ, quod ille apud Marcum factum eſſe malè conjicit; perperàmque eum conjicientem ſequutus eſt *Dion. Petavius* de Doctrina Temporum, Lib. XII. c. 19. ut ex ſola lectione Harmoniæ noſtræ liquebit. Verùm nec emendatio hujus loci in Joanne ſatis placet, neque aliud quod ſatisfaciat, re diligentiùs expensâ, invenio. Propoſui quidem nuper, in Additamentis ad Adnotationes *Henr. Hammondi* in Novum Teſtamentum, aliam rationem hujus loci explicandi, quæ nonnullis placuit; ſed ut accurata eſſet, oporteret à Joanne ſcriptum non ἕκτη, ſed ἐννάτη, *nona*. Itaque rem in medio relinquimus.

Cavendum tamen diligentiſſimè à conjecturis aut veterum Criticorum, aut Librariorum; qui cùm non intelligerent quo modo ad concordiam revocandi eſſent variis in locis Evangeliſtæ, ex uno alios non rarò emendarunt, ut doctiſſimi quique Interpretes ſæpiùs obſervarunt. Unum dumtaxat atque alterum exemplum ſubjiciam, ex *Th. Beza*. Sic ergo ille ſcribit ad ℣. 1. ultimi Capitis Marci: *Mira eſt Græcorum vetuſtorum Codicum varietas in hoc Capite; quod* Hieronymus *teſtatur, ad Hedybiam, in pleriſque hujus Evangelii exemplaribus non exſtare, quòd in eo non pauca inveniantur ab aliorum Evangeliſtarum narratione diſſidentia.* Tum ſubdit: *ego verò id omnino temerè expunctum fuiſſe, & ſic facilè reſtitui ac explicari poſſe arbitror, ut omnia pulcrè inter ſe conſentiant.* Cui ego ſententiæ libens ſubſcribo, nec poſſum ſatis exprimere quantopere improbem eam Criticorum aut Librariorum audaciam.

Alterum exemplum idem nobis ſuppeditat, ex venerandæ antiquitatis Codice Græco-Latino, qui nunc eſt Cantabrigiæ. In eo, nempe, Lucæ Cap. III. Genealogia Chriſti non deſcendendo, ut apud Matthæum, ſed adſcendendo (iis tantùm adjectis quos Matthæus in Teſſaradecadibus conſtituendis prætеriit) ad Salomonem, ut apud Matthæum, non ad Nathanem, ut in ceteris Codicibus legi ſolet, deducitur. Quod quomodo fiat, vide apud ipſum *Bezam*. Hoc autem factum, ut Lucas conciliaretur cum Matthæo, contra omnium Codicum auctoritatem, atque univerſæ Antiquitatis, quam hæc diſcrepantia Evangeliſtarum exercitam habuit, conſenſum. Itaque cavendum ne, ex ejuſmodi Codicibus, aut depravationibus, aggrediamur conciliare Evangeliſtas; qua in re ferè præferenda lectio, ex qua repugnantia naſcitur, ei quæ Evangeliſtas conſentientes præbet; quia nulla fuit exſcriptoribus Chriſtianis ratio, cur repugnantias facerent; at fuit mutandi, ut conſentirent quæ diſſentire videbantur.

CANON XIV.

Ordo narrationis multa in concordiam redigit, quæ inverſa videntur pugnare.

SI plures unam hiſtoriam, prout quidem res contigerunt, abſque ullo figmento, ſed neglecto circumſtantiarum ordine, narrare aggrediantur, tum inter ſe componantur; pugnantia dicere, primo intuitu, videbuntur iis qui ignorabunt ordinem temporis in ſingulis circumſtantiis non fuiſſe obſervatum, præſertim ſi delectus circumſtantiarum idem non ſit. Hoc autem contigiſſe Evangeliſtis ex variis, quæ antehac diximus, conſpectúque ipſo noſtræ Harmoniæ conſtare poteſt; ideóque non facilè credendum eſſet eos inter ſe pugnare, quamvis neſciremus, id quod docent nos Acta, eos accepiſſe Spiritum, *à quo in omnem veritatem ducti ſunt*. Veriſſimè ergo *Auguſtinus*, memorati ſæpiùs Operis Lib. II. n. 27. hæc habet de teſtimonio quod Joannes Baptiſta Chriſto perhibuit: *Si quæritur*, inquit, *quæ verba potiùs Joannes Baptiſta dixerit, utrum quæ Matthæus, an quæ Lucas eum dixiſſe commemorat, an quæ Marcus in ipſis paucis, quæ illum dixiſſe poſuit tacens cetera, nullo modo hinc laborandum eſſe judicat qui prudenter intelligit ipſas ſententias eſſe neceſſarias cognoſcendæ veritati, quibuslibet verbis fuerint explicatæ. Quod enim alium verborum ordinem tenet, non eſt utique contrarium. Neque illud contrarium eſt, ſi alius dicit quod alius prætermittit. Ut enim quiſque meminerat, & ut cuique cordi erat, vel breviùs vel prolixiùs eamdem tamen explicare ſententiam: ita eos explicaſſe manifeſtum eſt.*

Hiſce de cauſis, in componendis inter ſe Evangeliſtis, ita eorum verba digeſſimus, *primùm*, ut quæ habent communia ea ἐν παραλλήλοις ſint collocata, in diſtinctis columellis, quibus eſt præfixum ſingulorum Evangeliſtarum nomen; *ſecundùm*, ut ſingularia unicuique manibus, quarum index extenſus ea monſtraret, diſtingueremus, relictâ chartâ vacuâ in ceteris Evangeliſtis; *tertiùm*, ut ex omnibus, quæ apud omnes Evangeliſtas occurrunt, ordine, quem ex re ipſa commodiſſimum judicavimus, digeſtis formaretur veluti ſeries continuata narrationis; quam integram expreſſimus, in ſubjecta Hiſtoria Evangelica. Eam in rem, quamvis in Marco, Luca & Joanne ordinem hiſtoriarum ſervaverimus, (excepto uno loco Lucæ de carcere Joannis Baptiſtæ, Cap. III. 19, 20.) attamen in ſingulis factis aut ſermonibus, eorum verba divulſimus, ubi res poſtulavit, ut narrationi ſua ſeries conſtaret; ita tamen ut aſteriſcis & numeris divulſa verba & verſus conſtanter ſignarentur. Nec quiſquam nobis hoc vitio verterit qui Evangelia inter ſe compararit, intellexeritque ex ea comparatione neceſſariò ab aliquo Evangeliſtarum inverſum eſſe ordinem, cùm non ſit apud omnes idem. Quiſquis etiam ordinem noſtrum expenderit, legerítque Paraphraſticam noſtram Hiſtoriam, videbit multa eâ ratione feliciter eſſe in concordiam redacta, quæ aliter digeſta diſſentire ac pugnare videbantur. Legantur exempli causâ, hiſtoria carceris Joannis Baptiſtæ, pag. 62. vocatio Petri, Andreæ, Joannis & Jacobi, pag. 80. judicium Herodis de Jeſu pagg. 180. & 182. deſcriptio convivii quo Jeſus quinque hominum millia excepit pag. 184. caſtigatio ambitionis Apoſtolorum, pag. 224. hiſtoria denique condemnationis, mortiſque & reſurrectionis Chriſti; & ſolâ diſpoſitione, multas eſſe ſublatas ἐναντιοφανείας manifeſtò liquebit.

Potuiſſemus quidem interdum in tenuiores particulas ſecare narrationes Evangeliſtarum, eáſque magis particulatim inter ſe componere; verùm parum utile hoc viſum eſt, & tædioſum fortaſſe Lectori fuiſſet; ne dicam ſæpe nimis divellenda Sacrorum Scriptorum verba fuiſſe.

CANON XV.

Facta temporibus remota, tranſitione connectuntur, quemadmodum proxima, cùm quæ inter ea contigerunt omittuntur.

HUjuſce rei exempla invenire multa licet in iis Scriptoribus, qui in brevem narrationem ampliora volumina contrahere aggreſſi ſunt, ſi comparentur cum iis quorum hiſtorias contraxerunt; ut ſi quis *Epitomen Livianam* cum ipſo *Livio* aut *Joannem Xiphilinum* cum *Dione Cocceïano* conferat. Cùm enim omnia fermè tranſitionibus quibuſdam conjungantur, quæ tranſitiones omiſſa minimè complectuntur; neceſſe eſt facta remota non minùs ita conjungi, quàm proxima. Quod tamen minùs peritos fallit, qui putant ea tempore conjuncta fuiſſe, quæ vident brevi tranſitione conjungi. Hoc acutè animadvertit *Auguſtinus*, de Conſenſu Evangeliſtarum Lib. II. num. 16. aptavítque commodiſſimè hiſtoriæ primi & ſecundi anni Chriſti. Verba ejus hac de re, licèt prolixiora, huc integra transferemus. *Quæritur*, inquit, *quando fieri potuerint quæ contexit Matthæus, de profectione in Ægyptum, atque inde regreſſione poſt Herodis mortem, ut jam in civitate Nazareth habitarent; quò eos Lucas, poſtea quàm perfecerunt in Templo circa puerum omnia, ſecundùm legem Domini, reverſos eſſe commemorat. Hîc proinde cognoſcendum eſt, quod deinceps ad cetera talia valeat, ne ſimiliter moveant animúmque conturbent, ſic unumquemque Evangeliſtam contexere narrationem ſuam, ut tamquam nihil prætermittentis ſeries digeſta videatur; tacitis enim quæ non vult dicere, ſic ea quæ vult dicere illis quæ dicebat adjungit, ut ipſa continuò ſequi videantur. Sed cùm alter ea dicit quæ alter tacuit, diligenter ordo conſideratus indicat locum, ubi ea potuerit, à quo prætermiſſa ſunt, tranſilire; ut ea quæ dicere intenderat ita ſuperioribus copularet, tamquam ipſa, nullis interpoſitis, ſequerentur.* Deinde ſubjicit memoratum exemplum, *ac per hoc*, inquit, *intelligitur*

telligitur Matthæus, ubi ait ſomnio admonitos Magos, ne redirent ad Herodem, & per aliam viam regreſſos in regionem ſuam; illic prætermiſiſſe quæ Lucas narravit geſta circa Dominum in Templo, & dicta à Simeone & Anna; ubi rurſus Lucas prætermittens profectionem in Ægyptum, quam narrat Matthæus, tamquam continuam contexuit regreſſionem ad civitatem Nazareth.

Huic exemplo vix opus eſt ullum addi, vide tamen apud Matthæum & Marcum, pagg. 78 & 80. Harmoniæ, vocationem Petri & Andreæ, eámque compara cum Lucæ narratione; & videbis inter priorum Evangeliſtarum verba, quamvis omiſſionis aut hiulcæ narrationis nullum prorſus in iis ſit indicium, inferendum neceſſariò eſſe quod habet Lucas, de piſcatu. Talia non pauca occurrent etiam in hiſtoria quarti anni Chriſti, quæ præſtat integra in noſtra quatuor Evangeliorum Paraphraſi, collata cum verbis Evangeliſtarum, quàm contracta hîc obſcuriùs proponi.

CANON XVI.

Quæ quiſpiam facit per alium ea ipſe facere videtur, quamobrem ea feciſſe ſæpe dicitur.

HÆc eſt pervulgata Juriſconſultorum regula, cujus ſæpe meminiſſe nos oportet, cùm in omnium Hiſtoriarum, tum etiam in Novi Teſtamenti lectione. Ex ea duo ſequuntur; poſſe, nimirum, in brevi præſertim narratione quempiam induci facientem ipſum id quod fecit per alios; & legatum aut nuntium loquentem eodem modo, ac ſi is à quo mittitur præſens ipſe animi ſui ſenſa exponeret. Judæi ſolebant hoc, ut in Lexico obſervavit *Joan. Buxtorfius*, duplici proverbio exprimere; hoc, nimirum, modo: שלוחו של אדם כמותו *nuntius alicujus eſt inſtar ipſius*; & hoc: שלוחא דמלכא כמלכא, *nuntius Regis eſt inſtar Regis.*

Hoc ſi probè intellexerimus, facilè in concordiam redigemus quæ narrantur de Centurione Capernaümenſi Matth. VIII. & Luc. VII. Harmoniæ pag. 128 Is enim à Luca dicitur adlegaſſe ad Jeſum Judæos, cùm ad eum ipſe ire non auderet; verùm à Matthæo ipſe Jeſum conveniens, atque alloquens inducitur. Nimirum, Matthæus, more apud Scriptores Sacros frequentiſſimo, breviùs rem narrans ipſum facientem deſcribit quod per alios fecit. Ex eadem conſuetudine, apud Lucam ℣. 6. Judæi adlegati à Centurione, ita perſonam ejus in ſe transferentes inducuntur, ut eodem prorſus modo loquantur, ac ſi ipſe præſens verba faceret: *miſit ad eum Centurio amicos dicens: Domine, noli vexari, non enim ſum dignus, ut ſub tectum meum intres, &c.* Ejus conſuetudinis Scriptorum Sacrorum permulta exempla congeſſimus, in Commentario noſtro in Pentateuchum, cujus Indicem vide in voce *Nuntius.*

CANON XVII.

Cùm quiſpiam obſcuriùs deſignatur, ſæpe, pro numero ſingulari, adhibetur pluralis.

HIc Canon neceſſarius eſt, ut ad conſenſum revocentur Hiſtoriæ Chriſti loca, in quibus quod unus Evangeliſtarum uni tribuit, id pluribus ab alio adſcribitur. Sic Matth. II, 20. de uno Herode, Rege Judææ, ita loquitur Angelus: τεθνήκασιν οἱ ζητοῦντες, *defuncti ſunt qui quærebant animam pueri.*

Ex hac conſuetudine loquendi, Marcus C. V, 31. narrat *diſcipulos dixiſſe Jeſu* quidpiam quod à Petro dictum memoratur Luc. C. VIII. 45. Similiter Matth. XIV, 17. Marc. VI, 38. Luc. IX, 13. inducuntur diſcipuli dicentes id, quod apud Joannem Cap. VI, 9. uni tribuitur Andreæ. Ac ſanè quod unus dicit, conſentientibus ceteris, id ab omnibus dictum cenſeri poteſt. Sed & interdum generalis hujuſcemodi loquutio adhibetur, quamvis diſſenſerint ii de quibus ſermo eſt; atque hinc ſolvitur nodus, qui nectitur ex celebri diſcrepantia Lucæ, à Matthæo & Marco; qui dicunt *latrones* Jeſu convitiatos eſſe, cùm Lucas unum duntaxat eorum eo ſcelere ſe ſe obſtrinxiſſe doceat. Vide dicenda ad ſequentem Canonem.

CANON XVIII.

Quod factum aut dictum à paucis, id ſæpe omnibus indiſcriminatim tribuitur.

CAp. XIV. Hiſtoriæ noſtræ Evangelicæ, narramus, poſtquàm Joannes Baptiſta in carcerem conjectus fuiſſet ab Herode, Jeſum iviſſe in Galilæam, ex Joanne, Luca & Marco, & malè, in patria Nazaretha, à popularibus exceptum fuiſſe; poſtea verò ſubjicimus narrationem Joannis, quæ incipit à Capitis IV. verſu 45. hiſce verbis: *Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi* &c. Quî hæc conſentiunt, inquies, cum ſuperioribus, in quibus à Galilæis malè habitus fuiſſe narratur Jeſus? Hoc, nimirum, alibi in Galilæa contigit, apud nonnullos alios Galilæos. Quamobrem hæc ita expreſſimus: *ille verò in alias Galilææ partes ſe contulit, in quibus benigniùs eſt exceptus* &c.

Ejuſmodi ubique occurrunt loquutiones, quæ cùm ſono ſint generales, ſenſum tamen particularem occultant. Sic Joan. VIII, 3. dicuntur *Scribæ & Phariſæi* adduxiſſe adulteram ad Jeſum, hoc eſt, nonnulli Scribæ & Phariſæi, ut alibi paſſim; frequentiſſima enim eſt ea ambiguitas Linguarum Græcæ, & Latinæ, quæ & in alias ſolet transfundi. Vide Capp. ejuſdem Evangeliſtæ VIII, IX, X. atque intelliges iis vocibus, ut & vocabulo *Judæi*, non modò non omnes, qui ita vocabantur, ſed alios, atque alios ſignificari. Ac proinde mirum videri non debet, ſi verba contraria, diſſimileſque affectus iis, qui eodem nomine appellabantur, interdum tribuan-

tribuantur. Exempli cauſâ, *Judæi* qui dicuntur credidiſſe Jeſu Joan. Cap. VIII, 30. non ſunt iidem ac ii, quibus exprobrat Dominus crudele conſilium de ipſo interficiendo ℣. 40. aut qui eum conviciis proſcindunt ℣. 48. & ſeqq. quamvis nullâ diſtinctione ſecernantur ab aliis, in narratione Joannis, qui ſemper *Judæos* indiſcriminatim cum Jeſu colloquentes inducit. Capite IX. non ſemel *Pharifæi* & *Judæi*, videntur dici ſoli Magni Synedrii Adſeſſores, ut ex Pharaphraſi noſtra liquebit.

CANON XIX.

Ut ſenſus verborum Evangeliſtarum aut Domini exprimatur, nihil Paraphraſi inſerendum quod non vi ac poteſtate verborum contineatur, aut certè manifeſtò conſentaneum non ſit cum eorum doctrina.

HIc Canon ad Harmoniam non pertinet, ſed ad Hiſtoriam Harmoniæ ſubjectam; cùmque, ut & ſequentem, ſuperioribus addendum cenſuimus, ut hic paucis Paraphraſeos etiam noſtræ rationem redderemus. Potuiſſemus quidem multò copioſiùs ſententiam verborum Chriſti & Evangeliſtarum exprimere, quemadmodum fecit olim vir ſummus *Deſ. Eraſmus*, aliique in aliis Libris Sacris cùm Latinè, tum Linguis hodiernis. Sed duo potiſſimùm obſtiterunt quominùs eam interpretandi rationem iniremus. Primum eſt, quòd ſtatuerimus quàm minimùm fieri poſſet abire à ſimplicitate Evangelica, dum conjecturis noſtris indulgemus. Quod fit in explicatione prolixiore ac ſubtiliore ſingularum orationis partium; in quam multò plura conjiciuntur, quàm quæ poſſunt ex verbis Scriptorum Sacrorum demonſtrari; ut poſſem facile oſtendere, prolatâ particulâ ex ejuſmodi Paraphraſi, niſi prœſtaret hoc ab ipſo Lectore tentari. Alterum quod me ab eo inſtituto deterruit; hoc fuit, quòd in uberiore Paraphraſi raro obſervari poſſit vis & ſeries orationis, nexúſque ratiocinationum oſtendi; quod tamen in hujuſmodi operibus eſt longè maximi momenti, cùm in iis nexum cogitationum ſæpe quærant Lectores potiùs quàm ſingulorum commatum ſententiam; quæ aut non obſcura eſt, aut in Commentario commodiùs multò explicatur, quàm in Paraphraſi. Quæ cùm ita ſint, ſi quis tamen de iis dubitaret, juberemus eum conferre aliquot Capita noſtræ Paraphraſeos cum *Eraſmi* Paraphraſi; cum cujus Scriptis, & ingenio & eruditione multò inferiores, ceteroqui comparari noſtra nollemus; niſi via ac ratio inſtituti noſtri fiduciam nobis adderent, quam ab acumine & à doctrina ſperare non poteramus. Quòd ſi eâ comparatione inſtitutâ, ab æquo atque erudito Lectore, non judicemur tutiorem ac commodiorem viam ingreſſi; cauſam non dicimus, cur hæc noſtra indigna luce publica non judicentur, blattiſque ac tineis abſumenda è manibus abjiciantur. Quæ tamen ita intelligi nolimus, quaſi inutiles cenſeamus viri maximi, & aliorum doctiſſimorum hominum ejuſmodi labores; qui ex eorum lectione multa didicimus, & ab aliis diſci poſſe exiſtimamus, quamvis ea alibi atque aliter commodiùs doceri potuiſſemus.

Conati igitur ſumus nihil in Paraphraſi ſcribere, quod non ex verborum notiſſima poteſtate, ſeriéve ſermonis, Grammaticis conſequentiis, deduci poſſet. Quod non tam facile nobis fuit, ac fortè videbitur noſtra legentibus: ut ſolet labor eorum, qui conſragoſam viam complanarunt, multò minor videri fuiſſe iis, qui eam poſtea planam calcant, quàm laborem ipſum expertis. In exprimendis præſertim orationibus Chriſti, quas Joannes litteris mandavit, non exigua opus fuit meditatione. At laborem hîc noſtrum commemorare nihil attinet, qui ſi caruiſſet ſucceſſu, commiſeratione potiùs quàm laude dignus eſſet; ſi verò minimè irritus fuiſſe putetur, non ex magnitudine, ſed ex utilitate æſtimabitur. Itaque, ut ad rem redeam, non diffiteor aliquando, præter ea quæ, neceſſariâ conſequentiâ, ex Evangeliorum verbis deduci poſſunt, nonnulla a me ſententiæ eſſe addita; perſpicuitatis cauſâ, aut ut legentis animus magis percelleretur. Verùm operam dedi, non modò ut quàm parciſſimè hoc facerem; ſed etiam ut nihil Chriſti atque Evangeliſtarum ſenſis adderem, quod eorum indubitatis dogmatibus conſentaneum non eſſet. Potuit quidem fortè fieri ut ſententiam quampiam Chriſtianam quærerem, ubi non erat; útque crederem aliam ibi non eſſe, ubi fuit; at profectò me uſpiam quidquam, quod pugnet cum Religione, ſcripſiſſe non exiſtimo. Quam quidem exornare alii eloquentiâ multò præſtantiore, & acumine ingenii majore, facilè poſſint; ſed quemquam magis amare, ac revereri poſſe, quàm nos, non putamus.

Nihil eſt præterea quod addam, niſi me interdum cogitantem orationes Chriſti nimis tenui ac demiſſo ſtylo à me expreſſas, atque ad magnitudinem rerum exſurgere conantem, illâ, quam dixi, reverentia retractum veluti fuiſſe; cùm reputarem rem nimis ſeriam agi, quàm ut illis rhetoricis pigmentis ornari deberet. Ea profectò cogitatio floſculos captantem non ſemel revocavit, veritatémque nudam ac ſimplicem animo meo objiciens amore quidem ejus ſummopere incendit, ſed ſimul dicendi illâ facultate, ſi qua in me fuit, planè ſpoliavit. Itaque ſolâ præſtantiâ argumenti fretus, nihil præter fidam ac perſpicuam ejus interpretationem quæſivi.

CANON XX.

Ut ſenſus dictorum Dialecto Sacrâ expreſſorum perſpicuè intelligatur ab iis, qui eam Dialectum non callent, ſunt vitanda, quatenus licet, omnia ejus idiomata aliena ab ingenio linguæ quâ utimur.

QUamvis Lectores ex ſtylo noſtro ſatis ſint intellecturi nos minimè eſſe in ſententia,

tentia, optimi quidem & doctiſſimi viri *Sebaſtiani Caſtellionis*, ſed hac in re minùs aliquando perſpicacis, qui voces omnes uſu conſecratas & propterea claras, Latinis minùs commodis, exprimebat; attamen ſciant oportet nos diligentem operam dediſſe, ut diſcuteremus obſcuritatem omnem Hebraïſmorum claris loquutionibus, & facilè intelligendis ab iis, qui Latine tantùm ſcirent. Ciceronianum quidem delectum verborum aut loquutionum non adhibuimus, quippe qui in Ciceroniani ævi hominum uſum non ſcripſimus; ſed proprietatem ſermonis, perſpicuitatis cauſa, ſectati ſumus, vitatis omnibus loquutionibus Orientalibus, quatenus licuit, ut intelligeremur ab iis, qui Orientales Linguas minimè callent. Scio eſſe quaſdam loquutiones, quas vitavimus, & quas tamen ſine offenſione aurium iis adſuetarum adhibere potuiſſemus; verùm hoc quoque ſcio, permultos iis loquutionibus adſuetos, eas à ſe intelligi perperam credere, ideò tantùm quòd ab infantia aures eorum verberarint, & uſurpatæ ſæpiùs fuerint, inter loquendum. Igitur non ſine ratione eas poſthabui, ut Latinè rem non aliter intelligendam exprimerem. Ejuſmodi ſunt loquutiones in omnium ore creberrimæ, orare Deum *in nomine Chriſti*, *baptizare in nomen Patris*, *Filii ac Spiritûs Sancti*, quas prout interpretati ſumus in Additamentis ad *Henr. Hammondi* Adnotationes in N. T. hic Latinè expreſſimus, & aliæ ſimiles, quas præſtat à Lectoribus Evangeliorum verba cum Paraphraſi noſtra contendentibus expendi, quàm earum interpretationem hic à nobis venditari. Quòd ſi quid ejuſmodi etiamnum ſtylo noſtro, propter inolitam conſuetudinem quam non facilè exuimus, adhæſerit, id moniti, aut ſponte noſtrâ in altera Editione, ſi fiat, emendabimus.

Eadem de cauſa; nimirum, ut vitarem obſcuritatem; refugi loquutiones multas Scholaſticas, quæ ad offundendas rebus tenebras potiùs inventæ ſunt, quàm ut clariùs res per ſe obſcuræ intelligerentur. Nihil à nobis credi aut fieri poſtulat Chriſtus, quod non poſſimus, ut mihi quidem videtur, vocibus è medio uſu deſumtis luculentè deſcribere atque interpretari hodie, apud Latinè ſcientes: quemadmodum ille fecit olim Judaïcâ Linguâ, apud homines ejus peritos, quos plebeio, non philoſophico ſtylo, docere aggreſſus eſt; qui plebi indoctæ nunc non eſt ſæpe obſcurus, quòd Philoſophiam plebs ignoret, ſed quia eſt idiomatum Judaïcæ Linguæ, olim vulgò notorum in Judæa, imperita.

CANON XXI.

Quamvis non potuiſſemus omnia loca, quæ pugnare videntur, in concordiam redigere, aut obſcura perſpicuè interpretari, neque poſſet ab alio nunc fieri; non ſequeretur veras iis ineſſe repugnantias, aut vitioſam obſcuritatem.

Rationes hujuſce Canonis ſunt claræ, & faciles inventu; quid enim mirum, ſi in antiqua Hiſtoria, quæ Linguâ intermortuâ narratur, & quidem paucis verbis, nec ad Rhetorum Regulas de narratione exactis, ſint obſcura nonnulla & dubia? Quid mirum ſi ſermones habiti ad populum, cujus conſuetudines omnes & opiniones non tenemus, ut nec multa alia ad eum pertinentia, aut potiùs eorum ſermonum ſumma capita interdum obſcuritate aliquâ apud nos laborent? Ad hæc accedit etiam Interpretum inſcitia, quâ ſæpe fit ut difficultates minimè ſuperemus, quas ſuperare poſſemus; cujus rei exemplum ſæculum ſuperius atque hoc noſtrum viderunt, quibus exſtiterunt peritiores Scripturarum Interpretes, quàm per mille & quadringentos annos fuerant. Sed cùm humana ingenia fermè nihil ſimul ac ſemel abſolvant, erit fortaſſe aliquando tempus, quo multa, quæ doctiſſimos quoſque etiamnum fugiunt, clara fient. Igitur ne exiſtimemus ea à nemine fieri poſſe quæ nos non poſſumus, niſi poſtquàm demonſtraverimus ea eſſe ſupra vires humanas poſita; nec Sacras Litteras temerè incuſemus, quòd eas ſatis dextrè interpretari neſciamus. Ad me quidem quod attinet, ſemper ero paratus ad emendanda quæ hac in re deliquero, diſcendáve ea quæ ignoravero. Quod ſi quis meliora habere ſe putet, eum compellabo verbis *Auguſtini*, qui hunc fermè in modum loquitur de Conſenſu Evangeliſt. Lib. III. num. 43. *Evangeliſtis ſi uterque noſtrûm credit, oſtende tu alter, quemadmodum fieri res potuerit, libentiſſimè adquieſcam; non enim ſententiam meam, ſed Evangelii diligo veritatem.*

Secundæ Diſſertationis FINIS.

DISSERTATIO TERTIA,

DE

AUCTORIBUS EVANGELIORUM,

déque conſilio quo conſcripta, & tempore quo edita ſunt ac lecta in Eccleſiis Chriſtianis.

Conſilium hujus Diſſertationis. I. Teſtimonia Veterum de Matthæo. An ſcripſerit Hebraicè. Non videri Nazaræorum Evangelium fuiſſe autographum Matthæi. II. Teſtimonia de Marci Evangelio. III. Teſtimonia de Evangelio Lucæ. IV. Irenæi *teſtimonium de Joanne. Conſilium ejus ex* Euſebio. *V. Teſtimonia de quatuor Evangeliis. VI. Conſilium Evangeliſtarum ex* H. Grotio *illuſtratum Scripſiſſe eos Evangelia, ut imperio Chriſti parêrent. VII. Ea in Eccleſiis Chriſtianis, non multò poſtquàm edita fuerunt, publicè lecta fuiſſe.*

CUM rerum à Chriſto geſtarum nulla ſuperſit hiſtoria fide digna, præter eas quæ à ſanctiſſimis viris, qui Evangeliſtæ dicuntur, conſcriptæ ſunt; maximi eſt momenti certò ſcire à quibus & quo conſilio ſcriptæ ſint, tum etiam quo tempore in lucem ſint editæ; ne fides, quam iis habemus, temeraria credulitas exiſtimari queat, aut levibus objectiunculis poſſe labefactari. Quamobrem hac Diſſertatione aggredimur inquirere in ea, quæ de hiſce rebus ex antiquiſſimis monumentis erui poſſunt; nam recentiora ad inſtitutum noſtrum nihil faciunt, quippe quæ ex antiquioribus ſine examine petita, & quorum fides non immeritò laborat; cùm ita veris falſa permiſceant, vix ut ea diſtinguere liceat. Oſtendemus ergo, quoad fieri poterit, à quibus, quo animo, & quo tempore quatuor Hiſtoriæ, quæ Evangelia vulgò dicuntur, editæ ac publicè in Eccleſiis lectæ fuerint.

I. Ante omnia, proferemus teſtimonia Veterum de Evangeliſta Matthæo; deinde illa expendemus, ut quid ex illis confici poſſit liquidiùs intelligatur *Papias*, qui cum diſcipulis Apoſtolorum verſatus erat, ſic de Matthæo loquebatur, in Opere quinque libris conſtante, cui titulum fecerat, Λογίων Κυριακῶν ἐξηγήσεως, *interpretationis Oraculorum Dominicorum*, ut docet *Euſebius* Hiſt. Eccleſ. Lib. III. Cap. 39. ſub finem: Ματθαῖος μὲν οὖν Ἑβραΐδι διαλέκτῳ τὰ λόγια συνεγράψατο, ἡρμήνευσε δ᾽ αὐτὰ ὡς ἠδύνατο ἕκαστος: *Matthæus quidem Hebraïcâ dialecto oracula conſcripſit, quiſque verò, ut potuit, ea interpretatus eſt.*

Irenæus, qui multùm tribuebat *Papiæ*, ejúſque libros diligenter legerat, eum ſequitur Lib III. c. 1. Græca ejus verba ſic profert *Euſebius* Hiſt. Eccleſ. Lib. V. c. 8 ὁ μὲν δὴ Ματθαῖος ἐν τοῖς Ἑβραίοις τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλέκτῳ καὶ γραφὴν ἐξήνεγκεν Εὐαγγελίου, τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελιζομένων καὶ θεμελιούντων τὴν Ἐκκλησίαν: hoc eſt, ex verſione veteris Interpretis: *Ita Matthæus, in Hebræis, ipſorum Linguâ Scripturam edidit Evangelii, cùm Petrus & Paulus Romæ Evangelizarent, & fundarent Eccleſiam.* Vide & ejuſdem Libri *Irenæi* Cap. XI. Subjungere poſſumus *Irenæo* non quidem Scriptorem certum, ſed antiquam famam; cujus hoc modo meminit *Euſebius*, Hiſt. Eccleſ. Lib. V. c. 10. ubi de *Pantæno*, qui ſub Antoninis floruit: ὁ Πάνταινος καὶ εἰς Ἰνδοὺς ἐλθεῖν λέγεται· ἔνθα λόγος εὑρεῖν αὐτὸν προφθάσαν τὴν αὐτοῦ παρουσίαν τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον παρά τισιν αὐτόθι τὸν Χριστὸν ἐπεγνωκόσιν· οἷς Βαρθολομαῖον τῶν Ἀποστόλων ἕνα κηρύξαι, αὐτοῖς τε Ἑβραίων γράμμασι, τὴν τοῦ Ματθαίου καταλεῖψαι γραφήν· ἣν καὶ σώζεσθαι εἰς τὸν δηλούμενον χρόνον: *Pantænus etiam ad Indos veniſſe dicitur. Ibi fama eſt inveniſſe eum, quod ejus adventum ante-*

anteceſſerat, Evangelium ſecundùm Matthæum, illic apud quoſdam qui Chriſtum noverant; quibus Bartholomæus, Apoſtolorum unus, prædicaſſet, & Hebrais litteris Matthæi reliquiſſe ſcriptum, idque ſervatum fuiſſe ad memoratum tempus.

Similia ſcripſerat *Origenes* Lib. I. Explicationum in Evangelium Matthæi, ubi hæc de Matthæo legebantur, quæ ſunt apud *Euſebium* Hiſt. Eccleſ. Lib. VI. c. 25. Πρῶτον μὲν γέγραπται τὸ κατὰ τὸν ποτὲ τελώνην ὕστερον δὲ Ἀπόστολον Ἰησοῦ Χριστοῦ Ματθαῖον, ἐκδεδωκότα αὐτὸ τοῖς ἀπὸ Ἰουδαϊσμοῦ πιστεύσασι, γράμμασιν Ἑβραϊκοῖς συντεταγμένον: *primùm quidem ſcriptum eſt id quod eſt ſecundùm Matthæum, qui illud edidit iis qui ex Judaiſmo crediderant, litteris Hebraicis compoſitum.*

Euſebius ipſe, qui teſtimonia memorata protulit, ab iis minimè recedit Lib. III. Hiſt. Eccleſ. c. 24 ubi de Evangeliis agit, & ſic de Matthæo loquitur: Ματθαῖος μὲν γὰρ πρότερον Ἑβραίοις κηρύξας, ὡς ἔμελλε καὶ ἐφ' ἑτέρους ἰέναι, πατρίῳ γλώττῃ γραφῇ παραδοὺς τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον, τὸ λεῖπον τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, τούτοις ἀφ' ὧν ἐστέλλετο, διὰ τῆς γραφῆς ἀπεπλήρου: *nam Matthæus, cùm Hebræis priùs prædicaſſet, & ad alios profecturus patriâ Linguâ litteris mandavit Evangelium ſecundùm ipſum, & quod ſupererat ejus præſentiæ conficiendum, iis à quibus diſcedebat, ſcripto ſupplevit.*

Teſtium agmen claudet *Hieronymus*, qui hæc habet, in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Matthæus, qui & Levi, ex Publicano Apoſtolus primus in Judæa, propter eos qui ex circumciſione crediderant, Evangelium Chriſti Hebraicis litteris verbiſque compoſuit. Quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit, non ſatis certum eſt. Porrò ipſum Hebraicum habetur uſque hodie in Cæſarienſi Bibliotheca, quam Pamphilus Martyr ſtudioſiſſimè confecit. Mihi quoque à Nazaræis, qui in Berœa, urbe Syriæ, hoc volumine utuntur, deſcribendi facultas fuit.*

Non tantùm alios teſtes recentiores, aut dubios, omittimus; ſed nec addimus quidquid fermè ſupereſt Scriptorum Secundi & Tertii, poſt Chriſtum natum, ſæculi, proferre loca ex hoc Evangelio, quod nomine Matthæi laudant. Teſtimonia allata per ſe ſat firma cùm ſint, nullis aliis indigent; ſed & nonnulla alia addemus, in ſequentibus. Hæc dumtaxat conſectaria ex jam allatis deducimus; primùm, hoc Evangelium, quod Matthæi dicitur, verè eſſe ejus cujus nomen præfert, cùm univerſa Antiquitas hac de re conſentiat; ſecundùm, vulgò perſuaſum fuiſſe, hoc Evangelium ſcriptum primùm Hebraïcè eſſe, in gratiam Judæorum Græcè neſcientium; tertiùm, ignoratum tamen fuiſſe interpretem, cujus curæ tranſlatio deberi credebatur. Diſertè ultimum hoc habent *Papias* & *Hieronymus*, quod ſilentio ſuo confirmare videntur ceteri à nobis allati teſtes; pro illa Juriſconſultorum Regula: *qui tacet non utique fatetur, ſed tamen verum eſt eum non negare.* Certè non videntur *Irenæus*, *Origenes* atque *Euſebius* nomen hominis omiſſuri, ſi ſciviſſent, præſertim cùm non ignorarent quid dixiſſet hac de re *Papias*.

Primum conſectarium in dubium revocari nequit, niſi ab iis qui poſſent dubitare an Æneis ſit *Virgilii*; hoc eſt, ab hominibus, qui neſciant quâ ratione conſtet nobis libros eorum eſſe, quorum nomina præferunt. Nullus enim liber proferri poteſt, qui majore conſenſu cuipiam ſit tributus, quàm hoc Evangelium Matthæo. Scio Marcionitas & Manichæos poſtea, in hoc Evangelium, aliquid dixiſſe; at nullis criticis argumentis hanc in rem utebantur, ſed ratiocinationibus, quibus non deeſt tantùm critica ἀκρίβεια, verùm ſenſus ipſe communis. Itaque eos non moramur.

Idem vix dicere auſim de ſecundo conſectario, nam quamvis vulgò à Patribus affirmari videam Matthæum Hebraïcè ſcripſiſſe; attamen, ut dicam quod ſentio, vereor ut in illam ſententiam delapſi ſint duabus tantùm de cauſis, quæ mihi ſatis graves non videntur. Prima eſt, auctoritas *Papiæ*, qui primus affirmavit quod nemo ex ipſo Matthæi exemplari quod habemus colligere umquam potuiſſet; neque enim magis redolet tranſlationem, quàm Joannes aut Marcus. Norunt autem omnes quàm exigui ponderis ſit Papiæ teſtimonium, ſi ſolum ſit. Facilè potuit aut malè intellecta narrare, aut fortè etiam fingere; quod in aliis rebus feciſſe videtur, ut *Euſebio* dudum animadverſum, qui de regno mille annorum, quod in terris exſpectandum aiebat *Papias*, loquutus ita pergit Lib. III. c. 39 ἃ καὶ ἡγοῦμαι τὰς ἀποστολικὰς παρεκδεξάμενον διηγήσεις ὑπολαβεῖν τὰ ἐν ὑποδείγμασι πρὸς αὐτῶν μυστικῶς εἰρημένα μὴ συνεορακότα. σφόδρα γάρ τοι μικρὸς ὢν τὸν νοῦν, ὡς ἂν ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων τεκμηράμενον εἰπεῖν φαίνεται: *quæ exiſtimo, cùm malè accepiſſet Apoſtolicas narrationes, eum crediſſe, quæ figurato ſermone & myſticè ab iis dicta fuerant minimè adſequutum; quippe qui fuit exiguo ingenio, ut ex ejus libris certò intelligere licet.* Attamen, propter antiquitatem, multis impoſuerat, & mille annorum fictitium regnum perſuaſerat. Πλὴν καὶ τοῖς, inquit *Euſebius*, μετ' αὐτὸν πλείστοις ὅσοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς ὁμοίας αὐτῷ δόξης παραίτιος γέγονε, τὴν ἀρχαιότητα τἀνδρὸς προβεβλημένοις: *Pleriſque tamen poſt ſe Eccleſiaſticis Scriptoribus ejuſdem erroris occaſionem præbuit, hominis vetuſtate ſe ſe tuentibus.* Facilè etiam fieri potuit ut quod de Matthæi Hebraïco Evangelio primus ſcripſerat, temerè ab aliis ſit arreptum. Hoc autem ejus teſtimonium levius reddunt, non modò quæ de eo ex *Euſebio* protulimus, ſed pars etiam ipſius teſtimonii quæ in hiſce verbis ſita eſt: ἡρμήνευσε δ' αὐτὰ ὡς ἐδύνατο ἕκαστος: *illa quiſque, ut potuit, interpretatus eſt.* Quæ verba ſapiunt μικρότητα τοῦ νοῦ, quam homini exprobrat *Euſebius*; nam pro ἕκαστος debuiſſet dicere ὅστις ἦν ἑβραΐδος διαλέκτου ἔμπειρος, *quiſquis Hebraïcè norat*, cùm Græculi vulgò talia vertere non poſſent. Sed nec bene eo modo eſſet loquutus, nam omnino dicendum fuiſſet; ἃ τινες ἑβραΐδος διαλέκτου ἔμπειροι ἑρ-

μηνύουσι χαρισάμενοι τοῖς Ἕλλησι: *quæ nonnulli Hebraïcæ Linguæ periti interpretati ſunt in gratiam Græcorum*, qui ſoli indigebant ejuſmodi verſione. Præterea quis ferat illud ὡς ἐδύνατο, *ut potuit*, ſi comparetur cum Evangelio quod nobis ſupereſt? Profectò ſi ex Hebraïcis verſum eſt hoc Evangelium, meliùs ac fideliùs verti non potuit, ut ex ipſa re ſatis liquet iis, quibus palatum ad hæc ſapit; ne jam dicam idem manifeſtum eſſe, ex collatione hujus Evangelii cum ceteris. Præterea ſi ab *unoquoque verſum eſſet* hoc Evangelium, *prout potuit*, variarum illarum verſionum aliqua apud Veteres ſupereſſet memoria: quemadmodum ſupereſt variarum tranſlationum Latinarum Veteris ac Novi Teſtamenti; de quibus cùm alii, tum *Hieronymus* in Præfatione Evangeliorum. Atqui nulla ſupereſt, ſed dumtaxat variæ lectiones à librariorum oſcitantia maximâ ex parte ortæ.

Vereor, ut pergam dicere quod animo inſedit, ut homo vanus ſubinfenſior libris fuerit, quò fictas traditiones, quaſi ab Apoſtolicis viris acceptas, ſecuriùs venditaret. Hoc enim non obſcurè præ ſe fert, in hiſce verbis quæ eodem loco apud *Euſebium* leguntur: οὐ γὰρ τὰ ἐκ τῶν βιβλίων τοσοῦτόν με ὠφελεῖν ὑπελάμβανον, ὅσον τὰ παρὰ ζώσης φωνῆς καὶ μενούσης: *neque enim ex librorum lectione, tantam me utilitatem capere poſſe exiſtimabam, quantam ex hominum adhuc ſuperſtitum vivâ voce.* Ex quâ tamen deliria Chiliaſtarum hauſerat, ſi modò ipſe non finxerat. Quaſi verò hæc, aut alia ſimilia poſſent ullâ ratione conferri, cum libris Evangeliſtarum & Apoſtolorum; qui libri profectò non potuerunt minùs utiles videri, quàm ſermones eorum diſcipulorum, niſi fatuis.

Igitur ex *Papia* hoc unum certò collegerim, fuiſſe eo ævo Evangelium Matthæi, nec quemquam dubitaſſe an ejus eſſet. Quæ de Hebraïco autographo habet, non facilè admiſerim. At, inquies, *Hieronymus* teſtatur ſe id legiſſe: *ipſum*, inquit, *Hebraïcum habetur uſque hodie in Cæſarienſi Bibliotheca — Mihi quoque à Nazaræis, qui in Berœa urbe Syriæ hoc volumine utuntur, deſcribendi facultas fuit.* Quin & id exemplar Græcè tranſtulerat, ut docet in Cap. XII. Matthæi: *In Evangelio*, inquit, *quo utuntur Nazareni & Ebionitæ (quod nuper in Græcum de Hebræo ſermone tranſtulimus, & quod vocatur à pleriſque Matthæi authenticum) homo iſte, qui aridam habet manum, cæmentarius ſcribitur &c.* Hanc fuiſſe alteram cauſam ſuſpicor, cur Matthæus Hebraïcè ſcripſiſſe vulgo diceretur; quòd Nazaræi dictitarent ſe habere authenticum exemplar, nec abſimile vero videretur Apoſtolum, inter Judæos præſertim verſatum, Judaïcâ Linguâ ſcripſiſſe. Atqui tam facile fuit creditu Græcum exemplar à Nazaræis, in Hebraïcam Linguam tranſlatum; quàm à Chriſtianis ex Hebraïcâ in Græcam. Suſpicionem hanc auget, quod mirè interpolatum eſſet id Evangelium Nazaræorum; ut ex ejus fragmentis liquet, quorum nonnulla collegit *H. Grotius* ad initium Matthæi. Qui Hiſtoriam Evangelicam ita interpolarant, eadem audaciâ tranſlationem pro authentico exemplari venditare facilè potuerunt, & fallere minùs cautos, inter quos ordinem ducere potuit *Papias*; & à quibus poſtea opinio ad ſequentia ſæcula manarit, eò faciliùs propagata quòd authenticum exemplar etiamnum exſtare dicebatur.

At *Hieronymus*, inquies, callidus harum rerum æſtimator, non modò ita cenſuit, ſed *vocari à pleriſque Matthæi authenticum* dixit. Non diffiteor, ſi ſuo judicio eſſet uſus, maturéque rem expendere voluiſſet; quod, hoc in negotio, ab illo factum fuiſſe non puto; nec quiſquam credet, qui legerit vel paucula illa additamenta, quæ in eo Nazaræorum Evangelio erant, atque ad nos pervenerunt. Solet autem *Hieronymus* in Commentariis, non tantùm ex ſua ipſius ſententia loqui, ſed etiam ex aliena. Hîc verò loquitur cum iis, qui id Evangelium numquam viderant, & cùm neſcirent quot & quanta in eo eſſent additamenta, exiſtimabant eſſe ſincerum Evangelium Matthæi; inter quod & noſtrum exemplar nullum eſſet, niſi Linguæ diſcrimen. Viſne exemplum hominis, qui ita de hoc Evangelio, quod id numquam legiſſet? Is eſt *Epiphanius*, qui in Hæreſi Nazaræorum, quæ eſt XXX. §. IX. hæc habet de Evangelio Hebraïco, quo etiamnum ejus ævo utebantur: ἔχουσι δὲ τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον πληρέστατον Ἑβραϊστί· παρ' αὐτοῖς γὰρ σαφῶς τοῦτο καθὼς ἐξ ἀρχῆς ἐγράφη Ἑβραϊκοῖς γράμμασιν ἔτι σώζεται: *eſt verò penès illos Evangelium, ſecundùm Matthæum, pleniſſimum Hebraïcè; hoc enim certè, prout Hebraïcis litteris initio ſcriptum eſt, adhuc apud illos ſupereſt.* Si id, aut ejus tranſlationem vidiſſet *Epiphanius*, numquam ita eſſet loquutus; niſi ſimul mutilum exiſtimaſſet eſſe id quo Eccleſia, ejus tempore, ubique utebatur; quod ſine dubio tantus Hæreticorum omnium adverſarius non credebat. Vide quæ de Evangeliis habet in Hæreſi *Alogorum*, quæ eſt LI. Sed nihil opus eſt ratiocinatione, ut ſciamus ab *Epiphanio* numquam lectum Nazaræorum Evangelium; ſic enim pergit: οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ τὰς γενεαλογίας τὰς ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ ἄχρι Χριστοῦ περιεῖλον: *verùm illud neſcio an genealogias illas amputarint, quæ ab Abrahamo ad Chriſtum uſque perductæ ſunt.* Hæc oſtendunt ab *Epiphanio* ne revolutum quidem umquam eſſe id volumen, ac proinde ex aliena fide ſuperiora dicta fuiſſe; quæ tamen verba, ſi ſola exſtarent, viderentur profecta ab homine cui res explorata fuiſſet. Quis enim, re perſpectâ, poſſet confidentiùs loqui, quàm *Epiphanius*, in verbis paullò antea allatis? Attamen graviter fallebatur, & quidem incertam vulgi famam ſequutus. Quale judicium ferendum etiam de *pleriſque* illis, de quibus *Hieronymus*.

Nec ex mera conjectura contendimus *Hieronymum*, ex opinione vulgi, potiùs quàm ſua, loquutum eſſe de Evangelio Nazaræorum; nam præter ejus interpolationes, quas probè noverat, ipſe alibi dubio ac ſuſpenſo ſtylo de eo loquitur. Hæc ſunt enim ejus verba,

verba, ex tertio libro contra Pelagianos, non procul ab initio. *In Evangelio*, inquit, *juxta Hebræos, quod Chaldaïco quidem Syróque ſermone, ſed Hebraïcis litteris ſcriptum eſt, quo utuntur uſque hodie Nazareni, ſecundùm Apoſtolos, ſeu, ut plerique autumant, juxta Matthæum, quod & in Cæſarienſi habetur Bibliotheca, narrat hiſtoria* &c. Voces *ſecundùm Apoſtolos*, innuere omnino videntur in eo Evangelio creditum à nonnullis, præter hiſtoriam Matthæi, fuiſſe & alias narrationes aliorum Apoſtolorum, ſeu quæ eorum dicebantur. Nam ut loquutione κατὰ Ματθαῖον ſignificatur opera Matthæi in conſcribenda, ac digerenda Hiſtoria Evangelica: ita κατ' Ἀποστόλους innuit ex traditione atque auctoritate (ſeu verè, ſeu falsò venditarentur) Apoſtolorum, non Matthæi ſolius, multa in id opus fuiſſe congeſta. Ac ſanè non pauca erant, quæ à noſtris Matthæi Codicibus abſunt.

At ſunt qui objiciant locum *Ignatii*, in Epiſtola ad Smyrnæos, ubi verba profert quaſi à Chriſto prolata, quæ legebantur in Evangelio Nazaræorum, ut docet *Hieronymus* in Catalogo Scriptorum Eccleſ. in voce *Ignatius*. Ὅτε πρὸς τοὺς περὶ Πέτρον ἦλθεν, ἔφη αὐτοῖς· λάβετε, ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε ὅτι οὐκ εἰμὶ δαιμόνιον ἀσώματον; *quando ad eos, qui cum Petro erant venit, dixit illis; apprehendite, palpate me & videte quod non ſum dæmonium incorporale*. Quæ crediderim quidem Hieronymo fuiſſe in Evangelio Nazaræorum; ſed videntur eſſe Paraphraſis verborum, quæ ſunt Lucæ Cap. XXIV, 39. quâ uti potuit *Ignatius*, pro more antiquiſſimorum Patrum, qui perſæpe Scripturæ ſenſum potiùs quàm verba laudant. Certè *Ignatius* ea verba Matthæo non tribuit, & Nazaræi etiam hiſtoriam, quæ apud Lucam exſtabat, potuerunt ſuo exemplari Matthæi nonnihil immutatam inſerere; ita ut utrique ex eodem fonte hauſerint, non *Ignatius* ex Nazaræis.

Ex hiſce colligere licet Nazaræorum Evangelium non videri fuiſſe exemplar authenticum Matthæi, quamvis contrà ſentiat *Ric. Simonius*, in Hiſtoria Critica Textûs Novi Teſtamenti; cujus rationes, niſi fallor, ſubruimus, quamvis ſingillatim eas non expenderimus. Quâ de re, judicabunt eruditi, veritatiſque amantes Lectores; qui hæc noſtra cum Simonianis conferant, ſi res tanti videatur. Colligere etiam poſſumus, ex iis quæ dicta ſunt de origine vulgaris Veterum opinionis, quâ putabant Evangelium Matthæi Hebraïcè primùm ſcriptum fuiſſe, rem quaſi exploratam propterea haberi non poſſe. *Maxima piæ antiquitatis conſenſio*, quam nobis hîc objicit *H. Grotius*, merum eſt μορμολυκεῖον; quia ſermo non eſt de re, quæ poſterioribus *Papiâ* explorata eſſet, quem videntur illi ἀβασανίστως ſequuti.

II. De Marco eoſdem fermè audiemus teſtes, quos de Matthæo protulimus. Primus erit *Papias*, cujus hæc ſunt verba apud *Euſebium* Hiſt. Eccleſ. Lib. III. c. 25. in quibus narrat quid hac de re à Joanne Seniore audiviſſet: Καὶ τοῦτο ὁ πρεσβύτερος ἔλεγε, Μάρκος μὲν ἑρμηνευτὴς Πέτρου γενόμενος, ὅσα ἐμνημόνευσεν ἀκριβῶς ἔγραψεν· οὐ μέν τοι τάξει τὰ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἢ λεχθέντα, ἢ πραχθέντα. οὔτε γὰρ ἤκουσε τοῦ Κυρίου, οὔτε παρηκολούθησεν αὐτῷ. ὕστερον δὲ, ὡς ἔφην, Πέτρῳ ὃς πρὸς τὰς χρείας ἐποιεῖτο τὰς διδασκαλίας· ἀλλ' οὐχ ὥσπερ σύνταξιν τῶν Κυριακῶν ποιούμενος λόγων· ὥστε οὐδὲν ἥμαρτε Μάρκος, οὕτως ἔνια γράψας ὡς ἀπεμνημόνευσεν· ἑνὸς γὰρ ἐποιήσατο πρόνοιαν, τοῦ μηδὲν ὧν ἤκουσε παραλιπεῖν ἢ ψεύσασθαί τι ἐν αὐτοῖς: *aiebat etiam hoc presbyter ille; Marcum, nempe, qui fuit interpres Petri, quæcumque memoriæ mandaverat diligenter perſcripſiſſe; non tamen ordine pertexuiſſe dicta, aut facta à Chriſto; neque enim audiviſſe Dominum, aut eum eſſe ſequutum. Sed cum Petro, ut dixi, poſtea verſatus eſt, qui Petrus in uſum audientium docebat, non ut ſermonum Domini contextam hiſtoriam traderet. Itaque nihil peccavit Marcus, qui ſic nonnulla ſcripſit, prout memoriâ repetebat. Id quippe unum ſtudebat, ut ne quid eorum quæ audiverat prætermitteret, aut ne quid inter ea falſi diceret.* Ex hoc teſtimonio, ceteriſque quæ ſubjiciemus, liquidum eſt neminem dubitaſſe an Marcus Apoſtolorum diſcipulus eſſet auctor Evangelii, quod nomen ejus præfert. Cetera, quæ narrat *Papias*, quaſi ex ſermone, ut ait, Joannis Presbyteri, ſi inania prorſus non ſunt, certè fide videntur parum digna. Nam, quidquid dicat, Marcus confecit σύνταξιν ſermonum & factorum Chriſti, æquè ac alii Evangeliſtæ; in qua nihil vetat eum eorum ordinem à Petro accepiſſe, quem videmus accuratè conſentire cum magnâ parte Matthæi, & cum duobus aliis Evangeliſtis. Mihi etiam valde ſuſpectum eſt quod dicitur Marcus fuiſſe ἑρμηνευτής, *interpres Petri*; cùm multò veriſimilius ſit Petrum aut à pueritia didiciſſe Græcè loqui, cùm Linguæ Græcæ per totum Orientem frequentiſſimus eſſet uſus; aut certè adflatu divino. Non dubito quidem quin Petrus ſermones & facta Chriſti diſcipulis ſuis narraret; verùm non ita ſimpliciter Evangelium nuntiabant Apoſtoli, ut meris narrationibus uterentur, ſicut ex Pauli concionibus ſatis conſtat. Multò credibilius eſt à Marco, datâ operâ, interrogatum eſſe de omnibus Petrum, atque ex ejus reſponſionibus conflatam hanc hiſtoriam, quod vel ſolus ordo ſuadet. Sed & alios audiamus teſtes.

Irenæus Papiam, more ſuo, fermè ſequutus poſt verba, quæ de Matthæo antea recitavimus: μετὰ δὲ τὴν τούτων ἔξοδον, inquit, Μάρκος ὁ μαθητὴς καὶ ἑρμηνευτὴς Πέτρου, καὶ αὐτὸς τὰ ὑπὸ Πέτρου κηρυσσόμενα ἐγγράφως ἡμῖν παραδέδωκε: *poſt horum exceſſum, Marcus diſcipulus ac interpres Petri, & ipſe quæ prædicabat Petrus, ſcripto nobis tradidit.* Græca verba debemus *Euſebio* Hiſt. Eccleſ. Lib. V. c. 8. Conſentanea autem ſunt hæc Papianis, niſi quòd cùm *Papias* narret Marcum, ſuperſtite Petro, ſcripſiſſe Evangelium, *Irenæus* poſt mortem demum Petri rem factam velit.

Vivo ac conſentiente Petro, Marcum calamo manum admoviſſe narrabat *Clemens* Alexandrinus Lib. VI. Hypotypoſeon, ex

quo hæc verba habet *Euſebius* Hiſt. Eccleſ. Lib. II. c. 15. Τοσοῦτο δὲ ἀπέλαμψε ταῖς τῶν ἀκροατῶν τοῦ Πέτρου διανοίαις εὐσεβείας φέγγος, ὡς μὴ τῇ εἰσάπαξ ἱκανῶς ἔχειν ἀρκεῖσθαι ἀκοῇ, μηδὲ τῇ ἀγράφῳ τοῦ θείου κηρύγματος διδασκαλίᾳ. παρακλήσεσι δὲ παντοίαις Μάρκον, οὗ τὸ Εὐαγγέλιον φέρεται, ἀκόλουθον ὄντα Πέτρου λιπαρῆσαι, ὡς ἂν καὶ διὰ γραφῆς ὑπόμνημα τῆς διὰ λόγου παραδοθείσης αὐτοῖς καταλείψοι διδασκαλίας. μὴ πρότερόν τε ἀνεῖναι ἢ κατεργάσασθαι τὸν ἄνδρα, καὶ ταύτῃ αἰτίους γενέσθαι τῆς τοῦ λεγομένου κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου γραφῆς. γνόντα δὲ τὸ πραχθέν φασι τὸν Ἀπόστολον ἀποκαλύψαντος αὐτῷ τοῦ πνεύματος, ἡσθῆναι τῇ τῶν ἀνδρῶν προθυμίᾳ, κυρῶσαί τε τὴν γραφὴν εἰς ἔντευξιν ταῖς Ἐκκλησίαις: *tantus autem pietatis fulgor emicuit in mentibus eorum, qui Petrum audierant, ut non ſatis haberent ſemel audiſſe, nec contenti eſſent divini præconii doctrina; ſed Marcum, Petri comitem, cujus exſtat Evangelium, multis precibus orarent, ut doctrinæ illius quam auditu acceperant, ſcriptum aliquem commentarium apud ſe relinqueret. Nec priùs deſtiterunt, quàm hominem expugnaſſent; quomodo cauſa fuerunt cur ſcriberetur Evangelium, quod Marci dicitur. Quod factum cùm Petrus, revelante Spiritu Sancto, accepiſſet, delectatus hominum ſtudio, librum illum auctoritate ſuâ comprobaſſe dicitur, ut deinceps in Eccleſiis legeretur.* Idem aliis verbis narrat ex *Clemente*, Hiſt. Eccleſ. Lib. VI. c. 14. niſi quòd dicat Petrum neque prohibuiſſe Marcum, neque adhortatum ad Evangelii ſcriptionem. Quæ quomodo poſſint commodè in concordiam redigi non ſatis intelligo, neque enim ſatisfaciunt quæ hac de rè, ad poſteriorem locum, habet vir doctiſſimus *Henr. Valeſius.* At hoc conſtat Marcum ex ore Petri Evangelicam Hiſtoriam accepiſſe; cui rei *Euſebius* ſuum adſcribit ſuffragium.

Similiter Hiſt. Eccleſ. Lib. III. c. 24. ubi quatuor Evangelia memorat, Marcum, abſque ulla dubitatione, inter Evangeliſtas recenſet. Ex eo videtur hauſiſſe *Hieronymus* quæ habet de Marco, in Lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Marcus diſcipulus & interpres Petri, juxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus breve ſcripſit Evangelium; quod cùm Petrus audiſſet, probavit, & Eccleſiæ legendum ſuâ auctoritate dedit, ſicut Clemens in ſexto Hypotypoſeon libro ſcribit.* A ſanè multò credibilius eſt à Petro laudatum Marci factum, quàm quod in altero loco habet *Euſebius.*

III. Ut nunc ad Lucam veniamus, hæc de eo habet *Irenæus* Lib III. c. 1. *Et Lucas autem ſectator Pauli, quod ab illo prædicabatur Evangelium in libro condidit.* Græca verba ſic habebant, ut docet *Euſebius* Lib V. c. 8. καὶ Λουκᾶς δὲ ὁ ἀκόλουθος Παύλου τὸ ὑπ' ἐκείνου κηρυσσόμενον εὐαγγέλιον ἐν βιβλίῳ κατέθετο. Cùm Paulus teſtis non fuerit ſermonum & factorum Jeſu, non poterat ea narrare, quaſi ſibi ſingulari ratione innotuiſſent, ſed quemadmodum ea ab aliis Apoſtolis acceperat. Igitur nec Lucas dici ſatis commodè potuit *in Libro condidiſſe Evangelium, quod prædicabatur à Paulo*, niſi res intelligeretur de Actis Apoſtolorum, cùm agat *Irenæus* de Evangeliis. Nec ſanè Lucas ait ſibi materiam Evangelii traditam à Paulo, ſed ab iis *qui ab initio ipſi viderant & miniſtri fuerant ſermonis*, Cap. I, 5. Mirum eſt *Irenæum* horum verborum memorem non fuiſſe; atque hinc, ut ex innumeris aliis, intelligere licet, viris etiam optimis non eſſe facile credendum, ſi præſertim non magnam in eorum ſcriptis, judicióve ἀκρίβειαν deprehendamus. Interea de ſumma rei conſtat; nimirum, *Irenæi* ævo Evangelium Lucæ habitum genuinum fœtum viri Apoſtolici, qui fuit Pauli diſcipulus.

Euſebius etiam Lib III. c. 24. ubi agit de ordine Evangeliorum, ſine ulla dubitatione de Lucæ Evangelio loquitur.

Sed accuratiſſimè omnium de Luca egit *Hieronymus*, in Catalogo Script. Eccleſ. *Lucas*, inquit, *Medicus Antiochenſis, ut ejus ſcripta indicant, Græci ſermonis non ignarus fuit, ſectator Apoſtoli Pauli, & omnis peregrinationis ejus comes. Scripſit Evangelium, de quo idem Paulus:* miſimus, *inquit*, cum illo fratrem, cujus laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias. *Et ad Coloſſenſes;* ſalutat vos Lucas Medicus cariſſimus. *Et ad Timotheum:* Lucas eſt mecum ſolus. *Aliud quoque edidit volumen egregium, quod titulo* πράξεις Ἀποστόλων *prænotatur.* ——— *Quotieſcumque in Epiſtolis ſuis Paulus dicit*, juxta Evangelium meum, *de Lucæ ſignificare volumine; & Lucam non ſolùm ab Apoſtolo Paulo didiciſſe Evangelium; qui cum Domino in carne non fuerat, ſed à ceteris Apoſtolis; quod ipſe quoque in principio ſui voluminis declarat, dicens:* ſicut &c. *Igitur Evangelium, ſicut audierat, ſcripſit. Acta verò Apoſtolorum, ſicut viderat, compoſuit. Vixit octoginta & quatuor annos, uxorem non habens.* Verùm apud Paulum voce *Evangelium*, ſignificari doctrinam ipſam Evangelicam, aut ejus nuntiationem, non verò *volumen*, doctiſſimi quique Interpretes obſervarunt.

IV. Eſſet nobis hìc copioſiùs agendum de Joannis Evangelio, niſi de induſtria jam argumentum hoc excuſſiſſemus, in Diſſertatiuncula præfixa interpretationi initii ejus Evangelii; in qua demonſtravimus id genuinum eſſe Joannis Apoſtoli fœtum. Paucula dumtaxat hìc addemus, de ejus conſilio. Mirum eſt *Ric. Simonium* Hiſt. Criticæ Textûs N. T. Cap. XIII. ubi agit de hoc Evangelio, non tantùm dicere *nulla ſupereſſe monumenta ſatis certa, ex quibus intelligere liceat rationes, quibus adductus eſt Sanctus ille Apoſtolus, ad aggrediendum hoc opus, poſtquàm viderat Evangelia Matthæi, Marci, & Lucæ;* ſed etiam *Irenæum prodidiſſe dumtaxat à Joanne Evangelium Epheſi eſſe editum; prætermiſſis & tempore & rationibus, quibus ad ſcribendum permotus eſt;* indicato in margine *Irenæi* Lib. III. c. 1. Atque *Simonium* ſcire oportuit Irenæum iterum meminiſſe Joannis Evangeliſtæ, ejuſdem Libri Cap. XI. hiſce verbis: *Hanc fidem adnuncians Joannes Domini diſcipulus volens per Evangelii nunciationem auferre eum, qui à Cerintho inſeminatus erat hominibus, errorem, & multò*

multò priùs ab his, qui dicuntur Nicolaitæ, qui ſunt vulſio ejus quæ falsò cognominatur ſcientia, ut confunderet eos & ſuaderet eos &c. Sicut *omnis definitio, in jure civili, periculoſa eſt, parum eſt enim ut ſubverti non poſſit*, quemadmodum loquuntur Juriſconſulti: ſic etiam periculoſum eſt negare exſtare quidpiam, apud Veteres, etiam illis qui eos diligenter evolverunt; cùm nulla ſit memoria tam felix, quæ non interdum labatur.

Sed quod magis mireris, idem *Simonius*, poſt verba priore loco à nobis allata, multis recitat ex *Euſebio* quid de conſilio Joannis ſcripſiſſet, ut putat, *Clemens* Alexandrinus; quod planè contrarium eſt iis, quæ ab initio Capitis affirmavit; nemo enim dixerit minùs certa fore quæ haberet *Clemens*, quàm quæ *Papias* memoriæ prodidit, cùm præſertim pars eorum quæ nomine *Clementis* ab *Euſebio* proferri putat *Simonius*, rebus ipſis confirmetur. Verùm non ſunt Clementina, quæ de Evangeliis habentur apud *Euſebium* Lib. III. c. 24. ſed Euſebiana. Deceptus eſt *Simonius* primis lineis Capitis, quas retulit ad ſequentia, cùm referri debeant ad priora, ſeu ad hiſtoriam, quæ exſtat Cap. XXIII. At digna ſunt Euſebiana illa, quæ hîc legantur, quia reſpiciunt ad diſpoſitionem harmonicam Evangeliorum; ſed Latinè tantùm, brevitatis causâ, ea proferemus, prout ſunt ab *H. Valeſio*, expreſſa. “ Perlatis jam, inquit
„ *Euſebius*, in omnium ipſiúſque adeò Joan-
„ nis notitiam ſupradictis tribus Evangeliis,
„ approbaviſſe ea Joannes & veritatem ſcrip-
„ torum ſuo teſtimonio confirmaſſe dicitur;
„ ſolam verò narrationem earum rerum, quas
„ Chriſtus circa initium prædicationis geſſe-
„ rat, deſideraſſe; & profectò ita ſe res ha-
„ bet. Nam ſuperiores quidem tres Evan-
„ geliſtas, ea dumtaxat, quæ poſt conjectum
„ in vincula Joannem Baptiſtam unius anni
„ curriculo à Servatore noſtro geſta ſunt, lit-
„ teris mandaſſe perſpicuum eſt; idque
„ ipſum, in principio operis ſui, apertè ſigni-
„ ficaſſe. Matthæus certè poſt quadraginta
„ dierum jejunium, & poſt illam tentatio-
„ nem, quæ jejunium ſubſequuta eſt, hiſto-
„ riæ ſuæ tempus deſignat his verbis: *audiens*,
„ inquit, *quòd Joannes traditus erat, ex Ju-*
„ *dæa ſeceſſit in Galilæam.* Similiter etiam
„ Marcus: *poſtquàm*, inquit, *traditus eſt Joan-*
„ *nes, venit Jeſus in Galilæam.* Sed & Lucas,
„ antequàm res à Chriſto geſtas ordiatur, eo-
„ dem modo tempus deſignat, cùm ait: *ad-*
„ *jecit & hoc Herodes ceteris, quæ geſſerat, ma-*
„ *lis, & concluſit Joannem in carcerem.* His
„ de cauſis, aiunt Joannem ab amicis roga-
„ tum & tempus ipſum quod ſuperiores
„ Evangeliſtæ ſilentio prætermiſerunt, & res
„ tunc à Servatore noſtro geſtas; eas, videli-
„ cet, quæ Joannis Baptiſtæ carcerem præ-
„ ceſſerant; in Evangelium ſuum conjeciſſe,
„ idque ab ipſo indicari primùm cùm dicit:
„ *hoc initium miraculorum fecit Jeſus.* Dein-
„ de cùm in ipſo jam progreſſu narrationis
„ rerum à Jeſu geſtarum, mentionem interſe-
„ rit Joannis Baptiſtæ, tamquam in Ænon
„ juxta Salem etiam tùm baptizantis; quod
„ quidem apertiſſimè oſtendit his verbis:
„ *nondum Joannes conjectus erat in carcerem.*
„ Proinde Joannes quidem res à Chriſto ge-
„ ſtas, priuſquàm Joannes Baptiſta cuſtodiæ
„ mancipatus fuiſſet, Evangelio ſuo com-
„ plectitur. Reliqui vero tres Evangeliſtæ
„ res Chriſti geſtas, ex quo Baptiſta con-
„ jectus eſt in carcerem, perſequuntur. Quod
„ quicumque attentiùs obſervaverit, nequa-
„ quam Evangelia inter ſe diſſidere poſthac
„ exiſtimabit; quippe cùm Joannis quidem
„ Evangelium initium actuum Chriſti, cete-
„ ra autem Evangelia ſequentis temporis hi-
„ ſtoriam contineant. Et ſeriem quidem
„ ipſam generis Chriſti, ſecundum carnem,
„ utpote à Matthæo & Luca priùs traditam,
„ Joannes meritò prætermiſit. Ab ipſa ve-
„ rò ejus divinitate ſumſit initium, quippe
„ quæ à Spiritu Sancto ei, tamquam præ-
„ ſtantiori, fuiſſet reſervata. Atque hæc de
„ Joannis Evangelio dicta ſint à nobis.

Manifeſtò quidem liquet, ut mihi videtur, ex collatione Joannis cum aliis Evangeliſtis, voluiſſe eum ſupplere ea quæ eorum narrationi deerant; at res non ita ſe habet per omnia, quemadmodum putabat *Euſebius*, ut intelligent quicumque in Harmoniæ noſtræ initia oculos conjicient, neque enim opus eſt rem à nobis hîc particulatim exponi.

V. Poſtquàm divina volumina, quæ Evangeliſtarum nomina præferunt, eorum reverâ eſſe oſtendimus; paucis nulla, præter hæc, fide digna habita fuiſſe probabimus. Caput integrum hanc in rem abſumſit *Irenæus*, Libri, nimirum, III. undecimum, cui Capiti in priſca verſione præfixus eſt hic titulus: *oſtenſio quòd neque plura, nec minùs quàm quatuor poſſent eſſe Evangelia.* In eo autem Capite, ſic loquitur *Irenæus*: *Tanta eſt autem circa Evangelium firmitas, ut & ipſi Hæretici teſtimonium reddant ei & ex ipſis egrediens unus quiſque eorum conetur ſuam confirmare Doctrinam. Ebionæi etenim eo Evangelio, quod eſt ſecundùm Matthæum, ſolo utentes, ex illo ipſo convincuntur, non rectè præſumentes de Domino. Marcion autem id quod eſt ſecundùm Lucam circumcidens, ex his quæ adhuc ſervantur penès eum blaſphemus in ſolum exſiſtentem Deum oſtenditur. Qui autem Jeſum ſeparant à Chriſto, & impaſſibilem perſeveraſſe Chriſtum, paſſum verò Jeſum dicunt, id quod ſecundùm Marcum eſt præferentes Evangelium, cum amore veritatis legentes illud corrigi poſſunt. Hi autem qui à Valentino ſunt eo quod eſt ſecundùm Joannem pleniſſimè utentes, ad oſtenſionem conjugationum ſuarum, ex ipſo deteguntur nihil rectè dicentes quemadmodum oſtendimus in primo libro. Quando ergo hi qui contradicunt nobis teſtimonium perhibent, & utuntur his, firma & vera eſt noſtra de illis oſtenſio. Neque plura numero, quàm hæc ſunt; neque rurſus pauciora capit eſſe Evangelia.* Quæ *Irenæi* firma eſt ratiocinatio & luculentum teſtimonium, de numero Evangeliorum. At eam certiſſimam veritatem poſtea, futilibus collectionibus, dehoneſtat, dum eam vult probare ex numero partium mundi

mundi & Cheruborum. Verùm hìc quærimus, non quomodo ratiocinaretur *Irenæus*, ſed quid crederent ejus ævi Chriſtiani, de numero Evangeliorum, quod ex ejus verbis manifeſtum eſt.

Hunc eumdem numerum tuetur *Tertullianus* paſſim, ſed præſertim in libris contra Marcionem, ex quibus unum atque alterum locum proferemus. Sic igitur ille Lib. IV. c. 1. *Conſtituimus in primis Evangelicum Inſtrumentum Apoſtolos auctores habere, quibus hoc munus Evangelii promulgandi ab ipſo Domino ſit impoſitum. Si & Apoſtolicos, non tamen ſolos, ſed cum Apoſtolis & poſt Apoſtolos. Quoniam prædicatio diſcipulorum ſuſpecta fieri poſſet, de gloriæ ſtudio, ſi non adſiſtat illi auctoritas magiſtrorum, imò Chriſti, qui Magiſtros Apoſtolos fecit. Denique nobis fidem Joannes & Matthæus inſinuant; ex Apoſtolicis, Lucas & Marcus inſtaurant; iiſdem regulis exorſi, quantum ad unum Deum attinet creatorem, & Chriſtum ejus natum ex Virgine, ſupplementum Legis & Prophetarum. Viderit enim, ſi narrationem diſpoſitio variavit, dummodo de Capite fidei conveniat.* Idem Cap. V. poſtquàm oſtendit non *apud ſolas Apoſtolicas Eccleſias, ſed apud univerſas quæ illis de ſocietate Sacramenti confœderantur, id Evangelium Lucæ, ab initio editionis ſuæ ſtare, quod cùm maximè tuebantur*; cùm alia, tum etiam hæc habet: *Eadem auctoritas Eccleſiarum Apoſtolicarum ceteris quoque patrocinabitur Evangeliis, quæ proinde per illas & ſecundùm illas habemus; Joannis dico & Matthæi; licèt & Marcus quod edidit Petri adfirmetur, cujus interpres Marcus; nam & Lucæ digeſtum Paulo adſcribere ſolent. Capit Magiſtrorum videri quæ Diſcipuli promulgarint.*

Quibus in verbis *Tertulliani*, nonnulla latent obſcuritate verborum, brevitatéque ſtyli obnupta, quæ ſunt digna quæ in paullò majori luce collocentur, quod paucis faciam. Primum eſt Evangelia, non ſine ſingulari Divina Providentia, ſcripta eſſe partim ab Apoſtolis, partim ab Apoſtolicis viris. Si enim omnia ſcripta eſſent ab Apoſtolis, potuiſſet fortè quiſpiam paullò poſt dubitare, an impletum fuiſſet promiſſum illud Chriſti, de mittendo ad Apoſtolos Spiritu Sancto; cui rei Apoſtoli ipſi teſtimonium, apud poſteros, præbere non potuerunt, quia res ad ipſorum auctoritatem non parum faciebat, nec ipſi teſtes in re ſuâ eſſe poterant. At ei teſtimonium luculentum præbuerunt, eadémque operâ univerſum Evangelium confirmarunt eorum Diſcipuli Marcus & Lucas; Marcus quidem ad calcem Evangelii, Lucas vero initio Actorum Apoſtolicorum. Qua in re, ſi fidelem ſe minimè præſtitiſſet Chriſtus, Apoſtoli perpaucos habuiſſent Diſcipulos; cùm qui in re ejuſmodi fefelliſſent, fidem omnem apud bonos amiſiſſent. Tantùm abeſt ut invenirent Diſcipulos, qui cùm Chriſti, tum ipſorum dicta & facta litteris mandarent; ut ludibrio omnibus futuri fuiſſent, nec nomen umquam ſuum apud poſteros propagaturi. Quis enim non refugiſſet, aut etiam ſpreviſſet homines nullâ Græcanicâ eruditione præditos, nullâ auctoritate, nec ullis opibus fulfultos; & præterea Diſcipulos hominis, qui minime præſtitiſſet quod pollicitus erat? Quis crediediſſet narrationibus Apoſtolorum, de miraculis à Jeſu Nazareno editis, ſi promiſſam ſimilem poteſtatem Apoſtolis numquam contuliſſet? Quis non dixiſſet homines bonos quidem fortè, ſed parum cautos, deceptos fuiſſe à Magiſtro, nec fide eſſe dignos? Igitur longè maximi erat momenti tranſmitti ad poſteros hiſtoriam, cùm Evangelii ipſius à Chriſto nuntiati, tum etiam ejus Apoſtolorum; cùm hinc liqueat perſuaſum fuiſſe Diſcipulis Apoſtolorum & eos à Deo verè miſſos, & Jeſum in cœlo regnare; unde demiſerat Spiritûs Sancti dona in Apoſtolos, quos alioqui nemo eſſet ſequutus.

Quemadmodum verò Diſcipuli Apoſtolorum graviſſimum teſtimonium perhibent Magiſtris: ita etiam horum narratio, conſenſu ipſo cum Scriptis Magiſtrorum, quæ non viderant, non parum confirmatur. Neque enim credibile eſt Evangelium ſecundùm Matthæum viſum à Marco ac Luca; qui non repetiiſſent quæ antea bene narrata fuerant, & vitaſſent omnes ἐναντιοφανείας. At Joannes omnia hæc videre potuit & vidit Evangelia, cùm pauca ab aliis jam dicta repetierit.

Tertium eſt antiquiſſimas Eccleſias Chriſtianas, ab Apoſtolis conditas, ſemper ex quo edita fuerant Evangelia, atque ad earum manus pervenerant, credidiſſe eorum eſſe quorum nomina præferebant. Nonnulli quidem Hæretici, ut ex *Irenæo* vidimus, uni Evangeliſtarum, omiſſis ceteris, adhærebant; at nec inter ſe conſentiebant, & à ceteris Chriſtianis multò pluribus damnabantur. *Marcionis verò*, (inquit *Tertullianus* intelligens Lucæ Evangelium ab eo interpolatum) *pleriſque nec notum; nullis autem notum, ut non eo damnatum.*

Origenes, non modò dogmatum ſui ævi ſed & antiquitatum Eccleſiaſticarum callentiſſimus, ita de quatuor Evangeliis loquitur, in fragmento T. I. Comment. in Matthæum, quod ſervatum eſt ab *Euſebio* Hiſt. Eccleſ. Lib. VI. c. 25. Ὡς ἐν παραδόσει μαθὼν περὶ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων, ἃ καὶ μόνα ἀναντίῤῥητά ἐστιν ἐν τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ· ὅτι πρῶτον μὲν γέγραπται τὸ κατὰ τὸν ποτὲ τελώνην, ὕστερον δὲ Ἀπόστολον Ἰησοῦ Χριστοῦ Ματθαῖον, ἐκδεδωκότα αὐτὸ τοῖς ἀπὸ Ἰουδαϊσμοῦ πιστεύσασι, γράμμασιν Ἑβραϊκοῖς συντεταγμένον· δεύτερον δὲ τὸ κατὰ Μάρκον, ὡς Πέτρος ὑφηγήσατο αὐτῷ ποιήσαντα· ὃν καὶ υἱὸν ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ διὰ τούτων ὡμολόγησε φάσκων· ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ, καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου· καὶ τρίτον τὸ κατὰ Λουκᾶν, τὸ ὑπὸ Παύλου ἐπαινούμενον Εὐαγγέλιον τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πεποιηκότα· ἐπὶ πᾶσι τὸ κατὰ Ἰωάννην: *ſicut ex traditione accepi, de quatuor Evangeliis, quæ ſola in univerſa Chriſti Eccleſia, quæ ſub cælo eſt, citra controverſiam admittuntur; primum, ſcilicet, Evangelium conſcriptum eſſe à Matthæo, aliquando quidem Publicano, poſtea verò Apoſtolo Jeſu Chriſti, qui illud Hebraico ſermone conſcriptum* edidit

edidit apud eos qui à Judaïſmo crediderunt. Secundum fuiſſe accepimus Evangelium Marci, qui, prout Petrus ipſi narraverat, id confecit. Quem idcirco Petrus, in Epiſtola Catholica, eum filium ſuum agnoſcit his verbis : Salutat vos electa Dei Eccleſia, quæ eſt Babylone, & Marcus filius meus. *Tertium Evangelium Lucæ, quod à Paulo commendatur, in gratiam Gentilium conſcriptum. Poſtremum verò Evangelium Joannis.*

Ultimum audiemus *Euſebium*, qui paſſim ſuperiora teſtimonia confirmat, & cujus auctoritas hac in re eò majoris eſt ponderis, quò in recenſendis antiquiorum Scriptorum Chriſtianorum monumentis, diligentiùs obſervavit, quàm umquam antea factum fuerat, quorum librorum Apoſtolicorum ſeu genuinorum, ſeu ſuppoſititiorum, meminiſſent; ut norunt omnes, qui Hiſtoriam ejus Eccleſiaſticam evolverunt. Sic ergo loquitur Lib. III. c. 24. Ἐξ ἁπάντων τῶν τοῦ Κυρίου μαθητῶν, ὑπομνήματα Ματθαῖος ἡμῖν καὶ Ἰωάννης μόνοι καταλελοίπασιν. οὓς καὶ ἐπάναγκες ἐπὶ τὴν γραφὴν ἐλθεῖν κατέχει λόγος. Ματθαῖος μὲν γὰρ, καὶ τὰ ἑξῆς: *Ex omnibus Diſcipulis Domini, Matthæus & Joannes ſoli nobis commentarios reliquerunt ; quos etiam neceſſariò ad ſcribendum deveniſſe fama eſt. Matthæus enim* &c. Sequuntur verba de Matthæo antea *Num.* I. allata. Deinde ſic pergit. Ἤδη δὲ Μάρκου καὶ Λουκᾶ τῶν κατ' αὐτοὺς Εὐαγγελίων τὴν ἔκδοσιν πεποιημένων, Ἰωάννην φασὶ τὸν πάντα χρόνον ἀγράφῳ κεχρημένον κηρύγματι, τέλος καὶ ἐπὶ τὴν γραφὴν ἐλθεῖν τοιᾶσδε χάριν αἰτίας: *Cùm jam Marcus & Lucas edidiſſent ſua Evangelia, aiunt Joannem, qui per omne tempus uſus erat præconio non ſcripto, tandem & ad ſcriptionem deveniſſe, tali de cauſa.* Tum ſubjicit quæ de Joanne antea ex illo protulimus.

Ex hiſce teſtimoniis, patet omnes Chriſtianos, quorum dogmata maximè accedebant ad Evangeliorum doctrinam, ſemper credidiſſe non eſſe plura Evangelia hiſce quatuor, quæ nunc legimus; ex quibus etiam Scriptores Græci & Latini Secundi & Tertii Sæculi plurima laudant loca prorſus conſentanea noſtris Exemplaribus, quæ nos dubitare non ſinunt quin eoſdem libros habeamus etiamnum hodie, quos illi à Majoribus acceperant. Eſt aliqua, fateor, interdum lectionis varietas; at ea non eſt magni momenti, ſi conferatur cum iis, in quibus Veterum Codices conſentiunt cum exemplaribus noſtris. Conſulantur hanc in rem non tantùm indices locorum Scripturæ, qui ſubjecti ſunt accuratioribus Editionibus antiquiſſimorum Patrum; ſed & ipſæ eorum ratiocinationes conſiderentur diligenter, & liquebit eos fermè ſemper argumentari ex lectionibus quas hodie ſequimur, videmúſque in antiquiſſimis Codicibus MSS. Addantur hiſce tranſlationes antiquæ, quæ in Bibliis Polyglottis exſtant, comparentúrque cum locis ab Antiquis prolatis, nec dubium erit quin ſimilibus omnes uſi ſint Codicibus.

Non ignoramus nonnullos eſſe, quibus hæc ratio probandi γνησιότητι Librorum Sacrorum minùs placet; ſed iidem omnino ignari ſunt ejus Artis, ex cujus præſcripto hujuſmodi examina ſunt inſtituenda; ideóque eam diſcant oportet, antequàm ullo digni ſint reſponſo. Præterea miſcent quæ ſunt diverſiſſima, imperitiâ ejus ipſius Artis quam profitentur. Aliud, nimirum, eſt probare divinam eſſe Evangeliorum doctrinam; aliud oſtendere Evangelia eſſe re ipsâ eorum Scriptorum, quorum nomina iis præfixa ſunt. Poſterius hoc probavimus, non prius, de quo hoc in loco non agimus; quamquam hæc ſunt conjunctiſſima. Demonſtratur quidem divinitas doctrinæ Evangelicæ, cùm ex ipſa ejus præſtantia, tum etiam ex miraculis, quibus eam Deus comprobavit. Probatur verò γνησιότης libri, conſenſu eorum ad quorum manus pervenit ex quo editus eſt, & qui conſtanter eum tribuerunt ei cujus nomen præfert; aliunde enim nomen Auctoris reſcire non poſſumus. Ex iis quæ liber complectitur, intelligi quidem queat non modò præſtantia argumenti, ſed etiam eruditio Auctoris; ſed quodnam ſit ejus nomen, nemo propterea divinarit, præſertim ſi is unus Scriptoris illius fœtus ſuperſit. Nec ſatis eſt à Librariis nomen operi præfixum, ut ſciamus an ejus ſit cujus nomen præſcriptum eſt; cùm Librarii, lucri causâ, inſignia nomina alienis fœtibus non rarò præfixerint. Nihil tutius eſt teſtimonio Scriptorum æqualium, aut, ſi deſint, eorum qui non multò pòſt vixerunt. Sed res non indiget pluribus verbis; nec ſi pluribus eſſet excutienda, ad hunc locum pertineret.

VI. Quæſivit olim vir eruditus ab *H. Grotio*, longè præſtantiſſimo Scripturæ Sacræ Interprete, cur hi qui libros ſcripſerunt, quos Evangelia appellamus, eorum quæ à Domino noſtro acta ſunt nihil commemorent, ante annum trigeſimum, præter unicum illud, quod duodecimo ejus anno contigiſſe Lucas narrat? Ei quæſtioni reſpondit vir ſummus Epiſtolâ XXXIII. ex iis quæ ad Gallos ſcriptæ ſunt, paucis quidem, ſed profectò acutè. Quamobrem cùm idem ſit nobis, hoc in loco, ex inſtituto noſtro, expendendum; verba *Grotii* particulatim prolata, prout neceſſe videbitur, illuſtrabimus.

Quid cuique, inquit, *Scriptori narrandum ſit, quid non, ex fine petendum Operis. Apoſtoli autem & eorum diſcipuli non qualemcumque hiſtoriam Chriſti ſcribere in animo habuerunt; ſed argumentum, ſicut ejus quod ore prædicabant: ita ejus quod conſignabant litteris erat quod titulus præfert, Evangelium.* Cùm, nempe, prædicarent Evangelium, hominéſque ad pœnitentiam vocarent; duo potiſſimùm ab Apoſtolis quærebantur, quæ ab illis accuratè cognoſci poterant. Quis fuiſſet ille Jeſus, à quo ſe miſſos dicebant, quídve ab hominibus exigeret; non quid feciſſet in infantia, vel in pueritia; quod illi non potuiſſent reſcire, niſi à matre Jeſu, ejúſque conſanguineis. Igitur ut oſtenderent quis eſſet Magiſter, cujus Diſcipulos ſe profitebantur, narrabant

quomodo ſibi innotuiſſet, miracula quæ ſe præſentibus edidiſſet, ceteráque omnia quæ ei contigiſſe in Evangeliis legimus. Qua in re, nullas ratiocinationes adhibebant, ſed ſimplici ac fidá narratione exponebant quid ſibi ea de re innotuiſſet. Quod non ſine ſapientiſſima Divina Providentia factum videtur, ne quid humani admiſtum diceretur Evangelio; ſi Apoſtoli ſcripſiſſent non tantùm id quod viderant, ſed etiam quod conjiciebant, aut ratiocinando colligebant ex dictis, aut factis Chriſti. Ut verò docerent quid Chriſtus ab hominibus poſceret, ſermones omnes ejus, quorum recordabantur, memoriâ à Spiritu Sancto firmatâ, repetebant quemadmodum audiverant; nullâ arte humanâ, ſeu dialecticâ, ſeu rhetoricâ, fucatos; ex quibus audientes facilè quid ſui eſſet officii intelligebant. Hæc erat ſumma Evangelii, quæ tamen non obſtabat quominùs ceteroquin Apoſtoli, pro uſibus eorum quos alloquebantur, ex dogmatibus à Magiſtro acceptis ratiocinarentur. Verùm, ſi rem probè penſitemus, hoc non tam fuit Evangelium quàm Evangelii accommodatio ad uſus eorum qui ei credebant, aut credituri erant. Si quid addebant id ſitum non erat in dogmatibus, à Magiſtro minimè auditis, quæ quaſi neceſſaria ad ſalutem conſequendam proponerent; ſed in confirmatione doctrinæ à Chriſto acceptæ, prout audientium uſus, ſive eſſent Judæi, ſive Ethnici, poſtulabat. Videre hoc licet, in prædicatione ac Scriptis Pauli, qui ex Judaïcis dogmatibus paſſim apud Judæos ratiocinatur; ex Ethnicorum dictis & factis, apud Ethnicos; adeóque *fit omnia omnibus*, ut plurimos Chriſto lucretur. Verùm à nemine dogma ullum quaſi neceſſarium ad ſalutem credi poſtulat, præter id quod à Chriſto accepit; hoc eſt, nihil niſi ut Evangelio ab ipſo Jeſu nuntiato fidem habeat. Quodnam vero eſt illud Evangelium?

Eſt dogma, inquit Grotius, *novum reſipiſcentiam exactam depoſcens, & promittens remiſſionem peccatorum & vitam æternam; quod præparationis modo à Baptiſta adnuntiatum eſt, perfectè verò à Chriſto revelatum, & per Apoſtolos per orbem terrarum juſſum prædicari*, *Matth.* IV, 23. IX, 35. XXIV. *Marc.* I, 14. *Epheſ.* VI, 15. *Act.* X, 36. *Luc.* XVI, 16. Lex ſanè Moſaïca iis, qui eam contumelioſè ſpreviſſent, aut præcepta capitis ſupplicio ſancita perfregiſſent, nullam veniam pollicebatur, quamvis eos poſtea facti pœniteret. At contrà Evangelium, quibuſvis peccatoribus, ne ullis quidem poſtulatis victimis, ſi modò ad ſaniorem mentem reverſi mores mutent, veniam à Deo pollicetur. Quod obſcuriùs primùm docuit Joannes Baptiſta, clariùs deinde multò Chriſtus & Apoſtoli; qui omiſſis omnibus Legis cærimoniis, quamquam eas non damnabant, ſolam morum ſanctitatem Diſcipulis ſuis quaſi neceſſariam ad ſalutem inculcabant. Tantam autem eâ pœnitentiâ mutationem in hominibus fieri volebant, non Ethnicis modò, ſed etiam Judæis; ut ii, quos verè pœnituiſſet anteactæ vitæ, dici poſſent *denuo naſci*, *novique homines* non immeritò vocari. Nimirum, Judæos intelligere oportebat omnes illos ritus, quos tanti faciebant, & quorum causâ conſortionem familiariorem ceterarum gentium fugiebant, exigui eſſe momenti; Religionémque Deo gratam in eo ſitam eſſe, ut de eo magnificè ſentirent, animóque præſertim & ſanctis moribus eum colerent; crederent illicitum eſſe repudium, quamvis à Moſe minimè vetitum, ſanctitatémque poſtulari à ſe majorem quàm antea; & omnes homines, quaſi fratres, complecterentur & amarent, quamvis Moſaïcos ritus minimè obſervarent. Profectò Judæi ad ita ſentiendum ac vivendum adduci non poterant, ſine tanta mutatione opinionum & morum, ut homines novi non falsò, eâ ſuſcepta mutatione, viderentur. Quod ſi de Judæis dicamus, multò potiore ratione, dicendum erit de Ethnicis, qui abſurdiſſimas opiniones de Numine fovebant, & moribus erant planè profligatis.

Hiſce, non ſecus ac Judæis, remiſſionem peccatorum promitti juſſerat Chriſtus, nullorum rituum impoſitâ obſervatione, ſed tantùm mutatione morum, quâ vitam ſuam in poſterum ad Evangelii præcepta componerent. Statim ac Ethnici aut Judæi ore profitebantur velle ſe parêre Evangelio, volebat Chriſtus ſolemniori modo eam profeſſionem baptiſmo iterari; ritu facili & jam cùm apud Judæos, tum apud Ethnicos recepto. Omnibus verò, qui pollicita hæc ſua exſequuti eſſent, & conſtanter ad mortem uſque Evangelio paruiſſent, remiſſionem peccatorum & vitam, poſt hanc mortalem, æternam promitti mandabat, cujuſcumque gentis eſſent, & quæcumque fuiſſent eorum antea delicta. Conſtantiam autem poſtulat, non eam tantùm quâ ei pareamus, quatenus hoc licet ſine ullo periculo, & dum propterea nihil aut non multùm timendum eſt famæ, facultatibus, aut vitæ; ſed eam etiam, quâ omnia hæc amittamus, potiuſquàm ipſi nuntium remittamus, aut non profiteamur nos eſſe ejus diſcipulos.

Ad hujus verò dogmatis à Chriſto revelati veritatem, ſubjicit Grotius, *& promiſſionis certitudinem teſtandam, faciunt mors ejus, reſurrectio, adſcenſus in cœlum & miſſio Spiritûs Sancti, per quæ omnia apertiſſimè filius Dei declaratus eſt. Hinc Evangelium duabus conſtat partibus, Doctrinâ ipſâ & Hiſtoriâ, quatenus doctrinam confirmat.*

Ut, nimirum, præceptis Chriſti pareamus, non quaſi philoſophicis quibuſdam ratiocinationibus, quæ nos dumtaxat doceant bene ac beatè vivere in hiſce terris, quatenus licet; ſed veluti legibus divinis, quarum obſervantes cœleſtia à Deo præmia conſequentur; neceſſe planè eſt ut ſciamus, credamúſque Jeſum divinitus ad homines eſſe miſſum. Alioqui quamvis cetera omnia ejus præcepta ſint rectæ rationi apprimè conſentanea, & ad humanæ naturæ conditionem ſapientiſſimè accommodata; ea haberemus dumtaxat quaſi

ſi conſilia viri ſapientis, eatenus quidem obſervanda, quatenus nobis in hac vita prodeſſent; ſed numquam vellemus propterea vitæ periculum adire, aut etiam cum graviore ullo incommodo colluctari. Cùm enim nulla ſpes fieret alterius, poſt hancce mortalem, vitæ, in qua virtuti eſſent præmia repoſita; vitæ hujuſce bonis quàm diutiſſimè frui nos oporteret, nec virtutem colere ultra utilitatem præſentem, quam ex ejus cultu caperemus. Verùm cùm Jeſus velit vitam, dum ejus præceptis paremus, æquo animo profundi, ſi ita neceſſe ſit; hoc eſt, ſi homines eâ pœnâ nos adducere velint ad ea perfringenda; oportuit ut ἀντάλλαγμα ψυχῆς, & omnium malorum, Evangelii causâ, ferendorum, nobis polliceretur reſurrectionem atque beatam immortalitatem; qualibus pollicitis credere non potuiſſemus, niſi ſe geſſiſſet, quaſi doctorem à Deo miſſum, dictáque ſua iis miraculis confirmaſſet, quæ in Evangeliis narrantur. Ideóque hiſtoria miraculorum Chriſti, ejúſque reſurrectionis & adſcenſûs in cœlum non eſt exigua pars Evangelii; quod, in ſequentibus, ſic confirmat vir ſummus.

Oportet, inquit *Petrus*, *teſtem reſurrectionis Chriſti conſtitui, ex iis qui cum eo verſati ſunt, à tempore quo baptizare cœpit Joannes, ad id uſque tempus, quo Chriſtus in cœlum eſt adſumtus*, Act. I, 22. *Et alibi hanc prædicationem vocat verbum, quod per Judæam exiit, initio facto à Galilæa, ſtatim ab eo baptiſmate quod per Joannem eſt prædicatum*, Act. X, 37. *Lucas prioris ſui libri argumentum breviter deſcribit, narratione eorum quæ Jeſus fecit & docuit, uſque ad adſumtionem; nimirum, ex quo & docere & miracula facere cœpit. Principium autem miraculorum fuit illud, quod fecit in Cana Galilææ*, Joan. II, 11. *poſtquàm, ſcilicet, à Joanne erat baptizatus, quod accidit anno ætatis trigeſimo*, Luc. III, 23.

Nunc ut miſſam faciamus doctrinam, ad mores Chriſtianorum pertinentem, de qua jam diximus, Evangelica hiſtoria narrat permulta miracula, cùm à Jeſu edita, tum in gratiam ejus facta, ac tandem ejus reſurrectionem atque adſcenſum in cœlum, demiſſionémque Spiritûs Sancti; ut intelligamus primùm Jeſum à Deo miſſum fuiſſe, deinde ei eſſe non tantùm de ſanctimonia vitæ ejúſque præmiis, déque vitiis & eorum pœnis credendum; ſed etiam fidem habendam iis quæ de ſe affirmavit, & ante & poſt reſurrectionem; nimirum, filium eſſe Dei, ſingulari planè ratione, mortuum eſſe, non ullius peccati ſui causâ, ſed ut morte ſuâ, reſurrectionéque, fidem doctrinæ ſuæ faceret, ac ſibi credentes, & parentes vitiis eorúmque pœnis eriperet; tum à Deo ei eſſe datam omnem poteſtatem in cœlo, atque in terris, regnaréque exinde eum è cœlo in omnes terras, quamquam inconſpicuâ ratione, donec veniar judicatum homines ad vitam revocatos, ex legibus quas in Evangeliis Apoſtolos ſuos alióſque auditores docet; & quas qui obſervarint æternâ beatitudine donabuntur, qui neglexerint in ignem æternum conjicientur. Quæ ut crederentur ab Apoſtolis, non effecit ratiocinationibus, aut interpretationibus obſcurorum Veteris Teſtamenti locorum, ſed miraculis memoratis, & Spiritu Sancto, in eos, prout pollicitus erat, demiſſo. Quæ poſtea aliis narrantes, accedentibus ipſorum miraculis, omnibuſque veritatis indiciis, fidem doctrinæ Magiſtri ſui, apud omnes bonos, faciebant, & etiamnum hodie faciunt iis qui eorum Scripta, animo veritatis cognoſcendæ cupido, legunt. Hæc eſt ſumma teſtimonii Apoſtolorum, cui ut nihil detrahere: ita nec addere nobis licet. Solius eſt Chriſti, condere leges, ex quarum obſervatione pendeat felicitas æterna, nullius alius mortalium. Quod utinam Chriſtiani ſemper in animum revocaſſent! Verùm hoc ulcus non attingam, ne quid huic operi, quod contentionem redoleat, admiſceam; atque ad *Grotium* redibo.

Quare, inquit, *quæ de divina ejus nativitate à Joanne Apoſtolo, de humana à Matthæo & Luca, & ab eodem Luca de illa in Templo quaſi futuri magiſterii proluſione narrantur, præfationis vicem habenda ſunt, ad indicandam certiùs magiſque commendandam ejus perſonam, à quo Evangelium ſuam habet auctoritatem.* Profectò tametſi ignorabant Judæi quod de arctiſſima conjunctione τῦ λόγυ, cum Jeſu, poſtea ſcripſit Joannes; non ideò tamen potuerunt Jeſum jure, quaſi falsò jactantem ſe à Deo miſſum, repudiare, ac denique in crucem agere; nam ſanctiſſima ejus dogmata, maximis confirmata miraculis, ſatis oſtendebant eum nequaquam mentiri; atque ante omnia oportebat Judæos credere Jeſum divinitus ad ſe miſſum fuiſſe. Quamvis etiam non fuiſſet ex Davidis proſapiâ oriundus, ut certè fuit minimùm adoptione; (nam poſſet fieri ut Maria ad Davidem genus ſuum etiam ipſa, non ſecus ac Joſephus, referret;) attamen nulla ratio fuiſſet, cur Jeſum Pſeudoprophetam eſſe crederent; neque enim eo argumento utebatur, ut ſe verum Prophetam eſſe oſtenderet. Ideóque hæc, aliáque ejuſcemodi Judæis credenda cùm non propoſuerit Jeſus; Apoſtoli, qui ſermones & miracula ejus, non ratiocinationes ſuas, litteris mandare ſtatuerant, alia obiter dumtaxat attigerunt. Verumtamen cùm Jeſus eſſet Davide oriundus, & præterea Dei filius, eo modo qui à Joanne initio Evangelii deſignatur, ceteráque omnia, & modo quidem multò præſtantiore fecerit, quæ Judæi à Meſſia ſuo exſpectabant; eum debuerant ambabus ulnis complecti, atque ad ejus Evangelii normam mores ſuos in poſterum exigere, ut beneficiorum Regni ejus Cœleſtis participes fieri poſſent. At contrà, dum terreſtrem Regem exſpectant, à quo numquam tot & tanta bona accipere potuiſſent; & ſpe ſua exciderunt, & Jeſu repudiato, nullam ex ejus adventu utilitatem ceperunt. Quod unum exprobrant illis Apoſtoli, & quod nullo, ne minimo quidem obtentu, excuſare poterant Judæi.

Cùm verò Jeſus ante baptiſmum ſuum ſe doctoris inſtar minimè geſſerit, neque ulla miracula palam ediderit; mirum videri non debet totum illud tempus, vitæ ejus in terris actæ, prætermiſſum fuiſſe. Quod *Grotius* nos docet, ſequentibus verbis.

Quare, inquit, *cùm ante juſtam illam ætatem, nihil actum ſit à Chriſto, quod eò pertineret, meritò totum illud tempus à Sacris Scriptoribus ſilentio involvitur. Egit enim vitam ad id tempus privatam, patri credito, matríque obediens, Luc. II, 51. unde non tantùm* τέκτονος υἱὸς, *Matt. XIII, 55. ſed & τέκτων appellatur, Marc. VI, 3. Sed & in Veteris Teſtamenti libris, ſæpe videas de Prophetis nihil dici, niſi ex quo verbum Domini ad eos factum eſt, id eſt, ex tempore* ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ, *ut loquitur Lucas I, 80. Et hoc ipſum eſt, quod illâ loquutione*, ſurrexit Propheta, *ſolet indicari.* Grandem ergo injuriam fecerimus Evangeliſtis, ſi illorum labores minoris faciamus, eò quòd inani curioſitati noſtræ nequaquam indulſerint; cùm de infantia, pueritia, atque adoleſcentia Jeſu fermè nihil litteris mandarint. Non ſcribebant vitam Magiſtri ſui, ſed ejus præconium, quod ſolum complectitur ea quæ nobis credenda ac facienda ſunt, ut ſalutem æternam poſſimus conſequi. At quod tacuerant Apoſtoli, & ab omnibus, poſt unam atque alteram ætatem à Chriſti morte, ignorabatur, homines olim, ineptioréſne dicam an nequiores neſcio, ſe ſcire finxerunt; editis putidis voluminibus *de infantia Chriſti*, quorum unius initium edidit, è Cod. MS. Regio, *Joan. Bapt. Cotelerius* ad Conſtitut. Apoſtolicas Lib. VI. c. 16.

Hæ, niſi fallor, rationes conſilii Evangeliſtarum aut veræ ſunt, aut certè veriſimillimæ. Nec dubito quin hoc conſilium, de ſcribenda hiſtoria præconii Chriſti, ceperint; quòd cùm à Magiſtro juſſi eſſent *diſcipulos facere apud omnes gentes, eóſque docere ea obſervare quæ ipſis præceperat*, ſatis commodè hiſce mandatis parêre non poſſent, niſi facta & dicta ejus litteris mandarent, idque tribus de cauſis. Prima eſt, quod duodecim Apoſtoli non poſſent terras omnes obire, & apud ſingulas urbes ſat diu manere; ut vivâ voce omnia neceſſaria, cùm ad faciendam ſibi fidem, tum ad eam confirmandam docerent. Ethnici ac Judæi multis præconceptis inanibus opinionibus, graviſſimíſque erroribus præpediti non poterant paucis verbis curari; ita ut firma eſſet eorum fides, hærente hominum animis non obſcurâ, neque dubiâ doctrinæ à Chriſto traditæ memoriâ. Multi eam in rem, ſæpiúſque repetiti ſermones erant neceſſarii. Altera eſt, quòd res tanti momenti, atque ad ultimum uſque rerum omnium finem tranſmittenda, non poſſet ſatis tutò committi ſoli hominum memoriæ, eâque ratione incorrupta per tot ſæcula ſervari. Notum eſt memoriam hominum non modò naturâ ſatis tenacem non eſſe; ſed etiam affectibus perturbari, ita ut meminiſſe eorum videamur, quæ nos vellemus audiſſe. Notum eſt fraudibus feneſtram maximam aperiri, cùm res memoriæ dumtaxat commiſſa nullis litterarum monumentis conſervatur. Quâ ratione, confutari poſſet dolus unius, aut aliquot virorum, qui dicerent ſe quidpiam audiiſſe ab Apoſtolis, aut Apoſtolicis viris, aut denique eorum ſucceſſoribus, præſertim ſi viri illi auctoritate pollerent? Sed quid opus eſt verbis, in re per ſe clara, atque experientiâ multorum ſæculorum confirmata? Notiſſimum erat Judæorum Magiſtros mirum in modum Religionem Moſaïcam corrupiſſe, fictitiis traditionibus ei admiſtis. Diſceptarunt & diſceptant etiamnum hodie Chriſtiani, de ſenſibus Scriptorum Apoſtolicorum, ita ut neceſſe ſit nonnullos graviſſimè errare; nec ſpes ulla eſt controverſias illas umquam poſſe componi; quid verò fieret, ſi nulla exſtarent Evangeliſtarum Scripta? Tertia denique ſcribendi ratio quærenda eſt in cupiditate laudabili & propemodùm neceſſaria religioſorum hominum, qui cùm avidiſſimè audiſſent narrari dicta & facta Chriſti, jubentúrque ea quàm latiſſimè ſpargere, optarunt ſibi litteris conſignata dari, ne memoriâ ſuâ effluerent, neu corrupta ejus infirmitate ad plures perperam propagarentur. Nemo erat qui non libentiſſimè eam hiſtoriam legeret ac relegeret, & quidem multò jucundiùs quàm audiebat; quia lecta, & penſitata altiùs memoriæ inhærent, nóſque multò magis afficiunt. Quamobrem, ut ex Lucæ præfatione diſcere licet, ab ipſo uſque initio, πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν Χριστιανοῖς πραγμάτων, καθὼς παρέδοσαν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου: *multi conati erant texere narrationem de rebus compertis apud Chriſtianos, quemadmodum tradiderant qui ab initio ipſi viderant & miniſtri fuerant ſermonis.* Quo factum ut Lucas quoque ad ſcribendum accuratiùs animum appelleret. Quin etiam Matthæus, Marcus & Joannes rogatu Chriſtianorum ſcripſerunt; quamquam poſtremus ſeriùs, quia jam erant edita tria Evangelia, ex quibus univerſa Chriſti doctrina facilè hauriri poterat.

Igitur cùm Apoſtoli non poſſent μαθητεύειν omnes gentes, ſine ſcriptis, ita ut diuturnam ac ſibi ſimilem futuram diſciplinam conderent, crediderim mandatis Chriſti contineri imperium etiam ſcribendi.

VII. Quiſquis hæc diligenter expenderit, facile ſibi perſuadebit, non multis annis poſtquàm Evangelia conſcripta fuerunt, cœpiſſe ea legi in Eccleſiis Chriſtianis: quemadmodum à Veteribus nonnullis, ut antea oſtendimus, proditum eſt. Cùm enim Judæi in Synagogis ſuis Scripta Moſis ceterorúmque Prophetarum legerent, primi ſæculi Chriſtiani, qui eorum exemplum multis in rebus ſequuti ſunt, non modò Vetus Teſtamentum, ſed & Evangeliſtarum libros, quibus dicta ac facta Jeſu Chriſti continebantur, lectitare cœperunt. Quid enim potuiſſent audire in Eccleſiis illis ullâ ratione æquiparandum? Fateor annos, quibus ſingula Evan-

Evangelia conſcripta ſunt, atque edita, non poſſe certò definiri. Nam antiquiſſimi Scriptores diſſentiunt, ut ex allatis eorum locis vidimus; & recentiores, qui figmentis ſuppleverunt quod priſcæ hiſtoriæ deerat, indigni ſunt qui audiantur. Attamen tria priora Evangelia edita eſſe, atque omnibus innotuiſſe crediderim diu ante finem ſæculi primi, quemadmodum cenſuit *Euſebius*, qui ea à Joanne conſpecta & probata memorat, loco antea à nobis prolato. Quod conſentaneum eſt cum eo, quod jam obſervavimus, Joannem fermè abſtinuiſſe ab iis, quæ ab aliis Evangeliſtis narrara fuerant; ut vel ex primo intuitu, evolventi Harmoniam noſtram, liquebit. Alioqui nullo modo credibile eſt Joannem omiſſurum fuiſſe tot eximia dicta & facta Chriſti, quæ habent tres alii Evangeliſtæ. Conſentaneum hoc quoque eſt cum eo quod animadverterunt Veteres & Recentiores, Paſchatum numerum, à ceteris Evangeliſtis omiſſum, ideò ab eo commemoratum fuiſſe; ut eorum ope diſtiugui poſſent anni præconii Chriſti, qui ægrè antea dignoſci poterant. Quin etiam, ſi ex Veterum nonnullorum teſtimoniis antea adductis, de re judicemus, affirmabimus Matthæum, Marcum & Lucam, ante ultima Neronis tempora, quibus occiſi ſunt Petrus & Paulus, Evangelia ſcripſiſſe. Quod non levi argumento confirmari poteſt, ducto ex Matth. Cap. XXIV. Marc. XIII. Luc. XXI. ubi narratur Jeroſolimæ exſcidii prædictio, quaſi rei etiamnum futuræ, eo tempore quo Evangelia ab iis ſcribebantur. Si enim eam prædictionem poſt eventum ſcripſiſſent Evangeliſtæ memorati, verbulo ſaltem monuiſſent prædictionem fuiſſe eventu confirmatam. Quod tantùm abeſt ut faciant, ut Matthæus & Marcus hac admonitione, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω, *qui legit intelligat*, quam ſubjiciunt præſagiis Jeroſolimitanæ cladis, admonere videantur Chriſtianos in Judæa viventes, ut diligenter futura illa præſagia attendant, quò poſſint vitæ ſuæ conſulere. Vide Matt. XXIV, 15. Marc. XIII, 14. & ad ea loca Interpretes.

Sed eſt vir acutiſſimus & Antiquitatum Eccleſiaſticarum peritiſſimus, qui non parum ab hac *Euſebii*, noſtráque ſententia diverſus abit, & multa habet de Evangeliis digna quæ accuratiùs expendantur. Is eſt *Henr. Dodwellus*, cujus verba, ex prima Diſſertatione Irenaïca, bonâ fide proferemus, atque ad examen revocabimus. Ejus quidem Scripta, ſi quis alius, magni facimus, nec ſemel in libellis noſtris meritis laudibus ornavimus, quamvis cum eo per omnia non ſentiamus. Ideóque ſi aliter nobis videri, in hoc negotio, profiteamur, eúmque confutare aggrediamur; id neque invidiæ, neque malignitati ulli, quiſquam, ut ſperamus, tribuet. Sed ut vir eruditiſſimus à priorum ſententia paſſim abit, ubi eos erraſſe exiſtimat: ita nos, ſolo veri ſtudio, ab eo diſſentientes conjecturas ejus confutare, neque ipſe, neque quiſquam alius mirari poterit. Multa antea habet de traditione Seniorum, qui Diſcipuli Apoſtolorum fuerunt, quibus prorſus non adſentimur; ſed cùm illa nihil huc faciant, verba dumtaxat ejus de Evangeliſtis expendemus, in particulas diviſa, ut antea in Grotianis fecimus.

Ante Trajanum, inquit Diſſert. I. §. XXXIX. *nondum conſtitutus eſt Sacrorum Librorum Canon, nec receptus aliquis in Eccleſia Catholica librorum certus numerus; quos deinde habere oportuerit, in ſacris fidei cauſis dijudicandis, nec rejecti Hæreticorum Pſeudepigraphi, moniti-ve fideles ut ab eorum uſu deinde caverent.*

Fateor nullam Synodum ex omnibus, aut multis Eccleſiis Chriſtianis coactam, quidquam hac de re, hiſce temporibus, definiiſſe; ſed quis docuit virum doctiſſimum nullum Apoſtolorum, ne Joannem quidem, qui omnibus ſuperſtes fuit, nullum Apoſtolicum virum Chriſtianos docuiſſe è quibus libris, inter eos qui tunc volitabanr per manus, tutò poſſent haurire hiſtoriam dictorum & factorum Chriſti? Credibiléne eſt Chriſtianos nullâ curioſitate, hoc in negotio tam gravi, ut diximus, & tanti momenti, incenſos fuiſſe; Apoſtolóſque, ac eorum diſcipulos parum curaſſe an vera Evangelia à fictis ſecernerentur? De iis nimis malè mihi viderer ſentire, ſi quid ſimile ſuſpicarer. Ac ſanè Lucæ præfatio ſatis oſtendit ſanctiſſimis illis viris cordi eam rem fuiſſe. Perpauca nobis ſuperſunt de primi ſæculi hiſtoria, poſt Acta Apoſtolorum; nec penuria monumentorum nos patitur negare quidpiam quod minimè abſurdum eſt, nec ulli veræ Hiſtoriæ contrarium, fuiſſe, quia nulla ejus ſupereſt ex æqualium Scriptis memoria; cùm præſertim ſuppares Scriptores, ut *Irenæus*, ne *Papiam* memorem, & eos non longo intervallo ſequuti *Clemens* & *Origenes* Alexandrini, viri longè doctiſſimi, affirment, ut ex locis allatis intelligere licuit. Quod ſi quis facere auderet, id certè ab iis qui auctoritatem Veterum illorum tanti faciunt, quanti *Dodwellus* eam facere videtur, exſpectari non poſſet.

Sic autem vera Apoſtolorum ſcripta cum Apocryphis, in iiſdem voluminibus, compingi ſolebant, ut nulla prorſus notâ, aut cenſurâ Eccleſiæ publicâ conſtaret quæ quibus eſſent anteferenda. Non nego interdum cum libris Apoſtolorum conjuncta fuiſſe ſcripta *Barnabæ*, *Clementis*, *Hermæ* & aliorum; ſed ipſo ſæculo Apoſtolico factum id fuiſſe nondum mihi liquet. Malim hoc tribuere oſcitantiæ Secundi Sæculi, cujus non exigua ſpecimina prolata ſunt à viris eruditis; quàm Apoſtolos aut Apoſtolicos viros inſimulare negligentiæ, quæ quomodo poſſet excuſari non ſatis intelligo. Si qui autem Apocrypha Scripta conjungebant cum Apoſtolicis, ea hiſce æquabant, non norant profecto *quid diſtent æra lupinis*; quod de ipſis Apoſtolorum diſcipulis, qui ex eorum ore & Scriptis Evangelium acceperant, nolim ſuſpicari. Sed pergit vir doctiſſimus, hiſce verbis.

Habemus hodiéque horum temporum Scriptores Eccleſiaſticos luculentiſſimos, Clementem

Romanum, Barnabam, Hermam, Ignatium, Polycarpum ; *qui hoc, nimirum, ſcripſerint quo illos nominavi ordine, omnes reliquis Novi Teſtamenti Scriptis, exceptis Judæ & Joannis utriuſque, juniores. At Novi Teſtamenti, in* Herma, *nequidem unum locum inveneris; apud reliquos ne unum quidem Evangeliſtam nomine ſuo compellatum. Et ſi quos locos fortè proferunt, quibus ſimilia in noſtris leguntur Evangeliis; ita tamen illos mutatos ut plurimum, interpolatóſque reperies, ut ſciri nequeat an è noſtris illos, an ex aliis produxerint Apocryphis Evangeliis.*

Nihil dicam de tempore, quo ſcripſerunt memorati Scriptores, nihil de Juda & altero Joanne, præter Evangeliſtam; quamvis non deeſſent argumenta, quibus oppugnarem clariſſimi viri conjecturas. Hæc ad inſtitutum meum non pertinent, quippe qui de ſolis Evangeliſtis ſcribere inſtitui. Itaque ut ad citationes illico veniam, ex *Hermæ* ſilentio nihil poteſt colligi; ex quo intelligere liceat Evangelia nondum edita, aut etiam nondum publicè lecta fuiſſe, duabus de cauſis. Altera eſt, quòd liber ejus complectatur tantùm viſiones, & ſermones Angelorum; à quibus neceſſe non eſt proferri Scripturæ loca, ut probent quod volunt. Altera verò quòd nullus etiam Veteris Teſtamenti locus ab eo afferatur; unde tamen nemo colligat Canonem Veteris Teſtamenti nondum conſtitutum fuiſſe.

Clemens quidem non laudat nomine ullum Evangeliſtam, ſed bis profert λόγους *ſermones* Jeſu Chriſti, quorum jubet memores eſſe Corinthios. Sic Cap. XIII. μεμνημένοι τῶν λόγων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, & Cap. XLVI. Μέμνησθε τῶν λόγων Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Quæ manifeſtò videntur reſpicere ad ſcriptos ſermones, eóſque manibus Corinthiorum vulgò tritos. Ac ſanè prior locus exſtat Luc. VI, 36, 37, & 38. quamvis non totidem prorſus verbis, ſed eodem planè ſenſu. Poſteriora verò verba leguntur Matth. XXVI, 24. Marc. IX, 42. Luc. XVII, 2. Matth. XVIII, 6. Fateor tamen hîc etiam ſenſum potiſſimùm reſpici. Sed ſic ſolent quoque Apoſtoli paſſim laudare Vetus Teſtamentum, & varia loca in unam orationem conjungere; nec tamen dubium eſt quin reſpiciant ad libros Sacros, quos etiamnum habemus, & quorum ſacroſancta dudum erat auctoritas. Si quis dubitaret ea de re, legere eum oporteret Catalogum locorum è Veteri in Novo Teſtamento citatorum, eóſque cum Hebraïcis, aut Græcis etiam LXX. Intt. verbis conferre.

Barnabas non profert quidem nominatim ullius Evangeliſtæ auctoritatem; ſed mirum hoc non eſt, cùm fortè viderit ſolum Matthæi Evangelium; quis enim poſſit certò affirmare quanto tempore, poſt Jeroſolimitanum exſcidium, ſcripſerit? Certè bis verba ex hoc Evangelio laudat, & priùs Cap. III. ubi dicit: *Attendamus ergo, ne fortè, ſicut ſcriptum eſt*, multi vocati, pauci electi *inveniamur*. Obſervanda formula *ſicut ſcriptum eſt*, quam ſolent Scriptores Sacri & Judæi adhibere, in proferendis Veteris Teſtamenti locis, & ex qua colligere eſt quanto in pretio *Barnabas* habuerit Evangelium hoc Matthæi. Capite verò V. dicitur Chriſtus οὐκ ἐλθεῖν καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, *non veniſſe vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam*; quibus verbis alludit ad Matth. IX, 13.

Ad *Ignatium* quod attinet, ſæpe quidem alludit ad Evangelia & Epiſtolas Apoſtolicas, quandoque & verba ex iis producit, nomine tamen eorum minimè prolato. At nemo dubitet, quin jam publicè legerentur Evangelia eo tempore, qui meminerit eorum, quæ de Joanne diximus. Cur ergo nominatim Evangelia non citavit? Non magis ſcio, quàm cur è Vetere Teſtamento teſtimonia nulla diſertiùs protulerit. Fortaſſe non occurrerunt ei loca, ex quibus probaret id quod volebat. Fortaſſe Scriptura uti ſatis dextrè neſcivit. Sed quid opus eſt conjecturis? Ut ex ejus ſilentio contra Veteris Teſtamenti Canonem nihil collegeris, ſic nec contra Novi Teſtamenti publicam lectionem. Alius in Scriptis ſuis frequenter & accuratè laudat Scripturam Novi Teſtamenti, alius mavult obliquè ad eam reſpicere. Prius in *Irenæo* obſervare eſt, poſterius in *Juſtino*, Scriptoribus æqualibus; quorum ævo, publicè lectos eos libros nemo dubitet. Non eſt, nimirum, una omnium ſcribendi ratio; nec quiſquam jure adigi poteſt, ad rationem reddendam varietatis ingeniorum.

Polycarpus denique, in brevi Epiſtolæ fragmento, ex Pauli Epiſtolis aliquot verba mutuatur, laudátque ὧν εἶπεν ὁ Κύριος διδάσκων, *quæ dixit Dominus docens*, ex Matthæo & Luca, quamquam tacitis Evangeliſtarum nominibus; quæ à nemine ſemper proferuntur, ubicumque dicta Chriſti ex eorum Evangeliis ſumta depromuntur.

Non animadverti *ulla uſpiam Evangelia*, aut ſcripta Apocrypha ad hiſtoriam aut doctrinam Chriſti pertinentia, ab iis laudari; excepto uno illo loco *Ignatii*, in quo videri poſſit laudare Evangelium Nazaræorum; ſed quem ex Luca expreſſum potius exiſtimarim, ut jam dixi. Quamquam fuere Pſeudoapoſtoli primo illo ſæculo, attamen ingens illa ſeges fictitiorum Scriptorum videtur ſecundo demum ſæculo exorta eſſe; cùm plures fuere Hæretici & majore ſpe fallendi ſpurii fœtus Apoſtolis, aut Apoſtolicis viris dudum mortuis ſupponi potuere. Attamen ita pergit vir eruditiſſimus.

Sed & Apocrypha adhibent iidem aliquoties, quæ certum eſt in hodiernis non haberi Evangeliis. Ut inde conſtet nullum adhuc inter Apocryphos, Canonicóſque Novi Teſtamenti libros conſtitutum eſſe ab Eccleſia diſcrimen; præſertim, ſi & illa quoque accedat obſervatio, quòd cenſuram nullam Apocryphis adjungant; ſed nec aliam aliquam notam, unde poſſit Lector colligere minùs illos Apocryphis tribuiſſe, quàm veris tribuerint Evangeliis. Inde prona eſt ſuſpicio, ſi qua fortè loca produxerint cum noſtris conſentientia, nullo tamen certo id factum eſſe conſilio; quo conſti-

conſtitutum fuerat res dubias è Canonicis eſſe confirmandas, fierique adeò poſſe, ut & illa ſimilia ex aliis tamen, quàm quæ habemus, depromta fuerint Evangeliis.

Fefellit virum doctiſſimum memoria, cùm à recenſitis Scriptoribus ait Apocrypha memorari, quæ in Evangeliis hodiernis non occurrunt; ſi Apocrypha intelligat ad hiſtoriam Chriſti & Apoſtolorum pertinentia, qualia intelligi hîc debent. Nam Apocrypha ad Vetus Teſtamentum ſpectantia, & à *Barnaba* & à *Clemente* proferri non nego; verùm tantùm abeſt ut hæc quidquam faciant ad id quod molitur vir clariſſimus, ut contrà conſectaria ejus evertant. Si enim conſtituto Canone librorum Veteris Teſtamenti, quod ſatis liquet ex *Joſepho*, illi Scriptores laudarint Apocrypha Scripta ad id pertinentia; quidni idem fieri potuerit, in proferendis locis recentiorum Apocryphorum, jam noto & conſtituto Novo Teſtamento? Poſſemus hîc ſubjicere exempla *Clementis* Alexandrini, utentis libris Apocryphis, non aliter ac Apoſtolicis; iis temporibus, quibus ſat notum erat utrorúmque diſcrimen, nec æqualis auctoritas. Tribuenda ea ſcribendi ratio non dubiæ auctoritati Sacrorum Librorum, ſed pravæ illorum ſæculorum, aut interdum etiam ipſorum Scriptorum conſuetudini. Abſurdum enim eſt uti auctoritate infirma & dubia, ad probandum quidpiam quod ſit alicujus momenti; niſi illa auctoritate, quaſi argumento *ad hominem*, utaris. Non capio cur vir acutiſſimus verba, quæ conſentiunt cum noſtris Evangeliis, malit aliunde deſumta eſſe; cùm nulla exſtent nunc Apocrypha, in quibus inveniantur, nec ulla à Scriptoribus ipſis indicentur; & cùm præſertim, ex Epiſtolis Apoſtolicis, varia etiam proferantur. At potuit fieri, inquies, ut Apocrypha talia quoque haberent. Non nego, ſed an ex eo quod poteſt fieri argumentari eo modo licet? Quid certum erit in antiqua hiſtoria, quídve non fingetur, ſi ſatis ſit dicere quidpiam poſſe fieri, ut veriſimile videatur? Paucæ fabulæ *Legendarum*, ut vocantur, rejici poterunt, ſi ſatis ſit eas potuiſſe fieri, ut admittantur quaſi non abſimiles vero.

Non capio etiam quare licuerit Judæis ex Libris ſuis Sacris probare ea quæ pertinebant ad Religionem; non verò licuerit probare ex Evangeliis, quorum noti erant auctores, & quorum etiam explorata erat veritas. An opus fuit tanto tempore, ut intelligeretur auctoritas Chriſti in Evangeliis, quorum explorata fuit γνησιότης, longè major eſſe auctoritate omnium hominum? Imò verò hebetes, ne quid pejus dicam, eos eſſe oportuit, qui non illico rem intellexerunt, aut dubitarunt uti ea auctoritate.

Sed quid ego, inquit vir doctiſſimus, *libros memorem minimè Canonicos? Ne quidem è Canonicis ipſis recentioribus conſtat Eccleſiæ innotuiſſe Evangelia, atque Eccleſiaſticis in uſu fuiſſe vulgari. Non ſolent illius ævi Scriptores Novi Teſtamenti locis Scripta ſua, velut opere teſſellato ornare, qui tamen recentiorum mos eſt, qui & ſuus erat in illis, quas agnoſcebant ipſi, Scripturis. Veteris enim Teſtamenti Libros proferunt ſæpiſſimè, prolaturi procul dubio & Novi Teſtamenti Scripta, ſi illa fuiſſent in Canonem recepta. Effatum Domini noſtri profert S. Paulus Actor. XX*, 35. *Illud ſi è ſcripto aliquo produxit, non certè ex aliquo, quod habemus, Evangelio.*

Perpauci nobis ſuperſunt Scriptores Sæculi Primi, præter ipſos Novi Teſtamenti Scriptores; ii, nempe, quos antea nominatim recenſuit ipſe *Dodwellus; Clemens*, *Barnabas*, *Hermas*, *Ignatius* & *Polycarpus*. Ex hiſce autem *Clemens* ſæpiùs quidem attulit loca depromta è Veteri Teſtamento, atque ad id alluſit; quàm ad Libros Novi, ex quo etiam pauciora profert. Sed tamen non ſemel poſterius hoc laudat, nec rarò ad id reſpicit, ut liquebit vel Cotelerianæ, aut Amſtelodamenſis Editionis margines obiter inſpicienti. Non profert quidem, ut jam dixi, nomina Scriptorum Novi Teſtamenti; ſed nec Veteris librorum aut Scriptorum nomina ſolet proferre. Verùm à *Clemente* Evangelia omnia lecta non fuiſſe ſi concederemus, nihil hinc poſſet colligi, contra noſtram ſententiam; ſi ea Epiſtola ſcripta ſit aliquamdiu ante Jeroſolimitanum exſcidium, ut multis videtur, aut paullò poſtquàm edita fuere Evangelia. Nam potuit tunc nullum vidiſſe Evangelium, excepto uno Evangelio Lucæ, quod laudat; quamvis haud multò pòſt tria priora publicè lecta in Eccleſiis fuerint, poſtquàm omnibus innotuerant. Verùm hac de re nihil ſtatuo. *Barnabas* multò plura habet ex Vetere Teſtamento, quàm ex Novo; ſed per totam fermè Epiſtolam contra Judæos ratiocinatur, contra quos Novum proferre non potuit, niſi illis ludibrium debere vellet. *Hermas* nec Vetus, nec Novum Teſtamentum laudat, quia viſiones ſuas narrat, & præcepta veluti ab Angelis accepta exponit. *Ignatius* non frequentiùs laudat Vetus Teſtamentum, quàm Novum, atque ad hoc etiam crebriùs reſpicere videtur. Quod ſemper intelligendum, ut quæ antea de eo dixi, de genuinis Epiſtolis, fictitias enim non moramur. *Polycarpus* pluries quàm vigeſies alludit ad loca Novi Teſtamenti, aut ea verbo tenus laudat; vix ſemel reſpicit ad locum Veteris. Inſpiciat Lector Editiones, quas memoravi, omnium quippe accuratiſſimas; & niſi mecum ſentiat, cauſam non dico, quin fidem mihi in poſterum ſemper detrahat. Exiſtimo igitur virum doctiſſimum memoriæ nimiùm fidentem, hîc eſſe hallucinatum. Verba Chriſti allata à Paulo Actor. XX. cùm ſint perpauca & παροιμιώδη, potuerunt perfacilè memoriæ cujuſpiam inſediſſe, quod nec prorſus negat vir acutiſſimus, qui ita porrò pergit.

Sic latuerunt in illis terrarum angulis, in quibus ſcripta fuerunt, Evangelia, ut nequidem reſciverint recentiores Evangeliſtæ quid ſcripſiſſent de iiſdem rebus Antiquiores. Aliter foret ne tot eſſent ἐναντιοφανῆ, quæ ferè à prima uſque Canonis conſtitutione eruditorum

hominum

hominum ingenia exercuerunt. Certè S. Lucas, ſi Genealogiam illam Domini in Matthæo vidiſſet; non aliam ipſe, nihilque ferè habentem commune, produxiſſet, nequidem minimâ conſilii tam diverſi editâ ratione. Et cùm novæ ſcriptionis edit in Præfatione cauſam, quòd ipſe αὐτοπτῶν narrationibus adjutus eam fuerit aggreſſus; id planè innuit deſtitutos hoc ſubſidio fuiſſe viſorum à ſe Evangeliorum auctores; ita, nimirum, non fuiſſe ipſos αὐτόπτας, ut nequidem ipſos αὐτόπτας, cum cura aliqua, & ſedulitate conſuluerint, vacillaréque proinde, ac dubiam eorum fuiſſe fidem. Ut planè alios fuiſſe neceſſe ſit Evangelicæ Hiſtoriæ Scriptores à Luca viſos.

Ut tres Evangeliſtæ priores ſua invicem Scripta ne viderent, minimè neceſſe eſt latuiſſe Evangelia in neſcio quibus terrarum angulis; ſed tantùm circa idem tempus in remotis terrarum oris ſcripta fuiſſe, ita ut ſinguli Evangeliſtæ priùs opera hæc ſua emiſerint, quàm aliorum ſimiles libros viderint; quod ante ultima Neronis tempora contigiſſe, ut diximus, veriſimile eſt. Non video cur hæc ratio conſilii Evangeliſtarum reddi nequeat, æquè ac ea quam commentus eſt vir celeberrimus. Certè magis conſentanea eſt inſtituto vitæ Evangeliſtarum, qui cùm terras omnes obirent, ut Evangelium ſpargerent, non videntur inſignia & plane neceſſaria, ut oſtendimus, fidelibus volumina in angulis latitantia reliquiſſe; ſed potiùs ſecum ea circumtuliſſe, atque exſcribenda diſcipulis ſuis præbuiſſe, ut eò pervenirent quò ipſi pervenire non poterant; útque eos lumine Evangelii colluſtrarent, à quibus ipſi, aut Apoſtoli alii, vel Evangeliſtæ conveniri nequibant. Quod verò attinet ad eos Scriptores, quorum meminit Lucas in præfatione, fateor eos non fuiſſe αὐτόπτας, ſed ſi attentiùs Evangeliſtæ verba penſitemus, videbimus tantùm eos à Luca inſimulari neglectioris ordinis, & omiſſionum. Sed non negat eos aut conſuluiſſe αὐτόπτας, aut vera ſcripſiſſe. Ait tantùm ſe teſtibus oculatis conſultis, accuratiùs & copioſiùs hiſtoriam dictorum & factorum Chriſti ſcribere aggreſſum eſſe. Interpretes, ad eum locum, à Lectoribus adeantur.

S. Matthæus, ait vir doctiſſimus, *qui ſolus è noſtris Lucâ erat antiquior, ipſe erat αὐτόπτης, ut proinde illum noſter deſignare non potuerit. S. Joannes Lucâ erat, longo intervallo, in ſcriptione, junior. Junior etiam S. Marcus, ſiquidem S. Lucas eo ſcripſerit anno Evangelium, quo Acta terminavit Apoſtolorum, quod ego ſanè puto veriſimillimum. Sunt enim Acta ὁ δεύτερος ejus operis λόγος, cujus πρῶτον λόγον ipſe ſuum agnoſcit Evangelium, Actor. I, 1. Acta poſtea ab Evangelio divulſerunt, quibus commodius viſum, ob locorum faciliorem expeditioremque invicem comparationem, Evangeliſtas ſeparato Codice complecti, & ab Actis ſecernere. Inde factum exiſtimo, ut, cùm nullus legatur in Actorum titulo auctor, numquam tamen fuerit de eorum auctore dubitatum. Antequàm divellerentur, præfixus libro primo titulus ſecundi auctorem ſatis indicabat, nec erat in illius initio repetendus. Ita quo anno ſcriptum eſt à S. Lucæ Evangelium, ſecundus fluxerit Apoſtolo Paulo annus Captivitatis Romanæ. Eò enim uſque Actorum Hiſtoria perducta eſt. Sanctus autem Marcus, ſeu poſt obitum Petri, ſeu non multò antea ſcripſiſſe videtur.*

Nec ipſe Lucam ad Matthæum reſpexiſſe exiſtimo, ſed Matthæum ante Lucam ſcripſiſſe nuſpiam probatum vidi. Quæ enim Græci recentiores de ætate Evangeliorum commenti ſunt, ea nullo fundamento nituntur. Conjectura verò *Dodwelli*, de Actis, ut minimè abſurda eſt: ita nec temerè admittenda. Nam Lucas ait quidem ſe *primum librum* confeciſſe, de hiſtoria Chriſti; ſed non ſequitur de uno eodémque Opere intelligendum, cujus Acta ſint *ſecundus liber*. Quidni enim ſit primus liber Auctoris, ſed non operis? Deinde minimè neceſſe eſt *ſecundum librum* confectum fuiſſe, eodem anno quo primum, qui potuit ſeorſim antea emiſſus eſſe, cùm præſertim per ſe Opus integrum abſolvat. Divulſio Actorum ab Evangelio commentum eſt viri acutiſſimi, hac ſolâ de ratione, quòd nomen auctoris Actis non ſit præfixum. Potuit verò omitti nomen auctoris, propter adloquutionem ad Theophilum, quæ oſtendit Acta ejuſdem fuiſſe auctoris ac Evangelium, ad eumdem Theophilum miſſum; ſi modò Theophilus hîc ſit nomen viri, cui reipsâ dicata ſint hæc Opera, non fictitium vocabulum. De tempore, quo Marcus ſcripſit, nihil eſt quod addam iis quæ antea à me dicta ſunt.

Sed & reliquos, ſubjicit Dodwellus, *ab invicem non fuiſſe viſos Evangeliſtas, vel exinde ſuſpicio eſt, quod primo illi prædicationis anno res geſtas dumtaxat enarrent. Reliquorum annorum, Paſchatiúmque memoriam ſolus conſervavit S. Joannes Evangeliſta; unde poſſit quis fortaſſe colligere viſa eſſe ab eo, & probata ſuppletáque deceſſorum Evangelia.* Verè quidem dicitur Joannes conſervaſſe Paſchatum memoriam, ſed perperam fingitur ſolus de reliquis annis miniſterii Chriſti eſſe loquutus, aut ceteri primum tantùm attigiſſe. Noſtræ Harmoniæ conſpectus ita virum doctiſſimum confutat, ut nullum dubium ſupereſſe hac in re poſſit. Ita pergit §. XI.

Id de eo fortaſſe rectè qui tam ſerò ſcripſerit, cùm jam poſſent quæ in certis ſcripta fuerunt ditionis Romanæ regionibus, latiùs emanare. Sin ita intelligatur ut conſignatus fuerit ab eo Evangeliſtarum Canonicorum codex, ejúſque dein teſtimonio poſteris commendatus, id vereor ut fuerit verum. Adhuc certè ægrè credi poteſt ullum fuiſſe Evangeliorum delectum, cùm ſcriberet Ignatius, *qui pari, ut videtur, honore Apocrypha, quo & vera laudat Evangelia.* Poſtremum hoc perperam *Ignatio* tribui antea diximus, ac proinde nihil vetat nos fidem habere *Euſebio*; qui prodidit tres priores Evangeliſtas à Joanne probatos ac commendatos. Quinimò etiam credere poſſimus, ſi velimus, ſolos laudatos, quandoquidem non eſt credibile Joanni Apoſtolo, hoc eſt, teſti factorum & dictorum Chriſti, perinde fuiſſe

an

an falſa, aut incerta vulgò de iis ſpargerentur ac crederentur à Chriſtianis; cùm præſertim non multò poſt ejus ætatem, quatuor tantùm Evangelia, quæ habemus, genuina ac fide digna habita fuerint, ut docet etiam vir doctiſſimus, ſequentibus verbis.

Primus quaternarii numeri, quaſi jam recepti, conſtitutíque, ut neque plura eſſent Evangelia, nec pauciora, noſter meminit Irenæus; *paullò laxiùs, qui ante illum ſcripſit* Juſtinus. *Profert & ille aliquoties* Ἀποστόλων ἀπομνημονεύματα. (Apol. II. p. 98. Dial. cum Tryphone, pagg. 327, 328, 329, 331. & ſeqq.) *Titulum ille à* Xenophonte *deſumſit qui præceptoris ſui Socratis, eodem quo Apoſtoli exemplo, conſcripſerat* ἀπομνημονεύματα. *Hæc* Juſtinus *ipſe interpretatur* Evangelia: οἱ Ἀπόστολοι, ἐν τοῖς γενομένοις ὑπ' αὐτῶν ἀπομνημονεύμασιν, ἃ καλεῖται Εὐαγγέλια. (Apol. II. p. 98.) *Sic autem illa tribuit Apoſtolis, quòd Apoſtolorum dogmata, mentémque complecterentur; ut unà tamen aliorum agnoſcat in ſcriptione operam, qui fuerint Apoſtolos ſectati. Sic enim ille:* (Dial. pag. 331.) ἐν γὰρ τοῖς ἀπομνημονεύμασιν, ἅ φημι ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκείνοις παρακολουθησάντων συντετάχθαι *&c. S. Lucæ verba reſpexiſſe videtur,* ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι *&c.* C. I, 3. *Hæc Evangelia publicè in Eccleſiâ legi ſolita teſtatur idem, de ſuo tempore,* Juſtinus: τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν Ἀποστόλων ἢ συγγράμματα Προφητῶν ἀναγινώσκεται μέχρις ἐγχωρεῖ. (Apol. II. p. 98.) *Ecquis eſt qui non inde videat eodem apud Chriſtianos fuiſſe, ſeu ſuperiori loco Apoſtolorum illa* Ἀπομνημονεύματα, *quo fuerant in Judæorum Synagogis Scripta Prophetarum?* &c.

Primus quidem ex Scriptoribus Eccleſiaſticis, qui nobis ſuperſunt, meminit quaternarii numeri Evangeliorum *Irenæus*; ſed nemo dixerit propterea, in tanta penuria monumentorum antiquiorum, neminem alium *Irenæo*, hac in re, præiviſſe. Nullum enim veſtigium occurrit apud *Juſtinum*, aut apud *Irenæum*, novitatis inſtitutionis, de legendis publicè ſolis illis quatuor Evangeliis, quæ ad nos pervenerunt.

Quo tamen, inquies, argumento conſtabit noſtra eſſe illa quæ à Juſtino *deſignantur Evangelia? In primis ex* Irenæo, *coævo teſte, quem illa procul dubio non latuerant. Tum ex ipſo* Juſtino, *qui è noſtris Evangeliis loca plurima adduxit & quidem id caſtiſſimè, raro admodum admiſtis Apocryphis. Nec ſanè aliud verba ejus ipſa ſuadent penitiùs inſpecta. Cùm enim horum Commentariorum alios ab ipſis Apoſtolis ſcriptos fuiſſe crediderit, alios ab eorum diſcipulis; ſi plures in utroque genere intellexerit, ſic numerum quaternarium accuratiſſimè abſolvent, noſtríque adeò conſentient, ut non alios ab illo intellectos fuiſſe veriſimile ſit. Bina enim à noſtris ipſorum ſunt Apoſtolorum, bina diſcipulorum.*

Miror virum doctiſſimum, fermè veluti conjicientem, loqui hìc de re manifeſta. *Irenæus* enim non modò permulta profert verbotenus ex quatuor Evangeliis noſtris; ſed integro Cap. XI. Lib. III. aggreditur, ut jam obſervavimus, oſtendere non modò plura non eſſe Evangelia, quàm quatuor, ſed nec poſſe eſſe: *Neque plura numero, quàm hæc ſunt,* inquit, *neque rurſus pauciora capit eſſe Evangelia.* Iterum ſub finem Capitis, *ſola illa,* inquit, *vera & firma, (non capit neque plura, præterquàm prædicta ſunt, neque pauciora eſſe Evangelia) per tot & tanta oſtendimus.* Hæc certè non ſunt verba hominis, qui potuiſſet audire à parentibus, aut magiſtris, nuper demum conſtitutum fuiſſe ab Eccleſia Catholica Evangeliorum numerum, ſtabilitámque auctoritatem. Si plura antea fuiſſent, quorum par auctoritas habita fuiſſet, faciilimè confutaſſent Irenæum Hæretici; reſpondendo non ita pridem conſtitutum eſſe numerum illum Evangeliſtarum, & fuiſſe reverâ antea plures. Paullò pòſt, ſic pergit vir clariſſimus.

Hoc primùm tempore, ſub finem, nempe, Trajani, collectum fuiſſe Evangeliorum Corpus facit ut exiſtimemus inſignis Euſebii *locus.* (H. E. III. 37.) *Quo enim tempore paſſus eſt Ignatius, quo floruit Propheta Quadratus, quo Philippi filiæ à Papia viſæ Prophetiſſæ, quæ nota tempora, quæ dixi, indicant Trajani; alios fuiſſe tradit multos primæ ſucceſſionis Diſcipulos, qui propagando per orbem Evangelio gnaviter incubuerint. Horum nonnullos fundatas jam ab Apoſtolis Eccleſias novis excoluiſſe conſtructionibus. Alios fuiſſe qui ſuis facultatibus in egenos diſtributis, relictâ patriâ, munus obirent Evangeliſtarum. Quod ille munus duplex recenſuit; vetuſtius aliud Evangeliſtarum etiam Apoſtolicorum, ut, nimirum, illis, qui fidei ſermonem nondum audiviſſent Chriſtum prædicarent; aliud recentius, recentiorúmque illius ſæculi Evangeliſtarum fortaſſe proprium,* τὴν τῶν θείων Εὐαγγελίων παραδιδόναι γραφήν. *Erant igitur, hoc tandem tempore, Evangelia ſcriptis commiſſa, & quidem uno plura, in manus hominum deinde propaganda. Eſtque hæc Codicis Evangelici in Eccleſia paſſim recepti prima, ut exiſtimo, atque antiquiſſima mentio. Fine hæc Trajani & initiis Hadriani contigiſſe eſt ſanè veriſimillimum; patefacto, nimirum, per Trajani Parthicas victorias, Oriente, gentibúſque antea incognitis,* &c.

Euſebius, narrato *Ignatii* Martyrio; memoratóque *Quadrato* & *Philippi* filiabus, ſic pergit: καὶ ἄλλοι δὲ ἐπὶ τούτοις πλείους ἐγνωρίζοντο κατὰ τούσδε, τὴν πρώτην τάξιν τῆς τῶν Ἀποστόλων ἐπέχοντες διαδοχῆς: *& alii præter hoſce plures innotuerunt, eorum tempore, primum ordinem obtinentes ſucceſſionis Apoſtolorum;* hoc eſt, diſcipuli ipſorum Apoſtolorum, non ſecus ac Ignatius, Quadratus & alii non recentiores; & quidem eximii, cùm principem locum inter Apoſtolorum ſucceſſores obtinerent. Quos proinde exiſtimandum eſt potiſſimùm ſæculo primo floruiſſe, cùm intra id omnes Apoſtoli obiiſſe ſtatuantur, & ante tempora Trajani, ad cujus ſecundum annum omnium maximè longævus Joannes vitam produxiſſe fertur. Sequentia *Euſebii* verba ſic habent: οἳ καὶ ἅτε τηλικῶνδε ὄντες θεοπρεπεῖς μαθηταὶ, τοὺς κατὰ πάντα τόπον τῶν Ἐκκλησιῶν προκαταβληθέντας ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων θεμελίους ἐπῳκοδόμουν, αὔξοντες εἰς πλεῖον τὸ κήρυγμα, καὶ τὰ σωτήρια

σπέρματα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀνὰ πᾶσαν εἰς πλάτος ἐπισπείροντες τὴν οἰκουμένην. καὶ γὰρ δὴ πλεῖστοι τῶν τότε μαθητῶν, σφοδροτέρῳ φιλοσοφίας ἔρωτι πρὸς τοῦ θείου λόγου τὴν ψυχὴν πληττόμενοι τὴν σωτήριον πρότερον ἀπεπλήρουν παρακέλευσιν, ἐνδεέσι νέμοντες τὰς οὐσίας: *Qui cùm eſſent tantorum virorum digni diſcipuli, fundamentis Eccleſiarum, ubique ab Apoſtolis antea jactis, inædificabant; augentes in majus præconium & ſalutaria ſemina regni cœlorum, per totum terrarum orbem, quâ patet, ſpargentes. Etenim plerique diſcipulorum ejus ævi, vehementiori Philoſophiæ amore, à divino verbo, perculſi, Servatoris præceptum jam antea expleverant, diviſis inter egentes facultatibus ſuis.* Hæc omnia clarè oſtendunt ſermonem eſſe de primis diſcipulis Apoſtolorum, non de recentioribus neſcio quibus ſecundi ſæculi Evangeliſtis, quos vir perſpicaciſſimus hîc quærit. Nec dubium quin ad eoſdem pertineant verba *Euſebii* proximè ſequentia, quæ ſic habent: Ἔπειτα δὲ ἀποδημίας στελλόμενοι, ἔργον ἐπεμέλουν Εὐαγγελιστῶν τοῖς ἔτι πάμπαν ἀνηκόοις τοῦ τῆς πίστεως λόγου, κηρύττειν τὸν Χριστὸν φιλοτιμούμενοι, καὶ τὴν τῶν θείων Εὐαγγελίων παραδιδόναι γραφήν: *deinde peregrè proficiſcentes, munere defungebantur Evangeliſtarum, iis qui fidei ſermonem nondum audiviſſent; Chriſtum prædicare & divinorum Evangeliorum ſcripturam ſtudioſè ſatagentes.* Si hæc vera ſunt, quod non negat *Dodwellus*, Apoſtolorum Diſcipuli jam à primo ſæculo quaquaverſùm ſpargebant Evangeliorum libros; niſi ſi quis fingat, ante ultima Trajani tempora, neminem Evangelia circumtuliſſe, quia commodius hoc erit fulciendis aliis opinionibus. Nec eſt hoc antiquiſſimum teſtimonium, de lectione publica Evangeliſtarum, ut ex teſtimoniis, antea à nobis allatis, intelligere licet. Nonnullas alias præterea habet vir eruditiſſimus conjecturas, quas, quia ſuperioribus multò leviores ſunt, omittemus, finem huic ſat longæ Diſſertationi impoſituri; quâ nos putamus γνησιότητα atque auctoritatem Evangeliorum ita defendiſſe, eorúmque conſilium ac uſum ab initio Chriſtianiſmi, ſic aperuiſſe, nulla ut ſupereſſe ampliùs difficultas videatur.

Tertiæ Diſſertationis FINIS.

NOTULÆ

NOTULÆ

in aliquot loca

HARMONIÆ EVANGELICÆ.

NON opus eſt, ut reddamus hîc iterum rationem ordinis totius noſtræ *Harmoniæ;* quem ſat multis, in ſecunda noſtra Diſſertatione, expoſuimus; nec aggredimur Commentarium ſcribere in Evangelia harmonicè digeſta. Poterit fortaſſe hoc fieri aliquando, poſtquàm aliis curis defuncti fuerimus, ſi Deus otium nobis fecerit; non quidem ita ut omnia latè interpretemur, ſed ut proferamus tantùm quod ab aliis Interpretibus prætermiſſum, aut caſtigemus quod non ſatis rectè explicatum videtur. At nunc ad alia vocamur, nec niſi pauca loca attingemus, ut rationem reddamus Hiſtoriæ noſtræ, non ut res ipſas explicemus. Si quid novum videatur Lectori, in rebus, adeat *Hug. Grotium*, aut *Henr. Hammondum* Additamentis noſtris auctum, & videbit ut plurimum eur ſententiam quamdam aliis prætulerimus. Quòd ſi illic nihil inveniat, ex quo intelligere poſſit Paraphraſeos noſtræ rationem, comparet verba Evangeliorum cum noſtris, videbitque non ſine cauſa nos certos ſenſus eſſe ſequutos. Aut certè, ſi adſequi nequeat rationes, quibus permoti ſumus, judicium ſuſtineat, exſpectétque donec eas ipſi edamus. Sin minùs, iniquum ſe ſe præſtabit, ludibriúmque æquis rerum æſtimatoribus debebit.

Cap. I. p. 2. *Verùm cùm non pauca omiſſa* &c.] Vide Diſſert. II. Can. I.

Pag. 2. *Cùm Herodes*] In ſumma pagina, habemus 32. annum Herodis; qui numerandus à capta Jeroſolima, de quo vide Diſſert. I. num. I. Annus verò 39. Auguſti, eſt à nece Julii Cæſaris, non à primo Conſulatu, quam rationem numerandi ſequuti ſumus, ut magis accederemus ad calculum Patrum, qui dixerunt Jeſum Chriſtum eſſe natum circa 41. Auguſti, & quorum verba protulimus Diſſert. I. num. V. Eadem de cauſa, annum natalem Chriſti retulimus non ad 40. ſed ad 41. Auguſti, neglectis diebus, hebdomadibus aut menſibus ſuperioris anni ignotis, ut anni ætatis Chriſti procederent à Calendis Januariis. Sed quia fortè etiam initio anni 41. natus dici queat; ea de cauſa, in ſumma pagina nullum annum præfiximus, ut ſignificaremus inter 40. & 42. Auguſti natum fuiſſe.

Ibid. Sexdecim circiter menſibus &c.] A qua anni tempeſtate incipiendi ſint hi menſes neſcio, neque ſciri poſſe puto, ut jam alibi dixi. Fortè ſub finem æſtatis hæc viſio miſſa eſt ad Zachariam.

P. 5. *Surdus eris*] Vide Diſſert. II. Can. IV.

P. 7. *Per priores quinque menſes nemini aperuit*] Res poterat celari per quinque menſes, ſed vix diutiùs, & præterea ſexto menſe res patefacta eſt Mariæ.

Cap. II. p. 8. *Sexto menſe*] Quo hujus anni neſcio. Fortè non procul ab initio anni. Nihil definio, ne nimis multas conjecturas coacervem; neu ex ſanctiſſima ac veriſſima Hiſtoria fabulam Mileſiam faciam, conjecturis ſubinde veris eventibus miſtis.

P. 8. *Gravidam illico*] Reſponſio Mariæ oſtendit ſupplendum eſſe *illico* non expreſſum in verbis Angeli; nam alioquin intellexiſſet Maria ſe gravidam brevi fore ex Joſepho, cui deſponſata erat. Vide Can. VII. in Diſſert. II.

P. 10. *Neque ullam pœnam dabis*] Hæc latent in antecedentibus, *beata quæ credidiſti* &c. quibus tacitè Eliſabetha opponit fidem Mariæ incredulitati viri ſui Zachariæ.

Cap. III. p. 15. *Non quidem à jugo Romanorum*] Hæc fortè ita non intellexit Joſephus, ſed in verbis Angeli hæc ſententia continetur.

P. 16. *Somnium divinitus ſibi immiſſum* &c.] Vide quæ diximus ad Can. IV. Diſſert. II.

Ibid. Quæ prima deſcriptio Judæorum à Romanis facta eſt, ante cenſum &c.] Exiſtimamus hîc deſignari non cenſum propriè ita dictum, ſed deſcriptionem hominum, eum in finem inſtituram, ut Auguſtus ſciret quæ eſſent vires Judææ. Deinde πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος interpretamur, *prima fuit*, & quidem *ante* deſcriptionem factam, cenſûs causâ, *cùm præeſſet Syriæ Quirinus;* quaſi dixiſſet Lucas πρώτη πρὸ τοῦ ἡγεμονεύειν. Vide hac de re Diſſert. eruditi Critici *Jac. Perizonii.*

P. 17. *Eadem nocte*] Liquet hoc ex ꝟ. 11. ubi

ubi *hodie* natus dicitur Chriſtus, dies autem, apud Judæos, incipiebat à veſpera. Vide not. ad Gen. I, 5.

P. 19. *Duplici ratione genus ex Davide ducebat* &c.] Vide *H. Grotium* ad Luc. III.

P. 22. *Ex Genealogico Codice exſcriptis* &c.] Vide quæ notavimus ad Matth. I, 8. in Additamentis *Hammondi.*

Cap. IV. p. 24. *Paullò pòſt.*] Aliquot Hebdomadibus. Vide ad Can. V. Diſſert. II.

P. 26. *Exacti erant quadraginta dies*] Vide ad Can. V. Diſſ. II.

P. 31. *Non multò pòſt mortuus eſt Herodes.*] Inchoato 34. anno regni, à capta Jeroſolima, fortè ſub finem æſtatis. Vide Diſſert. I. num. I.

Ibid. *Angelus Joſephum in ſomnis monuit,*] Antequàm fama, aut certus nuntius rei in locum Ægypti, in quo erat Joſephus, perveniſſet. Alioqui revelatione opus non fuiſſet. Igitur fortè eodem anno Joſephus Nazaretham ſe contulit. Attamen ad ſequentem annum rem retulimus; quia tum demum verè regnavit Archelaus, cùm eſt ab Auguſto Rex ſalutatus. Vide hac de re *Henr. Noriſii* eruditam Epiſt. de Nummo Herodis Antipæ. Videtur autem Joſephus aliquamdiu commoratus fuiſſe, in finibus Ægypti, quamvis profectus eſſet in Judæam; dum exſpectat eventum itineris, quod Herodis liberi Romam ſuſceperant. At hic neque negavi, neque affirmavi quidquam, cùm in hiſtoria ſtatuiſſem parcere conjecturis.

Cap. VII. p. 76. *Anno decimo quinto* &c.] Vide Diſſert. I. num. III. Si accuratè loquutus eſt Lucas, Joannes cœpit baptizare poſt 28. diem menſis Auguſti. Sed non opus eſt, hoc in negotio, ſtatuere tam accurate eſſe loquutum Evangeliſtam.

Cap. VIII *Jeſus etiam ex Galilæa ad eum ivit.* &c.] Circa finem anni antecedentis, aut circa initium hujus; ſed poſterius maluimus, quia jam aliquamdiu baptizaſſe oportuit Joannem, cùm Jeſus ad eum venit, quandoquidem fama ejus latè jam erat ſparſa. Sic & Eccleſiæ Occidentales ſolebant ad diem VIII Idus Januarias referre baptiſmum Chriſti. Ingreſſus autem erat Chriſtus annum trigeſimum, ex calculo noſtro; qui apprimè conſentit cum narratione Lucæ. Afflatu autem prophetico monitum Joannem diximus, ob ipſius verba, apud Evangeliſtam cognominem C. I. 33. Harmon. p. 49.

P. 41. *In ſolitudinem Arabiæ vicinam* &c.] Hòc fuit, nimirum, deſertum proximum ei loco, in quo baptizatus eſt.

P. 42. *Eum ſubduxit in altiſſimum montem.*] Ordinem narrationis Matthæi prætulimus, in hac hiſtoria, ordini Lucæ, ut ex verſuum numeris intelligere eſt; quia ſtatim poſt tentationem Jeſus ſe contulit ad Joannem, quo credibile ſit tentationem poſtremam contigiſſe in monte Perææ, à loco in quo erat Joannes non remoto. Talis fuit mons, è quo Moſes Chananæam proſpexerat.

Cap. IX. p. 44. *Nonnulli* &c.] Singulari Diſſertatione, rationem reddidimus hujus Paraphraſeos initii Joannis. Quæ à nonnullis admorſa eſt, nec hactenus à nobis defenſa; quòd ſatis eſſe videatur quod diximus, ſi conferatur cum eo quod objecerunt, ut intelligant æqui atque eruditi Lectores, ex cujus partibus ſtet veritas, aut certè veritatis ſtudium. Famam præterea non captamus ex contentionibus, neque ſi eo vitio laboraremus cum iis potiſſimùm certare vellemus, qui nos convitiis provocarunt, aut veneno invidiæ imbutis telis petierunt. Quærant illi ſibi pares, arte convitiandi & detrahendi, qui ſecum contendant.

Cap. X. p. 52. *Unde intelligere poterat Jeſum* &c.] Hoc neceſſariò ſupplendum oſtendunt ſequentia, & antecedentia. Vide Can. V. & VI. Diſſert. II.

P. 53. *Quæ aliàs viderat filium edentem miracula.*] Vide ſcripta ad Can. V. Diſſert. II.

Ibid. Pluſquàm ſeptingentas libras Romanas &c.] Ex calculo *Ed. Bernardi*, in Lib. de Pond. & Menſ.

Cap. XI. p. 54. *Ex Cyclo quo Judæi utuntur* &c.] Vide Diſſert. I. ſub finem.

P. 57. *Hac præmiſſâ præfatione* &c.] Vide quæ diximus ad Can. VI. in Diſſert II.

P. 58. *Ac propterea quæ dico in dubium revocari*] Sequentia verba hoc additamentum poſtulant; alioquin intempeſtiva eſſe viderentur.

Cap. XII. p. 60. *De ablutione.*] Vel de baptiſmo Joannis & Chriſti, ut ex ſequentibus intelligere eſt.

P. 62. *Cùm Joannes eſſet in ditione Herodis* &c.] Nullus eſt Hiſtoriæ locus, in quo poſſit collocari carcer Joannis, præter hunc, cùm nulla ſequantur Joannis publica dicta. Ideóque Lucæ narrationem huc retraximus, quamvis ceteroquin ejus ordinem ſemper ſervaverimus.

Cap. XIII. p. 67. *Cùm nullam aliam, in hoc terrarum tractu, reperire poſſet* &c.] Hæc neceſſariò intelligenda ſunt, ut commoda ſententia inſit interrogationi Samaritidis. Ex hoc & ſimilibus locis, colligere Lector poteſt, quàm utilis ſit perpetua Paraphraſis Hiſtoriæ Evangelicæ.

P. 68. *Quatuor exactis menſibus* &c.] Vide quæ diximus de hoc loco, in Diſſert. I. num. IV.

Cap. XIV. p. 72. *Scitote nullum umquam Prophetam* &c.] Niſi ex Luca ſuppleas quæ hîc deſunt Joanni, verſus 44. Cap. IV. Joannis videbitur propemodum huc, ſine ulla neceſſitate, intruſus. Sed Joannes, qui norat integram hiſtoriam apud Lucam legi, uno verbo rem attingere ſatis habuit. Hic locus aliique ſimiles nos docent, ex mero ſilentio Evangeliſtarum, non eſſe argutiùs ratiocinandum; quaſi omnia verba Jeſu, aut omnes orationum ejus, quas attingunt, circumſtantias haberent.

Cap. XV. p. 75. *Relictâ denuo Nazarethâ* &c.] Si legamus ſolum Matthæum, eorum, quæ interpoſuimus inter ṽ. 12 & 13. Cap. IV. in mentem nobis non veniet. Sed ex aliis Evangeliſtis liquet hanc migrationem Chriſti

ex

ex patria ſecundam eſſe. Verùm cùm quidpiam omittitur, non minùs remota tempora conjunguntur, quàm ſi vicina eſſent. Vide quæ ſcripſimus hac de re ad Can. XV. Diſſert. II.

P. 78. *Summo mane, antequàm dies illuceſceret, ſed appetente aurorâ*] Sic expreſſimus quod Marcus habet πρωὶ ἔννυχον λίαν, *diluculo, cùm eſſet etiamnum multa nox*, & Lucas γενομένης ἡμέρας, *facto die.* Nempe, Jeſus ante auroram ſurrexit, ſed in itinere aurora exorta eſt. Sic intelligendus alter locus, de tempore quo mulieres ſe contulerunt ad Chriſti ſepulcrum.

P. 79. *Retiáque ſua in aquam ad ripam demittebant, ut ea luto fœdata abluerent*] Sic in concordiam redigimus Evangeliſtas, conjungendo eorum narrationes; ita ut ex Lucæ narratione copioſiore, ceterorum contractiorem hiſtoriam interpretemur.

Cap. XVI. p. 82. *Quo pacto vitabatur invidia Sacerdotum* &c.] Hæc quidem non continentur verbis Evangeliſtarum, ſed ipſius facti Chriſti ſunt neceſſarium conſectarium.

Cap. XVIII. p. 90. *In XVI. Cal. Majas*] Ex Cyclo vitioſo, quem ad mentem Judæorum confecit *Petavius* in notis ad *Epiphanium.* Vide Diſſert. I. ſub finem.

P. 92. *Cùm non auderent iræ ſuæ ſatisfacere* &c.] Hoc habemus ex Joan. XVIII, 31.

Cap. XIX. p. 96. *Primo die Sabbathi qui Azymorum dies ſequebatur, ſecundo verò in numero ſeptem Sabbathorum* &c.] Hîc eſt circumloquutio σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ, quæ ex compoſitione verbi commodiſſimè hauriri queat. Eam tamen quaſi exploratæ veritatis non obtrudo, qui hoc unum conſtare puto *Sabbatum ſecundo-primum* quærendum inter Paſcha & Pentecoſten.

P. 100. *An eripere per legem licebit?*] Exiſtimabant Judæi eo ævo non licere quidem hoſtem die Sabbathi invadere, aut adoriri; at licere irruentem repellere, atque adeò occidere. Quod ex *Joſepho* aliàs probabimus. Hoc autem cùm negare non poſſent vulgò licitum crediſſe Magiſtros; non poterant negare vitam ſervare homini, die Sabbathi licere. Nam cùm licet occidere, ſervare etiam licet.

P. 102. *Ne homines regni terreſtris Meſſiæ* &c.] Hanc rationem imperii Chriſti, quo quis eſſet celari volebat, aliquoties attulimus in Additamentis ad *Hammondum*, certámque exiſtimamus, & nobiſcum ſentient quicumque rem attentiùs expendent.

Cap. XXIII. p. 128. *Ad eum adlegavit* &c.] Quomodo conciliandus ſit Matthæus cùm Luca diximus ad Can. XVI. Diſſert. II.

Cap. XXV. p. 137. *Eum ad convivium aliquando vocavit* &c.] Hanc hiſtoriam hîc ſuo loco legi oſtendimus ad Can. VIII. Diſſert. II. Addere dictis licet, Simonem hunc dubitaſſe an Jeſus eſſet Propheta; quod difficiliùs contingere potuit quarto anno, poſt tot & tanta miracula edita, ac præſertim Bethaniæ, ubi excitatus è mortuis fuerat Lazarus.

Cap. XXVIII. p. 160. *Duo viri à Cacodæmonibus dudum inſeſſi* &c.] De conciliatione Matthæi cum duobus aliis Evangeliſtis, vide quæ diximus ad Can. XII. Diſſert. II.

P. 162. *Eo fortè animo* &c.] Hæc quidem eſt conjectura, ſed, ut mihi videtur, longè veriſimillima; ut & ratio cur Jeſus Cacodæmonibus permiſerit ire in porcos.

Cap. XXIX. p. 168. *Ne fortè quis exiſtimaret* &c.] Ut ſtatim liqueret eam vivere & valere, non arte magicâ moveri. Sic conjicimus.

Cap. XXXI. p. 180. *Circa initium anni tertii* &c.] Si ad nos perveniſſet vita Herodis Magni, à *Nicolao Damaſceno* ſcripta, fortaſſe ſciremus annum & diem natalem ejus filii, unde intelligere liceret tempus mortis *Joan. Baptiſtæ.* Potuiſſent Veteres hoc atque aliis plurimis libris, qui nunc perierunt, percommodè uti, in æternam poſteritatis utilitatem; ſed ſuas opes ignorarunt.

P. 181. *Herodes hanc ſuſpicionem probavit* &c.] Commodo ordine, hîc Evangeliſtas in concordiam redegimus; ut & in ſequentibus.

Cap. XXXIV. p. 198. *In Nonas Apriles.*] Ex Cyclo, quem antea memoravimus, & de quo diximus ſub finem Diſſert. I.

Cap. XXXV. p. 211. *Seu concurſus hominum* &c.] Niſi hoc teneamus, neceſſe eſt hunc locum, & aliquot alios obſcuriſſimos eſſe. Quod neſcio an quiſquam Veterum animadverterit, aut etiam ſuperiorum proximè ætatum Interpres. Certè puto deberi ætati huic noſtræ.

P. 212. *Beatum te eſſe exiſtimare debes* &c.] Similem confeſſionem Petri antea, ſub finem Cap. XXXV. videtur propemodùm diſſimulanter præteriiſſe Chriſtus; quòd alii præter Apoſtolos, adeſſent, coram quibus noluit ipſe apertè ſe Meſſiam profiteri, propter rationes antea memoratas. At hîc coram ſolis diſcipulis, cùm præſertim finis Miniſterii ſui remotus non eſſet, non ampliùs diſſimulavit; & Petri profeſſione acceptâ, munificentiſſimum ſe ſe ei præbet.

Cap. XXXVI. p. 216. *Octavo die* &c.] Ita Lucas, at Matthæus & Marcus, omiſſo utroque termino, habent, *poſt dies ſex*, cùm Lucas utrumque terminum numeraverit. Vide ad hæc Interpretes.

Cap. XXXVII. p. 227. *Si quid ergo quod non minùs utile in hac vita vobis judicaretis, quam manus* &c.] Simile monitum, alia ex occaſione exſtat, Matth. V, 29, 30. Harmoniæ noſtræ, Cap. XXI. Quod cùm bis occurrat, apud unum eumdémque Evangeliſtam; ſtatim ac ſimilia leguntur in diverſis Evangeliſtis, non eſt putandum ad idem tempus, eamdémve occaſionem reſpici. Vide Can. IX. in Diſſert. II. Vide & pag. 228. Marc IX, 49.

Cap. XXXVIII. p. 234. *Pridie Calendas Octobres* &c.] Ex Cyclo Petaviano, numeratis à Paſchate menſium diebus, ita collegimus. Qua in re ſi ſit error, exigui eſt momenti.

P. 237. *Selectos LXX. Diſcipulos* &c.] De mandatis hic LXX. datis egimus ad Can. IX. Diſſert. II.

P. 239. *Graviſſimas pœnas, ô Chorazinenſes* &c.] Similes antea effuderat querelas Chriſtus Hiſtor. Cap. XXIV. p. 135.

Cap. XLI. p. 365. *Quo tempore ad eum redierunt* &c.] Aut etiam paullo antea, ſed circa hoc tempus.

P. 270. *Jeſus verò eam repetiit* &c.] Vide dicta à nobis ad Can. IX. in Differt. II. Eodem Canone illuſtrantur & quæ leguntur pag. 272. de defenſione, quâ Chriſtus iterum utitur contra Phariſæos.

P. 274. *Cùm Spiritus malus è corpore humano* &c.] Hæc aliâ occaſione dicta habuimus Cap. XXVI. ex Matth. XII, 43. ut & ſequentia. Vide Can. IX. in Diſſert. II. Alia ſunt, in hac eadem oratione Chriſti, & dicta & dicenda alibi, quæ repetita à Chriſto non dubitamus.

Cap. XLVI. p. 309. *Si libenter ego verſor* &c.] Hîc in oratione Chriſti nonnulla ſupplenda fuerunt, ut nexus intelligeretur; qui, niſi fallor, ita eſt à nobis expreſſus, ut vix dubius in poſterum eſſe poſſit. Sunt hîc etiam nonnulla alibi dicta, quæ repetuntur à Chriſto, re ita poſtulante. Quæ ſi referrentur ad idem tempus, omnia ſine ratione miſcerentur.

Cap. XLVII. p. 315. *Regnum Dei non adveniet* &c.] Talia iterum occurrent Matth. XXIV. quæ Chriſtus Apoſtolis reſpondet, ut dubitare non poſſimus quin eadem variis ab eo ſint temporibus repetita. Vide ad Can. X. Diſſert. II.

Cap. XLVIII. p. 320. *In Nonas Decembres.*] Ope Cycli, invenimus, ut antea Scenopegiæ tempus.

Cap. L. p. 336. *Non auſa eſt addere Jeſum* &c.] Vide quæ diximus de hoc loco ad Can. VI. Diſſert. II.

Cap. LI. p. 343. *Ad eum adlegarunt Matrem ſuam.*] Conciliatio Matthæi cum Marco petenda eſt ex iis quæ diximus ad Can. XVI. in Diſſert. II.

P. 344. *In duos cæcos* &c.] Vide dicta ad Can. XII in Diſſert. II.

Cap. LII. *In VIII. Cal. Apriles.*] Hac de re egimus ſub finem Diſſert. I.

Ibidem. Cœnâ illic à Martha & Maria &c.] De hoc loco, multis egimus ad Can. VIII. Diſſert. II.

P. 352. *Aſinam vinctam & Aſellum.*] Sic Matthæus, Marcus verò & Lucas aſellum tantùm memorant, quia ei ſoli inſedit Chriſtus. Sed vide Can. XII. Diſſert. II.

Cap. LIV. p. 364 *Tempeſtas ficuum ferax non fuerat*] Sequuti ſumus hîc ſententiam doctiſſimi viri *H. Hammondi*, non quòd eam difficultate carere putaremus, ſed quia melius nihil occurrebat.

Cap. p. 405. *Cùm verò cœnaret Jeſus Bethaniæ.*] Vide, de hoc convivio, ad Can. VIII. Diſſert. II.

P. 407. *Cùm verò illuxiſſet primus dies Azymorum.*] Hoc eſt, lux ejus diei orta eſſet. Judæi enim à nocte diem inchoabant. Vide Diſſert. I. ſub finem, ubi amandamus Lectorem ad *Sam. Bochartum*. Sed ſi diligenter verba Evangeliſtarum conferantur, ac legatur noſtra Paraphraſis, vel hoc ſolo conſtabit pomeridiano tempore hujus diei mactandum fuiſſe Paſcha propriè dictum, & comedendum ſequente nocte.

Cap. LX. p. 412. *Cùm illi crederent* &c.] Fortè hæc contigerunt ante inſtitutionem Euchariſtiæ. Sed ordinem invertere noluimus, cùm nihil vetet in tali narratione eſſe interdum ὕστερον πρότερον, quando hoc nihil ad perſpicuitatem rerum narrandarum facit. Tale quid etiam videtur eſſe apud Lucam, in narratione ipſa inſtitutionis memoratæ. Quare eam ſecuimus & tranſpoſuimus, ut poſſet cum aliis Evangeliis conferri; ſed abſque ulla mutatione ſenſûs.

Cap. XLI. p. 425. *Me, inquit, & meos diſcipulos.*] Videtur hîc Joannes omiſiſſe diſceſſum Jeſu è triclinio, ſupplendum ex aliis Evangeliſtis. Certè non eſt aptior locus, in quo ea circumſtantia interponatur.

Cap. XLII. p. 447. *In quas Synedri multi convenerunt.*] Marcus habet *omnes Sacerdotes, Scribæ & Seniores*; ſed ex ſequentibus liquet multos, aut pleroſque omnes eſſe intelligendos; totum enim Synedrium, nonniſi orto die, coactum eſt.

P. 448. *Qui eo tempore in aula erat* &c.] Si enim tunc fuiſſet in Conclavi, in quo erant primores Judæorum, à Petro, qui in atrio, vel in aula erat, cerni non potuiſſet. Fuerat quidem fortè Jeſus jam vocatus ad Caïpham, ſed emiſſus ac ſub dio exſpectare juſſus, dum viderent Synedri quâ ratione ſeſe, in hoc negotio, eſſent geſturi.

P. 451. *Integrum Synedrium magnum in locum ſolitum convocatum eſt.*] Nimirum, ut jus diceret, reum in loco ſolito audiri ac damnari oportebat, non in ædibus Pontificis Maximi. Videtur tunc fuiſſe *Conclave cæſi lapidis*, de quo multa qui de Synedrio ſcripſerunt.

Cap. XLIII. p. 459. *Quod ei invidèrent exiſtimationem* &c.] Norat, ut videtur, Pilatus, jam ante hoc tempus, quid fama ferret de Jeſu; certè probè ſciebat in Judæa nullam ab eo ſeditionem concitatam; nec ullam etiam in Galilæa, quandoquidem nullius rei ab Herode inſimulabatur. Hinc factum ut facilè ei crederet de Regno minimè terreſtri loquenti. Itaque conatus eſt Jeſum furori Judæorum eripere, ſed non ſatis conſtanter.

P. 463. *Hora verò circiter tertia, ab ortu Solis.*] Nolim quidem quidquam mutari in Joanne, ſed ſic omnino res intelligenda eſt, ut antecedentia omnia & conſequentia oſtendunt. Vide ad Can. XIII. in Diſſert. II.

P. 464. *Cùm verò Judas vidiſſet* &c.] Hiſtoriam deſperationis Judæ, ne interturbaretur narratio damnationis Chriſti, huc non incommodè tranſtulimus; cùm ſatis conſtet ex Matth. XXVII, 3. Judam in deſperationem delapſum, poſtquàm Magiſtrum damnatum vidit. Ex Actis Apoſtolorum huc etiam tranſtulimus circumſtantias, quas in Evangelio non ſcripſerat Lucas. In ſubjecta Hiſtoria, oſtendimus quemadmodum cum Matthæo in concordiam redigendum cum putemus.

Oſten-

Oſtendendum præterea eſſet poſſe dici Judam χωρίον agrum, qui pecuniâ ei antea numeratâ emtus poſtea fuit à Sacerdotibus. Verùm hoc ad Commentarium pertinet.

P. 470. *Quin & alter latronum* &c.] Vide de hoc loco dicta ad Can. XVII.

Ibidem. Qui antequàm crucifigeretur &c.] Hæc colligimus ex ſermone latronis, quem minimè neceſſe eſt latrocinia exercuiſſe, uſque ad diem, quo fuit captus. Nam etiam propter latrocinia olim admiſſa, pœnæ dantur. Scio vulgò ſolere hîc ſubitam mutationem fingi, latronémque dici ex afflatu intellexiſſe Jeſum eſſe innocentem, & Meſſiam. At cùm ne verbulum quidem ea de re habeat Lucas, conjecturæ parum veriſimili aliam, quæ commodior videtur, opponere non dubitavimus.

Cap. LXV. p. 482. *Præiturum in Galilæam, atque illic iterum conſpicuum illis fore* &c.] Non fefellerunt Angeli mulieres, ſed plus præſtitit Chriſtus, quàm polliciti erant; quippe qui, eo ipſo die, quinquies ſuis conſpiciendum ſe præbuit.

P. 484. *Maria verò conſtitit ad monumentum* &c.] Quò redierat ſequuta Petrum & Joannem.

Cap. LXVI. p. 486. *Ut proficiſcerentur in Galilæam* &c.] Hoc ipſo die, ut jam dixi, ter præterea conſpectus eſt à Diſcipulis, plura præſtans quàm promiſerat. Fortè fidem Apoſtolorum experiri voluit, dilato, ut videbatur, in aliquot dies ſui conſpectu; quam tamen infirmiorem, præſentibus alloquiis, ſuſtentandam judicavit.

P. 487. *Se conſpiciendum præbuit Petro.*] Hoc ex Paulo habemus, nec potuit hæc Chriſti apparitio alio tempore collocari; niſi fortè referatur ad id tempus, per quod Emmaunte Jeroſolimam redibant duo Diſcipuli, de quibus poſtea. Nam reverſi oppreſſerunt Apoſtolos de ea apparitione colloquentes.

P. 490. *Quàm maximâ celeritate potuerunt* &c.] Fortè equis, vel rhedâ, nam ſine dubio flagrabant cupiditate communicandi quàm primùm fauſti nuntii cum Apoſtolis. Itaque, ſi ſtatuamus eos circa veſperam accubuiſſe Emmaunte, cùm illico ſurrexiſſent, mediâ primâ vigiliâ, perfacilè potuerunt eſſe Jeroſolimæ, ſi equis, aut curru vecti ſunt; paullò ſeriùs, ſi pedibus redierunt. Sed ſi tam vicinus erat ille pagus, inquies, eò tam ſerò non perveniſſent, ante meridiem profecti? Moræ ſine dubio aliquid intervenit, quod cùm nihil ad rem faceret, à Luca rectè omiſſum eſt; nec poteſt à nobis divinari, quia innumera moram facere profectis poſſunt.

P. 493. *Poſtquàm huc è Galilæa* &c.] Hæc ſupplenda eſſe ceterorum Evangeliſtarum narratio, ad quos accedit Paulus 1. Cor. XV. oſtendit; quamvis Lucas, qui omiſit omnes in Galilæa apparitiones, proximè ſubjiciat ultimam ἐπιφάνειαν. Qua de re vide quæ diximus ad Can. XV. in Diſſert. II.

P. 495. *In Galilæam profectus eſt* &c.] Non diutiùs exſpectaſſe Jeroſolimæ Apoſtolos ut credamus faciunt juſſa iterata eundi in Galilæam, deinde reditus Apoſtolorum in Judæam, non multò pòſt, cùm decem diebus ante Pentecoſten illic fuerint.

Cap. LXVII. p. 498. *Sic Jeſus tertiùm, pluribus Diſcipulis ſimul* &c.] Hoc eſſe ita intelligendum oſtendunt ſuperiora. Ipſo die reſurrectionis, conſpectus eſt Jeſus à decem Apoſtolis, abſente Thomâ; octiduo pòſt, à Thoma & aliis; tertiò, à ſeptem viris hîc memoratis.

P. 500. *Se contulerunt ad montem quemdam* &c.] Divulſimus narrationem Matthæi, nec aliter fieri poterat. Recordandum dictorum ad Can. XV. Diſſert. II.

P. 501. *Tandem & omnibus Apoſtolis* &c.] Poſſet fortè credi hæc ἐπιφάνεια eadem eſſe ac ſequens, quamvis illam diſtinxerimus. Hæc ad Hiſtoriam noſtram dicere voluimus, tantùm ut paucis indicaremus quomodo poſſint ἐναντιοφάνειαι ſolvi, rationémque ordinis noſtri aliquam redderemus; non ut res ipſas explicaremus, quod fortaſſe aliquando, ut jam dixi, faciemus.

F I N I S.

1410 938 ANT

INDEX
CAPITUM MATTHÆI

quorum ordo eſt inverſus.

I.	AD verſum 17.	*p.* 18. *& ſeqq.*
	18 ad 25.	*p.* 14. *& ſeq.*
II.	ad verſum 12.	*p.* 24. *& ſeq.*
	13 ad 23.	*p.* 28. *& ſeqq.*
III.	ad verſum 10.	*p.* 36. *& ſeq.*
	11, 12.	*p.* 46. *& ſeq.*
	13 ad 17.	*p.* 40.
IV.	ad 11.	*p.* 40. *& ſeq.*
	12.	*p.* 64.
	13 ad 17.	*p.* 74. *& ſeq.*
	18.	*p.* 78.
	19 ad 25.	*p.* 80.
V.	ad fin.	*p.* 104. *& ſeqq.*
VI.	ad fin.	*p.* 116. *& ſeqq.*
VII.	ad fin.	*p.* 122. *& ſeqq.*
VIII.	1.	*p.* 128.
	2, 3, 4.	*p.* 81.
	5 ad 13.	*p.* 128. *& ſeq.*
	14 ad 17.	*p.* 46.
	18 ad fin.	*p.* 158. *& ſeqq.*
IX.	1.	*p.* 82.
	2 ad 17.	*p.* 84. *& ſeq.*
	18 ad 37.	*p.* 164. *& ſeqq.*
	35 ad 38.	*p.* 170.
X.	ad finem.	*p.* 172. *& ſeqq.*
XI.	1.	*p.* 178.
	2, 3.	*p.* 130.
	4 ad 30.	*p.* 132. *& ſeqq.*
XII.	1 ad 21.	*p.* 98. *& ſeqq.*
	22 ad finem.	*p.* 140. *& ſeqq.*
XIII.	1 ad 53.	*p.* 146. *& ſeqq.*
	54 ad finem.	*p.* 168. *& ſeqq.*
XIV.	1, 2.	*p.* 180.
	3, 4, 5.	*p.* 62.
	6 ad 12.	*p.* 180.
	13 ad finem.	*p.* 182. *& ſeqq.*

XV. & cetera ordine paginas evolventi occurrent.

FINIS.

I
Ab
57